D. IOAN. CHRY-SOSTOMI EPISCOPI CONSTANTINOPOLI-TANI IN SANCTVM IE-SV CHRISTI EVAN-GELIVM SECVN-DVM IOAN-NEM COMMENTARII, DILI-

GENTER AB ARRIANORVM FAE-
CIBVS PVRGATI, ET IN LV-
CEM IN SACRAE PAGINAE
TYRONVM GRATIAM
MODO RECENS SVB
MINORI FOR-
MA AEDITI.

IOAN. IIII.

Si diligitis me, mandata mea seruate.

PARISIIS.
Apud Hieronymum & Dionysiam de Marnef,
fratres, sub Pelicano in monte,
D. Hilarij.
1553.

ELENCHVS RERVM OMNIVM QVAE IN MARGINIBVS COMpendiose perstrinximus, eisdem semper verbis fideliter omnia referens.

ELENCHI FINIS.

FRANCISCI ARETINI IN DIVI IOANNIS CHRYSOSTOmi, Episcopi Constantinopolitani commentarium super Ioannes Euangelio, ad clarissimum virum Cosmum Medicem Florentinum, Præfatio.

OMMVNIS ferè omnium opinio est, Cosme vir clarissime, superiores & longè à memoria nostra remotas ætates, omnium virtutum genere nostram superasse, nec vllum nunc inueniri quem maioribus illis comparare possimus: in qua sententia multitudinem esse minimè miror, cuius id ingenium est, vt audita visis, & vetustissima quæque maiora arbitretur. Quod autem viri graues & doctrina, & rerum vsu exerciti idem sentiant, hoc ego quàm iniquissimo animo ferendum censeo. Non tamen is sum, qui negem maiori clarorum virorum copia illa tempora floruisse, assentior sanè, libenter ob meam in seculum nostrum pietatem (si commode possem) negaturus, Non enim mihi ita fastidio sunt homines mei, vt neminem illis profitear comparandum, vt plerique obstinata assertione contendunt, male de seculi sui hominibus meriti, quibus partim qui viderint, partim qui consuetudine deuinctos habuerint, nonnullos qui beneficos in se experti sint, fauere profecto deberent, vt etiamsi non omnino id sentirent, tempora tamen sua amore complecti, & pro viribus extollere viderentur. Est enim vt sentio, bene instituti hominis temporum suorum bonis delectari: & si quem videant virtutibus præcellere tanto eos maiori admiratione & laudibus prosequi, quanto inter paucos eius virtus clarior apparet. Et profectò si ætaté nostram non malignè, non inuidè considerare voluerimus, viros clarissimos habuit habétque, quos siue magnitudine animi, siue sapientia, siue rerum gestarum gloria, siue magnificentia, siue rerum publicarum administratione: si non præferre, ausim tamen maioribus comparare, vnde nō minora virtutis exempla, quàm à maioribus illis nobis proponerētur.

Quod licet non huius loci, neque propositi sit in pręsentia disquirere: paucos tamē attingam, ne videat velle quidem, quos tamen laudare possim, non habere. Quid enim de Martino quinto dicam, qui quum primum ad summum est pontificatum assumptus, imbecillimum & variis casibus agitatum ecclesiæ statum, & diuturnum schisma ita sedauit, ita in vnum corpus redegit, vt ex maximis perturbationibus & procellis, in tranquillissimum portum tanti gubernatoris peritia periclitantem Petri nauiculam appulerit? Quid ad clarissimum principem Nicolao quinto defuit? cuius tempora etsi breuissima, quantulacunque tamen, in hac nostra inferiori Italia Augusti paci contulerim, cuius ductu & auspicio, vt vrbs Roma, ita & Romana lingua renouata est: quem nisi tam repentè inuida mors è medio sustulisset, non minus quàm Augustus vrbem è lateritia marmoream reliquisse gloriari potuisset. Quid Pio secundo pietate par? vere, inquam, pio, qui vt commisse sibi ecclesiæ, & Christianæ religioni consuleret, inualido & imbecillo corpore nullum recusauit laborem. Quid Alphonsum Arragonum regem memorē, qui vt maximo animo Siciliæ sibi regnum vendicauit, ita & quoad vixit, & sapientia, & authoritate incredibili id rexit, & tutatus est? Quid Franciscum Sphortiam? nónne cuiuis veterum imperatorum iure connumerabis, cuius tu nominis & gloriæ Cosme, vel in primis author fuisti? Neque enim te vllo pacto tacere, aut possum aut debeo: tu enim vnus es, quem in priuata fortuna cuiuis maiorum non æquandum modò, sed longè præferendum contenderim. Tu vnus es, quem vnice admirari, de quo maxime gloriari possimus: tu vnus multorum simul laudes complexus es. Pompei authoritatem & gloriam. Catonis seueritatem, Luculli magnificentiam, Crassi, sed in meliores vsus, diuitias, summam præterea in immortalem deum religionem. Extant clarissima pietatis tuæ & in deū, & in patriam monumenta, extant innumera & in priuatos homines beneficia: longe plura suspicor, quibus tacita tecum conscientia lætaris, quæ indigentibus dei seruis, innuptis virginibus, reliquis pietatis operibus tam larga dextera
Matt. 6. a exhibes, vt secundum domini præceptum, nesciat sinistra.
Ibi. 19. d Et tamen indies magis atque magis diuitiæ abundant, crescunt, exuperant, centuplum accipietis inquit. Et meritò

quidem. Cui enim potius credẽdæ sunt, quàm qui & sciat, & velit quàm liberalissime distribuere? Iure igitur summi dei clementia in clarissima Italiæ ciuitate, in summa & authoritate, & amore omnium te principem constituit: & vt Ciceronem Italia, ita ciues te tui in patriam, summo omnium consensu, ab exilio reportarunt. Vbi tot annos in tranquillissima pace, in omniũ admiratione filiis paternam imaginem, virtutémque reuerentibus indolis eximiæ, tot propinquis, tot amicis munitus, summa cum laude consenuisti: vbi te omnes patrem patriæ & loquuntur, & sentiunt: vbi vt Demosthenem ferunt Athenienses populi, ita tu & principum, & rerum publicarum pro arbitrio tuo habenas sępenumero moderatus es, vt nemo sit, qui sapientiam, qui virtutem, qui ingenium tuum non admiretur: vt & vbi clarorum principum nomen peruenire non potuit, ibi tuum celeberrimum habeatur, atque te consummatissimum virum reddas. Inter publicas & grauissimas occupationes si quid ocij datur, id omne liberali mensæ, hoc est studiis, & diuinis impendis lectionibus, quibus animus eruditur, oblectatur, pascitur, veram concipit beatitudinem. Hæc & alia plura cum de præstantia tua iam diu acciperem, accusabam sanè fortunam meam, cui talem virum videre, & colere non licebat: quod ergo vnum in primis desi derabam votis meis, humanitate incredibili audisti: iussisti Florentiam venirem veni, te visitaui, vt filium accepisti, spem bonam dedisti. Sed cum inter loquendum abs te acciperem, quantopere in Ioannis Chrysostomi commentario super Ioannis Euangelio, quem nuper rudi & inemendato stylo traductum R. patri Ioanni episcopo Attabatensi dederam, delectarere, incredibilem cepi voluptatem, aliqua ex parte tuæ in me benignitati satisfacturum ratus. Itaque cum primum Romam redirem, me ei vltimam manum imponere, & clarissimo nomini tuo inscribere pollicitus sum. Primam igitur eius partem, cuius Græcum exemplar penes me est, pro ingenioli mei viribus emendaui, quàm dum reliquum & inueniam & absoluam, visum est interea ad præ stantiam tuam mittere, vt me pollicitationis meæ memorem intelligas: opus enim permagnum est, & tempore indi get. Et licet in librorum præfationibus authorum laudes colligi soleant, eas tamen in præsentia prætermittere sta-

tui: non quin latissimus in Chrysostomo (siue doctrinam, siue mores intueri velimus) commendationis campus pateat, vt etiam infanti linguæ vberrimum dicendi materiam præstare possit, sed cum ad te virum præstantissimum dirigatur, nolui tantum mihi tribuere, vt ea ostendam quæ tibi longe quam mihi erant clariora, Cognosces vim hominis, Cognosces doctrinam, cognosces mores, quorum plerosque, vel omnes potius in te cognosces. Non tamen is sum, qui non intelligam, quantum Chrysostomo dignitatis, quantum splendoris imbecillis interpres abstulerit: sed vtcunque, sententias tamen me assecutum spero. Accipiac ergo, qua soles humanitate hanc editionem, quam ego tam libéter exhibeo: vt si gratum tibi fuisse intellexero, maximum abs te beneficium me accepisse existimem. Nec me mediocriter & ad hanc perficiendam, & alia aggrediendam Cosmus lector hortabitur.

PRAEFATIONIS FINIS.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI EPISCOPI CONSTATINOPOLITANI COMMENTARIJ, super Ioannis Euangelium Prologus: Francisco Aretino interprete.

QVi agonum certamina spectare cōsueuerūt, cum insignem quempiam athletam & coronis plurimis donatum alicunde profectum intelligunt, omnes certatim concurrunt, vt eius luctas, artémque & corporis robur cōspicientur: & videri quidem nonnunquam vniuersum theatrum licet multis hominum millibus inundans, qui & corporis & animi oculos penitus intēdant, vt nihil eorum, quę in ipso aguntur spectaculo, se prætereat. Tum si quis præstanti ingenio musicus aduentauerit, non minori studio idem ipsi theatrum occupant, & omissis omnibus quę in manibus habent negociis, & sæpenumero necessariis, & vrgentibus, non minori studio aduolant, sedéntque incredibili cantus plaususq; accipiendi cupiditate, & de vtriusque prętantia inter se disputant. Et hæc quidem multi. Qui autem rhetorum callent rationes, ipsi quoque in sophistis hoc idem contendunt. Quippe & in his spectacula sunt auditores, plausus suffragia, & inquisitiones eorum quæ dicunt giligentes. Quod si rhetorum, tibicinúmque ac athletarum & spectatores, & auditores eadem consident attentione, quantum nobis studij, quātum diligentię, si recte iudicabimus, adhibendum erit? non in tibicinis, neque sophistę, aut gladiatoris, sed viri è cœlo vocem tonitru clariorem proferentis spectaculo, qui vniuersum orbem suo clamore cohibuit, comprehendit, implicuit, non nimio quidem, sed diuinæ gratiæ exuberātia, quæ ab eius lingua affatim emanauit. Et quod mirum sit, tantus clamor non asper, non iniucūdus, sed omni musica harmonia suauior, quo nil auditorum aures posset vehemētius demulcere. Huc accedit, quod sanctisimus, quod admirationis plenus, arcana redundans sapiētia, qui tot tantáque confert bona, vt qui di-

ligenter & accurate eum accipiũt & obseruant, nũ iam homines & terrę incolæ habẽdi sint, sed super omnia huius seculi bona collocẽtur in angelorũ cũsessu: neque aliter terrã, quàm cœlũ habitant. Tonitruit enim filius est Christo dilectissimus, columna omniũ, quæ in orbe sunt ecclesiarũ, qui cœli claues habet, qui Christi calicem bibit, & baptismatis aqua ablutus est, qui super pectus domini multa cũ fiducia recubuit. Hunc nos in pręsentia aggredimur, qui neq; fabulas effingit, neq; personatus incedit. Non enim huiusmodi loquitur, neq; suggestũ ascẽdit, aut orchestrã supplodit, aut aureo ornatur vestimento: sed stola purissima amictus progreditur. Christus nanq; indutus nobis ostẽditur, pedes calceatus decoros in euẽgelij pacis præparatione, zona nõ pectus, sed lũbos præcinctus: nõ ex purpurea pelle neq; deaurata, sed veritatis decore intexta, atq; distincta. Talis in prę sentia Ioannes nobis offertur nullã neque simulationẽ, neque fabulã afferens, quæ longè ab eo absunt: sed nuda & aperta fronte, nudam & opertam annũciat veritatẽ. Neque alium se verbis, alium reipsa, specie, aspectu, voce persuadẽdo exhibet: neque instrumẽtis indiget, vt cithara, lyra, & huiusmodi: sed omnia lingua operatur, omni citharœdo, omni musica suauius, vtiliúsque procinẽs. Est enim ei proscæniũ vniuersum cœlũ, theatrum orbis terræ, spectatores auditorèsque omnes angeli, & quicunque homines & angeli sunt, aut fierit desiderãt: quippe hi dũtaxat hãc proculdubio possunt harmoniã exaudire, eámque re ostẽdere, tales se auditores, quales oporter, exhibentes. Siquidẽ alij omnes nõ secus ac infantes audiunt quidẽ, non tamẽ audita intelligunt, & placẽtulis, & puerilibus ludis intẽtis, in deliciis, opibus, potẽtia, ventri viuẽtes, verba interdũ accipiũt: verum nihil inde magnificũ: nihil altũ decerpũt lateritiæ prorsus & luto inhærent. Huic autem apostolo supernę affuerũt virtutes, eius animæ pulchritudinẽ, sapientiam, & speciẽ virtutis admirãtes, per quam ipsum simul hausit Christum, & spiritualem cõsecutus est gratiam. Etenim tanquam lyram quãdam preciosis lapidibus auróque distinctam, aureo plectro adhibito: sic suam sibi animam exornãdo effecit, vt per eum magnum & altũ spiritu personaret. Quemadmodũ igitur nec piscatoris est, neque filij Zebedęi. sed eiꝰ qui arcana mysteria intelligat, hanc pulsate lyram, sic ei summam præstemus attentionem,

Mar. 3.b

Ioan. 12.f

attétionem. Nihil enim nobis humanum, sed à spiritus sancti profundis & abditis thasauris omnia proloquitur, quæ neque angeli priusquá hic diceret, nouerũt. Nanque & ipsi nobiscum per Ioannis vocem, & per nos didicerũt. quę cognouimus, & quod nobiscũ beatus etiam Paulus hic verbis significauit: Vt ignotescat principatibus, & potestatibus in cœlestibus per ecclesiam multifomis sapientia dei. Si igitur principat⁹ & potestates, Cherubinque & Seraphin hęc per ecclesiam didicerunt, planè constat ipsos angelos summa cũ attentione eius sese auditores exhibere. Quippe idcirco nõ parum honoris cõsequimur, quod nobiscum angeli discát, quę nesciunt. Quod auté per nos, longè magis honoramur: sed per quos, vel quales nostrum, nõdum diximus. Quamobrem multũ hic adhibeamus cum æquanimitate silentium non hodie aut vna duntaxat die, sed per omné vitam, cum omni tempore huiusmodi audire bonũ sit, & perquam vtile. Nam si ea quæ in regiis fiunt domibus cognoscere exoptamus: vt exempli gratia, quid dixerit, fecerit, consuluerit super subditis suis rex, & sæpe quæ nihil ad nos attinent: quanto magis quæ à deo dicũtur. audiédi flagramus desiderio, tum maximè cum ea scire nostra plurimũ intersit? Quæ omnia hic nobis euágelista accurate explicat, cũ ipsi regi incredibili sit amore deuinctus: imò & ipsum in se loquétem cõtineat, audieritque ab eo quęcunque ipse à patre acceperit: Vos dixi amicos, inquit, quia omnia quęcũque audiui à patre meo, nota feci vobis. Quéadmodũ igitur si quempiá *Ioan. 15. b* è summo cœlo descédétem repętè cõspicaremur, qui arcana illa certe nobis se dictur ũ polliceretur, omnes certatim concurremus: itidé & nos in pręsentia faciamus. Et cœlo enim vir hic nos allocutũ venit: neque enim est de hoc mundo, vt ipse testatur Christus, quum inquit: Vos de mundo non estis: & paracletũ habet in se loquétem, & vbique prę *Ibidem. c.* sentem, qui tam certè nouit dei mysteria, vt res suas humana anima, spiritũ sanctificationis, spiritũ rectũ, qui nos ducit & trahit in cœlũ, qui aliis nos oculis illuminat, qui nos idoneos reddit, vt futura nos secus ac pręsentia contemplemur, qui demum efficit, vt etiam in carne cœlestia spectare posimus. In omni igitur vita æquanimitatem ei, atque silentium præstemus, nemini segniciei, nemini somno locus sit, nemo huc accedétium squalore tabescat, sed ad superna

vnanimes mentes nostras erigamus. Inde enim Ioannes hic eos alloquitur, qui illic, quamuis terram incolant, viuũt. Et profectò in hac vita nihil magnũ, nihil exoptabile adipiscimur: nihil ad eos qui à brutorũ vita emergere nolunt Ioannis doctrina, quemadmodũ nihil ad eum res humanæ. Tonitrus igitur mẽtes nostras perterret, cum in naturalẽ sonitum erumpit: at Ioãnis vox nõ modo neminẽ perturbat fidelium, sed omni liberat perturbatione atq; molestia. Solis autẽ dęmonibus terrori est, & dęmonũ seruis, quod vt nobis certo constet, & animo sileamus & ore animo tamẽ maximè. Quænam enim tacẽtis vtilitas, si eius anima perturbationibus æstuet? Animi ergo quietem expeto, cuius auribus indigemus. Nulla ergo nos pecuniarũ capiat cupiditas, nulla gloria, non ira, non aliorũ turba affectuum. Neque enim fieri potest, vt qui se nõ omnino his liberat, valeat illorũ altitudinẽ intueri, & vt oportet cognoscere mysteriorũ religionem, arcana, reliquas omnes virtutes, quæ hîs tanquam oraculis delitescũt. Nam si fidibus, & tibiis nemo vnquam rectè scire potest, nisi totum ad id animum intẽdat: quanam ratiõe huiusmodi mysteria solo auditu, animo verò alieno

Mat. 10.*a* & aliis curis implicito intelliget? Idcirco Christus, his nos verbis admonet: Nolite dare sanctũ canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos. Margaritas hęc verba vocauit, quæ his longè pulchriora præstantioráque sunt. Verũ cum ea materia nõ sit nobis alia charior, idcirco horum sermonum voluptatẽ melli sæpenumero, cõparare consueuit, non quod quicquã inter hęc conferendũ sit, sed quod apud nos nihil est melle suauius. Quod & lapidũ preciosorũ naturam, & cuiusuis mellis voluptatẽ plurium diuina exuperent, audi prophetã quibus verbis earũ asserat præstantiam.

Psal. 18.*c* Desiderabilia, inquit, super aurũ & lapidẽ preciosum multum,
Ibid. 118. & dulciora super mel & fauũ: sed bene valẽtibus tantum, quamobrẽ subdidit: Et enĩ seruus tuus custodit ea. Et
Ibid. 18.*c* alio in loco cũ suauia dixisset, addidit, Faucibus meis. Quã suauis, inquit, faucibus meis eloquia tua. Et iterũ, vt eorũ significaret excellentiã: Super mel, inquit, & fauum ori meo: cum in bona esset valetudine. Nõ igitur morbo aliquo affecti: sed animę prius cura adhibita, hoc pabulũ accipiamus. Propterea tot verbis pręmissis, nõdum rem ipsam aggressus sum, vt quisque omni abiecta ægritudine, tanquã cœlũ

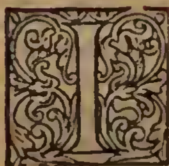
petens,

petens, ira, ſolicitudine, ſecularíque omni impedimento vacuus, huc liber ingrediatur. Etenim nihil in hac vita magnũ niſi prius omni animi perturbatione amota, adipiſci poſſumus. Nec mihi quiſpiam dixerit, breue tẽpus inter hanc, & futuram eſſe cõcionẽ. Non enim quinque dũtaxat diebus, ſed vno momento licet præteritam omnẽ vitam cõmutare. Quid, inquam latrone & homicida ſceleſtius? Nónne hoc ſummum malitiæ genus eſt? Verũ ad ipſum virtutis apicem quàm primũ euaſit, & in ipſam aſſumpt⁹ eſt paradiſum, nec dierum, nec dimidiæ quidẽ horæ, ſed breuis tantũ mom̃eti indiguit. Eadem & nos ratione repẽtè mutari poſſumus, & ex luteis aurei fieri. Cum enim neque virtus, neque vitium à natura ſit facilis ad vtrũuis trãſitus datur, cum nulla cogat neceſsitas. Si volueritis, inquit, & verba mea audieritis, bona terræ comedetis. Vides ne ſola nobis opus eſſe volũtate? voluntate, inquam, non qualibet, & quę nonnullorũ eſt, verum & diligẽti, & exquiſita. Neminẽ noui qui in præſentia ad cœlum euolare nollet, re tamen ipſa oportet volũtatem confirmare. Si quidẽ mercator diteſcere cupit, non tamen eius animus ſoli acquieſcit cupiditati, ſed nauẽ parat, nautas cogit, hortatur gubernatorẽ & alia quæ nauigationi opus ſunt, diligẽter diſpònit, aurũ præterea mutuatur, maria traiicit, & innumeris periculis, quibus ſe mari credentes iactari cõſueuerũt, ſe exponẽs peregrinas appellit terras. Itidem & nos oportet volũtatẽ rei applicare. Nauigamus nãque & nos nauigationẽ, non ab alia in alia terrã, ſed à terra in cœlũ. Quare tota mente intendamus ad eã gubernationem, quæ nos ſupernè erigat, & nautas rationi obſequẽtes, & nauẽ nobis firmam comparemus, ne tentationum procellis, aut vllis ſecularibus demergatur affectib⁹, neque ſuperbiæ ſpiritu efferatur, ſed leuis & expedita ad ſuperna euadat. Quod ſi hac ratione nauem nobis, & gubernatorẽ, & nautas parabimus ſecũdo vẽto nauigare, & dei filiũ verũ gubernatorem nobis conciliare poterimus, qui nauiculam noſtram vſquam allidi nõ patietur, ſed licet innumeri ſpirent venti & ventos ſedabit, & mare tranquilliſsimũ reddet. Tales craſtinæ aſsimus cõcioni, operępretium eſt aliquid hinc vtilitatis accipere, & mente recondere. Nemo via eſſe velit demo petra, nemo ſpinoſus aget, ſed bona terra, hoc pacto prompto ridentíque animo, bene culto & ſubacto agro ſe-

mina mãdabimus. Quòd si lapidosum & incultum viderimus, dabitis veniã si illic serere recusabimus, sed omissa satione, spinæ prius incidẽdæ erunt: summæ nanque dementię semina in incultã terram iacere. Qui his vacat sermonibus, eum non decet dæmonis habere cõsuetudinem. Quænam enim iustitiæ, & iniquitatis communitas: Audisti Ioãnem, & ab eo spiritualia didicisti. Deinde fornicatũ abis auditurus mulieres obcœna loquẽtes, obcœniora dissimulantes, quique effœminati semuicem alapis cædunt, & quanam ratione cum tãto in cœno prouolutus iaceas, bene ablui & mundari poteris? Et quid singillatim me omne vitiũ describere hoc in loco oportet? Omnia enim illic risus sunt, turpitudo, exprobratio, maledicta, opprobria, conuitia, omnia corruptio, omnia lues. Ecce prædico & annũcio omnib⁹ vobis, nemo qui hac mẽsa fruitur, animam suã mortiferis illis perturbet spectaculis. Quidquid illic dicitur, satanæ põpa est & lasciuia. Nostis sacri initiati, quo fœdere nobis vos astrinxeritis, & vt verius dicam Christo: cum vos ipse edocere, quid ei dixistis, quæ super satanæ pompa cũ eo verba habuistis, quo pacto ei & angelis eius tunc abrenũciastis, promisistisque nulla ei in re assensum præstare. Quamobrẽ nõ parum nobis curandum est, ne in his promissionibus perfidię arguamur, néve nosipsos his indignos reddamus mysteriis. Nónne animaduertis: quod in regiis domibus non nequam & perfidi sed probitate & fide probati viri ad regis consilia, & in regios admicos aduocantur? Legatus nobis de cœlo ab omnipotẽti deo dimissus venit, res nobis pernecessarias annũcians, cuius neglecta legatione ad minos diuertitis, Et quo hæc digna supplicio, quibúsve fulminibus, & flagellis? Nam quemadmodũ nulla dæmonum consuetudine, ita neque auditu vti oportet neque in sordida veste ad lautissimam dei mẽsam tot tantísque bonis affluentẽ accedendũ, quàm ipse nobis præparauit, cuius tanta vis est, vt ad cœlum ipsum repentè nos rapiat, modo sobrie viuamus. Neq; enim fieri potest, vt qui frequẽter diuinis vacat sermonib⁹, is miseram vitã agat. Euolat enim quamprimam, & supernam petit patriam & innumeros cõsequitur bonorum thesauros, quibus vtinam & nos fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorũ, Amen.

HOMILIA

HOMILIA PRIMA DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, SVPER EVANGELIVM IOANNIS EX CAPITE PRIMO, FRANCISCO ARETINO INTERPRETE.

N principio erat verbum. Cum Ioannes hoc libro doctrinam suam nobis annunciaturus sit, necesse est & genus patriámque & vitã eius ostendere. Verum cũ non ipse, sed per ipsum deus humanam alloquatur naturam, superuacaneum videri potest huiusmodi in præsentia disquirere. Sed profecto admodum peropus est, quippe cum quis Ioannes fuerit, & vnde, & quibus ortus parentibus, deinde eius vocem sapientiámque didiceris: non illius esse doctrinam, sed diuinæ virtutis, quæ eius animam inspirauit, planè cognosces. Quæ igitur fuit patria? Nulla quidem, sed è villa, & regione abiecta, nulli rei vtili Galilæam enim contemnunt scribæ, cum inquiunt, Interroga, & vide quod ex Galilæa non surgit propheta. Necnõ & verus Israelita: Ex Nazareth potest aliquid boni esse? Huiusmodi Ioannes patria non modo non insigni aliqua familia, sed ne nota quidem, ortus est patre piscatore adeò paupere, vt eandem artem filios erudiret. Nemo autem ignorat nullum opificem cupere sibi filium suæ artis hæredem relinquere, nisi nimia paupertate cogatur, maxime si ars eius vilis sit & abiecta: piscatoribus verò nihil pauperius, nihil abiectius: addo etiam indoctius, in eorum autem numero alij aliis præstant, hunc autem Apostolum ex vilioribus fuisse id argumentum est, quod non in mari, sed paruo quodam in stagno, cum patre & Iacobo fratre piscabatur, scissaque resarciebat retia, quod non modice erat paupertatis indicium. Sic eum vocauit Christus. Ex his sanè intelligi potest, quàm expers fuerit externæ doctrinæ, & omnium penitus studiorum. Lucas

Ioan. 7. g
Ibidẽ 1. g
natSanael

etiam non ſolum indoctũ, ſed ignarum omnino literarum fuiſſe teſtatur, & recte quidem. Nam qui cum adeò inopia laboraret, vt nec in foro verſaretur, neque virorum præſtantium vllam haberet conſuetudinem, ſed piſcationi toto animo intenderet, vel ſi cui aliquando congrederetur, ſi piſcatores eſſent & coqui, quid nam feris & brutis præſtare debuiſſet? Quid nõ piſcium potius more obmutuiſſet? Hic tamen piſcator circum ſtagna, retia, piſces ſemper verſatus à Bethſaida Galilęę patre piſcatore paupere & rudi, qui literas, neque ante, neque poſtquam Chriſtũ ſecutus eſt vſquam didicit, videamus quid loquitur, quam aggreditur diſputationem. Nunquid de rebus agreſtibus aut fluuialibus, quibúſve inſtrumentis piſces capiantur? Huiuſmodi enim à piſcatore cognoſcere quiſpiam expectaret? Verũ aliud narrantem audiemus, hoc eſt, quæ in cœlo ſunt, & quæ nemo vnquam antehac intellexit. Talem enim & tam profundam doctrinam vitam optimam, & philoſophiam ad nos affert, qualem credibile eſt ab ipſis ſpiritus ſancti theſauris accepiſſe, tanquam modo ex ipſo cœlo deſcenderit, imò neque omnes, qui in cœlo ſunt, ſcire ea credendum eſt, vt iam diximus. Nunquid hæc tibi piſcatoris videtur, an oratoris potius, an philoſophi, an alius cuiuſpiam in hac exteriori edocti ſapientia? Nequaquam: non enim humanæ ſimpliciter eſt animæ de immortali & beata illa natura, & quæ cum illa ſunt poteſtatibus de natura corporum mortalium, & eorum futura immortalitate, de ſupplicio, de futuro iudicio, per verborum operum, cogitationum, & ſententiæ, vniuſcuiuſque examinibus intelligere, quid homo ſit, quid mundus: quid vere ſit, quid cum nõ ſit eſſe videatur, quid vitiũ, quid virtus. Horum nanque nonnulla Platonici & Pythagorei inueſtigare contenderunt. Neque enim reliqui nobis philoſophi memorandi ſunt, qui in huiuſmodi diſputationibus per ridiculi reperiũtur, hi etiam qui apud eos præ cæteris admirationi fuerunt, & illius ſcientiæ habiti ſunt principes, hi maxime ſunt, qui & reſpublicas & leges cõdiderũt in quibus longe magis, quàm pueri ſunt deridẽdi cum mulieres omnibus cõmunes inſtituerint, & mores nuptiarũ pudorem omnémque denique vitã tam ridiculis corrũperent ſanctionibus, Vt autem doctrinam aliquam de animo afferrent, nihil turpitudinis reliquerũt. Quippe qui mures, culices

lices, frutices hominũ animas fieri, & deum ipſum animam eſſe, & alia quædam huiuſmodi turpiſsime aſſererent. Neque hoc ſolùm vituperandum eſt, ſed magnus eſt ipſorum verborum Euripus. Quemadmodum enim qui in Euripo ſunt, huc illuc iactantur: itidem hi nunquam ſibi conſtant, vtpote incerta, & fragili ſententia omnia loquentes. Verùm hic piſcator omnia abſque vlla dubitatione diſſerens, tanquam petræ innixus, nulla ex parte titubat. Ipſis nanque ſupernis penetralibus dignus habitus eſt, & quum omnipotentem deum in ſe loquentem habeat, nihil terrenum ſentit, vt illi, qui ne per quietem quidé regias ingredi meriti ſunt: ſed extra in foro & in aliorum hominum conſuetudine pro captu ſuo inuiſibilia coniectantes, multis ſe ambagibus inuoluerunt, quum de ſupernis miſteriis diſputare contenderint, & tanquam cæci & ebrij non mutuo duntaxat errore, ſed pleriſque in locis ſecum iiſdem ſemper rebus diſsideát. Atqui illiteratus hic, & rudis à Bethſaida Zebedæi filius, etſi ſæpenumero nominum aſperitatem Græci deriſerint, audenter tamen dicam. Quanto enim magis noſtra gens barbara illis videtur, & gentili ornatu & cultu abſtinet: tanto noſtra apparét clariora. Hic, inquam, barbarus & ineruditus hæc loquitur, quæ nemo vnquam mortalium nouit: neque loquitur tantùm, ſed perſuadet. Quod ſi illud duntaxat aſſecutus eſſet, non paruam de ſe concitaſſet admirationem. Nunc quum alterum accedat lógè mirabilius, quod maximè arguit diuina eſſe, quæ ab eo dicuntur, quod per omne huius vitæ curriculum, doctrinam ſuam vniuerſis perſuaſerit auditoribus: Quis infuſam ei virtutem incredibili admiratione non proſequatur? Et profectò hoc maximum eſt argumentum, nihil ex ſeipſo Ioannem loquutum, qui ex media barbariæ euangelio ſuo vniuerſum comprehendit orbem. Corpore auté habitauit Aſiam, vbi antiquitus omnes philoſophorum ſectæ philoſophatæ ſunt: idcirco locus is dæmonibus obnoxius eſt, & admodum formidabilis. In medio tamen inimicorum claruit, illorum fugata caligine, arcem euertit quàm munitiſsimã. Animo verò in eum ſeceſſet locum, qui idoneus & accommodatus ei eſſet qui eiuſmodi operaretur: vt gentilium opiniones penitus abolerentur, ſua autem indies fierent clariora. Ex quo enim & hic & reliqui piſcatores fuerunt & Pythagoreæ &

Ioãnes euangeliſta vbi habitarit.

Platonicæ siluerunt disciplinę, quę superiori tempore tanti nominis & authoritatis ferebantur, vt ne nomine quidem à plerisque sint cognitæ. Atqui & Plato ad tyrannos se contulit accitus, vt aiunt, & multis cum sociis in Siciliam nauigauit. Pythagoras vero magnam Græciam inhabitans, innumera magicæ genera nouit. Cum bobus enim loqui, hoc enim ipsum fecisse aiunt, nihil aliud est quàm magica, & inde maximè constat. Nam qui bruta ita allocutus est, nulli hominum profuit plurimum. Atqui aptior ad philosophica rationes humana natura est: ille tamen cum aquilis & bobus, vt ferunt, disputans, prę stigiis alliciebat: neque enim rationis expertem naturam, vt oratione vteretur, effecit: neque enim humanis viribus fieri potest, sed mendaciis decepit ignaros, & nulla ex parte humanæ consulens vtilitati, æquum non esse & fabas edere, & plantarum capita auditoribus persuasit. Quódque præceptoris anima nunc in fruticem, nunc in puellam, nunc in piscem verteretur. Nónne meritò illa omnia extinxit, ableuítque vera & perfecta doctrina? Meritò sanè & rectè quidem optima, sed non itidem indocti, & illiterati viri doctrina euanuit. Verùm Syri, Aegyptij, Indi, Persæ, Aethiopes & innumeratæ aliæ gentes, in suam transferentes linguam homines barbari philosophari didicerunt. Non temerè igitur dixeram Ioāni theatrum esse vniuersum orbem. Non enim suis omissis hominibus, ad brutorum naturas inuestiganda elaborauit: quod superuacaneæ, & inanis philosophæ, & summæ amētiæ est: sed cum cæteris omnibus, hoc quoque morbo expulso, id tantum adnisus est, & totis viribus cōtendit: vt vniuersus orbis vtilitatem & virtutem à terra in cœlum transferre edisceret. Idcirco nulla caligine, nullis tenebris suam operuit doctrinam, vt illi ratione sua prauis opinionibus obscuritatem, tanquam velum quoddam indiderunt. Huius autē doctrina solis radiis clarior est atque illustrior, ideóque in omnes mortales propagata. Non enim his quibus cum consuetudinē habebat, quinque annorū indixit silentium, quemadmodum ille. Nec sic docuit tanquā in sensibilibus assideret lapidibus, neque numeris omnia cōtineri fabulatus est: sed omni eiecto satanæ fastidio atque illuuiæ tanta doctrinam suam perfudit facilitate, vt non modo sapientibus, sed & mulierculis & adolescentulis, quicquid dixerit

xerit ante oculos poneret. Ea enim & vera esse & vtilia audituris omnibus confirmauit: quod omnia post illum secula testimonia perhibent. Vniuersum nanque ad se orbem allexit, & ab omni calamitate vitam nostram liberã reddidit, postquam nobis suam communicauit doctrinam. Quapropter mortem potius quàm Ioannis præcepta contemnere, malumus, quæ planè constat nihil abiectum, nihil humanũ sapere, sed diuinũ & cœleste esse, quicquid è sacro eius pectore emanauit. Nullum hic tumorẽ verborum atque fucũ, nullam superfluam cõpositionem & stilum ineptum videbimus (longè enim hæc ab omni absunt philosophia) sed diuinum & inexpugnabile robur, & sacrorũ dogmatum tantã vim, vt nullo posit pacto superari: præterea innumerabilium bonorũ societatem. Verborum sanè & orationis curiositas superflua est, & sophistis digna, vel potius ignaris adolescẽtibus, vt ipse quoque apud eos philosophus inducat magistrum suũ admodum hanc artem apud iudices coarguentẽ, quòd verba ab ipso audiẽt simplici, vt ita dicã, doctrina subrustica, nullis vocabulorũ fucata illecebris. Haud enim decet, inquit ô viri hac in ætate, ficta fucatáq; oratione adolescentuli more me audiatis. Et animaduertite quàm sit ridiculus. Quod enim tanquã turpe, philosophiáque indignũ, & adolescentulorum opus fugere professus est, huic ipse maximè operam dedit, hoc vnum summo studio contendit, & nihil in platone præter hoc admiratione dignum videri licet. Et quemadmodũ sepulchra extrinsecus ornata, si exteriorem illam faciem amoueris, cadauerum sanie, & exesorum osium plena reperiuntur: itidem in philosophorum opinionibus, de tecta verborum superficie & ornatu, multa inania, absurdáque deprehẽderis, maximè vbi de anima philosopæantur, nunc honore, nunc contumelia, nullo modo modestiáve adhibita eam afficientes. Hoc diabolicũ rectè est, nulla ex parte mediocritatem seruare, sed in alterutrum extremorum allectos animos ad errorem trahere, cũ nunc ad diuinam substantiam, neque modo, neque pietate seruata eam afferat, nũc in suos & asinos, & abiectiora quoque animantia turpiter inducat. Verùm de his satis supérque. Si quid enim ab his vtilitatis accipi posset, & amplius huic sermoni esset immorãdum: sin adeo friuola, turpia, ridicula, despiciẽda sunt & superuacanea. Quare tandem eo-

rum fabulis omissis, veram aggrediamur doctrinã, quæ ad nos per huius piscatoris linguam cælitus deducitur. Nihil enim humanum, nil terrenum sapit. Agite igitur ipsam Ioannis orationem in medium proferamus, & quod principio hortati sumus, vt diligenti attentione his sermonibus vacaretis, id vobis in præsentia in memoriam reducimus. Qua nanque ratione Ioannes ita in Euangelio suo exorsus est: *In principio erat verbum, & verbum erat apud deum?* Animaduerte euangelistæ fiduciam, & verborum vim. Nihil dubitat, nihil cõiectatur: sed certa omnia assertione proloquitur. Magistri siquidem est in his quæ dicit, nihil ambigere. Nam si is qui alios docet, alterius indiguerit doctrina, nõ præceptoris, sed discipuli se munere fungi: si rectè iudicabit, intelliget. At si quis ambigeret, quid tandem prima omissa causa, ad secundam quàm primum transit? Primum quidem & secundum in hac re prætermittamus. Non enim nostra hæc. Nam & numero & omni temporũ consequentia diuinitas prior est & superior. Quapropter his omissis, patrem à nullo esse, filium à patre genitũ confiteamur. Recte, inquit, Verum, quonam pacto nulla habita patris mentione, de filio sermonem aggreditur? Quoniá omnibus patrem esse constabat, si non vt patrem, saltem vt deum, vnigenitus autem ignorabatur. Quare haud immeritò ad eius cognitionem à principio statim festinauit, vt nescientibus eum ostenderet. Præterea neque patrem in filij mentione subticuit: & cognosce, quæso, spiritualem sapientiã. Nouit homines antiquitus præ omnibus maximè deum & venerari, & asserere. Idcirco hinc principium fecit, & prosequẽs deum, inquit, esse, non qualem Plato, qui alterum mentem, alterum animum esse profitetur. Hæc enim à diuina & immortali natura, quæ nihil habet nobiscum commune longè absunt: sed secessit cõmunicatione ad creaturam: secundum substantiam dico, non secundum habitudinem. Præterea verbũ ipsum appellauit. Cùm enim nos docturus esset hoc verbum vnigenitum esse dei filium, ne passibilem quispiam naturã suspicaretur, præoccupata verbi appellatione omnem aufert suspicionem. Inde enim & filium & nulli passioni subiectum significat. Vidésne, vt dixi, qui cũ de filio loquitur, patré non subticet? Quod si hæc satis non sunt ad omnia ostendenda, nulla te admiratio teneat. De

deo

deo enim nobis ſermo eſt, quem neque dicere neque intelligere pro ipſius magnitudine quiſquã poteſt, ideo Ioannes ſubſtantiæ nequaquã nomen aufert. Quippe quum dici ne queat, quænam dei ſit ſubſtantia, vbique autem eum nobis ex operibus manifeſtat. Si quidẽ hoc verbum paulò pòſt videri licet lumen appellatum, & lucem vitam, & vitam veritatẽ. Non tamen hunc duntaxat cauſa his eum nominibus appellauit, ſed hac quidem prima, altera quoniam nobis patrem annunciaturus erat. Omnia enim, inquit, quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Vocat autem ipſum, & vitam, & lucem. Nam à notione lux nobis largita eſt, & à luce vita. Et profectò non vnum nobis nomen, non duo, non etiam plura, ſatis ſunt ad diuinas res edocendas, ſed acquieſcamus, ſi vel multis, quanuis obſcurè, quæ deo attribuuntur, poſſumus percurrere. Nõ autem ſimpliciter eum appellauit, ſed cum articuli adiectione à reliquis ipſum hoc loco ſeparans. Age quàm verè dixerim, à cœlo hunc nos euangeliſtam allocutum. Contemplare quomodo ab ipſo ſtatim exordio supernè aduoluans, auditorum animos, mẽtéſque ſupra omnia quæ ſenſu percipiuntur, erexerit ſupra terram, mare, cœlum, angelos, Cherubin, Seraphin, omnẽ denique creaturam, & vt eo aſcenderet, perſuaſit. Quid igitur? Nunquid cum ad tantam nos erigeret altitudinem, ibi nos ſiſtere potuit? Nequaquam. Sed quemadmodum ſi quis eum, ex litore ciuitates, oras, portúſque cõſpicatus ſit, in medium poſtmodum pelagus proueheret, priorum conſpectu amoto in nullum certum obiectum, ſed in infinitum eius dimittit intuitum: ſic Euangeliſta ſupra omnem nos creaturam ad cœleſtia erigens, ad ſupernum erectum oculum dimittit, nullo fine, vt arcana illa aſſecamur, nobis adhibito, quippe qui nullus eſt. Aſcendens igitur ad verbum, quod in principio erat, hoc inquirit principium: quo inuento, cum ſemper eius mentis aciem magis perſtringat, non habet vbi ratione innitatur, ſed intentè ſuſpiciens, cum ceſſare nequaquam ab inquirendi labore poſſit rurſum ad inferiora deſcendit. *In principio enim erat verbum.* Nihil aliud quàm quod ſemper ſit, ſignificat. Ecce veram philoſophiam, & diuina dogmata, non qualia Gentilium, qui tempora, & deos hos antiquiores illos iuniores poſuerũt, ſed nihil tale in noſtra religione. Nam ſi

Ioan.15.c

deus est, quemadmodum est, nihil eo superius: si omnium conditor, primus: si dominus & principis omnium, omnia post ipsum & creaturę, & secula. Volebā & alia in præsentia vobis exponere, nisi vererer amicos vestros audiendo defatigatos. Quare his admonitis, quæ sint vobis ad dictorum dicendorumque attentionem vtilia finem nostræ imponamus orationi. Quænam igitur ea sunt? Scio plurimos verborum longitudine fastidire, quod eo fit, quoniam anima multis secularibus curis oneribúsque opprimitur. Sicut enim oculorū acies pura & lucida acutè omnia intuetur neque etiam iu tenuissimis deprehēdendis corporibus elaborat: verum si quis malus à capite humor, vel caligo aliqua ad oculum ascendit, densa quædam ante pupillam nebula obiicitur, quæ ne crassiora quidem corpora videre sinit: Ita animæ vsu venit, cum omnis perturbatio quæ eā offenderat, purgata est, intētè opportuna omnia prospicit: verum cū plurimis turbatur affectibus vim omnem illā amittit vt nihil altum valeat intueri, sed quam primum nebula obiecta, & somno, atque segnicie, quæ ad virtutē & vitā in vtilia sunt nulla in his capessendis alacritate cōtemnit. Hoc ne vobis accidat, nō enim omittam quin semper vos admonitos faciam, animum adhibeatis diligenter, ne ea vobis dicantur, quæ fidelibus Hębreorū à Paulo, cū multa se ad eos interpretatu difficilis locutum diceret: non quod suapte natura talia essent, sed quod desidiæ eos & negligentiæ in his accipiendis argueret. Qui enim infirmus imbecillísque est, non secus breui, quàm longa oratione perturbatur, & quæ manifesta & facillima sunt, difficilia esse autumat. Nemo in hac concione huiusmodi affectibus coinquinetur, sed omni huius seculi cura, solicitudinéque abiecta, diligenter huic aures doctrinæ adhibeat. Quippe cum pecuniarum fames auditorum animos occupauit, nulla profectò ratione huiusmodi in aliis rebus accipiendis desiderio flagrare poterunt. Neque enim vnius anima multis sufficere potest cupiditatibus, sed ab alia, alia opprimitur, & diuisa fit imbecillior, cū alia dominetur, & totum ad se animū trahat, quod in liberorum amore vsu venit. Nam qui vnum dūtaxat habet, eū incredibili animi ardore prosequitur: qui plures, in eo diuisi affectus inferiores redduntur. Quod si in naturali charitate & vi, & cognato amore euenire consueuit, quid-

nam

nam in eo quod à voluntate & arbitrio nostro proficiscitur æstimandum est, maximè cum harum rerum amatores pugnantes inter se affectus, & cupiditates habeant? Cõtrarius pecuniarum amor huiusmodi attẽtionis desiderio est. Huc ingreßi, cœlum ingredimur: non in hanc concionem dico, sed si animos ad eam attentè audiendam præparabimus, terrestrem vitam agentes cœlum ascendere, & cœlestia deprehendere, & audire possumus, quibus nemo terrena admisceat. Nemo in hoc consessu domesticarum rerum cura impediatur, hinc emolumentum & ad domesticos parietes, & ad forum adferre, & nobiscum tenere oportuit, non animá domesticis, & fori oneribus cogitationibúsque opprimere. Ideo doctrinæ sedem ingredimur, vt omni penitus sorde abluamur. Nam si parum studij diligentiæque diuinis sermonibus, huius seculi occupationibus distracti, adhibuerimus, longe satios hac concione abstinuissemus. Nemo igitur in ecclesia super domo & familia cogitet, sed domi ecclesiam, & diuinas res animo complectatur. Hæc cæteris rebus omnibꝰ sint nobis preciosiora: hęc enim animę sunt, illa veró corporis, imò & animę & corpori hęc plurimum conferunt: idcirco ea nobis omnium potißima ducamus, relinqua superuacanea. Diuina nanque & præsenti & futuræ vitæ accommodata sunt: terrena verò neutri: nisi ab illis præscripta lege moderentur. Non enim duntaxat quales futuri simus, & quo pacto illam victuri simus vitam cognoscere oportet, sed quanam ratione in hoc quoque seculo peregrinandum nobis est. Et profectò ædes hæc huius vitę spiritualis est medecina, vt quæ exterius acceperimus vulnera, hic curare poßimus, non vt nouis acceptis discedamus. Quod nisi spiritus sancti sermonibus vacauerimus, nõ modo priores non ablueremus nequitia, sed & aliis coinquinabimur. Summa itaque diligentia his quæ nobis cælitus reuelata sunt, attendamus. Neque multum laboris supererit, si principium & materiam ipsam curabimus intelligere, sed paruo primum labore suscepto, alios deinde secũdum Paulum admonere poterimus (hic enim Apostolus quàm altißime erigitur, & incredibilem effundit doctrinam, in qua longè magis quàm cæteri immoratur) ne friuolis & superuacaneis imbuamur. Quamobrem hæc paulatim exponimus, vt facilia ante oculos nobis ponantur, néve excidant.

Magna nos formido teneat ne diuinæ sententię fiamus obnoxij, cum inquit: Si non venissem, & loquutus eis non essem, peccatum non haberent. Et quidem amplius quàm qui nihil audierunt, consequemur: cum auditis diuinis sermonibus, nihil ex his domum referimus, sed verba tantum admiremur? Date igitur nobis, vt in bonam terram semen iaciamus, curate vt ad id recipiendum præparemini, & si quis spinas fouerit, spiritus sancti ignem iniiciat: si quis durum & contumax cor habuerit, eodem igne & molle reddet & placabile: si quis secus viam multis cogitationibus conculcatur, interiora petat, neque his assideat quæ ipsum vnco ad se trahere annituntur, vt bonarum segetum in vobis exuberantium prouentum pulcherrimum conspicemur. Hoc pacto nosipsos curabimus, & incredibili desiderio hos spirituales sermones hauriemus: & si non vno statim momento, paulatim saltem omnibus secularibus molestiis liberabimur. Quare summa nobis attentione elaborandum est, ne nobis dicatur quòd aspidis surdæ aures habeamus. Quid enim à fera talis differt auditor? Nónne omnibus brutis est rationis expertior, qui loquentem deum audire dedignatur? Si deo placere hominis est, qui audire negligit, quanam ratione id assequetur? is profecto nil differt à belua. Considera igitur quàm turpe, quàm scelestum sit, cùm Christus nos ex hominibus angelos fieri velit, ex hominibus in beluas sponte nostra mutari. Ventri enim seruire, & pecuniarum cupiditati semper inhiare, irasci, mordere, calcitrare, non hominum, sed beluarum potius est. Atque singulæ beluæ singulos, vt ita dicam, habent affectus, & diuina vita primum abiecta, omnia si pro arbitrio indulges, nõ modo belua, sed monstrum multiforme & varium euadit, neque vllam à natura veniam meretur. A voluntate enim & sententia omnis ea malitia proficiscitur. Sed absit, vt hoc vnquam de Christi ecclesia suspicemur: de nobis quidem meliora, & quæ ad salutem faciant persuasimus. Verùm quo magis hoc nobis persuademus, eò vehementius rationibus, quæ nos ab omni immundicia præseruare possint, inuigilabimus: vt ad ipsum virtutũ cacumen euadentes, quæ nobis promittunt, bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Ioan.15.d

HOMILIA

N principio erat verbum. Superuacaneũ iam mihi videtur vos admonitos facere, vt æquo animo, & attentè meam accipiatis orationem. Siquidem quam primum eius audiendæ re ipsa incredibilem pręvobis tulistis cupiditatem. Hic enim concursus frequens, & diligens attentio, impulsióque & præparatio, vt ea nobis loca occupétur, vnde clarius exaudiamur, nec nõ nostra in tanta angustia perseuerantia, quousque spirituale hoc dimittatur spectaculũ: ad hæc plausus, tumultus, & alia huiusmodi maximũ animi, & feruoris nostri sunt árgumentũ. Quocirca superflua hac admonitione omissa, illud vos admonẽdos hortádósque censeo per necessarium, vt quo nunc estis animo perseueretis, neque in hoc tantum consessu, sed domi quoque vir cum vxore, pater cũ filio inuicẽ de his frequẽter loquantur, & vltro citróque suam & ferãt & inquirant sententiã, velíntque probatissimam hanc & pulcherrimam inducere consuetudinem. Nec mihi quispiam dicat, pueros in hoc occupari non oportere, Non enim tantum opus est, vt his vacent admonitionibus, verumetiam solis imbecillitatis tamen nostræ gratia hoc non dicimus, neque eos à secularibus & terrenis rebus, quemadmodum neque vos à ciuilibus negotiis abducimus. Atqui è septem his diebus vnũ ad communis omnium domini cultum, seruitiúmque collocandũ meritò arbitramur. Nónne ridiculũ est, vt seruulos nostros in nostris semper negotiis occupatos velimus, nos verò nullum deo exhibere seruitiũ, præsertim cum nostra omnis seruitus nihil ei quicquam conferat? Deus enim nulla re indiget, sed ad nostram penitus redundat vtilitatem. Vos autem ad spectacula filiis adductis neque ad doctrinàm, neque ad vllam bonam frugem eos vnquam hortamini. Verùm si quid sanctum, si quid spirituale comparandum, cogendúm ve fuerit: inanem id appellatis solicitudinem. Nónne iram dei in vos meritò prouocatis, cum cæteris rebus & certo tempore & diligenti cura adhibita, in diuinarum rerum doctrina pueros exerceri, molestũ intempestiuúmque ducitis? Non sic, non sic, inquam fratres di-

lectiſsimi. Hæc profectò ætas his maximè admonitionibus indiget: tenera eſt, & citò quæ ei inſtillãtur, imbibit, & audita accipit: tã quam ſigillo auditus ceræ, hoc eſt puerorum animis impreſſo. Præterea & vita eius in auditu eſt, & in ipſis fere inanis vt vel ad virtutem, vel ad vitiũ facilè poſsit deflectere. Si quis igitur eos ab ipſis incunabulis, & quaſi vitiorũ veſtibulis, ad viá virtutis, abſtraheret, in habitu quodam & natura recta viuendi eos confirmaret: neque ſponte ſuà facilè in deteriora prolaberentur, cum eiuſmodi à teneris aſſuetudo ad virtutem eos alliceret. Hoc pacto & maiores diligentius obſeruabunt, & reuerebuntur, & ciuilibus in rebus vtiliores reperientur. Siquidem ab incunte ætate ſeniorum mores edocebuntur. Neque enim fieri, vt ſic dicam, poteſt, qui his aures adhibet, híſque ſe apoſtolicis admonitionibus prõpto animo offeret, qui incredibile quoddam bonum, ſiue vir, ſiue mulier, ſiue iuuenis, huius mẽſæ particeps cõſequatur. Nam ſi beluas verbis & ratione nonnunquam manſuetudinem erudimus, longè magis ſpirituali hac doctrina cum hominibus communicata id efficiemus, cum vtriuſque medicinæ ſcilicet & eius qui curatur, maxima ſit differentia. Neque enim in nobis ea eſt, quæ in illis feritas: altera naturæ eſt, altera voluntatis. Neque rationis vis eadem, illa humanæ eſt ſentẽtiæ, hæc ſpiritus ſancti gratiæ & virtutis. Quam ſi quiſpiam ſe conſecuturum deſperet, intelligat feras manſueſcere ſolere, & nunquam ſibiipſi diffidet frequẽter hanc ſibi medicinam expetat, ſpiritus ſancti leges omni tempore audiat, & repetita domo quæ audierit, memòri tandem menti inſcribat. Hoc pacto & ſpe bona, & ſecuritate viuet plurima, ipſáque experientia planè quãtopere proficíat, intelliget. Quippe cum diabolus diuinam legem animæ inſcriptam, & cor hominis dei tabulam factum cõſpicatur, eò ſe amplius conferre formidat. Vbi enim literæ regiæ, non aureo titulo, ſed dilecti ſeruuli Ieſu mẽti animóque impreſſæ, exuperãti ſpiritus ſancti gratia effulſerint: ille nullo pacto perpeti aut conſiſtere poteſt, ſed longè formidoloſus effugit. Nihil enim ad eo eius conſilia perturbat & proterit, quàm quid ad diuinarum rerum cogitationem animus erigitur, & ſupernũ hunc atque vberrimum fontem haurire ſemper deſiderat. Eum, inquam, animum nihil humanum, quanuis moleſtiſsimũ perturbare,

turbare, nihil quáuis magnum & exoptabile, inflare & superbia efferre poterit: sed in tantis huius seculi fluctibur, perturbationibúsque in multa viuit tranquillitate. Neque enim natura, sed mentis nostræ imbecillitate perturbamus. Nam si natura id nobis inditum esset, omnes quidem homines necessariò perturbarentur. Omnes enim idem nauigamus pelagus, cuius & fluctuum & tempestatum immunes nullo pacto esse possemus. Quòd si extra huius insani maris fluctus tempestatésque multi reperiuntur, proculdubio constat eos affectus, non à rebus humanis, sed animi tantùm vitio insaniáque proficisci: quem si tam firmo sisteremus proposito, vt omnes casus facilè toleraret, nihil nobis hyemis, nihil tempestatis, quieto & tranquillo mari relinqueret. Verum nescio quo pacto, cùm nihil de his dicere proposuerim, in hanc diuerterim admonitionem. Ignoscite quæso orationis nostræ longitudini. Etenim non parum veritus sum, ne quando hoc vobis remisiius studium fieret, néue fastidio afficeremini, cuius nisi dubius fuissem, nulla huiusmodi nobis orta esset disputatio. Satis enim id nobis omnia facilia & reddere & subministrare posset. Sed iam tempus est propositam aggredi orationem, quare indefessos vos huiusmodi certaminibus exhibeatis, & profectò certamina nobis proposita sunt, aduersus veritatis inimicos, qui pro viribus omnia machinãtur, vt filij dei gloriam, imò potius suam aboleant. Perpetua enim diuina gloria eadem permanet, nihil ob maledicam & scelestam linguam, minor: illi autem quem se adorare profitẽtur, euertere conati: corpus suum ignominia animam supplicio, afficiunt. Quidnam igitur hi nobis qui hanc veram doctrinam profitemur, dicunt: In principio erat verbum? Hoc non omnino ęternum significat: idem nanque & de cœlo, & de terra dictum est. O dedecus, ô impietatem incredibilem. De *Psal. 18. b*
deo tecum mihi sermo est, & tu terrã mihi, & terrenos homines affers in medium. Igitur cum homo filius dic dicatur, & deus vtique sit: (Ego enim dixi dij estis, inquit, & filij altisimi omnes) cum vnigenito de filiatione contendis, & nihil ipsum hac in parte amplius, quàm tu habere dicis? Minimè, inquis. Dicis tamẽ, quanuis verbo inficieris. Quonam pacto? Quid tu quoque per gratiam profiteris adoptionem accepisse, & ipsum similiter? Cum enim dicas non

natura ipſum filium, nihil aliud quàm gratiæ eſſe cõfirmas. Veruntamen videamus quę nobis adducuntur teſtimonia. In principio, inquit, creauit deus cœlum & terrã, terra autem erat inanis & vacua. Et fuit vir vnus de Ramathaim ſophin. Hęc ſunt quæ putant firmiſsima eſſe argumenta. Sed vt doctirnæ noſtræ veritas oſtendatur ad comprimendam eorum blaſphemiã; quid habet ſimilitudinis, creauit, & erat? Quid deus & homo? Quid pura cõmiſces? Quid diuiſa & ſeparata cõfundis, & cœleſtia ad terrena deducis? Hoc enim in loco, erat, proprium ſolùm ſignificat, ſed in principio erat, & verbũ erat. Quemadmodum igitur, eſt, verbũ, ſi de homine dicatur, præſens duntaxat tempus ſignat: ſin autem de deo, ſempiternum atque perpetuum: itidem & erat. Nam cùm de humana natura ſermo habetur, præteritum tempus, & hoc ipſum finitum: quando verò de deo, æternitatem ipſam oſtendit. Satis ergo fuerat ei, qui terram & hominem audiret, nihil amplius de his cogitare, quàm eorum naturæ conueniat. Nam quod factum eſt, quocunque tempore vel ſeculo factum ſit, factum eſt tamen, filius autem dei non temporibus tantum, ſed ſeculis quoque omnibus ſuperior eſt: quippe qui eorum omnium conditor, & opifex eſt Per quẽ, inquit, fecit & ſecula. Creator enim ante creaturas omnino eſſe cõſtat. Cùm vero quidam adeo ſtulti & inſenſati ſint, vt propterea maius quiddam de ſua dignitate opinentur, his verbis: creauit & fuit homo, auditoris præoccupant ſentẽtiam, & omnem impudentiam exeunt. Omne enim creatum, & cœlum & terra tẽpore creatum, & temporale habet principiũ, neque principio caret, quoniam creata ſunt: itaque cum audis, creauit & fuit homo, non delirat, neque ſtulta & ſuperflua ingerit. Ego etiã & aliud maius afferre poſſum. Quidnam? quod ſi de terra dictũ eſſet, In principio fuit terra: & de homine, Quod in principio fuit homo, neque ſic quicquã maius prętant iúſque de his, quĩ quæ in pręſentia cognoſcimus, opinari nós oportuit. Terrę enim & hominis appellatio quæcunque de ſe dicuntur, comprehẽdens, non ſinit nos quicquam, quàm quæ & intelligimus, & videmus excellentius coniectari, quemadmodum etiam ſi exiguum quiddam & minimum de deo dicatur, nihil tamen humile, nihil abiectum de ſe ſinit exiſtimari. Accedit ad hoc, quod de terra loquens, proſequitur

Gene. 1. a *1. Regum 1. a* *Hebr. 1. a*

ſequitur: Terra autem erat inanis & vacua. Cùm enim aſſe ruerit quod terram deus creauerit, eíque proprios ſtatuerit terminos, ſecurè iam quæ ſequuntur, enarrat, non ignarus neminem adeo ſtultum, qui ſine principio ipſam & ingenitam arbitretur: terræ enim nomé & creauit ſufficiétia ſunt, vt cuiuis etiam ſtolido perſuaderi poſsit, neque æternam, neque ingenitam eſſe, ſed ex eorum numero, quæ tempore condita ſunt. Præterea hoc verbum, fuit, de terra quidem, & de homine dictum non omnino eſſe ſignat, ſed & homi nem inde oriundum: de terra autem qualis ea ſit, nobis oſtẽ dit. Neque enim ſolùm dixit terram fuiſſe, ſed etiam qualis fuerit, tenebroſa ſcilicet, & informis, aquíſque operta & admixta. Et de Elchana non dixit ſolùm quod fuit homo, ſed etiá vnde, de Ramathaim, inquit, ſophin. De verbo auté non ita loquitur, & profectò hæc inuicem conferre erubeſcimus. Nam ſi eos reprehendimus, qui illos cõferunt, quorum magna eſt & virtutis & morum differentia, cum tamẽ vna ſit & eadem ſubſtantia: qui quorum & natura, & cætera omnia prorſus differunt: in comparatione adducunt, nónne vltimæ ſunt dementiæ arguendi? Sed benignus nobis, & propitius id adſit, quem illi tam perperam impiéque calumniantur. Huiuſmodi nanque diſputationis neceſsitatem, nõ ſponte noſtra aggreſsi ſumus, neque nos eam inuenimus, ſed coacti eorum perfidia, qui redẽptori ſuo bello indicto, hanc nobis purgandæ calumniæ dederunt occaſionem. Quid ergo dicimus? Quod erat, cum de verbo dicitur, perpetuum & æternum eſſe ſignat. Inquit enim, In principio erat verbum, conſequens auté erat apud aliquem eſſe: cum enim maximè hoc dei ſit proprium, æternum, & ſine principio eſſe, hoc primum poſuit: deinde ne quis audiendo, In principio erat verbum: etiam ingenitum dixerit, hoc mox expoſuit, antequam quid, eſſet dicatur: Erat, inquit, apud deum. Et ne omnino quiſquam verbũ ipſum id eſſe, quod profertur, aut quod intra hominem eſt, arbitraretur: per articulum primum, vt iam diximus, & per ſecundam hanc adiectionem eam amouet ſuſpicionem. Non enim dixit, in deo erat: ſed, apud deum, in perſona eius æternitatem nobis oſtendens: quod apertius quoque ſignificauit, cùm ſubdidit: *Et deus erat verbum.* Sed factum eſt, inquit. Quid ergo obſtitit, quin diceret, in principio fecit

Gene. 1. a

1. Reg. 1. a

Genes. 1.a deus verbum? Cùm de terra Moses loqueretur, non dixit, in principio erat terra, sed in principio creauit deus terram & creata fuit. Quid prohibuit Ioánem quoque eodem modo exordiri, in principio creauit deus verbum? Nam si de terra ita locutus est Moses; ne quis ipsam increatã arbitraretur, longè magis de filio loquentem timere Ioannẽ oportuit, si creatus erat. Mundus nanque cúm sit visibilis, per se *Psal.*18.a conditorem suum prædicat. Cœli, inquit, enarrant gloriam dei: filius autem inuisibilis est, & creaturam longe supra quàm dici posit, excedit. Quod si illic, & si neque verbo nobis, neque doctrina opus erat, vt creatum mundum disceremus, tamen manifestè id nobis ante oculos ponit propheta: multo magis de filio idem à Ioanne dicendum fuerat, si creatus fuisset, sanè quidem. Verum Petrus id manifestè, apertéque professus est. Quoniam in loco, & quomodo? Quando cum Iudæis disputans his verbis vsus est, *Act.*2.a Quod dominum ipsum, & Christum deus fecit. Quicquid sequitur non addidisti? Iesum scilicet, quem crucifixistis: an ignoras eorum de quibus sermo habetur, partim immortalis naturæ esse, partim carnem accepisse? Quod si negas, & omnia simpliciter ad diuinitatem trahis, passibilem diuinam naturam feceris, quod si nõ passibilem neque actiuam dixeris, verum si ex ipsa diuina & ineffabili natura sanguis emanauit, ipsaque carnis loco in cruce clauis transfixa, & discerpta est, admittendum profectò esset commentum tuum: sin neque ipse quidẽ diabolus hoc affinxerit, quanam ratione ipse ignorare assimulas? Indignam sanè cui ignoscatur ignorantium, & qualem neque dæmones vnquam simularunt. Prçterea hæc nomina, dominus & Christus, nõ substantiæ sunt, sed dignitatis: alterum potentiæ, alterum vnctionis: quid igitur de filio dei dixeris? Nam, si vt dicitis creatus esset, nullum locum hoc haberet: non enim prius fuit, deinde ipsum fecit deus, neque seruuli habet principium, sed eiusdem naturæ atque substantiæ. Interrogatus *Ioan.*18.g enim an esset rex. Ego ad hoc natus sum, inquit. Petrus autem de eo táquam creatura quadam loquitur. Nam omnis ei de Christi humanitate sermo est. Et quid admiraris Petrum ita loquentem? Quippe & Paulus cum Atheniẽsibus *Act.*17.g disputans, hominem tantum ipsum his verbis appellat: In viro in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis:

à mortuis: nihil de dei forma, neque quod ei æqualis sit, neque quod splendor gloriæ eius, meminit. Neque immerito: nondum enim tempus venerat, vt hæc diceret, sed satis adhuc erat, vt & hominem fuisse, & à mortuis suscitatũ intelligerent. eodem quoque modo Christus fecerat, cuius exemplo Paulus opera sua disposuit. Non enim continuò suam reuelauit diuinitatem, sed ab ipso principio propheta Christus & simpliciter homo habitus est: deinde & verbis, & operibus quod erat, ostendit. Idcirco Petrus hoc ordine vsus, hanc primam ad Iudæos cõcionem habuit. Nam cum nihil de diuinitate eius adhuc manifestè accipere possent, in humanitatis eius sermonibus immorãtur, vt eorum auditus his exercitus, demum se diuinitatis doctrina imbueret. Quod si quispiam omnem concionem altius percurrere voluerit, perspicuè hanc nostram deprehenderit sententiam. Etenim hominem ipsum appellat, & passioni eius, resurrectionísque, & secundum carnem generationi insistit. Atqui & Paulus cum eum ex semine Dauid secundum carnem factum diceret, nihil aliud nos admonuit, quàm id factum à Christi humanitate sumptum esse, quod & nos confitemur. Verũ tonitrui filius de dei ineffabili, & sempiterna essentia nunc loquitur. Propterea non, fecit, sed erat, posuit. Oportebat enim, si creatus esset, id maximè definire. Quod si Paulus veritus est, ne stultorum aliquis suspicaretur filium patre maiorem fore, & genitorem ei subiectum, & idcirco ad Corinthios scribẽs, inquit: Quod omnia Christo subiecta sunt, præter illum qui subiecit ei omnia: licet absurdum fuisset, quempiam suspicari, patrem vnquã filio cum cæteris omnibus subiectum iri: has tamen, etsi nulli nixas rationi, suspicationes formidauit, addidítque, præter eum qui subiecit ei omnia: longè magis Ioannem, si creatus esset filius dei, timere, ne quis increatum æstimaret, & hoc ante omnia edocere oportuisset. Nunc autem cum genitus sit meritò sanè neque ipse, neq; alius, siue Apostolus siue propheta, creatum eum asseruit: sed neque ipse vnigenitus, si esset creatus, subticuisset. Qui enim tam humilia, & abiecta propter humilitatem loquitur, id nullo pacto prætermisisset. Neque enim absurdè arbitror quã habere magnitudinem & præstantiã tacuisse potius, quàm eam quam nõ haberet silẽtio præterisse, neque significasse qualis esset.

Rom. 1. a

1. Cor. 15. d.

Illud enim nō immeritò sileri poterat, vt humanum genus humilitatis admoneretur: hic autē ne minimā quidem silētij causam inuenies. Quanam enim gratia, si creatus esset, id tacuisse, & multa de se prætermisisset? Nam si vt nos humilitatē edoceat, abiecta quædā sæpenumero de se: etiàm minimè digna loquitur: multò magis si creatus esset aperte dixisset. Nónne vides ipsum ne quis ingenitum crederet, ad id ostendendum, & re & verbis summa ope contendere, vt etiā & dignitate, & substātia sua indigna loquatur & in prophetę humilitatē descendat? Illud enim, sicut audio, iudico: & ille mihi dixit, quid dicā, & quid faciam, & à meipso nō loquor: & alia huiusmodi prophetarū dūtaxat verba sunt. Si ergo vt hanc tolleret suspicionem, tam viles de se sermones, tam humiles non est dignatus: lōgè magis si creatus esset, ne quis ipsum increatū suspicaretur, multa huiusmodi
Ioā. 14.a protulisset in medium: vt exēpli gratia. Nolite arbitrari me genitum esse à patre, creatus sum non genitus, neque illius substantię sum. Nunc autē omnino contra ea loquitur, quę etiam inuitos cōtrariam accipere cogant sententiā: vt illud,
Ioā. 14.b Quia ego in patre, & pater in me est: &, Tāto tempora vo-
Ibidem a biscum sum, & non cognouistis me: Philippe, qui videt me,
Ibidē 5.d videt & patrem: &, Sicut pater suscitat mortuos, & viuifi-
Ibidem c cat: sic & filius quos vult viuificat: &, Pater operatus est vs-
Ibidē 10.c que modo, & ego operor: &, Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem, & in omni scriptura vnum & idē se esse cum patrę asserit. Authoritatem autem & potestatem & his, & aliis plurimis locis manifestat: vt cum inquit, Ta-
Luc. 4.f ce, obmutesce. Volo mundare. Surde & mute spiritus, ego
Matt. 8.a tibi præcipio, exi ab eo: &, Audistis quia dictū est antiquis,
Marc. 9.d non occides: ego autem dico vobis, qui irascitur fratri suo,
Matt. 5.c reus erit iudicio, & plura huiusmodi. Addo etiam miracula, hæc omnia satis idonea sunt ad eius virtutē, potentiámque ostendendam, imò & minima eorum pars, plurimum etiā insipiētiores & adducere, & persuadere posset, vt crederent: sed profectò earum est inanis gloria virium, vt vel ad manifestissima quæque eorū, qui ipsi succumbunt, mentis aciem perstringat, & in rebus luce clarioribus dissentire, ac contendere persuadeat: eos autem qui veritatem probè tenent & intelligunt, in disimulationem contradictionémque adhortetur: quod Iudæis vsu venit, nō enim ignorationis

rationis gratia dei filium abnegarunt, sed vt apud populum plurimum & authoritatis, & honoris consequerentur. Ex principibus enim, inquit multi crediderunt in eum, sed propter pharisæos non confitebantur, vt de synagoga non eiicerentur: potius enim hominum quàm dei gloriam optarunt, siquidem nullo pacto fieri potest, vt is qui tanto studio seculari gloriæ seruiat, diuinam vnquã assequatur. Idcirco his verbis reprehenduntur: Quomodo potestis vos credere, qui gloriam inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo deo est, non quæritis? Intollerabilis quædam ebrietas est inanis gloria: ideóque quem suæ subiecit ditioni, is ægrè in sanitatem restituitur. Et quam pestifera tabe infecit animam, à cœlo abscindens, terræ affigit, neque eam amplius sinit, vt ad veram lucem dirigere posßit intuitum: sed in huius seculi sordibus semper eius persuasione deuoluitur, & dominos nobis tam potentes imponit, vt etiam sine iussu aliquo nos exuperent, nobísque perpetuo dominentur. Qui enim hoc morbo afficitur, nullo prçceptoré omnia sua sponte operatur, quç dominis suis placere, quibúsq; plurimũ eos lætari arbitratur. Etenim pulchra veste eorum causa induitur, faciémque ornat, non sibi, sed aliis, caterua sequentiũ stipatur, quo omnes ipsum admirentur: quicquid denique facit, aliorum tantùm gratia facit. Num quicquam posset esse molestius? Vt aliis admirationi sit, præceps frequenter agitur. Vis eius intelligere tyrannidem? Satis tibi ex Christi verbis constabit. Audi & quæ sequuntur. Nam si quempiam negociatorem, qui preciosißimas sibi merces magno auri pondere compararit, rogaueris quanam gratia tantum auri profundat, quídve tantum sibi sumptus velit: nullam aliam ab eo rationem accipies, quàm vt populo placeat. Quòd si deinde quid populus sit, percontaberis: quiddã, inquit, tumultus perturbationísque plenum, è stultitia maiori ex parte constans, atque compositum temere, per maris fluctus varia, & pugnante sententia sæpenumero iactatũ. Qui igitur sub eiusmodi dominij seruitio præmittur, nónne omniũ est sane miserrimus? Veruntamen qui seculares vitam agunt, si his se affectibus deuinxerint: etsi graue sit, leuior tamen est reprehensio. Qui verò terrena se abiecisse profesßi, ea tamen auidi inhiãt, hi grauius sunt accusandi: illis enim pecuniarum tenus damnum, his autem

Ioan. 12.*f*

Ibidẽ 5. *g*

ad animam vſque periculum extenditur. Nam cum ſeculari gloria fidei rectitudiné mutarint, & deum vt ipſi laudentur, contempſerint: dic, quæſo, quo damno, quia inſania afficiuntur? Alij animæ affectus: & ſi magno ſint homini nocumento, aliquam ſaltem afferunt voluptatem, quanuis téporalem atque breui duraturam. Nam qui pecuniarum aut mulierum flagrant deſiderio, eáſque ſectantur, nonnullam tamen cum damno voluntatem, licet breuiſsimam capiunt: quot verò hic morbus irretiuerit, hi ſemper omni priuati voluptate vitam viuunt quàm miſerrimam. Neque enim quod tãtopere exquirunt, multitudinis gloriam aſſequuntur, ſed cum ea frui videantur, ea tamé omnino carent: cum id nulli prorſus gloriæ ſit adnumerandum. Ideóque non gloria, ſed inanis gloriæ opus appellatur, Inanem gloriam hanc maiores noſtri omnes meritò dixerunt: Inanis nanque eſt, nihil in ſe habens neque clarum, neque glorioſum, tãquam perſonæ, quæ pulchræ quidem viſu, & decoræ, intus inanes reperiuntur. Quare cum aſpectu ipſo elegantiores appareant, neminem tamen vnquam ad ſe amandum alluxerunt. Ita nihil etiam miſerius, quę multitudine comparatur gloria, difficilem nobis, & violentum affectum ſignificat: aſpectu nãque ſolo pulchra, atque elegans videtur, intrinſecus autem non inanis modo, verumetiam ignominioſa crudelitatis & violentiæ plena. Vnde igitur tam temerarius, tam inſanus abſque vlla voluptatę affectus. Non aliũde ſanè quàm à vili & abiecto animo. Neque enim fieri poteſt, vt q gloriæ dulcedine capitur, magnũ aliquid & egregium ſapiat, ſed ignominia ilico ipſum notari neceſſe eſt, & animi abiecti, infamis, atque exigui exiſtimari. Qui enim nihil propter virtutem, ſed vt hominibus & rudibus, & indoctis placeat, operatur, quíve in omni re fallacem hominum, atque erroris plenam exquirit ſententiam quam is gloriam meretur? Animaduertere ſi quis eum percõtaretur, quid tu multitudinem eſſe arbitraris? Proculdubio & deſidem, & nullæ bonæ rei deditam reſponderet. Quid autem? An ex illius numero fieri optares, ſi quis eundem iterum interrogaret, non vtique mihi aſſenſurum perſuadeo. Nónne igitur maximè ridiculũ eſt, eorum gloriam aucupari, quorum ne ſimilis quidé eſſe velles? Si autem dixeris, multos etiam cõſtantes viros hac eſſe ſententia, idcirco longè magis contemnendos

temnendos dicimus. Nam si sponte sua cõtemptibiles sunt, cum multi fuerint: maiorẽ in modum digni sunt qui contẽnantur. Singulorũ enim amentia simul collecta, multitudine ipsa fit auctior. Quamobrem si quis eos sigillatim castigaret, facilè quod vellet, assequeretur, sin cũctos simul, nullus esset correctioni locus, cũ numero ipso stultitia crescat, & pecudum more ducãtur, quocunque inuicem secularem gloriã, atque opinionẽ secuti. Agite, quid hanc popularem gloriã tantopere desideratis? Nolite, inquam, fratres, obsecro. Gloriæ nanque cupiditas omnia cõmiscuit. auaritiã, inuidiam, calumniã, insidias peperit: & qui nulla affecti sunt iniuria, in illos qui nihil de ipsis malè meriti sunt, & armat & efferat. Hæc amicitiæ & consuetudinis obliuiscitur. Nihil se pudet, sed omni abiecta virtute omnibus bellũ indicit, semper inconstans, semper inuisa. Et sanè ira & violentus & intollerabilis morbus est, nõ tamen semper nocumẽto esse solet, duntaxat quũ irritatur. Inanis enim gloria omni tempore pestifera est. Nunquam cessat, nunquã remittitur, nisi ratione & cohibeatur, & sedetur, semper præsto est, non solùm peccandi se hortatricẽ exhibẽs, verumetiã si quid rectè faciamus: id est, manibus summa vi eripere contendit, vel nihil rectè à nobis inchoari perficique permittit. *Ephe.5.b*
Quod si auaritiã Paulus idolorũ seruitutem appellat: eius matrem, radicẽ, fontem, hoc est inanem gloriã, quo nomine merebitur appellari? Nullum quidẽ, si rectè eius malitiã cõtemplabimur, dignum inueniemus. Abstineamus ergo dilectissimi, & perniciosum hoc exuamus vestimentum, quo discisso, & procul abiecto fiamus aliquando liberi, verã induti libertatem, & veræ nobilitatis, quæ à deo nobis elargita est, cognitionem nõ negligamus, sed secularem gloriam, qua nihil risu dignius, nihil turpius, nihil ignominiosius. Hoc multis sanè rationibus videri licet. Si quidẽ huius gloriæ cupiditas, ignominia est. Est autẽ vera gloria, eã vt nullius momenti cõtemnere, & ad diuinã voluntatẽ omnia & verba & opera nostra dirigere: hoc pacto ab eo qui cuncta certa ratione intelligit mercedem accipere poterimus, si eo solo erimus spectatore cõtenti. Quid enim nobis opus est, vt alij opera nostra inspiciãt, quũ is nos intueatur, qui vnicuique pro meritis retributurus est premiũ? Nonne hoc ridiculum atque absurdum, quũ quicquid seruus operatur, ad

gratiam & amorē sui domini conciliandū faciat, eóque vidente & probante seruitiū suum contentus sit, neque aliorum laudibus moueatur. Nos cum tantum, támque summū dominū habeamus, alios qui nos, & opera nostra videant, & probent disquirere: maximè cū nihil vel nobis vtilitatis afferre, sed tantùm inspicere possint quæ facimus. Accedit ad hoc quod omnis noster labor inanis fit, & irritus. Non ita obsecro dilectissimi, non ita: sed vnde præmium nobis futurū est, inde totis viribus id comparare curemus, deum operum nostrorū & laudatorem & spectatorem adhibeamus nihil nobis cum humano iudicio. Quod si hanc gloriā assequi voluerimus, tunc profecto consequemur, quum diuinā tantū implorabimus. Qui me glorificat, glorificabo & eum, inquit, Et quemadmodum tūc maximè diuitiis affluimus. quū eas cōtemnimus, & diuinas tantùm efflagitamus. Quærite, inquit, regnū dei, & hęc omnia adiicientur vobis. Itidem in gloria vsu venit, quando iam sine periculo & diuitiæ nobis, & gloriæ largiri possunt, tunc eas plena & exuberanti manu diuina nobis benignitas elargitur. Sine periculo autem tunc his fruimur, quum nos capere & exuperare nequeunt: neque tanquā seruis imperant, sed nobis seruiunt, eásq; & domini & liberi possidemus. Propterea earū nobis amorem prohibet deus, ne turpi his seruitio subiiciamur. Quod si assequimur, incredibili nobis libertate omnia instaurat. Quid enim Paulo clarius, quid gloriosius: Qui non humanam gloriam se quærere profitetur. Quid nihil habente, & omnia possidente locupletius. Quum enim, vt iam dixi, neque pecuniæ, neq; gloriæ cupiditate vincimur, tunc eas affatim accipimus, tunc eis fruimur. Si igitur nobis gloriā cōparare cupimus, gloriam fugiamus: hoc enim pacto diuina seruare pręcepta, & pręsentibus bonis & futuris frui poterimus. Quorum vtinā fiamus participes, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula, Amen.

HOMILIA TERTIA EX CAP. I.

IN principio erat verbum, & verbum erat apud deum. Bonarum artiū præceptores, cùm pueros doctrinæ rudimentis accipiunt erudiendos, nō grauiori primùm lectionū onere eorū mentes implicant: sed breuibus & iisdem sæ-

pænumero

penumero repetitis præceptis, paulatim eos assuefaciunt, quo fit vt eorum animis facilè doctrina imprimatur, ne ab ipso eruditionis principio ad lectionum multitudinem capessandam, memoria nimia laborante perterriti, ad colligenda pręcepta segniores reddātur, & doctrinę difficultate torpescant. Hunc & nos morem secuti, vt vos labore leuemus, paulatim hoc diuinum pabulum distribuamus, vestrisque instillemus pectoribus. Quare eadem iterū verba proponam, non vt idem repetā, sed vt omissa adiiciantur. Agite igitur: In principio erat verbum, & verbū erat apud deū. Quanam ratione, quum reliqui euangelistæ ab humanitate Christi suum orsi sunt Euangelium. Nā Matthæus incipit, Liber generationis Iesu Christi filij Dauid: Lucas de Maria prima verba facit: Marcus simili fere vtitur principio & de Ioanne Baptista illic nobis intexit historiam. Ioannes id breui prosequēs, his verbis significauit, Et verbum, caro factum est, & reliquis prætermissis omnibus, conceptione, partu, educatione, incremento, quāprimum supernam nobis generationē aggreditur. Cur ita fecerit, iam vobis aperiam. Cùm reliqui Euangelistæ circa carnem immorati essent, timendum erat ne idcirco nōnulli nihil altum, sed terrena duntaxat & caduca coniectantes, in ea solùm doctrina confirmarentur: quod & Paulus Samosatensis opinatus est. Ex hac igitur humilitate, qui lapsuri erant, in cœlū erectis, non immeritò ab æterna & diuina essentia facit nobis narrationis principium. Cùm enim Matthæus ad Herode rege, Lucas à Tyberio Cæsare, Marcus à Baptismate Ioannis exordiatur: his omnibus omissis Ioannes supra omne tēpus, & seculum ascendit, auditorum animos ad id quod in in principio erat erigens, neque vsquam eos sinit consistere, neque terminum aliquem ponit, quēadmodum illi Herodem, Tyberium, Ioannem. Illud autem admiratione dignum est, quod neque Ioannes in ampliori narratione humanitatem contempsit, neque illi quū huic vacarent, sempiternam omnino siluerunt essentiam. Et sanè quidem vnus enim spiritus est, qui omniū mentes mouet: propterea valde in narrationibus suis concordant. Tu autem dilectissimè, cū verbum hoc in loco audis, noli, quæso, iis acquiescere, qui dicūt id verbū esse, quod ore profertur, aut simpliciter verbū: multa enim dei sunt verba, quæ & angeli faciūt,

nullum tamen eorum deus est: sed & prophetiæ & præcepta, verba dicuntur. Mos enim scripturæ est diuinas leges, & pręcepta, & prophetias verbũ appellare. Quare de ange-
Psal. 120. lis loquens, Potentes, inquit, virtute qui facitis verbũ eius: hoc autem verbum substantia quædã est in persona, ex ipso patre sine passionẽ proueniens, hoc vt iam dixi per verbi appellationem manifestauit. Quemadmodũ igitur, In principio erat verbum, æternitatẽ significat, ita hoc, erat in principio apud deum, coæternitatem nobis ostendit. Sed ne hac particula, In principio erat verbum, æternum quidem, antiquiorem tamen aliquo temporis spatio patris vitã suspicareris, & vnigenito dares principium, addidit: Hoc erat in principio apud deum, itidem eius æternitatem quemadmodum patris significans. Nunquam enim solus, & sine verbo fuit, sed semper deus apud eum erat, & in persona quidem propria. Qua ergo ratione subdidit: In mundo erat, si apud deũ erat: quia & apud deũ erat, & in mundo? Neque enim aut pater, aut filius sine vllo comprehenditur. Nam si ma-
Psalmo. 146.*a* gnitudinis eius non est finis, & sapientiæ eius non est numerus, neque etiam substantiæ: satis constat esse aliquod temporale principium. Cùm audis, Quod in principio creauerit deus cœlum & terram: quidnam per hoc principiũ intelligis? Certe quod ante omnia visibilia ea creauerit. Sic cum de vnigenito dicatur, quod in principio erat: ante omnia intelligibilia, & ante sęcula fuissę intelligas necesse est. Quod si quis diceret: Si filius est, quonã pacto fieri potest quin a patre sit minor? Quod enim ab aliquo est, omnino eo à quo fit, posterius esse oportet. Respondemus, has maxime humanarum esse cogitationũ inquisitiones: & qui hoc quærit, inquirit etiam absurdiora: neque auribus tãtum accipienda hæc sunt. De deo enim nunc nobis sermo est, non de humana natura, quæ nostrarum rationum consequentię necessitatíque subiecta est. Veruntamen pro infirmorũ intelligentia, aliquod adhæc exemplum adducemus. Age dic, quæso, Nunquid Solis splendor ex ipsius Solis natura emanat, an aliunde? necessario fatendum est, nisi penitus decipiamus, ex Solis natura: quod cùm ita sit nunquam tamen ipso Sole posterius ipsius radios fulgorémq; dixerimus exoriri, quum sine his nunquam appareat. Quod si in his quæ ipso visu & sensu percipiuntur in corporibus, quod ex ali-

quo

quo fit non posterius eo à quo fit esse aliquid manifeste deprehenditur: persuaderi non poterit inuisibili, ineffabili naturæ, eádem inesse potestaté, vt par est illius essentię? Propterea Paulus quoque ipsum, & ex eo, & coęternũ asseruit. Quid autem? Nónne & secula & temporum spatia per ipsum facta sunt? omnia confiteamur necesse est, nisi insaniamus. Nulla igitur inter patrem & filium est differentia. Si nulla, nõ est filius posterius, sed coęternus patri. Ante enim & post, tempus significant & ostendunt. Sine seculo, vel tempore, nemo posset neque ante, neque post intelligere. Temporibus autem & seculis omnibus superior est deus, atque antiquior. Quod si omnino filio principium esse cõtendis, caue ne patré quoque sub principio antiquiori quidem, sub principio tamen comprehendere eadem ratione cogaris. Age, nunquid terminũ aliquem, vel principium filio cõstituis, à quo ad superius illud procedens patré superioré esse dicis? Quid? Dic igitur, quęso quanto pater prior est, breue ne an longũ inter patrem & filiũ temporis spatiũ fuisse dicis? alterutrum asseras sub principio patré comprehendas necesse est, Mediũ nanque interuallum quantũcunque sit, proculdubio metiris. Dimensio autem fieri non potest, nisi sit vtrinque principiũ, sub quo hoc pacto quãtũ in te est, patrem constituis, neque iam secundũ nos pater sine principio intelligi poterit. Nónne assentis id verum esse, quod à saluatore dicitur vbique potestatis ipsius argumentum. Qui non honorat me, nõ honorat patré? Nec ignoro *Ioan. 5. d* hoc verbũ non facile à multis intelligi: idcirco plerisque in locis sentétias nostras afferre differimus, eo quod reliquum vulgus eas capere atque assequi nequeat, neque si assequeretur, firmitudinis aliquid habet aut certitudinis. Humanæ nanque rationes, & sententiæ incertæ sunt, atque imbecilles, libenter auté & illud negantibus veritatem afferã, quod à propheta dicitur: Ante me nõ est factus alius deus, & post *Esa. 43 b* me non est. Quod si filius patre minor est, quo pacto, inquit, post me non est alius deus? Nunquid ipsius vnigeniti tolletis substantiã? Necesse est enim aut hoc iam impie audere, aut in propria patris & filij persona vnam intelligere diuinitaté. Quonã etiã pacto id verũ est, Et omnia per ipsum facta sunt? Nam si patris æuũ antiquius, quomodo quę ante ipsum filiũ facta fuerunt, per ipsum facta sunt? Videtis

ne in quantam temeritatem se adducant, qui semel veritatem abiecerunt? Sed quamobrem non inquit Euangelista,
Rom. 4. c ex nihilo factum esse, quemadmodũ Paulus his verbis ostendit, qui vocat quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt: sed in principio erat, inquit. Hoc illi contrariũ est, nec immeritò: siquidẽ deus neque fit, neque sic quicquã habet antiquius, sed huiusmodi Gentium verba sunt. Age & illud, Nónne rerum omnium cõditorem longe omnium excellẽtissimum præstantissimúmque dixeris? Quod si itidem vt alia ex nihilo factus esset, vbi eius incomputabilis esset excellentia?
Esa. 41. quid item illud: Ego primus, & ego post hæc? &c. Ante me non est factus alius deus. Si enim filius non esset eiusdem substantiæ, alter esset deus: si non coæternus, post illum: si non ex substantia processisset, factum esse constaret. Quod si ad idolorum simulachrorúmque differentiã hæc facta asserunt, cur eiusdem differentiæ gratia vnum verum deũ dicere non consentiunt: Ac si ad eam differẽtiam hoc dictum esset, quonam pacto verba omnia interpretaberis: Post me, inquit, non est alius deus: non filiũ his verbis excludit posse non esse, sed deum fictum. Esto sane. Quid ergo quod ait, Ante me non est factus alius deus? Itáne hoc quoque intelliges, quod fictus deus ante eum factus non sit, sed tamen filium factum. Et quisnam hoc dixerit? neque enim ipsum diabolum hoc dicturum arbitror. Præterea si filius non est coæternus patri, infinitam eius vitam quonam modo dixeris? Nam & si alicuius principiũ ducit, quamuis sine fine sit, nõ tamen est infinitus. Quod enim infinitum est, vtrinque
Hebr. 7. a fine careat oportet. Hoc Paulus his verbis manifestauit: Neque principium dierum, neque finem habẽs: quibus verbis & principio & fine carere planè demõstrauit. Quemadmodum enim hoc nõ habet finem, ita neque illud, cum neque hic finis, neque illic principium. Quonam autem pacto vita erat aliquando, cùm non esset? Vitam nanque semper, & sine principio, & sine fine esse omnes confitentur. Si profecto vita sit, quemadmodum est. Si verò est, quando non est. Qua ratione aliis vita esse potest, cum aliquando ipsa non fuerit? Quid ergo causæ fuerit, quod principium Ioannes posuit, In principio, inquit, erat. Considerasti hanc particulam, In principio erat, & verbũ erat nõ intelligis. Quid aũt
Psal. 89. a de patre ꝓpheta diceret, A seculo & vsque in seculũ tu es?

Nunquid

Nunquid ei terminum aliquem his verbis præſcripſit? Nequaquam, ſed eius ſignificat æternitatem, itidem hoc in loco intelligi neceſſe eſt: quippe cum nullum ei terminũ conſtituat, neque dicat principium habuiſſe, ſed in principio erat. Hinc te adducit, tibi ſuadet, vt filium ſine principio intelligas. Sed dixerit, quiſpiam, patrem articuli adiectone, filium ſine articulo poſitum, Quid ergo? cum Apoſtolus, inquit: Magni dei, & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti: & iterum, Qui eſt ſuper omnes deos: ſine articulo filij meminit. Itidem de patre ad Philippenſes ſcribens: Qui cum in forma dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem deo. Et ad Romanos: Gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto: neglexit articulum. Superuacaneum nanque eſt vbi que id præponere, præſertim cùm ſuperius eo frequenter vſus ſit. Quemadmodum enim de ſpiritu pater loquens, inquit, Spiritus deus: neque cum ſpiritui articulum non adiiciat, idcirco deum eſſe incorporeum negamus: ita hoc in loco, quanuis filio articulus non præponatur, non propterea patre minor eſt deus. Quid tum, cum & hunc & illum appellet, neutris nobis diuinitatis vllam facit differentiam, ſed prorſus contrà. Nam cum dixiſſet, *Et deus erat verbum.* Ne quis filij diuinitatem patre aliqua ex parte minorem arbitraretur, mox id affert, per quod eius ſuprema diuinitas manifeſte ſignificatur, & eius demonſtrat æternitatem. *Hoc enim erat (inquit) in principio apud deum:* & opificium addit, *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt.* Quod potiſsimum pater per prophetas vbique eius ſubſtãtiæ indiciũ eſſe prędicat, & frequẽter in hoc demonſtrando prophetę verſantur, neque hoc duntaxat, ſed etiam ſumma ope ad idolorum ſimulachrorúmque gloriam tollendam contendunt. Dij, inquit, qui cœlum & terram non fecerunt, pereant. Et iterum: Ego manu mea extendi cœlum. Vt diuinitatem per hoc ſignificari oſtendant, idẽ frequẽter meminerunt. Ioannes autẽ his ſolis verbis non contentus, etiam vitã ipſum, & lucem appellat. Si igitur ſemper cũ patre fuit, ſi omnia cõdidit, produxit, cõtinet: hoc enim per vitã ſignificatur, ſi vniuerſa illuminat, quiſnam adeo ſtultus, adeo temerarius eſt, vt dicat ex his euãgeliſtam minorẽ diuinitatis virtutem intellexiſſe, per quę & æqualitas, & idẽ eſſe vel maximè po-

Tit.2.
Pſalmo. 104. a
Phil.2.a
Rom.1.a
Ioan. 4. c
hier.10.b
Pſalmo. 103.a
& Hier. 51.a

Rom. 1.c test ostēdit? Nolimus, quęso, creaturam cum creatore confundere, ne id audiamus, quod seruierunt creaturæ potius quàm creatori. Quod si de cœlis hoc dictū existimant, veruntamen cùm de his sermo haberetur: prorsus tanquam gentile & impium creaturæ cultum exhibendum negauit. Absit igitur vt huiusmodi nosipsos maledicto subiiciamus. Propterea venit dei filius, vt nos ab hoc cultu liberaret: propterea serui formam accepit, vt ab hac nos eriperet seruitute: propterea insputus est, propterea alapis cęsus, propterea mortem passus ignominiosam, atque turpissimam. Minimè committendum est, vt nullum hæc nobis fructum afferant, & in pristinā rursus impietatem recidamus, imò lōge grauior. Non enim creaturę seruiendum est, & ipsum creatorem, quantum in nobis est, in creaturę vtilitatem adducendum. Ipse nanque qualis est permanet. Tu autem idem ipse *Psalmo. 101.d* es, inquit, & anni tui non deficiēt: Ei igitur gloriam demus, vt à patribus & maioribus nostris accepimus, demus, inquā, gloriā & fide, & operibus. Nulla enim nobis bonorū dogmatum ad salutem vtilitas, si vita vitiorū sordibus scateat, & inquinetur. Quamobrem eam ita formemus, & erudiamus, vt deo placeat, omni turpitudine, iniquitate, auaritia longe abiecta, & tāquam hospites & aduenas, & à terrenis rebus alienos nos exhibeamus. Et si quis diuitiis plurimis & possessionibus affluit, haud aliter his quàm colonus vtatur, tanquam paulo post ea omnia velit nolit relicturus. Et qui fuerit iniuria lacessitus, non modo memor non infigat pectori, sed quam primum eam obliuioni prorsus mūdet. Nō amplius vna nobis die ad irā indulsit Apostolus, Sol, inquit, nō occidat super iracundiam vestram. Et meritò qui-*Ephe. 6.f* dem: nihil enim tā breui fieri potest molestius. Quod si nox ira percitos nos cōprehenderet, omnes operationes nostræ grauiores subsequerentur, cum ignis plurimum memoria excitetur, si per ocium omnia animum prouocantia, atrocius nobis reputentur. Priusquam igitur tam exitiali vacemus ocio, & vehementiorem flammam accendamus, præueniendum pręcepit, & quicquid pectus nostrum vrit, penitus extinguendum. Vehemens enim iræ affectus est, & omni flamma vehemētior: quare nobis celeritate opus est, vt hunc ignem extinguamus, néve ad summum eum euadere sinamus. Ira enim morbus, nisi mox sedetur, multas generat,

nerat, calamitates, domos & familias totas euertit, veteres dissoluit consuetudines, & breui momento res infandas molitur: eius nanque furoris impetus ipsi ruina, inquit, est. Quamobrem huic indomitæ beluæ nolimus habenas remittere, sed præduro freno, metu scilicet futuri iudicij, eã cohibeamus. Quoties cum dolore aliquo amicus te, vel familiaris affecerit, ad irámque concitarit, veniat in mentem quæ tu contra deum commiseris, quódque si à proximo offensam & contumelias æquo animo tolleraueris, leuius in te dei iudicium prouocabis. Dimitite, inquit, & dimittetur vobis. Cùm hoc succurrerit, omnis vltionis cupiditas continuò euanescit. Illud præterea animo frequenter volutes velim, & si quando in immanitatem aliquam, & furorem mox lapsurus te continueris, & si quando ira percitus, in alicuius iniuriã perniciém ve præceps irrueris, & vtraque inuicem tempora conferas, id enim non parum tibi ad correctionem profuerit: age, dic quæso, vtrum tibi laudabilius duxeris, ab, cum ab ira victus es, an cum eam vicisti? Nónne victi nosipsos reprehedimus vehementius, & nemini nos accusante erubescimus, & multa nos operum & verborum nostrorum subit pœnitentia? Verum cum affectus strénuè superauimus, victoris more & gaudemus plurimũ, & exultamus. Victoria enim contra iram est, & quidem maxima non cum vlciscimur iniuria, sed cum eas æquo animo tolleramus. Hoc nanque magnum est, hoc laudabile. Neque cum ira excãdescis, cuipiam mineris interitum, neque in eum furibundus irruas. Neque admonẽtem vt iram cohibeas, contemnere velis, ea gratia ne quis te forte irrideat. Nemo te hac causa irridebit, sed cum ira te traxerit in vindictã, vel si quis irriserit stultus erit æstimandus. Tu vero noli inter stultos & amentes victoriæ gloriam quærere, sed ea contentus sis, quam sapientum tibi iudicio comparaueris. Verum quid in paruo & humili hominum spectaculo te constituo? in ipsum continuò deum oculos dirigas, qui te laudabit, neque præterea vllam ab hominibus gloriam quærere oportebit. Siquidem huius seculi gloria ad gratiam sępe, nõnunquam ad odium tribuitur, neque quicquam affert vtilitatis: quod verò deus nobis indicat, nullam huiusmodi habet dubitationem, & plurimũ qui à deo laudatur, vtilitatis consequitur: hanc nos laudem, hunc hono-

Luc. 6.f

rem ſequamur. Víſnę manifeſtè intelligere quantum mali afferat iracundia? Adſis cum aliquádo quiſpiam rixatur, neque enim in temetipſo facilè hác poſsis deprehendere turpitudinem tenebris & ebrietate ratione obuoluta, ſed cùm tui tibi affectus nō dominantur, tunc in aliis rem tuam planiſsimè cognoſcat licet, cū incorruptè & verè iudicare poteris. Videbis nánque iratos non ſecus ac inſanos turpiter in medium præcipites fieri. Cùm enim circa præcordia ira efferbuerit, os ignem emittit, tota inflatur facies, incompoſitæ manus mouentur, ridiculè proſiliunt pedes, monitoribus & rixam dirimere conantibus inſultant, in eóſque nulla ab inſanientibus differētia irruunt: & cum hæc faciunt, tanquam amētes, nihil ſentiunt, nihil intelligunt; ſed aſinorum more calcibus, morſibúſq; inuicem inſultant. Et profectò iracundia percitus, nullū neque decorem ſeruare poteſt, neque modiſtiá. Hi igitur homines poſt hanc ignominiam & domum & ad ſe reuerſi, dolore ſimul anguntus & metu, cum intellıgát quos læſerint, quos furoris & inſanię ſuę teſtes habuerint. Quippe qui in illo furore nō ſecus ac mēte capti, quid faciant nō aduertunt: cùm ad ſe redierint, tum demū omnia ſecū reputant, num amici, num inimici ei inſanienti affuerint, num viderint pari enim ratione vtroſque formidant, alios tanquam reprehēſores, & eos quorum præſentia magis ſibi erubeſcēdum ſit: alios tanquam qui ipſorum malo, & ignominia plurimum gaudeát. Quod ſi ad plagas & verbera inuicē proruperint, longè maiore formidine anguntur, ne quid grauius ei qui cæſu eſt accidat, ne aut febris in mortem, aut vlcus inſanabile, in vltimum eum adducat periculum. Et quid, inquit, mihi pugna opus erat? quid iniuriis? quid contentionibus? Hæc & illa pereant, & omnibus his terrenis rebus maledicunt, quæ ipſis diſcordiæ præbuerunt materiá, & de dæmonibus conqueruntur. ſtultiores autem cùm perperam quod operantur, temporū malitiæ inſimulant: non tamen malitia temporū cauſa eſt. Neque enim mala ſunt ipſa, neque malus dęmon duntaxat, ſed eorū malitia, qui à prauis ſe vinci patiuntur affectibus: hi dæmones alliciunt, & ſibiipſis malorum omnium ſunt authores. Sed intumeſcit cor, inquit, & iniuriis excádeſcit. Nouimus quid ira poſsit, & idcirco qui inanem hanc beluam exuperant, eos maxime admiramur; neque de eſt, modo velimus,

limus, facultas. Quamobrem cum domini nos, & principes contumeliis prosequuntur, non irascimur: an formido ira non minor nos absterret, neque à principio irę locum dare permittit. Quamobrem serui sæpenumero à nobis maledictis affecti, silentio omnia perpetiuntur, an quod seruitutis vinculo cōtinentur? Tu autem noli solum dei timorem cogitare, sed etiam quod ipse tibi iniuriam faciat, cùm silētiū indicit, & omnia æquo animo perferes. Dic te vergenti Quid faciam tibi? alius mihi & dexteram, & linguam cohibet: hoc perfectò verbū & tibi, & illi fiet philosophiæ materia. Nunc autem hominum gratia etiam intollerabilia ferimus, & ad eos qui nos lacessunt, huiusmodi sæpenumero verbis vtimur: Ille me, non tu, lacessiuit. Verùm deo nō tantam adhibemus reuerentiam, & quænam nobis venia speranda est? Agite, quæso, nosipsos alloquamur. Deus nunc nos lacessit, cùm manus nostras continet, ne prosiliamus cōtrà, néve nobis deus, quàm homines sit despectior. Exhorruistis hoc verbum? Verum ego non verbum tantum, sed operationes exhorrere has velim. Dei præceptum est, non modò nobis percutientem maxillam, sed grauiorem etiam contumeliam perferendam: nos verò volendo penitus metui, diuinæ repugnamus voluntati, vt non modo mala perpeti recusemus, sed grauius etiam iniurias vlcisci adnitamur: qui nisi omni conatu vltioni inuigilem⁹, humilis nosipsos, & abiecti animi esse ducimus, & quod grauissimum est, nostram calamitatem, victoriam nobis ducimus: & cum maxime ab ira vincimur, tunc maxime vicisse existimamus: & cum humi misere prostrati iacemus, innumeris à diabolo plagis, vulneribúsque acceptis, victoriam reportasse contendimus. Quamobrem fratres vos ego & hortor, & moneo, vt victoriam ipsam cognoscere non negligatis, eámque prosequamini: siquidem malorum perpesio victoria nobis est. Si igitur à deo laudum præconia cupimus, non æterna certamina, sed diuinam legem in his seruemus certaminibus, & quicquid eueniat, ęquo animo perferamus, hoc pacto veteri prostrata malitia, & præsentis seculi, & quæ in futuro nobis promittuntur bona cōsequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, honor & imperium in secula seculorum, Amen.

Luc. 6.d

HOMILIA IIII. EX CAP. I.

MNIA per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Moses veteris testamenti librum historiámque exorsus, quæ sensu percipiuntur, ea nobis pluribus verbis enumerat. In principio, inquit, creauit deus cœlum & terram. Inde subdit lucem secundum cœlum, stellarum naturam, varia animantium genera creata, & cætera denique omnia, nè singillatim prosequentes simus longiores. Hic autem euangelista omnibus his præcisis, atque omissis, vno verbo & ea, & longè altiora comprehendit, nec immeritò: vtpote cùm satis cognita essent auditoribus, & ipse ad altiorem, præstantiorémque materiam properet, & omni conatu non circa creata, sed ipsum omnium creatorem incumbat: idcirco ille quanuis minorem creationis partem aggrederetur: nihil enim nobis de inuisibilibus disputat virtutibus, his tantùm immoratur. Verum Ioannes ad ipsum omnium conditorem ascendere festinans, meritò & quæ ille prosecutus est, & quæ conticuit, prætermissis paucis, omnia comprehendit. Omnia, inquit, per ipsum facta sunt: & ne putares quæcunque Moses dixit, ea duntaxat Ioannem intelligere: infert, Et sine ipso factum est nihil quod factum est: hoc est, eorum quæ creata sunt, siue visui siue intellectui tantùm subiecta, nihil sine filij virtute productum est, vel conditum. Neque cum dixerimus. Sine ipso factum est nihil: profecto id puncto notabimus, vt hæretici opinantur. Hi enim cum velint spiritum creatum esse, sic legunt: Quod factum est in ipso vita erat. verum cum nulla profectò ratione hæc intelligi posit oratio, Primum nãque neque temporis huius, neque propositi erat, spiritus meminisse: quod si ita ei visum est, si ita placuit, quanam gratia tam obscurè spiritus mentionem fecit? vnde autem constat de spiritu dictum esse? Præterea in hoc euangelio inuenimus, non spiritum, sed filium & seipsum factum. Verum excitemini ne hæc vos sententia fugiat, & agite quæso, primum hunc textum secundum eorum legamus opinioné: hoc pacto quàm perperam, impiéque eum interpretentur, planè intelligetis. Inquiunt igitur: Quod factum est in ipso vita erat: hanc vitam spiritum intelligi contendunt, sed hæc vita lux etiam inuenitur appellata,

Gene. 1. a & seq.

pellata,cum ſubdidit:Et vita erat lux hominum. Itaque ſecundum eorum poſitionem, lux hominum ſpiritus dicitur: Quid ergo cum proſequitur, Fuit homo miſſus à deo, qui teſtimonium perhiberet de lumine? quod etiam de ſpiritu dictum confiteantur, neceſſe eſt, quod enim ſuperius, verbum, appellauit? id deinde, & deum, & vitam, & lucem, appellat. Vita erat, inquit, hoc verbum: & vita, lux. Si igitur verbum, vita eſt: verbum autem hoc, & vita, caro factum eſt: vita facta caro eſt, hoc eſt verbum. *Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre.* Quod ſi ſpiritum dicant hoc in loco vitam appellari, cõſidera quod ſequerentur abſurda. Erit enim ſpiritus incarnatus non filius, erit vnigenitus ſpiritus. Quod ſi negaretur, in aliud longè abſurdius, hoc euitato, prolaberentur. Nam ſi de filio hoc in loco intelligendum, & punctum illic faciendum contenderent, filium à ſeipſo factum fateri cogerentur. Nam ſi vita eſt verbum, & quod factum eſt in ipſo vita erat, ſecundum eorum lectionem, ipſo in ſeipſo, & per ſeipſum factus eſt. Deinde poſt nonnulla in medium adducta, ſubdit: *Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre.* Ecce vnigenitus filius, eorum ſententia ſpiritus ſanctus eſſe inuenietur, de eo enim hæc omnia narrata ſunt. Animaduertíſne cum ſemel veritas deprauatur, quo res euadat? quod impia, quod abſurda patiãtur? Quid ergo? nõ erit lux ſpiritus? Eſt ſanè lux, ſed hoc in loco nequaquam de eo loquitur euãgeliſta: etenim deus ſpiritus, hoc eſt, incorporeus, appellatur: non tamen vbicunque mentio fit de ſpiritu, deus quoque intelligitur. Et quid admiraris ſi de patre hoc dicimus, cum ne de paracleti quidem appellatione id dicere poſſemus, vt vbicunque ſpiritus, illic omnino paracletus ſignificetur, quanuis hoc nomen illius potiſsimum ſit demõſtratiuum? ſiquidem & Chriſtus dei virtus & dei ſapientia nuncupatur, nõ tamen ſemper ſapientiæ, & virtutis de appellatione filium dixeris intelligendum. Itidem hoc in loco, quanuis illuminet ſpiritu, minimè tamen de eo intelligitur: ſed quando eos iam his erroribus liberauimus, vndique contra veritatem inſurgere admittentes: eo quo primã aſſeruerunt modo legendum, pertinaciter inſiſtunt, videlicet: Quod factum eſt in ipſo vita erat: quid igitur & Sodomorum ſupplicium, & diluuium, & gehenna, & innumera huiuſmodi?

Sed de mundi opificio sermo nobis, inquit, est: sanè quidem & illa opificij sunt. Sed vt vehementius eorum reprehēdamus positionem, percōtemur eos, nunquid lignum vita sit? nunquid lapis? inanima hæc & immobilia. Verum & hæc omnino esse nata, & quisnam hoc diceret? Non enim ipsa vita homo est, sed vitam suscepimus. Et vt ordine hoc etiā in loco orationem prosequamur, animaduerte quàm ineptè, quàm absurdè, quámque nulla ex parte spiritui quicquam consentaneum loquantur. Nam cum inde decidunt, ea hominibus attribuunt, quæ meritò de spiritu dici arbitrati sunt. Veruntamen etiam sic ipsorum sententiam inquiramus, Vita, creatura hoc in loco intelligitur, ergo & lux creatura est, & de ea venit testimonium perhibiturus Ioannes: quamobrem igitur ipse lux non est? Non erat, inquit, ille lux, atqui ex creaturarum erat numero. Quomodo ergo non est lux? Quomodo in mundo erat, & mundus per ipsum factus est? Nunquid creatura in creatura erat, & creatura per creaturam facta erat, vel est? quomodo & mundus eum non cognouit? *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.* Sed iam satis risimus: vobis has ineptias, hæc monstra consideranda dimittimus, ne risus mouendi duntaxat gratia hæc dixisse videamur, & tempus conteramus incassum. Nam si neque de spiritu id dictum est: vt planè ostendimus, neque de creatura. & eo quo asserunt puncto esset is textus distinguēdus, Illud vnū sequeretur absurdissimum, quod ante diximus, filium per seipsum factum esse. Si enim lux vera filius est, lux autem hæc erat vita: vita autem facta est in ipso: eorum proculdubio sentētia hæc coniungi, & in idem venire necesse est. Quamobrē hac reiecta, veram aggrediamur expositionem. Quænam autem ea est? vt postea eam particulam, quod factum est, perfectum punctum apponamus: deinde clausulam incipiamus, In ipso vita erat cuius particulæ sententia huiusmodi est: Sine ipso factum est nihil, quod factum est. Si quid factum est, inquit, sine ipso factum non est. Vides quo pacto hac breui adiectione omnia corrigit inconuenientia: Ex ea enim particula, Sine ipso factum est nihil: & adiectione, quod factum est: intelligibilia comprehendit, spiritū subtrahit: Quippe quum dixisset, Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factū est nihil. Ne quis suspicaretur, si omnia

si omnia per ipsum: spiritum quoque per ipsum factũ esse, ea fuit adiectio necessaria. Ergo si quid factum est, id per ipsum factum dixi, siue inuisibile sit, siue corporeum, siue cœleste. Præterea non simpliciter dixit, omnia: sed si quid factum est, hoc est genitum: spiritus verò ingenitus est. Vidésne doctrinam qua certissimam in memoriam reduxit sensibilium creationem, quæ antè Moses edocuerat? Inde quum satis in his profecerimus, ad altiora nos erigens, ad incorporea scilicet atque inuisibilia, spiritum sanctum ab omni creatura seiũxit. Itidem Paulus gratia hac inspiratus, inquit, vniuersa in ipso condita esse, cuius animaduertere, quæso, certitudinem: ipse enim spiritus in Paulo loquebatur. Ne quis igitur eorum quæ à deo creata factáque sunt, quicquam subtraheret, eo quod sint inuisibilia: neque his admisceret paracletum, sensibilibus & quæ cognitu facilia sunt prætermissis, cœlestia his verbis enumerat: Siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates. Hęc autem pericula, siue singulis addita, nil aliud nobis significat, quàm omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factũ est nihil: quod factum est. Si verò hanc præpositionem Per, significare diminutionem arbitraris, audi Prophetam dicentem: Initio terram tu fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli: quod de patre tanquam de conditore dictum est. Idem de filio Paulus attestatur: nunquam profectò id assert urus, nisi conditorem ipsum non ministrum opinaretur. Per ipsum autẽ hoc in loco nulla alia ponitur gratia quam ne ingenitum quispiam suspicaretur. Nám quod ex opificij & generationis dignitate nihilo sit patre inferior, audi loquentem: Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat: quod si de filio etiam in veteri testamento: Initio terram tu fundasti domine, dictum est, manifesta est opificij dignitas. Sin de patre prophetam id locutum dixeris, quod de illo dictum est: Paulus filio attribuit, & ita idem efficietur: neque enim filio id Paulus tã cõstanter attribuisset, nisi proculdubio patri & filio pares esse intelligeret dignitates. Vltimæ nanque & amẽtiæ esset & audaciæ, quæ in corporali conuenirent naturę, ea ad minorẽ, & quæ illa indigeret deducere. Verùm neque minor est filius, neque patris indiget substantia: quocirca non hoc modo de filio Paulus audet profiteri, sed alia quoq; huius-

Colos. 1. c

Psal. 103. a.

Hebr. 1. a

Infra 5. d

modi: hoc enim verbum, ex quo quod tanquam dignum quoddam, & præcipuũ soli patri attribuis, filio quoq; proprium his verbis ostendit: ex quo totum corpus pernexus & coniunctiones subministratum, & cõstructum crescit in augmentum dei: neque hoc solo contentus, aliunde etiam nobis os obstruxit, quum illud verbum: Per quem quod di-
1. Cor. 1. d minutionem significare arbitraris, patri attribuat. Fidelis enim deus (inquit) per quem vocati estis in societatem filij
Rom. 11. d eius. Et item per voluptatem eius. Et alibi, Quod ex ipsò & per ipsum, & ad ipsum omnia. Itaque non filio tantùm hoc verbum, ex quo, sed spiritui quoque attributum inueneris.
Matt. 1. c Dixit enim ad Ioseph angelus: Noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quòd enim in ea genitum est, ex spiritu sancto est. Quemadmodum certè hoc verbum, In quo, quáuis spiritus sancti sit proprium, id tamen deo attribue-
Psal 59. c re non recusat propheta, quum inquit: In deo faciemus vir-
Roma. 1. b tutem. Et Paulus obsecrans, inquit: Si quomodo tandem a-
Calat. 5. b liquando prosperum iter habeam in voluntatem dei venire ad vos. Et iterum, In Christo Iesu. Et huiusmodi frequéter verba indifferenter accepta inuenimus: quod minimè fieret, nisi vbique eadem esset substantia. Ne autem ex ea particula: Omnia per ipsum facta sunt, de signis dictum suspicaberis: de his enim reliqui euangelistæ verba fecerunt, non multo post subdit: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est.* Non autem spiritus qui factus non est, sed omnem longe excedit creaturam. Verum iam reliqua prosequemur, cum de rerum creatione Ioannes verba fecisset, quod scilicet: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est.* De prouidentia iam sermonem aggreditur. *In ipso, inquit, vita erat.* Quod ideo addidit, ne quis forte diffideret, quonam pacto tanta & talia per ipsum factum sunt. Nam quemadmodum si ex profundissimo & iugi fonte quantum vis aquæ haurias, nihil tamen his diminuitur: ita in vnigeniti operibus, quodcunque ex his productum factúmve credideris, nihilominus effecit. Imò vt propriori vtamur similitudine, lucis, scilicet quá mox ipse subdidit: *Et vita erat lux hominum.* Quemadmodũ, inquá, lux quantumuis hominum multitudinem illuminaret, nihil splendoris remitteret: itidem deus & antequam mundum condidit, & postquam cõderet, idem perfectus atque integer

integer permanet, nihil tanto & admirabili opificio minor, nihil imbecilior: Quod si innumeros huiusmodi esset mũdos conditurus: omnibus tamen sufficeret, non modo ad creandos, sed ad gubernandos. Vitæ enim nomen hoc in loco non modo creationis est, sed prouidentiæ ad perpetuitatem. Necnon & resurrectionis rationem iam afferre incipit, & admiranda hæc euangelia exorditur: adueniente autem ad nos vita, vis mortis periit: & luce nos illuminante, tenebræ euanuerunt: sed manet semper in nobis vita, & mors ei dominari non potest. Itaque de patre dictum est: de hoc quoq; propriè dicitur, quod in ipso viuimus, & mouemur, & sumus. Quod & Paulus his verbis significauit: quia in ipso condita sunt vniuersa, & omnia in ipso, & per ipsum creata sunt: quapropter & radix dicitur, & fundamẽtum. Verũ cum audis, *Quod in ipso vita erat.* Noli suspicari compositum: alibi enim de patre dicit, Sicut pater habet vitam in se, sic dedit & filio vitam habere: sed vt patrem idcirco nõ dixeris compositum, quia vitam habeat, ita nec filium. Etenim alibi inquit, quòd lux est deus: & iterũ, quòd lucẽ habitat inaccessibilẽ. Hæc autẽ omnia singillatim prosequuti sumus, nõ quod cõpositionem vllam in deo suspicemur, sed vt paulatim ad doctrinæ altitudinẽ euehamur. Cum enim non facilè à multitudine intelligi posset, quanã ratione in eius persona vita sit primum, id humilis tetigit, quum inquit: Dedit ei vitã habere. Inde eruditos altius erigit his verbis: Ego sum vita. Et iterũ: Ego sum lux. Et quænam est hæc lux? Non quę sensu, sed quę animo percipitur, quæ ipsam illuminat animã: Cùm enim dicturus esset Christus: Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum Idcirco hinc exorsus Euãgelista, inquit, ipsum esse qui illuminat: vt quanuis de patre aliquid eiusmodi audieris, non solius patris id esse, sed filij quoq; profitearis. Omnia, inquit quæcũque habet pater meus, mea sunt. Primum igitur creationem nobis edocuit, deinde beneficia quæ in aduẽtu suo nobis largitus est, vno verbo commemorauit, significauítque Euangelista, cum ait: *Et vita erat lux hominũ* Non Iudæorũ, sed hominũ omnium. Non enim Iudæi dũtaxat, sed Gentiles quoque in hanc cognitionem deuenere, & cõmunis omnibus proposita est hæc lux. Quanã autem gratia nõ angelorũ, sed hominũ tãtum lucem dixit? quoniã ei in præ-

Act. 17. f
Colos. 1. c
Infra 5. e
1. Tim. 6. c
Infra 5. c
Infr. 14. a
Ibid. 8. b
Ibid. 6. c
Infr. 10. b

ſentia de humana natura ſermo habetur: & ad homines venit, vt vera & perpetua eis bona annũciaret. *Et lux in tenebris lucet.* Tenebras, & mortẽ & errorẽ appellat. Siquidem ſenſibilis hæc lux, nõ lucet in tenebris, ſed omni luce penitus tenebræ carent. Prædicatio autẽ inter eũ qui omnia cõprehenderat, errorem effluxit, eúmque penitus aboleuit: & moriẽs Chriſtus ſic mortẽ vicit, vt eos qui iampridẽ morte detinerentur, liberaret. Cũ igitur neque mors, neque error hác lucẽ exuperet, ſed charitate incredibili propria vi vbique effulgeat: idcirco inquit, *Et tenebræ eam non comprehẽderunt.* Quæ & ſi vinci nequeat, non tamen illorũ qui illuminari nolunt, animis patitur immorari. Quamobrẽ ſi non omnes comprehenderit, nolite turbari, Non enim neceſsitate & vi, ſed quũ volumus, quũ aſſentimur, deus ad nos venit. Nolimus huic luci, & tantis delicijs oſtiũ claudere: hæc lux per fidem nobis exoritur, & exorta in eorum, à quibus piè ſuſcipitur, animis affatim radios diffundit: cui ſi purã & immaculatã vitam exhibeas, ſemper tecũ permanet, ſemper in te habitat. Qui diligit me, inquit, præcepta mea ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eũ veniemus, & mãſionem apud eũ faciemus. Quemadmodũ enim ſolaribus radiis nemo clauſis oculis frui poteſt, ita neq; huius claritatis particeps abunde vnquam fuerit, niſi animi oculũ ad eũ & dirigat & intendat: tunc enim quocunq; ſe vertit, facilis ei proſpectús patebit: quod eueniet, cũ omnibus malis affectibus animum purgauerimus. Peccatũ enim tenebræ & vorago quædam profunda: quod vel inde planiſsimè conſtat, quod clam & ſine arbitris peccata cõmittũtur. Quicunque enim in facinora, ſceleráque prolabitur, odio habet lucem, neque luci ſe credit, & quæ occultè, & in abſcondito fiunt, etiam ſunt dictu turpia. Sicut enim in tenebris neque amicus, neque inimicus agnoſcitur, ſed omnia penitus ignorãtur, itidem in peccato vſu venit. Quippe qui lucro inhiat, nullam amici, inimicíve intelligi differentiã: & inuidus familiariſsimũ non ſecus quàm inimicũ conſpicatur, & latrones ſimiliter in omnes bellũ gerunt, omnibus inſidiantur: & omnino quicunque ſe vitiorũ ſordibus coinquinant, nihil ad rerum differentias dignoſcendas ab ebriis, inſanientibúſque differunt. Et quemadmodũ noctu amato lumine lignum, plumbum, ferrum, argentum, lapides precioſos, & alia omnia eodem

Ioan. 14.c
Ephe. 5.c

eodem modo & videmus, & diiudicamus: ita qui sordidè, & vitiose vitam viuit, neque modestiæ vim, neque sapientiæ discernit pulchritudinem. In tenebris enim, vt iam dixi, preciosi etiam lapides nullam speciem, nullum præ se ferunt fulgorem, non sua, sed caligantium oculorum culpa. Neque hoc duntaxat nobis dum sub impia vitiorum tyrannide viuimus, molestum est, verum etiam illud quod formidine propterea angimur, & veluti qui per obscuram noctem iter faciunt, vt nihil metuendum sit, metu tamen concutiuntur: sic qui scelus aliquod admittunt, & si nemo id videat, nemo reprehendat, nihilo tamen melius sibi fidunt, sed omnia formidant, omnia suspicantur: quippe qui perpetuis conscientiæ stimulis agitantur, omnia formidolose circunspiciunt. Propulsemus igitur tam grauem, tam molestam vitam, cuius angorem mors sequitur, mors, inquam, immortalis & perpetua, cui nullus supplicij finis est. Adde quod in hac vita nihil ab insanientibus hi differunt, qui terrenas res & breui duraturas tanquam in somnis suspicantur, videntur diuitiis affluere, cum nullis affluant: in deliciis esse, cum non sint: neque ante se deceptos intelligunt, quàm ab insania liberentur, quàm somnũ discutiant. Quocirca & sobrij simus & vigilemus, nobis Paulus pręcipit, & itidem dominus. Qui sobrius est & vigilat, quanuis à peccato capiatur, mox tamen ipsum abiicit, fugátque: qui verò somno aut insania comprehenditur, non intelligit quo pacto sub eis detineatur seruitute. Quamobrem nobis nullus sit somni locus: non enim noctis tempus est, sed diei, vt in die honeste ambulemus: Et enim nihil peccato turpius est, nihil ignominiosius. Et profecto si ad turpitudinis rationẽ referatur, tolerabilius est nudos, quàm in peccato & scelere deprehendi: illud enim non ita in culpa est, interdùmque paupertatis gratia cõtingit: eo autẽ qui peccatorũ sordibus inquinatur, nihil obscœnius nihil contemptu dignius. Veniat nobis in mentem & diligenter consideremus eos qui rapinæ & cupiditatis causa in iudiciũ vocantur, quã obscœni, quàm ridiculi appareant, cum omnia turpiter & iniuste fecerint, omnes fefellerint, in omnia temere prolapsi sint. Nos autem tam misere, tam infœliciter vitam agimus, vt vestem præpostere indui non patiamur, imò alios si id faciant, reprehendemus: quum verò & nos, & proxi-

Mat. 24. d. & 1. 1. Corint. 16. c

mi nostri, capite ambulemus, non aduertimus. Quid enim eo turpius, qui assiduè meretricios petit fornices? Quid contumelioso, quid maledico, quid inuido risu dignius. Sed quanobrem non tam hæc turpia, quàm nudus ambulare videatur? ex consuitudine, vnde nemo vnquásponte sua nudus ambulare consueuit. Illud autem omnes omni tempore, & sanè confidenter audent. Quòd si quispiam cum angelis haberet consuetudinem, apud quos vel nunquã tale committitur, certò tunc quoniam ridiculum sit, intelligeret. Et quid de angelorũ loquor consuetudine: in ipsis enim regiis apud nos, si quis introductam meretricem cognosceret, vel ebrietate, vel aliqua huiusmodi turpitudine dehonestaretur, vltimum daret supplicium. Quod si hæc in regiis intollerabilia sunt, longè magis in conspectu summi & omnipotentis regis cum vbique præsto adsit, & quæcũque audemus intueatur, meritis pœnis afficiemur. Quare vos & hortor & admoneo, vt in hac vita & sobrios nos & quietos exhibeamur, rex enim noster omnia nostra opera cõspicatur. Vt igitur hæc lux perpetuò nos illuminet, hos diuinæ clemétię radios & quęramus, & efflagitemus, ita vt pręsentibus his, & futuris bonis affatim fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, quem, & cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA QVINTA.

EX CAP. I.

VIT homo missus à deo, cui nomen erat Ioannes. Cùm de verbo dei in euangelij sui principio ea Ioannes disseruisset, quę mentes nostras facilè allicere possent ad credendum, via & ordine procedens ad ipsius verbi præconem ac nuncium, & eodem quo ipse nomine appellatum, Ioannem scilicet venit. Tu autem cum à deo missum intelligas, nihil iam humanum ab eo dici, annunciaríve existimes. No enim suum quicquam, sed mittentis arcana denunciat. Idcirco angelus appellatur, hoc est nuncius. Et enim nuncij officium nihil ex se dicire. Fuit autem hoc in loco non transitus adesse, sed ipsius Apostolatus est significatiuum. Fuit *Phil.2.a* missus, inquit, pro missus est. Quomodo igitur textum illud Apostoli, Qui cum in forma dei esset, non eandem cum patre essentiam significare dicunt: eo quod non præponatur

ponatur articulus. Ecce hoc in loco nullus præponitur, nũquid igitur de patre hic non loquitur quid igitur dicemus prophetæ dicenti: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te? Meum nanque & tuum duas personas significat. *Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine.* Quid hoc, dicet fortasse quispiam, seruus de domino testimonium perhibet: Verum quum non solum à seruo testimonio perhibitus sit, sed ad seruum etiam venerit, & cum Iudæis baptizatus, nónne magis & commoueris, & dubitabis: Sed quid perturbari commoueríque oportet: Admirare potius ineffabilem dei benignitatem. Quod si quis adhuc in perturbatione dubius persisteret, dic ad illum id quod ad Ioannem dixit: Sine modo sic enim opus est nobis implere omnem iustitiam. Si verò amplius quis perturbabitur, & illud ad Iudæos dictum adducet: Ego non ab homine testimonium accipio dicétque, Si hoc non indiget testimonio, quanam gratia missus est à deo Ioannes. Respondendum est, non propterea quod ipsius testimonio indigeret: prophanum enim id asserere, sed ea quam ipse Ioannes subdit causa. *Vt omnes crederent per illum.* Ipse autem Christus quum dixisset, Ego non ab homine testimonium accipio: ne apud indoctiores sibiipsi repugnare videretur, quum nunc dicat, Alius de me perhibet testimonium, & scio quia verum est testimonium eius, Ioannem significans, nunc, non ab homine testimonium accipio, mox ádiectione eam soluit dubitationem, inquiens: Sed hæc dico propter vos, vt salui sitis: quasi dicat, deus ego sum, & dei vnigenitus filius, & supernæ & immortalis substãtiæ, nulliusque indigeo testimonio & quanuis nemo hoc profiteretur, nihil propterea natura mea fit minor, nihil deterior, sed cùm mortalium salus mihi curæ esset, in hanc descendi humilitatem, vt hominis testimonio me subiicerem. Nam propter Iudæorum imbecillitatem, hoc pacto melius faciliúsque fides in eum extendi propagaríque poterat. Sicut igitur carnem induit ne si nuda se diuinitate exhiberet, omnes perderet: ita virum qui se annunciaret misit, vt cum familiarem vocem populi audirent, facilius ad credendum adducerētur. Nam quod nihil illo teste indigeret, satis quis nam esset, nuda duntaxat & aperta substantia potuit ostendere, atque ita omnes in ad-

Mala. 3. a

Mat. 3. d

Infra. 5. f

Ibidem. e.

mirationem conuertere: non tamen id fecit, quoniam, vt iam dixi, omnes perdidiſſet, cũ nemo poſſet in acceſſum illius lucis pręſentiam tollerare. Propterea, vt dictum eſt, carnem induit, & vni conſeruorum noſtrorum de ſe teſtimonium mandauit, quoniam ad ſalutem noſtram omnia operatus eſt, neque ſuæ duntaxat dignitati, ſed auditorum vſui facilitatique conſuluit. Quod ipſe quoque his verbis ſignificat: Hæc dico propter vos, vt ſaluemini. Et Euangeliſta quum de domino locutus dixiſſet. *Vt testimonium perhiberet, de lumine.* addidit, *Vt omnes crederent per illum.* Quaſi dicat, ne putes hac cauſa teſtificatum veniſſe Ioannem Baptiſtam, vt fidei ratione aliquid domino adderet, ſed vt ſui homines crederent per ipſum. Quod autem ad hanc tollendam ſuſpicionem hoc dixerit, ex ſequentibus conſtat, addit enim: *Non erat ille lux.* Nam ſi non huius ſuſpicionis gratia in hoc inſtitiſſet, pręteriſſet ſimpliciter, & potius eſſet eiuſdem rei repetitio quàm doctrinæ clarior ſignificatio. Quippe quum dixerit, *Miſſus eſt vt teſtimonium perhiberet de lumine.* Proſequitur: *Non erat ille lux.* Neque id temere, ſed quoniam frequẽter apud nos qui teſtimonium perhiberet, maior eo eſt, de quo perhibetur, & maioris plerunque authoritatis apparet, ne qua de Ioanne huiuſmodi oriretur ſuſpicio, ab ipſo ſtatim principio eam penitus tollit, oſtenditque & quis perhibuerit, & de quo perhibitum ſit teſtimonium, & quæ ſit inter eos differentia, & in hoc eius incomparabilem enarrat eſſentiam. Et ita audẽter iam reliquam aggreditur orationem. Necnon ſi quid abſurdum temerariúmve oriebatur, quo ſtultorum mentes commoueri potuiſſent, è medio diligenter ſublato, ita omnia perſequitur, vt facilè iam nullo impedimento doctrinæ ſuæ rationem edoceat. Oremus itaque cum horum ſenſuum reuelatione, & doctrinæ eius veritate, puram etiam vitam nullis his ſordibus inquinatam. Siquidem nullus eorum vſus eſt, niſi bonis illuſtrentur operibus. Quanuis enim fidem firmiſsimum, quanuis ſcripturarum ſenſus haberemus, à vitæ autem patrocinio & deſerti eſſemus, & nudi, nihil nos à gehennæ ignibus eriperet, quin perpetua & inextinguibili flamma conſummeremur. Quemadmodum enim qui bene operentur, reſurgent in vitam æternam: ita qui male, in ſupplicium æternũ, quod nullo vnquá fine pręſcribitur.

Infra. 5.f

scribitur. Quare omni diligentia, curáque adhibita cõtendamus, ne quod ex vera & firma fide lucrum accipimus, operum prauitate perdatur, sed in hac vita totis viribus Christi sectemur vestigia, cui beatitudini nihil est cõferendum. Atque vitã purè & sanctè viuentes, quæcunque dicta sunt, ad dei gloriam referamus, cui honor simul & vnigenito filio, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA SEXTA
EX CAP. I.

RAT lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hũc mundũ. Propterea mihi iã diu dilectissimi filij, paulatim vos per scripturarũ pascua ducimus, nec omnia simul diffundimus, vt facilè quæ vobis committimus, & custodiatis, & seruetis. Quippe qui ædificãdo nondũ primis compactis lapidibus, alios super imponũt, iam quassatum & breui ruiturũ struũt parietem. Qui autem his firmatis, & calce compactis opus reliquum prosequuntur, tutam & diu duraturam domum ædificant. Huiusmodi & nos architectos ad nostras confirmandas animas imitemur. Et enim nonnunquam veriti sumus, ne recente, & adhuc imbecilli priore fundamẽto, aliarum speculationum accessu, cùm mens simul omnia assequi nequeat, priora illa offendantur, & pereant. Quid igitur hodie nobis propositum est? *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ.* Siquidem cùm superius Ioannem venisse dixisset, vt testimonium perhiberet de lumine, & quod missus fuit: ne quispiam ex testimonij nouitate, de eo qui testimonium perhibiturus est, aliquid suspicionis exoriretur, mentes erexit, & supra omne principium æternam, & nullo fine per scripturam dei prosecutus est essentiam: & quonã pacto filius hoc habere potest, inquis? De deo loquimur, & quonã pacto, interrogas? nõnne times? nõne exhorrescis? quod si abs te quispiam quæret, quomodo immortalem vitam, & corpora nostræ habituræ sint animæ: nõnne ridicula esset quæstio: ac si non humani esset ingenij eiusmodi inquirere, sed credere tantùm oporteret: neque esset curiosius inuestigãdum, quod sufficientem habeat sui demõstrationem, & im-

mensam promittentis potestatem. Nam cum animarum & corporum nostrorum conditorem, qui omnem incorporalem excedit creaturam, sine principio esse asseramus: quanam ratione id factum sit, efflagitabis? Quisnam hoc inconstantissimi esse animi, & insanæ mentis iudicium negauerit? Audisti: *Et lux vera.* Quid stulte & temere æternam hanc vitam humana ratione coniectari, atque inuenire contendis? Haud fieri potest. Quid scrutaris imperscrutabilia? Quid circa incomprehensibilia inanem subis laborem? Quid inuestigas quæ nulla ratione possunt deprehendi? Inquiras quanta potes diligentia solarium radiorum originem: non sanè poteris, neque indignaris, neque tuã iniquo fers animo imbecillitatem. Quid igitur in maioribus tam audax es, & temerarius? Tonitrui filius Ioannes tuba personans spirituali nihil aliud quàm quod audierat à spiritu, inuestigauit: tu autem illius gratiæ expers, & penitus vacuus, manifestis humanę naturę rationibus illius cognitionis terminos superare contendis: propterea eo peruenire nunquam poteris. Tale enim diaboli ingenium est, tales insidiæ, vt eos qui nobis constituti sunt fines, transire persuadeat, ac si ad longè meliores simus peruenturi: cùm verò hac nos spe allexerit, diuina gratia priuauerit, tunc non solùm nobis nihil amplius præstantiúsve elargitur (quonam enim pacto diabolus) sed ne in pristinam quidem conditionem, vbi tutè & secure commorabimur, reditũ permittit, sed passim trahit errantes, cùm non habeant vbi possint consistere. His fraudibus primùm è paradiso hominem expulit. Maioris nanque cognitionis & gloriæ spe allectum, ab his quibus tranquillè fruebatur bonis deiecit: & non modo eum deo similem, vt pollicitus erat non reddidit, sed sub mortis ditionem compulit. Non modo nihil amplius à ligni fructu assecutus est, sed ne cognitionem quidem, quam prius habuerat, retinuit, cum multa se cogniturũ speraret: tum primum erubuit, cùm se nudũ abscõdit, cùm antea nullo fuisset pudore confusus. Cùm enim se nudum & vestibus carentem cognouit, & tristitia & dolore cõtabuit: quod ne nobis accidat, conditori nostro deo pareamus, & eius præcepta omni diligentia obseruemus. Neque præterea quicquam inuestigemus curiosius, ne accepta beneficia amittamus. Quemadmodum hi qui cum sempiternæ vitæ principium

Marc. 3. c

Gene. 3. a

principum inuenire contēderint, etiam quæ assequi licuerat, amiserūt: neque tamē quæsita assecuti sunt, cū minimè potuerint, & à vera vnigeniti fide deciderint. Nos vero nullo pacto velimus perpetuos quos nobis patres nostri posuerunt terminos præterire, sed omni tempore spiritussancti legibus pareamus: & cum audierimus, Erat lux vera, non vlterius inquirendo, quod inueniri nō potest, persistamus. Nam si genitus esset vt homo, necessario differentiam aliquam esse inter genitorē genitúmque oportuisset: cū verò ineffabili ratione, & vt eū decet, genitus sit meritò & ante & post, quę particulæ temporis indicia sunt, in eum cadere nequeunt. Nam filius seculorū omnium est conditor. Ergo non pater, inquit, est, sed frater. Quænam hęc necessitas? si patrē, filiúmque aliunde ortos diceremus, id sane sequeretur: sin hanc negamus impietatē, & patrem quidē sine principio esse, neque ex alio genitum, filium autem sine principio genitum, tamen ex patre & sentiamus, & profiteamur: quid nos tam impiam cogit inducere necessitatē? nihil profecto, splendor est, splendor autem cum natura simul cuius est splendor intelligitur. Præterea Paulus filiū splēdorē appellauit, vt nullam suspicareris patris & filij differentiam. Quod autem à superiori exemplo sequitur, absurde à stultis motam obiectionem tollit. Non enim ex splendoris, inquit, appellatione propria ipsum priuari persona existimabis, hoc impium est, & Sabellianorū Marcellianorúmque insania, qua nos abiecta, in propria esse filium persona dicimus. Idcirco cum splendorem ipsum appellasset, addidit figuram esse substantiæ eius, quo propriam eius personam ostenderet, & eius esse substantiæ cuius est figura. Non enim satis est vno, vt iam dixi, verbo dei doctrinam hominibus ostendere, sed multa ex singulis collecta, quæ huic accommodentur materiæ eligamus, si poterimus de diuina gloria digne loqui: digne autem dico, quantum in nostris viribus est. Quod si quis dei respectu digne se verba facturum arbitraretur, contenderétque ita se deum intelligere, vt ipse se ipsum nouit, is maxime deum ignorat. Cùm igitur hæc aperte videamus dilectissimi, summo nobis studio insistēdum est in iis quæ nobis verbi ministri, & qui certò id cōspicati sunt, tradiderunt, & nihil vlterius cōtendamus. Duo nanque mala & quidem grauia, hoc mor-

Vestigiis patrū insistendum.

Hebre.1.a

Sabellianorum, & Marcellianorum hæresis.

bo laborantes circunueniunt. Primum quod dum in his frustra inquirendo laborant, miseri fiunt, cum ea inuenire nequeant. Alterum quod deũ irritant, cum constitutos ab ipso terminos excedere conentur: quod quãtopere deum ad iram prouocet, cùm planè omnibus cõstet, in præsentia omittamus: & eorũ contempta dementia, quo perpetuò nos
Esa. 66 a corroboret, eius sermones formidemus, quoniã, inquit: Ad quem aspiciam, nisi ad humilem, & quietum, & metuẽtem sermones meos? Hac igitur perniciosa inquirendi cura abiecta, nostra conteramus corda, peccata deploremus, vt à Christo nobis præceptum est, & eorum gratia quæ perperam & iniquè egimus, compungamur: & summa cum diligentia quicquid superiori tẽpore ausi sumus, quicquid malignè commisimus, animo repetamus, atque abiiciamus. Ad quod multas nobis deus vias aperuit. Primùm enim errata
Psal. 31. b tua in deum confiteare, vt iustificeris. Et iterum: Dixi pronunciabo aduersum me iniquitatem meam domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Neque enim parum nobis confert ad magnitudinem peccatorum imminuendam frequens eorum memoria & accusatio. Est & alia operosior, vt nemini qui nos offendit succenseamus, sed iniurias omnes magno & generoso animo obliuioni mandemus.
Danie. 4. Vis & tertiam? audi Danielem: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. Accedit & alia, iugis scilicet oratio, & in deprecationibus ad deum, cum puritate perseuerantia quæ non paruam nobis affert consolationem, & à peccatis nos abluit: ieiunium ad hæc cum proximi charitate maiorem in modum diuinam in nos iram extinguit. Ignem nanque ardentem extinguit aqua, & eleemosynis purgãtur peccata. Decursis igitur his viis omnibus, & repetitis, in iisdem assiduè perseueremus: hoc pacto non modò præterita abluemus peccata, sed in posterum maximum consequemur emolumentum. Quippe qui nullam dabimus diabolo occasionem, vt nos in vitę desidiam, vel in exitialem aliquem affectum pelliceat. Pręterea neque insanas disputationes, neque noxias inducet controuersias, vt ei moris est, cum ociosos nos & oscitantes nullámque quomodo ad virtutis viam dirigamur solicitudinem habere conspicatur. Hunc nõ eius insidiis aditum obstruamus, vigilemus: sobrij sim⁹, vt in hac breui vita paruo

labore

labore perpetua in externo illo seculo bona nobis comparemus gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA SEPTIMA. EX CAP. I.

RAT lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Nihil prohibet quin hodierna die eadem verba repetamus, cum hesterna propter opinionum expositionem, omnia complecti non potuerimus. Vbi sunt hi, qui ipsum verum deum negant? Ecce hic lux vera appellatur, alibi ipsa veritas & vita, sed cùm in eum locum venerimus, apertius explicabimus. In præsentia autem necessarium est id charitati vestræ exponere. Si illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quonam pacto tot homines sine lumine permanent? Neque enim omnes Christum cognoscunt, quomodo ergo illuminat omnem hominem? Illuminat profectò, quantum in ipso est. Si qui autem sponte sua mentis oculis conuiuentibus ad huius lucis radios aciem dirigere noluerint, nō ex luminis natura, in tenebris perstiterunt: sed malicia sua qui sponte tanto se dono indignos reddiderunt. Nam si gratia in omnes diffusa est, non Iudæum, non Græcum, non Barbarum, nō Scytham, non liberum, non seruum, non virum, non mulierem, non senem, nō iuuenem effugit aut dedignatur, omnibus eadem est, omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore aduocat. Qui autem eius munere frui negligunt, hanc suam cæcitatem æquo librent examine. Quum enim omnibus aditus pereat, & à nemine prohibeatur, perditi quidam & nequam homines propria duntaxat malitia ingredi recusant. In mundo erat, sed non tanquam mundo æqualis, idcirco addidit. Et mūdus per ipsum factus est, quibus verbis iterum te ad æternam vnigeniti reducit essentiam. Qui enim audit hunc mūdum esse opus, nisi penitus insaniat, nisi inimicus gloriæ dei, atque hostis sit, omnino velit nolit ante opera sua eorum conditorem fuisse cōfitetur necesse est. Quocirca magis magisque indies admiratus sum Pauli Samosatensis insaniam, quo vultu tam manifestè audeat re- *Paulus Samosatēsis.*

pugnare veritati, ſed ipſum ſponte ſua in errorem præcipitem dare. Non enim ignoratione, ſed conſulto errauit, nō ſecus ac Iudæi. Nam quemadmodum hi hominum gratia, fidei firmitudinem prodiderunt, & Chriſtum vnigenitum & dei filium intelligentes, principum tamen gratia fateri noluerunt, ne è ſynagoga eiicerentur: ita & illum vt mulieri cuidam rem gratam faceret, ſalutem ſuam inquiunt contempſiſſe. Graue profecto & moleſtum quiddam eſt inanis gloriæ vis, quæ facile etiam ſapientum oculos poſsit perſtringere, niſi temperetur, & ſi ambitio hoc poteſt, longe magis hic qui ea violentior eſt affectus. Idcirco ad Iudæos

Infra. 5.g Chriſtus: Quomodo, inquit, poteſtis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à ſolo deo eſt non quæritis? *Et mundus eum non cognouit.* Hoc loco mundum, peccantium multitudinem, & terrenis rebus deditam ſtultumque & abiectum, & omnibus obnoxium perturbationibus vulgus appellat. Nam dei amici & venerabiles illi viri, etiam ante Chriſti incarnationem ipſum cognouerunt, & patriarcham eius præuidiſſe aduentum ipſe Chri-

Ioan. 8.g ſtus nominatim teſtatur. Abraham pater veſter exultauit, vt videret diem meum, vidit, & gauiſus eſt. Et quod Dauid

Mat. 22.a & Pſal. 109.a Iudæos arguens, inquit. Quomodo Dauid in ſpiritu dominum ipſum vocat, dicens: Dicit dominus domino meo, ſede à dextris meis? Et frequenter in eos inuectus, Moſi meminit: & quod reliqui prophetæ eandem habuiſſent cognitionem, apoſtolus Petrus, omnes prophetas à Samuele cognouiſſe eum, & eum, & eius aduentum multo ante tempore

Act. 3.d dixiſſe, his verbis atteſtatur: Et omnes prophetæ à Samuele, & deinceps qui locuti ſunt, annunciauerunt dies iſtos. Iacob autem & patri quemadmodum auo & apparuit deus, & locutus eſt, multa & magna eis ſe daturum bona pollicitus, quę quidem re executus eſt. Ad hęc obiecerit quiſpiam

Luc. 10.d Quo igitur pacto multi prophetæ cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt? Nunquid non fuerunt eius cognitionis participes? Fuerunt ſanè. Quod hac eadem particula, ex qua nonnulli ea cognitione priuatos fuiſſe prophetas arbitrati ſunt, manifeſtum facere contentabimus. Multi, inquit, cupierunt videre quæ vos videtis: nouerunt ergo ipſum ad nos venturum, & quæ fecit, facturum. Niſi enim nouiſſent, nullo

pacto

pacto videndi flagrasset desiderio. Nemo enim quod ignorat, capere potest. Nouerunt igitur ipsum dei filium ad humanum genus descensurum. Sed quænam sunt quæ neque viderunt, neque audierunt? ea quæ nunc vos & videtis & auditis. siquidem & vocem eius illi audierũt, & ipsum viderunt, non tamen in carne, neque cum hominibus conuersantem, neque nobiscum tam familiariter liberèque loquentem. Quod significauit cum non simpliciter dixit cupierũt videre me, sed quæ vos videtis, neque audire me, sed quæ vos auditis. Itaque licet non ipsius aduentum in carne conspicati sunt, viderunt tamen ipsum futurũ, quem cupiebant, & in quem credebant. Cæterum cum nos gentiles accusant, & his verbis percontantur: Quid superiori illo tempore, cum pondum humanum genus aspiceret, faciebat Christus? Quid tandem finem ipsum expectauit, vt nostræ saluti consuleret, cum tandiu nós neglixerit? Respòndebimus, quod ante id tempus in mũdo erat, & operat sua summa curabat prouidentia, neque à venerabilibus illis & sanctis viris ignorabatur. Si verò quod non omnes eum tunc temporis, sed bonis tantum, & virtute præditi, & sanctimonia cognòuerũt, idcirco incognitum dixeris: hac etiam ratione nunc incognitum dixerimus, cum non ab omnibus cognoscatur. Sed quemadmodum in præsentia, nemo eorum gratia qui deum ignorant, cognoscentibus non crederet, ita neque de superioribus illis temporibus dùbitandum est. Multis enim, & vt rectius dicam, claris illis & præstantibus viris cognitus est. Quod si quis percontaretur, quamobrem non omnes ei tunc crediderunt neque seruierunt, sed iusti dũtaxat: eum rursus interrogabo, quid hoc etiã tẽpore non omnes eum cognoscunt? Et quid de Christo loquimur? cur ipsius patris non omnes, neque nunc, neque antiquitus habuerũt cognitionem? Verum allij omnia sponte sua fierit aiunt, alij dæmonibus vniuersi orbis prouidentiam permittunt. Sunt qui alium præter hunc deum effingant, non nullli oppositam potestatem deum impiè asseuerant, & leges eius mali cuiusdã dæmonis arbitrantur, Quid ergo hac nos causa deum esse negabimus, quoniam nõnulli ipsum negant, & malũ ipsum esse profitebimur, quoniam malum impiè autumant? Mitte, quæso, stulticiam, & vltimate insania liberum redde. Nam si stultorum iudicio ad no-

ſtras mentes doctrina informandas duceremus, nihil eſſet reliqui, quin eadem ſimiliter comprehenderemur inſania. Nemo ſolem dixerit oculis noxium, eo quòd nonnulli viſu ſunt hebetiori, ſed quàm accõmodatiſsimum, & ex acutè intuentibus eius vtilitas iudicatur, Neque mel quiſpiam amarum guſtu iudicauerit, quoniam tale ægrotantibus videatur. Deum autem ex infirmorum & ignorantium iudicio vel non eſſe vel malum eſſe, aliquando rebus humanis prouidere, aliquãdo eas negligere opinari, non ſani hominis, ſed inſani potius, & vltimo furore percito meritò dixerimus: Et mundus eum nõ cognouit, inquit, ſed hi quibus mũdus dignus non erat, eum cognouerũt: & cauſam ignorationis inſeruit. Non enim ſimpliciter, inquit, Nemo eum
Inf.17.d cognouit: ſed, mundus eum non cognouit: hoc eſt qui tantùm mundo inhærent, qui mundo innituntur, qui terrena duntaxat ſapiunt: ſic etiam Chriſtus eos appellare conſueuit. Pater ſancte, inquit, & mũdus te non cognouit. Neque filium tãtum, ſed & patrẽ mundus ignorauit, quemadmodum diximus. Nihil etenim adeo mentem perturbat, quàm ſecularibus his rebus inhærere. Cum igitur hæc nobis luce clarius pateant, huius mundi illecebras, carnaliáque, & terrena totis viribus abiiciamus. Neque enim in parua re, & nullius momenti, ſed in maximo bonorum detrimẽtum accipimus, ſiquidem nullo pacto fieri poteſt, vt qui omnia ad præſentis vitæ voluptatem refert, is cœleſtibus bonis frua-
Luc.16.c tur: ſed neceſſarium eſt, qui terrenis rebus inhiat, à cœleſtibus decidat. Non poteſtis, inquit, deo ſeruire, & mammonæ: vnum teneamus, alterum odio habeamus oportet. Hoc quoque ipſa rerũ clamat experientia. Quippe qui pecuniarũ derident cupiditatẽ, hi maximè ſunt qui dei flagrant deſiderio: ac contrà qui illas præcipuè admirantur, hi maximè ſunt qui in deum amorẽ habẽt remiſsiorem. Animus enim qui pecuniarum cupiditate diſtrahitur, non facile ab his abſtinet, quę deum ad iram prouocãt: vt pote qui alterius ſeruus ſit domini, omnia ipſi contra diuinas leges præcipientis. Sobrij igitur ſitis aliquando, & excitemini, & cui noſtrũ debeamus ſeruitium, intelligamus: eiúſque dũtaxat regnum deſideremus, clamemus, præterita defleamus tempora, quibus mammonæ ſeruiuimus cuius graui & intollerabili iugo abiecto, Chriſti iugũ & leue & facile ſubeamus. Nihil enim

eorum

eorum quæ mammona, nobis Christus præcipit: siquidem illud omniú inimicitias, hic contra omnium amorem, omnibus salutem dicere. Illud nos luto & terræ affigens, neque enim aliud aurum est, ne coctu quidem vel minimum respirare non sinit: hic nos inani & superuacanea cura liberat: iubétque vt in cœlo thesauros sine cuiusquam iniuria, propria iustitia recondamus. Illud post innumeros sudores atque miserias, neque nobis adesse, neque auxiliū in necessitatib9 præstare potest, quáuis multa & grauia perpessimus, vt eius legibus pareamus, imò vehementiori afficit supplicio: hic & si nobis amaritudinis calicē promittat, nunquam tamen nos sine mercede dimittit, sed incredibili liberalitate nos donat. Nónne summæ profectò dementiæ est tam leue, tam gratum imperium, & tantis redundans bonis, vt ingrato & fœdissimo seruias tyranno, contēnere: quum nihil neque in hac, neque in æterna illa vita his qui ipsi parēt & seruiunt, afferre possit vtilitatis? Neque id solum graue est, & molestum quod nullum laborum præmium reddat verum quod innumeris sibi obsequentes, vt iam diximus, malis accumulat: plurimi enim ex his qui illic cruciātur, eo quod pecuniis seruierunt, carúmque cupiditati indigentibus nihil erogarunt, pœnas luunt. Quod ne nobis accidat, dispergamus, demus pauperibus & noxis huius vitæ curis, solicitudinibus, & eo quod illic nobis impendet, supplicio animo liberemus, & pro terrenis pecuniis iustitiā cœlo recondamus: perpetuos colligamus thesauros, qui vna in cœlum nobiscum euadere, & prosilire, & nobis periclitātibus præsto adesse, & iudicem conciliare possint: quem si nobis propicium, vt optamus, & in hac vita, & in die illa habuerimus, fidenter his bonis fruemur, quæ in cœlis diligētibus se præparauit: quæ vtinam omnes consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA VIII.

EX CAP. I.

IN propria venit, & sui eum non receperunt. Si priorum meministis sermonum fratres dilectissimi, fidentius iam quæ sequuntur super eis magno cum emolumento ædificabimus: sic enim & vos melius edoceri poteritis, & no

bis multo opus erit labore, quũ ex diſcendi cupiditate acutius inſpiciendi via pateat. Qui enim id quod accepit, amittit: ſemper indigeat, oportet, nec vllo vnquã tẽpore quicquam conſequetur: qui verò accepta cuſtodit, & his indies aliquid ſuperaddit, ex diſcipulo quamprimũ magiſter proculdubio euadet, non modo ſibi, ſed omnibus vtilis. Huiuſmodi ego hanc omnem concionem futurum expecto, hoc ex incredibili veſtro audiendi deſiderio, & mira attentione cõiectatus. Agite ergo tanquam ſub certa & tuta cuſtodia in animis veſtris Chriſti theſaurum deponamus: & quæ nobis hodie præpoſita ſunt, ea quantum nobis ſpiritus ſancti gratia ſuppeditabit, explicemus. Dixerat euangeliſta: Et mundus eum non cognouit: quod de ſuperioribus illis tẽporibus loquutus eſt, non immeritò iam ad prædicationis tempora deſcendit, atque in propria venit, & ſui eum non receperunt. Suos hoc in loco Iudæos appellat, tãquam populum potentem, & ſub quo omnes fermè homines comprehenderentur. Et quemadmodum ſuperius multitudinis amentiam admiratus, & de communi natura erubeſcens, inquit, quod mundus per ipſum factus eſt, nec tamen conditorem ſuum cognouit: ita in hoc iterum loco Iudæorum multitudinis ægrè ferens perfidiam in grauiorem prorumpit accuſationem: inquit enim, Et ſui eum non receperunt. Quum ad eos veniſſet: Nec Ioannes ſolùm, ſed prophetæ quoque, & deinceps Paulus hoc idẽ conqueſti ſunt: & quot

Pſal. 17. g prophetæ ex perſona Chriſti clamauerunt: populus quem

Eſa. 5. d ego nõ cognoui: ſeruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inueterati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis. Et iterum: Quibus non eſt narratum de eo, videbunt: & qui non audierunt, contemplati ſunt, & inuentus ſum à non quęrentibus me Palam apparui his qui me non interrogabant: Paulus autem ad Ro-

Rom. 11. a manos: Quid ergo, inquit? quod quærebat Iſraël: hoc non

Ibid. 9. g eſt conſecutus, electio autem cõſecuta eſt. Et iterum, Quid ergo dicemus? quod gentes quæ non ſectabantur iuſtitiam, apprehenderunt iuſtitiam? Iuſtitiam autem quæ ex fide eſt: Iſraël verò ſectans legem iuſtitiæ, in legem iuſtitiæ nõ peruenit. Et ſanè plurima admiratione dignum eſt, quo pacto, qui in prophetarum libris educati, Moſen & reliquos deinceps prophetas ſingulis diebus plurima de Chriſti aduentu locutos

tu locutos audierant: præterea Christum signa & miracula quotidie facientem, & secum duntaxat versatũ viderant, neque sinentem adhuc discipulos, vt in gẽtes dispergerentur, & in Samaritanorum ciuitatem ingrederentur, neque ipsum eas ingressum, sed vbique asserẽtem missum se ad oues quæ perierant de domo Israël: tum cum signa viderent, prophetas frequenter audirent, quotidie ab ipso admonerentur, tam surdi penitus, & cæci perstiterunt, vt nihil eos ad Christi fidem posset adducere. Gẽtiles autem nihil eiusmodi viderant, nullos de deo sermones, ne in somnis quidem acceperant, sed in insanientium fabulis versati, (hæc enim gentilium philosophia est) ac poëtarum deliramenta euoluentes, lignis & lapidibus affixi incubuerant, neque doctrinæ, neque vitæ gratia quicquam vtile, bonúmve cõspicabantur. Eorum nanque vita quàm porcina immundior erat, & scelestior. Et quid ita non esset? quum viderent deos suos in omnibus flagitiis, sceleribúsque delectari, & verbis quidem obscœniis, rebus autẽ obscœnioribus coli, quibus & festum diem, & cultum ipsis se exhibere arbitrabantur, præterea nephandis etiam puerorum cędibus venerari: mirum si in his illos imitabantur? Hi tamen quũ in imum malitiæ pelagus demersi essent, repentè tanquã machina quadam ad superna impulsi ab ipso cœlo clari apparuerunt. Quonam pacto hoc factum est, audi Paulũ. Etenim beatus ille est, qui hæc diligenter inquirit, neque cessat quo vsque eorum causas inuenerit, & in omnes diffugerit. Quæ igitur est causa? & quamobrem Iudæi tam obstinatè indurue-runt? Audi, inquam, illum, cui ministeriũ hoc creditum est, & qui hæc aperit, hác multitudinis soluens dubitationem. Ignorãtes, inquit, iustitiam dei, & quærentes propriam iustitiam statuere, iustitiæ dei non sunt subiecti, propterea ita indurauerunt. Et iterum hoc idem aliter interpretatus, ait: Quid ergo quod gentes quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderũt iustitiam: iustitiã autem quæ est ex fidei Israël verò sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit? Dic quare? Quia non ex fide offenderant enim in lapidem offensionis: hoc est, diffidẽtia eis horum malorum fuit causa, quam stultitia peperit. Quum enim antiquitus quam Gentiles & legem, & dei cognitionem, & alia quæ Paulus commemorat amplius & perfectius Iudæi habuissent, inde

Rom. 10. c

Rom. 9. g

post Christi aduentũ eodem honore, & hos illósque ex fide vocatos viderent, nihílque circuncisionis gratia fidẽ se Gẽtibus superiores, stultitia sua in inuidiam exarserunt, & ineffabilem, immensámque domini nõ tulerunt benignitatẽ, quod nulla alia causa quàm ex superbia, & prauitate sua eis accidit. Quid enim omnium stultissimi ob humanitatẽ, clemẽtiámque in alios collatam offendimini? Nunquid vestra bona aliorum cõmunicatione minuebantur? Sed cæca profecto malitia est, quæ nihil opportunũ, nihil vtile intelligere potest, sed quàprimum omniũ obliuiscitur. Offensi itaque quod socios eiusdem habituri essent familiaritatis, cõtra se ensem strinxerunt, & longe à se diuinam abiecerunt benignitatem. Nec immeritò. Amice enim, inquit, non tibi facio iniuriam: volo etiam & huic nouissimo dare sicut & tibi. Imò neque digni sunt hi, quibus ita respondeatur. Ille enim etsi ægrè ferebat, narrare tamen poterat totius diei labores, ærumnas, æstus, sudores: hi autem quid afferre potuissent, nisi desidiam, luxuriam, iniuriam, vitia, quę semper omnes prophetæ suis prosequuti sunt accusationibus, quibus non minus quàm gentes deum offenderunt? Quod Paulus his verbis significauit: Non enim est distinctio Iudæi & Græci: omnes enim peccauerunt, & egẽt gloria dei, iustificati gratis per gratiã ipsius, in qua epistola & vtiliter admodum, & scite disputat. Cæterum superius grauiori eos supplicio dignos ostendit. Quicunque enim in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur, hoc est grauius: quippe qui cum natura etiam legem habent, quæ eos accusat, neque hac tantum causa, sed quod fuerunt apud gentes authores vt deo malediceretur. Nomen meum, inquit, per vos blasphematur inter gẽtes. Cùm igitur hoc maxime eos offenderet, etenim ex circuncisione credentibus nouum & admirabile videbatur: idcirco Petrũ accusabant cùm ad ipsos à Cæsarea rediret, quod ad homines habentes præputium diuertisset, & cum his comedisset. Qui cum dei intellexissent dispensationem, rursus admirabantur, quomodo inter gentes donũ spiritus sancti diffusum esset, & stupore quodam nunquam tam inopinatam rem se expectasse significabant: hoc cum intelligeret Paulus maxime eos tangere, in eo immoratur, vt eorum tam inflatam contundat superbiam: & quónã pacto hoc faciat: vide cũ de gentibus disputauerit,

Matt. 20. b *Roma. 3. d & 10. c* *Ibidẽ 2. b* *Esa. 52. b* *Rom. 2. d* *Galat. 2. c*

tauerit, ostenderitque nullam eas habere excusationem, neque salutis spem, & accurate eorum peruersam doctrinam, & immundam vitam accusauerit, ad Iudæos sermoné vertit, inde à propheta omnibus collectis, quibus ille asserit scelestos quosdam & dolosos, & subdolos, & quasi omnes simul inutiles factos, & neminem deum requirere, & declinasse omnes, & alia huiusmodi, addidit: Scimus autem quoniam quæcúque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundis deo. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei. Quid te effers Iudæe? Quid superbis? etenim os tuum obstrusum est, & tua periit audacia, & cum omni mundo etiam tu factus es subditus, nec seuerus, ac cæteri omnes vt gratis iustificeris indiges. Oportebat si benignus erat & rectus, & debitã habebas in deo fiduciam, non hoc pacto his qui consecuturi erant, & misericordiam & salutem pro humanitate inuidere. Maxime enim prauitatis est, vt aliorum commoda iniquo animo quis ferat, præcipue si nullo suo detrimento id fiat. Nam si aliorum salus tuis commodis officeret, esset fortasse dolori tuo indulgendum, quanquam neque hoc sapientem deceat. Quòd si neque proximis damno aliquid tibi lucri, neque fœlicitate detrimenti prouenit, quãobrem torqueris si quis gratis salutem assequitur? Oportebat sane, vt dixi, si bonis, si probatis esses moribus, quæ gratis gentibus salus elergita sit, eam minime iniquo animo ferre. Quum autem domino eiusdem sis reus criminis, eúmque offenderis, alienis commodis doles & superbis, tanquam tibi soli sit obnoxius cui gratiam largiatur, hoc profecto non inuidiæ tantum, sed vltimæ dementiæ est, & quantumuis grauissimis dignum suppliciis. Superbiam nanque malorum omnium in te plantasti radicem. Idcirco sapiens principium eam peccati, hoc est radicem, fontemque & matrem appellauit, per hanc primus homo à tanta illa paradisi sede deiectus est, per hanc qui eum decepit diabolus à tantæ dignitatis fastigio decidit. Quare cum versutus ipse, atque scelestus huius peccati naturam vimque intelligat, quod ex ipso etiam cœlo posit creaturam deiicere, hanc viam aggressus est. Quum Adam é tanta gloria deturbauit, quippe cum deo similem eum futurum polliceretur, superbia extulit, & ad ima præcipitem deuoluit.

Psal. 5. c & 13. a

Rome. 3. b

Ibidem. c

Ecc. 10. b

Esa. 41 d

Gen. 3. a. b

Nihil enim tam alienum à diuino amore hominé reddit. Nihil tam facile in gehennam intrudit, quàm superbiæ insania, sub qua omnis nostra vita immunda est, quanuis pudicitia, virginitate, ieiunio, orationibus, eleemosyna, quanuis omni denique virtute præstemus. Immundus, inquit, apud deum omnis superbus. Coerceamus ergo hanc animi elationem, hunc fastum penitus tollamus, si mundi esse, & eo quod diabolo paratum est supplicio volumus liberari. Superbus enim eodem quo diabolus cruciatu damnatur: audi Paulum, non neophytum: ne in iudicium incidat, & in laqueum diaboli. Quod in iudicium? quem in laqueum?
1.Tim.3.b In ipsam damnationem, & in ipsum supplicium. Quonam igitur pacto hoc euitare discrimen poteris? si tecum eius naturam, multitudinem scelerum, tormentorum magnitudinem, & eorum quæ in hac vita pulchra videntur fluxum, imbecillitatémque, nihil à fœno differentem, & vernis floribus languidiorem reputabis. Si hæ frequenter animo insederint cogitationes, & eorum qui rectè vixerint: meminerimus: nullo nos conatu, nullis viribus diabolus inflare poterit, neque occasionem vllam causam qua nos oppugnet, inuenerit. Bonus autem & mitissimus humilium deus, ipse & vobis & nobis cor contritum prębeat & humiliatum, sic enim & hæc & alia bona opera de nobis extare poterunt, ad gloriam domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA IX. EX CAP. I.

IN propria venit, & sui eum non receperunt. Clementissimus & benignissimus deus, dilectissimi, omnia & facit & molitur, vt nos ad sectandas virtutes illuminet, & vnumquemque bonum esse vult, neminem tamen cogit. Suadet autem, vt rectè faciamus, quicunque ipsi assentiuntur, & allicit, & trahit. Propterea cum veniret in mundum, alij eum receperūt, alij neglexerunt. Nullum enim seruorum deus vult inuitum, nullum coactum, sed eos tantum, qui sponte sua ipsum optant, ipsum amplectuntur, & gratiam se ei seruitutis habere intelligunt. Homines enim, vt pote quibus necessario seruorum opera & seruitio opus est, improbos & dicto non audientes seruos possessionis iure coercent.

Deus

Deus autem cum sibiipsi sufficiat, & nullus indigeat, nostræ duntaxat salutis gratia omnia operatur, nósque ipsos nostri arbitrij & iuris esse libere permittit. Idcirco cogit neminem, ad nostram tantummodo spectat vtilitatem. Quod si nolentes ad seruiendum traheret, nō secus eis deberet, ac si nullum præstitissent seruitium. Quanam igitur causa, dicet quispiam, qui ipsi parere nolunt, supplicio afficit? Quid minatur gehennam his, qui præcepta transgrediuntur? Quoniam maiorem in modum eorum qui hortatu & suasionibus suis non adducantur, curam habet: & quum bonus benignúsque sit, nec resilientes missos facit, neque fugientes negligit. Quam ob rem cum priorem, hoc est, beneficij viam contemnamus, nullisque aut suasionibus, aut præmiis obaudire velimus, alteram pœnæ scilicet & supplicij aggrediatur, amarissimam quidem, maximè tamen necessariam: priore enim contempta, necessariò secunda agendum est. Nam & legum latrones multis & grauibus contra errantes suppliciis animaduerterunt, non tamen eos propterea aspernamur, sed longè magis sanctionū illarum gratia veneramur: qui nulla nostra re indigētes, vel potius nescij qui futuri sint, qui ex ipsorum legibus fructū sint percepturi, tamen vitæ nostræ curam habuerunt, eósque qui honeste & probe viuūt, laudibus: qui male & perperam supplicio prosequuntur, & à sceleribus arcent, ac si humanam offendant societatem. Quòd si hos & diligimus, & admiramur, nónne longè maius deus ob immensam nostri curam amore nobis complectendus est? Etenim maxima & illorum, & huius erga nos prouidentiæ differentia est. Ineffabiles profectò, & quæ omnem excedunt cogitationem diuinæ bonitatis diuitiæ sunt. Considera quæso. *In propria venit.* non suæ necessitatis gratia: sufficiēs enim est, vt dixi, per se diuinitas, sed suorum vtilitatem: neque tamen sui eum receperunt, neque eum tantum expulerunt, verumetiam extra vineam eiectum occiderūt. Non tamen dei benignitas eos à pœnitentia exclusit, sed benignū, tam facilem se eis exhibuit, vt modo velint post tā iniquitatem omnia abluere & delere peccata, per fidem possint, & tanquam nihil vnquam sceleris commisissent, amicis annumerari. Quod autē nón falso, neque inanis spei gratia hæc loquamur ex Apostolo Paulo planissime cōstat, qui cū Chri- *Mat. 21. d*

ſtum poſt eius mortem perſecutus eſſet, & eius teſtem Ste-
Act. 7.b phanum multitudinis manibus tradidiſſet, quum primum
pœnituit, & errata cognouit, atque reprehendit: necnon ei
quem tantopere perſecutus erat, ſe ſubiecit, & paruit, inter
primarios & familiariſsimos in prædicatorem & magiſtrũ
vniuerſi orbis aſſumptus eſt, cũ paulo ante blaſphemus fue
rit, perſecutor, contumelioſus: vt ipſe de dei ſalute benigni
tatéque exultans, nullo rubore teſtatur, ſed literis tanquam
monumento cuidam quæ ſuperiori tempore temerè com-
miſerat, mandauit: melius ratus priſtinam vitam ſuam ab
omnibus accuſari, diuini muneris magnitudinem oſtenden
do, quàm ſi ineffabilem dei benignitatem veritus, errorem
ſuum palam gentibus facere tacuiſſet. Propterea aliquoties
perſecutiones, inſidias, bella, quæ in eccleſia molitus eſt, me
1.Timo.1. minit, & nunc quidem: Non ſum dignus vocari Apoſto-
c.d lus, inquit, eó quod perſecutus ſum eccleſiam dei: nũc quod
venit Ieſus, vt ſaluos faceret peccatores, quorum primus
1.Co.15.b ego ſum: Et iterum: Audiſtis meam conuerſationem ali-
quando in Iudaiſmo, quod maximè perſequutus ſum eccle
ſiam dei, & expugnabam illam. Tanquã enim vicem Chri-
ſto redderet patientiæ quam ipſe in ſe habuerat, ita promp-
tè & ingenuè, quantopere à principio Chriſtũ oppugna-
uerit, & quo pacto hoſtis & inimicus ſit ſalutem conſequu-
tus, profitetur, ex quo bonã etiam ſpem deſperantibus prę-
Gala.1.c bet. Nam propterea, inquit ſe miſericordiam à Chriſto cõ-
ſecutum, vt & patientia, & immenſæ bonitatis eius diuitiæ
in ipſo primũ oſtenderetur ad informandum eos qui credi-
turi erant in illum in vitam æternam. Grauiora enim com-
miſſa erant, quàm quæ venia digna eſſent, quæ quidẽ euan-
geliſta oſtendens, inquit: *In propria venit, & sui eum non re-
ceperunt.* Vnde venit qui omnia implet, qui vbique præ-
ſens eſt? Quém locum aduentu ſuo vacuum reddidit, qui
omnia manu comprehendit, omnia ſuſtinet? Locum qui-
dem illum. Quomodo deſcenſu ſuo ad nos id fecit? Quo-
niam etſi in mundo erat, adeſſe tamen non videbatur, cum
adhuc non cognoſceretur: poſt autem ſeipſum oſtendit,
quum noſtram carnem induere dignatus eſt, & hanc eius
apparitionem & deſcenſum aduentum appellat. Admira-
tione profecto dignum, vt diſcipulus in magiſtri ſui contu
meliis commemorandis non erubeſcat, ſed apertè omnia
literis

literis mandet. Etenim non paruum veritatis argumẽtum. Nam quem pudet, gratia accipientium, nõ facientium contumeliam pudere oportet. At hic post tãtam iniuriam magis etiam claruit, quum adeo hominibus contumeliosis consuluerit. Illi autem iniqui & scelesti omni iudicio apparuerunt, quum tam beneficium, tam liberalem tanquam inimicum, atque hostem expellerent. Neque in hoc tantùm sibiipsis obfuerunt, sed quod non assecuti sunt, quæ essent, si eum recepissent. *Quotquot autẽ receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.* Quid non dicis nobis Ioannes eorum etiam supplicium, qui eum nõ receperunt, sed tãtum quod sui erant, & in propria veniens, à suis minimè receptus est? quod autem ex hoc eis supplicium maneat, silentio præteriisti. Ita enim maiorem in modum eos perterrere, & duriciem illam ingratitudinis mollire poteras. Quanã igitur gratia id subticuisti? Et quodnã maius supplicium esse posset, quàm si in eorũ ponatur arbitrio filius dei fieri, & nolint, sed sponte sua, tanta se nobilitate tanto honore indignos efficiant? Verum enim vero non in hac duntaxat vita cruciabuntur, quum nihil acceperint, sed in ignem damnabuntur perpetuum, vt in sequentibus patebit. Hoc autem in loco, eum recipientium immensa bona breui enarrat. *Quotquot autem receperunt eum (inquit) dedit eis potestatem filios dei fieri.* Siue serui sint siue liberi, siue Græci siue Barbari, siue sapientes siue insipientes, siue viri siue mulieres, siue pueri siue senes, siue nobiles siue ignobiles, siue diuites siue pauperes, siue principes siue priuati: omnes, inquit, eodẽ dignati sunt honore. Fides enim & spiritus sancti gratia mortalium omnium diuersitatem cõprehendens, in vnam redigit formã & vno regio charactere imprimit. Quid hac humaniti pars? Rex eodem quo nos luto formatus est. Serui eandem cum rege naturam communicant, & nonnunquam melioribus præditi sunt moribus. Nõ dignatur rex in exercitum suum ad scribere, qui seruili sunt conditioni. Vnigenitus autem dei filius neque publicanos, neque magnos, neque seruos, & his etiam despicatiores, & pauperiores homines nonnullos etiam manco, distorto & sordido corpore in filios accipere non dedignatur. Tanta fidei vis, tantæ gratiæ exuberantia, & quemadmodum ignis si metallorum terram attigerit, eam quam primum

aurum reddit. sic & longe magis pro lutheis aureos eos baptiſma facit, quos abluerit, quum ſpiritus ſanctus tanquam ignis illa ipſa hora animos noſtros ingrediatur, & terrena ab ſumpta ſimilitudine cœleſtem illam nouam & claram tanquam ex fornace fulgentem referat. Et cur non dixit. Fecit eos filios dei fieri? Vt oſtenderet multa nobis opus eſſe diligẽtia, vt adoptioni nobis per baptiſma impreſſam imaginem, puram ſeruemus atque intactam. Prçterea quòd nemo hanc nobis poteſt auferre poteſtatem, niſi primùm nobiſipſis abſtulerimus, ſi enim qui ab hominibus authoritatem aliquam accipiunt, tantùm fere poſſunt, quantum qui dederint: longe magis nos qui hunc à deo honorem aſſecuti ſumus, ſi nihil hac indignum fecerimus poteſtate, omnium erimus potentiſsimi: quum qui hoc nos honore dignatur, inter omnes maximus ſit & præſtantiſsimus. Accedit ad hoc quod per eam particulam, gratiam non temere, neque ſine labore noſtro in nos infundi ſignificatúr, ſed quum ipſi volumus, tum eam inquirimus. In noſtra enim poteſtate eſt filios dei fieri. Quippe niſi primũ ad eam accipiendam promptum animum exhibeamus, neque diuinum ad nos munus accedit, neque quicquam in nobis operatur. Vbique igitur non violentum, non coactum, ſed voluntarium penitus & liberum nobis oſtendit arbitrium, quod in hoc loco ſignificauit. In ipſis enim arcanis & ſupernis bonis, dei quidem eſt dare gratiam: hominis autem fidem exhibere. Præterea non parua opus eſt diligentia. Si quidem ad animæ puritatem ſeruandam, nõ ſatis eſt baptizari duntaxat & credere: ſed ſi perpetuò ea frui mũdicia & pulchritudine volumus dignam ſe vitam exhibere oportet. Talem ſe nobis deus exhibuit. Quod enim per myſticam generationem omni priori cirmine abluamur, per baptiſma nobis largitus eſt. Quod autem in puritate mentis in poſterum perſtemus, neque vllis amplius ſordibus vitam coinquinemus, noſtræ virtutis eſt & diligentiæ. Idcirco & generationis modum meminit, & carnalium patrum comparatione hanc ſignificat excellẽtiam, cùm inquit. *Qui non ex ſanguinibus, neque ex volũtate carnis: neque ex voluntate viri. ſed ex deo nati ſunt.* Hoc autẽ fecit, vt vtilitate & humilitate prioris partus ex ſanguinibus, & carnis voluntate, & magnitudine præſtantiàque alterius per gratiã cognita, magnũ quid-

dam inde

dam inde de deo & genitoris nostri beneficio sentiamus, neque paruam deinceps curam adhibeamus: verum maiorem in modum nobis formidádum est ne pulchra hac stola segnicie postmodum & sceleribus nostris sordidata, è cubiculo thalamóque eiiciamur: vt quinque illę virgines fatuę, & is qui nuptialem vestem non habebat: siquidem illæ ex conuiuiis erat, exclusus tamen est. Et quoniam inuitatus, & tanto acceptus honore dominum qui se inuitauerat contumelia affecit, audi quàm miseram quàm luctuosam pœnam dederit Cum enim ad tam splendidam, & tam lautam mensem veniret, non modo conuiuio prohibitus est, verum & manibus ligatis & pedibus in tenebras mittitur exteriores, vbi & perpetuus fletus est, & stridor dētium. Nolimus igitur, nolimus, inquam, dilectissimi, fidem nobis ad salutem satis esse existimare. Nam nisi vitam puram exhibuerimus, & hac cœlesti vocatione digna nos induerimus vestimentā quibus ad nuptias admittamur: nihil nos eripiet, quin eodem quo miser ille afficiamur supplicio. Et enim indignum est, quum deus & rex viles & abiectos & nullo honore dignos homines conuocare, & à triuio ad mensam suam accersere nō erubescat: nos tantam præferamus temeritatem, vt ne tanto quidem honore allecti, meliores efficiamur, sed post vocationem in eadem perseueremus malicia, adeóque in incredibilem vocantis insaniamus humanitatem. Non enim idcirco nos ad spiritalem hanc & verendam mysteriorum vocauit societatem, vt veteri coinquinati malicia ingrediamur: sed vt omni abiecta turpitudine, non indignas regiis conuiuiis vestes induamus. Quod si vocantis gratia nolumus, nostri saltem nos vocatione illa dignos exhibeamus. Si quidem non ille nos à tam admirabili conuiuarum cœtu, sed nos ipsos eiiciemus. Ille quod suum fuit summa parauit diligentia, nuptia fecit, mensem sterni iussit, seruos vocatum nos misit, venientes benignè, & maximo honore accipere dignatus est: nos autem ipsum, conuiuas, nuptias, sordidarum vestium contumelia, hoc est, sceleribus nostris afficientes, non iniuria eiicimur. Hoc enim pacto & nuptias & conuiuas honorat, quum temerarios & impudentes expellit, aliter reliquos inuitatos offenderet. Sed absit, vt quispiam talem experiatur vocationem. Idcirco priusquam hæc fierent, mandata sunt literis vt earum minis per-

Mat. 25. a
Ibid. 22. b

territi; noſtros compeſceremus affectus neque hanc ignominiam ad ſupplicium re ipſa, ſed verbo tenus experiri ſineremus. Candida igitur & pura ſtola induti in vocationẽ illam proficiſcamur, quam vtinã omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti cum quo patri ſimul & ſpiritui ſancto gloria in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

HOMILIA X. EX CAP. I.

T verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Vnum vos in præſentia antequã ad euangelica verba veniamus rogatos volo, id ne cõtemnatis, obſecro. Quippe quum nihil graue nihil factu difficile petamus, neque accipienti mihi ſolum vtile, verũ exhibẽtibus vobis bis longè vtilius. Quid igitur à vobis cõtendimus? vt vna dierũ in hebdomadæ, vel ſaltẽ ſabbato, curæ vobis ſit euangelicas legere lectiones, quas ante has cõciones in manibus habere, domi frequenter repetere, earũ diligenter ſenſum diſquirere, quid clarũ, quid obſcurum in his ſit, adnotare velitis, quid pugnare videatur, quũ nõ pugnet. Ita omnibus penitus examinatis, his vos concionibus quã attẽtiſſimos exhibeatis. Hoc pacto non parũ vtriſque noſtrũ emolumẽti prouenerit. Si quidẽ nobis non multo opus erit labore, vt euangelij vim oſtendamus, cúm domi ipſam vobis ſententiã quantũ ad verba iam familiarem reddideritis: vos & aũt acutiores & perſpicatiores efficiemini, nõ ad audiendum, & doctrinã duntaxat percipiendam, ſed ad docẽdum alios. Nam multi in præſentia hic audiũt, qui ſimul omnia euangelij verba, & quæ ſuper his à nobis dicuntur, memoriæ mãdare conantur: nõ tamen etiam ſi annum in hoc conſumeremus, admodum proficerent. Quamobrem? quoniam intempeſtiuè, & in ſola tãtum eccleſia breui tempore meis vacãt ſermonibus. Quod ſi qui ſunt qui negocia occupationeſque, & publicarum priuatarúmque rerum curas cauſantur: Primum in hoc nõ parum errãt, quod in tot rebus verſantur, & ita ſemper ſecularibus negociis affixi ſunt, vt ne minimum quidẽ in his quæ maximè neceſſaria ſunt, ſtudiũ impendant. Deinde friuolam & nullius momẽti accuſationem afferunt, quũ accuſari potius hac in parte eorũ cum amicis

micis possent consuetudine, & more in theatris, & consessus vt equorum certamina speculentur, in quibus sæpenumero diem totum consumunt: non tamen in his alias causantur occupationes. Præterea rebus vilibus & abiectis diligens adhibere studium potestis. diuinis autem si quando vacandum est, adeò vobis inutilia & nullius momenti videntur, vt ne minimam quidem curam in his ponendam ducati: & quonam pacto, qui ita sentiunt, spirare, solémve conspirari digni sunt? Est & alia his oscitantibus inepta excusatio, librorum videlicet inopia. Et diuitibus quidem ad hoc respondere ridiculum est. Verùm cum multos pauperes hac frequenter accusatione vti existimem, cum his parumper iocari atque ita eos percontari placet, nunquid omnia artis suæ habeant instrumenta, etsi inopia in his comparandis admodum impediantur: nónne igitur absurdum est, hic non causari paupertatem, sed diligenter attendere, ne quid sibi ad artem suam necessarium deficiat: vbi autem tantam sint consecuturi vtilitatem, occupationes deflere, & inopiam? Verùm si quis tam pauper esset, vt nullo pacto libros sibi comparare queat, ei ex continua quæ hic habetur lectione, nihil ex diuinarum literarum sententiis ignorare licet. Quod si impossibile vobis videtur non immeritò videtur, plerique enim paruam his sermonibus attentionem adhibent, sed vix paucis auditis, quamprimum domum reuertuntur: si qui remanserint, nihilo attentiores sunt, corpore solo adsunt. Sed ne amplius querimonis vos tedio afficiam, & tempus frustra conteratur, agite euãgelium aggrediamur. Tempus enim iam propositis verbis nostram accõmodare orationem Sed excitemini quæso, ne quid vos prætereat. *Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Cũ dixisset ex deo, & filios dei factos, qui eũ receperunt · tanti honoris causam adiecit, Quod verbũ caro factum est, & serui formam dominus accepit. Factus est enim filius hominis dilectissimus dei filius, vt filios hominum filios dei faceret. Supernum nanque cum homini copulatũ est, illud quidem nullo in propriam gloriam detrimento affectũ: hoc autem ex multa elatum humilitate, quod certè in Christo factum est: suam nanque naturam descensu suo nihilo inferiorem reddidit, nos autem quum in ignominia ante & in tenebris essemus ad supernam erexit gloriam. Non aliter quam

quum rex inopem mendicúmque ſtudio & beneuolentia quadam alloquitur, nihil ſe indignum facit, illum verò omnibus admirandum reddit: quod ſi in contingẽti hominum dignitate nihil honorationem abiectionis conſuetudo offendit, multo minus immortalem illam ſubſtantiam. quum nihil non proprium habeat quod adſit, nihil quod abſit, cũ omnia bona firma, ſtabiliàque in æternum poſsideat: itaque quum audieris: Et verbum caro factum eſt: ne perturberis néve titubes: non enim ſubſtantia tranſiuit in carnem, hoc etiam cogitatu impium eſt, ſed eadem permanens ſerui formam accepit. Sed quanam gratia hoc verbo, factum eſt, vtitur? Vt hæreticorum os obſtruat. Quum enim ſint, qui dicant imaginationem quandam, & figmentum eſſe quæcunque de incarnatione feruntur: ab ipſo principio eorũ percepta blaſphemia eſſe aſſerit, neque ſubſtantiæ mutationem quod abſit, ſed veræ carnis vult acceptionem oſtendere. Quemadmodum enim cum inquit, Chriſtus nos redemit ex maledictio legis, factus pro nobis maledictum: non intelligit ſubſtantiam eius à propria gloria ſeparatam in maledictum verſam: hoc enim neque dæmones ipſi, neque ſtultiſſimi & naturali ſenſu penitus carentes opinarentur, tãtam ea opinio ſaperet vná cum impietate ſtultitiã. Non igitur hoc dicit, ſed quod pro nobis maledictum accipiens, non ſinit nos amplius maledictos eſſe. Itidem hoc in loco, carnem inquit ipſum factũ eſſe: non quod mutauerit carne ſubſtantiam, ſed quod carnẽ accepit, nulla parte coinquinata ſubſtantia. Quod ſi qui dicerent omnia in dei eſſe poteſtate, & idcirco in carnem potuiſſe transferri, id eis reſpõdebimus: Deũ profectò omnia poſſe, quouſq; deus permanet, ſi autẽ mutaretur & in deterius, quonam pacto deus amplius eſſe poſſet? Longe enim ab immortali illa natura eſt tranſmutatio. Vnde propheta Omnes, inquit, vt veſtimentum veteraſcent, & ſicut opertoriũ mutabis eos, & mutabũtur: tu autẽ idem ipſe es, & anni tui non deficient. Hæc enim ſubſtãtia omni mutatione ſuperior. Ideóque ad hoc venit, vt prodeſſet. Sed quid dico præſtantius? Neque eſt quicquã deo pręſtãtius. Nihil ei, ne minima quidẽ in re æquiparatur. Sequitur ergo ipſum in deterius mutatũ eſſe, ſi mutat⁹ eſſet. Hoc autem nullo pacto deus eſſet, ſed blaſphemia, quę in eorũ, qui hæc dicerent, caput verteretur. Sed quoniam propter hoc dun-

Phili. 2.b

Galat. 3. b

Pſa. 101 d

hoc duntaxat factum est, inquit, ne id opinareris, animaduerte ex his quæ sequuntur, quo pacto rationem illam, & omnem auferat suspicionem: Subdit enim: *Et habitauit in nobis*. tantùm non dicens, nihil absurdum suspiceris, quum factum dicimus. Nō enim immutabilis illius naturæ mutationem, sed diuersorium & habitationem mutatā dixi. Habitare autem non idem est quod habitatio, sed alterum in altero habitat, aliter non esset habitatio. Siquidem nihil in seipso habitat. Alterum dixi secundum substantiam vnitate nanque & coniunctione vnum est, deus verbum, & caro: non confusione, aut interitu substātiarum, sed arcana quadam & inexplicabili vnitate. Quomodo autem hoc sit, noli disquirere, factum est vt ipse nouit. Sed quannam habitationem inhabitauit, audi prophetam. Suscicitabo tabernaculū Dauid, quod cecidit. Cecidit profectò natura nostra, eo casu vt restitui nullo pacto à quoquam, nisi ab illa potentissima manu posset: neque enim aliter exurgere poterat, nisi qui in principio eam effinxerat manum porrexisset, & cœlitus aquæ, & spiritus regenerationem informasset. Et animaduerte quæso admirandum, atque arcanum mysterium, perpetuo enim hoc habitat tabernaculū. Carnem nostram induit, nō vt rursum dimitteret, sed omni cum ea tēpore habitaturus: aliter enim regio eam throno fecisset indignam, & omnium angelorum exercitui angelis, & archāgelis, thronis, dominationibus, principatibus, potestatibus inferiorem constituisset. Quæ oratio, quæ mens quantum honorem humano generi deus exhibuit, mirificum profectò & admirandum explicare potuisset? Quis angelus? quis archangelus? Nihil quod in cœlis est, nihil quod in terra. Eiusmodi dei in nos beneficia sunt, tam magna, tam excellentia, vt non solùm mortalium linguam, sed angelorum virtutem eorum exuperet explanatio. Quamobrem iam orationi nostrę finem imponemus, si prius vnum vos faciemus admonitos, vt scilicet ei vicem reddamus, qui tam bene de nobis meritus est: quod si fecerimus, ad nos rursus omne lucrū refertur. Tunc autem ei vicem reddiderimus, cū anima nostra nobis curæ fuerit. Et profectò in hoc quoque domini videre licet benignitatem, qui cum nemine nostrum indigeat, referri tamen sibi vicem dicit, quum animam nostrā non neglexerimus. Quare vltimæ amentię est,

& innumeris dignum ſuppliciis, niſi pro viribus contendamus tales nos exibere, qui tanto frui honore mereamur. Et maximè quum operum noſtrorum ad nos omnis reditura ſit vtilitas, & multas præterea nobis bona præponâtur, pro quibus omnibus gloriam diuinæ demus clementiæ, non verbis ſolùm, ſed re ipſa: vt futurorum bonorum fiamus particeps: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri gloria ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XI.

EX CAP. I.

ET vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis. Fortaſſe vehementius quàm opus ſit nuper vobis & graues viſi ſumus & moleſti, acriorique contra vos & deſidiam veſtrã accuſationem orationem noſtram proſecuti ſumus. Quod ſi ea tãtum gratia feciſſemus, vt dolore afficeremini, non immeritò eſſet ab omnibus iniquo animo ferẽdum. Verùm ſi quum omniũ veſtrum communem ſpectaremus vtilitatem, veſtram nobis conciliare gratiam contempſimus, ſi non voluntati noſtræ veniam, ſaltem: ſi æqui iudices eritis, amori dabitis. Etenim non parua nos formido incuſsit, ne quãdo orationi noſtræ negligentius vobis aures adhibentibus, attentiõne & induſtria remiſsiore grauius in vos diuinam irritaretis indignationem. Quamobrem frequenter vos excitare adnitimur, & ſomnum excutere, vt ne minimũ quidem concionis noſtræ verbum inauditu prætereat. Hoc enim pacto fidenter & hanc vitam agere, & in die illa ante Chriſti tribunal impauidi adeſſe poterimus. Quum igitur ſuperiori die ſatis vos admonitos fecerimus, agite hodie ab his verbis exordiamur. *Et vidimus inquit, gloriã eius, gloriã quaſi vnigeniti à patre.* Cum dixiſſet Euangeliſtá nos filios dei factos, neque aliter quàm per verbum quod caro factum eſt alterum item emolumentũ affert, quod inde cõſequimur. Quidnam id eſt? Et vidimus gloriam eius, gloriã quaſi vnigeniti à patre. Nõ vtique niſi per ſocium corpus vidimus. Nam ſi Iudæi glorioſam Moſi, cum noſtræ eſſet naturæ particeps, faciem conſpicari non potuerũt, ſed homini etiam iuſto opus fuit velamẽto, quod eius gloriæ magnitudinẽ obumbraret, vt illis

Exod. 34 d.

vt illis qui eius aſpectum non perferebãt, ſpectabilem redderet: quonam pacto & ipſis ſupernis virtutibus inacceſsibilem diuinitatẽ, nos ex luto & terra facti ferre poſſemus? Idcirco habitauit in nobis vt ad ipſum accedere, cum ipſo loqui & conuerſari audẽter liceret. Quid autem ſignificat, gloriã quaſi vnigeniti à patre? Quoniam multi etiam prophetarum glarificati ſunt: vt idem ipſe Moſes, vt Elias, vt Heliſæus: ille ab igneo curru tractus, hic autem ſimpliciter receptus: & poſt hos Daniel, & tres pueri, & alij complures quicunque miracula fecerunt & angeli hominibus apparuerunt, & ſuæ naturæ clariſsimam lucem ſpectantibus oſtenderunt. Neque angeli ſolùm, ſed & Cherubin & Seraphin multa cum gloria à propheta viſa ſunt. A quibus omnibus hoc in loco Euãgeliſta abducit, & à creatura & conſeruorum noſtrorum claritate mentibus noſtris amotis, in ipſo nos bonorum culmine conſtituit: ac ſi dicat, Non prophetæ, non angeli, non cœleſtium virtutum, nõ creatæ alicuius naturæ, non cuiuſpiam alterius rei, ſed ipſius domini, ipſius regis, ipſius dilectiſsimi vnigeniti filij gloriã vidim⁹. Id autem verbũ, quaſi, hoc in loco nõ ſimilitudinis eſt, neque parabolæ, ſed cõfirmationis & definitionis certiſsimæ, quaſi dicat: Vidimus gloriam qualem deceat, & credibilẽ ſit habere vnigenitum, & dilectiſsimum omnium regis dei filium. Neque hoc loquẽdi genus præter morem inuenitur. Neque recuſabo à communi etiam cõſuetudine id confirmare. Neque enim à verborum ſpeciem, neque ad cõpoſitionis ornatũ propoſitũ eſt nobis in præſentia orationẽ habere, ſed ad veſtram duntaxat vtilitatẽ. Quapropter nihil prohibet ex vulgi verbis hunc dicendi morem oſtendere. Quonam pacto qui regẽ aliquando precioſiſsimo cultu ornatum, precioſiſq; vndique fulgentẽ lapidibus conſpicati, aliis ſpeciẽ illam ac maieſtatem enarrare volũt, purpureum florem, gemmarum magnitudinẽ, albas mulas, auratos currus, ſolium adſtantium oculos nimio fulgore perſtringens, pro viribus enarrant. Cum verò & his & aliis collectis, cultum illum omnem maieſtatẽmque verbis comprehendiſſe ſibi non videantur, cõtinuò addunt: Quid multis opus eſt? vno verbo dicã, quaſi rex: Cum ex hoc verbo, quaſi nõ regi ſimilem, ſed ipſum regem velint ſignificare: ita hoc in loco Euãgeliſta, quaſi, inquit, ad gloriæ maieſtatem & incompa-

4. Re. 2. b

Quaſi.

rabilem excellētiam significandam. Reliqui nanque omnes & angeli, & prophetæ, iussi omnia operabātur, ipse autem ea potestate quæ & regem deceret & dominū. Quod quidē & turbæ admiratæ sunt, quod ita loqueretur, quasi ipse vim haberet & potestatem. Apparuerunt, vt dixi, angeli cū gloria multa in terra, vt in Daniele, in Dauid, in Mose, sed tanquam serui, & qui domini mandata exequerentur: ipse autem tanquam omnium dominus & princeps, & licet sub vili & abiecta specie se ostendisset, creatura tamen dominū suum agnouit. Quonam pacto? Stella è cœlo Magos vocauit, qui eum adorarent. Angelorum cœlestiū cœtus in terra apparuerūt, qui & domino seruirent, & gratias referrent. Alij item præcones surrexerūt, omnes admirabile hoc mysterium testimonio perhibentes. Pastoribus enim angeli, ciuibus pastores, Marię & Elizabeth Gabriel, his qui in templo erant, Anna & Simeon annunciauerunt. Nec viri tantùm & mulieres lætati sunt, verùm nondum infans in hanc venit cognitionem. Ciuis, inquam, eremi, & eodem quo hic euangelista nomine appellatus, adhuc in vtero matris gaudio exultauit: & omnes spe maximè erigebātur, & hęc quidem circa partus tēpora. Verùm quū seipsum magis ostendit, longè prioribus maiora miracula apparuerunt. Siquidem non amplius stella, non cœlū, non angeli, non archangeli, nō Gabriel, non Michaël, sed ipse cum cœlitus pater, & cum patre paracletus loquēs, irradiánsque, & in eo permanens, prædicauit hac profectò gratia: Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre. Accedit ad hoc quod non pastores tātum, neque viduæ, neque senes nobis Christum annunciant: sed ipsa quoque rerum vox omni turba clarius proclamat, quę tanta fuit, vt quamprimum hic quoque exaudiretur, abiit in Syriam auditus eius, inquit. Tunc cœlum terra facta est, quum cœli dominū cōtineret, quem omnibus manifestauit, vbique clara voce professa, cœlorū regem aduentasse, dæmones vndique exilientes diffugerūt, diabolus oppressus abscessit, ipsa mors primùm succubuit, mors pœnitus abolita est, omne morborū genus disperiit. Si quidē mortuos sepulturę, insanos dæmonia, ęgrotos morbi reliquerūt, & plurima admirationis plena & stuporis, & præter omnium expectationem apparuerunt, & quæ non immeritò desiderarunt videre prophetæ & non viderunt.

Matt.2.a

Matt.4.d

viderunt. Videte enim licuit factos oculos, & quod in omnium votis esse poterat, videre scilicet quonam Adam deus effinxerit, id breui omnibus, & in potiore corporis parte ostensum est. Membra præterea abscissa restitui, & corpori conglutinari, manus emortuę moueri, pedes contorti repēte prosilire, surdæ aures aperi, & muta lingua clara voce proloqui. Si quidem quemadmodū optimus architectus domum situ & vetustate labantē, ita communi hominū natura accepta, eius perditas restituit partes, disiuncta & abscissa copulauit: & quę prorsus ceciderant, erexit. Quid autem opus est, vt animæ formationem longè corpore admirabiliorem verbis prosequamur? Magna sanè corporis pręstantia, anima tamen tanto præstantior, quāto corpore melior. Nemo hac tantū ratione, sed quoniā corporis natura, quocunque ipsam opifex ducere velit, eo sequetur, neque resistit: anima autem sui iuris vim in se habet operandi, neque vlla in re deo, nisi velit, obtemperat: inuitā enim & coactā minimè vult deus bonam, & virtutibus præditam reddere: neque id animæ virtuti esset adscribendum, sed sponte sua bona sit, & virtutem complectendam persuadeat, oportet. Quamobrem difficilior huius est, quàm illius cura. Veruntamen omnis emendata est, omnis fugata malitia: & quemadmodum corpora bene curata nō in bonam tantum valetudinem, sed in bonū quamprimū habitum restituūtur: itidem animas deus non à vitiis solum purgauit, sed ad ipsum mox virtutis cacumen extulit: & publicanus Apostolus factus est: persequutor, blasphemus, calumniator, orbis terrarū prædicator apparuit: Magi Iudæorū magistri effecti: latro paradisi ciuitate donatus: meretrix fide incredibili effulsit: Cananæa & Samaritana & ipsa fornicatrix, hęc ad ciues suos prædicatoris munere functa, ciuitatem totam irretiēs, vniuersos in Christi fidem traxit. Illa fide & sedulitate effecit, vt filiæ anima à malo dæmone liberetur. Et alij longè his peiores statim in discipulorum numerum accepti, omnes repente corporis ægritudines, omnes animi affectus mutauerunt, & in sanitatem ipsumque virtutis apicem euaserunt. Nec duo tantum, aut tres, non decem, non centum, sed totæ ciuitates & gentes facillimè Christi fidem acceperunt. Quid ego præceptorū sapientiam cœlestiū legum virtutem, angelicæ vitæ ordinem enarrem? Talem enim nobis

vitam proposuit, tales apud nos leges cõdidit, & tales mores instituit, vt qui his vtétur, angelorum mox naturam induant: & quantũ homini liceat, deo similes reddantur, etsi omnium hominũ malitiam excesserint. His igitur omnibus ab Euãgelista collectis, in corporibus videlicet & in animis in elemẽtis, Christi miraculis, præceptis arcanis illis, & cœlo altioribus donis, legibus, moribus, persuasionibus, futurorum promißionibus, eiúsque tormẽtis & cruciatibus, in admirandã hanc & cœlestis doctrinæ plenam vocẽ prorupit: *Vidimus gloriam eius, gloriã quasi vnigeniti à patre plenũ gratiæ & veritatis.* Neque enim miraculorũ gratia Christũ dũtaxat admiramur, sed & paßionis, vt cum affixus est cruci, flagellis & alapis cæsus, & insputus ab his, de quibus tam bene merebatur. Siquidẽ in his ipsis, quæ probi & ignominię plena esse videbantur, ipsum rursus verbum clarißimũ apparuit, hoc Ioãnes gloriam appellauit. Non enim charitatis solùm & amoris fuerat, sed immensæ etiã virtutis, Tũc enim mors abolita est, maledictum periit, dæmones cõfusi sunt, & de his triumphatũ est, chirographum cruci affixũ. Verum cum sensu ipsò visus, hæc non deprehenderentur, etiam corporea ipsum vnigenitum dei filium, & totius naturę dominũ certißimè demõstrarunt. Quippe cum primũ sanctißimum corpus cruci affixum est, sol radios abscõdit, vniuersa terra concussa & tenebris operta est, sepulchra aperta sunt, & mortuorũ multitudo surrexit, ciuitatẽ ingressa, & cum lapis monumento impositus & custodibus signatus esset, qui crucifixus, qui distractus, qui mortuus erat resurrexit. Præterea potestate multa vndecim implens discipulos, per vniuersum orbẽ dimisit, qui humano generi ad meliorem frugem vita directa mederentur, & cœlestis doctrinæ cognitionem quocunque terrarum disseminarent, dæmonum euerterent potestatem, magnas illas, & arcanas diuitias edocerẽt, nobis animæ immortalitatem, sempiternam corporis vitam, & quæ intellectum nostrum excedũt, nunquã finem habitura præmia annunciarent. Hæc & alia plura reputans beatus hic Euangelista, quæ is quidem nouit, scribere autem non est ausus, eo quod mundus ea non caperet: omnia enim si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundũ capere eos, qui scribendi sunt libros, Hæc, inquam, omnia reputans exclamauit: *Vidimus gloriam eius,* *Ioã. vlt. g*

gloriam

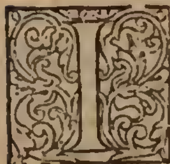
gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. Qui igitur tanta & tam admirãda audire, & tot muneribus frui meriti sunt, eos etiam vitam ea dignam doctrina exhibere oportet, vt illis fruãtur bonis. Idcirco dominus noster Iesus Christus in mundum venit, vt non solum in hac vita eius gloriam, sed futuram quoque videamus. Propterea inquit: Volo vt ibi ego sum, & ipsi sint, vt videant gloriam meam. Quæ si tam clara, tam eximia est, quidnã de ea quispiam diceret? Non enim in hac terra corruptibili, neque in fluxis & caducis corporibus in quibus sumus, sed in perpetua & immortali creatura apparuit, & tanto splendore vt nulla posit ratione comprehendi. O beati, ter, inquam, & sæpius, qui gloriæ illius digni habiti sunt spectatores fieri, de qua exclamans propheta inquit: Tollatur impius, ne videat gloriam dei. Sed absit, hoc cuiquam vestrum accidat, vt eam aliquando nõ videat, ad quem assequendã nisi summa vtamur diligentia, possemus sanè dicere, bonum esse si nati non essemus. Quid enim viuimus? Quid spiritum ducimus? Quid sumus, si illo priuamur aspectu, si dominus noster tunc à nobis videri non permittet? Nam si illi qui Solis lucem conspicari nequeũt, omni morte miseriorem vitam degunt, quid eos perpeti credendum est, qui illa luce priuãtur? Siquidem in hoc sæculo cæcitatis duntaxat damnũ est, in illo autem non in visu tantum lędimus? quanuis hęc sola priuatio sit grauissima, vt neque etiam sic par esset supplicium: sed tanto id grauius, quanto sol ille quàm hic est sine comparatione præstantior. Verum illud quoque supplicium expectandum est, quippe qui luce illa caruerit, non modo in tenebras intrudetur, sed perpetuo ardebit, consumetur, dentibus stridebit, innumeris pœnis cruciabitur. Nolimus, quæso, nosipsos contemnere, & breui huius vitæ desidia in æternum damnari supplicium, sed vigilemus, sobrij simus: omnia & faciamus, & operemur, vt æternis illis potiamur bonis, & fluuium illum igneo flagrore perfluentem, ante horrendum tribunal longè diffugiamus: in quem qui semel inciderit, ei nũquam reditus datur. Nemo eum inde, non parentes, non frater, eximere amplius poterit, quod & ipsi prophetæ clamitant: Frater non redimit, redimet homo? Et Ezechiel quiddam etiam amplius: Si staret Noë & Iob & Daniel, filios suos & filias non liberarẽt.

Infr. 17. *d*

Esa. 26. *b*

Siquidem vnum duntaxat illic patrocinium eſt, operum vi delicet, quo qui caruerit, aliunde nuſquam ſaluti locus eſt. His itaque frequenter animo agitatis, vitam noſtram nullis coinquinatam ſordibus. claram, mundámque reddamus, vt fidenter dominum noſtrum cernere, & promiſſa aſſequi bona poſsimus, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto & in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XII. EX CAP. I.

Ioannes teſtimonium perhibet de ipſo, & clamat dicens: Hic erat quem dixi, qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt, quia prior non erat. Nũquid fruſtra currimus, fruſtra laboramus? nunquid ſuper petram ſemen iacimus? nunquid ſecus viam, an inter ſpinas latent ſemina cadentia? contendimus enim, & maiorem in modum formidamus, ne agricultura nobis ſterilis euadat. Neque hoc dico quod verear ne in laboris huius mercede capiam detrimentum: non enim eadem conditione qua agricolæ poſt annuos ſudores & miſerá illam laborioſamque vitam ſi terra aliquádo pro operis in ſe impenſis non reſpondeat, nemo alius damnum inſtaurare poteſt, ſed pudibundus, triſtíſque ab arca domum ad vxorem & filios reuertitur, & quem longi laboris mercedem petat, habet neminem: in nobis autem nihil huiuſmodi vſu venit, ſed licet culta terra nullum afferat fructũ, & eius & noſter dominus vana nos ſpe dimiſſos non fru-

1. Cor. 3. b ſtratur, ſed remunerat. Vnuſquiſque enim, inquit: propriã mercedem accipiet ſecundum proprium laborem, non ſecundum rerum euentum. Et tu, inquit, fili hominis teſtificare populo huic ſi forte audiant, ſi forte intelligant, & per

Ezec. 3. e Ezechielem: Si voluntas prædicaui quid fugere, quid eligere oporteat, animam tuam libera, quanuis nemo attendat. Verum enimuero licet firmum hoc ſolatium & remunerationis fiduciam habeamus, cum nihil vos bene operando proficere videamus, nihilo melius afficimur quàm agricolę illi, qui demiſſo vultu & rubore perfuſi anguntur, & ſuam deflent calamitatem. Hoc magiſtri miſericordia eſt, hoc patris cura. Etenim Moſes cùm à Iudæorum ingratitudine liberari poſſet, & alterius gentis potioré, lõgéque maiorem

accipere

accipere principatũ: Dimitte me, inquit, vt irascitur furor meus contra eos, & deleam eos, faciámque te in gẽtem magnã. Cum sanctus & dei seruus esset intimus, ne audire quidem id sustinuit; sed potius vnà cum his qui sibi semel crediti erant, perire, quàm sine illis saluus esse & ad maiorem dignitatẽ assumi, prætulit. Huiusmodi esse oportet cui animarum cura commissa est. Est nanque absurdum vt prauorum filiorum, pater nolit nisi eorum quos genuit pater appellari. Nos autem discipulos quotidie nũc hos, nunc illos mutemus, erga neminè amicè, familiaritérque affectis? Sed absit, vt de vobis vnquam hæc suspicio suboriatur. Confidimus enim vos fide in dominum nostrum Iesum Christũ, & mutua in omnes charitate abundare: sed hæc dicimus, vt studium vestrum augeamus & diligentiam, & vitæ vestræ virtutem maiorem in modum propagemus. Sic enim iactis orationis nostræ fundamentis, altius mentes erigere poteritis, si nulla malitiæ lippitudo mẽtis vestrę oculos perstrinxerit, & acumen obtuderit. Quid igitur hodierna die, nobis propositum est? Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamabat dicens: *Hic erat quem dixi, qui post me venturus est, quia prior me erat.* Multus est hic Euangelista in Ioannis laudibus & eius testimonium multifariam diffundit. Quod non temere, sed incredibili sapientia prosequitur: plurimum enim hunc hominem omnes Iudæi admirabantur. Nam & Iosephus Ioannis cæde bellum ortum existimat, & propterea non esse Iudæorũ ciuitatem, quæ aliquãdo Metropolis fuit, & longa oratione præcursoris laudes exequitur, per eum Iudæos arguens, cuius frequenter testimonium meminit. Et alij quidem Euangelistæ facta superiorum prophetarum mentione, per singula Christi opera trahũt auditiorem, & super natiuitate. Hoc autem factum est, inquit, vt impleretur quod dictum est per prophetam dicentẽ: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Iesum. Et cum Herodes ei insidiatus, tãta vbique diligẽtia eum perquiri fecit, vt puerum interficeret, in medium Hieremiæ adducunt testimonium: Vox in Rhama audita est, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios suos. Et Osee cum rursus ex Aegypto rediret: Ex Aegypto vocaui filium meum: & hunc vbique in suis Euangelijs moram seruant. Ioannes autem apertius & à recentio-

Exo. 32.c
Matt. 1. d
Esa. 7.c
Hier. 31.c
Ose. 11.a

ribus testatur vtpote qui cæteris sublimis locutus, non mortuos tantum, sed viuum, & qui Christum præsenté præsens ostendit & baptizauit, in mediũ frequéter adducit, non idcirco vt serui testimonio, domino authoritatem compararet, sed vt ad auditorum descenderet imbecillitaté. Quemmodũ enim nisi serui formã accepisset, nunquam comprehédi potuisset, ita nisi serui voce conseruorũ aures arrexisset, non sanè multi Iudæorũ eius probassent orationé. Præterea & aliud magnum & admirabile respexit, nam cum de suiipsius laudibus cuiusque suspectũ sit testimoniũ, & plerísque sæpenumero auditoribus non persuadeant, alterum de ipso testificaturum adduxit: Accedit ad hoc, quod nulli solent libentius eorum vocem audire, cum quibus consuetudinem habuerunt, vtpote quem magis cognoscunt. Propterea vox de cœlo semel vel bis audita est: Ioannes autem sæpenumero & frequenter loquutus. Nã qui multitudinis imbecillitatem superabãt, hi à sensibilibus omnibus liberi, cœlitus vocem audire poterant, nec eis multum opus erat humana, quippe qui ab illa persuasi erant & allecti. Qui verò adhuc in his inferiorib⁹ deuoluebãtur, & multa terrenarum rerũ nube operiebantur, hoc humiliori indigebãt sermone. Ita igitur Ioannes cũ omnibus se sensibilibus exuisset, aliis magistris nõ indiguit, sed cælitus eruditus est. Qui enim me misit, inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit: Ad quem videris spiritum dei descendentem, hic est: Iudæi autem qui adhuc rudes ad illam altitudiné non poterant peruenire, hominem habebant magistrum, non sua eis, sed cœlestia annũciãté. Quid igitur hic loquitur? *Ipse testimoniũ perhibet de eo, & clamabat dicens:* Quid per illud verbũ clamabat, significatur? hoc est fidenter & liberè, omni abiecta formidine, dei aduentum prædicabat. Qui autem testabatur, quid clamabat? *Hic erat quẽ dixi, qui post me vẽturus est, ante me factus est.* Obscurum & adhuc plenum humilitatis testimonium. Non enim dixit, hic est filius dei vnigenitus & dilectus: sed hic erat quem dixi: qui post me vẽturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Quemadmodũ enim aues pullos suos, neque è vestigio, neque vna duntaxat die, totã volandi artem edocent: sed primo è nido tantum educunt, inde cùm aliquantulum quieuerunt, volatui eos assuefacere incipiunt, postridie ad operam reuocant: ita paulatim

tim exercendo ad naturalem eos efferunt altitudinem. Ita beatus Ioannes non ſtatim ad ſumma Iudęos erigit, ſed primum paululum à terra eleuat, quum Chriſtũ ſe meliorem teſtatur. Neque enim parum erat, quòd auditores primo Chriſtum nondum cognitum, non miracula facientem, Ioanne viro tam admirabili, tam claro, ad quem omnes concurrebant, quem omnes angelum arbitrabantur, meliorem crederent. Principio igitur hanc opinionem in auditorum animis confirmare conatus eſt, eo videlicet, qui teſtimoniũ perhiberet, eum de quo perhiberetur: & eo qui prior venit eum qui poſterior, & claro & nobili nondum notum eſſe potiorem. Et animaduerte teſtis ſapientiam, non modo cognitum, ſed priuſquam noſceretur prædicat. Illa enim particula. Hic eſt, id eſt, ſignificat, quemadmodum Matthæus dicit: Omnibus qui ad ſe venerant, dicebat: ego quidam baptizo in aqua in pœnitẽtiam: qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calceamenti. Sed quanam cauſa antequam eum oſtenderent, ita locutus eſt? Vt facilius præſentis teſtimonium auditorum animis reciperetur, cum iam exhibitis verbis illius notitiam habuiſſent, néve eos vile Chriſti veſtimentum à credẽdo dehortaretur, ſed facilè multitudinem in fide contineret. Nam niſi prius aliqua de domino cognitio habita eſſet, & ſimul cum populus vidiſſet, & tam admirabile, tam magnum teſtimonium accepiſſet, aſpectus eius vt vilitas teſtimonij quam primũ magnitudini obſtitiſſet. Adeo enim Chriſtus abiectus, adeo communis omnibus videbatur, vt & Samaritanæ mulieres, meretricéſque & publicani, nullo honore & accedere, & alloqui eum auderent. Vt igitur diximus, ſi & verba hæc ſimul audiſſent, & Chriſtũ vidiſſent, Ioannis ſaltem deriſiſſent teſtimonium, ſed quum ante eius cognitionem plura de ipſo audierint, & in his confirmati fuerint, contra euenit, ſiquidem eo viſo non ſunt prædicationis eius doctrinam aſpernati, ſed Ioannis teſtimonio fidem adhibentes, etiam clariorem ſunt arbitrati. Quod autem dicit: Qui poſt me venturus eſt: hoc eſt, prædicaturus, non futurus hoc & Matthæus ſignificat dicẽs. Poſt me venit vir, cuius generatio nõ ex Maria, ſed ex aduentu ſecundum prædicationem. Nam ſi de generatione dixiſſet, non præſenti, ſed præterito vſus eſſet tempore. Natus nanque

Mat.3.c

erat Christus cum ita locutus est Ioannes. Quid autem significat. Ante me factus est? Clarior, videlicet, atque honorabilior. Nolite enim, inquit, etsi prior venerim ad prędicādum, ideo me illo maiorem arbitrari: longe minor sum: vt ne serui quidem loco connumerari sim dignus: hoc significauit, quum inquit, Ante me factus est. Quod aliis verbis
Mat.3.c Matthæus ostēdit: Nō sum, inquit, dignus soluere eius corrigiam calceamenti. Verùm quod per hanc particulā, Ante me factus est: Christi non intelligatur aduentus, ex sequentibus perspicuum est: siquidem superfluè adderetur, Quia prior me erat. Quis enim adeò stolidus, adeò insanus est: vt qui ante eum factus est, illum eodem tēpore non fuisse non intelligat? Quod si de ęterna intelligeretur essētia, id nihil aliud significaret, q̄ qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Sed hoc absurdum est, & causa frustra adiicitur. Cōtrarium enim, si hoc significare voluisset, dicere oportuit: videlicet. Qui post me venturus est, prior me erat, quia ante me factus est. Huic em̄ particulæ, Prior me erat, nō immeritò posset hæc afferri causa, quia ante me factus est. Huic aūt, Ante me factus est, quia prior me erat: non est causa: hoc firma ratione nititur. Si quidem iam omnes nostis, nō quæ manifesta sunt, sed obscura semper ratione indigere. Quod si de essentia sermo esset, non erat obscurum, quin prius factum prius esse oportuerit, sed quum de honore disputetur, nō ab re apparentē soluit dubitationē. Etenim credibile erat multos dubitare, quanam gratia qui posterius venit, ante factus sit, hoc est honorabilior. Huius igitur quæstionis mox causam affert, Quia prior me erat, Neque superbè locutus est: Cū prior essem, me reiecit, & ante me factus est, sed prior me erat, inquit, quāuis posterior venerit. Et quonā pacto inquis, si de eius claritudine & futura hominis gloria diceret, quod nondū fuerat tanquam factum profitetur? Nō enim, inquit, fiet, sed
Esa.53.c factus est. Quoniam mos prophetarum est, vt sæpenumero quæ futura sunt, tanquam facta enarrēt. Nam & Esaias de Christi morte locutus, nō inquit: Tanquam ouis ad occisio-
Psal.21.d nem ducetur, quod futurum erat: sed ductus est. Atqui nōdum carnem induerat, veruntamē quod futurum erat, propheta tāquam factum enarrat: Et Dauid crucem significās, non inquit. Fodient manus meas & pedes meos: sed, foderunt: &

runt: &, Diuiserunt sibi vestiméta mea, & super vesté meã miserunt sortem. Et de proditore verba faciens, qui nondũ fuerat. Qui manducat, inquit panes meos, leuauit cõtra me calcaneum. Et de paßione locutus: Dederunt in escam meã fel & in siti potauerũt me aceto. Vultis ne alia adducamus exempla; an hæc in præsentiã sufficiunt? Ego satis arbitror. Nam si in superficie non multum spatij comprehendimus, profundum tamen attigimus, non tamen minus hoc quàm illud laboris habet. Sed veriti sumus, ne longiori sermone vestram remitteremus attentionem. Quamobrem debitum orationi nostrę finem imponamus, Debitus auté finis est, laus digna deo, non verbis tantùm, sed operibus. Luceat enim, inquit, lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui est in cœlis. Et profectò nihil optima vita clarius dilectißimi, vt sapiẽs testatur: Viæ iustorum tanquam lux fulgent: illustrant verò non eos modo, qui per opera lucem attingunt, & rectam viam ingrediuntur, sed & propinquos. Effundamus igitur oleum è lampadibus, vt maior accendatur ignis, & lux appareat locupletior. Hoc autem oleum non modo in presentia multũ valet, sed cum sacrificia florerẽt, maiorem in modum illorum virtuté probauit. Oleum enim, inquit volo, & non sacrificium. Et merito quidem: alterum enim inanimatum est, alterum animatum. In altero quicquid imponitur, igni consumptum in cineré vertitur, & fumus in aërem dissoluitur: alterum alios affert fructus, Quod Paulus significauit: cũ enim paupertatis Corinthiorum thesauros enarraret, his verbis vsus est: Quoniam ministeriũ huius officij non solum supplet ea quę desunt sanctis, sed etiã abundat per multos in gratiarũ actione in domino. Et iterum: Glorificantes deum in obedientia confeßionis vestræ in Euangelio Christi, & simplicitate communicationis nostrę in illos, & in omnes & in ipsorum obsecratione pro nobis desiderantium vos. Vides mutuam gratitudinem, dei laudem, continuas præces, & vehemẽtiorem eorum charitatem, qui beneficium acceperunt? Sacrificemus igitur dilectißimi, sacrificemus in ipsis sacrariis quotidie: hoc enim & oratione & ieiunio multis huiusmodi officiis maius est sacrificiũ, modo ex iusto labore fiat & lucro, & omnis sit expers auaritię, rapinę, violẽtię. Hę oblationes deo gratę sunt, alias respuit

Psal. 21. d *Psal. 40. c. & Io. 3* *Psal. 68.* *Mat. 5. b* *Sapi. 3. b* *Mat. 9. b* *2. Cor. 9. a*

odítque, neque vult alienis calamitatibus honorari. Impiũ enim & prophanum id sacrificium est, & irritat potius deũ quã placet. Quo circa summa diligẽtia vti oportet, ne dum volumus deum colere, iniuria efficiamus. Nam si Caïn deteriores hostia offerendo, quanuis nullam aliam iniuriam intulerit, vltimum tamẽ dedit suppliciũ, nónne longè grauiora perpetiemur, si rapina & auaritia malè parta deo offeramus? Propter hoc enim formã huius mandati deus manifestauit: vt, videlicet misereamur, non torqueamus cõseruos. Qui autem aliena rapit, & alij dat: nõ miseretur, sed lædit & iniuriam vel maximam facit. Vt enim lapis nunquam oleum fundit: ita neque crudelitas humanitatem: si quidem cum hinc prouenit eleemosyna non amplius est eleemosyna. Quare hortor ne id solum cógitemus, vt præbeamus indigentibus, sed ne ex rapina. Nam si alter precatur, alter imprecatur: vtrius vocem potius dominus audiet? An plus illud vtilitatis, an hoc detrimenti afferret? Quod si diligenter vixerimus, diuinæ gratiæ auxilio, misericordiam veniámque omniũ, quæ semper peccauimus, consequi poterimus, & flumen igneum effugiemus: à quo liberi vtinam omnes ad cœlorum regnum perueniamus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria, simul & sancto viuificantíque spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XIII. EX CAP. I.

T de plenitudine ei⁹ nos omnes accepim⁹. & gratiã pro gratia. Superiori die diximus, quod Ioánes vt eorũ dubitationẽ solueret, qui essent quæsituri quo pacto, Christus posterior ad prædicandũ veniẽs, prior eo fuerit & clarior addidit. *Quia prior me erat.* Et hæc vna causa est, qua nõ contẽtus subdit aliã, videlicet. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Et iterum aliam: *Quia lex* (inqui) *per Mosen data est. gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Et quid tandem inquis, significat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus? Ad primum satis dictum est: Non habet inquit, donum participabile, sed ipse fons est, & radix bonorum omnium: ipse vita, ipse

ta, ipſe lux, ipſe veritas, non in ſeipſo bonorum diuitias cõtinens, ſed in vniuerſos diffundens, quibus diffuſis plenus permanet, neque aliorum ſatietate minuitur, ſed diuitias ſuas elargitur ſemper vberius, cúmque omnes his bonis impartiat, in eadem permanet perfectione. Quod autem ego fero participabile eſt: ab alio enim id accepi, & exigua pars totius eſt, & quaſi gutta parua ad imméſum abyſſum & infinitum pelagus comparata: imò neque exemplũ ſufficiens eſt, ad quod volumus oſtendendum. Nam ſi guttam è pelago acceperis, ea tamen pelagus: etſi viſu percipi nequeat, diminuitur: de illo autem fonte hoc dici non poteſt, ſed quantumcunque quis hauriat, nihil deficit. Quare alio exemplo vtendum eſt, cum hoc infirmũ ſit, neque poſsit, quod quærimus, demonſtrare. Alterum igitur afferemus quod magis ad propoſitam nos adducat ſententiam. Conſtituamus nobis igneum fontem, à quo innumeræ accendantur lucernę, & totidem, & idem totidẽ: nónne huiuſmodi fons ita plenus eſt ignis, quemadmodum antequam ex eo quicquam ſumeretur? Sane perſpicuum eſt. Quod ſi in corporibus quæ in partes diuidi poſſunt, & per ademptionem partium minora fiũt, aliquid huiuſcemodi inuenitur, vt poſt ſui communicationem nullam diminutionem accipiant, quãto magis in incorporea & immortali illa potentia hoc contigerit? Nam ſi vbi ſubiectum ſubſtantia eſt & corpus, & fit & non fit diuiſio, multo magis cum de actione ſermo habetur, & actione incorporeæ ſubſtantiæ, credibile eſt idem euenire. Idcirco Ioannes inquit: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et teſtimonium ſuum Baptiſtæ teſtimonio coniungit. Hæc enim particula, De plenitudine eius nos omnes accepimus: non præcurſoris verbum eſt, ſed diſcipuli, cuius hæc eſt ſententia. Nolite exiſtimare diutinæ conſuetudinis & eiuſdem menſæ participationis gratia nos de eo teſtimonium perhibere: nam & Ioannes qui Chriſtum antea nunquam viderat, neque cum eo conuerſatus eſt, niſi cum ipſum baptizauit, in multorum cœtu eum conſpicatus, inde omnia accipiens clamauit: Prior me erat. Nos autem omnes duodecim, trecenti, quingenti, tria milia, quinque milia, innumera Iudæorum multitudo, omnis fidelium cœtus, qui tunc fuerunt, nunc ſunt & futuri ſunt, de plenitudine eius accepimus. Quid autem accepimus?

Gratiam pro gratia. Quam pro qua? Pro veteri nouam. Quemadmodum enim duplex erat iustitia. Secundum iustitia, inquit, quæ in lege est, factus irreprehensibilis Et du-
Philip.3 b plex fides, vt, Ex fide in fidem. Et adoptio duplex: vt, Quorum adoptio est: Et duplex gloria: vt, Si enim quod euacuatur per gloriam est, multo magis quod manet in gloria. Et lex duplex: vt, Lex spiritus vitæ liberauit me. Et duplex ser-
2. Cor.3. b uitus: vt, Quorum seruitus, & iterum: Spiritui dei seruientes. Et testamentum duplex: vt, Disponam vobis testamentum nouum, non secundum testamétum quod disposui patribus vestris. Et duplex sanctificatio, & duplex baptisma, & duplex sacrificium, & templum, & circũcisio duplex, ita & duplex gratia. Sed illa quidé quasi figuræ sunt, hęc quasi veritas, æquiuocationem quandam, nõ rei communionem seruantia: quoniam in figuris sunt & vmbra. Nam & homo pictus, homo appellatur, & verus homo itidem Similiter in statuis & aurea & lutea hominis habet appellationé, verùm tanquam hominis figura, ille vt verus homo. Noli igitur tanquam à nominum communicatione, idem re ipsa esse existimare, sed neque diuersum. Nam si figura erat, nõ erat alterna à veritate: si vmbram seruabat, ipsa minor erat veritate. Vultis quænam sit horum omnium differétia, explicemus? Vnum aut alterum dictorum accipiamus, hoc pacto & cætera fient vobis manifesta, cærtóque deprehendemus puerilia fuisse præcepta. Hæc pręclarorũ philosophię professorum, & magnorum virorum: & illa tanquá ab hominibus, hæc tanquam ab engelis instituta. Vnde igitur exordiemur? Vultis ab ipsa adoctione? Quænam inter hác & illam differentia est? illa verbo honorabatur, hæc re ipsa, &
Psal.18. b de illa quidem inquit: Ego dixi dij estis, & filij altissimi omnes: de hac autem, Ex deo facti sunt? Quanam ratione?
Tit. 3.b Per lauacrũ regenerationis & renouationis spiritus sancti. Et illi quidem postquá filij appellati sunt, adhuc spiritũ seruitutis habebant: erant enim serui, etsi hac appellatione honorabãtur, nos liberi tunc facti, non nomine, sed re honoré accepimus. Quod Paulus his verbis significauit: Non enim
Rom.8.c accepistis spiritũ seruitutis iterũ in timore, sed accepistis spi-
Gala.4. a ritũ adoptionis filiorũ dei, in quo clamamus, Abba pater. Generati náque à deo, & vt verè dici potést, formati, itaq; vocati sumus filij. Sed si sanctificationis modum & hũc, & illum

illũ considerabimus, multam in hac quoque parte deprehẽdemus differentiam. Illi enim cum idola non colebãt, neque fornicabãtur, neque adulterium committebant, hoc nomine appellabantur: nos verò non in huiusmodi continentia, sed in maiorum possessione facti sumus sancti. Et primum quidem ab ipso spiritussancti aduentum hoc donum assecuti sumus, deinde à vita longe potiore, quàm Iudaica. Et quod non arroganter hoc dictum sit, audi quid ille loquatur. Nolite vaticinari, neque purgare filios vestros, quoniã populus sanctus estis. Ita apud illos hæc erat sanctitas, vt idolorum leges abiicerent: apud nos autem, vt sancta sint, inquit & corpore & spiritu. Pacẽ prosequimini & sanctificationem, sine qua nemo videbit dominum, & perficiẽtes sanctificationem in timore dei. Vides hanc esse sanctificationem, quando intrinsecus radicem habet, & fontem? Nõ enim hoc nomen sanctus, in omnibus eandem habet significationem. Nam & deus sanctus dicitur: sed non quemadmodum nos. Cum igitur vocem hanc à Seraphin demissam propheta audiuit, qui inquit. Heu mihi misero: quod quũ homo sim, & impura labia habeã, in medio populi immunda labia habentis habito. Atqui & sanctus & purus erat: sed si supernæ sanctitati nostram conferamus, immundi profectò sumus. Sancti angeli sunt, & ipsa Cherubin & Seraphin sancta, sed huius quoque sanctitatis alia differentia inter nos, videlicet, & supernas virtutes. Opus esset & alia genera explicare, sed longiori vteremur oratione. Quare vlterius progresi, reliqua vobis inquirẽda relinquemus: poteritis enim hæc domi colligendo ipsam deprehendere differẽtiam, & inde in reliquis proficere. Da, inquit, sapienti occasionem, & sapientior fiet: nobis reliqua sunt nesessariò transigenda. Cum ergo dixisset Ioannes: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus: addidit, Et gratiam pro gratia. Gratia nanque Iudæi salutem consequebantur. Non enim vt multiplicem vos, inquit, sed propter patres vestros elegi vos. Nam qui non propriis meritis à deo dilecti sunt, eos perspicuum est, & propter gratiam eiusmodi honorem cõsecutos, nos autem omnes salui quoque facti sumus gratia, sed non eodem modo, neque iisdem de rebus, sed longe maioribus & excelsioribus. Non enim hæc nobis duntaxat gratia data est venia scilicet peccatorum, quàm quum illis

1. Cor. 7. f

Sanctus.

Esa. 6. b

Prou. 9. b

communicamus. Omnes enim peccauerunt, sed iustitia sanctificatio, adoptio, spiritussancti gratia, longè clarior, longè vberior: ad hæc & alia maior: hoc est, à spiritu & reconciliatione fiducia, huius gratiæ causa, deo chari facti sumus, non amplius vt serui, sed vt filij & amici. Quocirca, inquit, Gratiam pro gratia: Verùm quæ legis fuerunt, fuerunt & gratiæ, etiam ipsa formatio hominis ex nihilo. Non enim nostris præcedétibus meritis hanc accepimus remunerationem. Quomodo enim quum nihil essemus? sed gratia dei quæ semper in beneficiis priores sibi partes vendicat. Neque solùm quòd facti sumus ex nihilo: sed quod facti, & facienda, & vitáda didicerimus, & horum à natura legem acceperimus, & cònscientiæ iudicium incorruptum nobis ab opifice deo tributum sit. Hoc, inquam, maximę fuit gratię, postquam alia secuta est, vt præuaricatā legem pręscriptam recuperemus. Consentaneum náque erat, vt qui datum semel à deo præceptum præuaricassent, pœnam luerent: verùm mitius nobiscum actum est. Iterum emendandi medicina adhibita, nō debita quidem, sed à misericordia & gratia proueniens. Nam quod gratiæ sit & misericordiæ, audi

Psal. 120. *a.* Dauid loquentem: Qui facit misericordiam deus, & iudicium omnibus iniuriam patientibus: Notas fecit vias suas

Ibid. 24. *b* Mosi, filiis Israël voluntates suas. Et iterum: Bonus & rectus dominus, propter hoc legem ponet peccantibus in via. Misericordiæ igitur & miserationū, & gratiæ legem accepimus. Idcirco quū gratiam pro gratia dixisset, etiam pro beneficiorum dei in nos magnitudine vehementius certās, addidit: *Lex per Mosen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Et animaduerte euangelistæ sapientiam, non personarum, sed tenuium rerum facit disquisitionem: quibus confessis, longè Christum Ioanne maiorem necesse est, etiam pertinaces cònsentiant. Si quidem quum res quæ nullam habent, neque ad alicuius gratiam, neque ad odium causam, hoc testantur, certam etiam impudentibus ostendunt sententiam. Nam quales eas authores fecerunt, tales existimantur. Quare eorum maximè verum est testimoniū sine vlla suspicione. Videte quàm placidè, & paulatim & Baptista Ioannes, & discipulus ad supremam auditores cognitioné trahant, quum prius humilioribus eos assuefecerint. Ille enim Christi ad se cōparatione facta, eum

sine

ſine comparatione omne excedentem: ſic deinde eius excellentiã oſtendit, Qui fortior me erat: &, Ante me factus eſt. Inde ſubdit: Quia prior me erat: Hic autẽ maius loquutus eſt, minus tamen quàm vnigeniti dignitas poſtularet. Non enim ad Ioannem, ſed ad eum qui longè maiori erat apud Iudæos admirationi, facit cõparationem, hoc eſt ad Moſen, Quia lex, inquit, per Moſen data eſt: gratia & veritas, per Ieſum Chriſtũ facta eſt. Animaduerte præterea quàm honeſtam facit cõparationem, etiam apud imbecilliores. Non enim ratione excellentiam confirmat, ſed nudis nominibus differentiã oſtendit, gratiam & veritatem legi, & hanc particulam, Facta eſt: huic, Data eſt, opponens. Maxima autem vtrorumque differentia: dari enim miniſtri eſt. Nã qui dat, is aliunde accipit, & dat cui dari præcipitur. Fieri autem & gratiam & veritatem regis eſt, cum poteſtate omnia dimittentis peccata, & benignitatis ſuæ dona confirmantis. Quare, inquit, dimittuntur tibi peccata tua. Et iterum: Vt ſciatis, quoniam poteſtatem habet filius hominis in terra dimittẽdi peccata, dicit paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Vides quomodo gratia per eum facta ſit? vide & veritatem. Gratia quidem, & quæ modo diximus, & erga latronem benignitas, & baptiſmatis & ſpiritus ſancti dona, & alia item plurima nobis oſtendunt. Veritatem autem manifeſtius intelligemus, ſi figuras didicerimus: futuras enim diſpenſationes in nouo teſtamento conſummari, figuræ primũ, vt figuræ annunciarũt, quas Chriſtus ſuo conſummauit aduentu. Videamus ergo figuras, ſi placet, in paucis. Non enim omnia tranſigere præſentis eſt tẽporis. A paucis reliquas intelligeris. Vultis ab ipſa paſsione incipiamus? Quid dicit figura? Tollite agnum per familias, & ſacrificate, & facite, vt inſtituit. Chriſtus autem nihil huiuſmodi præcipit, ſed ipſe id factus eſt ſacrificium, & oblationem ſeipſum patri offerens. Vides quo pactò figura data eſt per Moſen, veritas facta eſt per Ieſum Chriſtũ? Item in monte Sina, vt Amalechitæ in pugna profligarent, manus Moſi ab Aaron & vtrinque ſublimes tenebantur: Chriſtus verò adueniens ſuas extendit in cruce. Animaduertis quomodo nobis figura oſtendit, & veritas facta eſt. Præterea lex inquit: Maledictus quicunque non manſerit in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro hoc. Gratia autem.

Marc. 2. a
Ibidem.
Exo. 12. a
Exo. 17. c
Ioan. 19. d
Deutero. 27. a & Galat. 3. b

Mat. 11.d Venite omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiā
Galat. 3.b vos. Et, factus est pro nobis maledictum. Cum igitur tātam assequuti simus gratiam & veritatem, nolimus quæso pro beneficiorum magnitudine pigriores fieri. Quanto enim maiori honore accepti sumus, tāto maiorem debemus virtutem. Nam qui pro paruis acceptis beneficiis parua retulerit, nulla dignus est reprehensione: qui verò in ipsum honoris culmen assumptus est, si vilia minimáque rependit, longè maius meretur supplicium. Sed absit omnis de vobis hæc suspicio. Confidimus in domino, qui animis vestris pēnas dabit, quibus in cœlum elati, in huius mundi peregrinatione, terrena labe non inquinabimini. Verùm enimuero hoc vobis persuasi, non quiescimus tamen quin frequenter eadem & hortemur, & admoneamus. Nam & in sæculi certaminibus non oscitantes & supinos, sed strenuos, & se vltro periculis obiicientes vniuersi hortantur, & plaudunt spectatores. Illos enim ac si de eorum victoria penitus desperent, neque possint vllis hortationibus ad virtutem accendi, taciti missos faciūt. Hoc autem in loco non de vobis tantum, qui sobriam vitam agitis, sed de recidentibus, modò voluerint, bene sperare licet. Quamobrem modò hortando, modo exprobando, nunc suadendo, nonnunquam laudādo omnia & facimus & adnitimur, vt salutem vestrā non negligatis: & quantum in nobis est, nihil omnino prætermittimus. Nolite igitur nostram de viuendi ratione iniquo animo admonitionem accipere. Non enim ita loquimur, vt vos inertiæ accusemus, sed de vobis optimè speramus. Neque ad vos duntaxat, sed ad nos qui orationem habemus, hæc & loquimur & loquemur. Siquidem & nos doctrina, admonitione, consilio indigemus. Nam etsi ipsi sermonem facimus, nihil nobis quoque fieri, prohibet. Sermo enim sceleribus obnoxios corripit. Qui autem omni liberi sunt crimine, eos etiam longius abducit. Neque enim nos sine peccato sumus. Medicinæ igitur ars communis est, & remedia omnibus proponit. Cura non cōmunis est, sed ad vtentium voluntatem. Qui vult medicina vti, curatur, qui eam vulneri adhibere negligit, magis læditur, & torquetur vehementius. Nolimus ergo ægrè medicinam ferre, sed læto animo accipiamus. Licet nō paruum dolorem nostræ afferant admonitiones: suauissimus tamen fructus sequitur.

cuius

cuius gratia & facimus omnia, & dicimus, vt à plagis & vulneribus quæ peccando animæ inurimus, liberi ad æternam vitã euadamus, & Christi præsentia digni efficiamur: neque acerbis & sæuis potestatibus in die illa nos exhibeamus, sed quæ nos ad cœlorum possunt assumere hæreditatem, deum diligentibus præparatam. Quam vtinam omnes cõsequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium cum sancto & viuificante spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XIIII.

EX CAP. I.

Eum nemo vidit vnquam. Vnigenitus filius qui est in sinu patris, ipse narrauit. Sacræ scripturæ verba non vult deus vt simpliciter, sed multa cum prudentia intelligamus. Ideo beatus Dauid sæpenumero in psalmis ad doctrinam nostram: Reuela oculos meos, & intelligam mirabilia ex lege tua. Item & eius: Quod oportet tanquam argẽtum exquirere sapientiã, & tanquam thesaurum perscrutari. Preterea dominus Iudæos admonuit: Scrutamini scripturas: quod nõ vtique dixisset, si perfacile & prima tãtum lectione possent intelligi. Quod enim in medio & in promptu positum est, nemo sanè perscrutatur: sed quod obscurum & latens, id multa indiget inquisitione, vt inueniatur. Idcirco thesaurũ absconditum scriptura appellauit, vt ad earum nos inquisitionem excitaret. Hæc autem nobis dicta sunt, ne simpliciter & temere, sed summa cum attẽtione scripturam accipiamus. Nam si quis ipsa duntaxat verba nuda, & vt dicuntur acciperet, multa absurda de deo necesse esset suspicari. Etenim hominem eum esse, pecunia corrumpi, iracundum, furibundum, aliáque de eo his peiora intelliget. Verùm si reconditam verbis sententiam deprehenderit, omnia purgabũtur. Nam proposita nobis lectio sinum deum habere dicit, quod est proprium corporis. Sed nemo tam insipiẽs est, qui incorporeũ corpus arbitretur. Vt igitur dignè spiritalem sensum accipiamus, agite altius hunc locum inuestigemus. *Deum nemo vidit vnquam.* Quámnam hæc particula cum superioribus habet consequentiam. Vt ostendat Euangelista beneficiorum dei magnitudinem, & horum eorúm-

Psa. 118. e
Prou. 2. a
Ecc. 51. d
Infra 5. f

que quæ per Mosen data sunt incomparabilem differentiã, probabilem causam, personæ adducit dignitatem, quæ maiora effecerit. Ille enim cum seruus esset, merito inferiorũ factus est rerum minister. Hic autem dominus & rex, & regis filius longè maiora nobis contulit, qui cum patre semper est, & semper eum intuetur: propterea inquit. *Deum nemo vidit vnquã, sed vnigenitus filius.* Quid igitur dicemus

Esa. 6. a clarissimo prophetæ Esaiæ, cum inquit: Vidi dominum in throno altissimo sedentem? Quid Ioanni de eo testimonium perhibenti, quod hæc dixit, quando vidit gloriam

Ezech. 1. & 10. a eius, & de eo locutus est? Quid Ezechieli? Etenim ipse quoque super Cherubin eum sedentem vidit. Quid præterea

Dani. 7. b Daniel dicẽti, Antiquus dierũ sedit? Quid ipsi Mosi: Ostẽ

Exo. 33. c de mihi gloriam tuam? Iacob autem etiam ab hoc appellationem accepit, cum Israël vocatus est, quod deum vidẽns interpretatur. Necnon & alij ipsum viderunt. Quid Ioannes: *Deum nemo vidit vnquam*? Vt ostendat illa omnia permissionis fuisse non ipsius puræ substantiæ. Nam si ipsam vidissent, nulla ex parte differentem vidissent: quippe quæ simplex, & pura est, non composita, nec descriptibilis. Nõ iacet, non stat, non ambulat. Hæc omnia corporis sunt officia. Quomodo autem sit, ipse nouit solus, quod per pro-

Ose. 12. c phetam significauit: Ego visionem multiplicaui, & in manibus prophetarum assimulatus sum: hoc est permisi, non tamen id quod eram me ostendi. Cùm enim eius filius vera carne accepta venturus esset in mundum multo antè sanctos viros ad diuinę substantię visionem exercuit, ita vt videre poterant. Nam id quod est deus, non modo prophetæ non viderunt, sed neque angeli, neque archangeli. Sed si eos percontaberis, nihil ab his de dei substantia audies,

Luc. 2. b sed tantum referentes: Gloria in altissimis deo, & in terra

Esa. 6. a & Apoc. 4. c pax hominibus bonæ voluntatis. Si Cherubin & Seraphin sanctificationis laudem, audies plenum esse cœlum & terrã gloria eius. Si supernas virtutes, tibi item respondebunt,

Psalmo. 148. a sibi vnum opus esse, vt deum laudẽt: Laudate eum, inquit, omnes virtutes eius. Solus autem ipsum videt filius & spiritussanctus. Quod si omnis natura creata est, quanã ratione increatum videre poterit? Etsi incorpoream virtutem, quanuis genitã, non possumus manifestè conspicari, & hoc sæpenumero in angelis ostensum est: multo minus incorpoream,

poream, & ingenitam substantiā. Quare Paulus, quem (inquit,) vidit nemo hominū, neque videre potest. Soline igitur patri hoc præcipuū inest, non tamen filio? Audi hac etiam in parte quid superius dicat: Quid est imago inuisibilis. Qui auté inuisibilis imago est, ipsum quoque inuisibilē esse necesse est, aliter non esset vera imago. Propterea inquit: Qui manifestus est in carne. Manifestatio autē per carnē non est secundū substātiā. Nam quod ipse inuisibilis sit, non solum hominibus, sed & supernis virtutibus, cū dixerit Paulus, manifestum esse in carne: subdidit, visum ab angelis. Ergo ex quo carnem induit, ante non ita videbatur, cum ipsis quoque inuisibilis esset substantia. Quamobrem igitur inquit, Nolite despicere vnū ex his minimis: dico enim vobis quod angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in cœlis est? Quid ergo, faciem deus habet, & cœlo circunscribitur? Sed nemo ea agitetur insania, vt hæc dixerit. Quænam ergo ea sententia? quæ & in loco illo: Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. Cogitationem náque atque imaginationem, quam pro viribus nostris de deo capimus, eam visionem appellat. Neque aliter de angelis intelligēdum est, propter puram ipsorum, & nullo somno obnoxiam naturam, cum nihil aliud quàm deum semper mente agitent. Propterea Christus: Nemo, inquit, cognoscit patrem, nisi filius. Quid inquam? Num omnes in ignorantia viuimus? Absit. Sed nemo ita cognouit patrem, vt filius. Vt igitur multi quisque pro captu suo ipsum viderūt, substantiā autē nemo vidit: sic multi deū cognoscimus, non tamen ipsam substantiā qualis est, nisi solus eius vnigenitus qui certam notionem, visumq́ue, & cōprehēsionem habet qualē filium de patre habere par est. Sicut enim cognoscit me pater, inquit, & ego cognosco patrem. Quare animaduerte quanta cum authoritate loquatur Euangelista. Siquidem cum dixisset. *Deum nemo vidit vnquam*: non prosequutus est, filius qui vidit narrauit. Nam in sinu patris esse maius quiddā est, quàm videre. Qui enim tantū videt, non certam habet rei visæ cognitionem: qui verò in sinu immoratur, omnia ei perspicua sunt & certa. Ne autem audiēdo: Nemo cognoscit patrem nisi filius, diceres quod licet maiorem cæteris de patre habeat cognitionē, non tamen qualis est nouit, ideo in sinu patris eū esse, inquit Euangelista.

1. Tim. 6 c
Colo. 6. c
1. Tim. 3. d
Mat. 8. b
Ibidē. 5. a
Mat. 11. d

Christus autem tātum se patrem cognoscere, inquit, quantum pater ipsum. Percontare quæso, qui contradicit, nunquid cognoscat filium pater? Respondebit, Etiam, nisi omnino insaniat. Deinde illud iterum interrogabimus: Quid autem? certáne quadam visione, & scientia ipsum videt, & id quod est manifestè cognoscit? Certe assentiet. Hinc collige certam filij de patre comprehensionem. Ipse enim, inquit: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Et alibi, Nemo deū vidit, nisi qui ex deo est. Hac, vt dixi, gratia Euangelista sinus meminit, quo vno verbo multā substantiæ cognationem. propinquitatem, parem patri cognitionem, potestatem ostendit. Non enim diuersam substantiā in sinu haberet pater, sed neque ipse auderet, si seruus, si ex multitudine vnus esset in sinu domini versari Hoc nāque dilectissimi filij tantū est, qui multū genitori suo fidit, neque ipso vlla ex parte sit inferior, æqua hoc cognitio significat. Vis & sempiternū intelligere? audi Mosen quid de patre loquatur. Nam cū peteret si interrogaretur à Iudęis, quis ipsum miserit, quid iuberet respūderi: Dic, inquit, qui est, misit me: Hoc enim verbū, Qui est: sempiternū & sine principio, & verè, & propriè esse significat. Hoc idē ex ea particula. In principio erat, ostendit Ioannes. Itē hoc in loco, cū in sinu patris esse dicit, & ne propter nominis communicationem, vnum eorum, qui per gratiam facti sunt filij, significare arbitreris: primū articulū addidit, qui per gratiam filios se ponit. Inde si hoc tibi nō satis est, & adhuc humi deuolueris, alio magis proprio nomine vsus est, cum inquit, *Vnigenitus*. Sin adhuc humū despicis, nō recusabo, inquit Euāgelista, de deo sermonē faciens, humanis & corporeis verbis vti, hoc est *in sinu*, tantū ne vile quicquam & abiectum de Christo suspiceris. Considera benignitatem domini, & nostri curam. Indignis se verbis nūcupari patitur, vt hoc saltem pacto oculos erigamus, & aliquid de se magnum concipiamus, & tu ad inferiora semper deflecteris: Dic quæso, qua gratia hoc in loco sinū positum existimas? Crassum hoc nomen & carnale. Nunquid vt deum corpus habere suspicemur? Absit. Cur igitur? Nam si neque filij dilectio, neq; corpus deum esse hic comprobatur, superfluū hoc in loco, & ociosum id verbum est. Non enim te petere recusabo vt aliquid in hoc coniectemur. Sed profecto constat

Exo. 3. d

Ioan. 1. a

ſtat, nihil aliud quam ſummá vnigeniti dilectionem, & patri coęternitatē ſignificari. Vbique hoc perſpicuum eſt. Ille narrauit, inquit. Quid narrauit? Quod *deum nemo vidit vnquam*: an, quod vnus eſt deus? Verũ hoc & reliqui prophetæ, & Moſes iampridem exclamat: Dominus deus tuus, dominus vnus eſt. Et Eſaias: Antè me nõ eſt factus alius deus, & poſt me non eſt. Quid igitur amplius à filio didicimus? quod in ſinu ſit patris. Quid ab vnigenito? primũ quidem hæc eadem, vnigeniti operationes ſunt. Deinde lõge ab eo expreſsiorem, & magis perſpicuam doctriná accepimus, videlicet, quod ſpiritus deus eſt: & qui adorãt eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Quod deum videre eſt impoſſibile, quod eum nemo nouit niſi filius, quod pater eſt dilectiſsimi vnigeniti, & alia multa, quæ de eo narrata ſunt. Id autem verbũ, *narrauit*, expreſsiorem, certiorémque doctrinam demonſtrat, non apud Iudæos tantum ſed in vniuerſum mũdum propagauit, eúmque meliorem reddidit, prophetis enim neque Iudæi omnes fidem adhibebant, vnigenito autem dei filio vniuerſus orbis & paruit, & credidit. Narratio autem in hoc loco doctrinæ euidentiã ſignificat. Quare & verbum, & magni conſilij angelus appellatur, cũ igitur perfectiore dignati ſimus doctrina, neque amplius per prophetas, ſed per filium ad nos in vltimis his diebus deus locutus ſit, longè potiorem, & dignam accepto honore vitam exhibeamus. Etenim abſurdum eſt cum tantus deſcenderit dominus, & non amplius per ſeruos, ſed per ſeipſum nos alloqui voluerit, nos nihil à priſcis illis differamus. Illi Moſen, nos Moſi dominum, magiſtrum habemus. Quamobrem hoc honore dignam præ nobis feramus philoſophiam, & nihil cum terrenis cõmunicemus. Propterea nobis cęlitus viuendi normam detulit, vt magiſtri imitatores pro viribus efficeremur. Qua autem ratione poſſumus Chriſti imitatores fieri. Si omnia in communem non noſtram fecerimus vtilitatem, etenim Chriſtus nõ ſibiipſi morem geſsit, ſed vt ſcriptum eſt: Improperia, inquit, improperantiũ ceciderunt ſuper me. Nemo priuatam quęrat vtilitatem, ſed & proximi, ita ſuam quærat: ſiquidem illorum res noſtræ ſunt. Corpus nanque vnum ſumus, & inuicē partes & mēbra. Nolimus igitur ita alter erga alterũ affici, ac ſi penitus ſimus alieni. Nemo illum neque amicum, neque

Deut. 6.a

Eſa. 9.b

Psa. 68.b cognatum, neque vicinũ, neque quicquam cum eo ſibi eſſe
Rom.15.a dicat? Quomodo accedam? quid dicam? Licet enim horum
1.Co.10.b nihil ſit, homo tamen eſt eiuſdem naturæ particeps, ſub eo-
Eph. 4.f dem domino cõſeruus, & cõturbernalis, eiuſdẽ mundi incola. Quod ſi fidem tantũ tecum communicat, iam tuum factus eſt membrum. Quę enim amicitia, quæ familiaritas tã tam contrahere vnionem poſſet, quantam fidei cognatio? Non enim quantam amicus amico debet propinquitatem, tantam nos habere inuicem oportet, ſed quanta eſt membri ad membrum. hac amicitia & cura aliã maiorem nemo vnquam inuenire poſſet. Quemadmodum ergo is ſanè ridiculus foret, qui vnde ſecum familiaritas ſit, vnde propinquitas percõtaretur, ita qui vnde ſibi cum fratre & proximo. Omnes enim in vnũ corpus baptizati ſumus, inquit. Quid
1.Co.12.b ſignificat, in vnum corpus? ne diuidamur, ſed mutuam con-
Ephe.5.f ſuetudinem, amici, iámque tanquã vnum corpus ſeruemus. Nolimus inuicem alter alterũ contemnere, ne noſipſos contemnamus. Nemo vnquam carnẽ ſuam odio habuit, ſed nutrit, & fouet. Propterea hunc modũ, tanquam domũ vnam nobis deus largitus eſt, & omnia æqua portione diſtribuit. Vnum Solem omnibus lucere fecit. Vno tecto, cœlo videlicet, operuit. Vnam cunctis menſam, hoc eſt terram cõmunicauit, impartitus eſt aliam longè maiorem, vnam tamen condiſcipuli intelligunt. Vnum generationis modum omnibus largitus eſt ſpiritualem. Vna nobis, & cõmunis in cœlo patria, idem populũ omnibus propinatur. Nihil amplius diuiti & ſpectato viro, quàm pauperi & abiecto deus exhibet: ſed vniuerſos pariter vocat. Carnalia pari honore, ſpiritualia ſimiliter. Vnde ergo tanta huius vitæ inæqualitas? Ex diuitum auaritia, atque inſolentia. Sed nolite fratres, nolite, quæſo, ita affecti eſſe: nec cũ ratio ipſa & neceſsitas in vnum nos cogat, à terrenis & caducis huius vitæ bonis diſtrahamur, à diuitiis dico paupertate, ſanguinis coniunctione inimicitiis, amicitia. Hæc enim omnia vmbra ſunt, & quàm vmbra adiectiora habentibus cælitus vinculum charitatis: hoc ſeruemus dilectiſsimi toto conatu: quod nullus prauus affectus hãc diuidere perturbaréve poterit vnitatẽ: quam vtinam omnes cõſequemur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cum quo patri gloria ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA

HOMILIA XV. EX CAP. I.

T hoc est testimonium Ioannis, quando miserũt Iudæi à Hierosolimis sacerdotes & leuitas, vt interrogarent eum. Tu quis es? Graue vitium inuidia est, dilectissimi, graue inquam, & exitiosum, non his quibus inuidetur, sed ipsis inuidentibus. Primum enim eos offendit, consumítque tanquam mortiferum quoddam virus eorum animos occupans. Si quo autem pacto eum cui inuidetur lædit, paruum quidem, & nullius ferè momenti detrimentũ est quódque plus emolumenti quàm damni afferat. Neque inuidia solùm, sed etiam in cæteris vitiis non qui malo afficitur, sed qui afficit is damnum accipit. Quod nisi ita se haberet, non iniuriam accipiendam potius quàm inferẽdam præcepisset Paulus discipulis. Quare non magis, inquit, iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Certo enim nouit, non mala accipientem, sed inferentem omnino exitium secuturum. Hæc omnia mihi propter Iudæorũ inuidiam dicta sunt. Qui enim ex ciuitatibus ad Ioannem cõfluxerant, qui propria damnarant peccata, qui baptizati erant, post baptisma tanquam quadam boni operis pœnitentia, mittunt qui Ioannem interrogent, Tu quis es? Certè genimina viperarum & serpentes: vel si quid his grauius generatio mala, adultera, peruersa, post baptisma Baptistam interrogas, & percontaris? Quid hac stultitia stultius? quomodo eum conuenistis? quomodo peccata vestra confessi estis? quomodo ad baptisma cucurristis? quomodo ipsum percontati estis, quid foret agendum. Hæc omnia à vobis temerè, & sine ratione facta sunt, cum neque principium, neque fundamentum intelligatis. Verum neque vos accusauit Ioannes, neque quicquam exprobrauit, sed omni cum mãsuetudine respondit. Quamobrem? est enim dignum cognitu, vt omnibus eorum manifesta perspicuáque fieret malitia. Sæpenumero Ioannes Christo testimonium perhibuit, & cum Iudęos baptizaret, frequenter Christi meminerat. *Ego* (inquit) *vos baptizo in aqua: qui autem post me venit, fortior me est: ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni.* Quibus verbis humana quadã perturbatione affecti sunt, Mũdi nãque gloriam affectantes, & secũdum faciem iudicantes, Ioannem Christo inferiorem, indignum arbitrabantur, Mul-

1. Cor. 9. b

Luca. 1. A

ta nanque Ioannis generositatem ostẽdebant. Primum generis claritas, principis eñ sacerdotis erat filius. Deinde vita, & asperitate & omnium hominum contemptu insignis. Siquidem veste, mensa, domo, & ipso victu cõtempto eremum ab ineunte ætate incoluit. Contra, Christus obscuro genere natus, quod sæpenumero his verbis exprobrarunt: nónne hic est fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria & frater eius Iacobus, & Ioseph? Et patria vnde originem ducere putabatur, ignominia quadam notabatur, vt inquit Nathanael. A Nazareth potest aliquid boni esse? Prꝙterea conuersatio omnibus communis, & vestimenta nihil à vulgo differentia. Non enim zona pellicea cingebatur, neque pilosam vestem induebat, neque melle & locustis vescebatur, sed cum omnibus eandem habebat consuetudinem. Infamium hominum, & publicanorum cõuiuiis aderat, vt eos ad meliorem frugem alliceret: quo cum non conueniret, Iudæi ei exprobrabãt, vt ipse Christus inquit: Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorũ amicus. Cum ergo frequẽter Ioannes ab se Iudæos ad Christum, longe eorum opinione inferiorem dimitteret, ægrè ipsi ferebant, & rubore perfundebantur. Quippe qui Ioannem potius magistrum habere, quàm Christum voluissent: palam tamẽ id dicere verebantur, Mittunt autem ad eum, vt per adulationem ipsum alliciãt ad confitendũ se Christum esse. Quamobrem nõ abiectos, & infimæ sortis homines mittunt, quẽadmodum ad Christum cum vellent eum capere in sermone. Tunc enim seruos, & iterum Herodianos destinarunt: nunc autem sacerdotes, & leuitas, nec quoslibet sacerdotes, sed ab Hierosolymis, hoc est maioris authoritatis & nominis. Non enim temere hoc significauit Euangelista, & mittunt vt interrogarent eum: Tu quis es? Et profecto natales eius adeo celebres erãt, vt vulgo diceretur: Quis putas puer iste erit? & super omnia montana Iudææ diuulgarentur omnia verba hæc. Et cum iterum Iordanem petisset, omnes ad eũ ciuitates aduolarẽt, ex Hierosolymis, & ex omni Iudꝙa ad Ioannem vt baptizarentur, concurrerunt. Quid igitur interrogant? Nõ quod ignorarent: satis enim superque cognoscebatur. Neque vllo pacto poterat ignorari, sed ea quam paulo ante diximus ratione, quo eum adducerent, vt se Christum

Mat. 3. a & Lu. 1. g. Matth. 13. g. & Mar. 6. a Infrà. g

Mat. 11. c

Mat. 22. b

Lucæ. 1. f

se Christum esse confiteretur. Audi ergo quomodo beatus Ioannes non verbis, sed animo quo illi percontabantur, respodet. Nam cum dixissent, Tu quis es? Non respondit cõtinuo, quod rectè erat respondendum. Ego vox clamantis in deserto, sed eorum primum suspicionem amouit. Interrogatis enim, inquit, tu quis es? confessus est, & nõ negauit: confessus est quia non sum ego Christus. Et animaduerte Euangelistæ sapientiam. Tertium idem dicit, vt & Baptistę virtutem, & Iudæorum maliciam: atque stultitiam demonstret. Lucas vero, inquit, quod cum turbę suspicarétur eum esse Christum, iterum tollit suspicionem. Hoc frugi serui officium est, nõ solum domini sui gloriam nõ aucupari, sed & à multitudine tributam propulsare. Verum turbæ simplicitate, & ignorantia in hanc venere suspicionem: hi autem mala mente, malo animo eum percontati, sunt id arbitrati quod diximus. Quod nisi hoc animo fuissent: non cõtinuo ad aliam venissent interrogationem, sed indignati, tãquam ad propositum non respondisset, neque id dubitare neque id percontatum venire duxissent, verùm tanquam in crimine deprehensi, & ræi, ad aliud venerunt. *Quid ergo? Helias es tu? & dixit, Non sum.* Arbitrabantur enim eum véturum, sicut Christus inquit. Rogantibus nanque discipulis, quomodo ergo Scribæ dicunt, quod Heliam opórtet primum venire, ipse respondit: Helias quidem venturus est, & restituet omnia. Deinde interrogant. *Propheta es tu? & respondit, Non.* Et tamen propheta erat, quare se prophetam negat? Quia iterum percontantium animum inspexit. Existimabant enim prophetam quandam eximium venturum, eo quod inquit Moses, Prophetam vobis suscitabit dominus deus de medio fratrum vestrorum, tanquam meipsum audite. Hic autem erat Christus. Non igitur rogarũt, an esset vnus ex aliorum numero prophetarum, sed articulum addiderunt, ac si diceret: Propheta ne ille es, qui à Mose prędictus est? Propterea negauit. *Dixerunt ergo ei: Quis es? vt responsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de te ipso?* Vides ne hos vehementius vrgentes, alliciendo iterum rogantes non dimittendo, hunc autem summa cum mansuetudine falsas eorum suspiciones omni conatu tollentem? veritatis amicus. *Ego (inquit) vox clamantis in deserto, dirigite viã domini, sicut dixit Esaias propheta.* Cũ enim magnũ qui

Luca.3.a

Mat.17.b

Deutero. 18.b

Esa.4.a

dem & eximium ſecundum eorum opinionem de Chriſto locutus ſit, ad præſtãdam verbis ſuis authoritatem, prophetæ ſtatim teſtimonium adducit, *Et qui miſſi fuerãt, erant ex phariſæis, & interrogauerunt eum & dixerunt ei Quid ergo baptizas ſi tu non es Chriſtus, neque Helias, neque propheta?* Vides quàm temerè loquãtur? Quoniã adhuc cũ adducere volebãt. Non tamen hinc orſi ſunt, ne quo animo dicerent, deprehenderẽtur, Et cum ſe Chriſtum eſſe negaſſet iterum malitia ſua diſsimulata, ad Heliam veniunt, & prophetam, Quòd cum ſe neutrum eſſe profiteretur, dubij iam conſilij, perſona & ſimulatione omni abiecta, apertè fraudulentam mentem his verbis detegunt. Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus? Deinde vt animum celarẽt, addiderunt. Neque Helias, neque propheta. Nam cum adulationibus eum allicere nõ poſſent, calumnia ſe eum coacturum arbitrati ſunt, vt quod nõ eſſet, ſe eſſe cõfiteretur. O ſuperbiam, ô amentiam & curam intempeſtiuam. Miſiſtis vt ab eo cognoſcerętis quis eſſet, & vnde. Nũquid ei quid facturus ſit pręſcribetis? Hoc cogentium eſt, vt ſe Chriſtum confiteatur. Veruntamen neque nunc indignatur Ioannes, neque ſic eis vt merebantur, reſpõdet: Vos præcipere, & legem mihi ponere audetis? Sed iterum incredibilem præ ſe fert manſuetudinem. *Ego (inquit) baptizo in aqua, medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. Ipſe eſt qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt, cuius nõ ſum dignus, vt ſoluã eius corrigiã calceamenti.* Quid nam his reſpondere potuiſſent Iudęi? Ipſi cõtra ſe, nulla venia, nulla excuſatione dignam ſententiam tulerũt. Quonam pacto? tantę authoritatis Ioannẽ: & tam verum arbitrabantur, vt non ſolùm de aliis teſtimonium, verum ipſi de ſe ipſo omnia crederent? Neque enim niſi ea eſſent ſentẽtia, ipſum interrogatum miſiſſent quid de ſe diceret: Noſtis enim quod de ſe dicentibus, his duntaxat maximè fidem adhibemus quos veriſsimos arbitramur. Neque hoc tantum eorum os obſtruit, ſed animum quoque, quo ad eum locuti ſunt. Promptiſsimo nanque animo ad eum venerunt, licet poſtmodum mutati ſint. Quæ ambo Chriſtùs his verbis ſignificauit: Ille erat lucerna ardẽs & lucens, vos aũt voluiſtis exultare ad horam in eius luce. Et reſponſum eius probauit, inquiens: Qui non quærit gloriam ſuam verax eſt, & iniuſtitia ſua non eſt in eo. Ioannes autem non ſibi

Infr. 5. f *Infr. 7. c*

ſibi gloriam quæſiuit, ſed ad alium eos dimiſit. Et qui miſsi erãt, ſummę erãt apud Iudæos authoritatis, & primum locum obtinebant. Itaque nulla ex parte cõfugium, aut excuſationem habebant, ſi Chriſto non crederent. Sed qua gratia Ioanni de Chriſto fidẽ non adhibuiſtis? Vos ex primoribus miſiſtis, vos de his interrogaſtis, vos Baptiſtæ reſponſum audiſtis: omnia conati, omnia ſcrutati ſunt & ſuſpiciones veſtras omnes in medium protulerunt, & tamen ingenuè confeſſus eſt, non eſſe neque Chriſtum, neque Heliã, neque prophetam, neque hoc contẽtus, quis eſſet oſtendit, & de baptiſmate ſuo verba fecit, quod paruũ eſt & vile & præter aquam nil amplius haberet, oſtendit præterea excellentiam baptiſmatis à Chriſto traditi. Adduxit Eſaiæ prophetæ teſtimonium qui diu ante deũ & ſe eius miniſtrum appellauit. Quid iam dubij relinquebatur, quin deũ adorarent, & cõfiterẽtur, cum omni adulatione amota, verum eſſet teſtimonium? Neque enim aliud teſtãtis mores & ſapiẽtia pollicebatur. At hoc vel inde perſpicuum erat quòd nemo proximum ſibi præfert, neque quem ſibi honorẽ arrogare poteſt, in alium facilè confert. Itaque Ioannes niſi Chriſtus deus fuiſſet, in tantum non deſcendiſſet teſtimonium. Nam ſi id nomẽ tanquam conditione ſua maius abieciſſet, non ſanè alij, & ſanè inferiori tribuiſſet. Medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. Dicẽs nãque erat, vt in populo tanquã vnus ex multitudine verſaretur, qui vbique humilitatẽ & manſuetudinẽ doceret. Neſcitis aũt quis & vnde ſit. Illam autẽ particulã, *Qui poſt me venit*, frequenter meminit, tantũ dicens. Nolite putare rem ipſam in meo eſſe baptiſmate, non ſanè perfectũ eſt. Alius poſt me venit alterum allaturus, Hoc tamẽ illius præparatio quędã eſt & præceſsio. Res noſtræ vmbræ ſunt & imago, alium venire oportet: qui veritatem afferat, Quamobrem illud, *Poſt me venit,* eius maximè oſtendit dignitatẽ: nam ſi id erat perfectum, nullus erat ſecundo locus. *Ante me factus eſt*: Hoc eſt honorabilior. Inde ne ex comparatione ſimilitudinem intelligerent, cum nullam vellet intelligi, ita ſe antè fuiſſe dicit, vt neque inter vltimos miniſtrorũ, adnumerari ſe dignũ profiteatur. Soluere enim calceamenta, viliſsimi ſerui officium eſt. Quòd ſi Ioãnes indignus qui corrigiam ſolueret: Ioannes inquam, quo maior inter natos mulierum nõ ſur-

rexit,quo nos loco ponemus?Si is qui terrarum orbi,æquiparatur,immo qui maior eſt (Non enim,inquit,Erat his dignus mundus) ne inter vltimos quidem miniſtros connumerari ſe dignum dicit: quid nos innumerorum ſcelerum pleni dicemus, qui tanto Ioanne ſumus inferiores, quanto terra,minor eſt cœlo? Aic neque qui ſoluat corrigiam calceamenti,dignum ſe profitetur: inimici autem veritatis in tantam prorumpunt inſaniam,vt qui deum cognoſcant digni ſe arbitrentur. Quid hac amentia ſceleſtius?quid hac ſuperbia inſanius?Bene inquit Sapiens: Initium ſuperbiæ nō

Ecc.10.b cognoſcere dominum. Non eſſet è cœlo eiectus,neque in diabolum verſus cecidiſſet angelus,niſi hoc ſe ſcelere coinquinaſſet. Hoc eum pręcepitem dedit,hoc in gehēnam intruſit, hoc malorum omnium ei cauſa fuit, hoc tātarum virium eſt, vt omnem animi virtutem, eleemoſynā, orationes,ieiunium, cætera animi bona corrumpat. Superbia in

Ibidem. a hominibus immunda inquit,eſt apud deum. Non ergo fornicatio duntaxat, neque adulterium hominem polluit, ſed & ſuperbia,ac etiam illis longè magis. Quamobrem?quoniam fornicatio,& ſi indigna venia ſit, poteſt tamen quiſpiam voluntatem in excuſationem adducere,ſuperbia autē ne minimam quidem,propter quā vel vmbram ſaltem veniæ cōſequatur,ſed nihil aliud eſt quàm deprauatio animi, & morbus grauiſsimus,nō aliunde quam ex inſania, ortum ducens.Nihil enim ſuperbo homine inſanius,quāuis ditiſsimus ſit:quanuis multa hac exteriori ſapiētia præditus:quāuis potens,quanuis omnia quæ homini exoptāda videntur, in illum congerātur. Quippe qui humanis bonis ſuperbit, miſer eſt & infœlix, & illorum omnium mercedē amittit. Qui eorū gratia,quę nulla ex parte bona ſunt,propter vmbram,& florem fœni,(hęc enim inanis gloria eſt) inflatur. Nónne omnium maximè ridiculus eſt,cū idem faciat quod quiuis pauper & mendicus, & ſemper familicus,qui ſi quādo lętum ſomniū viderit,eo lętatur?Miſer ſanè & infœlix, qui cum animā tuam grauiſsimo morbo cōſumas,& vltima miſeria verſeris,tumeſcis tamen ꝙ auri tibi talenta ſint plurima,quod ſeruorū multitudo. Verùm hęc tua non ſunt. Si non credis,plurimorū habēs exēplū. Quod ſi ita inſanis,vt neque ex maiorū experiētia hoc intelligas,parūper expecta & in teipſo nullā tibi inde vtilitatē cognoſces, cū exanimis

nec hora,

nec hora, nec breui quidem momēto, eorum dominus eris, inuitus aliis relinques, & his sæpenumero quib⁹ noles. Multis enim nec sua disponere permissum est, migrauerunt repente è vita, & cum vellent his frui non potuerunt. Quod ne nobis accidat, iam ad sanitatem reuersi ea nosipsi ad ciuitatem nostram transmittamus, quibus solis fruemur, aliis minimè. Illa in asylum, & locum tutissimum recondemus, vnde nihil ea nobis poterit auferre, non mors, testamenta, non hæreditatum successiones, non calumniæ, non insidiæ. Sed qui hinc emigrās sua præmiserit, his perpetuo fruetur. Et quisnam tanta laborat insania, vt rebus suis omni tēpore se perfruiturū negligat? Trāsferamus igitur illuc nostras diuitias: non nobis asinis opus est, non camelis, nullis iumentis, nullis curribus, nullo alio vehendi instrumento, qua nos molestia deus liberos reddidit: tantum pauperibus indigemus claudis, cæcis, infirmis. Hi res & pecunias in cœlū perferre, & earum dominos ad æternorum bonorum hæreditatem perducere poterunt: quam vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XVI.

EX CAP. I.

Aec in Bethabara facta sunt trans Iordanē vbi erat Ioannes Baptizans. Altera autem die vidit Ioannes Iesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Magnū bonū fiducia est, & loquendi libertas, omniáque Christi cōfessioni postponere, tam magnum, inquā, & admirabile, vt filius dei vnigenitus idem de patre prædicet, quamuis nō æqua sit vicissitudo. Tu enim cōfiteris in terra, ipse in cœlo: tu præsentibus hominibus, ille patre & angelis omnibus. Talis Ioannes, nō multitudine, nō gloria, nulla re humana motus, omnia pessundat, liberrimè, vt debet, Christi mysteria omnibus annunciat: propterea etiam locum significat euangelista, vt magnanimi præconis fiduciam ostēderet. Non enim domi, neque in angulo aliquo se abdidit, sed apud Iordanem, in media omniū, qui ad se baptizatum venerāt, multitudine id palàm profitebatur. Venerāt enim

Iudæi dum baptizaret, tunc ſupremum illud arcanum, & inenarrabilis doctrinæ plenũ de Chriſto prædicauit, quódque non eſſet dignus ſoluere eius corrigiam calceamenti. Propterea inquit: Hæc in Bethania facta ſunt. Quædam autem exemplaria veriora videntur, in quibus Bethabara ſcriptum eſt. Bethania enim non trans Iordanem, neque in deſerto erat, ſed nõ longè ab Hieroſolymis. Locorum autem alia etiam ratione meminit. Nam cum non antiqua, ſed quæ paulò antè contigerunt, eſſet narraturus, qui aderant & viderãt, eos teſtes adducit, ex quibus rem certam innuit. Confidens enim nihil ſe veritati addidiſſe, ſed vt res ſe habuerat, purè & ſimpliciter enarraſſe, à loco teſtimoniũ accepit: non paruum, vt dixi, futurum veritatis indiciũ. *Altera autem die vidit Ioannes Ieſum venientẽ a[d] ſe, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Diſtribuerunt tempora euangeliſtæ. Matthæus priuſquam Ioannes Baptiſta caperetur, tẽpora proſequens, ad ea quæ ſequuta ſunt, properat: Euangeliſta autem Ioannes his maximè immoratur. Et ille poſtquam venit Ieſus è deſerto, interim omiſsis omnibus quæ Ioannes, quæ Iudæi miſsi inuicem verba contulerint, & aliis pluribus, continuò tranſit ad carcerem. Quum audiret, inquit, Ieſus, quod traditus eſſet Ioannes, ſeceſsit in deſertum. Ioannes autem hoc tacuit, vtpote à Matthæo narratum. Narrat autem quæ poſt deſcenſum mõtis ſequuta ſunt, & multis prætermiſsis addit, Nundum enim miſſus erat Ioannes in carcerem. Et quanam gratia hoc in loco inquit Ieſum ad ipſum veniſſe non ſemel, ſed iterum? Matthęus neceſſarium eius aduentum fuiſſe inquit, baptiſmatis gratia: addit enim Ieſus, Sic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Ioannes eum iterum veniſſe dicit poſt baptiſma quod manifeſtauit, inquiés: *Ego vidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam, & manentem ſuper eum.* Qua igitur gratia venit nunc ad Ioannem? neque enim venientem tantùm, ſed ad ſe, inquit? Cur inquam? Ne quis ſuſpicaretur, quum primùm vnà cum cætera multitudine veniſſet, eadem qua alij cauſa veniſſe, vt ſcilicet peccata cõfiteretur, & in penitentiam ablueretur in flumine. Idcirco venit præbens Ioanni occaſionem, vt eiuſmodi ſuſpicionem tolleret, quàm illud verbum. *Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi:* Penitus tollit. Qui enim tanta excellit

Bethabara.
Bethania
Infra 3.c
Matt. 3.c

lit puritate, vt aliorum peccata posſit abluere, ſanè conſtat eum non ad confitendum peccata veniſſe, ſed vt illi admirabili præconi hanc daret occaſionem, & ſecunda hac voce his qui priora audierãt, & certius dicta imprimeret, & alia ſuperadderet. Illud autem verbum, Ecce ponitur, eo quod ſæpe multi ex iam dictis ipſum inquirebãt, ideo præſentem oſtendit. Ecce hic eſt, de quo iam ſermo habitus eſt. Hic eſt agnus. Agnũ autem appellat, vt Eſaiæ prophetiam in memoriam Iudæis reducat, vt per figuram magis eos ad veritatem alliciat. Ille quidem agnus nullius peccatum accepit, hic autem totius orbis terrarum: Periclitantem enim mundum quamprimùm ab ira dei liberauit. Hic eſt de quo dixit: *Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt*, Vides & in hoc loco quomodo ſuperiora interpretatur? Nam quum dixiſſet, Agnus qui tollit peccata mundi. ſubdit, Quoniam ante me factus eſt: videlicet, quod accipit peccata mũdi, & baptizat in ſpiritu ſancto. Meus enim aduetus nihil aliud habuit, quàm prædicare cõmune orbi terrarum præſtitum beneficium, & in aqua baptizare: huius autem purgare humanum genus, & largiri paracleti operationem. Hic ante me factus eſt, hoc eſt clarior apparuit, quia prior me erat. Pudeãt Pauli Samoſatenſis ſectatores tam manifeſtam oppugnare veritatem. *Et ego neſciebam eum.* Aufert omnem teſtimonio ſuſpicionẽ, cum non humanæ familiaritatis gratia, ſed diuina reuelatione id perhibere oſtendat. Neſciebam eum, inquit, Quomodo ergo dignus eſt fide teſtis? Quomodo alios docet qui neſcit? Non inquit, neſcio, ſed neſciebam, vt hoc verbo maximè ſibi crederetur. Quo enim pacto tantùm ignoto tribuere? Sed vt manifeſtetur Iſraël, propterea ego veni in aqua baptizans. Non igitur ipſe baptiſmatis indigebat. Neque alia ratione illud lauacrũ inſtitutũ eſt, quàm vt viã reliquis ad Chriſti fidẽ pręberet. Nõ enim inquit, vt baptiſmate ablutos mundẽ, neque vt peccatis liberẽ, ad baptizandum veni, ſed vt manifeſtetur in Iſraël. Quid enim, dic quæſo: non e licebat ſine baptiſmate prædicare, & multitudinem facilè ad credẽdum adducere? Minime, neque enim tanto ſtudio omnes feſtinaſſent, ſi ſine baptiſmate fuiſſet prædicatũ, neque niſi ex cõparatione eius excellentiã didiciſſent. Si quidẽ multitudo, non vt prædicationem audiret, ſed vt cõfeſſi peccata baptizarẽtur, concurrebat. Aduenie-

tes Christi doctrina imbuebantur, & baptismatis intelligebant differentiam quantum Iudaicæ institutioni præstaret: idcirco omnes confluebant, nec tamen sic erat in precio. Quomodo igitur cognouisti eum? quia spiritus descendit. Verúmne quis spiritus quemadmodum nos, eum indiguisse arbitraretur: audi quo pacto hanc tollit suspicionem, vt ostendat spiritum ad Christum annunciandum descendisse. Nam quum dixisset, Et ego nesciebam illum: addit, *Sed qui misit me baptizare, ille mihi dixit: Super quẽ videris spiritũ descendentem & manentẽ super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto.* Vides ad hoc venisse spiritum, vt Christum ostẽderet? Non erat Ioannis suspectum testimonium, nihilominus vt id probabilius faceret, ad deum, & spiritum sanctum relegauit. Cum enim rem tam magnam & admirabilem: dignámque quæ omnes in admirationem conuerteret, testificaretur, videlicet quod vniuersi orbis terrarum solus peccata auferret, & ad tantam multitudinem abluẽdam diuini muneris magnitudo sufficeret, huiusmodi iam sententiam confirmat. Cõfirmatio autem est quod filius Dei sit, neque baptismate indigeat, & quod idcirco spiritus descendit, vt eum duntaxat manifestaret. Non enim erat Ioannis dare,
Act. 19. a quod ab eo baptizati significabant, quum dicerent: sed neque si spiritus sanctus est, audiuimus. Nõ baptismate Christus, neque illo, neq; alia re: sed baptisma, Christi indiguit gratia. Hoc enim fons & caput omnium bonorũ relinquebatur, vt scilicet qui baptizarentur, digni essent spiritu sancto. Hanc igitur spiritus satietatem aduentu suo impleuit, & testimonium perhibuit Ioannes, dicens: *Quod vidi spiritum descendentem quasi columbam ce cœlo, & manentem super eum, & ego nesciebã eũ. Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum descendentem. & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi, & testimoniũ perhibui, quia hic est filius dei.* Frequenter hac vtitur particula nesciebam eum. Quanam gratia? Ei cognatione iunctus erat secũdum carnem. Ecce enim, inquit,
Luc. 1. d Elizabeth cognata tua, & ipsa cõcepit filium. Ne igitur videretur ad voluntatẽ, loqui eius cognitionis gratia, inquit, Nesciebam eum: & meritò sanè. Qui in deserto extra paternam domum à pueris versatus erat, qui mirum si Christum nesciebat, antequam spiritus descẽderet? Quod si ante

debeo

baptiſma eum cognouit, prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari. Hoc enim ſignum erat certiſsimæ cognitionis, non tamen multo ante tempore eius notitiam habuit. Nec abs re: miracula enim quæ à pueris Chriſtus fecerat, vt de magis, & alia huiuſmodi, diu ante (Ioanne adhuc infante) contigerant. Interea multo intercedente tempore, minimè mirum ſi ignorabatur. Nam ſi antea notus fuiſſet, non vtique dixiſſet: Vt manifeſtetur in Iſraël, propterea veni baptizans. Hinc conſtat ſigna illa, & miracula quæ in Chriſti pueritia feruntur, vera nō eſſe. Nā ſi à pueris miracula facere cœpiſſet, non ſanè eum Ioannes ignoraſſet, nec reliqua multitudo indiguiſſet magiſtro, qui ipſum manifeſtaret. Nūc autē inquit, propter hoc veni vt manifeſtetur in Iſraël. Sed quanam ratione, inquit, Ego debeo à te baptizari? Deinde vtpote qui manifeſtius eum cognoſceret, turbis eum manifeſtauit, dicens: Hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto, quem dixi: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt. Quia & qui miſit me baptizare in aqua, propterea miſit me, vt manifeſtetur in Iſraël: Ipſe ante deſcenſum ſpiritus Ioanni reuelatus eſt: idcirco & antequam veniſſet, dixit: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt. Neſciebat igitur antequam Chriſtus ad Ioannem veniret, ſed quum baptizandus eſſet, tunc eum cognouit, & maximè quum pater eū prophetæ reuelaſſet, & ſpiritus Iudæis, quorum gratia deſcēderat, qui baptizaretur, oſtendiſſet. Itaque ne Ioānis contemneretur teſtimonium, inquit: Quia prior me erat, & in ſpiritu baptizat, & iudicabit orbem terrarum. Ideo pater ipſe voce ſua filium profeſſus eſt, & ſpiritus ſupra Chriſti caput deſcendit. Cùm enim alter baptizaret, alter baptizaretur, ne quis de Ioāne id verbum dictum arbitraretur, venit ſpiritus qui huiuſmodi amouit dubitationē. Itaque cum inquit. *Neſciebam eum*, ſuperiora tēpora reſpicit, non quę circa baptiſma fuerant. Nam quo pacto prohibuiſſet, dicens: Ego debeo à te baptizari: quomodo hæc de eo loqueretur: Sed quid, non credebant Iudæi? Non enim ſolus Ioannes vidit ſpiritū in columbæ ſimilitudine. Quoniam hoc myſterium non corporis tantum oculis indigebat, ſed mentis potius, ne inanis ſpecies putaretur. Nam ſi miracula facientem Chriſtum, cū tactu ſolo infirmos ſanaret, mortuos vitæ redderet, videntes Iudæi non crediderūt:

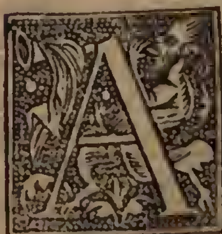
Marc.3.d

ſed inuidia perciti, contraria ſibi videre videbãtur, quo pacto ſolo ſpiritus aduentus abiecisset incredulitatem. Quidã autem dicunt, non omnes, ſed Ioannem tãtum, & quoſdam vita & moribus probatiores ſpiritum vidiſſe. Nã & ſi corporeis oculis in columbæ ſpeciem ſpiritus deſcendens videri poterat, non tamen neceſſario ſequebatur, vt ab omnibus ſpectaretur. Etenim Zacharias ſub corporea imagine multa conſpicatus eſt, nec non & Daniel & Ezechiel, nullum tamen viſionis ſocium habuerũt. Præterea Moſes multa vidit, qualia aliorum nemo. Et transfigurationẽ in monte non omnes viderunt diſcipuli. Sed neque in reſurrectione viſionis illius omnes fuere participes. Quod ſignificauit
Act. 10.*f* Lucas, cum inquit: Qui dedit eum manifeſtum fieri teſtibus præordinatis, & ego vidi, & teſtimoniũ perhibui, quia hic eſt filius dei. Agnum ipſum appellauit, atque quod ſpiritu baptizare deberet, profeſſus eſt. Filium autem dei, nequaquam. Atqui poſt baptiſma nihil ipſum dixiſſe ſcribunt alij Euãgeliſtæ: Verum omiſsis quæ inter ea facta ſunt, poſt captum Ioannem, miracula proſequuntur. Ex quo non immerito coniectari poſſumus, quod & hæc, & alia plura prętermiſerunt, quod etiam hic Euangeliſta in fine operis ſui demonſtrauit. Tantum autem abeſt, vt fingant aliquid magnum de eo, vt quæ videntur exprobranda eſſe, omnes vno ore diligẽtiſsimè poſuerint, neque inuenires qui eorum quicquam relinqueret. Miracula autem alij alia omiſerunt, alia nemo meminit. Hæc non temere dixi, ſed ad contundendam gentilium impudentiã ſufficiens ſanè hoc ad diſcipulorum mores oſtendendos exemplum, quod nihil ad gratiam loquãtur, poteríſque aduerſus fidei oppugnatores his muniri rationibus. Verum attendite, quæſo: etenim abſurdum eſt quod medicus, coriarius, textor, & omnes generatim opifices quiſq; pro artis ſuæ profeſsione pugnet: Chriſtianus autem non poſsit vllam religionis ſuæ afferre rationem. Atqui illę artes neglectæ, ad pecuniam damnum referunt: huius autem contemptus, animę detrimentum affert: & tamen tanta miſeria tanta inſania laboramus, vt in illas omnem curam, cogitationẽmque adhibeamus: neceſſaria autem, & ſalutis noſtræ munimenta firmiſsima pro nihilo ducimus. Hoc nõ ſinit Gentiles recognoſcere errorẽ ſuum atque deridere. Nam quum ipſi mendacio nixi omnia faciant

ciant, vt dogmatum ſuorum ignominiam defendant, nos autem veritatis cultores, ne hiſcere quidem ad noſtra tutanda poſsimus: quæ cauſa eſt, quin doctrinæ noſtræ nimiam dánent imbecillitatem, quin fraudem & ſtultitiam in nobis ſuſpicentur, quin Chriſto tanquam mendaci, & multitudinis ſtultitia fraude ſua abutenti maledicant? Huius nos cauſa blaſphemiæ, nos, inquam, qui nolumus piis religionis noſtræ ſermonibus inuigilare, ſed ſuperuacuis & caducis reb9 curam omnem adhibemus: & qui ſaltationis, & aurigandi, & beſtias conficiendi ſtudio delectantur, huiuſmodi certaminibus totis viribus incumbunt, ne inferiores euadant, & ſtudia ſua maiorem in modum laudant, & aduerſus eorum accuſatores, excuſationem meditantur: qui verò reprehendit, maledictis proſequuntur. In Chriſtiana autem religione defendenda, nulla cura adhibita torpeſcimus, oſcitamus, maximè ridiculi deprehendimur: & quin non ſummā dei ſubimus indignationem, cum Chriſtum inferiore loco quàm ſaluatorem habeamus? Horum enim opera, quanuis turpiſsima multis modis excuſare adnitimur: Chriſti miracula, quanuis orbē terrarum conuerterint, neque intelligere, neque curare videmur. Credimus in patrem, & filiū & ſpiritum ſanctū, in reſurrectionem corporum, & vitā ęternam. Si quis Gentilium percontaretur, Quis hic pater eſt, quis filius, quid ſpiritus ſanctus? Tres deos aſſeritis, & nos plurium deorum aſſertores reprehenditis. Quid ad hoc dicetis? Quid reſpondebitis? quo pacto has diſſoluetis obiectiones? Quid autem ſi vobis ad hæc obmuteſcentibus aliam inferat quæſtionem. An in hoc corpore, an in alio reſurrecturi ſimus? Et ſi in hoc, quæ neceſsitas vt diſſoluatur? Quid pręterea hoc tandem, & non ſuperiori tēpore Chriſtus humanam carnem accepit? Quid eí in præſentia, potius quàm tot ſuperioribus ſeculis viſum eſt humano generi prouidere? Neque enim neceſſarium eſt, vt qui plures præterea quęſtiones accumulat, earum conticeat ſolutiones, ne rudioribus obſit. Arbitramur ſanè quæ diximus ſuffectura ad ſomnum veſtrum excutiendum. Quid igitur ſi hæc & huiuſmodi percōtarentur? Non poteſtis ipſa verba, audire? quod nos quæſo, manet ſupplicium, cum tāti ſimus erroris authores his, qui in tenebris inuoluuntur? Vellem, ſi horū ſtudio teneremini, huc in mediū impij alicui9 Gētilis

philoſophi contra nos librum proferre, contra ſenioris huius, vt hac vos ratione excitarem, & deſidiam veſtram excuterem. Nam ſi illi vt contra religionem noſtram loquerentur, tantopere inuigilarunt: qua nos venia dignamur, niſi huiuſmodi contra nos inſultus propulſare calleamus? Hoc
1. Pet. 3. b nobis Petrus præcipit. Inquit enim, parati ſemper ad satiſfactionem omni poſcenti vos rationem, de ea quę in vobis
Coloſ. 3. c eſt fide & ſpe. Et Paulus: Verbum Chriſti inhabitet in vobis abundanter: ſed quid ad hæc reſpondent fucis ſtultio-
Prouerb. 10. b res? Benedicta omnis anima ſimplex: & qui ſimpliciter ambulat, in fiducia ambulat. Hoc nanque omnium malorum cauſa eſt, quod nõ multi ſcripturarum teſtimonia in opportunis rebus ſciũt adducere. Non enim eo loco ſimplex pro ſtulto, & pro eo qui nihil nouit, intelligendum eſt: ſed pro non malo non verſuto. Nam ſi ita intelligeretur, ſuperua-
Mat. 10. b caneum fuiſſet dicere, Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes, & ſimplices, ſicut columbæ: Sed quid hæc, quum in nullam huius diſputationis adducamur neceſsitatem: Præterea neque alia in hac vita nobis rectè efficiuntur, ſed vndique miſeri, vndique ridiculi, in mutuas ſemper calamitates intenti, in corrigendis & accuſandis criminibus pigri oſcitamus. Quamobrem vos hortor nunc ſaltem veſtri iuris facti, ne in reprehendendo tantum perſeueretis. Siquidem non ſatis eſt ad placandum deum, ſed optimam vitam induamini, vt ad gloriam dei in hoc ſeculo viuentes, futuram omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XVII. EX CAP. I.

Ltera die iterum ſtabat Ioãnes, & ex diſcipulis eius duo, & reſpiciens Ieſum ambulãtem dicit, Ecce agnus dei. Et audierũt eũ duo diſcipuli loquẽtẽ, & ſecuti ſunt Ieſum. Pigra quodammodo humana vita eſt ad perditionem procliuis, non propter naturæ ſuæ opificem, ſed propter voluntatis deſidiam. Quamobrem ſæpius admonẽdum: Vnde Pau-
Matt. 3. c lus, hęc ſcribere mihi quidem nõ graue, vobis autẽ tutum. Terra enim ſemel accepto ſemine mox profert fructus, neque

que indiget altera satione. In anima nostra ita vsu venit, sed frequenter & summa cum diligentia in ea serẽdum est, vt semel saltem fructum accipiat: primum enim non facilè incidunt, & imprimuntur animo verba dei: quoniam multa sequitur difficultas: multis obstruitur spinis anima, multi adsunt insidiatores, semina diripentes. Deinde cùm germinant, & radices agunt semina, iterum indigent diligẽtia, vt ad maturitatem perueniant, & cùm peruenerint, vt integra perstent, & à nemine lædantur. In sæminibus enim quũ è vagina spica erumpit, & rubiginem, & cætera noxia facilè contemnit. In doctrina autem perfectum opus nonnunquam aliqua incumbẽs tempestas & fluctus perdidit, idq́ue & rerum difficultate, & hominum qui sciunt & volunt lędere fraudibus, variisq́ue aliis tentationibus penitus labefactatur. Hæc autem non temere vobis dicta sunt, sed vt quoties idem Ioannem repetentem audieris, nolis tanquam nugatorem contemnere, neque superfluum, & molestum arbitrari. Voluit enim semel audiri, sed cum non multi eius verbis à principio nimio somno oscitantes vocauerint, iterum eos excitat. Considera autem eius verba, inquit enim, Qui post me venit, ante me factus est. Et item: Non sum dignus soluere eius corrigiam calceamenti, & iterum: Hic est qui baptizat in spiritu sancto, & igne. Quodq́ue spiritus visus est descendens, quasi columba super eum, & quòd testimonium perhibuit, quoniam hic est filius dei: nemo verbis attẽdit, nemo rogauit cur, pro quo, & qua ratione id diceret. Dixit præterea, Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi: neque hoc vlla eos admiratione affecit, idcirco repetere cogitur, tanquam duram quandam, & immitem terrã nouualli frequenter molliens & sermone tanquam aratro subactam mentem excitans hoc pacto semita altè deiicit. Propterea non longiori vsus est oratione, quoniam vnum tantum curabat, vt Christo omnium animos coniungeret. Norat enim si hoc reciperent, non amplius testimonio alicuius indigere, vt factum est. Nam si Samaritani audito Christi sermone dicunt mulieri. Nam iam propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audiuimus & scimus, quia hic est vere saluator mũdi: longe magis discipuli id fecissent: effecerũtq́ue. Nam cum abeuntes vno tantum vesperi Christum audissent, non amplius reuerterunt vt & Ioanni ministrarẽt,

& eius audirent prædicationẽ. Inuenit enim hic primum, *Messias.* inquit, fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Messiam: quod est interpretatum Christus. Intuere hoc etiã loco, quod neque cum dixit: Post me věturus est, qui ante me factus est: neque cum, Non sum dignus soluere eius corrigiam calceamenti: quẽquã lucratus est. Verum cũ de Christi generatione verba habere, & in humiliorem sermonem descendere cœpit, tunc secuti sunt discipuli. Vnde animaduertendum est, quod non tam multi ad Christum sectandũ adducuntur, quando magnum aliquid, & altum de deo dicitur, sicut quum ad humiliora, & ad auditorum salutem, accommodatiora descenditur. Audierunt igitur à Ioanne quòd tollit peccata mundi, & è vestigio ad eum properarunt. Nam si peccata abluere, & sine labore nostro his nos liberare potest, cur tãtã reiicimus gratiam? Audiãt catechumeni, & qui ad vltimum vsque spiritum propriam contemnunt salutem. Iterum instat Ioannes, *Ecce agnus dei.* Nihil Christus, sed ille omnia loquitur: ita & sponsus, nihil ad sponsam primo loquitur, sed silet. Alij ipsum ostendunt, alij sponsam accipiunt, cui tantum monstratur, neque à seipso eam, sed alio tradente accipit sponsus: cum verò traditam acceperit, ita ei afficitur, vt minime amplius despondẽtium reminiscatur. Ita Christus venit, vt ecclesiam componeret, nullũ ipse verbum fecit, tãtũ præsto fuit amicus eius Ioannes, dexterã imposuit sponsæ, ipse verba habuit, & hominum animas Christo tradidit, quibus acceptis ita formauit, vt nõ amplius ad Ioannẽ esset redeundum. Aliud præterea animaduertendũ est, quod quẽadmodũ in nuptiis, nõ sponsa spõsum petit, sed contrà, etiam si regis filius vilẽ ancillam duceret: Ita nunc non in cœlum humana ascendit natura, sed ipse deus ad hanc descendit, quanuis humilẽ, quãuis contemptam. Re autem perfecta non permisit eam amplius hic immorari, sed ad patriam domũ sustulit. Sed quanam gratia non seorsum suis conuocatis discipulis Ioannes hæc cum his loquitur, & ita eos Christo commendabat, sed omnibus præsentibus inquit ad eos, *Ecce agnus dei?* Ne videretur id ex cõposito fecisse. Nam si ipsius hortatu, & tanquam gratiam ei haberent, Christum petiissent, resilissent fortasse: nunc autẽ ex cõmuni doctrina cũ secuti, firmi perstiterunt discipuli, nõ magistri gratiam, sed propriã tantum

spectantes

ſpectantes vtilitatem: Prophetæ & apoſtoli omnes abſentem Chriſtum prędicauerunt: illi quidem ante, hi verò poſt acceptam carnem Ioannes autem ſolus præſentem. Quare amicum ipſum ſponſi appellat? Affuit enim ſolus nuptiis, omnia fecit, omnia ad finem perduxit: ipſe rem orſus eſt, & viſo Ieſu ambulante inquit, *Ecce agnus dei.* Neque voce tantùm, ſed & oculis Chriſtum teſtatus eſt, & admiratus, & incredibili gaudio exultauit. Neque iam exhortatur, ſed admiratur, & obſtupeſcit præſentem, & dei donum quod annunciaturus venerat, & purgationis modum manifeſtat. Agnus enim vtrunque ſignificat. Neque dixit, qui tollet aut tulit, *Sed tollit peccata mundi,* vt quotidie ea tollere intelligatur. Non enim cum paſſus eſt, ſolùm noſtra abſtulit peccata, ſed ex illo hactenus tollit. Non ſemper crucifigitur. Vnum nanque pro peccatis noſtris tulit ſacrificium, ſed ſemper per illud nos purgat. Quemadmodum igitur cum verbum dixit, & filium, vtrunque præ cæteris eximium intellexit: ita & agnus, & propheta, & lux vera, & paſtor bonus, & alia quæ ab eo articuli adiectione dicta ſunt, præcipuum quiddam, & cæteris præſtantius demonſtrant. Etenim & agni, & prophetæ, & filij multi ſunt, ſed hic longè præſtat. Neque articulo ſolo, ſed vnigeniti quoque adiectione hoc confirmat Nihil enim cum creatura communicat. Quod ſi cui non idoneo tempore, hora videlicet decima, hæc dicta viderentur: (hora enim, inquit, quaſi decima erat) multum mea ſententia fallitur. Mundi nanque hominibus, carníſque voluptatibus deditis. id tempus non admodum commodum eſt ad aliquid ſerio peragẽdum, eo quod mens cibo ingraueſcit. Ioannes autem etiam veſperi tam ſobrius erat quàm nos ſub aurora, imò longe magis. Nam ſæpenumero veſpertini cibi reliquię animi ſolertiam manè etiam hebetant: ille autem nullo huiuſmodi onere præmebatur. Non igitur immeritò ſub veſperum hunc ſermonem habuit. Propterea in deſerto cõuerſabatur iuxta Iordanẽ, quo omnes ſummo feruore ad baptiſma concurrebant parum ſecularia curantes, & vt Chriſtum ſectarentur, triduo cibis omnibus abſtinebant. Hoc enim ſtudioſi præconis, & diligentis agricolæ officium eſt, vt non prius ab opere deſiſtant quam quod intendunt, effecerint. Sed quid tandem non vniuerſam Iudæam Chriſtum annũciando peragrauit?

Infra.5.f Quid iuxta Iordanem tãtum immoratus venientem expectauit. quem ostenderet? Quoniam per opera id fieri volebat, id curabat, vt Christus nosceretur, & persuaderet, vt vitam æternam audirent. Illi maius operum scilicet, reliqui testimonium, quemadmodum ipse inquit. Ego ab homine non accipio testimonium, opera quæ dedit mihi pater, hæc sunt quæ testimonium perhibet de me. Vide quanto hoc clarius sit. Cum enim scintillam paruam excitasset, repentè flamma ad summum euasit. Nam qui prius Ioannis verbis minimè mouebantur, postmodum dicunt quæcunque Ioannes dixerit vera esse. Accedit ab hoc, quod si his annunciandis orbem peragrasset, humano quodam studio id fecisse videretur, & non parua auditorum animis orta esset suspicio. *Et audierunt eum duo discipuli loquentem. & secuti sunt Iesum.* Atqui & alij erant Ioanni discipuli, qui non modo non secuti sunt, sed ei æmulabantur, dicebát enim, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt, ad eum. Et iterum videntur eum accusare: Quare nos ieiunamus, & discipuli tui non ieiunant? Sed meliores nullo alio affectu perturbati, audito Ioanne è vestigio secuti sunt Iesum, non quòd magistrum despicerent, sed quòd certam fidem eius adhiberent testimonio. Maximum autem argumentum est, recta eos mente secutos, quod nullo hortatu (suspiciosum enim fuisset) sed solo auditu, quod in spiritu sancto esset baptizaturus, secuti sunt: neque magistrum reliquerunt, sed quid ille amplius quàm Ioannes ferret, ediscere voluerunt. Et animaduerte verecundam diligentiam. Non enim quam primum de magnis, & necessariis rebus Iesum percontantur neque de publicis simpliciter, sed propriis. Norant enim non vilia & abiecta: sed vera esse magistri verba. *Erat autem Andreas frater Simonis Petri, vnus ex duobus, qui audierant à Ioanne. & secuti fuerant eum.* Qua gratia alterius non meminit? Sunt qui dicunt quoniã ipse sit Euangelista, qui secutus est: alij quòd obscurus esset, neque præter necessaria sibi dicenda ducit. Nulla enim vtilitas eius nominis cognoscendi. Neque septuaginta duo suis quisque nominibus cognoscuntur. Ita & Paulus: Misimus, inquit, cum eo fratrem in multis sæpe studiosum, cuius laus in euangelio. Andreæ autem meminit vel hanc ob causam, vt quum

Ibid.3.d *Mat.9.b & Mar.2.c* *2.cor.8.c* *Mat.8.c*

vt quum audieris ipsi & Simoni Christũ dicentem: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum, tam admirabilem promissionem intelligas, non dubitaret & fratrem iam fidei iecisse fundamenta. *Conuersus autem Iesus, &c. videns, eos sequentes, dicit eis: Quid quæritis?* Hinc admoneri possumus, Deũ suis in nos beneficiis nostras nõ præuenire voluntates, sed à nobis incipiendũ esse: sed cum nos prompto, paratóque animo ad suscipiẽdam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert salutis occasiones. *Quid quæritis?* Quid sibi vult hæc interrogatio? Qui humanorum cordiũ scrutator est, qui cogitationes nostras apertè intuetur, is interrogat non vt sciat (scit enim) sed vt rogãdo eos sibi cõciliet, & familiares reddat atque audentiores, seque suo eos dignari colloquio ostendat. Credibile enim erat eos subuereri, & formidare, cum se rudes intelligerent, & tantum de illo magistri accepissent testimonium. Admouendæ igitur verecundiæ & timoris gratia rogat, neque domum vsque silentio sinit peruenire. Atqui idem eo tacente euenisset, si secuti essent. Cur igitur rogat? Vt eos, vt dixi, bona spe cõfirmaret, ne erubescerent hæsitaréntque. Nec ex sequentibus tantùm sed ex interrogatione eorum ostendit desiderium. Siquidem quum nihil adhuc magnũ neque vidissent, neque audissent ab eo magistrum appellãt, se discipulis annumerant, & cur sequantur ostendunt, vt videlicet aliquid vtile decerperent. Animaduerte quæso horum prudentiã. Non dixerunt, Doceas quid sequamur. quid necessariò faciendum: sed, Rabbi inquiunt, vbi habitas? In ocio enim vt dixi, & rogare, & audire aliquid ab eo volebãt, idcirco neque tempus distulerunt, neque se postridie publicè disputantem audituros dixerunt, sed vehemens audiendi desiderium præ se ferunt, ne horã quidem dimittentes: Et animaduerte animi ordorem, O memorabilem illorum sapiẽtiam, ô diligentiam, ô in magistrum fidem? Etenim iam sol ad occasum properabat, (hora enim erat quasi decima) & propterea etiam Christus domum non docet, sed allicit sequentes, ostendens iam in suos accepisse. Non dixit igitur intempestiuum esse, vt ad se proficiscerétur: sed, venite, inquit, & videte vbi habitem. Non dicit, audietis cras si quid vultis, neque tunc missos fecit: sed tanquam amicos, longa deuinctos consuetudine alloquitur. Quo igitur pacto, in-

quit filius hominus non habet. vbi caput inclinet? quoniam nullum habuit proprium diuersorium. Ita ea intelligenda est parabola. Non quod domum non habitaret, hoc autem dixit euangelista, quia apud eum ea die moram traxerunt. Sed cur non id addidit, tanquam manifestum esset? Neque enim alia ratione secuti sunt, neque Christus eos allexit, quàm vt erudiret: quod tam largiter, & prompte vna nocte acceperunt, vt mox vterque alios allicerent, Hinc facile admonemur omnia præter diuinarum rerum doctrinam, & vana & superflua æstimanda: ad eam autem nullum tempus esse intempestiuum, quanuis aliena domus ingredienda sit, & magnus vir & clarus etiã ab obscuro petendus, & intempestiue nunquam huius doctrinæ occasio contemnenda est. Cibus enim, & balnea, & cœnæ, & reliqua secularia statutum tempus habent: supernæ autem sapientię nullo tempore circunscribitur, sed omne ei tempus accommodatum est. Opportunè, inquit, importune, argue, obsecra, increpa. Et propheta: In lege eius meditabitur die ac nocte. Et Moses hoc Iudæis semper præcipit: secularia enim, hoc est balnea, cœnæ, quæ necessaria sunt & frequenter petimus: corpus imbecillius reddunt, animæ autem doctrina quanto magis imbuimur, tanto fortior anima efficitur. Verum enimuero in deliramentis, & nugis inutiliter vniuersum tempus cõsumimus, & aurora, crepusculo, meridie, vespere, frustra desidemus, locum ad hęc cõstituimus: diuinum autem pabulum si semel, bísve ad summum, audimus, tanquam saturi nauseamus. Quænam horum causa? Parua animi affectio. Concupiscentiam circa hæc & appetitum dissoluimus, & idcirco spiritalem cibum fastidimus. Magnum autem & hoc præter alia ægritudinis indicium, quod neque esurimus: neque sitimus, sed vtrunque nobis iniucundum est. Nam si in corporibus, id est, grauissimi morbi signum, longe magis in anima. Quonam igitur pacto oscitantem eam & dissolutam, quibus operibus, quibus verbis sancire poterimus? Si diuinos sermones, propheticos, apostolicos, euangelicos, & alios omnes familiares hebuerimus, tunc longe hos meliores gustatu cibos quã seculi immundos cognoscemus. Hoc nanque nomine intempestiuas nugas, & sodalitates appellare libet. Quid enim, quęso, melius, de forensibus ne iudicalibúsque negociis: an

2. Tim. 4. a

Psal. 1. a

ciis, an de cœlestibus, & quæ post nostram hinc migrationem expectamus, disputare? Quid satius, proximi res & alienas diligenter curare, an angelicas plurimum nobis conferentes inquirere? Res vicini non omnino tuæ, sed cœlestes tuæ sunt. Sed licet, inquit, qui omnino hęc dicit, omnia impleat. Quid autem de quibus temere disputatis non intelligitis, sed omnem vitam in hoc consumentes, nullum, adhuc disputationis finem inuenitis? Neque adhuc grauiora dico. Humaniores enim hæc inuicem disputant, pigri autem & negligētes de mimis saltatoribus, aurigis, sermonem faciunt, ita & auditum simul & animam coinquinant, naturam his confabulationibus in omne vitiorum genus præcipitem agentes: simul ac enim saltatoris nomen lingua protulit, animus eius sibi faciem, comem, mollem vestem, & his illum longe molliorem effingit. Alius ex fornicariæ mulieris sermone, verbis, forma, limis atque lasciuis oculis, delicato aspectu, capillorum in orbem flexibus, fuco pictis genis flammam fouet, nónne quæso, in præsentia his verbis toto animo commouemini? Verùm non pudet, neque erubescitis? naturali enim necessitate hi motus exoriuntur. Quod si in ecclesia & ab illis procul irritamentis, nostris tamen sermonibus non nihil incalescitis, considerate quales esse par est eorum affectus, qui in ipso sedent spectaculo: quibus plurima licentia est, & extra hunc honestum reuerendúmque consessum, abiecto pudore & vident illa, & audiunt. Et quid tandem, aliquis fortasse impudentior dicet, si naturæ necessitas animum ita afficit, nos nō illam arguis? Quoniam quod auditor moueatur, naturale quidem est, fateor: quod autem audiat, voluntarium. Siquidem necessarium est, vt qui igni appropinquat, exuratur, & hoc humanæ naturæ imbecillitas exigit, non tamē nos natura igni admouet, hoc enim prauæ & peruersæ voluntatis est. Admonendum igitur censeo, ne sponte nostra nosipsos præcipites in ignem demus, néve in profundum malitiæ pelagus demergamur, ne paratæ diabolo flammæ obnoxij, cum illo in perpetuum damnemur supplicium: à quo vtinam liberi in ipsos Abrahæ sinus recipiamus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

NVENIT hic prior fratrem suum Simonem & dixit ei: Inuenimus Messiam, quod est interpretatum Christus, & adduxit eum ad Iesum. Cùm à principio deus hominem fingeret, noluit solum esse, sed ei dedit mulieris auxilium, & vt vna cohabitarét, instituit. Norat enim hác mutua consuetudine multum vtrique emolumenti prouenturum. Quid si non vt decuit mulier táto vsa est beneficio? Nam si rei ipsius natura considerabitur, magna profecto in hac coniúnctione deprehendetur vtilitas, modo aliquid sapiamus, neque in vxore duntaxat & viro, sed & fratribus, si tanto ipsi mune-
Psa.132.a re frui voluerint. Vnde propheta: Ecce quàm bonū, inquit, & quàm iocundum, habitare fratres in vnum. Et Paulus, ne eorum congregationem dimitteremus, admonuit. Hæc est inter nos & bestias differétia. Hac gratia ciuitates, fora, domos, excogitauimus, vt simul viueremus, non mutua tantū cōsuetudine, sed charitatis vinculo. Cum enim indigna nobis natura ab opifice deo tributa sit, neque sibi ipsi sufficiés vtilitati nostrę prospectum est, vt scilicet indigentia nostra mutua consuetudine iuuaretur. Itaque quod alteri deest, alterius auxilio suppletur. Non aliter hac mortali successione diutinam immortalitatem seruamus. Longum explicatu esset in præsentia, quātum hac inuicem intyma & syncera coniunctione vtilitatis proueniat. Sed aliud intendimus, cuius gratia hæc nobis dicta sunt. Andreas autem cum apud Iesum multa didicisset, non abscondit thesaurum, sed ad fratrem festinauit, accepta bona quamprimum communicaturus. Sed qua gratia Ioānes, quem Christus sermonem habuerit, non enarrauit? Vnde cognoscere possumus, quòd ideo apud Christum manserint? pauloante id nobis ostensum est, & ex hodierna concione etiam cognoscere licebit. Quid enim fratri Andreas dicit? Inuenimus Mesiā quod interpretatur Christus. Vides quàm cito didicit simul, & persuadentis magistri sapiétiam, & eorum in discédo incredibilem à principio diligentiam ostendit? Hoc enim verbū, inuenimus, animæ est maximè eius aduentum desiderantis & cœlitus veniam expectantis, cuius aduentu exultans,

alios euāgelij gestiat fieri particeps. Hoc fraterni animi, cognati amoris, synceri est affectus officium, vt in spiritualibus quàm diligétissimam curam adhibeamus, inuicem opitulemur: audi Andream quàm assertiuè articuli adiectione dicat, Inuenimus Messiam. Vnum quendā Christum expectabant nihil cum aliis communicantem. Considera ab ipso principio fidelem & beneuolum Petri animum. Cucurrit è vestigio, nil moratus. Adduxit, inquit, eum ad Iesum: sed nemo eius damnet nimiam in credendo facilitatem, nisi prius rem ipsam diligenter intueatur. Siquidem credibile est Andream plura persuasioni maxime accommodata narrasse, verum Euangelistæ nonnunquam multa breuitatis gratia permittunt: præterea non dicit ei statim persuasisse, sed tantum adduxisse ad Iesum, vt inde totum disceret, aderat enim alter discipulus doctrinæ particeps. Nam si Ioannes Baptista quum inquit, Ecce agnus dei: & qui in spiritu baptizat, certiorem doctrinam magistro edocēdam reliquit, & inde hauriri hortatus est: longè magis Andreas quum suum non esset officium, neque ad tanti luminis narrationem sufficeret, ad ipsum fontem fratrem adducere, oportuit tanto studio & alacritate: vt nihil eum auerteret aut moraretur. Intuitus autem Iesus dixit: *Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus*. Incipit iā reuelare diuinitatis mysteria, eáq; paulatim per prophetias aperire: hoc pacto & cum Nathanael egit, & cum muliere Samaritana. Non enim minus quàm signa prophetiæ mouent, neque vllum præ se ferunt fastum. Nam miracula apud stultam plebem nonnunquam calumnia notantur. In Beelzebub enim, inquit, eiicit dæmonia. Prophetia autem nulli crimini est obnoxia. In Simone enim, atque Nathanael hac doctrinæ via vsus est, nō autem in Andrea & Philippo. Quid tādem? Quoniam ille Ioannis habuit testimonium non parui ad fidem momenti: Philippus verò cōspectis qui aderant, facile persuasus est. *Tu es Simon filius Iona*. Ex præsenti futurum credit. Qui enim patrem nominat, constat eum futurum præuidere: & honorifice de eo prædicit, nō adulatione, sed veri prædictione: quod vel ex Samaritana constat, quam vehementer reprehendit, pręterita eius opera commemorās. Quinque enim viros habuisti, & quem nunc habes, non est tuus vir. Sic & pater eius multa

Mat. 12.*b*

Infr. 4.*c*

Gen. 49.

prædicit idolorum arguens opinionẽ. Annuncient quę vobis vétura sunt. Et iterum: Annunciaui & saluos feci, & nõ erat in vobis alienus, & in tota prophetia hoc meminit. Hoc enim vel maxime dei opus est, quod neque dæmones imitari possunt, quanuis maiorem in modum adnitãtur. In miraculis enim sæpe sub veritatis vmbra accipi possumus, prædictio futurorũ immortalis dei duntaxat opus est: quod si quando dæmones aliquid prædixerũt, stultum & incautum vulgus deceperũt: eorum nanque vaticinia pasim falsa deprehendentur. Atqui Petrus nihil ad Christi verba respondit. Nondum enim quicquam viderat manifestè, sed primò didicit. Animaduertendum autem quod non omnia quæ euentura ei erant, hoc primo congressu prædixit: non enim appellauit eum Petrum, non dixit: Super eam petram ædificaturam ecclesiam, sed dixit: *Tu vocaberis Cephas.* Illud enim maioris erat & potestatis, necnon etiam authoritatis.

Nominum impositio. Ea enim Christus nunc conticuit, humilius à principio loquitur: quum verò diuinitatem suam demonstrauit, maiora narrauit inquiens: Et ego dico tibi, tu es Simon, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, & super hãc petram ædificabo ecclesiam meam. Hunc Petrum appellauit, Ioannem verò filium tonitrui. Quamobrem? vt ostẽdat se eundem esse, qui vetus dedit testamentum. Ipse est qui nomina aptè imponit, qui Abram Abrahã, & Saraï Sarã, Iacob Israël vocauit. Multis à natiuitate nomina imposuit, vt Isaac Samson, vt iis quorũ meminit Esaias & Osee. Quibusdam quã à parentibus acceperunt appellationẽ mutauit, vt prædictis, & Iesu. Mos etiam antiquitus erat à rebus nomina imponi quod & Helias fecit: hoc autem non temerè fit, sed vt ea appellatio imponatur, quæ sit diuini beneficij perpetuum monumẽtum, & memoria per prædicta nomina auditorum animis imprimatur. Ita & Ioanni cælitus nomen imposuit. Qui enim debebãt ab ineunte ætate virtute pollere, eis tũc indita sunt nomina: qui verò in ætatis progressu profecturi erant, postmodum. Sed tunc quidem varia ac differentia singuli nomina acceperunt: nunc autem vno omnes appellamur, Christiano scilicet omniũ maximo atq; præstantisimo, cum quo & filij dei & amici, & corpus dicti sumus: qua appellatione cæteris omnibus vehementius excitari, & promptiores ad virtutem complectẽdam fieri,

Mat. 16.c
Marc. 3.b
Gen. 17.a
Ibidem c
Ibid. 32.f
& 35.b
Gene. 21.b
Iuds. 13.a
Num. 13.b
Luce 1.b

nec ea

nec ea quicquam indignum facere conari debemus, quum eodem, quo Christus nomine vocamur, vt Paulus testatur, cuius excellentiam nos intelligere oportet: quod si is qui principis cuiuspiam, aut alterius clari viri nomen sortitus est, quũ id audit, tumet atq; superbit, & magnæ id sibi gloriæ arbitratur, eiúsque authoritaté pro viribus seruare adnititur: quid nobis faciendum est qui nõ principis, non terrenæ alicuius potestatis, non angeli, non archangeli, sed ipsius omnium regis nomine appellari dignati sumus? Nónne ita animam nostram instituemus, vt non afficiatur iniuria, qui tanto nos honore prosequutus est? An ignoratis quanto cohortes regiæ, & scutati, & hastati, eius latus stipantes honore habeãtur? Ita & nos ꝓximi facti deo, eo magisquàm quos nunc diximus, quo corpus propinquius est capititi, quàm illi regibus, totis viribus cõtẽdamus, vt Christi simus imitatores, qui inquit: Vulpes cubilia habẽt, & volatilia cœli nidos struunt, filius autem hominis nõ habet vbi inclinet caput. Hoc ego à vobis exigere possem: graue fortasse & onerosum multis videbitur, quare hanc perfectionẽ propter imbecillitaté nostram omittamus. Arbitror autem vos non inhiare pecuniis, sed quemadmodũ summam illã virtutem propter multorum imbecillitaté omitto, ita vobis à summa malitia abstinendum est, ac etiam longè magis. Non accuso qui domos habent, agros, pecunias, mancipia, modò his bene vtantur ad frugalitatem, & vt decet, hoc est tãquam dominus, non tanquam seruus: vt ea posſideat, nõ ab his posſideatur: vt vtatur, non abnitatur: χρήματα enim hoc est pecuniæ ἀπὸ τῶ χρέομαι, quod est vti dicuntur, ea videlicet ratione vt his in necesſitatibus vtamur, nõ vt seruemus. Hoc serui est, illud domini, & ius super id habẽtis. Nõ propterea diuitias accepisti, vt terræ defodias, sed distribuas liberaliter: quas si deus seruari voluisset, non sanè homini dedisset, sed creditas dimisisset: verùm quum velit expendi eas, nobis largitus est, vt his inuicem cõmunicaremus. Qui pecunias seruat, non est earum dominus. Quod si vt augeãtur seruas, ea profectò optima augẽdi ratio, vt in omnes distribuãtur. Neque enim sine sumptu lucrũ, neque diuitiæ sine larga effusione proueniunt. Cuius rei argumẽtum in secularibus rebus videri licet. Si quidem mercator, & agricola: ille pecunias, hic semina profundit. Mercator nauigando

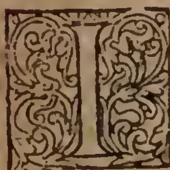
Matt. 8.c & Lu. 9.g

χρήματα.

pecunias in multos impẽdit, vt deinde lucretur: agricola semina in terram iacẽs, assiduo diei labore exercet, vt plus inde accipiat: hic autem non tanto opus est labore, non nauis fabricanda est, non iungendi boues, non terra aranda, non tempestates, non aëris intemperies, non vis grandinis timẽda, nulli fluctus, nulli scopuli offendendi. Hæc nauigatio, hæc satio, vna duntaxat re indiget, vt dispergantur diuitiæ: reliqua omnia agricola ille perficiet, de quo, inquit Christus: Pater meus agricola est. *Infr. 15.a* Quæ igitur temeritas, quæ insania, vbi omnia sine labore, sine periculo assequi possum⁹, supinos & oscitãtes persistere: vbi autem sudores innumeri, nauigandi pericula, labores, curæ & quod grauius est, incertum votum, tantopere inuigilare? Nolite, quæso, nolite ergo propriã salutem tantopere despicere: sed tot periculis contemptis, ad faciliora, & lucrosiora curramus, vt futura bona cõsequi possimus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amẽ.

HOMILIA XIX.

EX CAP. I.

IN crastinũ autem voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippũ, & dicit ei Iesus: Sequere me. Erat autẽ Philippus à Bethsaida ciuitate Andreæ & Petri. Tritum prouerbium est, homini diligenti semper aliquid superesse. Et Christus: Qui quærit, inquit, inuenit. *Matt.7.a* Quare nulla iam me admiratio tenet, Cur Philippus Christũ sequutus sit. Andreas enim audito Ioanne, Andrea Petrus, hic nemine, sed tantum Christo dicente: Sequere me, quamprimum credidit, & sequutus, alij factus est prędicator. Cucurrit enim ad Nathanael: quem scripsit, inquit, Moses in lege, & prophetæ, inuenimus. Vides viri diligentiam, vt scripturæ meminerit, vt Christi aduentum expectauerit? Inuenire enim quærentis est. In crastinum exiuit in Galilæam priusquam quisquam ipsum sequeretur, neminem vocat quod non temere fecit, sed summa sapientia: nam si nemine sua sponte prosequente ipse aliquos vocasset, de eorum perseuerentia potuisset dubitari: veruntamen vltrò sequi eligissent minime. Philippum autem sibi notiorẽ vocat, vtpote qui in Galilæa & natus erat, & educatus. Acceptis igitur

discipulis

discipulis, alios iam venatur, & in primis Philippũ, & Nathanaël. Sed de hoc non tam mirum fuit, quandoquidẽ nomen Iesu in vniuersam Syriam diffusum erat: illud admiratione dignũ, quo pacto Petrus, Iacobus, Philippus potuerunt tam breui persuaderi: non tantum ratione quòd ante signa, sed quòd Galilæi erant, vnde neque propheta surrexit, neque quicquam boni. Rusticiori enim quodammodo, & crassiori erãt ingenio. Vnde in hoc etiam Christus suam demonstrauit virtutem, quum ex sterili terra tales sibi discipulos comparuit. Credibile quidem est Philippum, & qui cum Petro erant, viso & audito Ioannis de Christo testimonio eum secutos, & Christi sermonem non parum in illis operatum. Nouerat enim qui idonei futuri essent discipuli. Euangelista autem hæc omnia omittit. Quoniam igitur venturus erat Christus, credidit: quòd Christus esset, ignorabat, quod vel à Petro, vel à Ioanne audierat. Meminit autem eius patria Euãgelista, vt intelligas, quod infirma mundi elegit deus. *Inuenit Philippus Nathanaël, & dicit ei: Q uẽ scripsit Moses in lege, & prophetæ, inuenimus Iesum filiũ Ioseph à Nazareth.* Per Mosen & prophetas dignum fide sermonem suum facere, & auditori persuadere adnititur. Nam cũ Nathanaël esset in perscrutanda veritate diligẽtissimus, vt & suis verbis, & Christi testimonio videri licet, merito ipsum ad Mosen, & prophetas Philippus relegauit, vt crederet. Quòd autẽ Ioseph filiũ appellat, noli perturbari, eiusmodi adhuc erat opinio. Et vnde constat Philippe, quòd ille sit? quod das nobis signum? neque enim satis est quod is sit affirmare. Quod inquam, signum quod miraculum affers? Non est de tantis rebus temere credendum, & periculosum est: dic quid certi habes? quod & Andreas, inquit, Siquidem ille cum suarum virium nõ esse intelligeret, quem thesaurum, quas diuitias inuenerit, ostendere, ad fratrem quem inuenerat ducit: ita Philippus quomodo ille hic sit Christus, & quomodo prophetæ eum prædixerint non dicit: sed ducit ad Iesum quem adhuc ibidem conspicabatur, vt inde doceretur. *Et dixit ei Nathanaël, A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus, Veni & vide. Vidit Iesus Nathanaël veniẽtẽ ad se, & dicit de eo: Ecce vere Israëlita in quo dolus non est.* Laudat Iesus & admiratur, qui dixit: A Nazareth potest aliquid boni esse? Quid laudat? nõnne po-

tius accusare oportuit? Minimè. Non enim quod nō crederet, ita locutus est, neque accusari, sed laudari meruit. Quanam ratione prophetarum verba diligentius, quam Philippus conferebat? Audierat ex Bethlehem, & ex patria Dauid Christum venturum. Hoc Iudæi credebant, hoc propheta iampridem his verbis prędixerat: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël. Huius prophetiæ memor Nathanaël audiens eum Nazarenū, perturbatur & dubitat, ne secūdum prophetæ sermonem Philippus falleretur. Intuere, quæso, hominis prudentiā intuere mansuetudinem. Non dixit se deceptum, neque falsa sibi narrari, neque quod à Propheta non ex Nazareth, sed ex Bethlehem Christum venturum didicerit: sed cōtra quam Philippus dixerit, persuasus obuiam tamen venit, ostendit igitur & scripturarū cognitionem, & morum simplicitatē, nec non vehemens Christi aduentus desiderium, cum Philippi verba non contempserit. Norat enim Philippum in patria cōmemoranda falli potuisse. Et vide quàm verecūdè interrogando non credendum innuit: non dixit, nihil boni fert Nazareth: sed à Nazareth potest aliquid boni esse? Necnō & Philippus prudenter quidem non indignatur, non ægrè fert, vtpote parum creditus, sed expectat virum, vt ad Christū adducat, & ab ipso principio Apostolū gerit, ideo Christus inquit: *Ecce vere Israëlita, in quo dolus non est.* Est enim & mendax Israëlita, sed non hic quippe cuius incorruptum est iudicium, nec ad gratiam, nec ad odium quicquā loquitur. Atqui Iudæi rogati vbi Christus nasceretur, in Bethlehem dixerunt, prophetæ testimoniū afferentes: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda. Verum illi antequàm Christum viderent de eo testati sunt, quo viso inuidia destiterunt, dicentes: Hunc nescimus vnde est, Nathanaël autē in eadem perstitit sententia, quod non esset à Nazareth. Quomodò ergo prophetæ eum Nazarenum vocant? Eo quod illic educatus est & conuersatus. Nec se Nazarenum negauit, ne qua suspicio oriretur: neque si id persuasisset, non propterea se Christum esse ostēdisset. Quid enim prohibebat non esse Christum, quanuis à Bethlehem natum? Hoc igitur omisit, id autem in medium attulit, quod maximum erat ad credendum argumentum,

Mich. 5. & Matt. 2. a & Ioan. 7. f

Infr. 7. f

tum,se,videlicet,præsentem eorum sermoni fuisse. Nam cum ille diceret, Vnde me nosti? Respondit, Priusquam te Philippus vocaret,quum esses sub ficu,vidi te. Animaduer te hominis constantiam. Nam quum dixisset Christus:Ecce verè Israëlita: non intumuit laudibus,neque his obuiam factus est,sed perscrutatur,vt de eo certi aliquid intelligat: & adhuc tanquam hominem alloquitur. Iesus tãquam deus respondet. Non enim è loco aliquo æditiori ipsum & eius mores,& mansuetudinem vidisse,non è specula aliqua more hominis eum sub ficu obseruasse dicit: nemo enim illic aderat, sed soli Philippus & Nathanaël secreto in loco inuicem sermonem habuerant. Idcirco, inquit Euangelista quòd quum videret à longè venientem ad se,dixit: Ecce verè Israëlita. Vt intelligatur priusquã appropinquaret Philippus, ita Christum loquutum. Et ne quisquam posset suspicari quare & temporis meminit, & loci, & arboris? Ne ab ipso missum Philippum quisquam opinaretur, si tãtum eius ad Nathanaël profectionis meminisset. Verum cum dixisset vbi eum conuenit Philippus, & tempus certissimum se prophetam ostendit: neque hoc tantum, sed etiam quæ inuicem loquuti essent in memoriam reduxit: hoc est à Nazareth potest aliqui boni esse?Ex quo maxime eum sibi cõciliauit,cum ex eo non reprehẽdit,sed laudibus prosequutus est. Et admiratus his verbis Nathanaël vere Christum esse cognouit,à prophetia,scilicet,& præuidentia, & à certissima ipsius mentis perscrutatione. Demonstrarat enim animi eius cogitationes plane intellexisse, præsertim cum quæ ægre ferenda videbantur,ea non reprehendit,sed laudat:dixit enim à Philippo vocatum,non autem quem inuicem sermonẽ habuerint,neque quod affuerit:relinquit hęc eius consciẽtiæ examinanda,cũ nolit ipse coarguere. Quid igitur? priusquam à Christo vocaretur eum dũtaxat vidit, nónne antea etiam insomni oculo viderat? Viderat sanè nõ modo inficias iret,sed ita opus fuit dictu. Quid igitur ille? cum certissimum de Christi prouidentia argumentum accepisset,confessus est, & primo se diligentem, deinde consensu fidelem ostendit:respondit enim, *Tu es filius dei,tu es rex Israël.* Vides gratam repente, & Iesum amplexantem animam? Tu inquit,ille es quem expectamus,quem quęrimus. Vides hominem stuporis,admirationis,lætitiæ plenũ?

Is nobis ſequendus eſt, quibus deus filij ſui cognitionem dare dignatus eſt: exultandum nobis eſt, non animo tantum, ſed re ipſa. Quod autem exultantium officium eſt? Credere ei quem cognoueris, credentium verò cogniti parere voluntati: nam ſi operibus noſtris deum in iram prouocabimus, quonam pacto poterimus exultare? Nónne videtis cũ amicum domi quiſpiam accipit quam præ ſe ferat lętitiam, quanta alacritate paratus ſit nulli rei parcere, dum hoſpiti rem gratam faciat? Quod ſi quis ei non obſequeretur, neque ad eum reficiendum omnia faceret, & ſi milies eius pręſentia ſe lætari diceret, non vtique crederetur: & meritò ſanè. Re ipſa, non verbotenus oſtendenda lætitia eſt. Venite ad nos Chriſtus, oſtendamus eius aduentu lætitiam, nihil quod eum perturbet faciamus, ornemus quam ingreditur domum, hoc lætantium eſt: prandium apponamus eius guſtui ſuauiſsimum, hoc exultantium eſt, Quale autem prandium? ipſe inquit: Meus cibus eſt, vt faciam voluntatē eius, qui me miſit. Paſcamus ipſum eſurientem, potum demus ſitienti: etiam frigidam aquam abs te accipit, quippe qui amat. Amicus enim, & ſi parua accipit, magna ſibi videntur. Tu modo læto vultu impendas duos obolos, non recuſat, ſed tanquam magna dederis gratè accipit. Nam cum nulſius indigeat, neque neceſſaria ei ſint munera tua, merito non munerum magnitudinem, ſed donãtis voluntatem reputat. Oſtende igitur duntaxat, tę aduenientem diligere, omnia eius gratia molliri, aduentu lætari. Conſidera qualis erga te fuerit, quod pro te animam poſuerit, neque poſt tanta in te beneficia rogare te recuſat. Pro Chriſto enim prædicamus, inquit, tanquam deo obſecrante pro nobis. Et quiſnam adeo inſanit, vt dominum ſuum non amet? Hoc ego dico, nec ignoro neminem veſtrum neque verbis, neque animo aliter ſenſurum. Verum non verbis tantum, ſed & re oſtendi vult amicus quid ſentias. Nam ſi lingua duntaxat amici exhibemus officium, ſanè ridiculum eſt, nõ modo apud deum, ſed apud homines nec ſtultum modo, ſed damnoſum. Verbis ergo opera conſentiant, operibus confiteamur, vt ipſe nos ſuos profiteatur, ineffabili gratia & benignitate, qui cum patre, & ſpiritu ſancto viuit & regnat, in ſecula ſeculorum, Amen.

Infra. 4. c

HOMILIA

HOMILIA XX.

EX CAP. I. ET II.

Espondit ei Nathanaël, & ait: Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Israël. Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis: maius his videbis. Primum nobis curandum est, dilectissimi, & omni studio inuigilandum, vt sacrarum scripturarum profundum inspicere possimus, quarum sensus oscitantes nunquam deprehendemus. Est igitur quàm diligentissimè inuestigandum & assiduis precibus insistendum, vt vel aliqua ex parte diuina mysteria assequi valeamus. Ecce hodierna die non paruæ nobis, sed multæ perscrutationis quæstio proponitur. Nam cum Nathanaël dixisset, Tu es filius dei: respondit Christus, Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis? maius his videbis. Quid hic quæsitu dignum? cur Petrus post tot tãtáque miracula, post talem doctrinam acceptam, Cristum dei filium confessus, ac si reuelationem à patre acceperit, laudatur: Nathanaël vero ante signa, ante doctrinam idem quod Petrus asserens minimè: sed tanquam nihil Christo dignum dixerit, maiorum spe trahitur: Quidnam hoc? quoniam & si iisdem verbis & Petrus, & Nathanaël vsi sint, non tamen idem ambo senserunt: sed Petrus filium dei tanquam verum deum: Nathanaël tanquam hominem tantum confessus est, quod ex sequentibus constat. Addit enim, Tu es rex Israël. Filius autem dei non modo Israël: sed vniuersi orbis terrarum rex est. Quod etiam inde ostenditur, quod Petro nihil amplius addidit Christus, sed tanquam perfecto in fide ecclesiam suam eius testimonio ædificaturum pollicitus est: Nathanaël tanquam potiori in parte deficienti subdidit: *Amen amen dico vobis, amodo videbitis cœlum apertum, & angelos dei ascendentes, & descendentes super filium hominis.* Animaduertis quomodo eum à terra paulatim erigit? quomodo animum excitat, ne amplius simplicem hominem coniectetur? Cui enim angeli ministrant, & super quem ascendunt & descendunt, quonam pacto hominem esse existimabitur? Præterea cum maiora visurum diceret, angelorum ministerium addidit: ac si diceret, hoc tibi magnum, Nathanaël visum est, propterea me regem confessus es: quid au-

Mat. 16. c

tem dices cum angelos super me ascendentes & descendentes videris? Quibus verbis suadet, vt ipsum angelorum dominum confiteatur: tanquam enim super dilectissimum regis filium, regij ministri & ascenderunt, & descenderunt: hoc quidem passionis tempore, illud resurrectionis & ascē sionis: necnon & ante cum accesserunt, & ministrabant ei, cum natum annunciarunt, laudarunt, dicentes: Gloria in altissimis deo, & in terra pax, quando ad Mariam venerunt, quando ad Ioseph. Facit autem quod sæpe alias: duo prædicit, alterum iam præteritum indicat, alterum ex hoc confirmat futurum. Illud nanque manifestū erat, quod ante Philippi vocationem esset sub ficu: ascensus autem & descēsus angelorum partim fuerant, partim erant futuri, apud crucem, videlicet in resurrectione, in ascensione, qui etsi nondum euenerint ex præteritis tamen facit, vt credantur. Qui enim eius virtutem iam viderat, facilius quæ futura audit, credit. Quid igitur Nathanaël? nihil respondit. Christus autem hactenus loquutus secum, ea verba reputaturum dimisit: noluit enim omnia simul, sed iacto in terram fertilem semine, sinit vt germinet, vt alio in loco inquit, Simile est regnum cœlorum homini, qui seminauit bonum semen, cum autē dormiret, venit inimicus eius, & superseminauit zizaniam in medio tritici & abit.

Luca. 2. b *Mat. 13. d*

CAPVT SECVNDVM.

T die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autē Iesus & discipuli eius ad nuptias. Vt iā dixi erat Christus quàm alibi in Galilæa notior, quare vocatus nuptiis affuit, in quibus non dignitati suæ, sed nostræ consuluit vtilitati: quippe qui nō dedignatus est formā serui accipere, lōgè minus seruorū nuptiis interesse. Qui publicanis & peccatoribus versabatur, multo minus nuptias recusasset: non enim qui inuitauerant, recte de eo sentiebant, neque tanquam magnum quendam, se popularem, & vt notum: quod his verbis significat Euangelista, Et erat mater Iesu ibi, & fratres eius: ac si dicat, quemadmodum illam & fratres, ita & Iesum vocauerunt. *Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinū non habent.*

Dignum

Dignum hoc in loco quæsitu est, vnde in mentem matri venerit, magnum aliquid de filio coniectari: nullum enim adhuc signum fecerat. Hoc enim fecit, inquit, initiũ signorum Iesus in Cana Galilææ. Quod si quis diceret, non idoneum hoc argumentum, quod primum signum fuerit, quoniam additum sit in Cana Galilææ: ac si diceret, non omnium primum, sed eorum quæ illic fecerat. Ad hoc respondebimus, quod superius inquit Ioannes: Ego nesciebam eum, sed vt manifestetur Israël, propterea veni ego in aqua baptizans. Nam si antea miracula fecisset, non indiguisset Israël, qui ipsum manifestaret. Vir enim factus, miraculorum multitudine, non Iudæis modo, sed & Syris, & longinquiora incolentibus, cognitus est tribus annis duntaxat: imò ne tribus quidem, sed quam primum nomen eius in omnes diffusum. Qui igitur tam breui miraculis claruit, longè magis à prima infantia, si ea fecisset: fuisset enim maiori admirationi, vtpote puer, quàm vir, neque tandiu in obscuro latuisset, sed nihil à pueris operatus est. Vnum autem duntaxat Lucas testatur, quod annorum duodecim sedisset in templo medius doctorum, & audiens, & interrogans fuissetque summæ omnibus admirationi. Nec immerito à teneris annis Iesus à miraculis abstinuit, arbitrati enim essent se prestigia videre. Nam si annorum accessu, & ætate maturo multi id suspicati sunt, quid de puero credidissent? Præterea maturius cum propter inuidiam crucifixissent, & generatio eius non fuisset credita. Vnde igitur matri venit in mentem aliquid magnum excogitare de filio? Manifestari iam cœperat & Ioannis testimonio & ex his quæ discipulis prædixerat, & ante omnia ipsa natiuitas, & quæ eo tempore euenerant, maximam de puero opinionem concitarant. Audiebat enim, inquit, omnia de puero, Et conseruabat ea in corde suo. Sed quid antea nihil eiusmodi dixit? Quoniam vt dixi, iam manifestationis tempus aduentabat, antea enim cum tanquam ex medio vulgo aliquis conuersatus esset, nihil adhuc tale mater ausa fuerat: verum cum Ioannem ad perhibendum de eo testimonium venisse audisset, & discipulos iam videret, cœpit audere. Et deficiente vino, dicit: Vinum non habent. Optabat enim vt iam hominum gratiam conciliaret, & ipsa clarior filij gratia efficeretur, & fortasse aliquo humano

Supr. 1. d *Luca. 2. g* *Ibidem,*

afficiebatur affectu quemadmodum & fratres eius cum dixerunt: Ostende teipsum mundo: cupidi eius miraculis sibi famam comparare, idcirco asperius respondit. *Quid mihi & tibi Mulier? Nondum venit hora mea,* Nam quod matrem reuereretur, testatur Lucas quod subditus erat parentibus, & hic Euangelista quantam passionis tempore matris curam habuerit. Vbi enim parentes nihil diuina impedirent mysteria, nil offenderent, æquum & necessarium erat filio parere, neque negare sine magno periculo potuisset: cōtra siquidem cum intempestiuum, & quod spiritalibus esset impedimēto petiissent. Quæ est mater mea, & fratres mei, aiebat. Siquidem non adhuc debitam de ipso opinionem habebant, sed more matrum Maria, iure omnia filio se præcepturam censebat, cum tāquam dominum colere, & reuereri liceret, ideo in hunc modum respondit. Considera quàm indignum erat, vniuerso adstante populo, & ad eum, & eius doctrinam audiendo, suspenso, illam in medium accedētem, publicam impedire vtilitatem, & de priuatis rebus habere sermonem, & extra eiusmodi concionem euocare? Inquit igitur, Quæ est mater mea, & fratres mei? non quod matrem contemneret, absit: sed vt maximè vtilitati consuleret, neque occasionem daret vt quispiam de ipso abiectum aliquid coniectaretur: nam si aliorum curam habebat, & digna se opinione illos imbuere moliebatur, longe magis id in matre curasset. Cum enim cōsentaneum sit Mariam vtpote matrem, priores sibi partes vendicasse: ideo matrem venisse nunciantibus ita respondit, neque aliter ipsam ex humili ad illam altitudinem erexisset, si semper tanquam à filio honorari existimasset, & non tanquam dominū habuisset. Hac gratia & hoc in loco inquit. Quid mihi & tibi mulier? Alia præterea causa afferri potest, non minus necessaria, ne qua suspicio oriretur: ab indigentibus enim, non à matre id quærendum erat. Quid tādem? Quoniam quæ familiarium precibus impetrantur, quamuis magna, rarò tamen eorum prędicationibus augentur: indigentium laudes cum quid impetrarint, omni vacāt suspicione, nihil ab his simulatur, & multa inde vtilitas prouenit. Etenim si vel optimus medicus, qui multos ægrotos curauerit, neque ab ipsis, neque eorum familiaribus, sed à sua tantum matre laudaretur, suspecta sane esset laus illa & molesta, ne prę sentium

Infr. 7. g
Luce. 2. g
Mat. 12. d
Mar. 3. d
Luce. 8. c

præsentium quispiam magnũ de eo aliquid, vel egregium opinaretur, preterea asperius locutus: Quid mihi inquit, & tibi mulier? eam admonens, ne idem amplius tentaret. Curæ enim ipsi erat maternus honor, sed longe magis animarum salus, & commune in multos beneficium, cuius gratia humanam carnem accepit. Non sunt igitur hæc liberius ad matrem loquentis, sed diuinæ dispensationis verba, vt admoneret pro dignitate miracula facienda. Quod enim vehemẽter ipsam, & præ ceteris amaret, & reuereretur, asperiora hæc verba, & indignatio demonstrat: quonam pacto, in sequentibus dicemus. Verùm quum audieris mulierem illam dicentem: Beatus venter qui te portauis, & vbera quę suxisti: deinde ipsum respondentem. Quinimo, beati qui audiunt verbum dei, & custodiunt illud. Ea sententia dictum existima, non quòd matrem negligeret, sed nihil ei vtilitatis matris nomen allaturum ostenderet, nisi bonitate & fide præstarei. Quod si Marię nihil sine virtute materna charitas erat profutura, longe minus nobis patris, fratris, matris, filij bonitas, nisi aliquid nostrum afferamus. Frater, inquit, non redimit, redimet homo. In nullo nanque alio, nisi in solis sui ipsius virtutibus, post diuinam gratiã de salute cuipiam sperãdum est. Nam si id profuturum erat per se Mariæ, profuisset etiam Iudæis, quorum consanguineus erat Christus secundum carnem, profuisset ciuitati in qua natus est, profuisset fratribus: Atqui dum fratres rerum suarum curam habuerunt, nihil eis propinquitatis nomen profuit, sed cum reliquo mundo damnati erant. Tunc autem admirationi esse cœperunt, quando propia clauerunt virtute: patria vero nihil inde consecuta cecidit, & incendio assumpta est, conciues miserè interempti periere, consanguinei secundum carnem nil ad salutem baccati sunt, deficiente virtutis patrocinio. Verùm apostoli ante omneis clarissimi euaserunt, cum se ad veram & expetendam eius familiaritatem, consuetudinémque per obedientiam contulerunt Hinc intelligimus fide semper nobis opus esse & vita, quæ virtutibus luceat, hæc duxtaxat saluos nos facere poterit. Quantæ enim cognati eius admirationi fuerunt, cum ne eorũ quidem nomina teneamus, apostolorum autem & vita, & nomina vbique terrarum decantantur. Nolimus igitur ob terrenam nobilitatem in superbiam efferri,

Luc.11. d

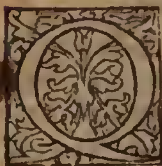
Psal. 84. b

licet longam progenitorum & quidem clarissimorum seriem numeremus, eorum virtutes superare contendamus, scientes aliorum nobis opera non modo nihil in futuro iudicio profutura, verum grauiter nos condemnatura, cum optimorum parẽtum liberi, & domesticis exemplis eruditi nihil profecerimus. Hoc ideo in pręsentia dico, quoniam multi Gentilium ad fidem & Christianam religionem à nobis hortati, ad cognatos, progenitores, & familiares suos cõfugiunt, quod fideles & Christi fuerint assertores. Quid ad te miser & infœlix? hoc te magis condemnas, quoniam tot progenitorum, tot familiariũ exempla ad veritatem complectendam te adducere non potuerunt. Alij fideles quidem, sed vitæ nullam curam adhibentes, cum ad virtutem hortantur, idem in suam adducunt excusationem, quod pater, auus, atauus pietatem maximè coluerint. Id te accusat, quod ex talium virorum semine his te indignum præstiteris. Audi prophetam ad Iudæos loquentem: Seruiuit Israël in muliere, & in muliere seruatus est. Audi Christũ: Abraham pater vester exultauit vt videret diem meum, vidit & gauisus est. Ita semper bona progenitorum opera non modo nulli ad laudem, sed ad crimen longe quidem grauius ascribit. His igitur animaduersis, nostris ipsorum operibus salutem consequi totis viribus adnitamur, ne spe nostra frustrati, tum deum intelligamus cum nulla nobis pœnitentiæ erit vtilitas. In inferno enim, inquit, quis cõfitebitur tibi? Quamobrẽ in hac vita flagitiorũ nos pœniteat, vt sempiterna bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quẽ, & cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorũ. Amẽ.

Osee.12.d.
Infr.8.b
Psal.6.b

HOMILIA XXI.

EX CAP. II.

Vid mihi & tibi mulier? nondum venit hora mea. Laboriosum sanè est orationem habere, quod & Paulus his verbis testatur, Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. Verum vos & leuare hunc laborem, & grauiorem facere potestis. Nam si orationẽ nostram neglexeritis, vel etiam non neglectam, re tamen non adimpleueritis: loboriosum nobis profecto erit, eo quod in cassum

1.Tim.5.c

cassum laborauerimus, sin autem attentionem præstabitis diligenté, & re ipsa audita exequimini, nullus nos labor grauabit: Fructus enim qui in laboribus comparatur, non sinit quicquam graue aut onerosum videri. Quamobrem, si animum nostrum excitare, & promptiorem in dicendo reddere placet: quem fructum faciamus ostendite, vt lætis inspectis segetibus, prouētus spe allecti, vtilitatis magnitudinem reputantes, laboremus: Neque enim parua nobis hodierna die proponitur quæstio. Nam cum mater dixisset, Vinum non habēt, respondit Christus, Quid mihi & tibi mulier, Nondum venit hora mea. Et licet ita responderit, maternis tamen vobis obtemperauit. Hæc nulla ex parte minor est quæstio quam superior, de qua non immerito sit dubitandum. Eum igitur ipsum, qui miraculum operatus est inuocantes, ad huius loci expositionem veniamus, Neque hoc tantum in loco dictum est, Nondum venit hora mea, sed & aliâs, nam cum capere eum Iudæi non possent, inquit, Euangelista: Nondum venerat hora eius, & iterum: Nemo misit in illum manum, quia nondum venerat hora eius. Et iterum: Venit hora, clarifica filium tuum. Quidnam ista significant? Idcirco plures in eandem sententiam textus adduximus, vt vna omnibus solutio afferatur. Quæ igitur ea est? Nulli temporum necessitati Christus subiectus est, nec ob temporis obseruationem nōdum horam suam venisse dicebat. Anne temporum opifex, & author seculorum tempora obseruaret? Ostendit autem omnia debito tempore non simul operari quoniam inordinata quædam confusio fuisset, nisi opportunè omnia transegisset, simúlque generationem, resurrectionem iudicium miscuisset. Considera quæso, oportuit facere creaturam, non vniuersam simul, non virum & mulierem vno condidit momento. Oportuit morti damnatum & resurrectum iri propter humanum genus, multum inter vtrumque abfuit. Sic enim opus fuit, oportuit dari legem, sed non simul & gratiam, sed vtrunque debitis dispensari temporibus. Nulli igitur Christus sub est temporum necessitati, sed ipse temporibus ordinem imposuit, quoniam author eorum est, quare hoc in loco, inquit. Nondum venit hora mea, hoc est, nondum cognitus sum: neque enim ipsum quisquam præter Andream & Philippum sequebantur, neque hi verè adhuc ipsum

Infra. 7.d
Ibid. 8.c
Infr. 17.a

cognoſcebant, non mater, non fratres. Siquidem poſt multa miracula, inquit, Euãgeliſta, Neque enim fratres eius credebant in eum, nemo qui nuptiis adeſſet: quippe qui ſi cognouiſſent, ſine dubio ad eum in ſuis confugiſſent neceſsitatibus: propterea inquit, Nondum venit hora mea, id eſt, nondum cognitus ſum præſentibus, nondum ſciunt vinum deeſſe. Sine, id primum intelligant, ſatis non eſt quod ſola referas, mater es & ſuſpicioſum miraculum faceres. Oportet indigentes rogent, non quod hoc ipſe indigeam, ſed vt miraculum vniuerſis appareat. Quippe egeni cum beneficiunt accipiunt plurimam habent gratiã: qui non indigent, non itidem eam intelligunt. Cur autem cum nondum horam ſuam veniſſe dixerit, impleuit tamen matris voluntatem? Maximè quidem: vt contradicentibus & temporum momentis eum ſubiectum exiſtimantibus, palam non rectam eorum ſententiam oſtenderet: nam ſi tempori ſubiiceretur, quò pacto immaturè id feciſſet? Præterea vt matri honorem exhiberet, & non omnino contumax videretur matri, tot præſentibus, néve impotẽtię argueretur. Etenim Maria ad filium miniſtros duxit. Siquidem cum Cananææ dixiſſet Chriſtus, Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & dare canibus: dedit tamen nimia eius ſedulitate permotus, atqui etiam dixerat, Non ſum miſſus, niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël, & tamen filiam liberauit. Ex quo admonemur, quod etiam beneficio indigni, aſsidua efflagitione eo digni efficimur. Idcirco mater & expectauit, & pa lã miniſtros accerſiuit, vt à pluribus rogaretur, & addidit. *Quodcunque dixerit vobis facite.* Norat non eſſe imbecillitatis excuſationem, ſed ne faſtu quodam temere id ſuſcipere videretur, quamobrem miniſtros adduxit. *Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundum purificationem Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas, vel ternas. Dicit eis Ieſus. Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vſque ad ſummum. Et dixit eis Ieſus: Haurite nunc, & ferte Architriclino. Et tulerunt,* Nõ temere dictum eſt ab Euangeliſta, ſecundũ purificationem Iudæorũ: ſed ne quis infideliũ ſuſpicari poſſet aliquo fortaſſe craſsiore vino in eis inſidente: deinde infuſa aqua limpidiſsimũ vinum effectũ. Quare illa particula. Secundum purificationem Iudæorũ: nũquã in his vinũ fuiſſe oſtendit. Nam cum Palęſtina inopia aquarum laboret (rari enim

Inſr. 7. a

Mat. 15. a

Ibidem.

enim illic fontes ſcaturiunt) hydriæ illæ aqua ſemper plenæ ſeruabantur, ne quando immundæ fierent, longius flumina petenda eſſent, ſed prope purgarentur. Sed quanam gratia antequàm implerentur, nõ fecit miraculũ, quod longe fuiſſet admirabilius? Siquidem aliud eſt ſubiectæ materiæ qualitatem mutare, aliud ipſam ſubſtantiam ex nihilo facere. Hoc profecto mirabilius, nõ tamen ita credibile, & quod tam facile potuiſſet multitudini perſuaderi, hac gratia miraculorum nõnunquàm magnitudinem conſulto imminuit, vt facilius crederetur. Sed cur ipſe hydrias aqua nõ impleuit, deinde in vinum vertit, ſed miniſtris implendas mãdauit? Ipſam eandem ob cauſam, vt miraculi ipſos teſtes haberet, qui aquam hauſiſſent, ne qua fraus, ne quod præſtigium putaretur. Nam ſi contumaciores fuiſſent ad credẽdum, potuiſſent miniſtri teſtimonium perhibere ſe aquã hauſiſſe, & hydrias impleuiſſe. Accedit ad hoc quod hæreticorum dogmata in eccleſia pullulantia propter hoc euertuntur. Nam quum ſint nõnulli qui alterum mundi opificem, quæ videntur opera cõdidiſſe aſſeuerant, horum quoque inſaniã cohibens, plura facit miracula ex ſubiectis ſubſtãtiis. Nam ſi ipſe deo contrarius opifex fuiſſet, nõ vtique alienis vſus eſſet Chriſtus ad propriæ virtutis demonſtrationem: hoc autem miraculo manifeſtè oſtẽdit ſe eum eſſe, qui vineas irrigat, pluuiam per vitis radicem in vinum vertit, quum quod in planta lõgiori temporis ſpacio efficitur, id repentè in nuptiis operatus eſt. Cũ autẽ impleſſent hydrias, inquit: *Haurite nũc, & ferte Architriclino. Et tulerũt. Et guſtauit Architriclinus aquam vinũ factum, & nõ ſciebat vnde eſſet: miniſtri autem ſciebant qui hauſerant, vocat ſpõſum Architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primũ bonũ vinũ ponit, & quum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt: tu autẽ ſeruaſti vinum bonum vſque adhuc.* Rurſus hoc in loco nonnulli calumniantur hunc ebrioſorum fuiſſe conuentum de guſtu differentium, corruptis homines moribus, nec idoneos qui miraculum indicarent, vtpote qui nõ viderint aqua an vinum eſſet. Siquidem ipſe Architriclinus, inquit, quũ inebriati fuerint, maximè hoc ridiculum. Veruntamen hanc ipſorum ſuſpicionem tollit Euangeliſta: non enim conuiuas, inquit de miraculo tuliſſe ſentẽtiam, ſed Architriclinũ, qui ſobrius nil adhuc guſtauerat. Etenim nemo ignorat hu-

iusmodi in conuiuiis munera, maximè sobriis & temperantibus demandari, quorum solum officium est, vt debito ordine & apparatu omnia dispensentur. Idcirco sobrium virum in miraculi testimoniũ adduxit. Non enim dixit Christus vt recumbentibus miscerent, sed ferrent Architriclino. Vt autem gustauit Architriclinus aquam vinum factum, & non sciebat vnde esset: ministri autem sciebant, vocat sponsum Architriclinus. Et quanã gratia nõ vocauit ministeros? ita enim miraculũ manifestius fuisset: quoniam neque ipse Christus manifestum fecit, sed lentè & pedetentim miraculorum suorum virtutem cognosci voluit: ad hoc si ministri tunc id narrassent, nemo eis credidisset, sed insanire potius arbitrati essent, quum de homine opinione omniũ humili & abiecto id perhiberet testimoniũ, sed re ipsa cognouerunt. Neque enim qui sibiipsis nõ crederent, alij fuissent credituri. Propterea nõ omnibus reuelauit miraculum, sed maximé idoneis certiorem cognitionem in posterum reseruauit, vt post aliorũ signorum certitudinem hoc etiam crederetur. Si quidem in filij reguli curatione ostendit Euangelista, hoc manifestius potuisse: hac enim maximè gratia regulus Christũ vocauit, quod illud signum audierat quod his verbis significatur: Venit Iesus in Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinum. Neque simpliciter vinum, sed optimum. Eiusmodi enim Christi miracula, vt quæ natura perfecta sunt, quàm longè pulchriora, melioráque reddántur: ita & alia, distortũ membrũ quàm sana validius reddebat. Quod autem vinum & vinum optimum esset factum, nõ ministri tantũ, sed & spõsus, & Architriclinus perhibuere testimoniũ quod à Christo factũ fuerit, ministri qui aquã hauserãt. Itaque quãuis tunc occultatũ esset miraculũ, nõ tamen diutius sileri poterat, sic multos & necessarios testes sibi in posterũ asciuit, & sanè credibile est sponsum nõ prorsus in his siluisse. Verùm Euãgelista exposito miraculo ad magis necessaria properat: necessarium nanque erat, vt aqua vinum & vinũ bonum factum sciretur, non autem quod Architriclino sponsus dixerit. Multa enim signa prius obscura progressu tẽporis manifestata sunt ab his qui à principio viderunt: tunc Iesus vinũ ex aqua fecit, tunc atque etiam in præsentia lasciuas & infirmas hominum voluntates mutare nõ desinat. Sunt enim plerique hominũ nulla aqua meliores, frigidi,

Insr. 4. f

frigidi, fluentes, ſemper mutabiles, huiuſmodi homines ad dominum adducẽdi ſunt, vt eorũ voluntates in vini ſimilitudinem transferat, ne amplius labantur, ſed præteritorum compuncti ſibi & proximo lætitiæ efficiãtur authores. Sed quinam ſunt hi frigidi? Qui fluxis præſentis vitæ rebus incumbunt, qui non contẽptis humanis ſeculi deliciis, gloriç, potẽtiæ diuitiarum ſunt amatores. Hæc enim omnia fluxa & caduca ſunt, & nuſquã conſiſtentia, quæ in prçceps ſemper celeri impetu deferũtur. Si quidem qui hodie diues eſt, cras erit pauper: qui hodie in curru, prçcone, lictoribúſque, & apparitoribus comitatus magiſtratũ gerit, poſtridie nonnunquã in carcerẽ intruditur, & velit nolit, aliis omnia relinquit. Qui in deliciis vitã agit, qui cõuiuiis diſſoluitur, pene crapula vẽtrem diſrumpit, ne vna quidem die poteſt in eadem ſatietate permanere, ſed concocto cibo iterum ad id cõpellitur, nihil à torrente differẽs. Nam quemadmodum in eo prior fluxus alio ſuperincumbente vrgetur, ita & nos alio poſt aliũ cibo indigemus. Huiuſmodi eſt omniũ huius ſeculi rerũ natura, vt quæ ſortita eſt, retinere nũquam poſſit, ſed ſemper fluãt, ſemper trahantur: in deliciis autem & & cõuiuiis nõ ſolùm fluxus, ſed difficultates multæ, & mala deprehenduntur. Illa nanq; ſatietas tum corporis robur, tum animi minuit fortitudinem. Neque ita fluuialium fluctuum vis ripas excedere & conuellere ſolet, vt deliciæ, laſciuiáque bonam valetudinẽ, & vires omnes facilè ſubtrahit. Quod ſi medicos percontaberis, omnium propè morborũ cauſas inde ortas inuenies. Vilis & tenuis, & ſimplex menſa bonæ valetudinis mater eſt, ita eam medici appellarunt: & non ad ſatietatem crapulari, ſanitatem & ſanitatis parentem: contra ſatietatem morborum ipſa medica arte incurabilium dixerũt, quod perſpicuum eſt. Si quidem pedum capitis, oculorum, manuum ægritudines, paralyſis, hydropiſis, icteros, febres longæ & acutæ, & plures id genus morbi, nimia crapula contrahuntur: neque enim vacat in præſentia omnes enumerare, qui non ex modico & temperato victu, ſed voracitate & crapula ingenerãtur. Quod ſi vis animi quoque morbos hinc prouenientes, intelligere, auaritia, iactantia, bilis, deſidia, luxuria omnis denique incontinentia hinc ducit originem, nec ſecus ac aſini animæ immodicis menſis & tot beluis diſtractæ luxuriant.

Perstringam & dolores, anxietatésq;, quibus qui se his addixerunt, afficiuntur: omnes quidem enumerare nõ póssumus, in summa breui totum explicabo: varia nãque & preciosa mensa nunquam auide, nũquam cum voluptate fruũtur. Vt enim tenuis mensa bonæ valetudinis, ita & voluptatis mater est: & crapula vt morborũ: ita fastidij & fons est, & radix. Vbi enim satietas, ibi auiditas esset nullo pacto potest. Vbi nulla auiditas, quo pacto ibi voluptas erit? Propterea non tantùm prudentia & valetudine prospera præstare diuitibus pauperes videmus, sed & lętitia. Quibus manifeste cognitis, ebrietatem deliciásque fugiamus, non in mensis modò, sed quæcunque in rebus secularibus capiuntur: ea omnia spiritalium voluptate mutemus, & secundum prophetam: Delectare in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui, vt præsentib⁹ & futuris bonis fruamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ, & cũ quo patri gloria, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXII.

EX CAP. II.

Oc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilaæ. Plurimum nos diabolus vrget, plurimum nostrę insidiatur saluti. Inuigilandum est igitur, & contra illius impetus vnumquenque se omni ex parte præmunire oportet: nam vel nimio aditu viam sibi quam latissimã patefacit, paulatim vires accipit. Quod si qua nobis salutis nostrę cura est, ne minima quidem in re eum nobis præualere permittamus, ne mox in moribus præualeat. Summæ nanque amentiæ est, vt quum ille tantopere animarum nostrarum perditioni inuigilet, nos cõtra pro nostra ipsorum salute non eandem adhibeamus diligentiam. Hunc ergo non temere in præsentia sermonem aggressus sum: Timeo ne in medio etiam templo aliquãdo hic lupus deliteat non præuisus à nobis, & insidiis suis & nostra desidia, ouis aliqua à grege & hac concione aberrans diripiatur. Nã si eius vulnera sensu deprehenderentur, si corpus offenderetur, non sane esset difficile eius insidias præcauere: verùm quum anima inuisibilis inuisibiles plagas accipiat, summa nobis opus est vigilantia. Nec tantũ vnusquisque seipsum probet. Nemo enim nouit

hominem,

hominem, vt spiritus hominis qui in ipso est. Oratio omnibus in medium proponitur, communis indigentibus medicina. Vnumquenque auditorum, quod ad morbum suum facit, accipere oportet. Nescio qui egrotent, qui bene valeant, idcirco de omnibus loquor affectibus, vt sibi quisque accommodatam medicinam inueniat. Nunc in auaritiam, nunc in delicias, nunc in luxuriã inuehimur, rursus virtutes laudamus. Timeo enim nequando vni nobis morbo vacãtibus, alij quo magis laboret, medicinam non adhibeam. Si vnus hic esset, nõ tam necessarium ducerem multiplicẽ habere sermonem, sed in tanta cõcione plurimos esse affectus credibile est. Quamobrẽ non immeritò hac vtimur orationis varietate, quæ in omnes diffusa, quo quisque indigeat, inueniet: hac gratia & scriptura varia est, & varia loquitur, cum in omnem hominem naturam cõditionémque diffunditur, in qua omnes reperiri affectus necesse est: licet non omnes in singulis his nos purgati summa cũ attẽtione, quæ nobis hodie proposita sunt, audiamus. Hoc, inquit, fecit initium signorũ eius in Cana Galilææ. Diximus quosdã dicere, non fuisse hoc initium signorum, quæ illic facta sunt. Ego non contendo hoc. Illud affirmo, post baptisma Christum miracula facere cœpisse, ante nullũ. hoc siue aliud primum fuerit post baptisma, non admodum quæsitu necessarium ducimus. *Et manifestauit gloriam suam.* Quonam pacto? Non enim multi affuerunt, sed ministri tantum, Architriclinus, sponsus. Quo, inquam, pacto manifestauit gloriam suam? Ex parte licet, & non tunc, secutis tamen temporibus manifestauit, cũ omnis id miraculum essent audituri. Hactenus nãque prædicatur, neque vspiam latet: nam quod in illa die nõ omnes sciuerint, ex sequentibus cõstat, siquidem cum dixerit, *Manifestauit gloriam suam*: addidit, *Et crediderunt in eum discipuli eius.* Qui etiam antea admirati eum fuerunt. Vidésne tunc signa maxime fuisse necessaria, quando idonei essent discipuli, & præsto ad miracula accipienda? Facilius enim credituri erant, quorum prædicatione vniuersus orbis secutis temporibus in Christum credidit. Et quonam modo sine miraculis eius quisquã habuisset cognitionem? doctrina, prophetia, miraculũ, sufficientia fuerunt, quę omnium animos arriperent. Itaque iam anima familiarior magis idonea facta est, quæ signis & miraculis

1. Cor. 2. d

moueretur, Quare sæpe Euangelistæ nihil operatum Christum dicunt, quandoquidem præsentes ad id accipiendum non essent idonei. *Post hæc descendit in Capernaum ipse, & mater eius, & fratres, & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus.* Quanam gratia cũ matre abiit in Capernaũ? neque enim illic vllum fecit miraculum, neque incolæ rectè de ipso sentiebant, sed multis flagitiis laborabant, vt ipse Christus ostendit: Et tu Capernaum, vsque ad cœlũ delata, vsque ad infernum defereris. Quoniam vt mihi videtur, quum paulò post esset Hierosolymam ascensurus, ante Capernaum petit, ne quocunque fratres secum & matrem traheret. Parum igitur illic matris gratia commoratus, iterum miracula aggreditur. Propterea inquit, quod nõ multo post ascendit Hierosolymam, paucis itaque ante Pascha diebus baptizatus venit Hierosolymam, vbi rem mirã aggressus est. *Venit in templum, & vedentes oues, boues, colũbas, & nũmularios sedentes eiecit.* Alius Euangelista eum dicentem meminit: Nolite facere domum patris mei speluncam latronum: hic autem inquit, *Domum negotiationis.* Non vt inuicem discordent sed quos bis eos eiecerit, non eodem tempore: sed hoc in operum suorũ initio illud iam passionis tempore appropinquante: quare vehementiori castigatione vsus, latronũ speluncam appellauit, nũc in ipso principio remissus agit, ex quo verisimile est illud iterum factũ. Præterea quæsitu dignum est, qua gratia adeo Christus hic indignatus est, & maxime quum alias iniuriis, cõtumeliisq; affectus, Samaritanus, & dæmonium habens appellatus, nihil tale fecerit: nunc non contentus flagello, verbis etiam in eos inuehitur? Cõtra, cur Iudæi qui in collatis beneficiis Christum accusabant & persequebantur, quũ credibile esset tam acri castigatione grauius excandescere, æquo animo tulerunt? Nulla enim in eum cõtumelia vsi sunt, sed quod signum, inquiunt, ostẽdis nobis quia hæc facis? Animaduertis invidiam incredibilem, & quonam pacto in alios collata beneficia magis eos irritabant? Sed cum speluncam latronum ab his templum fieri dicit, ostendit, quæ vendebantur, a furto, rapina, auaritia, & alienis calamitatibus comparata: quum autem domum negotiationis: impudentes eos in negociando significat. Sed qua gratia hoc fecit, cum morbos esset sabbato curaturus, & alia facturus, quæ illis transgressio

Luc. 10. c

Mat. 21. b
Luc. 19. g

greſsio legis videbantur? Ne dei contemptor & patri contrarius exiſtimaretur, id fecit, vt eorum tolleret ſuſpicionẽ. Non enim par erat, vt qui pro templi honore tantam oſtẽdiſſet indignationem, ab eius domino alienum animum haberet. Sufficientes ſanè erant ſuperiores anni quibus legi paruerat, qui eius erga legiſlatorem reuerentiam oſtenderent, quódque non præuaricaretur: at qui quum credibile eſſet ſuperiorem vitam, aut obliuioni mandatam, aut incognitam, vtpote in paupere & vili caſa educati, & cum vilibus conuerſati, iam in omni frequẽtia prope diem feſtum, quum multi concurrerent, hoc ſui facit experimentum. Neque tantum illos eiecit, ſed euertit menſas, diſperſit argentum, vt illi ſecum reputarent, quod qui ſe pro domus honore periculis exponeret, eius dominum minimè contemneret. Neque ſimulationem in ipſo quiſpiam poterat coniectari, cum non verbotenus monuiſſet, ſed periculis & contumeliis in medio vulgi & ſacerdotum furori ſe obieciſſet, rem minimè contemnendam peregit. Hoc ſanè non ſimulantis, ſed nihil pro diuini templi honore recuſantis officium fuit, hac gratia, operi verba conſenſerunt. Non enim dixit domum ſanctam, *ſed patris mei*. Patrem appellat, neque Iudæi indignantur: ſimpliciter nanque patrem acceperunt. Quum autem in poſterum expreſsius ſe illi æqualem oſtẽdit, tunc exacerbati ſunt. Quid igitur illi? *Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?* O ſummam dementiam, quonam ſigno opus erat, cum malefacta corriperet, & dei domum tanta purgaret ignominia: Zelus ille pro domus dei honore maximum fuit virtutis ſignũ, quod boni aduerterunt. *Recordati nanque ſunt diſcipuli eius tunc, quia ſcriptum eſt, Zelus domus tuæ comedit me.* Illi autem prophetiæ non meminerunt, ſed ſignum quærebant, dolebãt turpe lucrum auferri, & vt eum ab incepto auerterent, ad miraculum trahere adnituntur, ideo à ſignis abſtinuit, vt antea cum idem peterent: reſponderat enim, Generatio mala & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ: Sed tunc quidem manifeſtius, nunc latentius, ob nimiam eorum ſtultitiam. Neque enim qui primum nõ petentibus ſignum dederat, petentibus negaſſet, niſi prauam & fraudulentam eorum mentẽ cognouiſſet. Intellige quæſo, quid ſtatim rogauerint: intellige malitiæ plenã percon-

Pſa. 68.b

Mat. 16.a & Lucæ 11.d

tationem, consentaneum erat, vt Christus eam curam susci peret, & tantam domus ignominia commoueretur: illi autẽ accusant, & vendere sibi licere contendunt, neque à vẽden do desistendum, nisi ipse signum ostenderet. Quid ad hæc Christus? *Soluite inquit, templum hoc, & in tribus diebus exci tabo illud.* Multa tũc obscura ad eos locutus est, quæ ad implendam prophetiam erant futura clarissima, vt nunc conti git. Nam cũ resurrexisset, inquit, à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat de corpore suo: & crediderunt scripturę & sermoni quem dixit Iesus. His verbis, alij dubitabant, alij responderunt: *Quadraginta sex annis ædifi catum est templum hoc, & tu tribus diebus excitabis illud?* Secundam templi ædificationem meminerunt, prima nanque viginti annis absoluta est. Sed qua gratia dubitantibus non aperuit, se templum carnem suam appellare? Euangelista id interpretatur, Christus tacuit. Qua, inquam, gratia? quoniã ipsius verbis fidem non adhibuissent, quod si discipuli nõ erant idonei, qui ea audirent, multo minus turbæ. Inquit enim. *Cum surrexisset a mortuis, tunc recordati sunt, & crediderunt sermoni & scripturæ.* Duo nanque eis proponebantur, alterum resurrectio, alterũ longè maius, an deus in ipso esset, vtrũque his verbis significauit, Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Quod & Paulus nõ paruum esse diuinitatis signum ostendens, inquit: Qui prædestinatus est filius dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorũ Iesu Christi. Quare & hic & alibi sæpenumero hoc signum in mediũ affert: Cum exultaueritis, inquit, filium hominis tunc cognoscetis quia ego sum, & iterũ. Non dabitur vobis signum, nisi signũ Ionæ prophetæ. Et hic iterũ: In tribus diebus excitabo illud. Quoniã hoc vel maxime argumento se non esse purum hominem, & mortem sibi subesse, & eius vim & bellum grauissimum mox soluturum ostendebat, idcirco inquit, Tunc scietis, Tunc, quando? quãdo, videlicet, in resurrectione orbem terrarum ad me traham, tunc scietis me vt deum & dei filium dilectissimum, ad paternam vlciscendã cõtumeliam hoc fecisse. Quid tandem? Non dixit quibus signis à negociatione mala abstinere oporteret, sed daturum promisit, quoniam id eos magis irritasset, hoc autem magis exterruit. At illi nihil responderunt, cum id incredibile videretur, & vt impossibile

salomonis ædificatio perfecta fuit annis ut in lib. .c.VI. in fine

Rom. 1. a

Infra. 8. d

Ionæ. 2 & Matt. 16. a

vt impoſsibile percontari neglexerunt. Quaſi ſi ſanæ mẽtis fuerunt, quod tunc incredibile viſum erat, poſt tot ſigna & miracula profectò quærere & percõtari debuiſſent, vt eam ſoluerent dubitationẽ: ſed ſtulti, aut eius verbis aures non adhibebant, aut iniqua interpretatione deprauabant: proptérea Chriſtus obſcurè ad eos locutus eſt. Eſt autem hoc in loco quæſitũ dignũ, quomodò diſcipuli Chriſtũ à morte reſurrecturum ignorabant? Quoniã adhuc ſpiritali gratia indigni erant. Ideóque cum frequenter eis Chriſtus reſurrectionẽ prędixiſſet, nihil tamen manifeſte intellexerunt, ſed quid id eſſet inuicem percontabantur. Videbatur enim haud quaquam credibile, quod ſeipſum poſſet aliquis ſuſcitare, & ita ſuſcitari. Nec aliã ob cauſam Petrus reprehẽſus eſt, quàm quòd cum nihil de reſurrectione ſciret, inquit: Abſit à te domine. Neque Chriſtus ante rẽ ipſam manifeſtè diſcipulis reuelauit, ne ſcilicet, à principio tanquam rei maximè incredibili diffiſi perturbarentur: neque enim adhuc planè norant quis eſſet. Manifeſtis nanque operibus nemo non credidiſſet: ſolo autẽ verbo non ita fides præſtari aſſolet. Hac ratione obſcurè primũ loquutus, cum re ipſa fidem confirmauit, tunc & verbis prudẽtiam, & tantam ſpiritus gratiam infudit, vt repente omnia ad ſe traheret. Ille vobis commemorabit omnia, inquit. Nam ſi vno duntaxat veſperi pudore abiecto diſcipuli fugiẽtes, Chriſtum negauerunt: minime ſuperioris temporis operum & verborũ eſſent recordati, niſi ſpiritus ſancti gratiam supernę affati accepiſſent. Quod ſi à ſpiritu, inquit quiſpiam, audituri erant, quid oportuit Chriſtum id prius communicare, pręſertim cum non intelligerent? Quoniã non docuit eos ſpiritus, ſed Chriſti doctrinam in memoriam reduxit, quod nõ parum in illius gloriã ceſsit. Spiritus itaque gratiæ infuſio, tam larga, tam exuberans à dei gratia ortum habuit, inde ſua ipſi virtute donum conſecuti ſunt. Vitæ enim honeſtate atque ſapientia effulſerunt, magnos ſubierunt labores, & præſentem contempſerunt vitam, nullius eam momenti arbitrati, hinc ſuper omnes elati, tãquam aquilę leues alte volantes, operibuş ſuis in ipſum cœlum euaſerunt. Hinc ineffabilem ſpiritus ſancti gratiam cõſequuti ſunt. Hos & nos dilectiſsimi imitemur, neque extinguamus lampades, ſed eleemoſyna clariores reddamus. Huius ignis lux ita ſerua-

Infr. 14. d

Mat. 16. e

et tamen Chr... inquit ille doc... vobis omnia

tur si in vasa oleum dum hanc vitam viuimus, colligamus? quod nobis neque post hinc migrationem amplius: neque nisi per manus pauperum colligere permittitur. Colligamus, inquam, abunde, si cum sponso ingredi volumus: sin minus, excludemur. Impossibile enim impossibile, inquam est, etsi innumera faciamus bona, sine eleemosyna, cœlestis regni vel vestibulum quidem attingere. Quamobrem multa in pauperes vtendum est liberalitate, vt arcanis & ineffabilibus illis fruamur bonis, quæ vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXIIII.

EX CAP. II. ET III.

Vum autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderũt in nomine eius. Christi temporibus alij in errore perstabãt, alij veritatem oppugnabant, nonnulli eam complexi paulò post deserebãt, hos Christus seminibus comparauit, radices tantum superficie diffundentibus, quæ statim primũ arescunt. Hos nobis Euangelista in præsentia significat. *Cum autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo multi crediderunt in nomine eius, videntes signa quæ faciebat. Ipse autẽ Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset eos.* Firmiores erant discipuli, non signorum tantum gratia, sed doctrinæ Iesum secuti. Qui crassiori erant ingenio, signis trahebantur, acutiori vero, prophetis & doctrina: quibus qui crediderant, signis deinde magis confirmabantur, hos Christus beatos appellauit. Beati qui non viderunt &

Infr.20 g crediderunt. Quod autem hi non vere crederent, ex sequẽtibus ostendit: Ipse enim, inquit, *Iesus non credebat seipsum eis.* Quare? Eo quod ipse nosset omnes, & quia ei opus non erat, *vt quis testimonium perhiberet de lumine: ipse enim sciebat quid esset in homine*, hoc est, non curabat exteriora verba, qui in ipsos animos ingreditur, in humanas cogitationes irrumpit, qui eorum feruorem mox infrigescere cognoscebat: neque ac si perfecti essent discipuli, eis fidebat, nec arcanorum doctrinam tanquam fidelibus credebat

debat. Humanorum autem cordium cognitio solius dei est, qui ea formauit. Tu em, inquit, cognoscis corda solus. Nō opus erat Iesu testibus, ad eas quas formarat mentes cognoscendas. Norat igitur eorum infirmitati non credendum. Homines enim, vt pote qui neque præsentia, neque futura intelligunt, cum fraudulentis & instabilibus sæpenumero res suas sine suspicione communicant: Christus autem abscondita cordium manifeste intuebantur. Tales multi sunt his quoque temporibus, qui sibi fidei nomen vendicant, facile ad credendum adducuntur, his neque nunc Christus fidit, plurima occulit: & quemadmodum nos nō eodem modo amicis nomine & re credimus, ita neque de⁹. Audi quid discipulis dicat: Non iam vos dico seruos. Vos amici mei estis. Vnde, & quamobrem? Quia quęcūque audiui à patre, nota feci vobis. Hac gratia nulla Iudæis ne petentibus quidem signa ostendebat quoniam tentandi gratia percontabantur. Nónne & nunc quoque signorum petitio tentantium est? Sunt sanè & hæc nostra ętate qui quærāt, quare & nunc signa non fiunt? Si fidelis es, vt oportet: Si Christum diligis, vt diligendus est, non indiges signis: signa enim incredulis dantur. Cur igitur, inquis Iudęis nō data sunt? Sunt inquam, maxime. Quod si petentes aliquando non acceperunt, ideo factum est, quoniam non vt ab incredulitate desisterent, ea quærebāt: sed vt magis malicia sua obdurescerēt.

Act. 1. d

quarone [illegible] amicos dixeri

Infr. 15. b

Ibidem. c

CAPVT TERTIVM.

RAT autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum hic venit ad Iesum nocte. Hic in euangelicæ narrationis progressu Christo opitulatur: dicit enim: Lex nostra non iudicat quemquam, nisi prius audiat ab eo & cognoscat quid faciat. Aduersus hunc Iudæi indignati dicebant: Interroga & vide, quod propheta ex Galilæa non surrexit. Hic etiam post passionem multum diligentiæ in sepulturam dominici corporis adhibuisse perhibetur. Venit enim, inquit, & *Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primum, ferens mixturam mirrhæ & aloës quasi libras centum*: hic nunc afficiebatur quidem Christo, non tamen vt oportebat, neque quo debebat animo, sed adhuc Iudaica imbecillitate, detinebatur, ideo no-

Infr. 7. g

Ibidem.

Infr. 19. g

cte venit, quia interdiu formidabat. Sed clementissimus deus, neque tam frigidum affectum pepulit, neque obiurgauit, neque indignum sua duxit doctrina, sed multa cum mãsuetudine eũ alloquitur, & arcana aperit, obscurè quidem, aperit tamen: quippe qui longe magis venia dignum
Infr.12.f existimauit, quàm qui malicia percõtabantur. Illi enim nullo pacto poterant excusari: hic etsi reprehensioni, non tantæ tamen erat obnoxius. Quomodo igitur Euangelista nihil tale de Nicodemo dixit, quemadmodum alibi, quod ex principibus multi crediderunt in eum, propter Iudæos autem non confitebantur, ne extra synagogam fierent? Quia id totum ex nocturna profectione significauit. Quid ergo inquit? *Rabbi, scimus quod à deo venisti, nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis: nisi fuerit deus cum eo.* Adhuc humi vertitur. Nicodemus, adhuc humanã de Christo habet sen-
Esa. 42. tentiam, & tantum de propheta loquitur, nihil altum pro-
Infr.12.g pter signa coniectatus. Scimus, inquit, quod à deo venisti magister. Quid ergo noctu venis, & clanculum, ad eum qui diuina loquitur qui à deo venit? Quid non apertè profiteris? Sed hoc neque dicit, neque reprehẽdit Iesus. Calamum enim contritum non confringes, inquit, & linum ardens nõ extingues. Non dicet, inquit, neque clamabit. Et iterũ: Non veni vt iudicem mundum, sed vt saluum faciam. *Nemo potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Adhuc secundum hęreticos loquitur, qui dixerunt Christum in operibus suis alterius indiguisse auxilio. Quid ad hoc Christus? Considera, quæso, humilitatem incredibilem. Noluit dicere se nullius egere auxilio, omnia suapte facere pote-
Luca.5.e state, esse dei dilectissimum filium & eiusdem qua pater po
Act.9.g tẽtię, eo quod difficile creditu videbatur. Quod enim sem-
Mat.12.a per dixi, & nunc dicam, curę erat Christo à principio non
Mar.2.a tam quis nam esset ostẽdere, quàm vt crederetur nihil con-
Ibidẽ.4.d tra patris facere voluntatem. Ideóque verbis sæpenumero
Ibid.2.b humilioribus locutus est, re autẽ quid posset ostendit: Mira
Lucæ.8.d cula virtute summa operatus est. Volo, inquit, purgare. Ta-
Mat.15.c bitha surge. Extende manum. Dimittũtur tibi peccata tua.
Ibid.21.a Tace, obmutesce. Tolle grabatum tuũ, & vade in domum
Luc.32.f tuam. Tibi dico malum dęmonium exi ab hoc. Fiat tibi vt vis. Si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia domino his opus est. Hodie mecum eris in paradiso. Audistis quia di-

ctum est antiquis, Non occides: ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Venite post me, faciam vos piscatores hominum. Sic in omni euangelio summam eius deprehendimus in rebus authoritatem. Et quonam pacto ei quispiam credidisset, nisi secundum iussa res finem assecutæ essent? Potuissent inania derideri præcepta. Verùm cum euenerit, etiam inuitis silentium imposuit. Ex solis enim verbis Iudæi, vt erant impudentes, stultitiá eius arguere potuissent. Quáobrem hoc in loco Nicodemum alloquens, nihil altum attingit, sed obscurè ex humili ad superna erigit, admonétque se sibiipsi sufficientem ad fácienda miracula. Perfectum enim ipsum genuit pater nullius indigentem, nullius rei humilis aut abiectæ participem. Sed videamus quomodo hoc confirmet. Dixerat Nicodemus. *Rabbi scimus quia à deo venisti magister, & quod nemo potest facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Existimauit se magnum aliquid dixisse. Quid Christus? Vt ostenderet nondum veræ cognitionis vestibulum attigisse, sed extra regiam aberrare, & ipsum, & quicunque eadem esset sententia, respondit: *Amen amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum dei.* hoc est, nisi iterum nascaris, & vera imbuaris doctrina, longe à regno dei aberras. Sed obscure dixit, & vt æquiori animo toleraret: non aperte ad ipsum sermonem vertit, sed indefinito vtitur verbo: Nisi quis renatus fuerit tantum: non dicens siue tu, siue quis alius, talem de me habet opinionem, in regnũ non recipietur. Quod nisi hac ratione dixisset, nihil sane ad propositum id responsum. Hoc si Iudæis audissent irrisissent profecto, & abiissent. Nicodemus autem & in hoc discendi studium pręse tulit, & propterea obscure aliquando loquitur Christus, vt audientes attentiores reddat. Siquidem clarum & manifestum verbum fugit nonnũquam auditorem, obscurum autem etiam diligentiorem efficit. Sententia autem est. Nisi genitus fueris denuo, hoc est nisi spiritus per regenerationis lauacrum particeps efficiaris, non poteris veram de me opinionem concipere. Ista tua non spiritalis, sed animalis opinio est. Non tamé his verbis vsus est: noluit enim pro viribus, & cognitione sua loquentem perterrere, sed ad maiorum cogitationem sine suspicione erigit. *Nisi quis renatus fuerit denuo.* Denuo, hoc in loco,

alij è cœlo, alij iterum exponunt. Quippe qui nõ ita nasci-tur, non potest videre regnum dei, Regnum dei seipsum significat, ostendens non esse id tantum quod videtur, sed aliis opus esse oculis vt videatur. Adhæc Nicodemus: *Quomodo* (inquit) *potest homo nasci cũ sit senex?* Rabbi eum appellas, & à deo venisse dicis, & eius verba non intelligis? eo etiam verbo vteris, quod multam affert perturbationem.
Gen.18.b Ea enim particula, quomodo, non multum credentium, sed adhuc terrena sapientium est. Nam & Sara propterea risit, quia quomodo parere posset cogitauit. & alij multi hoc verbo fide exciderũt. Hęretici quoque hinc in sua perstant opinione, alij quidẽ quomodo natus est Christus, alij quomodo carnem accepit interrogant, & mentis suæ imbecillitati, immensam illam & ineffabilem subiiciunt substãtiam; quæ importuna curiositas sapientibus fugienda est. Neque enim qui quomodo percontantur, id scient, & à vera excident fide. Propterea Nicodemus cum dubitaret, modum inquirit: id enim sibi dici intelligebat, perturbatur, & rem non intelligit: Nam cum ad Christum tanquam ad hominem venisset, audirétque quàm ab homine longe maiora, & quæ nemo vnquam audierat: primum ad id mentem erigit, caligine tamen perstringitur, neque perstat in fide, rei difficultate huc illúcque distractus. Ideo non posse id fieri primum asserit, inde apertius sibi declarari rogat. *Nunquid* (inquit) *potest in ventrẽ matris suæ iterato introire, & renasci?* Animaduertite quonam pacto, qui humanis rationibus spiritalia admiscet, ridicula loquitur & delirat tanquam ebrius, quoties diuinorũ sensum perscrutatur, neque eum accipit. Audiuit generationem, sed spiritalem nõ intellexit, sed ad carnis traxit vilitatem, & tam admirabilem profundámque doctrinã naturali necessitati conglutinauit, delirag-
1.cor.2.d méta & ridiculas proponit dubitationes: idcirco Paulus inquit, quòd animalis homo, nõ suscipit ea quæ spiritus sunt. Verum Nicodemus Christum reuerẽter alloquitur, nõ intellexit quæ diceret, & impossibile id arbitratur, hoc tamen conticet. Duo ei dubitationem faciebant, & generatio talis & regnum, neque enim regni nomẽ auditum erat à Iudęis vnquam, neque huiusmodi generatio. Primum autẽ priorrem partem aggreditur, quæ maximè eius mentem mouerat. Nos autem horũ nõ ignari, diuina mysteria perscrutari caueamus

ri caueamus, neque rerum humanarum necessitate illa agi existimemus, sed pietate summa omnia intelligamus, scripturis fidem adhibeamus. Curiosus nanque & nimius rerũ diuinarum perscrutator nihil proficit, nihil inuenit præter vltimum supplicium. Audis natum Christum, crede: quomodo, noli disquirere, neque propter hoc tollas generationẽ quod vltimæ stultitiæ est. Nã si Nicodemus generatione non illa ineffabili, sed hac, quę ei gratia prouenit audita, quoniam nihil magnum animo concepit, sed terrenis tantũ inhesit, tenebris perfusus est: quanto hi digni supplicio, qui admirandam illam & omnem superantem rationem & intellectum tanto studio quærunt, inuestigant, perscrutãtur? Nihil enim tam obscuris obducitur tenebris, quam humana cogitatio, quæ omnia ad terram reducit, nec patitur cœlitus lumen accipere, vilissima profectò & ad lutum omnia referens, ideo superna nobis aqua opus est, vt abluti & quátum fieri potest, mundi cœlum petamus, & cœlestibus imbuamur disciplinis: hoc autem & animi bonitate & vitæ rectitudine assequimur, neque enim intempestiua inuestigatione dũtaxat, sed corruptis quoque moribus, humana mẽs in tenebris versatur. Quare Paulus ad Corinthios, inquit, Lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis, sed ne nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis. Cum sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis? Et ad Hebræos, & alibi frequenter hanc malorum dogmatum causam Paulum afferentem quiuis videre poterit, Anima enim affectibus implicita nequit profectò magnum aliquid, aut generosum intueri, sed tanquam lippitudine quadam perturbata, in tenebris versatur. Mentis igitur oculos à tam grauissimo morbo liberemus, illuminemus, nolimus inter spinas semen iacere. Quænam hæc spinarũ copia? nostis, & si tacemus, sæpenumero audistis Christum pręsentis vitæ solicitudines & diuitiarum fraudes, spinas appellasse, & meritò sanè. Nam queadmodum spinæ steriles sunt, ita & diuitiæ, quemadmodum ille quos tangũt, lacerant: ita harum cupiditas. Quemadmodum facilè igni comprehendũtur, & odio habentur, agricolis: ita huius seculi negocia. Postremò vt inter spinas feræ, viperæ scorpij delitescũt: ita in fraudibus diuitiarum. Verum enim vero dilectissimi, spiritus sancti igne & spinas consumamus, & bestias effugemus:

1. Cor. 3.

vt agricolæ agrum purgatum reddamus, inde ſpiritalibus aquis irrigemus, plantemus oliuam fructiferam, plantam vtique mitiſsimam & ſemper virentem, quæ illuminat, quæ nutrit, quæ bonam facit valetudinē, hæc eleemoſynæ ſunt officia, quæ tanquam ſignaculum eſt eam poſsidentibus. Hæc planta ne morte quidem areſcit, ſed ſemper viret, mētem illuminat, animi vires nutrit ac etiam robuſtiores efficit. Hanc ſi perpetuo amplectemur: fidenter & ſponſum adire, & thalamum ingredi poterimus: cuius vtinam omnes fiamus participes gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria ſimul & ſpiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XXIIII.

EX CAP. III.

Eſpondit Ieſus, & dixit: Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum dei. Pueri ſingulis diebus ad magiſtros proficiſcentes, & doctrinam accipiunt, & acceptam recitant, nunquam vacantes, vt ſcientiæ poſſeſsionem adipiſcantur, interdum noctes diebus iungunt, & adhuc pro caducis & fluxis rebus ſæpenumero illos cogitis, nos autem á vobis qui perfectiori eſtis ætate, non tantum exigimus, quantum vos à liberis veſtris: non enim ſingulis diebus, ſed duobus tantū, & breui eorum parte, vt vos labore leuemus, hortamur orationi noſtræ aures adhibeatis. Ad hæc & paulatim vobis ſcripturarū dicta decerpimus, vt facile accipere in mētis veſtræ theſauris recondere, memoriæ mandare, mandata aliis diligenter exponere poſsitis: quod profecto aſſequimini, niſi perquā ſomnolenti, & deſidiæ deditis & puerulis lōge hebetiores ſitis. Accipiatis igitur dilectiſsimi quæ heſternā concionem ſequuntur. Hæſitabat Nicodemus, & de huius ſeculi generatione locutum Chriſtum arbitratus, *Impoſsibile* (inquit) *ſenē naſci denuo.* Animaduerte nūc quomodo iterū Chriſtus quā generationē dicat manifeſtius oſtēdit, difficilem quidē ei qui ſecundū animā tantū percontabatur, potentem tamē à terrenæ cogitationis humilitate erigere auditorem. Quid ergo dicit? Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nō poteſt ītroire in regnū dei. Tu impoſsibile dicis

le dicis ego tam necessarium, vt aliter qui saluus esse non possit, quippe quæ maximè necessaria sunt, ea etiam facilia fecit deus. Terrena & secundum carnem generatio ex puluere est, ideo recondita sunt ei cœlestia. Quid enim communæ terrę cum cœlo? Spiritalis cœlestes nobis portas perfacile aperit, intelligitis quot vestrum in tenebris sitis? Exhorrescite, gemite, formidolosæ minæ sunt, formidolosa sententia. Nō potest, inquit, qui non renatus fuerit ex aqua & spiritu introire in regnū cœlorum. Nō ita sentiebat Nicodemus. Nihil enim peius est, quam humanis rationibus spiritalia subiicere. Hoc illum impedit, ne quid magnū, ne quid profūndum contemplaretur. Ideo nos fideles appellamur, vt humanarum cogitationum vilitate contempta, ad fidei altitudinem euadamus, & quæ nos manent bonorum cogitationū hauriamus. Quod si Nicodemus intellexisset, non sanè impossibile dixisset, qua vt abduceretur sentētia, quam diceret generationem Christus ostēdit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, nō potest introire in regnum dei. Voluit eum minis perterrere, & ad credēdum allicere, ne impossibile arbitraretur, & vt carnalis generationis opinionem tolleret, aliam, inquit, Nicodeme generationem dico. Quid ad terram deuolueris? Quid hanc naturali subiicies necessitati? Alius partus hic & excellentior nihil cum terrenis communicat nomine tantum hæc generatio conuenit, re longe differt. Reiice communem cōsuetudinem: alium partum induco, quo homines renasci volo: alium generationis modū affero. Formaui ex terra & aqua, non vtile vas euasit, sed deterius factum est: non amplius aqua & terra fingēdū est, sed aqua & spiritu. Quod si quis interroget, quomodo ex aqua: rursus ego illū, quomodo ex terra? Quomodo lutum in aliam transiuit materiam? Quomodo vnius speciei subiectū, terra enim sola erat, varia & diuersa effinxit? Vnde ossa, nerui, arteriæ, venæ? Vnde mēbrana & vasa organica? vnde hepar, splen, cor, vnde cutis, sanguis, phlegma, cholera? vnde tot operationes, tot colores? hæc enim non terræ sunt, neque luti. Quomodo terra accepto semine germinat, caro acceptum corrumpit? Quomodo terra commissa nutrit, caro his nutritur, non nutrit? Terra collecta aqua vinum facit, caro id sæpenumero acceptum in quam vertit. Vnde igitur caro ex terra est, quum

contrariam terræ operationem oſtendit? Sanè ratione inuenire nõ poſſumus, fide ſola poſſumus. Quod ſi quæ quotidie videmus & tangimus, fide indigent: quanto magis arcana illa & ſpiritalia? Nam quemadmodum terra inanimata, immobilis, diuina voluntate ad tanta miracula producenda vires accepit: ita ſpiritu & ſenſibili aqua omnia hæc admirabilia, & humanam excedẽtia cogitationem facilè exoriũtur. Noli igitur, quoniam hæc non vides, diffidere: neque enim animam vides, tamen animam eſſe, & eam te habere, & aliquid præter corpus eſſe non dubitas. Verùm Chriſtus non hoc, ſed alio exemplo Nicodemum allicit. Siquidem anima incorporea eſt, Nicodemus verò craſsioribus adhuc cogitationibus verſabatur. Mediũ igitur adduxit exemplũ, quod non ad ſolidi corporis naturã neque ad incorpoream aſcendit, hoc eſt vẽti impetus: & primùm ab aqua orditur, quæ tenuior eſt quàm terra, craſsior quàm ventus. Quemadmodum enim in principio elementum terra ſubiecta eſt, totum autem opificis dei fuit: ita hoc in loco elementum aqua ſubiicitur, veruntamen totum ſpiritalis eſt gratiæ: & tunc quidem in animam viuentem factus eſt homo, nunc in ſpiritum viuificantem. Verùm magna eſt differentia: anima enim vitam alicui non dat, ſpiritus autem nõ modò per ſe viuit, ſed aliis vitam largitur: ita mortuos ſuſcitarũt Apoſtoli. Et tunc quidem poſt factam creaturam homo formatus eſt, hic autem contra. Siquidem ante nouam creaturam nouus homo creatur, & primus naſcitur, & tũc mũdus trãſ-
Gene.2.c figuratur. Et quemadmodum à principio totum formauit, ita nunc totum creat. Et tunc, Faciamus, inquit, ei adiutorium: hic minimè. Quippe qui ſpiritus ſancti gratiam accipit, nulla alia re indiget. Qui in Chriſti corpore perficitur, quonam alio ei opus eſt auxilio? Tũc ad dei imaginem fecit hominem, nũc deo familiarem reddidit. Tunc piſces & feras homini ſubiectos fecit, nunc ſupra cœlos noſtrum propagauit imperium. Tunc paradiſi incolam conſtituit, nunc cœlum aperuit. Tunc ſexta die factus eſt, nũc prima & ipſo principio vnà cum luce. Ex quibus omnibus conſtat, quod ad aliam meliorem, & nullum finem habituram vitam hæc efficiebantur. Prima igitur formatio ex terra, hoc eſt Adæ: altera ex eius latere, mulieris videlicet: tertia ex ſemine, vt Abel. Verùm nullam harum quomodo, & qua fiant ratio-

ne,

ne,assequi possumus,quanquam crassiora sint. Quonã igitur pacto de intellectuali per baptismum generatione,& tã admirabili partu rationẽ reddemus, quæ lõgè altiora sunt, & subtiliora? Nam & angeli qui affuerunt tam inenarrabilis operis modum minimè enarrare possent. Affuerũt duntaxat,& viderunt,nihil tamen operati sunt,sed pater tantũ, & filius,& spiritus sanctus. Pareamus igitur diuinæ sententiæ,quæ sensu ipso visus certior est. Visus enim sæpenumero fallitur,illa minime. Nam quum omnia quęcunque sunt deus effecerit, dignus sane est cui fides adhibeatur,cũ de suo quicquam asserit opificio. Quænam ergo diuina sententia est? Quod generatio est res perfecta,quod si quis quomodo percontabitur,silentiũ ei diuino imponas testimonio,quod maxima est & certissima demonstratio. Sin iterum rogabit, qua ratione aqua abluimur:rogemus rursus & nos, cur vniuersa terra principium in hominis formationẽ retulit? Nã quod sine terra homo fieri potuisset,nemini dubiũ est. Sed, inquiet quispiã,à terra corpus habuisse, ab aqua autem nihil. Verum in hac re aqua non parum cõfert. Quamobrem noli curiosius inuestigare. Nã quod pernecessaria sit aqua, vel inde perspicuũ est,quod quum ante aquã spiritus inspirasset:in hoc tamen nõ quieuit Apostolus, sed ad aquæ necessitatem ostendendam ait:Nunquid aquã quis prohibere potest, vt nõ baptizantur hi qui spiritũ sanctum acceperũt, sicut & nos: Quænã ergo aquæ necessitas? Iam abscõditum vobis mysterium aperiam. Sunt & alia,nunc verò ex omnibus vnum exposuisse sufficiat: primùm diuina in hoc consummantur iudicia, sepultura,mortificatio,resurrectio,vita,& hæc simul omnia. In qua enim tanquam in sepulchro caput immergentibus vetus homo sepelitur, emergentibus nouus resurgit inde. Vt facile nobis est immergi,& emersos respirare:ita deo veterem sepelire hominem,& nouum induere. Pręterea hinc patris & filij & spiritus sancti virtutem hæc omnia implere intelligis. Quod ne coniectura à me:sed vero sensu dictum intelligas,audi Paulum: Consepulti,inquit,sumus cum illo per baptismũ. Et iterum:Noster vetus homo simul crucifixus est. Et iterum:Complantati facti sumus similitudini mortis huius. Non solùm autem baptisma crux dicitur,sed crux baptisma. Baptismo enim, quo ego baptizor, inquit,baptizabimini,& baptismo

Acto. 6. g
Colos. 2. b
Rom. 6. d
Ibidem a
Mar. 10. f

habeo baptizari, quod vos nescitis. Nam quemadmodũ facile baptizamur & emergimus, ita ipse moriens quum voluit resurrexit, imò longe facilius, quanuis triduum diuini mysterij dispensatione in sepulchro iacuerit. Quum igitur tãtis mysteriis nos deus dignatus sit, vitam dono consentaneam exhibeamus, vitam, inquam, optimam. Quod si autem non adhuc digni estis, totis viribus contendite, vt digni efficiamini, vt fiamus omnes vnum corpus, vt simus fratres. Donec enim dissentientibus, siue patrem, quis habeat, siue filium, siue fratrem: nemo sane vera propinquitate deuinctus inuenitur, spiritale propinquitate ablata. Quid enim vtilitatis lutei corporis coniunctio, nisi coniungamur & spiritu? Quid nobis terrena confert cognatio, si in cœlis sumus alieni? Alienus est catechuminus à fideli, non habet idem principium, non eandem ciuitatem, non eundem parentem, nõ victum, non vestitum, non mensam, non castrũ non domum, nihil commune. Etenim terrena catechumeni, cœlestia fidelis sunt: huic Christus rex est, illi autẽ peccatum & diabolus: huic cibus Christus est, illi quod corrũpitur. Et rursus huic vestis tinearum opera, illi autem angelorum dominus: huic terra, illi cœlum patria. Itaque quum nihil communicemus, quæ cum illis nobis cognatio? Sed eandem matrem habemus, eodem partu nati sumus. Nihil hoc ad verissimæ cognationis comparationem. Studeamus supernæ ciuitatis ciues fieri: quousque ab ea peregrinamur. Oportet veterẽ repetamus patriam, neque enim paruis rebus periclitamur. Nam si inopinata & repẽtina mors, quod absit, nos inuadere, & cœlestium ignari hinc migraremus: nihil nobis innumera huius seculi bona ad salutem proficerent, quin nos gehẽna, vermis venenosus, ignis inextinguibilis, & catenæ maneant indissolubiles: Sed absit, vt auditorum meorum quispiam eo damnetur supplicio: quod euitabimus, si sanctis dignati mysteriis, aurum, argentum, lapides preciosos super fundamento, secundum Apostolum, ædificabimus. Hoc pacto hinc emigrantes diuites apparebimus, si pecunias non hic relinquemus, sed per pauperum manus ad perpetuos transferamus thesauros. Si Christo mutuabis, cui multa debemus, non quidem pecunias, sed peccata. Mutuemus itaque pecunias, vt veniam accipiamus peccatorũ. Ipse enim est qui iudicat. Nolimus enim despicere

1.Cor. 3.c

cere

tere in hoc seculo esuriétem, vt in futuro nos nutriat. Hic eu vestimento operiamus, ne suo nos auxilio nudos destituat. Si ei potũ dederimus, non dicemus cũ diuite: Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aqua, vt refrigeret linguam meam. Si hic domi hospitem accipiemus, multa nobis in regno suo habitacula præparabit. Si in carcerem intrusum visitabimus, ipse nos vinculis liberabit. Si peregrinum colligemus, nos cœlestis regni peregrinos non despiciet, sed supernæ ciuitatis participes faciet. Si infirmo operam præstabimus, quam primum nostras curabit infirmitates. Parua igitur saltẽ exhibeamus, vt pro paruis maxima accipiamus, maxima mercemur: Dum tempus est seminemus, vt metamus antequam hyemis adueniat, dum mare nauigari potest, dum huius negociationis sumus domini. Sed quando erit hyeme? Quando magnus ille & tremẽdus dies aduenerit, tunc non amplius mare hoc spaciosum & immensum nauigare nobis licebit. Mari nanque præsens hæc vita comparatur. Nunc serendi tempus est, tunc messis & prouentus. Qui non sementis tempore, sed in messe seminarit, est sanè ridiculus. Sementis nunc tempus: non igitur nunc colligendum, sed dispergendum est. Dispergamus, vt congregemus, non congregemus, vt messem amittamus: hoc enim, vt dixi, tempus ad serendum nos vocat, vt distribuamus, non colligamus: erogemus, non recondamus. Nolimus tempestiuum tempus cõtemnere, sed vbertim semen iaciamus, nec vlla ex parte nostris parcamus facultatibus, vt multiplicem dei in nos remunerationem, liberalitatémque experiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cũ quo patri gloria, simul spiritui sancto in secula seculorum, Amen. *Luc. 19. f*

HOMILIA XXV.

EX CAP. III.

Vod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Magni nos mysteriis dignatus est vnigenitus dei filius, magnis, inquam, & diuinis: nõ qualia nos accipere, sed qualia ipsum exhibere decet. Nam si merita nostra reputabimus, nõ modo munere nullo, sed supplicio digni sumus. Sed nõ hoc respiciens benignus deus, non modo nos supplicio libera-

uit,ſed & vitam multo priori potiorem largitus eſt: alium nobis mundum, aliam condidit creaturam. Si qua enim in Chriſto eſt, inquit, noua eſt creatura. Quænam? Audi ipſum, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nō poteſt introire in regnū dei.* Terra excideramus, haud digni quibus hic habitationem concederet, in cœlum tamen nos extulit. Principio inuidos non deprehendit, & maiora largitus eſt. Ab vno ligno non abſtinuimus, & ſupernas delicias
Rom. 11. *d* impartitus eſt: in paradiſo permanere nō potuimus, & cœlos nobis aperuit. Non immerito igitur Paulus, O altitudo inquit, diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ dei. Non amplius mater non enixus, non ſomni neque concubitus, non amplexus, nouum iam naturæ noſtræ intexitur opificium à ſpiritu ſancto & aqua. Aqua autem accepta eſt, partus genito factū. Quod enim eſt matrix embrioni, hoc & fideli aqua.
Gene. 1. *b* Siquidem in aqua fingitur & formatur. Nā primum dictū eſt, Producant aquæ reptile animæ viuentis. Ex quo autem Iordanis alueum ingreſſus eſt Chriſtus, non amplius repti-
Pſal. 18. *b* lia animarum viuentium, ſed animas rationales & ſpiritales aqua producit. Et quod de Sole dictum eſt, Tanquam ſpōſus procedens de thalamo ſuo: hoc longe maius de fidelitabus in præſentia dici poteſt. Multo nanque quàm ille chariores diffundūt radios. At quod in matrice formatur: tempore indiget: quod in aqua, minimè, ſed momento omnia perficiuntur. Siquidem vbi caduca vita eſt à corporea corruptione principium accipitur, omnia mora temporis generantur: ea nanque natura corporis eſt, vt tempore perfectionem ſuam accipiat, ſed non ita in ſpiritalibus. Quid tandem? Quoniam perfecta ab ipſo principio opera ſua facit ſpiritus. Sed cum Nicodemus his verbis perturbaretur, vide quomodo Chriſtus ei tanti myſterij arcana aperit. Quo natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Ab omnibus eum quæ ſenſu percipiuntur abducit, neque ſinit corporeis oculis myſteria perſcrutari. Non diſputamus de carne, inquit, Nicodeme, ſed de ſpiritu. Et è veſtigio hoc verbo ad ſuperna eum erigit: ne quid ſenſu ſubiectum perquirat, quum his oculis ſpiritum nemo poſsit intueri. Noli arbitrari, quod carnem ſpiritus pariat. Quomodo ergo dixerit quiſpiam, Chriſti caro parta eſt? Non à ſpiritu tantum, ſed & à carne, quod Paulus ſignificat:

cat: Factum ex muliere, factum sub lege. Spiritus illam formauit, non tamen ex nihilo (quid enim opus fuisset matrice?) sed ex carne virginali. Quonam autem pacto factum sit explicare non possum: sed factum est, ne quis à natura nostra partum illum alienum putaret. Nam quum etiam sic nonnulli huic generationi non credant, nisi virginalis carnis particeps fuisset: in quam impiam prolapsi essent opinionem? Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Animaduertis spiritus dignitatem? Dei nanque efficiens opus apparet: superius enim inquit, ex deo natos, nunc ex spiritu. Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Natiuitatem autem hoc in loco non secundum substantiam, sed honorem & gratiam intelligit: quod si filius hoc pacto natus est, quid in eo quàm in cæteris hominibus qui ita nati sunt excellentius inuenietur? Quomodo est vnigenitus? Etenim ego ex deo natus sum, sed non ex eius substantia. Quod si neque ipse qui differt à nobis, fortasse autem hoc pacto spiritu minor inuenietur. Nam huiusmodi generatio ex spiritus gratia facta est. Nunquid igitur vt sit filius, spiritus indiget auxilio? Hæc Iudaica fuit doctrina. Quum ergo dixisset Christus, Qui natus est ex spiritu, spiritus est: & his verbis etiam perturbaretur. Nicodemus, rursus ad sensibile exemplum descendit: *Ne mireris, inquit, quia dixi tibi, oportet vos nasci denuo. Spiritus, vbi vult spirat.* Hoc verbum, mireris, eius animi perturbationem significat: perturbabatur enim quod non intelligebat. Qui natus est ex spiritu, spiritus est. Qua particula ab omni eum corpore Christus abduxerat. Quam ob rem ad id quod magis de corpore communicat, non tamen corporeæ crassitudini omnino subiectum est, descendit, puta incorporea, omittit quæ ille capere non poterát. Inuenit igitur medium quoddam inter corpus & incorporeum, hoc est venti impetum, hinc eum excitat, quum inquit: *Vocem huius audis, sed nescis vnde veniat, aut quo vadat.* Quod autem dicit, Vbi vult spirat, non loquitur ac si voluntate aliqua feratur ventus, sed liberum eius à natura impetum significat. Mos enim est scripturæ, ita etiam de inanimis loqui, quemadmodum quum inquit: Vanitati creatura subiecta est nolens, Significat igitur non posse contineri, & quocunque vult diffundi,

Gala. 4.a

Rom. 8. d

neque posse prohiberi, quin huc illuc feratur. Et vocẽ eius audis, hoc est sonitum: sed nescis vnde veniat, aut quo vadat. Ita vsu venit his qui spiritu generatu. Hæc conclusio est. Nam si huius, inquit, spiritus quem auditus sensu accipis & tactu impetum intelligis, ne viam quidem nosti: quonam pacto diuini spiritus operationem perscrutaberis? Prætereа vbi vult spirat ad paracliti potentiam ostendendã dixit. Nam si ventum nemo cohibet, quin quo vult, feratur: quanto magis spiritus operationem nullæ naturæ leges, nulli corporeæ generationis fides, nulla alia huiusmodi vis poterunt cohibere? Quod autem de vẽto loquatur, inde perspicuum est, quum inquit: Et vocem eius audis. Non enim infideli, & spiritus operationem nescienti, de spiritu dixisset, Et vocẽ eius audis. Sẽsus igitur est, quod quẽadmodum ventus non videtur, sentitur tamen: ita spiritalis generatio corporeis oculis non cõprehenditur. Verum ventus corpus est, quamuis tenuissimum. Nam quod sensui obiectum est, corpus est. Quod si non doles, quum corpus non videas, & esse eum credis, quid hoc spiritali sermone perturbaris, & tam curiosè rationes exigis, quũ idem in corpore nõ facias? Quid ad hæc Nicodemus? Adhuc in Iudaica vilitate persistit, quum tam manifestum exemplum acceperit, petitque. *Quomodo possunt hæc fieri?* Idcirco vehementius eum tangit Christus: *Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?* Non malitiæ hominem, sed stultitiæ potius & simplicitatis accusat. Quod si quis percontaretur, quid hæc generatio cũ Iudaica communicet: rursum quid nõ communicet, rogabo. Et-

Gene.2.d enim primi hominis, & ex latere eius mulieris formatiõ,
4.Reg.3.b & steriliũ, & omniũ quæ per aquas perfecta sunt, consum-
4.Re.6.a matio, Helisæi præterea miraculum, qui ex fonte ferrũ reuocauit, transitus Iudæorũ per rubrũ mare, piscinę ab angelo commotio. Naaman Syri à lepra in Iordane mundatio, hæc omnia generationem, & purgationem futurã, tãquam in figura præmonstrarũt. Ad hæc prophetarum dicta hanc generationem annunciant. Annunciabitur domino gene-

Psal.21.g ratio ventura, & annunciabunt cœli iustitiam eius populo,
Ibi.102.a qui nascetur, quem fecit dominus. Et, Renouabitur vt aqui-
Esa.60.a læ iuuentus tua. Exurge, illuminare Hierusalem, Ecce rex
Psal.31.a tuus venit. Et, Beati quorum remissæ sunt iniquitates. Isaac etiam figura huius fuit generationis. Dic quæso, Nicodeme,

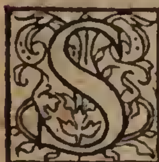
me, quomodo natus est Isaac? Nunquid secundum naturæ legem? Minimè. Verum inter hanc & illam generationem medius quidem modus fuit: illam quoniam ex coitu: hanc quoniam nō ex sanguinibus facta est. Neque prædicta hæc tantum, sed virginis etiam generationē prędixerunt. Nam cum nemo facilè crediturus esset virginem parere, steriles primum inde etiam anus pepererunt, quanuis longe mirabilius sit ex viri latere genitam, quàm sterilem parere. Sed quum illud antiquissimum, & iam obliteratum fuisset, nouum pariendi modus secutus est, & sterilium partus virginalis partus fidem præcessit. Hæc omnia Iesus Nicodemo in memoriã reducēs: *Tu es, inquit, magister in Israel, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quod scimus loquimur: & quod vidimus, testamur & testimoniũ nostrum nemo accipit.* Hæc autem dicit, vt pro illius imbecillitate ad inferiora descendens, orationem suam magis credibilē faciat, Ideo iniquit: Quod scimus loquimur: & quod vidimus testamur. Sequidem cum apud nos sensus visus certissimus sit, quum persuadere quid volumus, ita loqui solemus. Non audisse nos, sed vidisse. Idcirco Christus more hominum loquens sibi fidem conciliat. Quod tamen neque sensibilem visum, neque quicquam aliud intelligat, inde perspicuum est, quum dixisset. Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est: addidit, Quod scimus loquimur & quod vidimus testamur. Hoc autem nondum natũ erat: quomodo igitur inquit, quod vidim⁹? Nónne cōstat quod de certa generatione & quæ aliter se habere non possit? Et testimonium nostrum nemo accipit. Quod autem inquit, scimus, vel de patre & se, vel de se tantum dicit, Illam verò particulam, Nemo accipit: non indignantis est, sed verum enarrantis. Non enim eos stultitiæ coarguit, quod tam manifesta non acciperent, sed re & verbi summam præ se fert mansuetudinem: quam nuda & leui veritatis annunciatione nos etiam edocet, ne quempiam si non persuademus quæ volumus, maledictis prosequamur, néve excandescamus. Neque enim sic mouemus auditorem, sed magis ad incredulitatem prouocamus. Abstinendum igitur ab ira est, adnitendúmque vt orationem nostram probabilem faciamus, nulla non modo ira, sed ne voce quidē altiore, quæ iræ indicium est. Impediamus igitur equum, vt deiiciamus

vectorem. Incidamus pennas iræ, ne augescat, velox enim affectus est & grauis, quo facilè decipimur, propterea vndique ei aditus obstruendis. Absurdum nanque est, vt feræ mansuefieri possint, nostram autem animam efferatam cōdemnemus. Ita vehemens ignis est, omnia consumit, quippe quæ corpus corrumpit, animam coinquinat, tristitiam affert turpis visu. Quod si iratus seipsum intueri posset, nulla alterius indigeret admonitione. Nihil enim iratus turpius. Ebrietas quędam ira, vel potius ebrietate grauior & dæmone miserabilior. Verum si clamori modum imponere curabimus, optimam sapientiæ viam inueniemus. Propterea Paulus non iram tantum, sed & clamorem tollit. Pareamus igitur totius sapientiæ magistro, & quando seruis nostris succésemus, eorum delicta cognoscamus, & vna eorum nos mansuetudinis pudeat. Quum enim contumelias tuas silentio tolerat, cum tuis non perturbatur maledictis, hinc exemplum capias. Est enim homo, licet seruus, & anima immortalis, & iisdem quibus tu apud communem dominum donis atque beneficiis præditus. Quod si in maioribus & spiritualibus rebus par nobis est, & humanæ cuiusdam & vilis prærogatiuæ gratia tam mansuetè nos tolerat, quanā venia, qua excusatione digni sumus, qui diuino metu non possumus, vel potius nolumus, vt ille nostro philosophari? Hæc animo agitemus dilectissimi, peccata nostra & humanæ naturæ communitatem reputemus, ad omnes mansuetè loquamur, vt cordis humilitate animis nostris & præsentem & futuram requiem inueniamus: Quam vtinā omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quem & cum quo patri gloria, spirituique sancto in secula sculorum, Amen.

Eph. 4. g

HOMILIA XXVI.

EX CAP. III.

I terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixero vobis cœlestia, credetis? Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis qui est in cœlo. Et sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam. Sic enim deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret vt omnis qui credit in eum, non pereat,

Num. 21. c

sed habeat vitã æternam. Quod sæpenumero dixi, id in præsentia, & frequenter repetam neque cessabo. Quid hoc est? Cum profundissimarum rerum doctrinã narraturus esset Iesus, & locus hic exigeret, propter auditorum imbecillitatem plerunque abstinet, neque magnitudinem suam dignis prosequitur sermonibus, sed potius persuasibilibus. Alta enim & magna etiam semel narrata, pro auditorum captu illam possunt ostendere dignitatem, humiliora autem & humano intellectui propiora, nisi frequenter repetantur, non facilè humilem auditorem ad alta erigunt. Propterea in humiliori crebrius, quàm alto sermone versatur, sed ne hoc aliud afferat detrimentum, & humi discipulum detineat, non simpliciter posuit: sed causam affert, cur tam humiliter loquatur. Cum enim de baptismate & terrena secũdum gratiam generatione verba fecisset, vt dictum est: voluit & suam illam arcanã & ineffabilem adducere: omisit tamen, & causam affert, crassitudinem & imbecillitaté auditorum, quã his verbis significauit: Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixero vobis cœlestia credetis? Itaque eius sermonum humilitas auditorum imbecillitati adscribẽda est. Terrena autem hoc in loco nõnulli de vento dictum arbitrantur: hoc est, si exemplum à terrenis sumptum non creditis, quonam pacto altiora credetis? Verum terrenũ potius baptisma dicit, vel quod in terra perficitur, vel quod ad suę ipsius ineffabilis generationis comparationem ita appellat. Nam etsi cœlestis ipsa generatio sit, ad illam tamẽ veram ex patris substãtia comparata terrena est. Et non dixit, non intelligitis: sed, nõ creditis. Siquidem qui intellectu difficilia non intelligit, meritò ignorãtiæ accusatur: qui verò quę non ratione, sed fide intelliguntur, nõ accipit: non amplius stultitiæ, sed incredulitatis arguitur. His igitur Nicodemo admonito, ne id rationib9 perscrutetur, vehementius eius incredulitatem accusat. Quod si generatio nostra fide credenda est, quonam digni sunt supplicio, qui vnigeniti generationem rationibus inquirunt? Sed fortasse dicet quispiam, qua gratia hæc dicta sunt, si non erant homines credituri? Quoniã etsi ipsi non crediderũt, futuri tamẽ homines credituri erant, & fructum accepturi. Itaque Iesus Nicodemum corripiens nõ solum ea se, sed alia plura & longe maiora cognoscere, hac adiectione ostẽdit: Nemo

aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit filius hominis qui eſt in cœlo. Et quęnam à prędictis conſequentia? Maxima quidē & valde conſentanea. Nā cum ille dixiſſet, Scimus quia à deo veniſti magiſter, cum nunc coarguit, ac ſi dicat: Ne arbitreris ita me magiſtrū eſſe, vt multi prophetarū qui à terra ſunt. Ex cœlo venio, quo nemo propheta aſcēdit, ego illic habito. Vides vt quod quam maximum videtur, id eius præſtantia ſit indigniſsimum? Non enim in cœlo tantū eſt ſed vbique omnia implet. Verùm adhuc pro auditoris captu loquitur, vt paulatim altius eum erigat: filium autem hominis hoc in loco non carnem, ſed à maiori ſubſtātia totum ſeipſum, vt ſic dicam, intelligit. Hic nàque ei mos eſt vt nunc à diuinitate, nunc ab humanitate totum nūcupet. *Et ſicut Moſes exaltauit ſerpentē in deſerto* (inquit) *ſic exaltari oportet filiū hominis*. Hoc quoque videtur & ſuperioribus alienum maximè autem cōſentit. Nam cum incredibilem ſuam erga humanum genus per baptiſma liberalitatem oſtendiſſet, addit huius cauſam, neque illa minorem, hoc eſt per crucem. Quemadmodum igitur Paulus ad Corinthios hæc ſimul iungit beneficia, inquient: Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Siquidem hæc duo maximè ineffabilem Chriſti in nos amorē prę ſe ferunt, & quod pro inimicis paſſus ſit & mortuus, & per baptiſmum integram peccatorū veniam largitus. Sed quanam gratia non manifeſtè ſe crucifigēdum aperuit, ſed ad veterē figuram auditores relegauit? Primùm quidem, vt veterum ad noua cognationem intelligeret: deinde vt intelligas nō inuitum ad paſsionem veniſſe: & præterea nullum ſibi ex eo damnū, ſed multorum ſalutem ſecuturam. Ne igitur quiſpiam diceret, quomodo poſſunt in crucifixum credentes ſalui fieri, cum ſe á morte nō liberauerit? veterē in medium adducit hiſtoriam. Nam ſi ad ærei ſerpentis ſimulachrum aſpicientes Iudęi, morte liberabantur: quāto maiori, qui in crucifixum credunt beneficio fruentur? neq; enim quod crucifixus eſt, idcirco eum imbecillitatis arguas, neque Iudæos ſuperiores dixeris, ſed mūdum deus amauit. Ideóque animale eius tēplum crucifixum eſt, vt omnis qui credit in ipſum. non pereat, ſed habeat vitam æternam. Vides crucis cauſam, & ex ea ſalutē? Vides vt figura veritati conſentiat? Illuc mortē fugerunt Iudæi, ſed temporalem,

Num.12.c

poralem, huc sempiternã fideles. Illic ictus serpentum suspensus serpens sanauit, hic incorporei serpentis plagas Iesus cruci affixus curauit, illic corporeis oculis suscipientes corporis salutem, hic incorporeis omniũ peccatorũ remissionem consecuti sunt. Illic æs suspensum erat in serpentis effigiem, hic dominicum corpus à spiritu formatũ. Serpens illic mordebat, & serpens sanabat: hic mors perdidit, & mors saluũ fecit: Ad hęc qui interimebat serpẽs, veneno scatebat, qui liberabat nullo, itaque perdidit mors peccatũ, tanquã serpentis venenum habuit, domini mors id omne vt æreus serpens venenum abstulit. Peccatũ enim, inquit, non fecit, neque inuentus est dolus in ore eius. Hoc est quod significauit Paulus: Expoliãs principatus & potestates traduxit confidenter palàm triũphans illos in semetipso. Quemadmodum enim cum fortis athleta hostem altè erectũ prosternit, clariorem facit victoriã: ita Christus toto orbe spectante, hostiles conatus euertit: & qui in solitudine formidabant, eos ab omnibus feris in cruce suspensus tutatus est. Sed non dixit, suspendi: sed exaltari, vt neque auditoribus ignominiosum, neque à figura abhorrens videretur: *Sic enim dilexit*(inquit) *deus mundũ, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternã*, Quod autem dicit, huiusmodi est. Ne mireris quod exaltari debeã vt saluemini, ita eñ patri videtur, qui adeo vos dilexit, vt pro seruis, & quidẽ ingratis, filiũ daret. Atqui neque pro amico, neque pro iusto spõte quispiã id fecit, quod Paulus his verbis ostẽdit. Vix enim pro iusto quis moritur. Sed lõgiori hic sermone vsus est, quoniam fideles alloquebatur. Christus breui, quoniã Nicodemum, verum significantius. Etenim singula verba magnam vim habent. Nam illud verbũ. Sic dilexit: & illud, Deus mundũ: immẽsam amoris significant vehemẽtiam. Magna enim inter hæc differẽtia est, & minimè conferenda. Qui enim immortalis est & nullo fine comprehenditur, qui potentissimus ex terra & cinere factos & innumeris peccatis obnoxios, & malè de se meritos, & ingratos dilexit. Quæ prӕterea sequũtur, magnam vim habent: Vt filiũ suum vnigenitum, inquit, daret. Nõ seruum, non angelũ non archangelum. Nemo vnquam pro filio tãtam præ se tulit charitatem, quantam pro seruis & ingratis seruis deus. Passionem itaque non apertè,

Esa. 53. a

Collos. 2. c

Rom. 5. a

ſed in vmbra prędicit. Ex ea autem emolumentum manifeſtius enarrat. Vt omnis qui credit in eum, nō pereat, ſed habeat vitam æternam Et cum ea particula. Exaltari oportet: moriturum ſe ſignificaret, ne Nicodemus humanis affectibus perturbaretur, & omnino interiturū paturet: vide quo pacto auferat dubitationem. Nam cum dei filium datum dicat, & vitæ, & ſempiternæ vitæ authorem eum eſſe profiteretur: & profectò qui morte ſua vitā aliis elargitur, perpetua in morte minimè eſt futurus. Nam ſi credētes in crucifixum nō pereunt, multò minus ipſe crucifixus, qui alios ab interitu, longe magis ſeipſum vendicat. Qui vitam aliis, eam ſibi potius elargietur. Animaduertis ſemper fide opus eſſe. Fontē vitæ crucifixū dixit, hoc nō facilè humanæ mēti perſuadetur, vt ex gētilibus apparet, qui adhuc eū irridēt, & contemnūt. Verum enim vero fides per quam facilè humanę menti imbecillitatem ſuperans ad credendum nos illuminat. Vnde autem tantopere dilexit deus mundum. Solat charitate, eam ne dilectiſsimi contemnemus. Pudeat tam immenſæ non reſpōdere dilectioni. Ipſe ne vnigenito quidem filio noſtri gratia pepercit, nos pecuniis in noſtrā parcimus detrimentum. Ipſe dilectiſsimum filiū pro nobis obtulit, nos pro eo, imò pro nobis argētū offerre nolumus: & quanam hæc venia digna ſunt? Si hominum quempiam pericula & mortem noſtri gratia ſubeuntem videmus, eum omnibus pręferimus, in primis amicum adnumeramus, & omnia noſtra ei credimus, neque adhuc eius nos meritis reſpondere arbitramur. Erga Chriſtum autem eum gratitudinis modum minimè ſeruamus. Sed ipſe animam pro nobis poſuit, & precioſum ſanguinē fudit, neque propterea nos ſibi conciliare potuit, qui neque pro nobis pecunias erogamus, ſed ipſum nudum & hoſpitē pro nobis mortuum contemnimus: & quiſnam quæſo à futuro nos ſupplicio liberabit? Nam ſi non deus nos ſed noſmetipſos damnamus, nónne contra nos ſententiam ferimus? nónne gehēnam in nos prouocamus, cum qui pro nobis animam poſuit eum fame pereuntem contemnimus? Et quid ego pecuneas memoro, cum etiā ſi innumerę animę nobis eſſent, omnes pro eo ponere oporteret neque etiam ſic pro acceptis beneficiis gratiam retuliſſemus. Nā qui prior beneficiis eſt maximū pręſe fert bonitatis indicium. Qui beneficium accipit, quando

cunque

cunque reddit, non gratiam init & maximè cum qui primũ exhibuit, inimicos beneficiis proſecutus ſit, qui verò accepit, gratiam refert, rurſúmque accipit. Sed minime his mouemur ingratiſsimi, ſeruos mulos, equos auro exornamus, dominum nudum, errantem, oſtiatim mendicantem deſpicimus, & toruo nonnunquam oculo indignamur. Atqui propter nos ea libenter mala tolerat. Eſuriit vt deliciis perfruaris: nudus erat, vt incorruptionis veſtem induaris: nihil tamen exhibetis, ſed veſtimenta veſtra partim à tineis corroduntur, partim arcæ oneri ſunt & ſuperfluæ curæ poſſeſſoribus. Ille & hæc, & alia vobis metuens, nudum ſe exhibet: ſed vos non in arca veſtes reconditis, ſed induimini, vt ornati appareatis: cur, niſi vt vulgus vos admiretur? Verum non tam his indutos veſtibus, quàm ſua indigentibus erogātem, multitudo admiratur. Si igitur in admiratione haberi cupis, nudos veſti, ita etiam innumeri te plauſus proſequētur. Tunc & deus te homines laudabunt, veſtibus autē conſpicum, nemo. inuidebunt potius omnes, cum corpus ornatum animam neglectam intuebuntur. Huiuſmodi cultus corporis meretrices excolant: quibus veſtimenta quam anima chariora ſunt, ornamenta animæ virtutis duntaxat amici amplectantur. Hæc ergo frequēter repeto, repetámque, nec ceſſabo, nō tam pauperum quàm veſtrarum animarum gratia. Illi enim, & ſi nihil à nobis, aliunde tamen aliquid adiumenti conſequuntur. Et ſi nullum conſequuntur, ſed fame pereant, non multum capiunt detrimentum. Quid enim nocuit Lazaro paupertas? quid fames? Vos autem nemo à gehenna eripiet, niſi pauperum eleemoſynæ opitulētur, ſed cum diuite perpetuis cruciatibus damnabimini. Verum abſit, vt quiſquam tam diram audiat ſententiam, ſed in ſinu Abrahæ omnes recipiamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti per quem, & cum quo patri, & ſpiritui ſancto gloria, in ſecula ſeculorum, Amen. *Lucæ. 16.c*

HOMILIA XXVII. EX CAP. III.

On enim miſit deus filiũ ſuum in mundũ vt iudicet mũdũ, ſed vt ſaluetur mũdus per ipſum. Qui credit in eũ, non iudicatur. Qui autē non credit, iam iudicatus eſt: quia nō credit in nomine vnigeniti filij dei. Hoc eſt autē iudiciũ quia lux venit

in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucē, Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguātur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in deo sunt facta. Magna peccantium pars in scelerum sordibus diuinæ visa clementiæ, nullam gehennā nullum esse supplicium, omnia deum peccata dimittere asseue-

Eccl. 5.b rat, quorum os Sapiens his verbis obstruit. Ne dicas miseratio eius magna, multitudinis peccatorum meorum miserebitur: misericordia enim & ira ab illo cito proximant. In peccatores respicit ira eius, & secundum magnitudinem misericordiæ eius multa reprehensio eius. Vbi igitur dei clementia est, si pro peccatorum nostrorum meritis accipiemus? Quod autem ita se res habeat, audi prophetam & Da-

Psal. 19. b uid dicentem, alterum quidem· Tu retribues vnicuique se-

Roma. 2. b cundum opera eius. Quod autem in hoc multa dei clementia ostendatur, hinc constat. Duas vobis vitas deus cōstituit, præsentem & futuram. Præsentem in certamen posuit: futuram in certaminis præmium. Quanam ratione? Multa & grauia commisimus, neque à pueris in vltimam vsque senectutem abstinuimus, quin innumeris animā sceleribus coinquinaremus, nullam eorum à nobis rationē exegit, sed per regenerationis lauacrum his nos absoluit, iustitiam & sanctificationem largitus est: quid ergo qui à cunabulis diuinis mysteriis initiatus deinde multa in peccata prolapsus est? Is profectò maioris reus est supplicij: ex ipsis nāque peccatis post mysteriorum initiationem longe grauius affligimur, quod Paulus his verbis significauit: Irritam quis faciens le-

Heb. 10. c gem Mosi, sine vlla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium dei conculcauerit, & sanguinem testamēti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ cōtumeliam fecerit: Maiori igitur supplicio hic obnoxius verū-tamen etiē huic pœnitentię portas aperuit, & multas abluēdi peccati vias præbuit. Considera, quæso, quanta hæc sint benignitatis exēpla, vt post lapsum à gratia peccanti, & reo non supplicium, sed emendationis spacium, diuina largia-

Aduētus Christi duplex. tur clementia. Propterea inquit Christus nicodemo: Non misit deus filium in suum mundum, vt iudicet mūdum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Duo enim sunt Christi aduentus,

uentus, & præteritus, & futurus, sed non iisdē de causis, sed præteritus non vt iudicaret, sed vt dimitteret: futurus contra, non vt dimitteret. sed iudicaret. Propterea de præterito inquit: Non veni vt iudicem mundum: sed vt saluum faciam mundum. De futuro: Quum venerit filius in gloria patris sui, statuet oues quidem à dextris, hædos autem à sinistris: & alias quas in hanc sententiam parabolas locutus est. Atqui & prior aduentus iudicij erat secundum iustitiæ rationē. Quamobrem? Quoniam ante ipsum naturalis lex fuit, & prophetæ: propterea lex scripta & doctrinę, signa, & alia plura quæ nos admonuisse poterant: quorum ratio non iniuria fuisset exigenda, sed immensa benignitate sua hæc nō inquirit, sed parcit: nam si peccata iudicasset, omnes repentè perissent. Omnes enim peccauerūt, inquit, & egēt gloria dei. Vides summam dei clementiam? Atqui si tunc non venit, vt iudicaret, mundum: quo pacto qui nō credit, iam iudicatus est, si nondum adest iudicij tempus? Aut igitur, inquit, ipsam incredulitatem sine pœnitentia suppliciū (siquidem priuatio lucis per se suppliciū maximum est) aut futurum prænunciat. Nam quemadmodum homicida, etsi iudicis sententiā sit indemnatus, damnatur tamen ipsius rei natura: ita & incredulus: siquidem & Adam qua die comedit à ligno mortuus est, ea enim lata est sententia, In quacunque die comederitis à ligno, morte moriemini. Atqui viuebat, quomodo igitur mortuus est? Diuina sententia, & rei natura: quippe qui seipsum supplicio facit obnoxiū, sub supplicio est: si non re, tamen sententia. Sed ne quis quum audiret eum non venire, vt iudicaret mundum, impunitum peccatum arbitraretur, & pigrior fieret, hanc tollit opinionem, inquiēs: Iam iudicatus est. Nam cum multo post tempore futurum est iudicium, eius iam formidinem incutit, quod incredibilem ipsius præ se fert humanitatem: quod nō solùm filium daret, sed iudicij quoque tempus differret in lōgum, vt abluendi criminis potestas fieret peccatoribus & infidelibus. Qui credit in filium, nō iudicatur. Qui credit, non curiosius inuestigat, non percontatur diligentius. Quid igitur si immundam vitam viueret, si non rectè operaretur? hósne verè quidem fideles esse Paulus inquit? Confitentur te scire nomine deum, factis autem negant: Veruntamen in hac vita propter hoc ipsum non iudicari, sed ope-

Mat. 25.c *Roma. 3.c* *Gen. 2.c* *Ad Titum 1.d*

rum grauius postmodum supplicium daturũ dicit, infidelitatis autem causa, eo quod semel credidit, non punitur. Vides quo pacto ab horrendis principiis in eandem rursus rationem descendit? Primum inquit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non introibit in regnum dei: nunc autem, Qui non credit in filium, iam iudicatus est. Noli, inquit, arbitrari quicquam ei dilationem conferre. Iam reus est, nisi mutet sententiam: nihil autem meliori conditione erit infidelis, quàm qui iam damnati sunt, & supplicio affecti. Hoc est autem iudicium, Quia lux venit in mũdum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucẽ. Cuius particulæ hæc est sententia: Idcirco plectuntur quod tenebras dimittere, luci obuiam fieri, noluerunt. His verbis omnem affert infidelibus excusationem. Nam si ad operum rationem exigendam, & errata punienda venissem, possent sanè excusari, si me non sequerentur: sin verò ad diuidendam lucem à tenebris, quisnam eius miserebitur, qui cognita luce in tenebris potius degere perseuerat? Quum enim nulla in re nos accusare posint, sed innumera à nobis acceperint beneficia, resiliunt tamen quod alibi significauit: Oderunt, inquit, me gratis. Et rursus: Si non venissem, & locutus non fuissem eis, peccatum non haberent. Siquidem qui in tenebris versatur, deficiente lumine, aliqua fortasis venia dignus est: qui verò adueniente luce tenebras sectatur, mali profectò prauíque animi præ se fert argumentum. Sed quũ multis hoc incredibile videatur, vt quispiam luci tenebras præferat, adducit causam quare ita affecti sint: *Erant, inquit, eorum mala opera. Omnis autem qui male facit, odit lucẽ, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.* Et profectò non ad iudicandum, neque ad inquirendum venit, sed ad dimittenda peccata, & salutem per fidem largiendam. Qua igitur ratione fugerunt? Si iudicatum venisset, aliquid habuissent excusationis. Qui enim alicuius sibi culpæ conscius est, iudicem fugere solet: indulgenti autem errantes quoque obuiam fiunt: quod si ad indulgendum venit, consentaneum erat, vt plurimorum criminum cõscij prompto animo se exhiberent, quod multi fecerunt: etenim publicani & peccatores Iesum sequebãtur. Quid ergo his verbis significauit? qui semper in malitia perseuerant. Ipse idcirco venit, vt vetera peccata dimitteret, & in posterum cautiorẽ hominem

Psal. 34. c & 68. a
Infr. 15. d

hominem redderet: verùm quum nõnulli ita ad virtutis labores tolerandos fluxi ſint & imbecilles, vt quum vita malitiæ ſtudeant, nunquã ſe abſoluere curantes, eos hoc in loco Chriſtus ſignificauit. Nam cũ Chriſti aſſertor, ad doctrinæ rectitudinẽ vitam etiam ſanctam addat, ideo ad me venire formidant, inquit, quoniam à recta formidãt vita. Qui enim gentilium errores ſectatur, à nemine liberè reprehẽditur: quippe qui eiuſmodi deos colunt, & ipſis turpes, & ridiculos, quales ipſi ſunt, honores exhibẽt, nõ aliena à doctrina ſua opera præ ſe ferunt: qui autem dei ſunt, & deſidioſe viuunt, omnes & expoſtulant eos, & accuſant: tantæ etiam apud inimicos admirationi eſt veritas. Vide igitur quàm diligenter omne proſequitur, Nõ enim, inquit, qui malè facit, non venit ad lucem: ſed qui in malis perſeuerat operibus, hoc eſt qui ſemper in perditionis vitiorum luto verſatur, neque vult meis ſubiici legibus: ſed his præuaricatis, fornicatur licenter, & cætera quæ prohibentur, exequitur. huc enim tanquam in lucẽ prodiens, fur manifeſtus deprehenditur, idcirco ſub ditionẽ meã venire recuſat. Multi gentiliũ inueniũtur, qui ideo Chriſtianæ religioni ſe inhærere nõ poſſe cauſantur, quoniã ab ebrietate, fornicatione, & cæteris huiuſmodi affectibus nequeant abſtinere. Quid igitur? Nónne & Chriſtiani malæ & perditæ vitę, gentiles verò philoſophiæ ſtudioſiſsimi inueniuntur? Quod multi Chriſtiani perditè viuant, nõ ignoro: quod autem Gentiles rectè faciãt, hoc adhuc mihi non ſatis conſtat: neque tu mihi natura ipſa mãſuetus, & modeſtos adduxeris, hoc enim non eſt virtus: ſed eos qui cũ affectibus trahũtur fortiter reſiſtũt, hos tamen non habes. Futurùm bonorùm ſpes, & gehennæ metus, & alia huiuſmodi vix hominem in virtute cõtinent: quibus enim nihil horum perſuãdent, hi minimè virtutem amplectuntur: ſi qui autem ſimulant, gloriæ cauſa ſimilant: & qui ita affectus eſt, cum latere opera ſua poſſe confidet, minimè à prauis cupiditatibus abſtinebit. Verùm ne cuipiam cõtentioſi eſſe videamur, cõtendamus ex Gẽtibilibus eſſe qui rectè viuant, neque hoc poſitioni noſtræ contradicit. Quod enim frequenter, nõ quod raró contigit, intelligendum eſt. Conſidera autem quo pacto aliunde etiam omnem aufert Gentilibus excuſationem. In mundum lucem veniſſe dicit: num eam quæſierunt inquit? num laborarunt?

num adnixi ſunt vt eam inueniréť? Venit ad eos lux, neque obuiam facti ſunt: quod ſi Chriſtianorum nónulli malè viuunt, reſpődebimus non de his intelligi qui Chriſtiani nati ſunt, & à maioribus ſuis pietatem didicerunt, licet hi ſæpenumero doctrina vitioſa vitam mutauerint: ſed de his, vt arbitror, qui Gentilium, vel Iudæorum profeſsione cőtempta, veram fidem conplectuntur. Oſtendit etiam errantium neminem fidei ſe ſubiecturum, niſi prius rectam ſibi vitam perſuadeat, & neminem niſi prorſus malitiæ deditus in incredulitate perſiſtere: neque mihi dixeris eum, neque incontinentem eſſe, neque raptorem: non enim hæc ſola virtus eſt. Quid hęc illi proſunt, ſi inanis glorię ſeruus ſit, & amicorum ſodalitatem veritus, in errore permaneat? Hoc non eſt rectè viuere: neque enim gloriæ ſeruus minus peccat quàm fornicator, imò longè plura & grauiora cómittit. Sed da mihi apud Gétiles aliquem omnibus affectibus, & malitia liberum: non inuenies. Nam qui apud eos magni habentur, & pecuniis, & ventri dediti: vt inquit, maxime omnium hominum gloriæ ſeruierűt: quod malorum
Infr.5.g omniű eſt cauſa. Hinc & Iudæi in perfidia manſerunt, quos arguens Chriſtus inquit: Quomodo poteſtis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis? Et quid tádem ad Nathanaël, cui etiam veritatem teſtatus eſt, hæc verba nó habuit, neque longiori ſermone vſus eſt? Quoniam non eo ſtudio venerat: hic enim hoc ſibi faciendum conſtituerat, & quod alij quieti, hic auditioni tempus exhibuit: ille ab alio perſuaſus, non tamen quin admoneret, præteriit. Si quidem in-
Suprà 1.g quit, Amen amen dico vobis, videbitis cœlum apertum, & angelos dei aſcendentes & deſcendentes ſupra filium hominis. Huic nihil tale, ſed de generatione & vita æterna, diuerſo ſermone ſecundum ſubiectam materiam locutus eſt. Nam cum ille prophetarum dicta proculdubio crederet, tantum audire ſatis habuit: hic autem cum adhuc dubitaret, non quidem manifeſte omnia ei Chriſtus aperuit: ſed eius mouit mẽtem, vt in timore timorem eiicere, cum non credentem iudicari, & non credere à parua conſcientia proficiſci diceret. Humanam nanque gloriam magnifaciebat, &
Infr.12.f pluris quam ſupplicium. Multi enim, inquit, ex principibus crediderunt in eum, ſed propter Iudæos non cőfitebantur: prætérea eum coarguit, cum dicat nulla alia ratione hominem

nem nō credere, quam quod vitam immundam viuit: & in ſequentibus inquit, Ego ſum lux: hic autē, Venit lux in mūdum: principiis enim obſcurius, inde apertius loquutus eſt. Veruntamen Nicodemus multitudinis gloria mulcebatur, quamobrem debitam fiduciam habere non poterat. Fugiamus igitur inanem gloriam, quæ cæteris eſt affectibus violentior: hinc auaritia, hinc pecuniarum amor, hinc odium, bella, pugnæ. Quippe qui plura amat, minimè conſtare poterit: amat autem nullam aliam ob rem, quam inanem gloriam. Et quanam gratia, dic, quæſo, eunuchorum, & mancipiorum gregibus, & huiuſmodi rebus friuolis, & inanibus multi ſtipari volunt? non neceſsitatis gratia, ſed vt importuni huius affectus obuios omnes teſtes habeant, horum caput eſt inania gloria: quòd ſi abſcindemus, reliqua malitiæ membra interibunt, & nil prohibuerit, quin terram vt cœlum incolamus: neque ad malitiā tantum quos capit animos impellit inanis gloria, ſed & virtutibus ſe inſinuat: à quibus cum nos abſtrahere non poſsit, in ea maiorem in modū nos offendit, multis nos laboribus ſubiicit, quorum omnem fructum penitus aufert. Siquidē qui inani gloria mulcetur ieiuniorum, orationum, miſericordiæ omnem mercedem amittit, Quid hoc damno miſerius, cū fruſtra verberemur, & ridiculi fiamus, & ſuperna excidamus gloria? Neq; enim vtrunque & deſiderare, & conſequi poſſumus: ſed ſi vnam optauerimus, cœlorum videlicet gloriam, vtranque conſequemur. Quamobrem ſi gloriā volumus, humanam fugiamus gloriam, & diuinam duntaxat proſequamur: hoc pacto & hanc, & illam adipiſcemur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cū quo patri gloria ſimul &, ſpiritui ſancto in ſecula ſeculo, Amen.

HOMILIA XXVIII.

EX CAP. III.

Post hæc venit Ieſus & diſcipuli eius in Iudæam terram, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. Erat autem & Ioānes baptizās in Aenom iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebāt, & baptizabātur. Nondum enim miſſus fuerat Ioannes in carcerē. Facta eſt autē quæſtio ex diſcipulis Ioānis cum Iudæis de purificatione. Nihil veritate clarius, nihil potētius, nihil mēdacio

imbecilius, & si innumeris obtegatur operimentis: nam etiā sic deprehenditur, & effluit facilè: veritas autem nuda omnibus proponitur, volentibus eius pulchritudinem intueri, neq; latere vult, nullū timet periculū, nullas insidias tremit, nullā desiderat multitudinis gloriā, nulli hominū est obnoxia, omnia excedit: & si innumeris circūueniatur insidiis, tuta permanet: & qui ad eam confugiunt, tanquam firmissimo & tutissimo muro eius viribus custodiuntur, & latentia omnia & abscondita in mediū proponit: quod Christus ad Pilatum his verbis significauit: Ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in tēplo quo omnes Iudæi cōueniunt, & in occulto locutus sum nihil: hoc tunc loquutus est Iesus, nunc autem fecit. Post hæc, inquit, venit Iesus & discipuli eius in Iudæā terram, & illic demorabatur, & baptizabat. Erat autem Ioannes baptizās in Aenom iuxta Salim: quia aquæ multæ erāt illic, & veniebāt & baptizabantur. In solēnitatibus in ciuitatem veniebat Ioannes, vt in medium dei doctrinā proponeret, & ex miraculis vtilitatem, inde sæpe Iordanem petebat: nam & illuc multi cōcurrebant: semper autem frequentioribus locis versabatur, nō ostētationis aut ambitionis gratia, sed studio vt prodesset quā plurimis. Atqui prosequitur Euangelista, nō Iesum, sed discipulos baptizasse: vnde cōstat hoc etiam in loco ita intelligi. Et quanam gratia ipse non baptizauit in spiritu sancto & igne? Spiritus enim nondum erat deus: merito autem non ipse, sed discipuli baptizarunt, cum vellent plurimos ad salutem doctrinam allicere. Et quid tandem discipulis Iesu baptizantibus Ioannes baptizare non destitit, sed quousque missus fuit in carcerem id exercuit ministerium? Illa enim particula, *Nondum missus fuerat in carcerem Ioannes:* in eum vsque diem eum baptizasse significat: atqui Iesu discipuli longè visi forent clariores, si is baptizare incipientibus Ioannes destitisset. Quanam igitur gratia baptizauit? Ne discipulos suos in maiorem contentionem adduceret. Nam si sæpenumero clamitando, & prioribus semper Christo cōcessis partibus, se inferiorem prædicando non persuadebat, vt ad eum accederēt: si hoc etiam addidisset, longè in maiorem contentionem prouocasset: propterea Christus tūc maximè prædicationi suæ fecit initium, cum Ioannes longè aberat. Puto autem & propterea

Infr. 8.d

citiorem

citiorem eius mortem permisisse, vt omnes multitudinis animi ad Christum conuerterentur, neque amplius circa vtrunque eorum scinderentur sententiæ. Præterea inter baptizandum Ioannes non cessauit frequenter admonere, & maxima clarissima de Iesu ostendere, nil aliud dicens quàm vt in eum qui post ipsum venturus erat, crederent. Qui igitur hoc prædicabat, quo pacto discipulorum Christi præstantiam demonstrasset, si à baptismate cessasset? Contrarium visum esset, vel æmulatione, vel ira id facere, cum autem prædicando præstiterit, ea vehementiora ostendit: neque enim sibiipsi gloriam comparauit, sed ad Christum misit auditores: neque minus quam discipuli illi fiunt, imò lõgè magis. Quanto minimè suspectum eius erat testimoniũ & maioris apud omnes authoritatis, hoc Euangelista Matthæus significat, quod exibat ad eum Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizabãtur in Iordane ab eo, confitentes peccata sua. Discipulis autem baptizantibus, multi non persistebant, ad Ioannem percurrentes, quod si quis percontaretur, quid amplius in Ioannis baptismate quàm discipulorum fuerit, nihil respondebimus. Vtrunque enim similiter spiritus expers erat, & vnam eandemque baptizãdi causam habebat, vt scilicet, Christo conciliaret baptizatos: vt enim non semper peragrando credituros congregaret, oportebat: quod & in Simone frater, & in Nathanaël Philippus, baptizare constituerant, vt per id omnes sine labore adducerentur, & ad futuram fidem præpararentur. Quod autem nihil eorum baptisma præstaret, sequentia manifestant. Quænam? *Facta est autem quæstio, inquit, ex discipulis Ioannis, cum Iudæis & de purificatione.* Contendebant semper cum Christi discipulis discipulis Ioannis, apud ipsum etiam Christum. Quum enim viderent eos baptizare, cœperunt aduersus baptizatos loqui, ac si Ioannes apud ipsos baptizando Christi discipulos excelleret, & aduocato aliquo ex baptizatis persuadere ei conabantur, non tamen persuaserunt, nam quod ipsi accesserint, non ille quæsierit, audi quo pacto Euangelista significauit. Non enim dixit Iudæum aliquẽ eos interrogasse, sed quæstionem ex discipulis Ioannis factam cum Iudæo de purificatione. Considera autem Euangelistæ lenitatem: non enim in quẽquã inuehitur, sed pro viribus crimẽ extenuat,

Mat. 3. b

quum quæstionem factam simpliciter dicit. Nam quod cõtenderint, ex sequentibus patet, quæ etiam lenius exequitur. *Et venerunt, inquit, ad Ioannẽ, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui testimoniũ perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eũ.* Hoc est, quem tu baptizasti, quem clarum & conspicuum reddidisti, is eadem quę tu audet: non tamen dixerunt quem tu baptizasti, siquidem oportuisset eos & supernæ vocis, & spiritus sancti aduentus meminisse: sed, Qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti: hoc est, qui in discipuli loco habitus est, qui nulla ex parte nobis superior erat, is abs te discedens, baptizat. Non autem verbis cum tãtum dolore afficere, sed opera sua superari arbitrabantur. Omnes enim, inquit, ad eum veniunt: vnde constat quod Iudęo cum quo disceptabant, ei minimè persuaserũt. Hæc autem animi imbecillitate, & ambitione quadam loquebantur. Qui ad hos Ioannes? non eos coarguit, veritus ne se relicto aliud quid mali aggrederentur. *Sed nõ potest homo, inquit, accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cœlo.* Si meum prorsus testimonium accepistis, inquit, & verum id arbitramini, discite vel ex eo, non me, sed illum in honore potiorem. Vos me audistis, vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim, Non sum ego Christus, sed missus sum ante illum: quod si testimonij mei memores estis, dixistis enim, Cui testimonium perhibuisti, non modo ex eo non minuitur, sed augetur plurimum: præterea non meum, sed dei testimonium fuit. Si enim vobis fide dignus videor, inter alia & me ante illum missum professus sum. Vides quo pacto paulatim diuinam vocem fuisse ostendit? ac si dicat, minister sum & mittentis mandata nuncio, neque humanam aucupor gratiam, sed eius patri qui me misit ministerium exhibeo: non ergo ad captandam gratiam testimonium perhibui, sed ad quod missus sum, id annunciaui: quare nolite me propterea magnum existimare, hoc enim illius ostendit magnitudinem, ille nanque rerum dominus: idcirco addit, *Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi:* Et quamobrem qui dicit: Non sum dignus, vt soluam eius corrigiam calceamẽti: amicum se eius in præsentia dicit? non vt extollat se, neque vt laudet, sed vt hanc maximè curam habere, neque inuito

Supra.1.d & Lu.3.d

uito se, & ægrè ferente id fieri, sed cordi sibi & quàm gratissimum esse ostendat: & hæc sunt quorum gratia maximè omnia fecit, quæ omnia amici appellatione significauit: nō enim tam ministri sponsi quàm amici lætantur, & in eius nuptiis exultant. Non ergo paritatem, absit, voluptatis magnitudinem demonstrare voluit simul & eorum imbecillitati indulgens: amicum se dicit: nam & ministrum se dixerat, cum inquit: *Missus sum ante illum.* Præterea quoniam ægrè ferre Iesu opera putabatur, sponsi se amicum appellauit, vt ostenderet non modo non ægrè ferre, sed maiorem in modum lætari. Hoc enim effecturus, veni, inquit, & tantum abest, vt molestè eius opera feram, vt tum maximè dolerem, si non fierent, si ad sponsum sponsa non accederet, dolore tunc afficeret: non autem nunc cum testimonium nostrum re comprobatur. Hinc enim probamur, cum id quod voluimus contigit, & sponsa sponsum cognoscit, & vos hoc testimonio perhibetis; cum dicitis quod omnes veniunt ad eum: hoc mihi curæ fuit, & propterea omnia feci: cùm verò in præsentia cōtigisse videā, gaudeo & exulto. Sed quid significat illa particula. Qui stat, & audit eum? ex similitudine ad propositum venit. Cum enim spōsi & sponsę meminisset, quomodo sponsalia fiant ostendit, per vocem videlicet & doctrinam: ita ecclesia conciliatur deo, quamobrem Paulus, inquit: Fides ex auditu, auditus autem per vocem dei, hac ego voce gaudeo. Id autem verbum, qui stat: non temerè posuit, sed vt res suas compositas, & iam sibi standum, & dantem illi sponsam audiendum ostēdat, & quod seruus sit, & minister, & spes, & gaudium suum re euenerit, prosequitur. *In hoc ergo gaudium meum impletum est.* Perfectum est, inquit, opus, & officium meū, nec amplius habens quod faciamus. Deinde non præsentem tantum, sed futurum mœrorem prohibens, & futura ex dictis & factis confirmat. *Illum, inquit, oportet crescere, me autem minui.* Hoc est, meum feci officium, iam cessabo. Illius opera nunc augentur: quod enim nunc formidatis, non in pręsentia tantum erit, sed maius indies fiet, quòd maximè res nostras claras ostendet. Propterea & veni, & gaudeo, quoniam Christus magnum accepit incremētum, & ea euenerunt, quorum gratia omnia fecimus. Animaduerte quàm leniter, quàm sapienter illorū sedauit affectus,

Rom. 10 d

& inuidiā extinxit, & frustra id eos tentare demōstrat, quibus verbis maximè corū sedat malitiam. Idcirco enim adhuc eo viuente, & baptizante hæc tractata sunt, vt Christi excellentiam testaretur, neque quispiā incredulitatis excusationē haberet: neque enim à seipso hæc dixit, neque aliis interrogantibus: ipsi & percontatores erant, & auditores. Nam neque sponte sua id dicenti ita credidissent, vt post interrogationem. Quum enim respondentem, audirent, eius certam habuerunt sententiam. Iudęi autem eo quod ad ipsum miserunt, & eius non crediderunt testimonio, idcirco merito sibi omnem præciderunt excusationē. Quid igitur hinc erudimur? Quod omniū malorum causa est gloriæ insania, hæc illos in contentionum traxit; hæc temerario ausu excitauit, vt ad Iesum venientes dicerent: quare discipuli tui non ieiunant? Fugiamus hunc affectum dilectissimi, vt gehennam fugiamus. hic nāque maximè eius ignem accendit, hic diaboli vndique ditionem propagat, hic ætatem & dignitatem omnem sæuissimo præmit imperio, hic ecclesias illuc distrahit, hic ciuilia opera corrumpit, domos funditus, ciuitates, populos, gētes euertit: & si in desertum venerit, multam & illic vim ostendit. Nam qui sæpenumero pecunias: & mundi illecebras, & violentiores corporis voluptates valere iubent, hi nonnunquam inani gloria capti, omnia perdiderunt. Qui multum laborauit, propter hunc affectum non laborantis, sed grauiter peccantis præmium accipiet, Pharisæus quam publicanus propter inanē gloriam minus meruit. Verum hanc accusare nullus labor, omnes enim consentiunt, id autem quærendum quo pacto vincamus. Quomodo igitur possumus? Si gloriam gloriæ comparabimus. Quemadmodum enim terrenas diuitias cōtemnimus, cum alias speramus diuitias: ita, & huius vitę gloriam, cum longe maiorem & veram gloriā coniectabimur, contemnemus. Hæc nanque inanis & stulta est, & nomine tantum, non, re gloria: illa vero cœlestis, vera, quæ non homines, sed angelos, & archāgelos, & angelorum dominum, imò & cum his etiam homines laudatores habet. Si illud spectaculum contemplaberis, si illas coronas noueris, si ad illum plausum te transtuleris, nunquam aduersum te terrena poterunt præualere. neque hæc magnificies, si habebis: sin minus, non quæres. Etenim in huius seculi regiis nemo

Matt.9.b & Marc. 2.c

mo satellitum, iis omissis quibus coronato regi, & in solio sedenti placeat, graculorum voces, muscarum & culicũ obuelentium stridorem prosequitur, neque enim iis vlla ex parte potiores hominum laudes inueniuntut. Humana igitur intellecta miseria, omnia in tutissimos recondamus thesauros, & manentem & incorruptibilem gloriam inquiramus. Quam vitam omnes consequamur, Gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorũ; Amẽ.

HOMILIA XXIX.

EX CAP. III.

VI de sursum venit, super omnes est: qui est de terra, terra est, & de terra loquitur. Graue quiddam est gloriæ amor, graue inquam, & multarum ipsa spinarum plena gloria, & quę difficile tolli potest fera, & multorum capitum bestia, & in eos quibus fouetur, quibus suscipitur armata. Quemadmodũ eñ vermis ligna ex quibus nascitur, & rubigo ferrũ consumit, ita inanis gloria altricẽ sui animã perdit. Quare multa opus est diligentia, vt hunc tollamus affectũ. Cõsidera quid hoc in loco discipulis suis hoc morbo affectis dicat Ioannes, & vix eos placat. Ad superiora etiam hoc addit. *Qui de sursum venit super omnes est, qui est de terra, terra est, & de terra loquitur.* Cum meum, inquit, vbique extollatis testimonium, & dignissimum fide esse dicatis, illud vos scire necessarium est, non licere, vt is qui è cœlo venit, à terreno homine fidem accipiat. Quid autem illa particula. *Super omnes est*, significat? & quid vobis per eam ostenditur? Quod nullius indiget, sed ipse sibi satis est, & omnium maximus: sed ex terra & de terra loquentem dicit, non ex sua, sed ex Christi sententia. Si terrena, inquit, dixi vobis & nõ creditis. Baptisma, terrena adpellauit, non quod terrenum sit, nisi ineffabilis generationis ipsius comparatione, ita nunc de terra loqui se dicit sua diuinæ doctrinæ comparata. Nihil enim aliud, de terra loqui, significat, quàm paruas & humiles facultates suas, & quales credibile est terrenam accipere naturam, si cum dei magnitudine conferantur. Siquidem apud deum omnes sapientiæ thesauri recõduntur. Quod autem de humanis ra-

tionibus nō loquatur, inde constat: *Qui de terra est* (inquit) *de terra loquitur.* Atqui non totus erat ex terra, sed pro parte, nam & animam habebat, & spiritus particeps erat, quæ minime de terra sunt. Quomodo igitur de terra esse dicit? Animaduertisne nihil aliud quàm paruū se, & nullius fere momenti, vtpote humi reptantem, & in terra natum: Christum autem cœlitus nobis demissum significari? His omnibus eorum affectum extinguens, iam audentius de Christo loquitur: antea enim superuacaneū erat verba nullum in auditorum mētibus locum habitura effundere: cum autem spinas inciderit, merito iacit semina, inquiens: *Qui de sursum venit, super omnes est: & quod audiuit, loquitur: & quod vidit, testatur: & testimoniū eius nemo accipit.* Cum magnum quiddā & sublime de Christo locutus esset. rursus in humiliorem de eo sermonem descendit. Illæ nanque particulæ: Quod audiuit, & vidit: magis secundum hominem dictæ sunt. Non enim visu, neque auditu norat quæ norat, sed suapte natura perfectus ex patris sinu procedēs, neque præceptore indigens. Sicut, inquit, cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Quid autem significat: *Quod audiuit, loquitur: & quod vidit, testatur?* Quoniam per hos
Infr.10.c sensus omnia certe cognoscimus, & digni videmur quibus credatur, cum vidimus aut audiuimus, vt vtpote qui neque fingimus, neque mendacia dicimus. Idcirco vt rem confirmet, inquit Ioannes: *Quæ audiuit & vidit,* hoc est, verissima: ita & nos sæpenumero sciscitamur. Vidistine, an audisti? quod si fatebitur, certum arbitramur testimonium.
Infr.5.c Ipse autem cum dicit: Sicut audio iudico: & quæ audiui à patre meo loquor: &, quæ vidimus, loquimur: & id genus alia, non ea gratia dicit, vt aliunde eum accepisse intelligamus: Id enim arbitrari, vltimæ amentiæ est: sed vt omnem impudentibus Iudæis auferat suspicionem. Cum enim non
Ibid.15.c dum debita de se opinio haberetur, frequenter ad patrem confugit, inde verbis suis fidem faciens. Et quid admiraris, si ad patrem, cum & ad prophetas & scripturas sæpe descēdat, & eorum adducat testimonium? Ille sunt, inquiēs, quę testimonium perhibent de me. Nunquid prophetis minorem ipsum dicemus, cum eorum accipiat testimonium? Absit: nam propter auditorum imbecillitatem ita loquitur, &
Infr.7.f à patre audire se dicit, quæ loquitur, non quod magistro indigeret,

indigeret,sed vt illi crederent non esse mendacium. Verba
autem Ioannis hoc significant, mihi opus est audire ab illo,
de sursum enim venit,qui hæc nunciat,quæ ipse solus ma-
nifestè nouit. Ea nanque verba videlicet, *Audiuit & vidit:*
hanc significant certitudinem. *Et testimonium eius nemo
accipit.* Atqui & discipuli & multi alij acceperunt, quomo
do igitur inquit: Nemo accipit? hoc est pauci, & hoc nunc:
nam si neminé dixisset qua ratione addidisset, qui accepit
eius testimonium? Signauit,quia deus verax est. Hoc & in *Mat.*11. *a*
loco discipulos suos tangit, ac si non multum ei credituri *& Luce.*
essent. Quod enim neque deinceps ei crediderint,ex sequé 7.*d*
tibus constat. Propterea cum esset in carcere,ad Iesum eos
misit, vt ei magis conciliarentur: illi autem vix tunc credi-
derunt: quod Christus significans dicebat, Beatus qui non
fuerit scandalizatus in me: & propterea nunc dicebat Ioan-
nes, *Et testimonium eius nemo accipit:* discipulos suos eru-
diens,& tantum non dicens quod pauci essent ei credituri,
& idcirco verbis eius non creditis. Quæ enim vidit, lo- *Supr.*1. *a*
quitur: simul & Iudaicam tangit insaniam, atque demen-
tiam. Quad & Euangelista in principio his verbis coarguit:
In ptopria venit, & sui eum non receperunt: hoc non ve-
nientis, sed non recipientium peccatum est. *Qui accepit
eius testimonium, is obsignauit, quia deus verax est.* Hic & eos
perterret, cum ostendat qui Christo non credit, eum non
modo nó ipsi sed ne patri quidem credere. *Quem enim mi-
sit deus* (inquit) *verba dei loquitur,* Loquitur enim,quæ ab
illo accepit,& credens illi credit,& incredulus non credit.
Signauit autem, hoc est,ostendit. Inde his verbis timorem
auget: *Deus verax est.* Neque enim aliter quispiam ea non
crederet,nisi mittentem deum,mendacij insimularet: & cũ
nihil aliud quàm de patre loquatur Christus, qui eum non
audit,non audit mittentem patrem. Vidésne quantam for-
midinem eis incutiat? Primum Christum infideles audire
contemnebant,ideo periculi magnitudinem eis proposuit,
vt discerent,quod qui Christum non audiunt,neque deum
audiunt. Hac deinde ratione imbecillitatis eorum magni-
tudinem exponit. *Non* (inquit) *ad mensuram dat deus spiri-
tum.* Et vt dixi,rursus ad humiliorem descendit sermoné,
eúmque & varium,& intellectu facilem auditoribus red-
dit. Neque enim aliter incutere, & augére metum poterat.

Nam si de eo magnum & eximiũ dixisset, non vtique credidissent, sed contẽplissent potius: idcirco ad patrem omnia refer. Rursum tanquam de homine Christo disputans, quid autem inquit? *Non ad mensuram dat deus spiritum?* Nos omnes, inquit, ad mensuram spiritus operationem accipimus, nam spiritum hoc in loco operationem dicit, Hæc enim est quæ diuiditur, ille sine mensura & integram habet operationem: quod si operationem eius metiri nemo potest, longe minus substantiam: vidésne spiritum infinitum?
1.*Ioã*.1. *a* Sed quisnam omnẽ spiritus accepit operationem? Qui dei opera nouit, qui dicit? Quod audiuimus, loquimur: & quod vidimus, testamur. Quid igitur iure dubitandum est? Nihil eñ nisi quæ dei sunt dicit nihil nisi quæ spiritus. Et primum quidẽ de verbo Dei nihil loquitur, sed à patre & spiritu doctrinæ suæ fidem cõparat. Quod enim deus esset, norant: quod spiritus etiam, intelligebant, quanuis non debitam de eo haberẽt opinionem, ignorabant autem filium: propterea ad patrem & spiritum semper confugit, & inde verba sua confirmat: hac nanque abdita causa si quis per seipsum hoc consideraret, valde Christi minueret dignitatem. Non enim propterea crediderunt, quoniam spiritus operationem haberet, neque eius indiget auxilio, sed sibiipsi sufficiẽs est. Verum imbecilliorum suspicione cognita his vtitur verbis. Hæc autẽ dico, ne simpliciter scripturas prætereamus, sed dicentis considerationem, & auditorum imbecillitatem, & alias in scripturis causas perscrutemur. Non enim omnia vt volunt præceptores, sed multa secun-
1.*cor*.3.*a* dum auditorum imbecillitatem loquuntur. Quamobrem Paulus: nõ potuit, inquit, vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedit, nõ escam, Volebam, inquit, tanquam spiritalibus loqui, sed non potuit: non quod ipse loqui non posset, sed quod auditores intelligere nõ poterant: ita & Ioannes maiora discipulos docere voluisset, sed illi non patiebãtur, hac gratatia in humilioribus versatur. Diligẽter igitur inuestiganda sunt omnia. A scripturis enim spiritalia arma accipimus, verum si ea nos induere, & discipulos armare ignorabimus, ipsa quidem proprias habẽt vires, accipientibus autem nihil afferũt vtilitatis, Esto thorax, & galea firmissima, & clypeus & hasta, inde quis thoraca pedibus, galeam pro
capite

capite oculis aptet, clypeo non pectus, sed pedes protegat: nunquid huic homini ea arma quid conferent, & non potius lædent? Plane hoc constat, non tamen armorum culpa, sed iis vti rectè nescientis. Ita & in scripturis vsu venit, si earum ordinem confundemus, ipsæ quidem vim suam retinent, nobis autem nil conferunt. Hæc ego & priuatim, & publicè vos frequenter erudiēs, nihil amplius proficio, sed secularibus rebus omne vos tempus affixos & implicitos video, Spiritalia vero ne in somniis quidem coniectamini: propterea negligimur & pro veritate certantes non multum valemus, sed ridiculi gentilibus, Iudæis, & Hæreticis efficimur, quod si vt in his, aliis quoque rebus, negligentia vteremini, nec sic quidem vobis esset ignoscendum. Sed in secularibus negociis vnusquisque ense acutior est, & summa diligentia artes exercet, & rempublicam gerit, in necessariis autem & spiritalibus quantáuis desidia torpemus, superuacuis tanquam necessariis vtentes, & necessaria arbitrā tes vtentes. An nescitis non superioris tantum ætatis hominū gratia scripturas editas, sed nostri? Nónne audis Paulum dicentem: Hæc ad nostram doctrinam scripta sunt, ad quos fines seculorum deuenerunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus? Et licet me frustra loqui non ignorem, non tamen cessabo: ita enim apud deum excusabor, quanuis nemo me audiat. Qui attentè audientibus loquitur, is laboris præmium habet auditorum persuasionem. Cuius autem verba non audiuntur, neque tamen cesset, plurimi faciendus est, cum deo placere adnitatur, & nemine attendente suum impleat officium. Verum licet maius nobis ex contemptu nostro præmium proueniat, id tamen minus desideramus modo ad vestram aliquid salutem proficiamus, maximam mercedem probitatem vestram ducentes. Hæc dicimus, non vt molestam & grauem vestram faciamus orationem: sed vt affectum in vos nostrum ostendamus, & quo ob desidiam vestram dolore afficiamur, vos non lateat. Qua desidia vtinam omnes liberi, magna spiritalium cura suscepta, cœlestia bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Rom.15.a

HOMILIA XXX. EX CAP. III.

Ater diligit filiũ, & omnia dedit in manu eius: Qui credit in filium, habet vitam æternã. Qui autem incredulus est filio, &c. Magna assiduitatis & humilitatis vtilitas in omnibus rebus ostenditur. Per eam enim artes meliores reddimus, cum repete omnia à magistris discere nequeamus, per eam paulatim ciuitates condimus, per eam vitam nostrã sustentamus. Neque admireris, si tantũ in secularibus viriũ habeat, quãdoquidem & in spiritalibus plurimum possit. Sic enim ab idololatria liberari Iudæi potuerunt paulatim, & in paruis & humilibus rebus à principio, neque doctrinæ, neque vitæ gratia eruditi. Sic post Christi aduentum, cum sublimioris iam doctrinæ tempus esset, omnes accesserunt apostoli, nihil primum altum, vel arcanum locuti. A paruis Christus multitudini exorsus est: ita & in præsentia Ioãnes, tanquam de homine quodam admirabili loquitur, alta autem & sublimia per vmbram interserit. Primũ dixit: Nõ
Supra.3.d potest homo à semetipso accipere quicquam. Inde altius quiddã attingẽs: Qui de sursum, inquit, venit, supra omnes est. Rursus ad humilia descendens post alia multa. Non ad mensuram, inquit, dat deus spiritũ. Inde prosequitur. *Pater diligit filiũ, & omnia dedit in manu eius.* Inde cum supplicij vim intelligeret, neque ita multitudinis animos bonorũ promissione, vt suppliciorum formidine moueri, his verbis sermoni suo finẽ imponit *Qui credit in filiũ, habet vitã æternam, qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira dei manet super eum.* Rursus ad patrem supplicij rationem refert, non enim dixit ira filij, quanuis ipse sit iudex: *sed dei,* vt maiorẽ illis metum incuteret. Nunquid ergo satis est ad
Mat.7.c vitam æternam in filium credere? Minimè. Non enim omnis, inquit, qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnũ cœlorum. Et peccatum in spiritum, vel solum est satis quod in gehennam detrudat: & quid de patre loquor? Nam si in patrem, & filium, & spiritum sanctum rectè credideris, nõ autem rectè vixeris, nulla tibi ad salutem vtilitas. Quum er
Infr.17.a go dicit: Ipsa est vita æterna, vt cognoscant te solum verum deum, nolimus hoc nobis ad salutem satis arbitrari. Opus nãque nobis est & vitæ, & morum puritate pollere, & licet hoc in loco dicat: Qui credit in filium, habet vitam

æternam

æternã. Nec bona tãtùm, sed suppliciorũ quoque formidinem proponit, *Quòd qui incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira dei manet super eum:* Nõ tamen dicimus satis esse solam fidem ad salutem, quod quæ de vita sæpe in Euangeliis dicũtur, ostẽdunt. Cur enim nõ dixit, ipsa est vita æterna sola: neque qui credit in filium solum, habet vitam æternam: sed in vtroque vitam esse significauit? Nam nisi mores sequantur, sequetur suppliciũ. Et non dixit in eo: sed, *super eum*: hoc est, nunquam ab eo discedet. Siquidem ne tẽporalem fore mortem putares, cum dicit: *Non videbit vitam*: id verbũ posuit, vt eius demõstrarẽt perpetuitatem. Quod fecit, vt per hæc verba eos ad Christũ traheret. Quamobrem non priuata, sed cõmuni ad eos admonitione vsus est, vt facilius alliceret. Non enim, inquit, si credetis & non credetis, sed in cõmuni loquitur, ne qua posset exoriri suspicio, & vehemẽtius quàm Christus. Siquidem Christus: Qui nõ credit iam iudicatus est: hic autem, *Non videbit vitam, sed ira dei manet super eum.* Et meritò sane. Neque enim idem est aliquem de seipso loqui, & de altero. Christũ ambitionis causa ita loquutum & iactatum existimassent, Ioannes hac carebat suspicione. Quod si postmodum Christus vehementiori sermone vsus est, ea potest ratio afferri, quod iam magnam de ipso Iudæi opinionem conceperant.

VT ergo cognouit Iesus, inquit, quia audierũt Pharisæi, quia Iesus plures discipulos facit, & baptizat quàm Ioãnes: quãquã Iesus non baptizaret, sed discipuli eius: reliquit Iudæã, & abiit iterum in Galilæam. Ipse quidem non baptizauit, sed nuncij quum vellent auditores in eius odium excitare, ita ferebãt. Sed quanam gratia discessit? Non formidinis, sed vt eorum leniret inuidiam. Poterat nanque & insultantes cohibere, sed noluit hoc frequenter facere, ne de eius incarnatione diffiderẽt. Et si sæpius impulsus fugisset, id etiam suspiciosum multitudini fuisset: propterea multa more hominis operatus est. Quemadmodum enim credi voluit deum esse, ita & carnem suscepisse: hanc ob rem Petrum corripit, dicentem: Absit à te domine, non erit tibi hoc. Tantæ hoc sibi curæ fuit. Nam in ecclesiastica doctrina non parua hæc portio est, & salutis nostræ principium, cuius gratia omnia & facta, & perfecta sunt. Sic mors sublata est, & peccatum, & maledictum abolitũ, & plurima vitæ nostræ collata sunt

Cap. IIII.

Mat. 16.

bona: ideo maximè ſuam voluit incarnationem credi, quæ nobis principium & fons eſt innumerabilium bonorum: hinc non humanitatem, ſed diuinitatem potius latere permiſit. Recedens ergo ad eos rurſum ſe contulit, vnde prius venerat. Neque ab re in Galilæam conceſsit, ſed vt magna apud Samaritanos operaretur, ea quę deum deceret ſapientia, & vt nullam Iudæis ne impudétem quidem excuſatio-nem relinqueret, quod Euangeliſta his verbis ſignificauit. *Oportebat autem eum tranſire per Samariam.* Vt oſtenderet præter itineris rationem hoc feciſſe, cuius exemplum & Apoſtoli ſequuti ſunt. Quemadmodum enim illi Iudæorum perſecutionibus tunc temporis agitati, ad Gentes profecti ſunt: ita & Chriſtus, quũ ab illis fugaretur, ad has venit: vt & in muliere fecit Cananæa. Hæc autem facta ſunt, vt omnem Iudæis auferret excuſationem, ne dicerent ſe relictis, Chriſtum ad incircunciſos profectum. Idcirco excu-
Act 13. g ſantes ſe diſcipuli, dicebant: Vobis oportebat primum loqui verbum dei: ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Et
Matt. 5. c ipſe iterum: Non veni niſi ad oues quæ perierant domus
Ibidem c Iſraël. Et iterum: Nõ eſt bonum accipere panem filiorũ, & dare canibus. Quum autem eum Iudæi expulerunt, portam gentibus aperuerunt: neque etiam ſic in Samariã principaliter profectus eſt Chriſtus, ſed per eam iter fecit. *Præteriẽs ergo, venit in ciuitatẽ Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædiu quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo. Erat autẽ illic fons Iacob.* Quanam gratia tanta hunc locum diligentia narrat Euangeliſta? Ne poſtmodum audiendo mulierem dicentem, Ia-
Gen. 34. d cob pater noſter dedit nobis hunc puteum, mireris. Etenim is locus erat, vbi pro Dina, Leui & Simeon indignati, grauem illam cædem patrati ſunt. Et quoniam ad hoc ventum eſt, non ab re fuerit ſubtexere vnde Samaritani originẽ ha-
Samaritani vnde dicti. buerint. Locus is omnis Samaria appellatur. Vnde igitur appellati ſunt? Samor mons à conditore dictus eſt, vt teſtatur Eſaias, & caput Samarorum Ephraim. Habitatores autem
Eſa. 7. b non Samaritani, ſed Iſraëlitæ appellabantur: procedente
4. *Re.* 15. tempore deum offenderunt, & regnante Phacee ſurgens
f. & z. Thelgamaſa, & multas ciuitates occupauit, & Ele ſubdidit,
Para. 28. quo interempto Oſee regnum tradidit. In hunc inſurgens Samanaſar, alias cepit ciuitates, & tributarias fecit. Huic
Oſee

Osee primũ paruit: inde defectione facta, Aethiopibus cõfœderatus est: quod quum Assyrius rex intelligeret, gẽtem illam obsessam cepit, neque amplius illic habitare permisit, veritus ne iterum deficerent, sed Babylonem & in Medos translatis, collectitiam hinc inde multitudinẽ in Samariam habitatum misit, vt in posterũ firmum sibi imperium familiaribus incolis confirmaret. His peractis volens deus potestatẽ suam ostendere, quódque non imbecillitatis, sed peccatorum gratia Iudæos Assyriis tradiderit, leones in Barbaros emisit, qui vniuersam gẽtem perderent. His regi nũciatis, misit sacerdotem quendam, qui populo exponeret leges dei: non tamen omnino, sed ex parte impietatem exuerũt. Procedente adhuc tempore idolorum cultu abiecto, dei cultum complexi sunt. Quum ita se res haberẽt, reuersi Iudæi, his vtpote alienigenis, & hostibus æmulabantur, & à monte Samaritanos nuncuparunt, nec parua hinc inter eos cõtentio, neque enim omnes scripturas recipiebãt, sed Mosi duntaxat, prophetas paruipendebant. Nitebantur tamen in Iudaicam se inserere nobilitatem, ad Abraham & progenitorũ, & genus suum referẽtes, vtpote qui Chaldæus fuisset, & Iacob patrem appellabãt, vtpote Abraham nepotem. Iudæi autem cum cæteris & hos abominabãtur: vnde Christo exprobrabant, dicentes: Samaritanus es tu, & dæmonium habes. Et quum descendisset ab Hierusalem Hiericho, hac gratia Christus Samaritanum vilem, cõtemptúmque & abominabilem apud eos in se misericordiam operantem: & in decem leprosis vnum alienigenam, propter hoc Samaritanum dicit, & ipsis discipulis ita mandauit. In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Neque historiæ duntaxat gratia prædij Iacob meminit Euãgelista, sed vt Iudæos iamdiu repulsos ostenderet. Siquidem progenitorũ temporibus pro ipsis ea loca Samaritani occuparant: quæ enim eorum maiores cum sua non essent, ceperãt, ea hi ob desidiam suam & iniquitatem iampridem possessa amiserunt. Ita & nihil maiorum virtus confert, si nepotes degenerarent. Barbari enim quum primùm leones experti sunt, ad Iudaicum è vestigio cultum redierũt: hi tot affecti suppliciis, mores suos minimè emendarunt. Huc itaque Christus venit, mollem & lasciuam vitam expellẽs, laboriosam autem & difficilem nos erudiens. Non enim iu-

Infr. 8.f

Matt. 10. a. & Lucæ 10.f

mentis vsus est, sed adeò intentè vadit, vt ex itinere fatigetur. Hoc semper admonet, vt sibiipsi quisque seruiat, neq; quærat superflua, neque multis indigeat. Adeò enim omni nos superfluitate alienos voluit, vt multis necessariorum se fraudaret. Idcirço dicebat: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Propterea plurimum in montibus versatus est, & in desertis, non perdius tãtùm, sed pernox. Hoc Dauid annuncians inquit, De torrente in via bibit: vt eius tolerantiam demonstraret. Idem hoc in loco significat Euãgelista, *Fatigatus enim ex itinere, sedebat sic super fontem: hora autem erat quasi sexta, venit mulier de Samaria haurire aquã. Dicit Iesus: Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierãt in ciuitatem, vt cibos emerent.* Hinc itineris studium, & cibi contemptum intelligimus, quũ tãquam re superuacanea, vtatur, ita discipuli res suas dispensare didicerãt. Non enim parabant viaticum, quod & alius ostendit Euangelista, quum de fermẽto Pharisæorum loquentem dicit, quod putabant panes nõ ferre. Et esurientes inducit spicas decerptas manducare, & ad ficum ob famem venisse: hæc nil aliud quàm vẽtris contemptum, & eius seruitium paruipendere nos admonent. Considera, quęso, hoc in loco nihil ferentes discipulos, neque à principio diei vllam victus curam habentes: sed quo tempore omnes prãdent, cibos emptum proficiscuntur: nõ vt nos qui cum primũ mane exurgimus, ante omnia coquos aduocamus, & de parandis epulis & mensa diligenter verba facimus: inde aliis opera damus, secularia diuinis pręponentes, & quæ superflua habenda essent, tanquam necessaria exequimur: ideo omnia præposterè aguntur. Cõtra autem spiritualium primũ rationem, & quidem maximam habere, quibus perfectis hæc alia deinceps attingere oporteret. Neque laboris studiosus tantùm, sed humilitatis, nõ fatigatus dũtaxat ex itinere sedisse, sed relictus solus dimissis discipulis, hic Iesus ostẽditur. Atqui poterat vel nõ omnes dimittere, vel alios sibi ministros cõparare. Noluit: etenim discipulos quoque his moribus assuefecerat. Et quid mirũ, dixerit fortasse quispiã, si humiles erãt piscatores & tentoriorum opifices? Erant sane. Verum repente ad ipsum cœlũ euolarunt, & cunctis regibus clariores euaserunt, digni habiti, qui vniuersi orbis domini familiaritate fruerẽtur, & cũ vbique

Matt. 8.c & Lu. 9.g

Psalmo 109.b

Mat. 16.a
Ibid. 12.a
Ibid. 21.b

vbique admirabilem sectarentur. Illud præterea non ignoratis, quod quanto quis humiliori gradu ad dignitates assumitur, faciliusin superbiæ insaniam effertur, vtpote qui expers sit repentini & insperati honoris. In hac eos humilitate Christus cotinuit, & vt ab omnibus se abstinerēt, neque ministris indigerent. *Ipse autem fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem.* Vides laboris, caloris, & discipulos expectandi gratia, sedisse Iesum? Norat enim quid apud Samaritanos esset euenturum. Non tamen propter hoc principaliter venit. Neque si propterea nō venisset, erat adueniens muliercula repellenda, quæ summam erat attentionē præstatura. Iudæi enim ad se venientem expulerunt, Gentiles alio proficiscentem ad se trahunt. Illi inuidebant, hi credunt: illi indignabantur, hi admirantur, adorant. Quid igitur, erat tot hominum salus contemnenda? tam prompti animi relinquendi? indignum sanè diuina fuisset benignitate. Quare cum debita sapientia cuncta ab eo disponantur, sedendo corpus reficiebat iuxta fontem. Erat dies medius, quod Euāgelista his verbis significauit: *Hora erat quasi sexta, & sedebat sic.* Quid autem per hoc verbum, *sic*, intelligitur? Non in sella, nō in loco honoratiori, sed in terra, vt cōtingit. Venit mulier ex Samaria haurire aquā. Ecce mulierem propter aliud egressam ciuitatem, vt impudētibus Iudæorum obiectionibus silentium imponatur, & ne quis dicat eum suū ipsius præceptum transgredi, cum mādet, ne in Samaritanorum ciuitatem ingrediantur, ipse eos alloquatur: Quos autem dicit nōdum venisse discipulos, ea id gratia meminit Euangelista, vt multas sermonis Iesu ad mulierem occasiones afferret. Quid ergo mulier? cū à Iesu aquā peteretur, dicēte: *Da mihi bibere. Quomodo tu inquit, Iudæus cū sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.* Vnde eum Iudæū esse cognouit? Ex habitu fortasse & sermone. Tu autē mulieris ingenium considera. Nam si cauendum erat, Iesum quàm illam cauere potius decebat: Non enim dixit, non coutuntur Samaritani Iudæis: sed Iudæi Samaritanis. Abstinet tamē mulier à consuetudine ne peccet, cum alterum sua causa peccaturum arbitraretur. Neque tacuit, sed sententia sua quod esset, præter legem corrigit. Sed illud posset quispiam dubitare, quanā gratia ab ea bibere petierit, cum lex non per-

Mat.10. c

mitteret. Si quis diceret Iesum præuidisse nō daturam, ideo minus petere oportuit. Quid igitur dicendum? Quod nihil iam referebat eiusmodi obseruationes præuaricari. Qui enim alios ad præuaricationem inducit, ipse longe magis præuaricatur. Nō enim quod ingreditur, inquit, per os coinquinat animam, sed quod procedit de ore. Nō parum autem Iudæos accusat hic Iesu ad mulierem habitus sermo. Illi enim sæpenumero & verbis & re allecti minimè passi sunt persuaderi: hæc autem breui & nuda rogatione quamprimū capitur, ipse Iesus ratione hac & via non instabat. Si qui accedebant, non prohibebat, quanuis discipulis dixerat: In ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis, ne accedentes offendatis. Id enim quàm indignissimum erat eius humanitate, quare respondet mulieri: *Si scires donum dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquā viuam.* Primum dignā quæ audiat, eam indicat, neque contemnendam: deinde quis ipse sit, celat. Nam si hoc scisset, euestigio paruisset, quod de Iudæis haud dicendum est: qui cum admonerentur, nihil tamen petebant, nihil dicere cupiebant, quod aliquid afferret vtilitatis, sed contumelia affectum expellebant. Mulier autem Samaritana quàm mansuetè respondeat, quęso animaduerte. *Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus est: vnde ergo habes aquam viuam?* Iā omnē ab ea quod vilis esset, & vnus ex vulgi hominibus, suspicionem amouit. Neque enim simpliciter hoc in loco dominum, sed honorificè appellat, quot ex sequētibus apparet. Nō enim irrisit, nō exprobrauit, sed primū hæsitauit. Quod si non cōtinuo intellexit, minimè mirum. Neque enim Nicodemus intellexerat: inquit enim, Quomodo possunt hæc fieri? Et iterum: Supr.3.a Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? Et iterū, Nūquid potest in vterum matris iterato introire & renasci? Hæc autē mulier longè verecundius: *Domine,* (inquit,) *neque in quo haurias habes, & puteus altus est, vnde ergo habes aquam viuam?* Aliud Christus dicebat, aliud illa intelligebat, tantum verba accipiens, neque altum aliquid pertingere poterat. Atqui petulantius respondere licuisset: Si haberes aquā viuam, non me peteres, ipse eam acciperes: sed te iactas. Verum nihil tale loquuta, māsuetè à principio per omnem sermonem respondit: primum inquit, *Quomodo*

tu Iu-

tu Iudæus cum ſis, bibere à me poſcis? Neque tanquam ad alienum & inimicum ita locuta eſt: Abſit, vt tecum homine alieni à gente noſtra animi & infeſti, quicquam cõmunicem. Deinde cum magna loquentem audiret, & ea quæ inimici maximè carpſiſſent, non deriſit, non cauillata eſt: ſed, *Nunquid, ait, tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum hunc, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?* Animaduerte quo pacto in Iudaicam ſe inſerit nobilitatẽ: hoc eſt, Ille hac vſus eſt aqua, nec habuit quod nobis maius daret. Oſtendit autem magnum quiddam & altum ex primo reſponſo intellexiſſe. Ea naque particula, Ipſe ex eo bibit, & filij, & pecora, nihil aliud ſignificat, quam potiorẽ quãdam aquã concepiſſe, eã tamẽ neque inuenire, neque manifeſtè cognoſcere, Vt autẽ apertius dicam, nõ potes, inquit, dicere, Iacob hunc nobis ſontem dediſſe, alio autem vſum, nam & ipſe, & filij, & nepotes eius ex hoc biberunt, neque bibiſſent, ſi habuiſſent potiorẽ. Tu ergo hoc potiorẽ alium neque dare poteris, neque habes, niſi te quam Iacob maiorem profitearis. Vnde igitur quã te daturum polliceris aquã habes? At Iudæi non tãta vſi eſſent modeſtia, qui eadem de re ſermone habito, & eiuſdẽ aquæ mẽtione facta, nihil vtilitatis cõſequuti ſunt. Cum verò Ieſus Abrahę meminiſſet, lapidibus cũ perſecuti ſunt: mulier autẽ incredibili manſuetudine in medio diei æſtu patiẽter & dicit & audit. Nec ei quicquam in mentẽ venit, quod Iudæus dixiſſet: Credibile eſt ipſum inſanire & delirare, me ad fontem expectauit, & verbis iactabundus nihil præſtitit, ſed expectat & ſedet, dũ quod quærit inueniat. Quod ſi mulier Samaritana tantam adhibet diligentiã, vt aliquid vtilitatis conſequatur, neque à Chriſto diſcedit, quãuis eum adhuc ignoret: quam nos veniam conſequemur qui eum non ad fontem, nõ in deſerto, non in meridie, neque in ſolis æſtu ardẽtiſsimo, ſed ſub aurora, ſub hoc tecto ad vmbram intuemur, nõ tamẽ quicquã audire patimur, ſed deſidemus? Illa ita Ieſu verbis attendat, vt alios aduocet: Iudæi non modo neminem aduocant, ſed accedẽtes prohibent, impediuntque dicentes: Videte num ex principibus aliquis credit in eum, aut ex Phariſæis? Sed turba hęc quæ non nouit legẽ maledicti ſunt: Imitemur igitur Samaritanam alloquamur Chriſtũ. Etenim medius noſtrũ in præſentia adeſt, & per prophetas & diſcipulos ſuos

Infra. 8. g

Infra. 7. g

nobiſcum loquitur, Audiamus, & credamus, quandiu fruſtra & inutiliter viuemus? facere enim quę deo non placét, id demum eſt fruſtra & inutiliter viuere, vel potius perdite. Cum enim datum nobis tempus in nullam impendimus vtilitatem, inutilis impenſæ vltimum daturi ſupplicium hinc migrabimus. Nũquid qui pecunias ad negociationem acceperit, eáſque prodegerit, ab eo creditor rationem exiget: qui autem vitæ munus perditè conſumpſerit, impunè abierit? Non propterea deus præſentem nobis vitam preſtitit, non animam in hoc corpus infudit, vt hac tantum fruamur vita, ſed vt totis viribus ad futuram contendamus. Bruta præſenti duntaxat viui ſunt: nos idcirco immortalem habemus animam, vt ad illius vitæ præparationem omnia moliamur: equorum enim, boum, aſinorum, & aliorum huiuſmodi pecorum ſi quis vtilitatem roget, nullam præter in præſentis vitæ neceſsitatibus ſeruitium, vſumq́ue inueniemus. De nobis non ita ſentiendum eſt, ſed melius & pręclarius domicilium poſt huius vitæ migrationem expectamus: ad quod vt clari perueniamur, omnia facienda ſunt, vt cum angelis iubilemus, & ſemper regi aſsiſtamus: propterea immortalem nobis animam & corpus immortale futurum largitus eſt, vt perpetuis cum ipſo bonis perfruamur: quod ſi terræ inniteris, quum tibi cœleſtia proponantur, conſidera quanta ignominia afficias eorum exhibitorem, quum contẽptis quæ tibi offert cœleſtibus, ea terrenis mutare non dubites, ideo gehennam minatur, vtpote contemptus, vt intelligas quantis bonis priuas. Sed abſit, vt illud experiamur ſupplicium: ſed deo placentes æterna bona conſequamur, gratia & benignitate domini Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſculorum, Amen.

HOMILIA XXXI.

EX CAP. IIII.

Eſpondit Ieſus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex hac aqua, ſitiet iterum: qui autẽ biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum: ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Spiritus ſancti gratiam, nunc ignem, nunc aquam ſcriptura appellat, vt non ſubſtantiæ, ſed & operationis has intelligentias eſſe demonſtret. Non enim ſpiritus ex differentibus conſtat ſubſtantiis, cum inuiſibilis

ſibilis & vnius generis ſit. & Ioánes quidem dicit, Ipſe nos baptizabit in ſpiritu ſancto & igni. Christus autem: Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, hoc autem dixit de ſpiritu ſancto quem erant accepturi, itidem & nunc ſpiritum appellat: Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. Ita ſpiritum ignem appellat, vt excicitaméntum & feruorem gratiæ & peccatorum abſumptionem ſignificet, aquam autem, vt ablutionem & refrigerium, quibus ipſum accipientes animi fruuntur. Etenim tanquã hortum virentem, & fructiferis & ſemper florentibus arboribus comãtem: ita promptam animam diſponit, vt nulla anxietate, nullis ſatanæ inſidiis diſtrahi ſinat, ſed omnia ardentia malitiæ tela extinguat. Tu autem, quæſo, dei ſapientiam conſidera, quàm leuiter mulierculam allicit, nõ à principio dixit, Si ſcires quis eſt, qui tibi dicit, Da mihi bibere, ſed poſtquam occaſionem illi prębuit, vt ipſum Iudæũ appellaret, & criminaretur, hoc ꝓpulſans inquit: Si ſcires quis eſt, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo. Quibus verbis iam ad maiora impulit, vt patriarchæ meminerit, Inde cum illa diceret: *Nunquid tu maior es patre noſtro Iacob?* Non ſe maiorem dixit, viſus enim eſſet ſe tantum iactare, nondum cognitus, ſed latenter id ſignificat. nõ enim ſimpliciter dixit: Dabo tibi aquam, ſed prius Iacob aqua neglecta, ſuam laudat, à munerũ natura dantiũ volẽs differentiam oſtendere, & quantum ipſe patriarchã excelleret. Nã ſi admiraris, inquit, patriarcham, quod hãc aquam dederit: inde ego longè meliorem tibi dedero, ea accepta, me quam Iacob maiorem confitearis neceſſe eſt. Si cum dicas: Nunquid maior eſt Iacob, quoniam hanc aquam dederit? Si illa meliorem à me acceperis, profecto me maiorẽ dixeris. Intuere verum mulieris iudiciũ, à re ipſa & de Chriſto & de patriarcha ferentis ſententiam: verũ non ita Iudæi, ſed cum eiicientem eum viderent dæmonia, non modo patriarchæ non prætulerunt, ſed dæmoniũ habere dixerunt: Samaritana autem ſecundum Chriſti voluntatem iudicat, ab operibus ſcilicet: hinc enim ipſe iudicium requirit, dicens, Si nõ facio opera patris mei, nolite mihi credere: ſi autem facio, & ſi mihi non creditis, operibus credite, ſic mulier fide adducitur. Propterea cum audiſſet Ieſus: Nũquid maior es patre noſtro Iacob? eo omiſſo, de aqua ſic loquitur: Omnis

Matth. e

Infra. 7. f

Infr. 10. g

qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum. Et cõparationem nõ accusandi, sed excellentiã demõstrandi gratia facit. Nõ enim aquam illam vilem & negligendam dicit, sed naturã ostendit. Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Audiuit aquam viuam mulier, sed primũ non intellexit. Nam cũ aqua viua sit, etiã quæ semper scatu rit, huiusmodi aquã Christũ dixisse arbitrata est: ideo apertius ex vtriusque cõparatione Iesus suæ aquæ præstantiam declarat. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Hinc maxime ex sequentibus excellentia dignoscitur, horum enim nihil habet aqua, quam sensu deprehendimus. Quid autem prosequitur? Sed aqua quã ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Sicut enim, si quis fontem intus habeat, nunquam sitiret: ita qui hanc aquam habuerit. Credidit continuo mulier, longe Nicodemo sapientior, sed & fortior. Ille huiusmodi pluribus auditis neminem aduocauit, neque sibi confidit, hæc Apostolico officio functa est, omnibus audita annunciãs, & populum extra ciuitatem ad Christũ aduocans ac trahans vniuersum. Ille quomodo possunt hæc fieri, inquit: neque manifestum spiritus exemplum à Christo abductũ accipit: mulier vero primũ parum per hæsitauit, mox nõ expectata cõfirmatione, ad eius sermonem tanquam certũ accipiendum properat, dicente enim Christo, Fiet in eo fons aquæ saliẽtis in vitam æternam, statim subdidit: *Da mihi aquam, vt non sitiam, neque veniam huc haurire.* Considera, quæso, quàm paulatim ad veræ doctrinæ altitudinem adducitur. Primum Iudæum quendam legis transgressorem suspicata est: inde vt hoc crimen propulsauit; (absurdum enim erat talem enim esse, qui tot bona cõprehenderet,) audita aqua viua sensu perceptibilem existimauit, tãdem spiritalem intelligens, credidit huiusmodi aqua posse se tollere sitis necessitatem non tamen adhuc quænam esset intelligens, ambigebat. Et superius sensu perceptibilem credidit, certo tamen nesciebat: hinc autem diligentius intuens, nec eam penitus cõprehendẽs: Da mihi, inquit, hãc aquam vt non sitiã, neque veniam huc haurire. Primum patriarchæ Christum, prætulit, quod eo fonte non indigeret, si illam aquam acciperet. Considera quanto potiorem Christum duxerit hoc gratæ & fidelis animæ indicium ostendit, quam de Iacob opinionem

Supra.3.a

opinionem haberet nouit meliorem, mutauit ſententiam: non tamen nimium credula mulier, neque temere Chriſti verba accepit: diligenter inueſtigauit, nec incredula neque pertinax, quod rogãdo oſtẽdit. Atqui Iudęis dixerat Chriſtus: Qui comedit de carne mea, non eſuriet: & qui credit in me non ſitiet. Verum non modo nõ crediderunt, ſed & ſcãdalizati ſunt. Mulier nulla perturbatione affecta immoratur & rogat. Iudęis inquit: Qui credit in me, non ſitiet mulieri craſsius. Qui biberit ex hac aqua, non ſitiet: Spiritalia nullo præſcripta fine pollicebatur, ideo mulieris animũ pollicitationibus erigens, ad huc ſenſibilibus immoratur, quoniã nondum ſpiritalia capere poterat. Nã ſi dixiſſet: Si credideris in me non ſities, nõ vtique intellexiſſet quid diceret. Sed quanam gratia non his ad Iudæos vſus eſt verbis? Quoniã multa ſigna viderãt: hæc nullum, ſed tãtum verba audierat, propterea iam ſuam demõſtrat poteſtatẽ, eius prædicando conditionem & leniter reprehendendo: *Vade* (inquit) *voca virum tuum, & veni huc. Reſpondit mulier & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Ieſus. Bene dixiſti, virum non habeo: quinque enim viros habuiſti, & nunc quẽ habes non eſt tuus vir, hoc vere dixiſti. Dicit ei mulier: Domine, video quia propheta es tu.* Papę quanta mulieris ſapiẽtia, quã ęquo animo reprehenſionẽ paſſa eſt, & cur nõ paſſa dixerit quiſpiã? Cur, dic, quæſo? nonne & Iudęos ſępenumero & grauiter increpuit? Non idẽ eſt, & quæ animo abſcõdita ſunt, & rem clãculum cõmiſſam in medium proferre. Alterum enim ſolius dei eſt; neque enim alius quiſpiã hominis mentem nouit, quã qui mentem habitat: alterũ familiaribus cognitum. Verũ Iudæi reprehenſi, moleſtè ferunt: & dicente Ieſu, Quid me quæritis interficere, nõ ſolum non admirantur quemadmodũ mulier, ſed maledicunt ei, & conuitiãtur, dicentes: Dæmoniũ habes, quis te quærit interficere? Atqui & ex aliis ſignis illũ cognoſcere poterant. Samaritana hoc duntaxat acceperat, & nõ modo nihil maledicit, ſed admiratur & ſtupet, & prophetam autumat. At grauius hanc quàm illos reprehendit: hoc enim vnius peccatum erat, illud commune pluribus, neque ita communibus et propriis obiectis criminibus offendimur. Et illi magnum quid ſe facturos arbitrabãtur, ſi Chriſtum perderent: huius vero peccatum patebat omnibus, non tamen ægre tulit, ſed admira-

Infr. 6.d

Infra. 7.c

tione & stupore perculsa est. Hunc ordiné & cum Nathanaël seruauit. Non enim primum prophetauit, neque dixit: Vidi te sub ficu. Sed cum ille dixisset, Vnde me nosti? Id respondit. Volebat enim & miracula faciendi, & prophetandi occasionem ab his qui ad ipsum se conferebant capere, vt magis sibi tribuerent, & inanis gloriæ suspicioné tolleret: idem hoc in loco facit. Nam si primo eam quod virum non haberet, increpuisset, & graue visum esset, & superfluum: sed nactus ab ea occasionem rectè omnia prosecutus est, & audiétem mansuetiorem reddidit. Et quomodo prosequitur orationem hanc, dicet, quispiam: Vade vocá virum tuum? De domo sermo habebatur, & gratia humanam accedéte naturam instabat mulier, & eam efflagitabat. Dicit Iesus: Vade, voca virum tuum: quasi opus esset cũ eo communicare. Illa accipiendi cupida, putans hominem alloqui, vt suam celaret turpitudinem, non habeo, inquit, virum. Hinc nactus occasionem Christus, tempori eam reprehendit, vtrunque explicãs, & quot viros habuerit, & quem in præsentia celabat. Quid ad hoc mulier? non ægre tulit, non abiit, non in contumeliam accepit, sed magis admiratur & perstat. *Video enim* (inquit) *quia propheta es tu.* Et intuere eius prudentiam, non è vestigio in ciuitatem accurrit, sed obstupescens considerat. Video inquit: hoc est, videris mihi propheta esse; quod cum opinaretur, non amplius terrena rogat, non bonam corporis valetudinem, nõ pecunia, non opes, sed tantum doctrinam: *Patres nostri* (inquit) *in monte adorauerunt.* Abraham significans, qui filium illuc oblaturus duxisse dicitur. *Et quomodo dicitis, quia Hierosolimis est locus vbi adorare oportet?* Animaduertis enim quàm breui altiora aggreditur? Nam cui modo de sedãda siti cura erat, iam doctrinæ præcepta perquirit. Christus autem non soluit, neque enim hoc ei propositum erat, sed simpliciter respondet: altius tamen mulieris animum erigit, non tamen priusquam se prophetam profiteretur, vt maiorem verbis suis fidem faceret, ne amplius illa dubitaret. Pudeat igitur nos, & erubescamus, quinque virorum mulier & Samaritana, tantam in discendo adhibet diligentiam, vt neque diei tempore, neque aliis occupationibus à Iesu doctrina abduceretur, nos vero non modo nihil ad diuinarum rerum eruditionem inquirimus, sed in omnibus securè & eodem

Sup. 1.a

Gen. 22.a

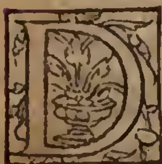
eodē modo afficimur, propterea omnia negligimus. Quis noſtrum, quæſo, repetita domo, aliquod Chriſtiano dignū opus aggreditur: Quis ſcripturarum ſenſus perſcrutatur. Nemo ſanè ſed alueolos & talos frequenter inueniemus, libros quàm rariſsimos: quos ſi qui habent, ac ſi non haberēt, clauſos in ſcriniis ſeruāt, vel omne ſuum ſtudium in membranarum tenuitate, in literarum characteribus quàm pulcherrimis conſumunt: non vt legant: non vſum inde aliquem conſequantur, ſed vt diuitias vt ambitionem oſtentent, in his ſtudent. Tanta eſt inanis gloria, nullum ambitioſum audio, qui librum intelligat, ſed aureas tantum literas admiratur. Quid quęſo hoc lucri? Nō propterea, nobis ſcripturæ datæ ſunt, vt in libris duntaxat habeamus, ſed cordi inſculpamus. Itaque hæc librorum poſſeſsio Iudaicę ambitionis eſt, quibus in literis pręcepta data ſunt nobis non ita, ſed in tabulis cordis carneis. Non autem libros comparari prohibeo, ſed admoneo & maiorem in modum rogo, vt eos comparemus: ita tamen, vt & literas & ſenſus frequēter animo repetamus, vt hoc pacto mundus efficiatur. Nam ſi in quacūque domo euangelium eſt, illuc diabolus ingredi non audet: quanto minus animam ei aſsiduis lectionibus familiarem, neque dæmon, neque peccatum attinget? Sanctifica igitur animam, ſanctifica corpus, hoc continget, ſi euangelium ſemper & animo habueris & lingua. Quod ſi linguę obſcœnitas animam coinquinat, ſi dæmones vocat, perſpicuum eſt ſpiritali lectione eam ſanctificari, & gratiā ſpiritus ſancti affatim infundi. Diuini cātus ſunt ſcripturæ, hinc nobis & animæ noſtræ affectibus remedium petamus, cuius vtilitatem ſi intueremur, incredibli ei attentione vacaremus. Hæc ego frequenter dico. An non per quam abſurdum eſt vt fori homines, aurigarum & ſaltatorum nomina, genera ciuitates, actiones, mores necnon equorum virtutem & quid ſinguli poſsint memoriter teneāt: qui autem huc ſe conferunt, omnium penitus ignari diſcedant, immo & liberorum ſuorum numerum ignorent? Quod ſi voluptatis gratia illa proſequeris, longe maiorem in his oſtendam. Quid enim iucundius, quæſo, quid mirabilius? Hominémne cum homine, an cum diabolo hominem ſpectare certantem? Et corpus cum incorporea potentia congredi, & genus ſuum victoriam referens intueri? Has pu-

Euangelio ſanctificatur anima.

gnas, hæc certamina contemplemus, hæc inquam, quæ imitari & pulcherrimum & vtilissimũ est, in quibus coronam accipere licet non in illis, quorum æmulatio ignominiosa est: illam cum dæmonibus pugnam, hanc cum angelis, & angelorum domino spectabis. Dic, quæso, si tibi regnum & principum consessu spectaculis adesse liceret, nónne tibi honorificum duceres? Huc vbi cum angelorum regi diabolum deuinctis post tergum manibus, & conatibus suis nihil præualentem spectare licet: non curris, & incredibili voluptate hoc spectaculum non prosequeris? Et quonam pacto hoc fiet, inquies? Si librum in manibus frequẽter habueris. Illic enim diaboli fossas, longa curricula, laqueos, captiones, artem deprehendis: inde & pugnare cum eo, & superare didiceris, dæmonum sunt, non hominum secularia spectacula. Quare vos hortor, vt à Satanæ festis abstineatis: nam si in idolorum templis nephas est ingredi, longe magis in dæmonum solennitatibus: his ego vos frequenter, admonitionibus obtundo, dum aliquid proficiam. Mihi quidem non molestum est, inquam, vobis autem securum neque grauis vobis sit, oro, hortatio mea: nam si grauiter ferendum esset, mihi potius esset, qui non auditus in hoc vobis sæpenumero consessu verba facio, quàm vobis qui tantum aures adhibetis, nunquam proficitis. Sed absit, vt vobis molestus sim: sed hac culpa vacui, spectaculo spiritali digni futura gloria perfruamini, gratia & benignitate domini nostri Iesu Cristi cum quo patri, gloria simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXII.

EX CAP. IIII.

IXIT ei Iesus: mulier, crede mihi, quia venit hora quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrẽ. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus: quia salus ex Iudæis est. Vbique fide nobis opus est dilectissimi, fide, inquam, bonorũ matre, salutis medicina, sine qua nullam magnarum rerum doctrinam percipere quispiam potest, sed illis similis qui sine naui pelagus transnare aggressi, parum prouecti lassatis manibus, pedibúsque, flucti
bus

bus continuo obruuntur, neque aliter qui suis nituntur rationibus ante cognitam veritatem: vt Paulus ait, naufragium faciunt, quam quidem repellentes circa fidem naufragauerunt. Quod ne nobis accidat, sacræ ancore, qua Christus in præsentia Samaritanam cõfirmauit innitamur. Nam cum illa dixisset. Quomodo vos dicitis, quia in Hierosolymis est locus in quo oportet adorare? Respondit Iesus, Mulier, crede mihi quia venit hora quãdo neque in Hierosolymis, neque in monte hoc adorabitis patrem. Maximam huic reuelauit doctrinam, & quam neque Nicodemo, neque Nathanaël: Hęc suam potiorem quàm Iudaicam maiorum authoritate commentabatur. Christus nihil ad hoc respondit, tanquam superuacaneum cognitu, quare patres in monte Iudæi Hierosolymis adorarent: tollit tamen vtriusque loci cultum, & illius mentem excitat, edocétque neque Iudæos, neque ipsos aliquid de se magnum in posterum posse polliceri, & tunc differentiam adducit, præstantiores tamen Iudæos significat, non loci ratione, sed cognitione: ac si dicat, loci gratia nil contendendum est, sed in cultu Iudæi præferẽdi sunt Samaritanis. Vos inquit, adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. Et quonam pacto nesciebant Samaritani quod adorarent? Quoniam in certo & circunscripto loco esse & quasi diuidi posset, deum arbitrabantur, ita eum colebant, ita ad Persas mittentes, non eius loci, deum sibi iratum nunciarunt nihil de eo amplius hoc pacto quàm de idolo arbitrati, quare & dæmones & ipsum adorabant, & quæ misceri non poterant, confundebant. Iudæi autem hac vacabant opinione, & totius orbis eum norant deum esse, quanuis non omnes, propterea inquit: Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. Neque tibi admirationi sit Iesum se Iudæis annumerare, nam secũdum mulieris loquitur opinionem, tanquam Iudæus propheta: ideo inquit, adoramus. Adorantis officium omnibus constat. Adorare enim creaturæ, adorari nõ creaturę, sed domini est. Sed primo quasi Iudęus loquitur. Nos, hoc in loco Iudæos significat. Iudaicam ergo religionem extollit, tamen verbis suis fidem comparat, amouens suspicionem, ne affectu quodam suam præferat gentem, nam qui præcipuum cultus locum, & quem ipsi plurimi faciebant, negligit, tollítque, eum perspicuum est nullius

1. Ti. 1. d

Ideo san adorãdi se di pt omn nobis int

ad gratiam locutum, sed verè & propheticè: & cum rationes non adduxerit inquiens: Crede mihi mulier, & quę sequuntur addidit, Quia salus à Iudæis est. Hoc est, vel quod orbi terrarum bona inde prouenerunt, nam & dei cognitio, idolorúmque cõtemptus, & cætera dogmata, & noster cultus, quanuis non rectè, à Iudæis tamen ortum habuit salutem, inquam, vel hoc, vel suum aduentum appellat, vel vtrumque potius ex Iudęis prouenisse testatur, quod etiam

Rom. 9. a Paulus: ex quibus inquit, Christus secundum carnem, qui super omnia benedictus deus in secula. Vides enim, vt veteri fauet testamento, idque bonorum demonstrat originẽ, & nulla ex parte legi contrarium? Siquidem ex Iudæis omnia bona ortum habuisse dicit. *Sed veniet hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate.* Hic & Samaritanos & Iudæos à veris excepit adorantibus, & quanuis meliores Iudæos, venturis tamen longe deteriores, quanto figura veritate inferior est, iudicauit: ecclesia autem significat, quoniam verus & debitus deo cultus ipsa est. Etenim pater quærit tales adoratores, si ergo tales iampridem quærebat, non omnino hunc illis morem cõstituit: permisit tamẽ propter hoc, vt eos quoque ad verum induceret. Qui igitur sunt veri adoratores? Qui nullo loco diuinum cultum circunscribunt, qui deum in spiritu co-

Roma. 1. b lunt, sicut & Paulus. Cui seruio, inquit, in spiritu, in Euan-

Rom. 12. a gelio filij eius. Et iterum: Obsecro vos fratres per misericordiam dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, deo placentem, rationabile obsequium vestrum, per spiritum autem incorporeum significat. Opus est enim incorporei hunc cultum esse, & per incorporeum quod est in nobis, hoc est, per animam & animæ mũdiciam offerri, idcirco ait: *Et adoratores eius in spiritu & veritate adorare oportet.* Nam quum & Iudæi & Samaritani contempta anima, mũditiæ corporis plurimum studerent, non ablutione, inquit, & ornatu corporis, sed incorporea nostri parte adorandum: quamobrem non pecora, nõ vitulos, sed te totum deo offeras sacrificium, sic viuentem hostiam exhibebis. In veritate enim adorare oportet, nam quæ superiori tempore figura erant, circũcisio, holocausta, sacrificia, incensum, non sunt amplius, sed omnia veritas. Non enim caro, sed malæ circuncidendæ sunt cogitationes, & nos ipsos crucifigere,

crucifigere, & irrationales auferre cupiditates oportet: his mulier verbis implicita, & eorum se sensum assecutam non confidens: Scio, inquit, quia Messias venit, qui dicitur Christus quum ergo venerit ille, annunciabit nobis omnia. Dicit ei Iesus: *Ego sum qui loquor tecum.* Et vnde Samaritani Christi aduentum expectabant, quum solum Mosen reciperét? Ex ipso Mose, qui in principio filium reuelauit: illud enim, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: ad filium dictum est, & Abrahæ in tabernaculo filius loquitur, & Iacob de eo prophetizãs, dixit: Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Ipse præterea Moses inquit: Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus, ipsum audies, & quæ de serpẽte & virga Mosi, & de Isaac & oue, & alia multa licet studiosis colligere, quæ Christi aduẽtum testantur. Et quanam gratia, inquies, his mulieri rationibus nõ persuasit Christus, vt Nicodemo, cui in mediũ serpentem attulit, & Nathanaël cui prophetauit? Quoniam hi viri erãt, & in huiusmodi versati: Samaritana rudis & abiecta mulier, expers omnium literarum erat, ideo nullum cum ea de scripturis verbum facit, sed aquæ tantum pollicitatione, & prophetia eam allicit, ideóque in sui mẽtionem eam adducit, & se iam qui sit, manifestat. quod si nõ rogatus fecisset, creditus esset delirare, & se iactaret. Nũc pedetentim & modestè nactus occasionem, omni se suspicione absoluit, & quidem Iudæis frequenter rogantibus. Quousque animam nostrã tollis? Dic nobis si tu es Christus, non palàm, vt huic mulieri, se Christum esse professus est: fidelior hæc erat illis, qui non discendi, sed arguendi gratia rogabant: nam si discere voluissent, verborum, scripturarúmque & miraculorum sufficiens eis fuisset doctrina. Samaritana integra & simplici mente petiit, vt ex sequentibus facilè potest intelligi. Audiuit enim, credidit, & alios ad credẽdum traxit, & in omni re, eius diligentia & fides integra dignoscitur. *Et continuò venerunt discipuli eius.* Et quidem tempestiuè, quũ iam nihil amplius ad dicẽdum relinqueretur, O rem mirabilem, mulier Samaritana huiusmodi, loquitur: *Et continuo* (inquit Euãgelista) *venerũt discipuli eius, & mirabãtur quod cũ muliere loquebatur, nemo tamẽ dixit: Quid quæris, aut quid*

Cene. 1.
Cen. 45
Deu. 18
Ioã. 10.

loqueris cum ea? Sed quid mirabantur? Facilitatem & incredibilem Christi humilitatem, quod tam clarus & tanti nominis, pauperem & Samaritanam mulierem benigne alloqui non dedignaretur: nihil tamen rogarũt, adeò discipulorum mores imbiberant, adeò magistrum & timebant & reuerebantur plurimum: atqui nõnunquam audentiores visi sunt, & quum Ioannes supra pectus eius recubuit, & quum accesserunt ad eum dicentes: Qui putas maior est in regno cœlorũ? & cum Zebedæi fili rogãt, vt alter à dextris, alter à sinistris sedeat: quid igitur hoc in loco siluerũt? Quoniam illic res sua agebatur, ideo necessariò percontanti sunt: hæc tãta res nihil ad eos accedit, quod Ioannes multò pòst tempore super Iesu pectus recubuit, super ipsum finem quum iam Christo esset familiarior, eius dilectione fretus. Hic enim erat, inquit, quem diligebat Iesus. Quid huic beatitudini par, dilectissimi? Nolimus tamen ea contenti esse, sed totis conemur viribus vt nos beatorum numero adscribamur, & imitemur Euãgelistam, & tantæ dilectionis causam cõtemplemur. Quænam ea est? Reliquit patrem & nauiculã, & rhete, & secutus est Iesum: verũ hoc & frater fecerat, & Petrus, & Andreas, & alij itẽ Apostoli. In quo ergo excelluit, quod tantam sibi Iesu cõciliauerit dilectionẽ? Nunquid inueniemus: Ipse de hoc nullam facit mentionem, sed quòd tantũ diligeretur: dilectionis causam & moleste quidem subticuit, sed quin eximiè à Christo diligeretur, ambigit nemo: nõ tamen neque loquẽdo, neque rogãdo, præcipuam quãdam apud Iesum authoritatẽ habuisse apparet, vt sæpenumero Petrus, vt Philippus, vt Iudas, vt Thomas, nisi semel tãtum quum obsequi & obtẽperare condiscipulo voluit: nam quum ipsorum princeps ei innuit, tũc Iesum quis ipsum esset traditurus, rogauit: Immẽso nãque hi duo discipuli, & mutuo se amore prosequebãtur. in templum simul ascendisse, & simul loquentes ambos legimus. Atqui ardentius aliquoties Petrus & mouetur, & loquitur, & demũ audit Christum dicẽtem: Petre, amas me magis his? Qui autem præ cæteris diligebat, proculdubio & præ cęteris diligebatur: verũ alterum amasse Iesum, alterũ à Iesu amatum satis constat. Quid igitur hanc præcipuam dilectionem cõciliauit? Incredibilis arbitror Ioãnis mansuetudo & lenitas; qua remissior sæpenumero videbatur: quæ quanta sit virtus, ex Mose

Mat. 18. a
Mar. 10. c
Infr. 19. c
Acto. 3. a
Infr. 12. c

manifestũ est, quippe quę tantum & talem prǽstiterit: nihil enim humilitati comparandum. Hinc Christus beatitudini principium fecit, tanquam enim quoddam imméſi ædificij fundamentum, humilitatem primum iecit, sine qua nemo salutem cõsequitur: sed siue quis ieiunauerit, siue orauerit, siue suas pauperibus erogauerit facultates, sine humilitate hæc & huiusmodi omnia nihil afferũt vtilitatis: cõtra ipsius condimento, gratiora omnia, iucundioráque reddũtur: humiles ergo & mansuetos nos exhibeamus dilectissimi, ita haud difficile est bene operari. Quid stulte superbis? Non intelligis humanæ naturæ imbecillitaté, & inanes spes nostras? qui te exitus maneat considera, intuere multitudinem peccatorũ: sed forsitã opera te tua efferunt, his tutumescis, hoc pacto omniũ mercedem amittis, quamobrem non adeò peccatis obnoxiũ, vt virtutis sectatoré moderatione vti decet. Quid tandem? Quoniam ille conscientia retrahitur: hic autem nisi se diligéter contineat, continuò quasi véto quodam tollitur, & euanescit, quemadmodũ Pharisæus. At pauperibus subuenis? non ex tuis, sed domini facultatibus quæ conseruis cõmunes sunt. Quocirca humilitate vtédum est, & in tui generis calamitatibus res tuas, & naturam tuam in illis te cõsiderare oportet, fortasse & nos talibus sumus orti progenitoribus. Quod si transire ad nos diuitiæ, & aliquándo nos deserturas credibile est. Quid autem omnino sunt diuitiæ? Vmbra iners, fumus qui citò euanescit, flos fœni, vel etiam viliores. Quid in fœno magnifacis? Nónne & latronibus, & perditis hominibus, meretricibus, sacrilegis accedunt diuitiæ? Intumescis quod cum talibus illas cõmunices? Sed honoris cupidus es? Verùm nil honoratioré te reddet, quàm eleemosyna. Diuitiarum honores, & potentiæ coacti sunt, & inuidiosi: hi voluntarij, & vero honorátium iudicio proueniunt, quare nunquam remittuntur. Quod si homines tantum honorem, tantam reuerentiam, misericórdiam sibi facientibus tribuunt, & bona eis precantur, considera quæso, quàm à clementissimo & benignissimo deo remunerationé, quam vicé sint accepturi. Has igitur quæramus pecunias semper duraturas, vt in hac vita magni, in futura gloriosi, æterna bona consequamur: gratia & benignitate, domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

Absq; humilitate pietatis opera mortua.

HOMILIA XXXIII.

EX CAP. IIII.

Eliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in ciuitatem, & dixit illis hominibus: Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcunque feci: nũquid ipse est Christus? Multo nobis feruore opus est, multo studio, quibus excitemur, alioquin impossibile est, vt promissa nobis bona consequamur: quod significans Christus nunc quidem ait: Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus: nunc verò, Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi accendatur? Quibus verbis flagrantem & incensum discipulum, & in omne periculum promptissimum nobis proponit. Qualis enim fuit hæc mulier? Adeò enim audito Iesu incensa est, vt relicta hydria & aqua, cuius gratia eo concesserat, in ciuitatem properaret, & ad Christum vniuersum populum traheret. *Venite,* inquit, *& videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcunque feci.* Considera mulieris studium, considera sapientiam: venerat hauriendæ aquæ gratia, & cum verum fontem inuenisset, cõtempsit alterum, vt nos exemplo licet paruo admoneret, spiritualium gratia, secularia omnia esse nobis contemnenda, neque eorum nisi ad necessitatem vllam rationem habendam: quod & Apostoli fecerunt, & hæc in præsentia mulier. Siquidẽ illi à Iesu vocati, retia reliquerunt, hæc spõte sua, reliquit hydriam, & superna proueniente gratia apostolico munere fungitur: neque vnum aut alterum, vt Andreas & Philippus, sed vniuersam aduocat ciuitatem, & populum ad Christum adducit. Et cõtemplare mulieris prudentiam, non dixit: Venite, videte Christum: sed ea qua ipsa allecta est humilitate, allicit populares suos. *Venite,* inquit, *& videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcunque feci.* Atqui aliter dicere potuisset, Venite, videte prophetam: sed cum anima diuino igne exardescit, nihil amplius terrenum curat, non gloriam, non decus, sed eius flãmæ feruore tantum mouetur. *Nunquid ipse est Christus?* Animaduerte iterum immensam mulieris sapientiam, neque affirmat Christum esse, neque reticet. Noluit huius se opinionis authorem, sed suo ipsorũ auditu inductis, hoc ipsis persuaderi, quod longè futurum erat probabilius, sed non

Marginal notes: *Mat. 10. g* *Luc. 12. f* (beside "le est, vt promissa…"); *Matt. 4. c* (beside "hæc in præsentia mulier").

non omnem vitam suam à Christo acceperat, ex his tamen quæ dixerat, & cætera credidit, Neque dixit, *Venite* & credite: sed, *videte*: quod & leuius erat & persuasibilius. Animaduertis mulieris sapientiam? proculdubio intelligebat, modo illum fontem gustarét, eadem de eo quæ & ipsa sensuros: quod si quis crasßiori esset ingenio, vt cognoscere eũ non posset, vitam suam à Christo patefactam in mediũ adducit, vt vel hinc omnes alliciat. *Interea rogabant eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, manduca.* Hoc non improbitate quadam, sed amore & studio in magistrum dicebant, cum itinere & æstu fastigatum viderent, quibus Christus: *Ego, inquit, cibum habeo manducare, quem vos nescitis: Dicebãt ergo discipuli ad inuicẽ: Nunquid aliquis attulit ei mãducare?* Quid nimirum, si mulier aquę appellatione, aquam esse opinabatur, quando & discipuli eodem in errore deprehenduntur, neque adhuc spiritalia intelligunt sed ambigunt? Solitũ tamen magistro honorẽ tribuunt, & mutuis inuicem sermonibus eum percontari non audent: quod & alias fecerunt, cum etiam cuperent interrogare. Quid Christus, *Meus cibus est vt faciam volũtatem eius qui misit me, & perficiã opus eius.* Hominũ salutem hoc in loco cibum appellat, vt quanta salutis nostræ cura & desiderio teneatur, ostendat: sicut enim nos cibum, ita Christus humani generis salutem desiderat. Accipe autem quo pacto non omnia semper palam ante oculós ponit, sed primum obscuritate quadam inuoluit auditorem, vt inter dubitandum inquirendo laborans, certius veritatem inueniat, & magis excitetur auditor: quámobrem non primum dixit, Meus cibus est, vt faciam voluntatem patris mei: quod etsi non manifestum erat, tamen intellectu facilius, *Quàm ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.* Primum igitur, vt dixi, obscuriori sermone attẽtiores reddit, & vt melius quæ dicturus erat intelligerẽt, assuefacit: quæ verò sit voluntas patris, iam interpretatur. *Nónne vos,* (inquit,) *dicitis quod adhuc quatuor mẽses sũt, & messis venit? Ecce dico vobis, leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt iam ad messem.* Ecce iterũ familiaribus nominibus ad maiorem eos erigit contemplationem: nam cibi appellatione nihil aliud, quàm futuram hominum salutem demonstrat: regionis autem & messis, animarũ multitudinem, quæ in ipsius prædicatione erãt crediturae, ocu-

los autem & mentis & corporis significat. Iam enim venientium Samaritanorum turbam videbat, quorum feruorem & promptissimam voluntatem albas regiones appellat. Sicut enim spicæ flauescentes messem indicant, & iam manus postulant, ita illi properabant ad salutem. Et quid nõ apertius dixit prompto eos animo venire, vt & docerentur, & crederent, & à prophetis persuasi fructũ redderent, sed regionem tantum & messem appellauit? Quid sibi hæ volunt translationes, quibus non hic tantum sed per totum vtitur Euãgelium? Itidem & prophetæ plurimum his vti assolent. Quanam hoc gratia? Neque enim temere spiritus sanctus ita instituit, duabus rationibus: primum vt significantius loqueretur, & magis ante oculos poneret. Mens enim familiarium rerum imaginem concepta, magis suscitatur, & tãquã in pictura rem ipsam magis amplectitur. Deinde vt iucundior esset narratio, & diutius animo immoraretur. Nõ tam facilè sententia capitur, neque ita trahit auditorũ multitudinem, vt rerũ narratio, & per ea maximè quorum periculum fecimus descriptio: similitudo quoque multã præ se fert sapientiam. Et qui metit, mercedẽ accipit, & congregat fructum in vitam æternam: huius terrenæ messis fructus ad æternã non peruenit vitam, sed in hac fluxa & caduca consumitur, ille autem perpetuo nos comitatur. Animaduertis enim verba quidem sensibilia, sensus vero spiritales: & quo pacto terrena à cœlistibus separat? Quod enim de aqua more suo dixit, quòd qui biberit ex hac aqua, non sitiet: hoc & nũc dicit, quod congregat fructum in vitam æternam: vt & qui seminat, simul gaudeat & qui metit. Quis sator? quis messor est? Prophetæ satores, non messuerunt tamen, sed Apostoli: atqui nõ propterea voluptate & fructu laborum priuantur, sed vobiscũ gaudent: quanuis vobiscum vna non messuerũt: neque enim messis serendi habet difficultatem, & in messe minꝰ laboris est, & plus voluptatis. Ad hoc vos seruaui, non ad serendum vbi plurimum laboratur. In metuendo autem & prouentus vber, & labor remissior. Hinc prophetarum voluntatem fuisse demonstrat, vt humanum genus ad Christum allicerent, hoc per legem communicatam: propterea seminasse, vt hunc parerent fructũ, & se eos misisse, & magnam inter vetus & nouum testamentum esse cognationem, quę omnia hac similitudine ostendit. Meminit

nit autē prouerbij, quod in ore multorum est: in hoc enim est verbum vetus, quia alius est, qui seminat, & alius est qui metit. Hoc frequens dictū erat, quando alius labores, alius fructum reportaret, quod prouerbiū hic maximè verū deprehendi dicit: Laborarunt enim prophetæ, vos fructus inde capitis, neque dicit mercedem: neque enim multus illorum labor, sed fructus fuit, hoc & Daniel fecit, etenim ipse *Danie. 9. f*
prouerbij meminit dicentis: exiit ab iniquis peccatū. Et Dauid etiam in fletu suo eius mentionem facit, propterea hoc præoccupans Iesus inquit: *Vt & qui seminat simul gaudeat & qui metit.* Cum dicēdum esset: alius seminauit, alius metit, & neque quis, vt diximus, prophetas mercede fraudatos putaret, nouum quiddā, & prçter opinionē, & sensibus abhorrens, sed in spiritualibus egregium narrat: siquidē in his terrenis, si alium seminare contingit, alium metere, non simul gaudent, sed alteri dolēt: vtpote qui pro aliis laborem susceperint, soli autem messores gaudent: hic autē qui non metunt quæ seminarunt, eadem qua metentes afficiuntur lætitia: vnde perspicuum est eos mercedis esse participes. *Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alij laborarunt, & vos in labores eorum intrastis.* His eos verbis magis hortatur, Quū enim laboriosum videretur orbē terrarū peragrare, & prædicationibus insistere: eiusfacilitatem ostendit Laboriosior erat satio, & maiori egebat solicitudine semina spargere, & ad dei cognitionem animam erudire: hoc autem dixit, ne ad prædicandum dimissi, tanquam maximum onus subeuntes perturbarentur, magis enim prophetæ laborauerunt, quod ratione confirmat: quoniam facilius ipsi opus susceperint. Sic quidem vt in messe facilè fructus colligitur, & breui impletur area, neque tempora expectātur, non hyems, non ver, non pluuiæ: ita nūc opera ipsa clamāt. Dum hæc diceret, exierūt Samaritani, & mox coctus est fructus, propterea inquit: *Leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt.* Verba rēs ipsa confirmauit: ex ciuitate enim illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Videbant enim non ad gratiā locutam, neque qui peccata sua narrarit admiratam, neque vt alterius sibi amorem conciliaret, suam manifestā vitam faceret. Hāc & nos mulierem imitemur, & in peccatis quæ

commiſimus confitendis neminem vereamur, deum duntaxat, vt decet, formidemus, qui & nunc opera noſtra videt, & tunc quos in præſentia non pœnitet, damnabit. At nos contra futurum iudicem minimè timemus, ſed qui nihil nobis poſſunt officere, eos & horreſcimus, & pudore tremimus, idcirco in quo timemus, in eo pœnas dabimus. Nam qui in hac vita ſolo hominum pudore afficiuntur, deum vniuerſa ſpectantem minimè curant: qui in omnia ſcelera prolabuntur, quos nihil pudet, qui non mutantur, hi in die illa non vno præſente, vel altero ſed vniuerſo mundo teſte manifeſtabuntur. Nam quod bonorum operum, & malorum magnum illic ſpectaculum pateat, ouium & hœdorum ſimilitudo edocet: & beatiſsimus Paulus his verbis te-
1.Cor.5.b ſtatur: Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis prout geſſerit, ſiue bonum, ſiue malum. Commiſiſti aliquot ſcelus, aut animo agitaſti, homines celas, non deum, & nihil curas, oculos hominum formidas: intellige igitur in illo die te ne homines quidem quicquam celaturum: omnia nanque oculis noſtris repræſentabuntur, vnuſquiſque ſingulorum ſcelera punienda iudicabit: quod ex diuite videri licet, qui
Lucæ.16.c cum Lazarum pauperem, & iam ſæpenumero à ſe contemptũ, & maledictis affectum intueretur, vt intincto in aquã digito linguam ſuam refrigeret obſecrat. Vos autem hortor dilectiſsimi, vt etſi nemo opera noſtra videat, vt ſinguli ſuam conſcientiam ingrediãtur, & iudicem ſibi rationem conſtituant, errata ſua in medium adducant, niſi velint in die illa horrenda vniuerſo orbi ea manifeſtè patere: ſanentur iam vulnera, ſumatur pœnitentis medicina. Poteſt etiã qui innumeris ſit confectus vulneribus ſanus euadere. Si di-
Lucæ.6.f mittis, inquit, dimittetur vobis, & ſicut in baptiſmate abluta peccata non amplius apparent: ita & dimittendo abluuntur, ſi pœnitere voluerimus. Ea demum eſt pœnitentia, ne amplius peccemus. Nam qui ad peccata reuertitur, ſimilis
1.Pet.2.d eſt cani ad vomitum redeunti. Oportet igitur & operibus & animo omni ſcelere vacuum eſſe, & vulneribus contrariam afferre medicinam. Verbi gratia: Rapuiſti, & ditatus es, pone modum rapinæ & eius vulneri eleemoſyna medearis. Scortatus es, huic vlceri caſtitatis imponatur medicina. Fratrem calumniatus es, & offendiſti: ceſſa à maledictis &

charitate

charitatẽ amplectere, & ita per singula faciamus, quæ perperam commisimus, neque simpliciter his abstineamus. Instat iam, instat, inquam tempus exigendæ rationis: ideo Paulus ait, Dominus prope est nihil soliciti sitis. Qui in anxietatibus, laboribus, miseris, qui in rapinis viuunt, qui in deliciis graues daturi pœnas, non hoc, sed illud meritò audiãt, Dominus prope est nihil solliciti sitis. Non enim longè à fine absumus, sed iam mundus properat: hoc bella, hoc terræmotus, hoc extincta charitas significat. Quemadmodum enim corpus iam aduentante morte innumeris malis afficitur, & domus prope casum in rimas fathiscit: ita orbis terrarum ad finẽ properans, tantis vndique malis conteritur. Nam si Pauli temporibus dominus prope erat, nunc profecto propius: si ante trecentos annos finem temporum Paulus esse dixit, quid nunc dicendum? Sed idcirco quidam non credunt, cum maxime sit credendum. Quo argumento homo finem appropinquare, & breui quæ prædicta sunt euẽtura diffidis? Siquidem vt anni finem non vltimum duntaxat diem, sed mensem triginta dierum spatium dicimus: sic tot annorum etiam si quadringentos annos finem dixerimus, non errabimus: quocirca tot iam temporibus finem prænunciauit. Cohibeamus igitur dilectissimi affectus nostros, exerceamur in dei timore: etenim nobis licentia perditis, nihil tale expectantibus ex improuiso dei aduentus aderit, quod his verbis Christus significat. Sicut factum est in diebus Noë, & in diebus Loth, sic erit: Et Paulus: Cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis. Sed quid per hanc vltimam particulam intelligitur? Sæpe grauidæ mulieres inter ludandum & edendum, dum balneis, dum spectaculis oblectantur, repentinis torquentur doloribus: hac & nos in hac vita conditione versamur. Simus ergo semper parati, non semper hæc audiemus, non semper habebimus benefaciendi potestatem. In inferno, inquit, quis confitebitur tibi? dum hanc vitam agimus nos pœniteat, vt deum nobis propicium reddamus, & veniam consequamur peccatorum, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Phili. 4. c

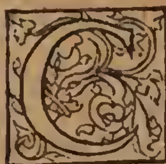
Mat. 24 c

1. Th. 4 5 a

Psal. 6. b

HOMILIA XXXIIII.

EX CAP. IIII.

Vm venissent ergo ad illum Samaritani, rogaue runt eum, vt ibi maneret: & mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonem eius, & mulieri dicebant, quia iam nō propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus & scimus, quia hic est vere saluator mundi, &c. Nihil inuidia nocentius, nihil inani gloria grauius, ipsa innumera bona corrumpere consueuit. Nam quum Iudæi maiorem quàm Samaritani dei cognitionem haberent, & in prophetarum essent lectionibus educati, hinc longe inferiores apparuerunt. Samaritani mulieris testimonio fide adhibita, nullo signo confirmati, Christo obuiam fiunt, rogant apud ipsos moretur. Iudæi tot miraculis admoniti, non modo non retinent, sed expellere contendunt. Atqui eorum gratia in mundum venit, ipsi expulerunt: hi vt maneat, rogāt. Num ergo non accedendum fuit? Num tantopere rogantes & indigentes erant contemnendi, & apud insidiantes & expellentes moram trahere, amicis & volentibus se non exhibere decuit? Indignū sane, & à Christi benignitate alienum. Eorum itaque obtemperauit voluntati, & mansit apud eòs duos dies: ipsi autem semper eum apud se habere voluissent, vt significat Euangelista, *quod rogauerūt eum, vt ibi maneret,* quod ipse noluit, *sed mansit duos dies, quibus multo plures crediderunt in eum,* non tamen credibile erat, quum nullum signum viderint credituros, maxime quum Iudæos odio haberent: veruntamen quum verba eius & veritatem reputarent, nihil curarūt amplius, sed altius quàm quæ impediebant, contēplati sunt, & Christū admirari, & venerari maiorem in modum contēdebant. Dicebant enim mulieri, *Quia iam non propter tuā loquelā credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus, quia hic est verè saluator mundi Christus.* Discipuli magistrum superarunt, hi Iudæos haud iniuria & credendo & accipiendo accusare possent, quidem illi frequēter Christum lapidibus persequuti sunt, quorū ipse gratia omnia fecerat: hi neque ad se venientem secum manere hortabantur: illi visis signis & miraculis pertinaciter obdurerūt, hi sine signo aliquo plurimā in eū fidē præ se tulerunt. Hi de fide cōtendunt, illi signa efflagitare nō desinunt

Infra.9.g & 10.f

ſtnunt: ita ſemper fideli animo opus eſt, quám veritas, modò accipiatur, facile illuſtrat: ſin minus, non veri imbecillitas, ſed volentis perfidia culpanda eſt. Nam & Sol puros oculos nactus facile illuminat: ſin minus, oculorũ culpa, non Solis eſt. Audi igitur quid hi loquantur: *Scimus,* inquiunt. *quia hic eſt vere ſaluator mundi.* Quàm breui Ieſum orbem terrarum conuerſurum nouerunt, quod ad communem omnium ſalutem venerit, quod non ſolis Iudæis eius prouidentia præſcriberetur, ſed vbique terrarum verbum ſuum eſſet diſſeminaturus: non ita Iudæi, ſed quærẽtes propriam iuſtitiam confirmare iuſtitiæ dei non paruerunt. Hi autem omnes in culpa eſſe confitentur, illud apoſtolicum ſentientes quod omnes peccauerunt & egent gloria dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Cum enim dicerent ſaluatorem eſſe mundi, intellexerunt perditi, nec ſimpliciter, ſed in rebus maximis ſaluatorem. Venerunt enim multi, vt ſaluos facerent & prophetæ & angeli: ſed hic vere ſaluatorem inquiunt, qui veram ſalutem elargitur, non breui, ſed perpetuo duraturam: hoc ſynceræ fidei argumentum. Vtrinque enim admirabiles extiterunt, & quód crediderunt, & quod ſine ſignis & miraculis, quos & Chriſtus beatos dicit: Beati qui non viderunt & qui crediderunt, & quod ſyncerè crediderint. inde conſtat, quod cum mulier dubiè loqueretur: Nunquid hic eſt Chriſtus? nullam pr ſe tulerũt dubitationem, ſed ſcire eum eſſe proculdubio aſſeuerauerunt, neque vnum quendam ex medio vulgo Chriſtum, ſed verè ſaluatorem confeſsi ſunt, Atqui quem ſaluum feciſſe viderant? verba audierãt tãtum & tam certe locuti ſunt. Quid ſi miracula vidiſſent? Nónne plura & maiora dixiſſẽt? Quanam autem gratia, quæ & quanta locutus ſit non narrant euangeliſtæ? Vt multa & magna eos omittere intelligas, ab euantu autem omnia demonſtrant: perſuaſit nanque populo & vniuerſæ ciuitati, vbi autem nõ perſuaſum eſt, quæ dixerit exponere coguntur: ne auditorum ignauiam in oratorem quiſpiam duceret referendam. *Poſt duos autem dies exut inde, & abiit in Galilæam.* Ipſe enim Chriſtus teſtimonium perhibuit, quia propheta in ſua patria honorem nõ habet, quare addidit, quod non in Capernaum, ſed in Galilæam & in Cana abiit. Ne perconteris, quare nón apud ſuos potius quàm apud Samaritanos manſerit: cauſam hic affert;

Rom. 3. c

Infr. 20. g

Luc. 14. d

quoniam sui ipsum non audirent: non ergo eo se contulit, ne grauius iudicarētur. Puto enim hoc in loco patriā Capernaum significare. Nam quod in Capernaū nullum honorem assecutus sit audi ipsum dicentem: Et tu Capernaū nūquid vsque in cœlum exaltaberis, vsque in infernum descendes? Patriam autem appellat, in qua carnem acceperat, & in qua diutius versatus est. Quid inquiet quispiam: nónne videmus multos in popularibus suis magni nominis, & authoritatis? Videmus inquit, raro tamen: neque per ea quę raro contingunt sententia ferenda est: & qui domi suæ honorantur, longe magis alienæ, consuetudo enim contemptum facere consueuit. *Cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eū Galilæi, cum omnia vidissent, quæ fecerat in Hierosolymis die festo, & ipsi non venerant ad diē festum.* Ecce qui reprehensi sunt, hi maximè Christum accipere inueniuntur. Nam apud hunc euāgelistā dicitur: A Nazareth potest aliquid boni esse? Et alibi: Scrutare, & vide, quia propheta à Galilęa nō surgit: quod in contumeliam dicebant. Cōmunis enim opinio erat, Christū Nazarenū esse, ei tamen tanquam Samaritano exprobrabant. Samaritanus es, inquiunt, & dęmonium habes. Veruntamen & Samaritani & Galilęi credunt in ignominiam Iudæorum. Sed Samaritani vehementiorem præ se tulerunt fidem, cum mulieris tantum testimonio in Iesum crederent, Galilæi non nisi miraculis cō firmati. *Venit ergo Iesus iterū in Cana Galilææ, vbi fecit aquā vinum.* Miraculum in memoriam reducit, ad maiorem Samaritanorum laudem. Signorum nanque gratia quæ Hierosolymis, quæ apud ipsos fecerat, eum acceperant, Samaritani doctrina tātum: quod autem in Cana Galilææ venerit, dicit, Quanam gratia subticet. In Galilæam propter Iudęorum inuidiam cōcessit: in Cana verò quamobrem? Primum vocatus ad nuptias, nunc arbitror, vt præsentia sua superioris miraculi fidem confirmaret, & spontaneo accessu magis alliceret, cum relicta patria eos potiores ducere videretur. *Et erat quidem regulus cuius filius infirmabatur Capernaum. Hic cum audisset, quia Iesus adueniret à Iudæa in Galilæam abiit ad eum, & rogabat eum, vt descenderet, & sanaret filium eius.* Siue quod regio esset genere, siue quod alia principatus dignitate fungeretur, regulus appellabatur, nonnulli eundem hunc esse opinātur, & qui est apud Matthęum,

Mat. 11. c
Supr. 1. g
Infr. 7. g.
Infra. 8. f

thæum, sed alter profecto videtur nō modo dignitatis nomine, verum & fide: ille quidem volente Iesu ad ipsum ire se indignum censet, hic domum trahit. Ille, Non sum inquit, dignus, vt intres sub tectum meum: hic vt, descendat priusquam moriatur filius, enixe orat. Tunc cum de monte descēdisset Iesus, intrauit Capernaum, sed in Cana Galileę ingresso accessit regulus. Illius pręterea filius paralysi laborabat, huius febribus: & rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius, incipiebat enim mori. Quid ad hunc Christus? *Nisi signa* (inquit) *& prodigia videritis, non credetis.* Atqui & quod venerat, & quod rogabat, eius fidei est argumentum. Præterea hoc testatur euangelista. Nam cum diceret Iesus. *Vade filius tuus viuit, credidit homo sermoni, & ibat.* Quid ergo ita Christus respondit? vel quia Samaritanos, qui sine miraculis crediderunt admiratur, vel ciuitatem Capernaum vnde ille gētilis erat reprehēdit. Siquidem cum alius apud Marcum diceret. Credo domine, adiuua incredulitatē meam, iterum his verbis vsus est. Itaque licet hic crediderit, non tamen firmiter, neque integre: quod sciscitando seruos demonstrauit, qua hora reliquerit filium febris. Voluit enim cognoscere an sponte sua an Christi præcepto discesserit, *Cum vero audiuit quia heri hora septima: credidit & ipse, & domus eius tota.* Vides tum demum in fide confirmatum cum seruorum de valetudine filiis testimonium accepit? Quamobrem hominis animum intuitus arguit, vt magis in fide confirmaret, neque enim ante signum admodum credebat: quod si venit & rogauit, minime mirum est. Ob incredibilem enim in filios amorem non modo quibus confidunt medicis, sed & quoslibet compellare parentes solent, ne quid in aduersa filiorum valetudine omittant. Nam quod non multum spei in Christo haberet, constat, quoniam veniēte Iesu in Galilęam accessit: quod si vere Christi potestatem credidisset, non vtique in tanto filij periculo Iudæam petere neglexisset: quod si timuerat, neque quidem satis erat causæ. Considera igitur ipsius verba, quantam ~~tam~~ viri infirmitatem indicant. Debuerat enim, si non prius, at saltem post reprehensam ipsius animi sententiam, magnam quandam de Iesu opinionem, concipere. Audi quantum adhuc humi trahatur. Descende, inquit, priusquam moriatur filius meus, ac si mor-

Mat. 8. b

Mar. 9. d

tuum suscitare nō potuisset, & nesciret vt se puer haberet, idcirco eum reprehendit, & animum arguit, ostēdens signa maximè animæ gratia fieri: neque minus hoc in loco patrē animi morbo laborantē quam filium curat, suadéntque nō signa nobis, sed doctrinam ipsius attendendā. Signa enim infidelibus: & rudioribus exhibenda. Regulus autem filij dolore affectus non multum tunc Iesu verbis attendit, sed in solius filij cura versabatur, postmodum ea reputaturus, & inde multum vtilitatis consecuturus. Quod autem

Mat. 8. a Centurioni se iturum vltrò pollicitus est, regulo autem ne rogatus quidam: Quoniam in illo perficiebatur, ideo se iturum dixit, vt viri fidem cognosceremus: at regulus adhuc imperfectus erat, propterea omni studio Christum impellebat, vt descenderet, neque adhuc norat absentem quoque curādi habere potestatem. Quid ergo posset ostendit, vt quod per se Centurio sentiebat, hic non accedente Iesu erudiretur. Cum itaque dixit. Nisi signa & prodigia videritis, non credetis: debitam de se eos fidem non habere, sed adhuc tanquam prophetam opinari significauit. Quocirca rem indicat, & sine miraculis credendum admonet, quod & Philippum admonuit: Nō credis, quia ego in patre, & pater in me est? Et, si mihi nō vultis credere, operibus credite.

Infr. 14. b *Iam autē eo descendente, serui occurrerunt ei, & nunciauerunt*

Ibid. 10. g *dicētes, quia filius eius viueret, interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit, & dixerunt ei. Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia hora illa erat in qua dixit ei Iesus Vade, filius tuus viuit. Et credidit ipse, & domus eius tota.* Vides quo pacto miraculum manifestatur? Non enim per successionē: & diuturnitatē conualetudinis, vt assolet, liberatus est, sed repēte, ne naturalis valetudo, sed Christi operatio videretur. Nā qui in ipsum mortis articulum venerat, patris testimonio dicentis, Descende priusquā moriatur filius meus, è vestigio in prosperam restitutus est valetudinem. Serui autem fortassis non vt nunciaturi tantum, sed vt superfluum Christi aduentum, obuiam ierant. Sciebant enim iam aduentare; quare in itinere eum conuenerunt. Regulus ergo iam timore deposito fidei incumbit, vt ostenderet profectionis suæ gratia; id contigisse, & iam se non frustra profectum delectatur, hac gratia summam in percontádo adhibet diligentiam. *Et credidit ipse, & domus eius*

mus eius tota. Iam nihil amplius erat dubitandum: qui enim neque affuerant, neque audierant Christum, neque tempus norant, hi in domino suo tempus cognoscentes, Christi potestatem quam certissimam habuerunt, ideo crediderunt. Quid ergo hinc hodie reportabimus? non expectanda miracula, neque diuinæ virtutis pignora efflagitanda. Video enim & nunc multos, quum in filij, vel vxoris morbo exaudiuntur, tunc maiorem deo exhibere reuerentiam. Decens autem est etiam non exauditos tolerare, & nihilominus gratias habere, eúmque laudibus prosequi: hoc fidelium seruorum est, hoc constantiæ, hoc pietatis, quali in dominum affecti esse debemus: vt non solum cùm clementer nobiscum agit, verumetiam quum indignatur, quum flagellat, ad eũ percurramus: hoc enim diuina operatur prouidentia. Siquidem quem diligit, castigat: flagellat quemcunque filium suscipit. Qui autem quum votum assequitur, deum colit: non multa præ se fert dilectionis argumenta, neque syncerè Christum amat. Et quid ego valetudinem dicam? Quid pecuniarum copiam? quid paupertatem? quid morbum? Et si gehennam, si quid grauius audieris, non tamen diuinæ nobis sunt laudes remittendæ, sed omnia & facienda, & ferenda, eius dilectionis gratia. Hoc, inquam, fidelium seruorum est, hoc constantis animi: & qui ita affectus est, præsentia facilè perferet, & futuris bonis fruetur, & plurimum deo fidere poterit: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri sit gloria in secula seculorum, Amen. *Heb. 12. b*

HOMILIA XXXV.

EX CAP. V.

Oc iterum secundum signum fecit Iesus, quum venisset à Iudæa in Galilæam. Post hæc erat dies festus Iudæorum, & ascẽdit Iesus Hierosolymam. *Cap. V.* Quemadmodum in auri metallis, ne minimã quidem venam quispiam, qui rem intelligat, omittere patitur, vtpote quæ ad augendas diuitias plurimum faciat: ita in diuinis scripturis ne vnum iota, aut vnus apex, sed ne dimidium quidem prætermittendum est, sed omnia diligentius inuestigãda: nam à spiritu sancto omnia proueniunt, neque in his quicquam supefluum, nihil non

necessarium. Considera, quæso, quid in hoc loco dicat euangelista: *Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, quum venisset à Iudæa in Galilæam.* Secundum, non temerè addidit: sed adhuc Samaritanos admiratur, quum post alterum signum Galilæi nondum ad eorum qui nihil viderant perfectionẽ peruenissent. *Post hæc erat dies festus Iudæorum.* Quinam? vt mihi videtur Pentecostes. *Et ascendit Iesus Hierosolymam.* Frequenter in solennitatibus ciuitatem petit, tum vt videatur ipse quoque cum reliquis festos dies celebrare, tũ vt simplicem ad se multitudinem alliciat. Maximè enim huiusmodi diebus melius disposita esse consueuerat. *Est autem Hierosolymis probatica piscina quæ cognominatur Hebraicè Bethsaida quinque porticus habens: in his iacebat multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium, aquæ motum.* Quis hic curationis mod⁹? Quid per hoc nobis mysterium significatur? Non temerè, nec ab re hæc, sed futura nobis tanquam imagine & figura quadam describuntur, ne res nimiũ incredibilis, & inexpectata, accedente fidei virtute multitudinis animos offenderet. Quæ nã igitur hæc descriptio? Futurum erat baptisma plenũ maximè potestatis & gratiæ, purgaturum peccata, pro mortuo viuũ effecturum. Quemadmodum hæc in figura & piscina huic, & aliis pluribus adscribũtur, & primum quidẽ datur aqua quæ corporũ maculas, & non veras, sed apparentes pollutiones, hoc est à morbo alios, alios à lepra, & aliis huiusmodi morbis liberaret. Et hac gratia multa in veteri testamento per aquam mundata sunt, Veruntamen ad propositum nobis sermonem in præsentia redeamus. Primum igitur pollutiones corporum, inde varia morborũ genera per aquam sanantur: siquidem quum vellet deus appropinquantis baptismatis fidem nos erudire, nõ solùm peccata, sed morbos per aquam expulit. Propiores enim veritati imagines, & in baptismate & in passione, & in aliis certiores fuerũt, quam vetustiores. Nam sicut regij familiares, hastatis honoratiores sunt, ita & propiores figuræ. *Et descendens angelus*, motæ aquæ sanãdi virtutẽ largiebatur, vt intelligerẽt Iudæi lõgè magis angelorũ dominũ omnia animæ impedimenta sanare posse. Et quemadmodum huius aquę natura per se nõ sanabat, siquidẽ semper sanasset, sed duntaxat cum ab angelo mouebatur: ita & in nobis nõ simplex aqua operatur, sed

quum

quum ſpiritus gratiam accipit, omnia abluit peccata. *Iuxta hanc piſcinam iacebat multitudo languentium, cæcorum, claudorum aridorum, expectantium aquæ motum.* Verùm tunc infirmitas corporis ſanari volentem impediebat, nunc vnuſquiſque poteſtatē habet accedēdi. Non enim angelus aquā mouet, ſed angelorum dominus totum perficit: non habet excuſationis locum infirmus, non habere ſe hominē qui ſibi opituletur, neque dum venit, alium deſcendere: ſed licet vniuerſus mundus accedat, non cōſumitur gratia, neque virtus deficit, ſed eadem ſemper permanet. Vt enim ſolares radij ſingulis diebus illuminãt, neque ex nimia copia vis eorũ minuitur: ita, imò lõgè minus ſpiritus operatio ob accipiẽtium multitudinem remittitur. Hoc autē factum eſt, vt qui in aqua corporis morbos ſanari poſſe didiciſſent, in eo aliquandiu exerciti, animę morbos per aquā curari poſſe facilius crederent. Et quanā gratia Ieſus cōtemptis aliis ad eum, qui octo & triginta annos ęgrotauerat venit? Quid pręterea interrogat: *Vis ſanus fieri?* Nō quod dubitaret, eſſet enim abſurdũ: ſed vt illius oſtenderet tolerantiā, vt intelligamus quare poſt habitis cæteris ad hunc venerit. Quid ille? *Volo domine, ſed hominē non habeo, vt quũ turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinā. Dum enim venio ego, alius ante me deſcendit.* Hac gratia, inquit, vis ſanari? vt ſcilicet hæc intelligeremus. Neque dixit, Vis vt te ſanem? nondũ enim tanta de ipſo habebatur opinio. Admirabilis profectò paralytici tolerantia octo & triginta annos, vt ſanaretur nunquam diſcedens expectauit: quod niſi patientiſsimus fuiſſet, ſi nō præterita, ac futura ſaltem inde eum abducere potuiſſent: quoniam incredibile erat reliquos ægrotos priorem illũ ingredi dimiſſuros. Neque enim certo tēpore aqua mouebatur, ſed claudi quidem & contorti, tempus obſeruare poterant, cæci verò minimè, niſi fortaſſè motũ auribus percepiſſent. Pudeat ergo nos, pudeat dilectiſsimi, & incredibilem ſocordiam noſtrā deploremus: octo & tringinta annos hic expectauerat, expectabátque, neque eius impletum eſt deſiderium, neque negligentia ſua non ſanabatur, ſed præuectus ab aliis, neque propterea deſperauit: nos autem ſi vel decem dies orationibus inuigilantes non exaudimur, iam tepeſcimus: hominibus verò quàm diligentiſsimum exhibemus miniſterium in malitia, in difficultatibus ſeruientes, tandem frequenter

Rom. 5. a omnem ſpem amittimus: dominum autem noſtrum vbi ſine dubio merces ſequitur, longè laboribus amplior. Spes enim nõ cõfundit, inquit, debito ſtudio & diligẽtia proſequi nõ patimur: & quonam hoc ſupplicio dignum? nam ſi nihil accepturi eſſemus, ipſius tamen frequens conſuetudo nónne innumera nobis bona attuliſſet? ſed laborioſa eſt aſsidua oratio: & quid nõ laborioſum, quod à virtute proficiſcatur? Hoc ipſum, inquiet quiſpiam, me maximè ambiguum reddit, quod malitiam voluptas, virtutem labor cõſequitur. Et multos quærere arbitror, quænam ſit cauſa. Dederat nobis à principio deus liberam omni cura & laboribus vitam, eo turpiter munere abuſi ſumus, & inertiæ deditι, paradiſum amiſimus: idcirco laborioſam nobis vitam inſtituit, quaſi ſe humano generi excuſans diceret: Dedi vobis à principio delicias, facti eſtis indulgentia deteriores, ideo eas vobis laboribus comminutaui. Qui quum neque vos continerent, lex & præcepta ſucceſſere, tanquam repagula & frenum equo indomito, quibus eius aduerſus rationem inſultus compeſcerentur: ita equorum domitores aſſolent. Vita igitur laborioſa inſtituta eſt, quoniam quies & ocium, vitam & mores corrumpere conſueuit: natura enim humana deſidiam nõ patitur, ſed ab ea facillimè ad malitiã declinat. Eſto non opus eſſe labore cõtinenti, neque fieri laboribus meliorem, ſed in ocio perfectũ eſſe: quonã pacto hac vtemur indulgẽtia? nónne in ſtultitiam & ſuperbiam cõuertemus? ſed quãobrem, inquit, tanta malitiam voluptas, tantus virtutem labor comitatur? & quænã tibi gratia habẽda, quod premium accipere, niſi laborioſum tibi opus iniũgeretur? Multos etenim poſſum in præſentia oſtendere, qui ſuaptè natura mulierum abhorrent conſuetudinem, eáſque vt abominabiles fugiũt: hóſne, dic quæſo, cõtinentes appellabimus? hos laudibus proſequemur? Minimè. Continentia eſt voluptatum ſtimulos ſuperare: & in bellis, maxima certamina clariſsimos triumphos pariũt, nõ quando nemo reſiſtit. Sunt multi natura remiſsiores, hóſne manſuetos dicemus? Minimè.

Mat. 19. b Idcirco dominus tribus caſtrationis modis propoſitis, duos tanquam nulla laude dignos omiſit: vnum in cœlum extulit. Sed quid opus eſt malitia? Ita & ego ſentio. Et quiſnam malitiæ opifex? quis alter niſi voluntaria deſidia? ſed bonos tantum eſſe oportet: & quidnam boni proprium? Continentem

nentē esse & vigilare, an dormire & stertere? & quáobrem hoc bonū nō videatur, vt quis sine labore rectè faciat? Imperitè loqueris, & eorū more qui vētri dediti, ipsum deum arbitrantur. Nam quod non rectè sentis, responde quæso: Sit rex & dux, rex in lecto, & voluptatibus vitam agat: dux vero assiduis belli laboribus fortiter hostes fuderit, cui victoriā adscribemus? vter rerum gestarū voluptate fruetur? Vides quanto illa magis nobis placeant, quæ sudoribus cōparātur? Propterea deus labores virtuti immiscuit, vt nos illi familiares redderet: propterea etsi nō secūdum virtutem viuimus, eā tamē admiramur, vitiū autem licet suauissimū, accusamus. Quod si dixeris quid naturas bonos non potius admiramur, quàm volūtate? Quoniā æquum est laborātem nō laborāti præponere. Qua enim gratia laboramus? Quoniam indulgentiam & ocium nō moderatè ferimus, imò si quis diligenter inquirat, maiorē in modū pigritia corrumpimur, & nimios deinceps labores subimus. Quod si placet aliquē epulis quàm lautissimis sub custodia in ocio desidētem nutriamus, ne exercere néve operari quicquam possit, sed in mense & lecti deliciis contabescat: quid hac vita miserius? Sed aliud operari est, inquies, aliud laborare. Est igitur non laboriosum opus suscipiēdum? quid ni? hoc & deus voluit, tu verò non passus es. Statuit vt paradisum coleres, opus tibi sine labore iniunxit: neque tamen si à principio laborasset homo, vitio ei datum fuisset: stat enim simul & operari, & nō laborare, quemadmodum angeli. Nam quod operentur, audi quid dicat: Potentes qui facitis verbū eius. *Psalmo 102.d* Quod si nunc remissiores vires maiorem afferunt laborem, tunc non idem continget, quippe qui in dei requiem concedit: Requiescit, inquit, à laboribus suis, neque desidiam, *Apo. 4.c* sed quietem significat: nam & deus adhuc operatur Christi *Hic infra.* testimonio, dicētis: Pater meus vsque nunc operatus est, & ego operor. Propterea omnes vos admonitos volo, ignauia abiecta virtutem complectamini. Malitiam nāque voluptas breuis, dolor perpetuus sequitur: contra virtutē labor breuis, gaudium sempiternum. Hæc ante præmium sectatorē suum omni labore liberat, futurorū spe alens: illa ante supplicium, conscientię stimulis præteritorum torquet, omnia in suspicionem adducit, quod ipsis etiam laboribus, & angustiis grauius reperitur. Quod si tantùm voluptas esset,

quid ea vilius? quid abiectius? quæ simul & venit, & abuolat, languescit, fugítque antequã cõprehendatur: & siue corporum dixeris voluptatem, siue deliciarũ, siue pecuniarũ, ne diem quidem firma perstat: cum autem & pœna, & suppliciũ eam comitetur, quid eius sectatoribus miserius? Cum igitur hęc intelligamus, omnia virtutis gratia toleramus: ita vera perfruemur voluptate, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cũ quo patri gloria simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXVI.

EX CAP. V.

Is sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, vt cũ turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Maximum diuinarum scripturarum præmiũ, maxima vtilitas: quod Paulus testatur inquiens, Quæcũque scripta sunt, ad nostrã doctrinam scripta sunt, ad quod fines seculorum deuenerunt, vt per patientiam & consolationẽ scripturarum spem habeamus. Omniũ enim medicinarum thesaurus diuinæ scripturæ sunt, & siue stultitiam exuere, siue affectus sedare, siue pecuniarum cupiditatẽ expellere, siue dolores contẽnere, siue fortem animũ innuere, siue aduersa æquo animo tolerare velimus, quamplurima hinc remedia inuenire possumus. Quis enim siue extrema paupertate, siue diuturno morbo vexatus, si propositum hodie nobis locum legeris, non maiorem in modum consoletur, quum intellexerit hunc octo & triginta annos languẽtem, & singulis annis alios sanitati redditos videntem, non tamen animo lapsum desperasse, licet sola prætereuntium desperatio omni eum spe deiicere poterat? Audi ergo & verba eius, & miseriam, cum enim dixisset Christus, *Vis sanus fieri? Domine, inquit, hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam.* Quid hoc miserius? quid calamitosius? Vides hominem longuo languore cõfectum? vides humilitatẽ? Non maledixit, vt nõnullos audimus, non execratus est diem suum, non se irrideri arbitratus est, rogatus an vellet sanus fieri: sed perquàm mansuete, & humiliter: *Domine* inquit. Atqui ignorabat percontantem, & se sanatum iri nesciebat, nec quicquã postulat, vt qui medicum rogant,

Rom. 15. a

sed

ſed tantum morbum ſuum narrare contentus eſt. Videbatur ei fortaſſe idcirco Chriſtũ interrogare, vt ipſum in piſcinam mitteret: hac gratia eum ſibi miſericordia conciliare vult. Quid tum Chriſtus? *Surge: tolle grabbatum tuũ, & ambula.* Quidem eundem hunc, & quem Matthæus meminit eſſe arbitrantur. Non eſt tamen, quod pluribus rationibus conſtat: primum ille multos habebat, qui ſumma cura ipſum ferebant: hic neminem: quare inquit, Hominem non habeo. Deinde ille nihil loquutus eſt, hic ſuam narrat miſeriam: illius curationis diem non meminit Euangeliſta, hic in die feſto ſanatus eſt: ille domi, hic iuxta piſcinam illi, remittuntur tibi peccata tua, inquit, huius prius corpus deinde animam curauit: illi libere dimittit peccata. Remittuntur tibi, inquit, peccata tua: hunc admonet & minatur, vt ſibi in poſterum caueat. Iam noli peccare: inquiens, ne deterius tibi aliquid contingat. Accedit ad hæc differens Iudæorum calumnia: hic ſabbati præuaricationem, illic blaſphemiam accuſant. Tu autem immenſam dei ſapientiam contemplare, non enim ſtatim ſanauit, ſed primum rogando ſibi familiarem reddidit, ad futuram fidé inſinuans: neque tantum ſanauit ſed vt lectum auferat iubet, vt miraculum crederetur: & nemo falſum & ſimulatum opinaretur. Niſi enim firmis & robuſtis membris, id ferre non potuiſſet. Seruat hũc morem ſæpenumero Chriſtus, vt maiorem in modum impudentibus ſilentium imponat. Siquidem in quinque panum miraculo, ne quid ſuſpicionis oriretur nõ tantum miraculum fecit, ſed voluit vt multæ fragmẽtorum reliquiæ ſupereſſent. & mũdato leproſo: Vade, ait, oſtende te ſacerdoti. Simul vt miraculo certam fidem faceret, & calumniantium ipſum legem dei præuaricare impudẽtia ora comprimeret: idem in nuptiis fecit: non enim vinum ſimpliciter oſtẽdit, ſed ferri Architriclino imperauit, vt qui id neſciret, confitendo indubitatum perhiberet teſtimonium. hac gratia Euangeliſta inſcium Architriclinum, vnde id vinum eſſet demõſtrauit, vt incorruptum iudicium oſtenderet, & cum mortuum ſuſcitauit: Date, inquit, ei manducare, vt certius reſurrectionis ſignum præberet: quibus omnibus manifeſtè indicat vulgo, non fallacem ſe, neque deceptoré, ſed ad communem omnium ſaluté veniſſe. Sed cur ad hoc? Vt ab aliis fidem non requirat. Quoniam ab his qui ſuam

Matt. 9.a

Mat. 14.c & Marc. 6 f & 8.a
Luc. 5.c

Supr. 6. b

Mar. 5.d

viderant poteſtatem, merito requirit vt credant: ab ignaris autem minimè, niſi prius admoneatur. Propterea circa principium Matthęus multos curaſſe, & nemini poteſtatem ſuã prænunciaſſe narrat: Tu autem paralytici fidem conſidera, qui audiens dicentem Ieſum: *Tolle grabbatum tuum, & ambula:* non riſit, non admiratus eſt inquiens. Angelus deſcendit, & turbata aqua, vnum duntaxat in bonam reſtituit valetudinem: tu homo ſolo verbo angelum ſuperare confidis? nimium tibi arrogas, ridiculus es. Nihil tale locutus eſt, ſed ne cogitauit quidem: ſed audiuit ſimul & ſurrexit, & ſanatus, medici præceptum nõ recuſauit. Tulit enim grabbatum, & ambulauit. Id autẽ mirabile fuit, nõ quod à principio non crederent Iudæi, ſed quod poſt miraculum Chriſtum perſequerentur, calumniarentur, deteſtarentur: dicerent: *Non licet tibi tollere grabbatum tuum.* Hic autem nihil eorum curaret inſaniam, ſed fidenter in medium, acceptum prædicaret beneficium, & impudentes compeſceret. Hoc profectò magnæ fortitudinis indicium eſt. *Erat enim,* (inquit,) *ſabbatũ Iudæorum in illa die, & dicẽtibus illis: Sabbatũ eſt: non licet tibi tollere grabbatum tuum:* Audi quid reſpõdit: *Qui me ſanum fecit, is mihi dixit: Tolle grabbatũ tuũ, & ambula.* Tantum nõ dicens eos deliros & inſanos, quum præciperent ne eius qui tam graui & diuturno morbo ipſum liberauerit, mandatis pareret, & magiſtrum ſectaretur. At ſi malignius reſpondere voluiſſet, poterat non ſponte ſua, ſed alterius iuſſu id facere: neque id ſuum, ſed imperantis peccatum, & depoſito lecto acceptum occultare benefitiũ. Norat enim, non tam propter ſabbati præuaricationem, quàm propter morbi curam, Iudæos id reprehendere. Verum neque beneficium ſiluit, neque deprecatus eſt, ſed clara voce quid acceperit, profitetur & prædicat, ita paralyticus. Illi autem (conſidera, quæſo, hominum malignitatem) non dixerunt, Quis te ſanum fecit? ſed hoc omiſſo in calũnia aſsiduè verſantur: *Quis eſt homo ille, qui dixit tibi: Tolle grabbatum tuum, & ambula? his autem qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Ieſus autem declinauit à turba conſtituta in loco.* Quare declinauit? Primum, ne ſe abſente ſuſpicioſum videretur teſtimonium: qui enim ſe ſanum intelligebat, certior accepti beneficij teſtis erat futurus. Inde ne illorum inſania vehementius accederetur. Neque ignarus

rus erat inuidiosi solum præsentiam non paruam inuidorũ animis furoris scintillam excitare. Discessit igitur, vt ipsi inter se de miraculo quærerent, disceptaréntque, ipse nihil de se, sed qui sanatus fuerat, & ipsi calumniatores loquerentur. Ipsi enim iam miraculum testantur, cũ non dicerẽt, cur fieri ea in sabbato præciperet, sed cur faceret: neque præuaricationem ægrè ferrent, sed paralytici inuiderent sanitati. Atqui quantum ad humanum opus, paralyticus magis legẽ soluerat, quàm Christus, qui tantum præceperat: ille re ipsa legem præuaricatus est. Alibi ipse Iesus operatus est, cũ cæci nati oculis lutum illiniuit: fecit autem nõ in legis contemptum, sed augmẽtum, sed de his aliàs: neque enim semper eodem modo de sabbati transgressione ab illis accusatur, quod diligenter est obseruandum. Verum iam videamus, quantum mali afferat inuidia, quo pacto mentis oculos contra propriam salutem perstringat. Nam quemadmodum insani, aduersus seipsos nonnunquam sententiam ferunt: ita & inuidi solam inuidiosi miseriam disquirentes, eius salute & fœlicitate angũtur. His feris sæuiores: ille enim fame impulsæ nos appetunt, hi beneficos nõnũquã inimicorum loco habent. Feris, inquam, sæuiores, dæmonibus pares, & fortasse iniquiores. Ipsi nanque aduersus nos nullo amicitiæ fœdere hostiliter persequuntur, suo generi minimè insidiantur. Quorum exẽplo in Iudæos Christus inuectus est, cum in Beelzebub eum iniicere dæmonia dixissent: homines autem neque naturæ suæ participes reueriti, eos infesto animo impetunt, atque seipsos prius, quàm quibus inuident supplicio afficiunt, animúmque perturbationibus & anxietatibus temerè cruciãt. Quamobrem, miser, proximi tui cõmodi perturbaris? dolendum est cum malis afficimur, non cum proximi fœlicitatem intuemur. Idcirco omnis venia inuido desperãda est. Nam scortator, voluptatis stimulos in excusationem affert: fur paupertatem, homicida furorum, friuolas quidem, neque admittendas, qualescunque temen excusationes. tu verò quàm affers quæso? nullam profecto, nisi animi prauitatem, atque malitiã. Nã si inimicos amare iubemur, quã nam pœnam ex amici odio daturos nos arbitramur? Et si amicos diligendo nihil gentilem superamus: si nihil de nobis mali meritos prosequimur quã merebimur veniã? Audi Paulũ, Et si tradidero corpus

Infra. 9.b (margin, beside "Alibi ipse Iesus operatus est")

1.Cor.13 b (margin, beside "Et si tradidero corpus")

meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Quod autem inuidia, charitatem prorsus tollat, perspicuum est. Hic affectus & fornicatione, & adulterio grauior: alterum enim in ipso authore cōsumitur, inuidiæ autem vis vniuersos populos perdidit, vniuersum orbem terrarum coinquinauit, ipsa cædis mater, ipsius suasu
Ge. 4. a.b Caïn fratrem interemit, ipsi Esau in Iacob, fratrum in Io-
Ibid. 27. seph, diaboli in humanum genus, odium & insidiæ tribuē-
& 37. dæ sunt. At tu neminem interficis, sed longè grauiora patraris, cum fratris ignominiam concupiscis, quum vndique laqueos tendis, cum persequeris ne virtutibus inuigilet, cū ægrefers orbem terrarum debitum deo exhibere seruitiū. Non igitur cum illo, sed per illum cum deo bellum geris, deo iniuriam facis, cum tuum honorem ipsius honori præferas: & quod grauissimum est, aliis peccatis simile hoc videtur. Verum licet misericors sis, licet in vigiliis assiduus: si fratri inuides, omnium malitiam excesseris, quod vel inde
2. Cor. 2. b constat. Scortatus quidam apud Corinthios breui vitam emendauit. Caïn fratri inuidendo, nunquam odium posuit: sed quanto frequentius à deo admonitus est, tanto magis dolebat, magis cruciabatur, & properabat ad cædem. Hic ergo quàm ille grauior morbus, qui nisi magna adhibita diligentia, non facilè remedia admittit. Eia igitur radicitus euellamus illum, scientes quod quemadmodum alienis bonis inuidendo deum offendimus, ita congratulando ei gratificamur, & participes non facimus bonorum, quæ rectè
Rom. 12. c operantibus reponuntur. Idcirco Paulus gaudere, inquit, cum gaudentibus, flere cum flentibus, ex vtroque enim magnum lucrum consequimur. Intelligentes igitur, quod etsi nisi laboremus, itidem tamen cum proximis affecti prēmiorum participes efficimur: omni liuore abiecto, fraterna omnes dilectione complectamur, & eorum commodis congratulari, præsentia & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA

HOMILIA XXXVII. EX CAP. V.

Ostea inuenit eũ Iesus in tẽplo, & dixit ei, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Res profecto grauis est peccatum, grauis animi sordes vt nonnũquam vi & exuperãtia sua corpora quoque inficiat. Sed cum grauiter ægrotãte anima, nullo dolore afficiamur, paruo corporis morbo, summa diligentia medicinam perquiramus: ideo deus ob animi peccatum corpus flagellat, vt deterioris partis supplicio, melior ad quærendum remediũ cõuertatur. Ita Corinthium fornicatorem Paulus corrigit interitu carnis, & sectione corporis animi morbi coercens, tanquam optimus medicus, qui cum hydropisim vel splenem potionibus, & leuioribus medicinis sanare non possit, extrinsecus ferro & igni vtitur: hanc artem Christus in paralytico exercuit, quod significãs dixit: *Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Quid hic admonemur? Primum, quod ex peccatis, morbi generantur, inde quod verum est, apud gehennam maximum, & perpetuum esse supplicium. Vbi nunc sunt qui dicunt, breui spatio hominem interfeci, breui adulterium commisi, ob admissum breui tempore peccatum perpetuas pœnas daturus sum? Ecce hic non tot annis peccauit, quot pœnas dedit: breui peccatum patratur, morbi tormenta diuturna sunt. Non enim tempore peccata, sed peccantium animus iudicatur. Illud præterea considerandum, quod si grauem priorum scelerum pœnã dedimus, deinde hisdem inciderimus, dabimus longe maiorem, & merito sanè. Qui enim supplicio non fit melior tanquam stupidus quidem & contẽptor, grauiorem sibi pœnam præparat. Ipsum nanque peccatum semel lapsum, satis supérque cohibere, & sapientiorem reddere debebat ne iterum in idem prolaberetur. Verum cum neque supplicium sontem corrigit, non iniuria flagello vtitur vehementiore. Quod si post datas pœnas in eadem iterum crimina prolapsi, grauiori pœna afficimur, quid his sperandum est, qui in ipso supplicio in iisdem sceleribus pertinaciter perseuerant? Et qua gratia, inquies, non omnes puniuntur? Etenim multos videmus, & quidem scelestissimos, bona corporis valetudine, & prospera fortuna lasciuientes, nolimus propterea eos admirari; sed deplorare po-

1. Cor. 5. c

tius: quod enim in hac vita nihil aduersi patiuntur, maioris in futura supplicij est argumentum. Hoc & Paulus his ver-
1. Cor. 11 g bis significauit. Dum iudicamur à domino, corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. hic enim correctio est, illic supplicium. Quid ergo? omnes morbi propter peccata? Non omnes: sed plerique. Siquidem & ex desidia, & nimio cibo, ebrietate, ocio, nonnulli generantur. Vnum autē vbique conseruandum est, vt æquo animo: & cum gratiarum actione omnia perferamus. Veniunt & morbi propter peccata: vt magnos viros podagra laborantes videmus. Veniūt
Iob. 33. d & probandæ patientiæ causa: vt Iob dicitur, Noli putare me aliter retractasse, quàm vt iustus appareas. Sed quę huic paralytico morbi causa? Peccata. Christi testimonio. Nam & illi cuius Matthæus meminit, Cōfide inquit, fili, remittū-
Matt. 9. a tur tibi peccata. Et huic, Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Haud ignarus sum quosdam opinari hunc paralyticum accusasse Christum, & idcirco ab eo admonitum, ne peccaret, sed quid de illo apud Matthæū, qui eadem fere admonitus est dicemus? Constat igitur non ea causa, ne peccaret admonitum, quod & aliunde cognosci licet, cum *inuenit eū Iesus in templo*, magnæ profecto & reuerentiæ & pietatis signum: non enim in forum, non porticus consessit, non voluptati, non ocio indulsit, sed in templo versatur, & quanuis omnium in se imperium & maledicta expectaret, nihilominus à templo auerti non potuit. Itaque cum inuenisset eum Iesus, & postquam Iudęis loquutus est, nihil tale in eo reprehendit: dixisset enim, Adhuc cum iisdem versaris, neque in bonam restitutus valetudinem factus est melior: sed tantū in posterum cautiorem reddit. Quin igitur, cū claudos & cęcos curauit, id non admonuit? Ita mihi persuadeo, suum hunc morbum propter peccata, illos corporis imbecillitate prouenisse: siue per hos, & horū admonitionem & illos corripit. Cum enim hic morbus grauior sit, per eū & minoribus remedium præbet· sicut enim cum sanato alij iuberet dare gloriam deo non illum tantum, sed omnes idem admonuit: ita per hos cæteros hortatur & consulit, vt peccatis abstineant, Ad hæc norat eius animi fortitudinem, & tāquam mandati seruatorem, quod facturus sis, admonet, & beneficij memoria, & futurorum malorū metu in sanitate confirmat. Et intuere Christi humilitatē, non dixit, sanū te

feci:

feci:sed, *Sanus factus es iam noli peccare.* Neq;, ne tibi quid deterius faciam:sed, *Ne deterius tibi aliquid contingat.* In neutro personam adducit, ostẽditque gratiā & benignitate potius, quàm meritis in sanitatem restitutum. quod nisi ita esset, dixisset. Ecce dedisti debitam peccatorũ pœnam, iam caueas:verum inquit, *Ecce sanus factus es, iam noli peccare.* Hæc & nobis frequenter in ore sint verba, his & alter alterum admoneamus: Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Quod si in peccatis persistendo nullam pœnam dederis, illud apostolicũ meminerimus. Quod benignitas dei ad pœnitentiam te adducit: secũdum duritiam autem tuam & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ. Neque sanando duntaxat corpus, aliunde etiam magnum præ se tulit Christus diuinitatis argumentũ. Illa eñ particula, *Iam noli peccare*, omnia ipsum vidisse indicat, quę ille superiori tempore cõmisit, vnde in posterum sibi fidem comparauit. *Rom.2.a*

Abiit ille homo, & nunciauit Iudæis, quia Iesus esset, qui fecit eum sanum. Intuere hominem in pietate perseuerantẽ, non dixit Iesum præcepisse, vt grabbatum tolleret, & cum illi creditum semper crimen adducerent, hic semper excusationem, & medicũ profitetur & prædicat, vt populum ad eius cognitionem & familiaritatem alliciat: nõ enim tam stupidus erat, neque tam inhumanus, vt tanti beneficij oblitus, maleuolo id onimo loqueretur. Beneficium nanque & metus facilè, vel inhumanissimum poterat cohibere: nam cum manifeste minas accepisset. timuit sane peiora, & maximè cum minantis potestatẽ esset expertus. Ad hæc, si accusandi gratia id dixisset, non sanitatẽ, sed mandati transgressionẽ meminisset: sed pręfecto magno & fideli animo medicum, & acceptum beneficiũ professus est, quemadmodum & cęcus, cum inquit. Fecit lutũ, & vnxit oculos meos: ita & hic Iesus est qui fecit me sanum. *Propterea persequebãtur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in sabbato.* Quid Christus? *Pater meus vsque modo operatur, & ego operor.* Quando pro discipulis respõdebat eorũ conseruilis Dauid testimonio vtebatur, Nunquid legistis, inquit, quid fecerit Dauid quando esuriuit? Pro se vero ad patrẽ confugit, cũi se in omnibus similem indicat: & cum priuatim patrem appellat, & cũ eadẽ operari ostendit. Et quare nõ meminit, quę apud Hiericho facta sunt? Erigere eos à terra voluit, ne amplius de ipso *Infra.9.a* *Luc.6.a*

tanquam homine, ſed deo & legiſlatore ſentirent. Quod niſi verus filius, & eiuſdem eſſet ſubſtantiæ, excuſatio excuſatione maior eſſet. Neque enim princeps regium inſtitutum abrogans, & in iudicium vocatus, ſi à rege idem abrogatum in defenſionē ſuā adduceret, abſolueretur, ſed maiori crimini eſſet obnoxius: verum cum dignitates, vt in hoc loco æquales ſunt proculdubio comparatio cōuenit. Quibus inquit, criminibus deum, hiſdem me abſoluitis, Ideo primum patrem appellauit, vt etiam inuitis eadem ſibi concedi perſuaderet, paternam charitatē reueritis. Quod ſi percontareris, & quomodo pater operatur cum ſeptimo die ab omni opere ceſſauerit, accipe quomodo præuidet, continet, temperat omnia quæ fecit. Cum igitur Solem orientem, lunæ curſum, ſtagna, fontes, fluuios, naturæ vim ſeminibus in noſtris, & brutorum corporibus progreſſum, cætera omnia quibus hoc totū conſtat, vides: intellige perpetuā patris operationem, qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Et iterum: Si autem fœnum agri quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, deus ſic veſtit: quanto magis vos minimæ fidei: Et de volatilibus, Pater meus inquit, cœleſtis paſcit illa. Vbi igitur verbo duntaxat operatur in ſabbato, à ſacrificiis & his quæ illi faciebant crimini obiecta purgat: vbi verò operari præcipit, vt ex gratia hoc in loco. Tolle grabbatum tuū: vt non graue quiddam eſſe ſabbati præuaricationē oſtendat, altiora loquitur, vt paterna authoritate illos perterreat & ad ſupernā trahat cōtemplationē. Qua de cauſa cū de ſabbati tranſgreſsione diſceptaretur, vt non tantum homo, neque vt tantū deus, ſed alterutrū commiſcendo obiecta confutat, voluit enim vt vtrunque crederetur, & incarnationis humilitas, & excellentia diuinatis. Nam ſi ſemper vt homo locutus eſſet, omnes in eadem perſtitiſſent humilitate: hac gratia patris meminit, cum & creaturę in ſabbata operantis meminiſſe potuiſſet. Nam & ſol ab Oriente in Occidētem fertur, flumina labūtur: fontes ſcaturiunt, pariūt mulieres: ſed vt ipſum non creaturam intelligeres, non attulit creaturæ operātis exemplum ſed, *Pater meus* (inquit) *modo operatur, & ego operor. Propterea ergo magis quærebant eū Iudæi interficere, quia non ſolū ſoluebat ſabbatum, ſed & patrē ſuum dicebat deum, æqualem ſe faciens deo.* Neque dixit dicēs, ſed, faciens:

Mat.5.g Ibid.6.d Luc.12.d

faciens: non enim verbotenus, sed frequentius operibus se deo ęqualem ostenderat. Quid tandem? quia in solis verbis insolétiam accusare potuissent, operum autem veritate, & potentia perspecta vel contradicere cogebātur. Sunt tamen qui perperam & impie Christum non se ęqualem deo fecisse, sed suspicatos Iudæos intelligant. Quamobrem superiora transigamus: persequebantur ipsum Iudæi, an non? Perspicum est, persequebantur. nunquid hac gratia persequebantur, an alia? In hoc quoque conuenimus. Soluit sabbatum, an non? neque in hoc dissidemus. Patrem suum deū appellauit, an nō? Neque hoc dubiū. Cętera igitur in hunc modum consequuntur. Quemadmodum igitur quod patrē suum deum dixerit, quod sabbatum præuaricatus sit, quod Iudęi ipsum & hac, & illa magis ratione persequerētur, nō erat opinio, sed veritas: ita cum se æqualem deo facit, quod ex superioribus constat manifestius. *Pater meus inquit, operatur, & ego operor.* Hæc verba sunt æqualē se patri facientis. Nulla enim in his verbis differentia est. Non dixit, Pater operatur, ego subministro: sed idē verbū, *Operor.* Quod si aliter sensisset, sed Iudęi sic perperam intellexissent, falsam correxisset opinionem: neque id Euangelista silentio prætermisisset: quemadmodum alio in loco, cum videret particulam illam: Soluite templum & in tribus diebus excitabo illud aliter à Christo dictam, hoc est de carne sua: aliter à Iudæis intellectam, de suo, videlicet: templo, ideóque dixerint: Quadraginta & sex annis ædificatum est hoc templum, & tu tribus diebus excitabis illud? Ille autem, inquit Euangelista, dicebat de templo corporis sui: ita si hoc in loco aliter Christus sensisset, quā illi essent suspicati: profecto dixisset Iudæos quidem credidisse Christum æqualem deo se facere. Ipsum autem non de eiusmodi æqualitate locutum. Neque hoc in loco, neque hic duntaxat, sed alibi alius Euangelista hunc suspicionis corrigendæ morem seruat. Cum enim dixisset discipulis Iesus: Cauete vobis à fermento Pharisęorum, & Saducæorum: & illi cogitassent inter se dicentes, quia panes non accepimus: Iesus autem pro fermēto doctrinam caperet, Ipse Iesus eos arguendo suam sententiam exponit: Quid cogitatis inter vos modicę fidei? Nondum intelligitis, non quia de pane dixi vobis? hic vero nihil corrigit. Atqui cōtra Arrianos, inquiēs, corrigit cum

Supr. 2. d

Mat. 16. a

Ibidem.

inquit: *Non potest filius à seipso quicquam facere.* Omnino cõtra: non enim vt tolleret, sed vt magis confirmaret æqualitatem, id dixit. Verũ per quam diligenter attẽdite, non enim parua est quæstio, hanc particulam, A se, frequẽter in scripturis & pro Christo, & pro spiritu sancto positã inuenimus: & vis eius intelligẽda est, ne in grauissimum errorem incidamus: nam si eam simpliciter, & vt primũ se nobis offert quispiam accipiat, quãtus error sequeretur, animaduertite. Non dixit alia à se posse facere, alia non posse sed generaliter non potest filius facere. At maximum bonorũ fecit. & Paulus clamat: Qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se ęqualẽ deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens. Et ipse Christus: Potestatẽ habeo ponendi animam meam, sed ego pono eam à meipso. Vides enim eum & mortis, & vitę potestatem habere, & tantam rem à seipso operantem? Et quid de Christo dico? Nos quibus nihil vilius vel abiectius, sæpenumero à nobisipsis operamus, malitiam reiecta virtute deligimus. Quod si nullam haberemus potestatem, neque peccando gehennę supplicio torqueremur, neque regnum cœlorũ bene operando cõsequeremur. Quomodo ergo intelligitur *Non potest filius à seipso quicquam facere?* Quoniam quod nulla in re est patri cõtrarium, nihil ab eo alienũ potest facere: quod maximam æqualitatem, & conuenientiam ostẽdit. Et quanam gratia non dixit, nihil se cõtrarium facere? Vt hinc indiscretionem, & veram æqualitatem demõstret. Neque enim hæc particula imbecillitatis eum arguit, sed potestatis immensæ. Nam & alibi de patre inquit Paulus, vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri: Et iterum: Si negauerimus, & ille negabit nos. Si non credimus, ille fidelis manet, negare seipsum nõ potest. Etenim illud quod impossibile dicit, nõ imbecillitatis est, sed potestatis, & quidẽ immensæ. quod ita intelligendum est: adeo illam substantiã incomprehẽsibilem esse, & talem. vt cum deũ peccare impossibile dicimus, non imbecillitatem arguimus, sed ineffabilem eius quandam potestatem cõfitemur. ita hoc in loco, *Non possum à meipso facere quicquam* hoc est, impossibile est vt patri contrarium faciam. Et vt hanc sententiam intelligas, ex his quæ sequuntur consideremus, vtrum Christus comprobarit. Tu dicis illam particulam Christi auferri potestatem,

Phil. 2. a
Infr. 10. d
Heb. 5. g
2. Tim. 2.

potestatem, & virium defectum, arguere: ego indiscretam æqualitatem, & sententiæ & potestatis significare, ipsum percõtemur, & vtram confirmet sententiã videamus. Quid dicit? *Quæcũque ille fecerit, hæc & filius similiter facit.* Vides quomodo vestram prorsus tollit sententiam, & nostrã confirmat. Nã si à seipso nihil facit, neque pater à seipso facit quicquã, si quæ pater & ipse facit. Quod si à seipso omnia faciet pater, & filius faciet, vt stet similitudo: quod nisi ita esset, aliud sequeretur, quod absurdissimũ. Non enim dicit quę vidit patrem facere, ea facit: sed, nisi quod viderit faciẽtem, temporis continuationem significans. vestra autẽ sententia semper eadẽm discet. Vides sensus profunditatẽ, verbi autem humilitatẽ? quę tamen & impudentissimos, & detrectantes cogit, vt nihil vile, nihil abiectius dignitate abhorrens, alienúmve suspicetur. Quis adeo stultus, adeo infœlix est, qui dicat filium singulis diebus discere, quę facere oporteat? Quomodo illud constaret: Tu autẽ idem ipse es: & anni tui non deficient? quomodo omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factũ est nihil? si quidem quę pater facit eadem ipse viuens imitatur. Vides quomodo his quæ dicta sunt, & adhuc dicũtur, eius authoritas demõstratur? Quod si humilius quædã loquitur, noli admirari, nam cum expulissent eum Iudæi, quod altiora loqueretur, & deo contrarium arbitrarentur, verbis tantum paulũ ad humiliora descendit, rursus tamẽ & exurgit, & rursus deprimitur, suam varians orationem, vt facilius intelligeretur. Et animaduertite, quęso, cũ dixisset: Pater meus operatur, & ego operor, & se deo æqualẽ ostendisset: rursus dicit: Non potest filius à se quicquã facere nisi quod viderit patrem facientem. Et inde rursus altius erigitur. *Quæcunque fecerit ille, hæc & similiter filius facit.* Et rursus in humilitatem declinat. *Pater enim diligit filiũ, & omnia demonstrat ei quæ & ipse facit: & maiora his demõstrabit ei opera.* Ecce & aliam incredibilem humilitatem & merito sanè. Quod enim & dixi, & dicere nunquam cesso id repetam: quum aliquid de se humile & abiectũ Christus loquitur, per exuperantiam loquitur, vt & stultis & temerariis persuadeat, non verba, sed piè sensum intelligendũ. Aliter considera, quæso, ex ipsis verbis quàm id absurdũ sit & ridiculũ. Nam quũ diceret, *Et maiora his demõstrabit ei opera,* inuenietur nõdũ multa didicisse.

Psa. 101. d
Supra. 1. a

Quod ne de apostolis quidem dicendum est, qui accepta semel spiritus gratia, repentè omnia & nouerunt, & potuerunt, quæ & scire & posse eos oportebat? hic autem multa scitu necessaria nondum didicisse deprehédetur, quo nihil absurdius. Quid illud igitur, *maiora his demonstrabit*? Quũ sanasset paralyticum, & mortuũ esset suscitaturus, inquit: Miramini me paralyticũ liberasse, maiora his videbitis, sed humilius quodammodo locutus est, vt eorum placaret temeritatem. Et vt intelligas illud verbum, *Demonstrabit*; nõ propriè dictum, audi quæ sequũtur. *Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat.* Atqui nihil potest à se facere, si facit quod vult, contradicit: nam si quos vult viuificat, potest à se facere, velle enim potestatis est: quod si non potest à seipso, iam quos vult non viuificat. Illa enim particula, *Sicut pater suscitat mortuos*, indiscretã potestatem: illa autem, Quos vult æqualem demonstrat. Intelligis quomodo non potest à sa facere? non tollit, sed potentiam & voluntatem æquiparat. Ita & illud verbum *Demonstrabit*, est intelligendũ. Etenim alio in loco ait: Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Et iterũ, vt non aliunde vim
Infra. 6. d operandi se accipere ostendat: Ego, inquit, sum resurrectio
Ibid. 11. c & vita, Et ne quis diceret mortuos tantum quos vult suscitare & viuificare: alia autem in sua non esse potestate, hanc præripit suspicioné inquiens: Quæcunque enim ille fecerit, hæc & filius similiter facit: vt & omnia quæ ille, & vt ille facere intelligatur, siue mortuorum resurrectionem, siue corporũ opificiũ, siue peccatorũ remissioné, siue quiduis aliud, similiter patri operatur. Sed omnia hæc negligũt, qui suam negligunt salutem: tantũ officit potioris loci cupiditas, & prælatio: hæc hæreses peperit, hæc gentiliũ confirmauit impietaté. Deus enim inuisibilia sua per huius mũdi creaturã intelligi voluit. illi hanc doctrinã sectari dedignati, aliã excogitarunt, verã neglexerunt. Iudæi autem gloriæ humanæ studio diuina cõtemnentes credere noluerunt. At nos dilectissimi, quãta possumus diligentia morbũ hunc fugiamus: nam licet innumera bona opera egerimus, sufficiés est inanis glorię lues, quo omnia deleat. Si laudũ desiderio tenemur, à deo eas perquiramus. Humanæ laudes qualescũque sint, simul & apparent & euanescunt, nihil afferũt vtilitatis, & præter veritaté sæpenumero iudicãtur. Quid enim

in hac

in hac nostra gloria admirabile est, quam saltantes iuuenes, impudicę mulieres, auari raptores consequentur? Qui verò apud deum gloriosus est, non tales laudis socios, sed sanctos Prophetas, Apostolos, & Angelicę vitę pręceptores habet. Quod si coronis hominum cingi, & conspici desideramus, quid id simpliciter sit contemplemur. Nihil profectò in eo dignum inueniemus. At si multitudinem desideras, angelos quæras: quorum ope formidolosus dæmonibus efficeris: ita homines paruifacies, & humana omnia tanquam lutum pessundabis. Tunc manifestè cognosces, nihil ita labefactare animam, quàm gloriæ cupiditatem: quam qui affectat, nullo pacto in hac vita & doloribus, & cruciatu carere poterit: quemadmodũ qui pessundat, etiam plurimos pessundat affectus. Qui humanam laudem vincit, inuidiam vincit, auaritiam vincit, graues omnes affectus vincit. Et quonam pacto? Si aliam spectabimus gloriam, hoc est cœlestẽ, quam hæc auferre nobis conatur: illa in hac vita claros facit, ad futurã perducit, omni nos carnis seruitio liberat. Carni enim quàm miserrimè seruimus, quum & terrę, & terrenis rebus tanto studio inuigilamus. Si in forum te cõferes, si domum ingredieris, si egredieris, si nauigabis, si villam, si hospitiũ, si regiam, si senatum, si iudicia petes, omnia secularium curarum plena: venientes, abeuntes, manentes, nauigãtes, qui rura, qui ciuitates habitant, omnes his implicitos & attonitos intueberis. Quænam igitur nobis salutis spes, quando à deo datam terram habitantes, nihil diuinum sapimus: sed quum iubeamur esse huius mundi hospites, hospites cœli sumus, & mundi ciues. Quid huic stultitiæ ęquiparandum? Quotidie de iudicio, de cœlorum regno audiuimus: Noë autem ac Sodomorum ætates imitamur, & volumus experiri. Atqui propterea illa scriptà sunt, vt si quis futuris diffidit, ex præteritis futurorum accipiat certitudinem. His igitur cognitis, dilectissimi paululum saltem hoc graui seruitio leuati, aliquando de anima cogitemur, vt & præsentia, & futura bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXVIII. EX CAP. V.

Eque pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio: vt omnes honorificent filiũ, sicut honorificant patrem. Summa nobis in omnibus vtendum est diligentia dilectissimi, quia reddẽda ratio est & verborũ, & operum, & proculdubio pœna subeunda. Non enim in præsenti vita finis nobis est: sed alia nobis conditio expectãda, formidoloso iu-
2. Cor. 5. b dicio aderimus. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malũ. Hoc iudicium semper præ oculis habeamus, ita semper virtuti vacare poterimus. Nam sicut qui diei illius obliuiscitur, tanquã freno abiecto
Psal. 9. c in præcipitium defertur. Inquinatæ sunt viæ illius in omni tẽpore, & causam affert: Auferũtur iudicia tua à facie eius. Ita quem continuus hic percellit timor, modestè viuendi
Eccl. 7. d viã ingreditur. Recordare, inquit, nouissima tua, & in æternum non peccabis. Qui enim dimittit nobis peccata nunc miserãdo, is tum iudicando pandet. Qui propter nos mortuus est, is vniuersę naturę iudex apparebit. Iterum, inquit, sine peccato videbitur suscipiẽtibus eum ad salutem. Quãobrem hoc in loco inquit: Neque enim pater iudicat quẽquam, sed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificẽt filium, sicut honorificãt patrẽ. Igitur patrem præponemus, inquies? Absit: propterea enim dixit filium, vt manentem filium tãquam patrem honoremus. Qui enim patrem ipsum dicit, non iam filium tanquam patrem honorat, sed totum confundit: & quoniam beneficia accepta homines non ita sentiunt, omne iudicium dedit filio, vt saltem metus in eius honorem trahat. Illud autẽ verbum, Omne: & puniendi, & honorandi quoslibet potestatẽ habere signat. Dedit autem, ideo dixit, vt neque ingenitũ filium, neque duos patres suspicareris. Quicquid enim pater est, idẽ est & filius genit⁹, & manens inesse filius. Et vt intelligas hãc particulã, *Dedit*: idem quod, genuit, significare: audi quid alio in loco dicit: Sicut pater habet vitã in semetipso, sic dedit & filio habere vitam in semetipso. Quid igitur? prius ipsum fecit, inde vitam dedit? Qui enim dat vitã alicui dat: erat igitur sine vita genitus? Hoc neque dæmones ipsi suspicarentur. Simul enim cũ impietate maxima stultitia deprehenditur. Quemadmodum

admodum enim illud verbum, *Dedit vitam*: quod eum vitã fecit, signat: sic, *Et dedit iudicium:* quod eum iudicem fecit, intelligendum est. Vt enim audiendo eum authorem patrẽ habere, non propterea mutatam substantiam, & diminutum honorem crederes, ipse te iudicatũ venit, & hinc suam præ se ferens excellentiam. Qui enim & honorandi & puniendi quos vult, habet potestatem, is eadem potest quę pater. Quod si hoc nõ esset, sed posterius factus honorem accepisset: quæ causa fuit quin posterior honoraretur? Vnde in hanc venit dignitatis prærogatiuam? Nónne vereris humanos hos, & indignos deo intellectus immortali, & nihil nobiscum communicanti naturę tam impudẽter tribuere? Sed cur ita loquitur? vt magis crederetur, & ad maiora auditorũ animos præpararet, & ideo hæc miscet. Considera à principio: Pater meus operatur, & ego operor. Aequalitatẽ ostendit, sed voluerunt eum Iudæi interficere. Quid ergo? Verbis altioribus abstinet, sensus seruat: Non potest filius à se facere quicquã, inde altius ascendit: Quæcũque ille fecerit, hæc & filius similiter facit. Rursum ad humiliora descẽdit. Et pater diligit filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit, & maiora his demonstrabit ei opera. Deinde: Sicut & pater suscitat mortuos, & viuificat: sic filius quos vult, viuificat. Et rursum vtrunque complectitur: *Neque enim pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio.* inde erigitur, *Vt omnes honorificẽt filium, sicut honorificant partrem.* Vides quomodo vicissim & humi repit, & altè tollitur, vt & pręsentes melius intelligerent, & futuri temporis homines non offenderentur, & debitè de ipso sentirent? Quòd si nulla esset causa, neque vt facilius persuaderet ita locutus esset: quanam gratia hæc commiscuit? Qui enim magna de se polliceri potest, siquidem humilius & præter dignitatem suã dixerit, aliqua causa meritò potest èxcusari: qui autem nihil habet quod iactet, quanam gratia quàm præstare possit magnificentius de se loquitur: Sanè stultissimum & impissimum est. Quamobrem meritò nos humiliã de nobis polliceri, & modeste loqui decet. Et hinc promissam nobis salutem comparamus, quod ipse Christus alio in loco his verbis significauit: Hoc autem dico vobis, vt vos salui sitis. Nam cum suo omisso, ad Ioannis testimonium confugere, idque sua excellẽtia esset indignum, tantæ humili-

tatis causam affert, se id dicere, vt ipsi salutem cõsequerentur. Vos autem cum filium non eandem quam patrem habere potestatem dicitis: quid eius verbis respõdebitis, quibus se æqualem patri potestatem, virtutem, gloriam habere profitetur? *Qui non honorificat filiũ, nõ honorificat patrẽ qui misit illum.* Ecce quomodo filij honor paterno honori confunditur. Et quid? nónne in Apostolis iisdẽ fere verbis vsus

Luc. 9. f est? Qui suscipit, inquit, vos, me suscipit. Sed illic discipulos rebus suis adnumerat, hic autem vnam dicit substantiam, & vnam gloriã: ideo de discipulis nõ inquit, vt honorificent. Nam ex duobus regibus altero contumelia affecto, & alter læderetur: maximè vero si filius læditur, & sui militis ignominia: non tamen itidem, sed vt mediator, illic ipsa dignitas læditur. Præterea id præoccupauit, vt honorificent filium, sicut honorificant patrem, vt honoris ęqualitatem intelligas. Non enim simpliciter dixit, *Qui non honorificat:* sed, qui non ita honorificat, *non honorificat patrem.* Et quomodo eiusdem substãtię est, qui mittit, & qui mittitur? Iterum in humana prolaberis, neque vlla alia causa hęc omnia dici intelligis, quàm vt authorem cognoscamus, neque in Sabelij errorem incidamus: hoc etiam pacto Iudæorũ imbecillitati occurrit, ne alium deum opinentur. (dicebant enim, Hic non est à deo, hic à deo non venit.) quàm vt tolleret opinionem, non ita in magnis, vt in humilibus versatur: ideo frequenter se missum dicit: non vt vlla ex parte cũ minorem suspiceris, sed vt illis silentiũ imponeret: hac gratia sæpenumero ad patrem confugit, & interim propriam interserit dignitatem: siue enim in omni sermone Iesus magnificè locutus esset, non sanè intellexissent Iudęi: quandoquidem paucis etiam verbis eum persequebantur, & lapidabant: siue eorum gratia semper humi procubuisset, multum futuri homines detrimentum accepissent. Confundit igitur doctrinam suam, & verborum vtilitatẽ sensus splendore apud prudentiores minime sibi conuenire ostendit. Missum autem translationis, verbum est: vbique enim præsens est deus, quare ergo missum se dicit? Crassiori hoc verbo eiusdem cum patre voluntatis se esse demonstrat, quod & sequentia confirmant: inquit, enim, *Amen amen dico vobis, quia qui verbum meũ audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam.* Ecce quàm frequẽter idem repetit, vt suspicionem

cionem tollat, & in hoc loco, & sæpe in sequētibus, & metu, & præmij promissione, vt sibi credatur, admonet, & hic rursus ad humilia descendit. Non enim, inquit, Qui audit verba mea, & credit mihi, arrogāter nanque dictum existimassent: nam cum longo post tempore, post tot signa & miracula cum eiusmodi diceret, id opinati sunt, & prophetæ mortui sunt, longè magis in præsentia, tunc enim dixerunt: Abrahā mortuus est, & prophetæ mortui sunt: & tu dicis, *Infr. 8. g* siquis sermonem meum seruabit, mortem non gustabit in æternū. Vt ergo tunc non exasperarentur, inquit, Qui verbum meum audit, & credit ei qui me misit, habet vitā æternam. Hoc non difficile erat persuasu: quæ tamen si promptè accepissent, in reliquis facilius erudiri potuissent. Hæc itaque magnorum, & humilium confusio perquàm vtilis est, hic ergo, inquit, Videbit vitam æternam, & in iudicium non veniet, sed transibit â morte in vitam. His duobus fidem sibi conciliat, cum & patri credendum, & credenti tantum præmij propositum dicit. In iudicium autem non veniet, hoc est non punietur. Mortem autem non huius seculi, sed æternam intelligit, quemadmodum & vitam. *Amen amē dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quādo mortui audient vocem filij dei: & qui audierint, viuent.* Verba re comprobat. Nam cū dixisset: Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Ne videretur superbè & arroganter loqui, etiam operū veritatem enarrat, cum inquit: *Venit hora*: quam ne longo post tempore futuram arbitreris, subdit: *Et nūnc est, quando mortui audient vocem filij dei, & viuent.* Intueris incredibilem eius potestatem? Sicut in resurrectione, ita & nunc erit, inquit: tunc enim audita imperantis voce, resurgemus. In præcepto dei, inquit, mortui resurgent. Et vnde constat non perperam dictum? quoniam nunc adesse dicit. Nam si futura tantum annunciaret, nòn immerito esset dubitandum: sed se in terris cum ipsis conuersante hæc ventura dicit. Neque enim nisi potestatem habuisset, id polliceretur, ne ridiculus omnibus esset. Inde firmissima ratione comprobat: *Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitā habere in semetipso.* Ecce quomodo in nullo prorsus differunt, præterquam quod alter pater est, alter filius. Verba hanc tantum videntur facere differentiam, cætera æqualia & in-

discreta, vnde perspicuum est, tam potenter omnia filium, quàm patrem facere. Sic enim habet vitam vt pater, propterea statim additur, vt ex hoc illud intelligamus. Quid nā? *Et potestatem dedit ei iudicium facere.* Et qua gratia resurrectionem & iudicium frequenter meminit? Sicut pater, inquit, suscitat mortuos: & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Et iterum: Neque pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio: & sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio habere vitam in semetipso. Et iterum. Qui audiunt vocē filij dei, viuunt. Et hoc in loco potestatem dedit ei iudicium facere. Quænam, inquam, tam frequens iudicij, vitæ, resurrectionis commemoratio? quoniam hæc omnium maxima sunt, & quæ possunt difficilem etiam auditorem ad credendum adducere. Qui enim credit resurrectionem, & scelerum pœnas, etiam sine aliis signis hoc solo assentietur, & beneuolum sibi iudicē reddere curabit. *Quia filius hominis est, nolite hoc admirari.* Paulus Samosatensis non sic legit: sed potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: quod minimè sequitur. Non enim propterea accepit iudicium quia homo est, nā nihil prohibuisset omnes homines iudices esse: sed quoniam ineffabilis illius substantiæ filius est, ideo iudex. Quāobrem ita legendum. *Quia filius hominis est, nolite hoc admirari.* Nam cum videretur id repugnare, & nihil aliud quàm purum hominē esse arbitrarentur, verba autem supra hominem, ac etiam angelos, & solius dei: hanc tollens obiectionem: addit, Nolite mirari hoc, quia filius hominis est: *Quia venit hora, in qua omnes qui in monumētis sunt, audient vocem filij dei & procedent qui bona fecerūt, in resurrectionē vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij.* Et quanam gratia non dixit, Nolite mirari, quia filius hominis est: etenim dei quoque est, vt superius. Audient vocem filij dei: sed resurrectionis tantum meminit? Ne admireris nullam hic dei mentionem habitam. Qui enim quod propriū dei est narrat, satis admonet auditores, vt reliquum intelligant: quod scilicet, & deus, & dei filius est. Nam si verbis frequēter repetisset, quod miraculis ostendebatur: visus esset causæ tanquam imbecilliori diffidere. Etenim qui syllogismos faciūt positis partibus sine conclusione, sæpenumero apertè demonstrant, quod quæritur: & cum attentiores auditores reddant,

reddant, & magis laudentur, ipsum repugnantem in suam adducunt sententiã. Itaque præsentes melius iudicium ferre possunt, cum aduersarij se victos profitentur. Et Lazari resurrectionem memorans, iudicium tacuit, non enim propterea suscitatus est. Huic autem vniuersali resurrectioni addidit: *Qui bona fecerunt, procedent in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.* Hac iudicij appellatione Ioannes auditorem compellit, vt sibi persuadeat, quod qui credit filium, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est: ita & in hoc loco & iudicij, & malorum supplicij meminit. Nam cum dixisset, Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, non iudicatur, ne quis hoc solum satis esse ad salutem arbitraretur, & opera addidit: *Qui bona fecerunt,* procedent in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij. Et cum orbem terrarum ipsius voce resurrecturum, & redditurum rationem, nouum quidé, nec facilè credibile, etiam fidelioribus, nedum Iudæis videretur: audi quonam id pacto confirmat, rursum in auditorum descendens imbecillitatem: *Non possum ego à meipso facere quicquam, sed sicut audio, iudico, & iudicium meum iustum est: quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me patris.* Atqui non paruum iam resurrectionis dederat argumentum, cum paralyticum sanaret, quamobrem noluit prius de ea verbum facere, quam quod non multo erat resurrectione inferius, operatus esset: & cum paralyticum confirmauit, tunc iudicij fecit mentionem. Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Veruntamen & Lazari, & orbis terrarum resurrectionem prædicit, sed Lazari mox, orbis diu post futuram: & hanc per paralyticum, & Lazari resurrectionem ostendit. Venit hora, & nũc est. Ex his quæ facta sunt, nondum facta demonstrat, quem vbique morem seruare deprehenditur, quod duabus vel tribus rebus prædictis à factis semper futura confirmat. Sed tot & tantis verbis & operibus suis Iesus eum adhuc imbecilliores essent non contentus, aliis etiam eorum pertinaciam mollire adnititur, dicens: *Non possum ego à meipso facere quicquam, sed sicut audio, iudico, & iudicium meum iustum est: quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.* Nam cũm aliena & à prophetarum

ſententia differentia, dicere videretur. Illi enim dicebant, quod deus iudicat terram omnem, hoc eſt humanũ genus.
Pſal. 95. c Et Dauid· Iudicabit populos in æquitate. Et: Deus iudex iu
Ibidẽ. 7. c ſtus, fortis, & patiens. Et idem prophetæ omnes, & Moſes. Chriſtus autem: Pater non iudicat quenquam, ſed ego ſum qui iudico. Hoc facilè Iudęũ perturbare, & in ſuſpicionem adducere poterat, vt à deo alienum Chriſtum arbitraretur: quamobrem ad humilia deſcendit, quantum eorum imbecillitas poſtulabat, vt penitus quæ inde ſuboriebatur opinio tolleretur. Ego, inquit, *non poſſum à meipſo facere quicquam*: hoc eſt, nihil à deo alienum vel differens, nihil quod nolit pater factum à me videbitis, nihil dictum audietis. Et vt ſuperius cum dixit, quia filius hominis eſt, oſtendit ſe hominem exiſtimatum: ita & in hoc loco, & quemadmodum
Supra. 5. b cum inquit: Quod audiuimus, loquimur: & quod vidimus,
Ibidem. teſtamur, & Ioannes: Quod vidit teſtatur, & teſtimonium eius nemo accipit: de certa vtrũque cognitione, non de auditu & viſu locutus eſt. Ita & hic per auditum nihil aliud intelligitur, quam nihil aliud poſſe quàm quod pater: verũ non tam manifeſtè, quoniam primum fidem non adhibuiſſent, niſi humiliter, & vt homo locutus eſſet. *Sicut audio, iudico.* Neque dicit, ſicut diſco: ſed audio: non tamen quod audire indigeat. Neque enim vlla tantum doctrina indiget, ſed ne auditione quidem: ex quo vnam & eandem ſententiam demonſtrat: quaſi dicat, ita iudico, ac ſi pater ipſe iudex ſit Inde proſequitur: *Et noui quod iudicium meum iuſtum eſt, quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me patris.* Quid dicis? Habes aliam à patre vo-
Infr. 18. b luntatem? Etenim alibi: Sicut ego & tu vnum ſumus, de voluntate & concordia loquẽs: da eis vt & ipſi in nobis vnum ſint: hoc eſt, in fide noſtra. Ecce quod quę maximè humilia videntur, in his ſenſus latet profundiſsimus, his enim non aliam patris, aliam ſuam eſſe voluntatem ſignificat: ſed ſicut vnius mentis vna voluntas eſt, ita patris & filij. Neque admireris tantam patris & filij conuenientiam, quandoqui
1. Cor. 2. c dem de ſpiritu idem dicit Paulus, Quis ſcit hominum, quæ ſint hominis, niſi ſpiritꝰ hominis, qui in ipſo eſt? Ita & quæ dei ſunt nemo cognouit, niſi dei ſpiritus: quod nihil aliud ſignificat, niſi non aliam eſſe filij à patre voluntatem, ſed eandem. Sed ſi quid inquit, pater vult, & ego volo: ſi quid ego,

ego, & pater: & quemadmodum nemo patrem reprehendet iudicantem, ita neque me: eadem enim vtriusque sententia est, quod si humilius hæc, & hominis more dicta sunt, noli admirari: hominem enim adhuc, ac etiam vilem arbitrabantur. Quamobrem non modo in his quid dicatur, sed quid auditores senserint, inquirendum est: & secundum eorum opinionem verba metienda sunt, ac si ad ea responderit, aliter multa sequerentur absurda. Considera, quæso, non quæro voluntatem meam, ergo diuersæ est voluntatis, & longè inferioris, nec inferioris tantum, sed inutilis? Nam si salutaris est, cur non quæris? homines merito hoc dicerent, qui multa præter dei voluntatem sentiunt: tu autem qua gratia hoc inquis, cum in omnibus patri similis sis? Hæc neque diligētis hominis, neque grauis verba esse quis diceret. Nam si Paulus ita se diuinæ conformat voluntati, vt dicat: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Christus. Quomodò omnium dominus non suam, sed eius qui se misit voluntatem quærit, ac si diuersa esset? quid sibi vult hic sermo: Tanquam homo & secundum auditorum opinionem loquitur. Cùm enim superius partim vt deus, partim vt homo verba fecerit, hoc iterum in loco ad humanitatem descendit. *Iudicium*, (inquit,) *meum iustum est.* Vnde id constat: quia non quæro voluntatem meam, sed eius qui misit me, patris. Sicut enim homines, qui omni in se affectu liberi sunt, de iniusto iudicio accusari nequeunt, ita neque ego. Qui enim sui amore ducitur, non immeritò suspectus est, ne ea gratia iustum transgrediatur: qui verò nullam suiipsius curā habet, quid eum impedire potest, ne iustam ferat sententiam? hac ratione in me vtimini. Nam si non missum me à patre dicerem, neque operū meorum gloriam ad illum referrem: potuisset fortasse aliquis suspicari ad aucupādū gloriā, talem me falsò prædicare, sin in alium gloriam refero, vnde potest aliqua oriri suspicio? Animaduertis rationem, & vnde iudicium suum iustum confirmat? Vides (vt sæpius dixi) quam apertè intelligatur, sed quid dixi? Nimiam verborum humilitatem maximè intelligētibus persuadere, non quæ in promptu & prima fronte sententia occurrit, eam accipiendam, sed altiorem sensum inuestigandum, neque humi immorandum. His igitur rationibus, dilectissimi, nolimus verba Christi temere transigere, sed iu *Gala. 2. d*

omnibus ſcripturis ſedulâ inquirendi diligentiam quare dí
cta ſint adhibeamus. Neque exiſtimemus ſatis nobis ad ex-
cuſationem eſſe ignorantiam, & ſimplicitatem. non enim
bonos tantũ nos eſſe iuſsit Chriſtus, ſed & prudentes. Vta-
mur ergo cum ſimplicitate prudẽtia in doctrina, & vitæ in-
tegritate: & nos ipſos in hac vita iudicemus, ne poſtmodum
cum mundo iudicemur: & tales erga cõſeruos nos exhibea-
Matt. 6.b mus qualem erga nos deũ cupimus. Dimitte, inquit, nobis
debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.
Et profecto ſcimus non equo animo caſtigationes tolera-
re, veruntamen, ſi non reprehenſoris, ſed noſtræ conſuli v-
Ibid. 18. d tilitati intelligemus, omnem indignationem deponemus.
Etenim qui centũ denarios non dimiſit, non conſeruũ, ſed
ſeipſum læſit, & tot milibus talẽtorũ, quę ſibi dimiſſa erãt,
obnoxium reddidit. Igitur cum aliis non dimittimus: non
dimittimus nobis, Quamobrem nolimus deo dicere, ne me
mineris peccata noſtra, ſed alter alteri, ne memineris cõſer-
uorum inuicem peccata. Nam tu prior in te commiſſa iudi
cas, inde in ſe deus. Tu legem ſcribis de venia & pœna;
tu fers ſententiam, & an deus tuorum peccatorum recorde-
2. Co. 18. c tur, tui iuris eſt, tu dominus. Propterea Paulus dimittere
& Col. 3 c iubet, ſi quid aduerſus aliquem habet, quod quæratur: at-
que ita, vt ne reliquiarum quidem minimum relinquatur.
Si quidẽ Chriſtus non ſolum noſtra peccata in medium nõ
protulit, neque obiecit, ſed dimiſit, & deleuit chirographũ:
Colle. 2. c neque delicta noſtra reputauit, vt meminit Paulus, hoc &
nos ſequamur exemplum, offenſas omnes animo deleamus,
officia duntaxat reputemus, nullum odij veſtigium relin-
quatur, quod ſi nihil in nos officij proximus contulerit, tan
to magis dimittẽdo merebimur, & magis laudabimur. Alij
vigilando, in nuda humo dormiendo, carnẽ aſsiduis labori
bus macerãdo delent peccata, tibi faciliori via, nemini ſuc-
cenſendo, idẽ conſequi datur. Quid contra te enſem, vt in-
ſanus & furens ſtringis? Quid culpa tua futura gloria frau-
daris, cum ad eam conſequendam totis viribus contenden-
dum ſit? Nã ſi præſentis vitæ gloria tantopere optanda eſt;
quid de futura dicẽdũ, vbi nullus dolor, nulla triſtitia, nul-
lus luctus, nullus mortis metus, nullus bonorum finis? Beati,
& ter & ſæpius, inquam; beati, qui ſuperna illa ſede fruun-
tur, quẽadmodũ miſeri, et ſępiꝰ miſeri, qui ſe ea priuãt. Sed
quid

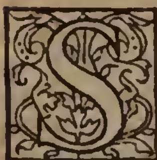
quid illam nobis vitam largiatur, audi Iesum ipsum adolescenti dicentē, quid facturus sis. Nam cū ille rogaret, quid boni faciam, vt habeam vitā ęternam? Cum alia mādasset, in proximi tandem dilectionem euasit. At fortasse auditorum quispiam secundum diuitem illum dixerit, seruamus nostra, non furamur, non occidimus, non fornicamur, sed quod proximum diligas, vt diuitem decet, minime dicere poteris. Nam nisi & inuidia, & maledictis affecto proximo opem tuleri, nisi indigenti opes tuas impartiaris, non diligis. Verū Christus non sola hac dilectione contentus: Vende inquit, omnia quę habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Quo verbo operū imitationē significauit. Quid hinc discimus? quod qui hæc omnia non operatur, supernā illam sedē consequi non potest. Nam cū ille dixisset, omnia feci, tanquam maxima quadam parte deficiente ad perfectionem, inquit: Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me. Hoc primum discendum, secundo in loco quod illum reprehēdit frustra se gloriantem. Qui enim in tanta copia rerū videbat & pauperes intuebatur, quonam pacto proximum diligebat? decipiebatur ergo. At nos & illud & hoc faciamus, & summa diligentia nostras in pauperes erogemus facultates, cœlum nobis emamus. Nā si pro huius seculi dignitate omnia nostra nonnunquam exponimus, pro dignitate inquam, in hac duntaxat vita duratura: immo quæ interdū paulo pòst etiā viuentes deserit: si multi pro ea vitam quoque ponere non dubitarunt, quid nobis miserius est, qui pro illa quæ in æternum permansura est gloria, quę nūquam auferri potest, ne parua quidē, & quæ paulò post: vel in hac vita velimus nolimus, relicturi sumus, dare patimur? Quanta hæc, quæso, insania quæ nobis inuitis eripiuntur, ea in præsentia sponte dare, postmodum largiter recipere nolumus. an si quis morti damnatus, omnibus suis facultatibus vitam redimendi optionem acciperet, nónne ad gratiam ad scriberet? nunc autem cum vel dimidio rerum nostrarum à gehenna liberari posśimus, eius ignibus torqueri quàm quicquam erogare malumus, ac si omnia amittamus. Quam ergo excusationem, quam veniam merebimur, cum tam facili ad vitam via præcisa, nullo nobis fructu proposito deferamur in pręceps, præsentibus & futuris bonis sponte iam priuemur, cū

Mat. 9.c & Mar. 10.b. & Luc. 18.d

vtríſque facilè perfrui poſſemus? Quod ſi in hunc vſque diem noſtram ſpreuimus vtilitatem: nunc tandem ad nos reuerſi, res noſtras ad neceſſaria dirigamus, vt futura bona cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XXXIX.

EX CAP. V.

I ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum non eſt verum. Alius eſt qui teſtimoniũ perhibet de me, & ſcio quia verum eſt teſtimonium eius, &c. Qui metalla fodere aggreditur, artis ignarus auri venas non inuenit, ſed confunditur, & laborẽ ſubit incaſſum, ita qui diuinarũ ſcripturarũ ordinẽ nõ intelligunt, qui earum proprietates, qui leges non diſquirunt, ſed omnia ad verborum ſonum accipiunt, aurum terræ confundentes, nunquam reconditum in his theſaurum aſſequuntur. Hoc mihi in mẽtem venit, quoniam propoſitus nobis locus eſt multi auri plenus: quod tamen non omnibus in promptu eſt, ſed arcana quadam obſcuritate obrutum: quamobrem effodiendo, & diligenter purgando, ad verum ſenſum perueniẽdum eſt. Quis enim non ſtatim perturbaretur, audiens Chriſtum dicentem: *Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum non eſt verum?* Nam multis in locis de ſeipſo teſtimonium perhibentem videmus, ſiquidem Samaritanæ dixit, Ego ſum Chriſtus. Et cæco. Qui loquitur tecum, ipſe eſt. Et Iudęis: Quomodo vos dicitis: quia blaſphemas, quia dixi filius dei ſum? Et alibi ſæpenumero. Si ergo hæc omnia mendacia ſunt, quę nobis ſalutis ſpes futura eſt? vnde verum inueniemus quando ipſa veritas dicit. Teſtimonium meum non eſt verum? Hoc autem non modo contrarium videtur, ſed & aliud non minus. Nam & alibi: Si ego teſtimonium, inquit, perhibeo de me, teſtimoniũ meum verũ eſt. Vtrũ horũ vt verum recipiã, vtrũ vt falſum reiiciam? Si verba ipſa ſimpliciter accipiãtur, neque perſonam, neque cauſam perſcrutabimur. Si enim teſtimonium eius non eſt verum, neque hoc verum: vtrunque ergo falſum. Quid ſibi vult hic ſermo? Diligenter inuigilãdum vel potius diuina gratia opus eſt,

Supr. 4. c
Infra. 9. b
Ibid. 10. f
Infra. 8. a

pus eſt,ne nudis verbis inſiſtamus. Ita hæretici in errorem incidunt, neque ſententiam,neque audientis habitum inquirentes. Niſi enim tempora,locos,auditorem,& alia huiuſmodi conſideremus, multa ſequerentur abſurda. Quęnam ergo ſententia? Dicturi erant Iudęi: Si tu teſtimonium perhibes de teipſo, teſtimonium tuum non eſt verum, idcirco præ occupauit Ieſus, quaſi dicat: fortaſſe dicetis vos mihi non credituros,nemo qui repente de ſeipſo,teſtimoniū perhibet,habet apud homines authoritatem. Illa autem particula, *Non eſt verum*: non eſt temere legenda, ſed ad illorum opinionē referēda: hoc eſt, vobis non eſt verū. Non enim ex authoritate ſua,ſed pro auditorum ſuſpicione loquitur,quam arguit,eorum adducens obiectionem. Verum cum dicit, Si ego de meipſo teſtimonium perhibeo,verum eſt teſtimonium meum,qui ſit, & qualis exiſtimari debeat, oſtendit & de ſe loquens. Cum enim mortuorum reſurrectionem, & iudicium annunciaſſet, & quod qui credit in ipſum non iudicatur, ſed venit ad vitam: quod ſedebit ab omnibus rationem exacturus, quod æqualem habeat patri poteſtatem,atque virtutem: hæc omnia confirmaturus, neceſſario eorum primum obiectionē poſuit. Dixi, inquit: Sicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & filius quos vult, viuificat. Dixi, neque pater iudicat quenquam ſed omne iudicium dedit filio. Dixi honorādum filium ſicut patrem: & qui non honorificat filium, non honorificat patrem. dixi, Qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me,non veniet in iudicium,ſed tranſiet de morte in vitam quod vox mea mortuos ſuſcitabit, & qui ſunt futuri, & quod peccatorū rationē exigam ab omnibus, & iuſte, & pro vniuſcuiuſque meritis iudicio. Cum igitur hæc omnia quidem magna aſſeruiſſet, neque Iudęi credidiſſent, obſcuriora prius adducit, mox rem cōfirmaturus, quaſi ita dicit: Dicetis fortaſſe de meipſo teſtimonium perhibere, neque fidem mihi adhibendam. quibus verbis eorum ponens obiectionem, ſoluit, oſtenditque eorum mentis abſcōdita non ignorare. Ita primùm virtutē ſuam indicat, inde probationes affet perquàm manifeſtas: triplex teſtimonium ad verborum ſuorum probationem adducens, opera ſua, patrem teſtē, Ioannis præconium, & primum imbecillius. Cum enim dixiſſet, Alius eſt qui teſtimoniū perhibet de me: ſub-

didit, *Vos miſiſtis ad Ioannem, & teſtimonium perhibuit veritati.* Quod ſi non eſt verum teſtimoniũ eius, quomodo dicit: Scio quod verum eſt teſtimoniũ Ioannis, & teſtimoniũ perhibuit veritati? Ecce manifeſte conſtat, *Cum dixit teſtimonium meum non eſt verum* ſecundum illorum opinionem locutum. Quid ſi ille ad gratiam teſtatus eſt? Ne hoc dicerent, non inquit Ioannes teſtimonium perhibuit de me: ſed prius vos miſiſtis ad Ioannem. Non miſiſſetis, niſi dignum arbitraremini, cui fides eſſet adhibenda. Et quod maius eſt, non miſerunt interrogatum de Chriſto Ioannem, ſed de ſe ipſo. Cuius igitur in propriis rebus teſtimoniũ fide dignum putabant, longè magis in alienis. Siquidem non ita de ſeipſo locutus, vt de altero quiſpiam creditur. Ioannes aũt tantæ apud Iudæos erat opinionis, vt de ſe alterius non indigeret teſtimonio. Non eñ qui miſsi ſunt, dixerũt, quid dicis de Chriſto? ſed tu quis es? Quid dicis de teipſo? adeo ipſum admirabantur. Hoc totum ſignificauit Ieſus his verbis. Vos miſiſtis ad Ioannem, propterea euangeliſta non miſſos tantum dixit, ſed miſſorũ perſonas diligentius exponit: non ex infirma plebe viros non abiectos & viles, non qui corrumpi & decipi poſſent: ſed ſacerdotes & phariſæos, qui ſanè eius verba intelligerent. *Ego autem non ab homine teſtimonium accipio.* Qua ergo gratia Ioannis adducis teſtimonium? Non erat hominis Ioannis teſtimoniũ. Qui miſit me inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit. Erat itaque dei nõ Ioannis teſtimonium. Nam ab eo id didicerat, ſed ne dicerent, vnde à deo didicit? & reprehẽderent maiorem in modum ad eorum ſuſpicionem reſpiciens, imponit ſilentium. Neque enim credibile erat, multos ſcire id Ioannem à deo accepiſſe, ſed tanquam ipſe ex ſe diceret, fidẽ ei adhibebant: ideo inquit, Ego non ab homine teſtimonium accipio: Sed ne dicerent, Si non accipis ab homine teſtimonium, cur adducis? Vide quo pacto obiectioni occurrit. *Sed hoc dico, vt vos ſalui ſitis.* Hoc eſt, ego hominis non indigeo teſtimonio quum deus ſim: verùm quum Ioannes tãtę apud vos authoritatis ſit, quum tanquam prophetam admiremini (etenim ciuitas omnis ad Iordanem ipſum auditum effundebatur:) mihi autẽ & miracula facienti nõ creditis idcirco eius vobis teſtimonium in memoriam reduco. *Ille erat lucerna ardens & lucẽs: vos autem voluiſtis exultare ad horã in luce eius.*

Ne di-

Ne dicerent. Quid ad nos, si ille testimonium perhibuit? id nos non recepimus, recepisse ostendit. Neque enim cõtemnendos miserunt nuncios, & voluerũt exultare: adeo illum admirabantur, neque poterant contradicere. Illud autem verbum, Ad horam, facilem eorum mutationem, & fluxũ & infirmum studium indicat. *Ego autem habeo testimoniũ maius Ioanne.* Nam si velletis rem ipsam, & opera considerare, ipsa longè magis vos adducerent ad credẽdum, quum voletis, ad Ioannem vos relego: non quod ego indigeam, sed quoniam omnia facio, vt vos alliciam, vos saluos faciã. Habemus enim operum testimonium Ioanne maius, tamẽ quod vobis proprius est & familiarius, quod vos magis admiramini, vtor. Lucernam autem Ioãnem appellauit, vt ex se lucem nõ habere, sed à spiritus gratia demõstraret, quod ad sui differentiam posuit, sed nõ ita manifestè dixit, quod esset Sol iustitiæ, sed tantum eos acrius tetigit, quod quemadmodum illum contempserunt, se quoque cõtemnerent. Etenim quem tanti faciebant, ad horã admirati sunt: quod nisi fecissent, quamprimum Christo illius persuasione credidissent. Vt igitur eos omni venia indignos ostendat, addidit: Ego habeo testimonium maius Ioanne. Quale? Operũ. *Opera enim* (inquit) *quæ dedit mihi pater vt perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia pater me misit.* Hic paralytici & filij reguli sanati, & aliorum plurium meminit. Nã diceret fortasse quispiam, magnifica Ioannis verba de Iesu ad gratiam dicta: quanuis neque huiusmodi de Ioanne viro optimo, & tantę apud Iudæos admirationis, suspicio oriri posset. Verùm opera etiã insanis persuaderent, ideo eorum adducit testimonium, & respondet obiectioni, quod non esset à deo, qui sabbatum non custodit. Hac gratia, inquit: Opera quæ dedit mihi pater, atqui suapte authoritate ea operabatur, sed ad maius iudiciũ quod nihil contra patris voluntatem faceret, humilius locutus est. Sed quamobrem non dixit: Opera quæ dedit mihi pater, testantur me æqualẽ patri? Vtrunque enim ex operibus ostendisset, & se æqualem patri, quod alio in loco his verbis confirmauit: Si mihi non creditis, operibus credite, *Ioã. 10. g*
vt cognoscatis quod ego in patre, & pater in me est. Vtrũque, inquam, ostendisset, & se æqualem patri, & minimè illi cõtrariũ. Quamobrẽ ergo non ita dixit, sed potiori parte

relicta, minorem posuit? quoniã id nimium à principio visum esset. Nam si lõgè minus est credi à deo venisse, quàm deo æqualem esse: alterum enim etiam prophetarum erat, alterum minimè: pro minori tamen magnam adhibet diligentiam, intelligens quod si hoc auditores reciperent, reciperent etiam alterum, & maius memorãs testimoniũ quod minus est posuit, vt & id reciperetur. *Et qui misit me pater, ipse testimonium perhibuit de me.* Et quonam pacto? Hic est filius meus dilectus (in Iordane) ipsum audite, sed hoc probatione indigebat: Ioannis verò testimonium manifestum erat. Ipsi enim ad eum miserant, nec inficiari poterant, & signa similiter viderant, & ipsum sanatum audierãt, & crediderãt, & propterea eum accusabãt. Relinquebatur ergo, vt patris testimoniũ demonstraret, quod cõfirmaturus, inquit: *Nec vocem eius vnquam audistis.* Et quomodo Moses dicit:
Exo. 19. Deus locutus est, Moses autẽ respõdit: Quomodo Dauid,
& Psal. linguam (inquit) quam nõ nouerat audiuit? Iterum Moses,
80.a Si est gens talis, quæ audiuit vocem dei. *Neque speciem eius vidistis.* Atqui & vidisse eam Esaias, Hieremias: Ezechiel, & alij complures testantur. Quid ergo inquit Christus? In philosophicam paulatim introducit disciplinam, ostendens deum, neque vocem habere, neque speciem, sed esse omni figura, omni voce superiorem. Nam sicut dicendo, Neque vocem eius audistis: Non vocem quidem proferre, inquit, sed non audiri, ita neque speciẽ eius vidistis. Non formam habere & non videri, verum neutrum id habere intelligit. Etenim ne se iactatorem appellarent, & tantum ad Mosen
Infra. 9.f deum locutum dicerent, vt dixerũt: Nos scimus, quia Mosi locutus est deus: hunc autem nescimus vnde est, inquit, neque vocẽ Deum habere, neque speciem. Et quid hoc dico? Non modo neque audistis deum, neque vidistis, sed quod maximè gloriamini, quæ accepistis à deo præcepta, ea habere non potẽstis gloriari, ait ergo: *Et verbum eius non habetis in vobis manens.* Hoc est, institutiones, præcepta, legem, prophetas: nam licet ea deus instituerit, non tamẽ apud vos sunt, quoniam mihi non creditis. Nam si vbique scripturæ mihi necessariò credendum testantur, vos autem mihi non creditis, eius vocem à vobis longè abesse perspicuum est. Ideo subdidit. *Quia quem misit ille, huic vos non creditis.* Deinde ne dicerent, & quo pacto si vocẽ eius non audiuimus,

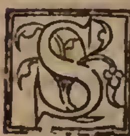
tibi

tibi testimonium perhibuit? his verbis occurrit: *Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere. Illæ sunt quæ testimonium perhibent de me.* Scripturarũ testimoniũ adducit, atqui & apud Iordanem, & in monte perhibuit Deus testimonium: non tamen hoc adducit, non enim fortasse credidissent. Vocem nanque ex monte non audierant: apud Iordanem audierant, quod non tamen attenderent: idcirco relegat eos ad scripturas, vbi sit Patris testimonium, prius tamen antiqua tollit, in quibus gloriabãtur, tanquam deum viderint, & audierint. Quum enim consentaneum esset Iudæos, quæ in monte facta sunt non credituros, eorum primò suspicionem reprehendit, & cõsentire scripturis demõstrat, ad quarum eos testimonium relegat: hoc nos exemplo aduersus hæreticos hinc arma sumamus. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus: non aliis abundet, aliis careat, hic enim non est perfectus. Quæ vtilitas, dic quæso, quum quispiam intente orationibus vacat, non autem affatim calamitosis miseretur: vel si miseretur, cupidus tamen est, & violentus: vel si his abstineat, ad ostentationem abstinet: vel si optimo animo miseretur, inde postmodũ in superbiam effertur: vel si humilis sit, & ieiuniis se macerat, auaritiæ studiis & terræ incũbit? Radix enim & mater omnium malorum auaritia est, hanc formidemus, hanc fugiamus: hoc peccatum orbem terrarũ perdidit, hoc omnia confudit, hoc à fœlicissimo Christi seruitio nos abduxit. Non enim potestis, inquit, seruire deo & mammonæ, quia contraria Christo præcipit. Siquidem Christus dicit, Da indigentibus: mãmona, rape ab indigentibus. Christus, Insidiantibus & calumniantibus ignoscas: mammona, qui tibi nullam iniuriam intulerunt persequaris. Ille, pius esto & mansuetus: hic, crudelis & immanis: nihil te moueant lachrymæ pauperum, vt in illa die seuerum nobis iudicem non cõciliemus: tunc enim omnia opera nostra in omnium conspectum proferentur, & quos iniuria affecimus, quos spoliauimus, omnem nobis auferent excusationem. Nam si Lazarus diuitem, non quod vllam ab eo iniuriam acceperit, sed quod non inuenerit misericordiam, tam acerrime accusauit, vt nullam consecutus sit veniam:

2. Timot. 3.d · *Mat. 16.d* · *Luc. 16.c*

quamnam hi consequentur, qui non modò nulla in calamitosos misericordia vsi sint, sed vim inferunt, & pupillorum diripiunt facultates? Si qui Christũ esurientem nõ pascunt, tantum eos manet supplicium: quid de his æstimandum est, qui rapiũt aliena, qui multis vim inferunt, qui omnia operantur iniuste? Hanc nos cupiditatem caueamus dilectissimi: cauebimus autem si iniustos homines, & iniuste locupletatos, qui iam obierunt, considerabimus: quorum pecuniis & laboribus alij fruũtur, ipsi verò igni & suppliciis cruciantur intollerabilibus. Et quænam dementia in hac vita anxiè semper, & in summis laboribus viuere, vt mortui pœnis immortalibus torqueamur? Licet nobis & in hac vita in deliciis, & in voluptatibus viuere, quas nihil adeò parit, quàm eleemosynæ conscientia: & quum hinc migrabimus, vitiorum sordibus vacuos, bona assequi sempiterna. Nam sicut malitia & viuentes & mortuos affligit, & torquet: ita virtus ante cœlestis regni participationẽ sectatores suos & spe bona, & incredibili fouet voluptate. quam vt & in hoc, & futuro seculo consequamur, bonis operibus muniamur: sic futuram nobis coronam comparabimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri, & spiritui sancto gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XL.
EX CAP. V.

Crutamini scripturas, quia putatis in ipsis vitam æternam habere: & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me: & non vultis venire ad me, vt vitam æternam habeatis. Lõgam ad vos de spiritalibus rebus orationem habemus, dilectissimi, neque tamen eam nobis satis esse ad salutem arbitramur, etiam si pro viribus insistamus. Nam si in rebus secularibus, & incomparandis diuitiis nemo sibi satisfacere videatur, quum his præter rationem & modum vtatur, longè magis in spiritalibus id vsu venerit. Si quidem longè hæc maiori indigent studio. Propterea Christus Iudæos ad scripturarum non simplicem, & nudam lectionem, sed ad inuestigationem perquam diligẽtem relegauit. Non dixit, Legite scripturas: sed, *scrutamini*. Diuina enim summa indigent diligentia: in vmbra enim maioribus illis non ab re locutus est. Idcirco effodere profun-

profundius iubet, vt quæ altè delitescunt, inuenire possimus. Non enim rē in superficie, & in promptu positā effodimus, sed quę tanquā thesaurus profundè recōditur. Qui enim huiusmodi quærit, nisi summam adhibeat diligētiam & laborem, nunquam quæsita inueniet: quamobrē inquit, *Scrutamini scripturas, quia vos putatis in eis vitam æternā habere.* Nō, inquit, habetis: sed, *putatis habere*: Vt demōstraret nihil eos sola lectione proficere, nisi fides accedat. Dicit igitur: Nunquid scripturas admiramini? Nunquid inde vitam consequi arbitramini? *Ille de me perhibent testimoniū*, & non vultis venire ad me, vt vitam æternā habeatis. Non immeritò inquit, *putatis*: quoniā ipsi credere nolebant, sed in sola lectione gloriabātur. Deinde ne nimio studio gloriæ suspicionem incuteret, & id diceret putaretur, vt sibi authoritatem cōciliaret: etenim Ioannis & patris testimoniū, & opera sua meminerat, & omnia conatus est, vt eos alliceret ad credendum: ne inquā, credibilem multis suspicionem incuteret, subdit: *Claritatem ab hominibus nō accipio.* Hoc est, nō egeo humana gloria, sol enim à lucerna lucem non accipit. Qua igitur gratia hoc dicitur? Vt salui sitis, vt superius inquit, significat, tamen & hic etiam, quū dixit, *Vt vitam habeatis.* Affert autem & aliam causam. Sed cognoui vos, quia dilectionem dei non habetis in vobis: quum tanquam dei amatores Iudæi Christum persequerētur, quod se æqualem deo faceret, scirētque non esse credituros, ne quis percontaretur cur id diceret, vt vos reprehēdam, inquit, quod non pietate in deum me persequimini. Nam si ipse & operibus, & scripturis mihi perhibet testimonium, quemadmodū antehac me de contrarium arbitrati, expulistis: ita ex quo vobis veritatem ostendi, recipere deberetis, si deum diligeretis: sed non diligitis: propterea hoc locutus sum, vt temerè vos elatos ostendam, & inuidiam obtegere: quod etiam ex sequētibus confirmat. *Ego enim veni, inquit, in nomine patris mei & non accepistis me: si alius venerit in nomine suo, illū accipietis.* Animaduerte, vt omnibus in locis propter hoc se missum & à patre accepisse iudicium, & nil posse à seipso facere profitetur, vt omnem tollat incredulitatis excusationem. Sed quemnam non in nomine patris venturum dixit? Antichristum, & perfidiam eorum sine contradictione demonstrat. Nam si tanquam dei amatores me persequimi-

Lectio sacrarū literarū absque fide nō valet.

ni,lōge magis Antichristum persequi oportuerit. Ille enim neque se missum à patre, neque eius volūtate venire dicet: sed omnem sibi potestatem vendicabit, se omnium deum profitebitur, vt Paulus inquit, In omnibus dicētem se deū, aut quod colitur: ostendentem seipsum deum esse, hoc est quod proprio nomine venerit: ego autē me in nomine patris mei venire profiteor. Satis id indicare poterat, quod deum non amarent, cum ab ipso missum non reciperent. Verum est ex Antichristo etiam eorum impudentiam coarguit, cum eum qui se à deo missum prædicat, non recipitis: coletis autem, qui se deum nescire, & se maximum deorum esse gloriabitur. Perspicuum erat quod inuidia ipsum persequebātur, ideo duas affert sermonis sui causas, & prius vtiliorem. Vt salui sitis, & vitam habeatis. Et licet nō essent audituri, grauiorē tamen ponit, vt assolet. Et quidem Paulus de Antichristo disputans, prophetauit, quod mittet illos deus in operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Christus autem non dixit venturum: sed *si venerit*: vt remissius auditores offendere, nam propter summam eorum perfidiam, Antichristi aduentum tacuit. Paulus autē intelligētibus aperte eum manifestauit, quod illos inexcusabiles facit. Deinde incredulitatis causam his verbis exequitur: *Quomodo potestis vos credere, qui gloriam inuicem accipitis: & gloriam quæ à solo deo est, non quæritis?* Hic iterum ostendit, nullam eos diuinorum consideratione habere: sed eorum prætextu proprium affectum obtegere? tantùm autem à quærenda dei gloria abesse, vt humanam potius quàm diuinam optarent. Qua ergo ratione tātùm odij pro dei gloria susciperēt: quam adeo contemnebant, vt etiā humanam præponerent? Cum itaque simulatam eorum in deum dilectionem arguisset, & ex his quæ in se facerent, & quæ in Antichristum essent facturi, ostendissētque nulla venia dignos iterum Mosen, qui eos accusat in medium adducit. *Nolite putare, quia ego accusaturus sum vos apud patrē: est qui accusat vos Moses, in quo vos speratis. Si enim crederetis Mosi, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit. Si autem illius literis non creditis, quomodo meis creditis verbis?* Hoc est, ante me ille vos vestri in me animi reprehendit. Mosi enim magis creditis quàm mihi. Ecce quomodo omnem eis aufert

2.The.2.b

Ibidem.c

aufert excuſationem, deum vos diligere profitebamini me perſequendo, oſtendi quod eius odio hoc facitis. Dicebatis me ſabbatum ſoluere, legem trāſgredi purgaui calumniam, cōtra me hæc audere aſſerebatis, vt Moſi crederitis: demōſtraui hoc vos pacto maximè legi Moſi contradicere. Tantum enim abſum, vt Moſi legem repugnem, vt nemo alius æque vos accuſaturus ſit, quàm ipſe qui legem condidit. Vt igitur de ſcripturis, inquit, in quibus putatis vitam ęternam habere. ita & de Moſe in quo vos ſperatis, vbique ipſorum armis eos confodiens. Et vnde conſtat Moſen accuſaturum, vt te iactare non credamus? Quid tibi cum Moſe? ſabbatum ſoluiſti, quod ille obſeruandum mandauit. Quomodo nos accuſaturus eſt? Quo vteris argumento, quod in alium ſui ipſius nomine venientem ſimus crediturí? ad hæc nullum adducis teſtimonium. Atqui omnia hæc ſuperioribus cōfirmantur: quum enim ſe à deo veniſſe ab operibus, à Ioannis & patris teſtimonio aſſeueret, conſtat Moſen eos accuſaturum. Quid ille inquit? Si quis venerit ſigna faciens, & ad deum adducens, & futura verè prædicens, ei promptiſsimo animo parere oportet. Chriſtus omnia hęc fecit, ſigna veriſſima operatus eſt, ad deū omnes traxit: & quæ prædixit rérum euentu confirmata ſunt. Quod autē ob Chriſti odium alium ſuſcepturi ſint, inde perſpicuum eſt: quoniam qui diuina voluntate venientem fugant, contrarium recipiunt. Neque id tibi admirationi ſit, quod Moſi adducat teſtimonium, cum ab homine ſe teſtimonium non accipere dixerit: nō enim ad Moſen, ſed ad diuinam eos ſcripturam relegat. Verum cum ſcripturis minus mouerentur, ſe ad ipſum refert legiſlatorē qui eos accuſat, & expreſsius metum incutiens, ſingula eorum verba coarguit, Conſidera quæſo. Dicebant quod dilectionis in deum gratia Chriſtū perſequebātur: oſtendit contrarium, quod odij. Dicebant quod Moſen defenderent: oſtendit quod oppugnant, & quia ei non credunt, id faciūt. Nam ſi legis aſſertores eſſent, oportebat vt qui legem impleret, probaret: ſi deum diligebant, ei credere qui ad deum eos traheret: ſi Moſi credebant, quē Moſes prædixerat, adorare: quod ſi illi qui ante me fuit, fides nō adhibetur: minimè mirum ſi me ab eo iam pridem prænunciatum expellitis. Quemadmodum ergo qui ſe Ioannē admirari arbitrabantur, eos potius contemnere ex his quæ

in ipso facerent, demonstrauit. Itidem & in Moyse vsu eis venire ostendit, & semper in eorum caput omnia quæ pro se adducere opinabantur, retorquet. Tantùm enim absum, inquit, vt â lege Iudaica vos abducam, vt ipsum legislatorem contra vos testem adducam. Dicit ergo scripturas de ipso testari, vbi autem nondum aperuit, vt maiorem eis formidinem incuteret, & ad inuestigandũ interrogandúmque excitaret. Nam si non rogatus dixisset, facilè contempsissent: hoc autem pacto eos rogare, & discere oportebat, si attentionem præstabant. Ideo non in demonstrationibus tantum, sed in sententiis, & minis vehemens est, vt vel hoc saltem pacto metu trahat ad credendum. Illi autem tacent. Talis enim malitia est, quicquid dicatur, fiátve, non exurgit, sed propriũ seruat venenũ: sed omnis ab animo eiicienda est, nec vlli innectendus dolus. Ad prauos enim prauas vias deus mittit: & spiritus sanctus sapientiæ fugiet dolum, & discedet à rationibus imprudentiũ. Nihil enim tam stultos homines facit, quàm malitia. Fraudulentus enim perfidius ingratus (hæ nanque malitiæ specie sunt) cũ non lædétem lædit, cum nectit dolos, cum beneficiorũ obliuiscitur, Nónne summæ præ se fert stultitiæ indicium? Nihil sapiétiores reddit, quam virtus: etenim gratos, benignos, mites, humanos, mansuetos, lenes, cæteris virtutibus præditos efficit. Quid ita affectis prudentius? fons, mater, radix sapientiæ, virtus, non secus ac malitia omnis ex stultitia oritur. Siquidem superbus & iracundus, quoniam sapientia carent,
Psal. 37. b his affectibus adsumuntur, ideo inquit propheta: Non est sanitas in carne mea à facie insipientiæ meæ: vt omne peccatum è stultitia ortum habere demonstret: nam qui virtuti studet, qui deum timet, is sapiẽtissimus est. Initium, inquit,
Eccle. 1. b sapiẽtiæ, timor domini. Quod si ita est malus, qui dei timorem non habet, sine dubio non est sapiens: qui hac vera caret sapientia stultissimus est. Atqui multi malos admirátur, quod & iniuriã facere, & offendere possint: non intelligétes eos maximè miseros existimandos qui cum alios se lædere arbitrentur, in se ensem stringunt: quod vltimę est dementiæ, vt seipsum lædendo quis non cognoscat, sed sibi
1. Cor. 6. b alium lædere videatur. Quod Paulus sentiés, inquit: Quare non potius iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Nõ accipere iniuriam in non inferendo est, sicut non

non pati malum in non faciendo malè, quamuis multi ambigant, nec ſapientiam amplecti velint. Hæc conſiderantes dilectiſsimi, non qui accipiunt, ſed qui inferunt iniuriã, eos miſeros dicamus, deploremúſque, cũ ipſi maxime accipiãt, & cum deo bellũ gerant, cum omnium contra ſe ora aperiant, cum in hoc ſeculo mala laborent fama, & in futuro perpetuum ſibi pariant ſupplicium: qui autem accipiũt, & magno animo omnia perferunt, deum propitium habeant, omnes eis commiſereantur, omnes laudent, omnes benigne ſuſcipiant. Ipſíque in hac vita maximum ſapientię exemplũ præbeãt, & in futuro gloriam expectent ſempiternã, quam vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XLI.

EX CAP. VI.

Oſt hæc abiit Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis, & ſequebatur eũ multitudo magna, qui videbãt ſigna quæ faciebat ſuper his qui infirmabatur, &c. Nolimus dilectiſsimi prauos & maledicos homines proſequi, & inſectari: ſed eos & eorũ malitiam toleremus, cũ nihil ab his virtus noſtra offendatur, nihil detrimenti accipiat: ita enim omnis eorum impetus frangitur. Et quẽadmodũ ſagittæ in durũ, aliquod ſignũ immiſſæ, magno impetu huc illuc diſpergũtur, mollius verò aſſecutæ, figuntur, & deſinunt: ita & maledicos & feros repugnando magis exaſperamus, cedendo mitigamus facilè, & eorũ mollimus inſaniam. Idcirco Chriſtus cũ audiſſent Phariſæi ipſum plures quam Ioannes diſcipulos habere, & baptizare, abiit in Galilæã, vt eorũ inuidiam & furorẽ quẽ ex ſe audito ortum credibile erat, extingueret: non tamen eundẽ locum, quem antè petiit: non enim in Cana Galilææ, ſed trans mare conceſsit, Sequebatur autem eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat. Quænã? cur nõ enumerat? Quoniã hic Euangeliſta plurimum in Chriſti ſermonibus, & doctrina verſatur, conſidera in toto anno: etenim nunc in feſto paſchæ non aliud quã paralytici, & filij reguli nobis ſignũ expoſuit. Neque enim omnia narrauit, neq; potuiſſet, ſed ex multis & magnis pauca. Sequebatur eũ multitudo magna, quia videbãt ſigna quę

faciebat. Nam philoſophicis admodum ſubtilitatibus vtitur: ad tantam enim doctrinam magis ſignis adducebantur, & rudiores maximè. *Signa*, inquit, non fidelibus, ſed incredulis, ſed nō huiuſmodi apud Matthæum populus, verum ſtupebant omnes doctrinam eius, quia docebat eos tāquam poteſtatem habens. *Quid autem montem ſubiit, & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis?* Propter futurum ſignum. Quod autem ſoli cum ipſo diſcipuli aſcenderunt, multitudinis non ſequentis deſidiam coarguit. Ad hoc etiam nos admonet à perturbationibus & tumultu diſcedendum. Idoneus ſiquidem ad philoſophiam locus ſolitudo: aliquādo Chriſtus ſolus montem aſcendit, & orat: vt oſtendat qui deo vult frui: eum ab omni cura, & ſollicitudine vacare, & quietum locū quærere oportere. *Erat autem proximum paſcha dies feſtus Iudæorum.* Quanam gratia omnibus ad ſolennitatem Hieroſolymam properantibus, ipſe in Galilæam, & inde Capernaum non modo abiit, ſed & ducit diſcipulos? Vt paulatim legem ſoluat, cum Iudæorum malitia occaſionem acceperit. *Cū ſubleuaſſet Ieſus oculos, & vidit quod multitudo magna venit ad eum.* Non ab re cum diſcipulis ſedere oſtendit, ſed aliquid diligentius & magna omnium attentione diſſerere. Ex quo Ieſu ſtudium & humilitatem in diſcipulos videre licet. Sedebant intentis in magiſtrum oculis. Inde

Matt.14. & Lu.9.b *cum ſubleuaſſet Ieſus oculos, & vidit multitudinem venietem,* alij Euangeliſtæ dicunt diſcipulos obſecraſſe Ieſum, ne ieiunos dimitteret: Ioannes autem, Ieſum Philippum rogaſſe. Vtrunque mihi verum videtur, alio & alio tempore: illud quam hoc antiquius. Sed quam ob rem Philippum interrogat? Norat qua diſcipuli magis doctrina indigerent. Hic eſt, qui poſtmodum ait: Oſtendde nobis patrem, & ſufficit

Infr.14.b nobis. Propterea eū rogauit, vt magis appareret miraculū, & coactus cōfiteri penuriam, melius intelligeretur miraculi magnitudo, quàm ſi ſimpliciter id feciſſet. Ait ergo: *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* Sic & in veteri teſtamento, nō prius ſignū fecit deus quā Moſen interrogaret. Quid

Exo.4.a eſt hoc quod tenes in manu tua? Nam cum admirabile aliquid & repētinum priorum nonnunquā obliuionem facere ſoleat, primum cum propria confeſsione alligari voluit, vt nullo ſtupore obliuiſci iam poſsit. Vult præterea comparatione ſigni magnitudinē intelligi. *Ducentorū denariorum*

rum panes, (inquit) *non sufficiunt his, vt vnusquisque modicũ quid accipiat. Hoc autem dicebat tentans eũ, ipse enim sciebat quid esset facturus.* Quid significat, *Tentans eum*? Num quid esset responsurus, ignorabat? Minimè. Quid igitur? Ex veteri testemento licet intelligi, vbi inquit: Quæ postquã gesta sunt, tentauit deus Abraham. Ille respondit, Adsum. Ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac. Non dixit hoc, vt an pareret experiretur, cum omnia deus videat priusquã fiant, sed hominis more vtrũque dictum est. Sicut enim cũ dicit. Scrutatur corda hominum, non ignorationis est, sed certissimæ cognitionis: ita tẽtauit, nihil aliud quàm certam scientiam significat, vel quod probatiorem ipsum fecit. Vt ergo Abraham, ita & Philippum interrogãdo admonet, vt miraculum diligentiùs consideret. Ideo Euangelista ne quid his verbis absurdum de Christo suspicareris, & in magnum prolaberis errorẽ. Ipse (inquit) *sciebat quid esset facturus.* Vt igitur hoc loco Euangelista diligenter hoc notat, ne decipiamur. ita cum inquit, Propterea magis quærebant eum Iudæi interficere, quia non solum soluebat sabbatum, sed & patrem suũ dicebat deum, æqualem se faciens deo: Nisi ea esset Christi operibus confirmata sententia, eã quoque correxisset suspicionem. Nam si in Iesu verbis timet Euangelista, ne quid perperam suspicemur: multomagis in aliorum sermonibus, si non verum id eos opinari intelligeret. Sed nihil dixit, norat enim eam fuisse Christi sententiam, quod esset æqualis deo, nec eos perperã opinatos. *Cum igitur interrogasset Philippũ, dixit Andreas frater Simonis: Est puer vnus hic, qui habet quinque panes ordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tãtos.* Prudẽtior quàm Philippus Andreas, non tamen penitus rẽ intellexit. Puto autẽ eum adductum prophetarum miraculis: vt Helisæi ex panibus. Præcessit ergo Andreas Philippũ, non tamen in ipsum cacumen euasit. Hinc deliciis dediti intelligant, quid magni illi viri & admirabiles comederint, quàm vilis & modico eorũ mensa fuerit. Intueamur eorum in omnibus abstinentiam. Cum dixisset, *Habet quinque panes ordeaceos,* subdidit, *Sed quid hæc inter tantos?* Putabat enim ex paucioribus pauciora, ex pluribus plura facturum miraculorũ authorẽ, in quo decipiebatur. Similiter enim & ex pluribus, & paucioribus panes multiplicare poterat: neque enim subiecta

Gen. 22.a

Rom. 8.c

Infr. 7.a

4. Re. 4. g

materia indiget deus. Sed ne creatura ab ipsius sapiētia aliena videretur, vt sicuti homines Marcionis opinione infecti calūniati sunt, ipsa vsus est cratura in miraculorū subiectū: Et cum ambo discipuli nihil sperarent, signum ostendit: ita prius rei difficultate confessa, maius lucrum cōsequitur. Diuina enim demonstrabatur potentia, & eum signum superiori tēpore à prophetis factum, licet nō eodē modo facturus, & gratias prius acturus, ne stultè eius imbecillitatē opinarentur. Considera quonā pacto ex omnibus mentes erigit, & differentiam demōstrat. Siquidem nondū visis panibus, vt intelligas quæ non sunt, sicut ea quæ sunt, ei subdita esse: vt Paulus testatur, Vocās quæ non sunt, tanquā ea quæ sunt, tāquā paratis epulis pręcepit illos statim discumbere, vt hinc discipulorū animos excitaret. Cum enim ex sermone illo lucrati essent, continuo paruerunt, neque perturbati sunt dicentes: Qui hoc est, quod iubes discūbere? nihil est paratum. Sed ante miraculum credere cœperūt. Et qui paulo antè adeò diffidebant, vt vnde emerent panes nescirent, iam fidenter discumbere turbam faciunt. Sed quid tandem cum sanaturus esset paralyticum, cum suscitaturus mortuū, cum maris sedaturus tempestatē, non agit gratias, hic agit? vt ostendat ante cibum gratias deo agēdas. Accedit ad hoc, quod in minoribus maximè gratias agit, vt non indigentiā intelligas. Nam si indiguisset, longe magis id in maioribus fecisset: quæ si authoritate virtute propria operabatur, & illa operatum constat. Præterea & multitudo magna aderat, quam persuaderi oportebat diuina id fieri voluntate. Quāobrem cum solus facit signa, nihil eiusmodi dicit: præsente autem multitudine ne deo & patri aduersari putaretur, gratias agendo omnē penitus aufert suspicionem, & dedit discumbētibus, & impleti sunt. Ecce inter dominū & seruum differentia. Illi enim ad mensuram habentes gratiā, diuersa faciebant miracula: Deus autē absoluta potestate per quam abunde operatur. & Superfuerūt, inquit, fragmāta quæ fuerunt superflua, sed ideo factum ne imaginatio quædam existimaretur. Et idcirco ex subiecta quoque materia operatus est. Sed quanam gratia non dedit turbæ, vt ferrent, sed discipulis? Quoniam hos magis erudiri volebat, qui totius orbis magistri erant futuri. Multitudo enim parum emolumenti è miraculis erat consecutura: mox nanque obliti sunt, & petunt

Rom. 4. c

petunt aliud signum. Discipuli plurima consecuti sunt vtilitatem. Erat autem & hoc non parum ad Iudæ damnationē, qui cophinū portabat. Sed quod eorum eruditionis gratia id fecerit, in sequentibus in memorioriam his verbis reducens, significat. Nondum scitis quot cophinos accepistis? & quod æquali numero discipulis fuerint cophini fragmētorum: aliâs vero cū non amplius admonendi essent, nō duodecim cophini, sed septem sportæ super fuerūt, Ego autem non panis modo copiam & multiplicationem admiror, sed quod tantum quæ duodecim sportulæ caperent fragmenta superfuerūt, quod præuiderit quantū essent consumpturi: tantū enim superesse voluit, quod profectο ineffabilis potentiæ est. Cōfirmarunt igitur fragmēta miraculū vtrunq; indicantia. neque imaginationem esse, & ex illis quæ comederant superesse. Piscium reliquiæ nullæ superfuerūt, sed post resurrectionē non amplius est subiecta materia: quamobrē? Vt intelligas nunc materia vsum, nō propter necessitatem non quod ea pro fundamēto indigeret, sed hæreticis silentium imponeret. *Turbæ autem dicebāt. Quia hic est vere propheta.* O gulæ incredibilem auiditatem. Maiora his miracula. & quidē innumera operatus est Iesus, neque hoc vnquam cōfessi sunt, nisi nunc exaturati. Vnde cōstat quod prophetam aliquē eximium expectabant. Etenim illi dicebant, Tu es propheta. Et hi: *Hic est vere propheta, qui venturus est in mūdum. Iesus autē cum cognouisset, quia vēturi erāt, vt raperent eum, & facerent regem, secesit iterū in montē ipse solus,* Proh quanta gulæ vis, quàm mutabilis sententia, iam non amplius calūniantur, nec sabbati transgresionem curant, neque dei zelo mouentur: omnes has curas pleno ventre abiecerunt, propheta erat, regem volebant: Christus autem fugit. Quid tandem? vt humanarum dignitatum contemptus nos admoneret, vt ostēderet nullis secularibus rebus indigere, Qui enim vilia elegerat matrem, domum, patriam, victum, vestimenta, quid terrena appeteret? cœlestia illustria erant & magna, angeli, stellæ, pater & spiritus, testimonium perhibentes, prophetæ ipsum iampridem annunciantes: terrena omnia ei vilia erant, vt hoc pacto clarius eius potestas appareret. Secesit igitur in montem eruditurus nos, vt secularia contemnentes, neque huius vitæ claritudinē admiraremur: sed contemptis his omnibus fu-

Supr. 4. c

tura optaremus, complecteremur, amaremus. Qui enim humana admiratur, nulli erit in cœlis admirationi. Quocirca, inquit Pilato, Regnum meum non est de hoc mundo: ne videretur humano metu, & viribus ad persuasionem vti. Quare inquit propheta: Ecce rex tuus venit mansuetus, & sedens super asinam. Regnum suum non huius seculi, sed cœli dicit: propterea inquit, Gloriam ab hominibus non accipio. Assuescamus igitur dilectissimi, huius seculi honorem contemnere, neque eum desideremus, honorati sumus honore maximo. Cui hic comparatus infamia, nugę, ignominia est: sicut mundi diuitiæ supernis illis colatæ, paupertas, & vita hæc sine illa mors est. Dimitte, inquit, mortuos, Hanc igitur gloriam aucupari nolimus, quem qui exhibent vmbræ sunt, & somnium, & lōge ipsa gloria viliores. Gloria, inquit, hominis tanquā flos fœni. Quid flore fœni corruptibilius? Sed esto sit diuturna, quid animę cōferret? Nihil sanè, verum maiorem in modū officit, quippe quę seruos efficiat, & quid emptis viliores seruos nō vni addictos domino, sed duobus, tribus, innumeris, quibus diuersa imperantibus parent: quanto melior libertatis conditio est quam seruitutis, dei seruum ab hominum seruitio liberemus: at si omnino gloriam quæris, immortalem aucupare, quæ longe vtilior est, & magis expetenda. Seculi homines damno tuo suam quærunt vtilitatem: Christus contra centuplum reddit quàm dederis, & tandem vitam æternam elargitur. Quid ergo satius, quid expetibili⁹, in terra an cœlo, hominibus an deo admirabilem apparere? damnum an lucrum consequi ad vnam diem, an ad sempiterna secula coronari? Da indigenti, non histrioni, ne cum tuis pecuniis & animam illius perdas. Tu enim stulta ambitione perditionis eius causa es. Siquidem qui se in orchestra exercēt, si artem suam sine lucro futuram scirent, iampridem destitissent: verum cum te plaudentem, accurrentem, multa largientem videant, etiam si artis pigeret, lucri cupiditate adducuntur. Si scirent neminem laudaturum, non amplius irritos labores subirent, verum cum omnibus se admirationi esse intelligant, multitudinis laude alliciuntur. Abstineamus dilectissimi his impensis, quę nullā afferūt vtilitatem: discamus in quibus & quādo cōsumere oporteat, ne vtrinque deum ad iram prouocemus, & congragando vnde non licet, &

Infr. 18.g *Zach. 9.b* *Supra. 5.g* *Mat. 8.c*

licet, & dispergendo in quæ non licet. Qua enim in re ira qua vindicta indignus sis, cum in meretricem eroges, mendicum expellas: nam etiam si iusti laboris mercedem solueres, nónne crimini tibi ascribendum esset, mercedem sceleri, & pro merita pœna honorem impendere? Cum spoliatis orphanis & viduis impiorũ luxuriá foues, considera qui ignis quod te supplicium maneat. Audisti Paulum, Nõ tantum qui hæc faciunt, sed laudant facientes. Fortasse acrius vos arguimus, quod si non argueremus: operum tamẽ supplicia manent eos qui nunquam emendantur. Quid vtilitatis, si ad vestram loquerer voluntatem, cum punienda sint scelera? probas saltátem, laudas, admiraris: nónne illo peior efficeris? Siquidem eum inopia excusat, cui omnia videntur licere tu hac cares excusatione: ille rogatus cur aliis omissis artibus huic se dediderit, non negabit turpem, & iniustam esse, sed multa paruo labore lucrari dicet: tu rogatus, quare luxuriosum, sordidum, infamẽ admireris, nõ itidem poteris excusari, sed opus erit, vt deiecto vultu erubescas. Quod si nobis quam reddas rationem non habes, quomodo apud horrendum illud tribunal, & iudicium inexcusabile, vbi cogitationum, verborum, operum omnium reddituri sumus rationem cõstabimus? quibus oculis iudicium intuebimur? quid dicemus? quam causam, quam excusationem aptam aut ineptam saltem excogitabimus? quam inutilis impensæ, quam voluptatis, quam proximorum quos illa arte perdidimus? Nihil te defendet, punieris sine dubio, & quidem quod omni caret fine supplicio. Quod ne accidat, summo studio caueamus, vt spe firma hinc migrantes, sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto: in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLII.

EX CAP. VI.

T autem sero factũ est, descenderũt discipuli eius ad mare. Et cũ ascẽdissent nauim, venerũt trãs mare in Capernũ. Et tenebræ iam factæ erant. & non venerat ad illos Iesus. &c. Nõ pręsens tantum discipulis suis Iesus, sed à longe absens, eorum studet vtilitati: etenim cum vbique affluere

& operari posset, & contrarijs idem effecit. Contemplare igitur, dimissis discipulis Iesus ascendit in montem. Vt autẽ sero factum est descenderunt discipuli eius ad mare, & ad vesperum vsq; Iesu reditum expectarunt: inde ob immensum in eum amorẽ adhuc ipsum quærere non cessant. Non dicunt. Vesper est, tenebræ nos comprehẽdent. Quod ibimus? loca periculosa sunt, periculosum tempus: sed magistri desiderio nauem ascendunt. Neque ab re euangelista tempus significauit, vt ex eo vehementissimam eorum dilectionem ostenderet. Quamobrem autem dimisit discipulos Iesus, & rursus apparet solus super mare ambulans? Vt eos erudiret, quàm graue ipsis esset solos relinqui, & maius sui faceret desiderium, necnon & suam demonstraret potestatem. Sicut enim non omnem doctrinam eis cum multitudine communicauit: ita neque signa. Oportuit enim eos aliter initiari, quibus committenda erat cura orbis terrarum, vt aliquid amplius haberẽt. Priuatim ergo ipsi trãsfigurationem in monte, nunc super mare ambulãtem: multa & miranda post resurrectionem viderunt, & alia præterea arbitror. Iuerũt autem in Capernaum, non quod tibi eum esse scirent, sed inuenire vel internauigandum opinati. Timuisse autem eos significat euangelista, & à tempore, tenebræ enim iam factæ erant: & à tempestate, quia mare magno flatu exurgebat, & à loco, quia longe à terra recesserant. *Cum remigassent quasi stadia vigintiquinque, aut triginta*: & à re incredibili. *Vident enim Iesus ambulantẽ super mare, & perturbatis eis dixit: Ego sum, nolite timere.* Sed qua gratia ita apparuit? vt cõponendę tempestatis authorem se esse ostenderet. Hoc significat euangelista cum inquit: *Voluerunt ergo accipere eum in nauem, & statim fuit nauis ad terrã quam ibant.* Non enim tutum duntaxat, sed & secundum ventũ præstitit. Multitudini autẽ super mare nõ apparuit: nam maius signum erat quàm eorũ imbecillitas pateretur: sed neque discipulis diutius se ita vidẽdum præbuit, sed simul & visus est & euanuit. Quod autem apud Matthæum
Ma.14.c signum est, alterũ fuisse arbitror, quod multipliciter con-
& Mar. stat. Sæpe etenim similia fecit signa, non tantum vt admira-
.g rentur, sed tanquã noui spectatores firmiter crederẽt. *Ego*
Mat.14.d *sum, nolite timere.* Verbo timorem pellit, non ita aliâs cum dixit Petrus: Si tu es, iube me venire ad te. Sed vnde tunc

non statim

non statim crediderunt, nunc crediderunt? Quoniam tunc tempestas manebat, & agitabat nauem, nunc vna cum voce sedata est. Vel illud prius signum ostendit, cuius exemplo hoc facilius crediderunt. Quid autem nauem non ascendit? Vt maius appareret miraculum, & suam apertius reuelaret diuinitatem: neve videretur necessitate, sed benignitate & gratia ad eos venisse. Et permisit tẽpestatem oriri, vt ab eis inquireretur: sedauit, vt virtus & potestas cognosceretur: non ascendit nauem, vt clarius esset miraculum. *Altera autem die turba quæ stabat trans mare, vt vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, & quia non introisset ibi cum discipulis suis Iesus in nauem, sed soli discipuli eius abiissent.* Qua de causa tanta in hoc narrando diligentia vtitur Ioannes? Vt licet non tam manifeste, admoneat tamẽ turbam miraculum intelligere potuisse. Vidit inquit, vnam duntaxat nauiculã, qua discipuli traiecerant, & Iesum cum discipulis non fuisse, & abeuntes inuenerunt eum in Capernaum. Quid aliud hinc erat existimandum, quàm quod mare pedibus vadauerat? non enim alia naui traiecisse poterat, tum vna cum discipulorum appulisset. Verùm nihil de tãto miraculo percontati sunt: Quomodo huc venisti? sed tantum quando venerit, rogarunt: nisi quando, pro quomodo, quis velit intelligi, Operæprecium autem hoc in loco considerare instabilem multitudinis voluntatem: qui enim paulò antè dixerãt: Hic est verè propheta, qui eum rapere & facere regem volebant, iam refriguerant, & obliti miraculi nõ amplius admirabantur, sed quærebant arbitror, aliâs cibum accipere. Transierunt duce Mose mare rubrũ Iudæi, sed magna differentia: ille tanquã seruus supplicando, Iesus propria & absoluta potestate transiuit: illi Austro tunc spirante paruit aqua, & aridã præbuit transeuntibus Iesum nihil à sua natura motũ mare, vt dominũ admirabilius prætulit, illud testatum: Ambulans super mare tanquã super pauimentũ. Iure autẽ venturus in Capernaũ gentem duram & minimè persuasibilẽ, signũ panis operatus est: non solũ incolis, sed peregrinis admirantibus, vt eorum molliret incredulitatem. Siquidem cum tanta turba, tanto feruore & studio conuenisset, nónne vel lapis moueri debuisset? non tamen moti sunt, iterum cibum quærebant, ideo à Iesu reprehendũtur. Nos autem his cognitis, tum sensibilium, tum spiritualium

Hic suprà. b

Exod. 13. & 14. cd

gratia munerum gratias deo agamus. Sic enim ipſe vult, & propter hæc illa dat. Imperfectiores ſenſibilibus allicit, & præmonet cum his admodum adhuc inhient, quibus acceptis cum altius erigi negligunt, grauiter accuſantur. Nam & paralytico illud primum dare voluit, ſed non paſsi ſunt. Siquidem quum diceret, Remittuntur tibi peccata tua, blaſphemiam calumniabantur. Idem nos ſentire nolimus, ſpiritalium nobis potior ratio ſit. Nam ſi ſpiritalia aſſequimur, amiſsis corporeis nullum patimur detrimentum: ſine illis autem quæ nobis reliqua ſpes eſt? quod ſolatium? Quocirca ſpiritalia nobis à deo petenda & optanta ſunt. Hæc nos poſtulanda docuit, & ſi recuſemus, in ea oratione quam nobis inſtituit, nihil ad carnem, omnia ad ſpiritum pertinentia inuenimus: & ſi quidem in ea ſenſibile eſt, id quodammodo fit ſpiritale. Nam ſi nihil amplius quærimus quàm panem conſubſtantialem, hoc eſt quotidianum, ſpiritalis animi, & ſapientis eſt. Priora autem, Sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra: omnia ad ſpiritum referuntur, Et poſt illam particulam, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: ad ſpiritum redit, Dimitte, inquit, nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Non principatum, non diuitias, non gloriam, non potentiam, ſed animæ tantùm vtilitatem poſtulandam: non terrena, ſed cœleſtia petenda mandauit. Nam ſi ſecularibus abſtinere iubemur, quæ miſeria, quæ amentia eſt ea à domino poſtulare, quæ habita abiicienda: deſiderare, in quibus nullam omnino curam adhibendam præcipit? Iniuſta petimus, ideo nihil proficimus. Et quomodo, inquis mali, iniuſti, raptores auari diteſcunt? Non deus id exhibet: Abſit, ſed rapina & cupiditate diuites efficiuntur. Cur deus permittit? Quoniam permiſit & diuiti, vt ad maius eum reſeruaret ſupplicium. Audi quod ei dicatur: Fili, accepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu autem cruciaris. Quod nos in deliciis & peccatis ſeculi laſciuientes, ne ſubeamus ſupplicium, veras nobis comparemus diuitias, & veram ſapientiam complectamur, vt promiſſa bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Matt. 9. a *Matt. 6. b* *Luca. 16. f*

HOMILIA

HOMILIA XLIII.

EX CAP. VI.

Espondit eis Iesus, & dixit. Amē amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus & saturati estis. Operemini nō cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Non semper clemētia vtendum est, & lenitate: sed ignauus discipulus, & ingenio pinguior, acrioribus magistri stimulis, ab ignauia excitādus est: quem moré & hic, & alibi sæpenumero dei filius seruauit. Accedentibus enim turbis, & applaudentibus. *Rabbi quando huc venisti.* Vt humanam se gloriā contemnere, & eorum tantū salutis curam ostendat, asperius respondet, neque tam hac quàm eorum animi detegendi gratia, vt pateret omnibus. *Amen* (inquit) *amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.* Modestius coarguit, non gulæ & ventris seruos appellauit: non tot miracula, quæ neque secuti erant neque admirati, exprobrauit: nō tam alia quàm paulò antè factum miraculum meminit, quod non admirabantur: sed quia saturati erant, sequebantur, vt iterum saturarentur, & ea gratia reuertebantur. Propterea dixerunt: Patres nostri comederunt māna in deserto. Quod eos corporeo cibo inhiare indicabat, rem sanè maximè reprehendendam. Iesus autem non reprehensioni tantum immoratur, sed doctrinæ incumbit. *Operemini,* (inquit) *non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dat vobis.* Hunc enim pater signauit deus. Hoc est, nolite corporis cibum curare, sed spiritus. Nonnulli autem ignauiæ & desidiæ dediti, his verbis abutūtur, ac si Christus laborū opera tolleret. Quibus necessariò respōdendum est. Totam enim vt sic dicam, Christianam calumniantur religionem, vt suam socordiam tueantur. Sed audiant Paulum: Recordamini domini dicentes, Beatius est dare quàm accipere. Atqui vnde potest dare qui non habet? Quid Marthæ inquit Iesus? Solicita es, & turbaris erga plurima, porrò vnum est necessarium, Maria optimam partem elegit: & iterum, Noli curare de crastino. Hæc omnia soluenda sunt, non solùm vt pigros excitemus, sed ne pugnare videatur diuina scriptura, Etenim alibi inquit Paulus: Rogamus autem vos fratres, vt abūdē-

*Act.*20.*d*
*Luc.*10.*g*
Matt. 6.*d*
1.*Thes.*4.*a.*

tis magis, & operam detis, vt quieti sitis, & vt vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcipimus vobis, vt honestè ambuletis, ad eos qui foris sunt. Et
Ephe. 4. f iterum: Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis, quod honestum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Hic Paulus non simpliciter præcipit operari, sed ita, vt indigenti subueniat. Et ali-
Act. 10. f bi: Et necessitatibus meis, & eorum qui mecum sunt, mini-
1. Cor. 9. a strant manus ipsæ. Et ad Corinthios: Quæ est ergo merces
Act. 18. c mea? vt euangelium prædicās, sine sumptu ponam euangelium, & in ciuitatem illam veniés mansit apud Aquilam & Priscillam, & operabatur, erant enim scenofactoriæ artis. Hæc omnia, quantum ad verba, pugnare maximè videtur. Sunt ergo exponéda. Sed quid dicimus? Non curare, & non operari intelligendum est, ne toto animo secularibus rebus inhiemus, neque de quiete crastina, tanquam superuacua cogitemus. Non licet aliqua huiusmodi cura operātem perturbari. Neque enim idem est cura & operatio. Neque vt operi cōfidat quispiam operetur, sed vt cōmunicet indigenti: Quod autem ad Martham locutus est Iesus, non in operando reprehensionem dixit, sed quod tempus considerandum sit & distribuendum, ne audiendi verbi dei occasio in carnalium rerum cura consumatur. Non ergo desidiam laudat Iesus, sed ad audiendum allicit. Veni, inquit, vt vos necessaria doceré. tu autem circa prandium occuparis: Variis ciborum generibus me vis accipere, alium cibum para. Sermonibus meis attéde, sororis desideriū imitare. Neque coarguebat Iesus hospitalitatem. Absit, sed doctrinæ tempore aliis non esse vacandum negociis admonebat. Illa autem particula, *Operamini non cibum qui perit,* non in desidia viuendum significat: hic enim cibus est qui maximè perit, siquidem omnis militiæ fomes est desidia: sed operandum & erogandum indigentibus, qui cibus minimè perit. Qui pigritiæ deditus, vētri viuit, deliciis vacat, is cibū operatur qui perit: qui verò ex labore suo Christum nutrit, potum dat, vestit: quis adeò sensu caret, vt eum cibum pereūtem dicat operari, per qué & cœleste regnū, & illius bona nobis promittuntur? Hic cibus perpetuus est. At Iudæi quū nullam fidei rationem haberét, quum nihil cogitarét, vnde, & qua virtute ille cibus venisset: sed tantum nihil operādo satieta-

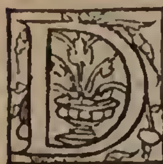
ſatietatem quærerent, meritò huiuſmodi qui perit, cibum appellauit. Paui vos, inquit, vt inde permanentẽ cibũ quæreretis, quo nutriretur animus, vos terreno attenditis. Ideo hunc vobis vilem dare nolo, qui caducam & fluxam vitam, ſed qui ſempiternam præbeat, qui non corpus, ſed animam paſcat. Sed quum magnificè de ſe locutus eſſet daturũ ſe cibum pollicendo, ne iterum calumniãdi illis materiam præberet, vt ſibi fidem faceret, in patrem id refert. Nam quum dixiſſet: *Quem filius hominis vobis dabit*, ſubdit: *Nunc enim pater ſignauit deus.* Propterea miſit qui hunc vobis cibum ferret. Quod & aliter poteſt interpretari. Alibi inquit Christus, qui audit hoc, Me ſignauit quod deus verax eſt: hoc & manifeſtè oſtẽdit. Quam mihi ſignificationem, & in hoc loco habere videtur hæc particula, Signauit pater: hoc eſt, oſtẽdit, & ſuo reuelauit teſtimonio. Etenim ipſe ſe oſtẽdit, & Iudęos affatus patris in mediũ protulit teſtimonium. *Suprà 3.d*
Ea igitur dilectiſsimi dominũ poſtulemus, ea oremus, quæ iure nobis ab eo negari nequeant. Secularia enim & ſi cõtigerint, minimè noxia ſunt: ſi verò ditabimur, hic tãtum deliciis fruemur, ſi pauperes erimus, nihil officiet. Siquidem neque quæ aut optanda in hac vita, aut modeſta videntur, ad voluptatem aut triſtitiam vim vllam habere debent, ſed vtraque contẽnenda. Defluunt enim quàm celerrime: quare viæ appellantur à deo, altera lata & facilis, altera anguſta & aſpera. Vtraq; vita immortalis futura, & ſupplicij, & gloriæ. Ad alteram fugiendam, alteram aſſequẽdam, ſummam adhibeamus diligentiam. Quænam ſecularium, quæſo, voluptatum vtilitas? Hodie ſunt, cras elabũtur: hodie flos pulcherrimus, cras aridus puluis: hodie ignis ardens, cras cinis extinctus: ſpiritalia autẽ perpetuo clara, floridáq;, & indies ſplendidiora permanent. Nunquã ille ceſſant diuitiæ, nunquam transferũtur, nunquam deſinunt, nunquam ſolicitudinem, inuidiam, calumnias afferunt. Non perdunt corpus, non corrumpunt animum: quæ omnia in his rapiũtur diuitiis. Gloria illa non in ſuperbiæ ſtultitiam tollitur, non tumet, nunquam ceſſat, nunquam ſit obſcurior. In cœlo voluptas & deliciæ ſempiternæ, immortales, nullo fine, nullo termino cõprehendẽdæ. Has deſiderio proſequamur, præſentia omnia præ futuræ beatitudinis ſpe, vt ridicula, etiam in regũ aulas & familiaritatẽ acciti, contemnamus. Quibus *Matt.7.b*

licet nihil beatius videatur, parua tamen & vilia, & nullius momēti ducunt, qui cœlestia animo complectuntur. Quicquid finem habet, non admodum preciosum est: quicquid cessat, & hodie est, cras desinit, etiam maximum, quā vilissimum est existimandum. Non igitur quæ fugiunt & elabūtur, sed quæ permanent & nunquam mutantur, bona prosequamur. Vt omnes ea consequi mereamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLIIII.

EX CAP. VI.

Gulæ vitiū excæcat valde.

Ixerunt ergo ad eum: Quid faciemus, vt operemur opera dei? Respondit Iesus, & dixit eis: Hoc est opus dei, vt credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum, vt videamus & credamus tibi? Quid operaris? Nihil gula perniciosius, nihil ignominiosius est: hæc obtusum & crassum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæcat intellectum, nec sinit vt quicquā perspiciat: quod vt in Iudæis vsu venerit intuere quæso. Cum enim gulę inhiarent, cum secularibus affixi, nihil spiritale cōtemplarentur, multis eos verbis & aculeis impellit, multum suadet, neque tamen excitātur, sed adhuc humi iacent. Dixerat enim: Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis: reprehēsione eos perterruit, quinam quærendus esset cibus ostendit. Nam dicendo, operamini non cibum qui perit: addidit præmium, Sed qui permanet in vitam æternam: & ad id quod eis obstabat occurrit, quod à patre missus sit. Quid illi? Tanquam nihil audissent: *quid faciemus inquiunt, vt operemur opera dei.* Quod dicebant, non vt discerent & facerent, sed vt iterū saturarentur vt ex sequentibus apparet. Quid ad hæc Christus? *Hoc est opus dei, vt credatis in eum quem misit ille.* Adhæc illi: *Quod signum facis, vt videamus & credamus? Patres nostri manducauerunt manna in deserto.* Nihil his stultius, nisi insipientius, cum signum in manibus haberent, tanquam nullum fecerit rogāt, *quod signum facis?* neque in eius potestate signum relinquunt, sed necessariò ei præscribunt, vt nullum aliud faciat, quàm quod maiorum suorum temporibus factum est.

Patres

Patres nostri manducauerũt manna in deserto. Hoc exemplo moueri Christum arbitrati vt idem faceret, quo carnaliter pascerẽtur. Sed quidnam nullum aliud ex operibus signis meminerunt, cum plurima tunc temporis in Aegypto in mari, in deserto facta essent, sed hoc duntaxat? Quia hoc maximè impulsu ventris desiderabant. Quid autẽ qui prophetam eum appellastis, & regẽ facere voluistis, post visum signum, ac si nil fecerit, ingrati & perfidi facti estis, & signũ quæritis parasitorum & famelicorũ more loquentes? Nunc vobis manna admirationi est: non adhuc anima vestra debilitata est? Et aduerte irrisionem, Nõ dixerũt, Moses signum fecit, tu quid facis? perturbari eum arbitrabantur: sed adhuc honorificè loquuntur, cibi expectatione: neque dixerunt, deus hoc fecit, ne huic æqualem, illo humiliorem facere viderentur, sed medium quoddam tenuerunt, *Patres nostri manducauerunt manna in deserto.* Et profecto ad hæc Christus dicere potuisset, se maius fecisse miraculum, non virga, nõ precibus eguisse, sed propria omnia fecisse virtute, quod si manna meministis, ecce panem vobis præbui. Verùm nõ erat nunc his verbis locus, sed vnum curabat, vt ad spiritalem cibum eos adduceret: & considera immensam Christi prudentiam, quo pacto respondeat: *Non Moses dedit vobis panem de cœlo, sed pater meus dat vobis panem de cœlo verum.* Sed quid non dixit, non Moses dedit, sed ego: sed pro Mose deum, pro manna seipsum posuit? quia magna erat auditorum imbecillitas, vt ex sequentibus constat. Etenim ita dicendo, non tamen cohibuit. Atqui primum dixit: Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis: non tamen illi reprehensi distiterũt. Verùm cum Samaritanæ se aquam daturum pollicitus est, patris non meminit: sed, Si scires, inquit, donum dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitã petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam: & iterum, Aqua quam ego dabo: & non refert ad patrem. Hoc autem in loco patris meminit, vt quanta fuerit Samaritanę fides, quanta Iudæorum imbecillitas, intelligeres. Non de cœlo erat mãna, quomodo ergo de cœlo dicitur? Quemadmodum, Volucres cœli: &, Tonuit de cœlo deus. Panem autem simpliciter, & non verum illum appellat, non quod falsum esset in manna miraculum, sed quod figura esset, nõ veritas. Et cum Mosi me-

Supr. 4.*b*
Ibidem.
*Psal.*8.*b*
*Ibid.*17.*b*

minisset, se illi non contulit, neque se adhuc illi proponit, cum maiorem adhuc de illo haberent opinionem. Ideo; inquiens, Non Moses dedit, non se, sed patrem dedisse testatus est. *Tum illi Da nobis panem hunc.* Adhuc enim sensibile quiddã suspicabantur, adhuc ventrem implere expectabãt: ideo quamprimũ obuiã facti sunt. Quid Christus? Alliciẽs eos paulatim inquit, Panis dei est qui descendit de cœlo, & dat vitam mundo: non Iudæis tantũ, sed vniuerso orbi: neque simpliciter cibum, sed alterã quandam vitam, & legem diuersam. Vitam autem dicit, quoniam omnes mortui erãt: illi humi incumbẽtes, Da nobis inquiũt, hunc panem. Cum autem intelligeret Christus, quod donec sensu perceptibilem mensam arbitrarentur, concurrerent: cum spiritualem, discederent: *Ego* (inquit) *sum panis vitæ, qui venit ad me, non esuriet: & qui credit in me, nõ sitiet vnquã. Sed dixi vobis, quia & vidistis me, & nõ credidistis.* Hoc & Ioãnes superius prædixit: Quod nouit loquitur, & quod vidit testatur, & testimoniũ eius nemo accipit. Et ipse iterũ: Quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & nõ creditis mihi. Quod facit, præoccupans eos & ostendens non propterea perturbari, neque gloriam desiderare, neque cordis arcana ignorare, neque præsentia, neque futura. *Ego sum panis vitæ.* Iã in mysteriorum traditionem deuenturus est, & primum de diuinitate sua sic disputat: Ego sum panis vitæ. Neq; enim de corpore hoc dictum est, de quo circa finem, inquit, Panis quem ego dabo, caro mea est: sed adhuc de diuinitate. Etenim illa propter deum verbum panis est, quemadmodum hic panis propter aduenientẽ ei spiritum panis cœlestis efficitur: hic autem non vtitur testibus, quemadmodum in priori disputatione: habebat enim ipsum panũ opus in testimonium, quanuis credere dissimularent: illic contradicebant & arguebant, ideo hoc in loco suam decernit sententiam: illi verò cum corporis cibum, sperarent: non sunt perturbari, quoad spe deciderunt: neque tamen tacuit, sed arguit vehementer, Qui enim cum panem comederent, prophetam appellabant, & regem facere volebant, hoc in loco indignati, fabri filium dicunt: & quidem videbantur indignari, quod de cœlis discendisse diceret: non tamen hæc erat causa, sed quod corpus non pasceret: quod si verè indignabantur, rogare eos oportebat, quomodo panis vitæ esset,

Supr. 3. b *Ibidem.* *Hic infr. f* *Hic sup. b*

ſet, quomodo de cœlo deſcendiſſet. Nunc autem minimè hoc rogant, ſed murmurant, & quod hoc eos nō perturbaſſet inde perſpicuum eſt. Dicente enim Ieſu, Pater meus dat vobis panem, non dixerunt, roga vt det, *ſed da nobis panem.* Atqui non dixerat, ego do: *ſed pater meus dat.* Ea enim erat cupiditas cibi, vt inde ſe ſaturati poſſe arbitrarentur. Quo dato, quomodo poſt modum ſcandalizari debebant, & maximè cum patrem dare intelligerent? quæ nam ergo cauſa? Cum audirent non amplius edendum, incredulitatis prætextum inuenerunt, quod altius loqueretur. Propterea dixit: Et vidiſtis me, & nō creditis. Cum ſigna, tum ſcripturarum teſtimonia ſignificant: Illæ enim ſunt, inquit, quæ teſtimonium perhibent de me: & quod veni in nomine patris mei, & non accipitis me, & quomodo poteſtis credere, qui ab hominibus gloriā accipitis? *Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, & eum qui venit ad me, non eiiciā foras.* Vide quomodò omnia ad hominum ſalutē conatur. Propterea enim hoc addidit, ne curioſus eſſe, & fruſtra hæc dicere videretur. Sed quid hoc ſignificat, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, vt reſuſcitem illud in nouiſsimo die? Qua gratia communis reſurrectionis, cuius & impij participes ſunt, vt præcipui credentium in ſe muneris meminit? quoniam non ſimpliciter reſurrectionis, ſed talis meminit. Nam cū prius dixiſſet: non eiiciam, & non perdam ex eo, mox ſubdidit reſurrectionem. In reſurrectione enim alij eiiciuntur: vt inquit, Tollite eū & mittite in tenebras exteriores. Alij perduntur. Timete, inquit, magis eum, qui poteſt animam & corpus in gehennam perdere: & illud, Vitam æternam, do, hoc ſignificat. Ibunt enim qui mala egerunt, in reſurrectionem iudicij: qui vero bona, in reſurrectionē vitæ. Hāc hoc in loco reſurrectionem oſtendit, quæ eſt bonorū. Sed quid ſibi vult ea particula, *Omne quod dat mihi pater, ad me veniet?* Eorum tangit incredulitatem, oſtendens quod qui non credunt, non ſe tantum, ſed & patrem offendunt, & eius tranſgrediuntur voluntatem: non tamen tam aperte id dicit: vt ſemper facit: quod ſi hæc eius voluntas eſt, & propterea venit, vt ſaluum hominem faceret: qui non credunt, eum oppugnant. Cū enim pater, inquit, aliquem dirigit, nihil prohibet eū ad me venire: & alibi, Nemo poteſt venire ad me, niſi pater traxerit eum. Et Paulus: Ipſe tradidit eos patri.

Supra. 5. f
Ibidem. g
Ibidem.
Mat. 22. b
Lucæ. 12. b
Hic infr. c
1. Co. 15. c

Cum enim tradet regnum deo, & patri: & quemadmodum pater dando non se priuat, ita & filius tradẽdo. Dicitur autem tradidisse, quod per ipsum accessum habuimus. Illa au-
1. Cor. 1. b tem particula, Per quem etiam de patre dicitur: vt illic, Per quem, vocati estis in communicationem filij eius, & per vo-
Mat. 16. c luntatem patris: & iterum, Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi. Quod significat nõ paruam rem esse, sed superno indigere auxilio: quod per totũ euangelium generosæ cuiusdam animę, & inspirationis diuinæ esset contendit. Sed dicit fortasse quispiam, Si omne quod dat pater venire ad me & quoscunque traxerit, & nemo potest venire ad te, nisi datum sit ei desuper: quibus pater non dat. hi nullo crimine tenentur. Verba hæc inania & friuola: opus est enim volũtate nostra. Doceri enim credere voluntatis est: hic autem nihil aliud ostendit his verbis, Quod dat mihi pater, quàm non paruum quiddam esse credere, atquę humanam cogitationem superna indigere reuelatione, & anima quæ eá fideliter accipiat. Et illud: Qui venit ad mè saluus fiet, hoc est multam adhibebit diligẽtiam, Pro his veni, & carné & serui formam accepi: Deinde subdit: *Descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.* Quid dicis? Aliáne tua, alia illius voluntas est? Ne igitur hoc quispiam suspicaretur, addidit: *Hæc est autẽ voluntas eius qui misit me, vt omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.* Hæc nunquid voluntas tua est? Et cur alibi dicis, Ignẽ veni mittere in ter-
Supr. 5, d ram, & quid volui nisi vt iam ardeat? Quod si tu hoc vis, cõstat vnam esse volũtatem. Etenim alio in loco, Sicut pater,
Matth. 23. d. & Lu. 13. g inquit, suscitat mortuos & viuificat: sic & filius quos vult viuificat. Quæ est voluntas patris, ne perdam ex eo quenquam: hoc & tu vis. Non est igitur alia voluntas & alia. Etenim alibi: Sæpe volui congregare filios tuos, & noluisti. Quæ ergo hæc est sententia? Hoc est, non veni vt aliud facerem, quam patris voluntaté, neque ego aliud sentio. Omnia enim quæ patris sunt, mea sunt: & quę mea, patris. Si igitur patris & filij omnia cõmunia sunt, nõ immerito inquit, *Non vt faciam voluntatem meam.* Sed hoc in loco non ita inquit, sed in finem remittit Alta enim & sublima, vt dixi, adhuc tetigit: & obũbrat. Nam si dixisset, volũtas mea hæc est, contẽpsissent illi. Dicit itaque se operam eius voluntati præstare,

præstare, vt eos magis perterreret: quasi dicat, Quid putatis? an quod me irritatis? Nisi credetis, patrẽ meum indignationem mouetis. Hoc enim significat volũtatẽ eius qui misit me: *Vt omne quod dedit mihi pater, non perdam ex eo.* Vbi se eorum non indigere obsequio, neque vt sibi ministraretur aduenisse signat, sed propter eorum salutẽ, quod in superiore dixit disputatione, Gloriam ab hominibus non accipio, Et iterum: hæc dico, vt vos salui sitis. Hoc enim omnibus modis contendit persuadere, quod eorum salutis gratia aduenerit, quod patris gloriam quærat, vt nulla de se aboriatur suspicio: & quod hoc dicat, in sequentibus manifestius indicauit. Qui voluntatem suam quærit, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam eius qui misit illum, hic verax est, & iniustitia in illo nõ est. *Hæc est enim voluntas patris mei, vt omnis qui videt filium, & credit in eum habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eũ in nouissimo die.* Frequenter resurrectionis meminit, ne præsentibus tantum rebus diuinam præscribant prouidentiã: vt si his non fruantur, non propterea pigriores fiant: néve quod in hac vita non puniuntur, ideo contemnant, sed futuram expectent. Verum illi nihil lucrati sunt, non vero lucramur, cum frequenter nostris auribus resurrectio insonat, & si ditescere, si rapere, si absurdum aliquid facere voluerimus, è vestigio dies illa & iudicium animo inscribatur, & omni freno vehementius absurdos affectus cogitatio hæc cohibebit. Atque inuicem, & nobiscum semper dicamus, Resurrectio est, & horrendum illud nos iudicium manet. Et si quem gestientem viderimus, & præsentibus bonis inflatum, idem dicamus: & reducamus in memoriam omnia hic remansura: & si aliud dolore & calamitatibus affectus occurrerit, ad eum quoque iisdem verbis vtamur, doceamúsque has miserias finem aliquando habituras. Inertis autem & pigri auribus insonemus desidiæ suæ pœnas daturum. Sufficiens hoc verbum quod omni medicina nostra animam vehementius curet. Est enim resurrectio nõ longe, sed in portis. Adhuc modicũ, iam iam veniet, & nõ tardabit. Et, omnes oportet nos manifestare ante tribunal Christi, & malos & bonos, illos, vt meritò ignominia afficiantur: hos, vt in gloria effulgeát. Quemadmodum enim in hac vita iudices, malos supplicio, bonos honore publice afficiunt: ita & illic, vt malos maior

Supr. 5. g
Supra. 5. f
Heb. 10. g
2. Cor. 5. b

ignominia. bonos clarior gloria consequatur. Hæc nos singulis diebus nostris mẽtibus subscribamus, hæc semper animo versemus. Hoc pacto nulla nos præsentium cura poterit perturbare: nam quæ videntur, caduca sunt: quæ non videntur æterna. Hęc inquam frequenter nobiscũ loquamur & cum aliis. Resurrectio est, & iudiciũ & operũ examina. Et quicunque fatũ esse arbitrãtur, hoc dicant, & mox huius morbi tabe curabuntur. Nam si resurrectio est & iudicium non est fatũ, quanuis plurimi id cõtendant. Atqui Christianos resurrectionis admonere erubesco. Qui enim docendus est esse resurrectionem, & sibi non omnino persuadet, quod non necessario, & simpliciter & vt cunque contigerit res ferantur: is profecto non est Christianus. Quamobrem hortor vos, & oro, omni nos malitia mundos reddamus, & omnia faciamus, vt veniam consequamur, & excusatio nostra admittatur in illa die. Sed licet fortasse quispiam, Et quando finis? Quando erit resurrectio? Ecce quantum temporis præteriit, & nihil tale contingit. Sed erit, credite. Etenim ante diluuium & hos incredulos reprehendit: qui credidit, is solus operatus est. Et temporibus Loth diram illã plagam non expectabant, donec fulgura illa & fulmina delata omnes perdiderũt. Neque his, neque temporibus Noë ne minima quidem futurorum malorum particula cõtigit: sed quemadmodũ cum deliciis & ebrietati indulgẽtes, meritum repente supplicium oppresit: ita & resurrectio non in principio sed in medio fœlicitatis superueniet. Ideo Paulus inquit, Cum enim dicẽt pacem & securitatem, tunc repẽtinus eis superueniet interitus: sicut & dolor in vtero habentis, & non effugient. Hoc autem fit, vt semper simus in timore, & nunquam confidamus. Quid dicis non expectandam futuram resurrectionem & iudicium? Dæmones hæc confitentur, & tu confiteri erubescis? Venisti, inquiunt, huc nos cruciare ante tempus? Qui futurum cruciatum dicunt, & iudicium, & examen, & supplicium futurum intelligũt. Nolimus ergo prouocare deũ stulta audendo, resurrectioni diffidentes: quemadmodum in aliis nobis principiũ fuit Christus, ita & in hoc. Siquidem primogenitus idcirco dicitur ex mortuis. Quod si resurrectio nõ est, quomodo primogenitus esset mortuorum, cum nemo post ipsum resurgeret? Quomodo dei iustitia seruaretur, tot in fœlicitate, tot

Fatum negat Chrysostomus.

Gene. 9.

Ibidẽ. 7. a

1. The. 5. a

Matt. 8. d

tot bonis in miseria, vitam degentibus: vbi quisque secundũ merita remunerabitur? Nemo rectè viuẽtum resurrectioni diffidit, sed quotidie precãtur, sanctam illam vocem proferentes: Adueniat regnũ tuum. Qui sunt igitur qui resurrectioni non credunt? qui scelesti inquinatam vitam & impuram viuunt, vt Propheta inquit. Inquinatæ sunt viæ eius in omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius. Non potest, non potest, inquam, homo pure viuere, qui non credit resurrectionem, vt qui nullius sibi conscij sunt criminis eam non modo profitentur, sed & volunt & credunt vt remunerationem accipiant. Nolimus ergo deum prouocare, sed & audiamus dicentem, Timete eum qui potest animam & corpus perdere in gehennam, vt metu meliores & hoc malo liberati, regno cœlorum digni efficiamur, quod vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & sempiterno viuificantíque spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Mat. 6.b & Lu.11.c
Psal.9.c
Mat. 10.c

HOMILIA XLV.

EX CAP. VI.

Vrmurabant ergo Iudæi de illo quia dixisset: Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi; & dicebant: Nónne hic est Iesus filius Ioseph, &c, Quorum deus venter & gloria in ignominia eorum inquit, Paulus de Iudæis: quod ex prædictis constat, & ex sermone quem ad Christum accedentes habuerunt. Nam cũ pane saturati sunt, prophetam appellabant, & regẽ facere cogitabant: cũ vero spiritalem, cibum, & vitã æternam edocti, & à sensu abducti, resurrectionem & altiora acceperunt: cúmque maxime admirari eos oportuerat, tũc murmurabãt & resiliebant. Atqui si hic est propheta, vt dicebatis: Hic est, de quo inquit Moses: Prophetam vobis suscitabit dominus deus de fratribus vestris, tanquam meipsum audite: oportuit ipsum audire dicentem, De cœlo descendi: non tamen audiebant, sed murmurabant: adhuc enim eum verebantur propter nouum panis signum, ideo non manifestè contradixerunt, sed murmurando indignationem prę se tulerunt, quod cibum non accepissent, quem cupiebant. *Murmurabant ergo & dice-*

Philip.3.c
Deut.8.d

bant: Nónne hic est filius Ioseph? Ex quo perspicuum est, quod nondum admirabilem eius norát generationem, idcirco adhuc Ioseph eum filium dicunt. Neque negat Christus quod esset, sed nondum illi tantam rem audire poterát, neque secundum carnem quidem, quod si non hanc, longe minus supernam illam & ineffabilem generationé. Si rem humiliorem nó aperuit, multó minus illam. Atqui hoc eos maxime perturbabat, quod vili patre & fabro natus esset. Non tamé Christus rem ipsam subticuit, ne alio sublato aliud scandalú excitasset: sed quid murmurátibus illis Christus? *Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum.* Hic insurgunt Manichæi nihil nos, ex nobis ipsis posse huius particulæ testimonio contendentes. Sed plane nos posse que volumus per hoc ostenditur: inquiunt enim, Si quis venit ad eum, quid opus est vt trahatur? Verùm hoc nostrum non tollit arbitriú, sed diuino egere auxilio ostendit: & non inuitum, sed omni conatu contendentem venire. Inde quo pacto trahat, ne quid sensibile de eo suspicarentur: his verbis prosequitur. *Non quia patré vidit quispiam: nisi is qui est à deo, hic vidit patrem.* Quomodo trahat inquit, hoc propheta prædixerat, quod erant omnes docibiles dei. Vides fidei dignitatem, quod non ab hominibus neque per hominem, sed per ipsum deum, ea imbuendi sunt? Idcirco vt fidem verbis suis comparet, eos ad prophetas relegat, Nam si erunt omnes docibiles dei, quare aliqui non credunt? Quoniam hoc de pluribus dictú est. Et preterea illud propheticum omnes volentes significat. Magister enim omnibus proponitur paratus ad docendum & communicandum doctrinam suam. *Et ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Non parua hoc in loco filij dignitas. Siquidem pater trahit, & hic resuscitat. Neq; diuidit patris & filij opera. Quonam enim pacto? sed potestatis æqualitatem ostendit: vt in illo loco: Et qui misit me pater, testimonium perhibet de me. Quod ne rogando insisterent, ad scripturas relegauit: ita hoc in loco, ne quid suspicarentur, ad prophetas, frequenter ostendens se patri non esse contrarium. Quid autem qui antehac fuerunt? nunquid docibiles erant dei? Quid hoc in loco eximium est? quod tunc homines per res diuinas docebantur, nunc per vnigenitum & spiritum sanctum: deinde inquit, *Non quia patrem vidit quispiá*

Liberú arbitrií non tollitur.

Esa.54.d

Supra.5.f

nisi is

nisi is qui à deo est. Non secundum causæ rationem hic loquitur, sed secundum modum substantiæ. Nam si diceret: Omnes à deo sumus: vbi præstantia & differentia filij? Sed quare non apertius dixit? Propter illorum imbecillitatem. Etenim si dicendo, de cœlo descendi, tantum scandalizati sunt: quid nam fecissent si id addidisset? Panem autem vitæ seipsum appellat, quoniam vitam nostram & hãc & futuram corroborat. Et inquit: *Si quis mãducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Panem verò siue doctrinam hoc in loco & salutem & fidem in se, siue corpus suum dicit. Vtrunque enim animam fortioré reddit. Atqui alibi dixit: Siquis sermonem meum audierit, mortem nõ gustabit, & perturbati sunt: hic non itidem, quia iam ob panis miraculũ eum reuerebãtur. Animaduerte autem quam faciat huius panis & manne differentiam, ab vtriusque scilicet fine. Quod enim manna nihil magnum præberet, addidit: *Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt.* Inde subdit maximam persuasionem, quodlongè pluris, maioribus illis patribus Mose, & claris illorũ tẽporũ viris, ipsi habiti sint. Quum enim dixisset mortuos qui mãna comedissent, prosecutus est: *Hic est panis de cœlo descendẽs: vt si quis ex ipso mãducauerit nõ moriatur. Ego sum panis viuus, qui de cœlo descẽdi: qui manducat ex hoc pane, viuet in æternum.* Illa prȩterea particula, *In deserto:* manna non diu durasse, neque in terrã promissionis venisse significat. Hic auté panis non est eiusmodi. *Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Meritò hoc in loco dubitare quispiam posset, cur hæc nunc Christus loqueretur, quum nihil proficeret, nihil ædificaret, imò esset ædificatis nocumento? *Ex hoc enim* (inquit) *multi ex discipulis suis retrò abierunt: &, Durus est hic sermo quis potest eum audire?* Erant igitur hæc solis discipulis communicanda, vt Matthæus priuatim cũ ipsis loqui testatur. Quid ad hoc dicemus? Quænam horum verborũ vtilitas? Magna quidem & necessaria. Quum enim in petendo cibo instarent, & patribus suis datum memorarãt, & manna tanquam magnum quiddam laudarent, omnia illa figuram & vmbram fuisse, rerum autem veritaté præsentem ostendit. Ideo spiritalis cibi meminit. Sed erat, inquit, dicendum: Patres vestri manducauerunt manna in deserto, ego autem vobis panem præbui. Sed magna sanè differentia: minus

Infra.8.g

enim hoc quàm illud visum esset: Mannæ miraculũ extulisset, suum de panibus depressisset. Quum ergo de cœlo cibũ quærerent, ideo frequenter de cœlo se descendisse testatur. Quod si quis percontaretur, cur mysteriorum sermonẽ adduxerit? Respondebimus quod horum nunc maximè tẽpus erat. Obscurius enim dictum semper auditorem erigit, & attentiorem reddit. Non ergo perturbari debebant, sed interrogare & quęrere, *Sed abierunt.* Quod si prophetã eum arbitrabãtur, credere eius verbis oportebat. Itaque stultitia sua, non sermonis Christi obscuritate perturbabãtur. tu autem considera quomodo eos ad se paulatim trahit. Nam se, non patrem dedisse dicit: &, *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Sed aliena quedã doctrina erat, inquies, & diuersa. Atqui Ioannes superius hoc significat, agnum ipsum appellans, sed non intellexerunt. Non me lates, non tamen discipuli diffidebant. Nam si de resurrectione nondũ quicquam norant, & propterea ignorabãt quid sibi vellet. Soluite templũ hoc, & in tribus diebus suscitabo illud: multo magis quæ hic dicuntur, quæ obscuriora sunt. Quod enim prophetæ suscitassent, norant, quanuis non tam manifestè locutæ sint scripturæ: quod autem carnem quis comederit, nuuquã quisquã illorũ dixerat. Veruntamen persuasi sunt, & sequebantur, & habere eum verba vitæ confitebantur. Hoc discipuli est, quæ magister asserit, nõ curiosius inuestigare, sed audire & credere, & idoneum solutionis tempus expectare. Quid igitur aiunt contrarium accidisse? Abierunt retrò hoc propter eorum stultitiam. Quando enim subit quæstio quomodo aliquid fiat, simul subit & incredulitas. Ita & Nicodemus perturbatus est inquiens: Quomodo potest homo in ventrem matris suę iterato introire? Itidem & hi nunc: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Nam si hoc inquiris, cur non idem in quinque panum miraculo dixisti, quomodo eos in tantum auxit? Quia tunc tantum saturari curabant, nõ considerare miraculũ, sed res ipsa tunc docuit, inquies. Ergo ex eo & hęc credere oportuit ei facilia factu, esse. Propterea id prius fecit miraculum, vt per illud non essent amplius increduli, his quę post modum diceret. Illi quidem tunc temporis nihil ex his dictis, nos ipsius beneficij vtilitatem cepimus. Quare necessariò dicendum quàm admiranda myste-

Supr. 1. d
Ibidẽ. 2. d
Ibidẽ. 3. d

ria, &

ria, & cur data sint, & quæнā eorum vtilitas. Vnum corpus sumus, & mēbra ex carne, & ossib⁹ eius. Quare initiati eius præceptis parere debent. Vt autem nō solùm per dilectionem, sed re ipsa in illam carnem cōuertamur: per cibum id efficitur, quem nobis largitus est, Quum enim suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit, & in vnum nobiscum redegit, vt corpus cũ capite vniretur, Hoc enim amantium maximè est. Hoc Iob significabat de seruis, à quibus maximè amabatur, qui suum amorē præ se ferentes dicebant: Quis daret nobis vt eius carnibus impleremur? Quod Christus fecit, vt maiori nos charitate adstringeret, & vt suum in nos ostenderet desiderium, non se tantum videri permittens desiderantibus, sed & tangi, & manducari, & dentes carni suæ infigi, & desiderio sui omnes impleri. Ab illa igitur mensa tāquam leones ignem spirātes, surgamus diabolo formidolosi, & caput nostrum intelligamus, & quam in nos præ se tulit charitatem. Parētes sæpenumero liberos suos alijs alendos dederūt, ego autem mea carne alo, me his exhibeo, omnibus faueo, omnibus optimam de futuris spem prębeo. Qui in hac vita ita se nobis exhibet, multo magis in futura. Vester ego frater esse volui, & communicaui carnem propter vos & sanguinem: & per quæ vobis cōiunctus sum, ea rursus vobis exhibui. Hic sanguis facit, vt imago in nobis regia floreat: hic sanguis pulchritudinem atque nobilitatem animæ, quā semper irrigat & nutrit, languescere non sinit. Sanguis enim à cibo nō fit repentè, sed prius aliquid quiddam: hic quamprimũ irrigat animam, eámque vi quadā magna imbuit. Hic mysticus sanguis dæmones procul pellit, angelos & angelorum dominum ad nos allicit. Dæmones enim quum dominicũ sanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur, angeli autem procurrunt. Hic sanguis effusus vniuersum abluit orbē terrarũ, de quo multa Paulus ad Hebræos prosequut⁹ est. Hic sanguis abdita & sancta sanctorum purgabat. Quod si eius figura tantam habuit vim in templo Hebræorũ, in medio Aegypto liminibus aspersus, longè magis veritas. His sanguis aureũ altare significauit. Sine hoc principes sacerdotũ in penetralia ingredi nō audebat. Hic sanguis sacerdotes faciebat, his sanguis in figura peccata purgabat, in qua si tantam habuit vim, si vmbram ita mors horruit, quantopere

Iob.31.

Exo.12.d

quæso ipsam formidabit veritatem? Hic nostrarum animarum salus est, hoc lauatur anima, hoc ornatur, hoc incenditur, hic igne clariorem nostram mentē reddit, & auro splendidiorem: Huius sanguis effusio cœlum peruium fecit. Admiranda sanè ecclesiæ mysteria, admirabile sacrarium. Ex paradiso fons scaturiit, à quo sensibiles fluuij emanarēt. A mensa hac prodit fons, qui fluuios spiritales diffundit: iuxta hunc fontem non steriles salices germinant, sed quercus cœlum ipsum attingentes, quæ fructus tempestiuos & solidos semper producunt: si quis æstuat, ad huc fontem se conferat, & recreabitur. Mundat squallorem & sordes, æstus mitigat, nō solares, sed quos ignitæ sagittæ imprimūt. Etenim ortum suū supernè habet, inde radicē vnde irrigatur. Multi huius fontis riui, quos paracletus diffundit, & filius arbiter est, neque bidēte, aut ligone viam facit: sed animos nostros aperit. Hic fons lucis diffundens radios veritatis, huic supernè adstiterunt virtutes fluctuum eius pulchritudinem inspiciētes. Nam manifestius quam nos illæ propositorum virtutem & fulgorem inaccessibilem intuentur. Quemadmodum enim si quis liquefacto auro manum, vel linguā iniciat, quamprimum deauratur: ita hæc nobis proposita animam auream reddunt. Resurgit enim vehementius igne fluuius, neque incendit, sed abluit tantum quicquid comprehenderit: Hic sanguis perfiguratus est semper in altaribus, in iustorum cædibus: hic orbis terrarū decus est, hic est quo Christus emit, quo vniuersam ornauit ecclesiam. Vt enim homo seruos auro emit, & ornat: ita nos sanguine suo Christus. Qui huius sanguinis sunt participes, cum angelis & archangelis, & supernis virtutibus commorantur, ipsam regiam Christi stolam induti, spiritalibus armis muniti. Sed nihil dixi, imò ipsum induti sunt regem. Sed sicut magnum est, & admirabile ita si purè accesseris, ad salutem accessisti: sin parua conscientia, ad pœnam & supplicium. Qui enim
1. Co. 11. g manducat & bibit indignè sanguinem Domini, iudicium sibi manducat & bibit. Nam si qui regiam purpuream coinquinant, haud secus, quàm qui scindunt, puniūtur: quid mirum si qui immunda conscientia Christi corpus accipiunt,
Deu. 17. b idem supplicium subeant, quod qui eum clauis cruci affixe-
& Hebr. runt? Vide quàm formidandam pœnam his minetur Pau-
10. c lus: Irritam quis faciens legem Mosi, sine vlla miseratione

duobus

duobus vel tribus testibus moritur: quáto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filiũ dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est? Consideremus igitur rem nostram dilectissimi, cum tátis fruamur bonis, & cum turpe aliquod animum subit, cũ ira, vel re, vel verbis rapimur: quid mereamur, quem spiritum acceperimus nobiscũ reputẽmus, & irrationabiles nostros cohibeamus affectus. Hæc cogitatio nostra sit. Quousque rebus præsentibus incumbemus? Quousque non excitabimur? Quousque nullam saluti nostræ curam adhibebimus? Intelligamus quot in nos beneficia contulit Christus. Gratias habeamus, glorificemus, non fide tantũ, sed & operibus, vt futura bona cõsequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLV.

EX CAP. VI.

Ixit ergo eis Iesus: Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habetis vitã in vobis, &c. Cum de rebus spiritalibus disputamus, nihil seculare sit in animis nostris, nihil terrenum, sed omnia huiusmodi abeant, omnia relegentur. Diuinos duntaxat sermones audiamus. Nam si aduenienti rege, omnis sedatur tumultus, multo magis spiritu nos alloquente, multo nobis silẽtio, multa admiratione opus est. Admiratione nanque digna sunt, quæ hodie exponuntur. *Amen,* inquit: *amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis.* Etenim quum id fieri posse negarent, non solùm non impossibile, sed & necessarium asserit. *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Nam quum dixisset: Si quis manducauerit ex hoc pane, non morietur in æternum: & credibile esset eos dicturos quemadmodum superius: Abrahã mortuus est, & prophetę mortui sunt: & quomodo tu dicis, non gustabit mortem? Resurrectionem ponit, per quam soluit quæstionem, quod non morietur in fine. Frequenter autem in mysteriis versatur, & omnino id *Infr. 9.g*

fieri oportere demonstrat. Quid autem signat: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus?* Aut quòd is est verus cibus qui saluat animam, aut vt eos in prædictis confirmet, ne obscurè locutum in parabolis arbitrarentur: inde inquit, *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet*: quòd dicit, vt cum ipso se admisceri ostendat. Quod autem sequitur, non bene superioribus iungi videtur. Quæramus igitur quęnam hęc sit consequentia. Quum dixisset: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet*: non absurdè prosequitur, *Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem.* Nam quum sæpe repetisset vitam ęternam, ad id confirmandum addit, *In me manet.* Si in me manet, & ego viuo: qui me sumit, & victurum perspicuum est. Inde inquit: *Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem.* Hæc comparatio est & similitudo, hoc est, viuo ego & pater. Et ne ingenitum arbitrareris, addidit, *Propter patrem*: non quod operationis alicuius necessitatem ad vitam habeat, superius enim eam amouit suspicionem. Sicut pater
Suprà 5.d habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso. Quod si operatione indigeret, inuenietur aut pater non ita dedisse, & falsa esset oratio: aut si ita dedit, nullo alio indigebat auxilio. Quid ergo signat *propter patrem?* Causam tantùm. Sicut viuit pater, ita & ego. Et qui manducat me, & ille viuit propter me. Vitam autem in hoc loco non qualemcunque, sed probatam dicit: quod inde constat, quod & infideles omnes, & non initiati: & qui eius carnem non manducan, viuunt tamen. Quare minimè dubium est, quin illam intelligit. Dicit ergo: Qui manducat carnem meam, in morte nō peribit, neque damnabitur. Sed non de cōmuni dicit resurrectione (siquidem omnes resurgent) sed de clara illa & gloriosa, quę præmiū meretur. *Patres vestri manducauerūt manna in deserto, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Frequenter idem repetit, vt auditorum animis imprimatur. Vltima enim hęc erat doctrina, vt resurrectionis & æternæ vitæ fidem confirmaret. Quocirca post vitæ æternæ promissionē, resurrectionem proponit, postquā illam futuram ostēdit. Et vnde hoc cōstat? A scripturis ad quas eos semper relegat, vt inde erudiantur. Quum autem dare vitā mundo dicit, in æmulationem

tionem eos adducit: vt si aliorum bono mouentur, nolint ipsi excludi. Frequenter autem mannæ meminit, & differétiam conferendo ad fidem allicit. Nam si possibile fuit, vt quadraginta annos sine messibus & fruméto, & aliis ad victum necessariis viuerent, longè magis nunc quum ad maiora venerint. Nam si in illis figuris, sine labore expositum colligebant: nūc profectò magis, vbi nulla mors & veræ vitæ fruitio. Vitæ autem vbique meminit. nam eius trahimur cupiditate, & nihil suauius quàm nō mori. Etenim in veteri testamento, longa vita & multi dies promittebantur: nūc verò non simpliciter vitæ longitudo, sed vita sine fine promittitur. Simul & ostendere vult, quod ex peccato supplicium: nunc reuocat & sententiam illam mortis soluédo, & vitæ sempiternæ inducédo, contra superiorum temporum institutionem. *Hoc dicit in synagoga docens in Capernaum, vbi multa miracula fecerat*, quare maximè audiendus erat. Quanam autem gratia in synagoga docuit, in templo? Cum vt multitudinem traheret, tum ne patri contrarium se esse ostenderet. Multi ergo ex discipulis eius audientes dixerunt: *Durus est sermo hic*: Hoc est, asper, difficilis intellectu Atqui nihil tale dicebat. Neque enim de vita, sed de doctrina disserebat, vt in sui fidem traheret. Quid ergo *durus est hic sermo*? Num quod vitam annunciat & resurrectionem? Quod ex cœlo se dixerit descendisse, an quod saluus fieri nemo posset, qui eius carnem non manducaret? Num hæc dura sunt? Et quis dixerit? Quid ergo est durus? Difficilis intellectu, & quem capere eorum non posset imbecillitas, plenus formidinis. Putabant enim eum supra vires suas loqui & dicebant: *Quis potest eum audire?* pro se respondentes, cum essent discessuri. *Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurabant de hoc discipuli eius*: Hoc enim eius erat diuinitatis argumentum, quod cordis secreta reuelaret, *Dixit eis: Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filiū hominis ascendentem, vbi erat prius.* Idem & Nathanaël, Quia dixi tibi, inquit, vidi te sub ficu: credis? maius his videbis. Et ad Nicodemū: Nemo ascendit in cœlum nisi filius hominis qui in cœlis est. Quid igitur dubitationes dubitationibus annectis? Minimè, absit hoc, sed doctrinæ magnitudine & copia eos allicere conatur. Si enim simpliciter dixisset, de cœlo descendi, neque aliud addidisset, magis perturbas-

Supra 1.g
Ibid. 3.b

ſet auditores: cum autem addidit ſuum corpus mũdi vitam eſſe: &, Sicut miſit me viuens pater, & ego viuo propter patrem: omnem ſoluit dubitationem, Nam qui magnum aliquod de ſe prædicat, & fingendi ſuſpicio ſubeat: tollitur tamen ſi plura ad eius confirmationem colligantur. Omnia autem & facit & dicit, ne Ioſeph filius exiſtimetur, non vt ſcandalum augeat, ſed vt tollat. Nam ſi Ioſeph filium putaſſent, nullam eius verbis fidẽ adhibuiſſent: ſi de cœlo deſcẽdiſſe, & illuc aſcẽſurum, audiſſent attentius: Inde aliam adducit ſolutionem: *Spiritus inquit, eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquam.* Hoc eſt, ſecundum ſpiritum verba mea audienda ſunt. Qui ſecũdum carnem audit, nihil lucratur, nihil vtilitatis accipit, Carnale eſt dubitare quomodo de cœlo deſcẽdit, & Ioſeph filiũ arbitrari, & quomodo poſsit nobis carnem ſuam dare ad manducandum. Hæc, inquam, omnia carnalia, quę myſtice & ſpiritaliter intelligẽda ſunt. Et quomodo potuerunt intelligere quid eſſet carnem manducare? Expectare igitur eos oportuit, non diſcedere: interrogare, non deſperare. *Verba quæ ego locutus ſum vobis ſpiritus & vita ſunt.* Spiritus, hoc eſt ſpiritalia, nihil carnale, nullã naturalem conſequentiam habentia, ſed omni hac terrena neceſsitate, & huius vitæ legibus libera. Eſt & alius ſenſus: Sicut in hoc loco ſpiritus pro ſpiritalibus poſuit, ita cum carnem dicit, non pro carnalibus, ſed pro carnaliter audire: eos ſignificans, qui ſemper carnalia deſiderabant, cum ſpiritalia deſiderari oporteat. Nam ſi carnaliter ea quę acciperet, nihil ſanè lucraretur. Quid igitur *caro non prodeſt quicquam?* Non de ipſa carne dicit. Abſit, ſed de his qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur. Quid autem eſt carnaliter intelligere? Simpliciter vt res dicuntur, neque aliud quippiam excogitare. Non enim ita iudicanda ſunt quę videntur: ſed myſteria omnia, interioribus oculis conſideranda, hoc eſt ſpiritaliter. Qui non mãducat carnem meam, & bibit meũ ſanguinem, non habet vitam in ſemetipſo. Quomodo nihil prodeſt caro, ſine qua nemo poteſt viuere? Vide quod ea particula, *Caro non prodeſt quicquam:* non de ipſa carne, ſed de carnali auditione dictum eſt. *Sed ſunt quidam ex vobis qui non credunt.* Iterũ pro ſua (vt ſolet) dignitate loquitur, & futura prædicit, oſtendítque non illorum gloriæ deſidero hæc dicere, ſed quod eorum curam habe-

Carnaliter intelligere quid.

ret. Dicēdo autem, Quidam, discipulos subtraxit. Superius enim dixerat. Et vidistis me & nō credidistis mihi. *Sed sunt quidā ex vobis, qui non credūt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent nō credentes, & quis traditurus esset eū. Et dicebat: Propterea dixi vobis nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datū à patre meo.* Spontaneam dispensationem hoc in loco Euangelista, & eius patiētiam significat. Et illa particula, *Ab initio*, non simpliciter hic ponitur, sed vt eius præsciētiam intelligas, & quod ante hæc verba, non post eorū murmurationem & scandalum, proditorem norat, quod diuinitatis erat. Inde inquit, *Nisi fuerit ei datum à patre meo*: suadens eis vt suum patrem deum, nō Ioseph arbitrarentur: & in se ostendens nihil sua interesse, si non crederent: quasi dicat non mouent me, neque perturbant, qui mihi non credunt, noui ea omnia antequam fierent, noui quibus dedit pater. Cum autem audieris dedisse patrem, noli simpliciter priuilegium arbitrari, sed illi crede quod qui se accipiendi dignū exhibet, ipse accipit. *Ex hoc multi discipulorum abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant.* Rectè Euangelista non dixit, discesserunt: sed, *abierunt retro*: hoc est, non proficiebant in virtute, & quam iam habebant fidem perdiderunt, cū se scinderent, sed nō duodecim. Quid ergo dicit ad eos? *Nunquid & vos vultis abire?* Vt iterum se eorum ministerio non egere ostēdat. Neque eos laudauit. Quamobrem? Cum vt magistri dignitatem seruaret, tum quod ita cōtineri magis oportebat: nā si laudasset, arbitrati se ei rem gratā facere aliquo saltem humano affectu moti essent, cum vero se eorum ministerio egere minimè ostenderet, magis eos cōtinuit. Et animaduerte quam prudenter locutus est. Nō dixit, *abire*, ne expellere videretur: sed rogauit, num vellent abire: vt & vim omnem & necessitatem auferret, & ne pudore quodam nutarent, sed etiam gratiam haberēt. Neque aperte eos accusauit, sed modestè tetigit, vt quid faciēdum esset, intelligerent. Nobis autē contrarium accidit, nec immerito: quoniam propriæ glorię causa omnia facimus, ideo familiarium ambitu nos & nostra minui arbitramur. Iesus vero neque adulatus est, neq; expulit, sed interrogauit, non vt eos contemneret, sed ne vi teneri viderentur: nam si inuiti māsissent, haud secus ac si abissent fuisset. Quid ad hoc Petrus? *Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Et*

nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus filius dei viui. Vides non verba, sed temeritatem & perfidiam auditorum scandalum peperisse? Nisi enim ita dixisset, non destitissent cibum corporeum efflagitare: & cum duodecim vnà cum illis eadem verba audissent, contrariè tamen affecti sunt, dicentes: *Ad quem ibimus?* Quanti amoris verbum? quo & patribus & matribus, & omnibus rebus Christus preciosior ostenditur: quódque qui ab eo discedunt, non habent amplius quo confugiant. Sed ne propterea, ad quem ibimus: dixisse videretur, quod non haberent, qui se acciperent: subdidit, *Verba vitæ æternæ habes:* quæ illi carnaliter, & secundum humanam rationem, hi secundum spiritum & fidē intellexerunt, idcirco dicebat: Verba quæ loquutus sum vobis, spiritus sunt. Doctrinam meam rerum consequentiæ, & necessitati subiacere ne arbitremini. Spiritalia terre-
Rom.10.b nis legibus seruire nō patiūtur, quod & Paulus inquit: Ne dicas in corde tuo, quis ascēdit in cœlum? hoc est Christum deducere. Vel quis descendit in abyssum? hoc est Christum ex mortuis reuocare. *Verba vitæ æternæ habes.* Iam resurrectionem acceperant, in qua quiescebant. Et vide, quæso, fratrum amatorem & studiosum, pro omnibus respondet. Non dixit, cognoui: *sed cognouimus.* Et considera eum de magistro, non vt Iudæos locutum: siquidem illi dicebāt, Hic est filius Ioseph: hic autem. *Tu es Christus filius dei viui: &, Verba vitæ æternæ habes,* quia audierat magistrum dicētem, resuscitabo eum, & habebit vitam æternam. Ex quo prefert attentionem, qua eius verba acceperit, cum ea meminerit. Quid Christus? Neque laudauit Petrum, neq; admiratus est quamuis id alio in loco fecisset: sed, *Nónne ego,* inquit, *vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est?* Cum enim dixisset Petrus, & nos credidimus, eximit è numero Iudā. Alibi enim nihil de discipulis dixit, sed cum Christus
Mat.16.b & Mar. 8.c diceret: Vos autē quē me dicitis? Respondebit, Tu es Christus filius dei viui: hic autem dicente eo, Et nos credidimus: merito ex ipsorum numero Iudam exemit: hoc autē dixit, vt longe proditoris malitiam propulsaret, & cum nihil ei proficere videret, ei tamen consulebat. Et intuere Christi sapientiam. Neque eū manifestauit, neque latere voluit. Illud, ne impudentius contenderet hoc, ne latere arbitratus, licentius auderet: quare in sequentibus apertius respondebit

bit. Prius ergo eum aliis annumerauit, cum diceret: Sunt quidam ex vobis qui non credunt: quod his verbis confirmat Euangelista, Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credentes, & quis traditurus esset eum. Cum autem in malitia perseuerarent, vehementius eum arguit. *Vnus* (inquit) *ex vobis diabolus est*, quem tamen vt tegeret, omnibus metum incussit. Hoc autem in loco non immerito dubitandũ, cur nihil dicant discipuli, aliâs autem timent & dubitant, & inuicem se aspiciunt rogantes. Nunquid ego sum domine? Et Ioanni Petrus innuit, vt magistrum percõtaretur quis esset proditor. Quęnam causa est? Nondum audierat Petrus, vade retro satana, ideo non timuit: postquam autem increpatus est, & inde audisset. Vnus ex vobis me tradet merito formidauit. Neque hoc in loco dicit, vnus tradet me, *sed vnus est diabolus*: quare nõ intelligebant quid diceret, sed tamen malitiam suã reprehendi arbitrabantur. Quid autem significat, *Nónne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est?* Vt omni assentationis suspicione careret. Nam cum omnes eum præter duodecim reliquissent, & Petrus eum confessus esset: ne quis assentationem suspicaretur, ita locutus est: quasi dicat, nihil mihi persuadet ne malos arguam. Nolite putare me laudum vestrarum gratia vobis adulaturum, vel vt me sequamini malos non comprehensurum. Quod enim multo magis est ad persuadendum, id mihi non persuadet. Qui enim in amore perstiterit, ipse sibi præbebit argumentum. Electus à magistro gloriam, reprobus stultitiæ apud stultos opinionem accipiet. Veruntamen neque hoc me à reprehensionibus abducit. Hoc nunc reprehendunt in Christo Gentiles frigidè & stultè. Non enim vi & necessitate quadam deus bonos facere consueuit, neque electio eius violẽta est, sed suasoria. Vt intelligas, inquit, non cogi vocationem, multos vocatos perire continget. Quamobrẽ constat, in nostro esse arbitrio, an saluemur, an perdamur. His igitur admonitionibus & sobrij esse, & vigilare cõtendamus. Nam si is qui in sanctum illum chorum communeratus erat, qui tantum donum consecutus, qui signa fecerat (etenim ipse Iudas cũ aliis ad suscitandos mortuos, & mundandam leprá mittebatur, ex quo grauissimo auaritiæ morbo captus est) nihil ei neq; beneficia, neque dona neq; Christi consuetudo, non obsequiũ, non lotio pedum, nõ mensæ

Mat. 26 b
Matt. 16.
Marc. 8. d
Mat. 26 b

participatio,nõ loculorum custodia profuit,sed omnia hæc aditus ei ad supplicium fuerunt. Timeamus & nos, nequãdo per auaritiam Iudam imitemur. Nõ qui tradit Christũ, sed qui pauperem fame confectum vel frigore contemnit, eiusdem reus erit supplicij, & cum indignè mysteria participamus, eodẽ modo quo Christi interfectores puniemur. Quando rapimus,quãdo opprimimus, inferiores, maximũ nobis suppliciũ adsciscimus.meritò sanè. Quousque enim terrenorum amor nos detinet, quæ superflua sunt & vana? Diuitiæ enim superfluæ sunt & inutiles. Quousque huius mundi ineptiis inhiabimus? Quousque ita grauati erimus, ne cœlum suscipiamus?quousque non sapiemus,neque terrenarum rerum,atque fluxarum satietatem capiemus, neq; experientia earum vilitatem intelligemus? Consideremus qui ante nos diuites fuerunt,nónne omnia somnium? nónne vmbra & flos?nónne verba & fabulæ? Ille locuples, vbi nunc diuitiæ?perierunt, peccata autem quæ in his comparãdis patratus est, remanent , & propter peccata supplicium. Imò si non esset supplicium, nõ proponeretur & regnum. Quod idem genus & naturam communicat, revereri oportuit. Nunc autem canes quidem educamus, multi & onagros,& vrsos, & alia ferarum genera, hominem autem fame cõfectum negligimus: & pluris alienum facimus, quàm cognatum & indigniorem domesticum,quàm incognitum ducimus. Sed splendidas domos ædificare, & familiariũ caterua stipari, & aurea laquearia iacẽtes spectare, quàm pulcherrimum est,imò superfluum & inutile. Sunt splendidiores ædes, & lõgè his clariores.in his oblectare,& oculos pasce,nemo prohibebit. Vis tectum quàm pulcherrimum intueri? Vespere adueniente cœlum suscipias Sed nõ est meũ inquies. Verum magis tuum quã illud. Siquidẽ propter te factum est, & commune cum fratribus est: hoc autẽ tectum non est tuum,sed post mortem tuam hæredes occupabunt. Et cœlum quidem multum tibi vtilitatis afferre poterit, cũ per eius pulchritudinem ad opificis contemplationem ascẽderis: illud autem tectum plurimũ oberit , & te maximè in die iudicij accusabit,cũ ipsum auro vndique fulgeat, Christus ne minimum quidem habeat vestimentum. Ne igitur tantæ stultitiæ arguamur,neque fugiẽtia prosequamur,neque nostram prodamus salutem: sed futura speremus: siue

senes,

ſenes, vtpote planè nos breui victuros intelligamus, ſiue iuuenes, tanquam plane perſuaſi, quod non multum nobis tẽporis relinquatur. Vt enim fur in nocte, ita dies ille adueniet. Et mulieres, viros, viri, mulieres hortentur, caſtigemus & iuuenes, & virgines admoneamus. Ita alter alterum erudiamus, vt contemptis præſentibus futura deſideremus, eáque conſequi poſſumus, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen. 1. *Pet.* 5.

HOMILIA XLVII.

EX CAP. VII.

Oſt hæc autem ambulabat Ieſus in Galilæam: nõ enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere. Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorum. Nihil liuore, nihil inuidia grauius, per ea mors in mundũ venit. Nam cum hominem honorari diabolus comſpexiſſet, eius boni impatiens, omnia molitus eſt, vt eum perderet: ſempérque ex hac radice hunc fructum erupiſſe videri licet. Propter hanc Abel interemptus eſt, propter hãc Dauid cędis periculum ſubiit: propter hanc & alij multi perempti ſunt. Hinc Iudæi Chriſtum interfecerunt. Quod his verbis Euangeliſta ſignificat. *Poſt hæc ambulabat Ieſus in Galilæam non enim habebat poteſtatem in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere.* Quid dicis beate Ioannes? Non enim habebat poteſtatem in Iudæam ambulare, qui poteſt omnia quæ vult: qui cum diceret quem quæritis, repulit eos retro: qui præſto eſt, & non videtur, is non habet poteſtatem? Quomodo autem poſtmodum per mediũ eorum in medio templo, & die feſto tranſibat, cum plurimi conueniſſent, & præſentibus illis diſputabat, quę magis eos irritarent, quem illi admirabantur, dicentes: Nónne hic eſt quem quærunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nil ei faciunt. Quęnam hæc ænigmata? Abſit, ſed illud dicẽdum eſt partim diuinitatis, partim humilitatis opera demonſtrari. Cum enim non habere eum poteſtatem dicit, tanquã de homine qui humanæ operaretur dicit, cum autẽ in medio eorum ſtetiſſe, neque comprehenſum narrat, diuinitatis nobis potentia indicatur. Fugit tanquam homo, apparuit tanquam deus. Vtrunque vere narratũ eſt. Quod enim in me-

Infr. 18. *b*
Lucæ. 4. *c*
Infrà. d

contra in...

dio insidiantium non esset cõprehensus, inuicibilem se atque inexpugnabilem significauit, & quod delituerit incarnationem certo confirmauit. Vt neque Paulus Samosatẽsis, neque Marcion haberent, quid dicerent, quorum vtriusque os obstruit. *Et erat autem in proximo dies festus Iudæorum scenophegia.* Postquã autẽ nihil aliud significat, quàm multũ interea temporis processisse: quod inde cõstat. Cum subiit Iesus in montem inquit. Erat proximum pascha dies festus
Supr. 6.a Iudæorũ. Hic autem scenophegiæ meminit, & in quinque mensibus nihil aliud nobis narratur, neq; nos aliud docuit, quàm quinque panum miraculum, & habitũ cũ illis sermonẽ. Quod autẽ neque signa facere, neque vnquam disputare die, vesperi, sæpe etiam noctu omiserit, ita discipulis saltem constat, vt omnes Euangelistæ testentur. Quid tãdem id omiserunt? Quoniam non omnia dici poterãt. Præterea ea dicere properabant, in quibus vel accusabatur, vel respõdebat Iudæis. Multa enim prioribus similia fecit. Quod enim ægrotos curauerit, & mortuos suscitauerit, & miracula fecerit, sæpe audiuimus. Cũ autẽ aliquod nouum dicit, vel aliquid quod contra ipsum fore videatur occurrit, ea prosequuntur, quale nunc est, quod fratres eius in eum nõ credebãt: Neque enim parum hoc reprehendi posse videtur, & dignum sane est admiratione, quod tam aperte tam verè loquantur, vt neque pudeat dicere quæ magistro contumeliosa essent. Verum omnium maximè ea narrare festinarunt. Et nunc multis signis & miraculis omissis, ad hoc quam primum venit Euangelista. *Dixerunt, inquit, ad eũ fratres eius. Transi hinc, & vade in Iudæã, vt discipuli tui videãt opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærit ipse palam esse. Si hæc facis, manifesta teipsum mundo, Neque enim fratres eius credebant in eum.* Et quodnam verbũ incredulitatis protulerunt, si rogabant vt signa faceret? Maxima quidẽ & aspera & intempestiua quadam confidentia locuti sunt: putabant enim cognationis gratia oportere se fidẽter loqui. Et videtur quidem principiũ amicorum esse. verum asperrime dicunt, Nam & formidinis & inanis gloriæ eum insimulant. Siquidem cũ dicũt, *Nemo in occulto aliquid facit:* & formidinis arguere, & suspicari videntur, an quæ faceret Iesus, vere faceret. Illa autẽ particula. *Et quærit ipse palam:* habet inanis gloriæ suspicionẽ. Tu autẽ Christi virtutẽ

ſti virtutem conſidera. Ex his qui hæc dixerant, Iacobus primus Hieroſolymorum epiſcopus ordinatus eſt, de quo Paulus ait: Alium autem apoſtolorũ vidi neminem, niſi Iacobum fratrẽ domini. Dicitur & Iudas mirabilis fuiſſe. Atqui hi in Cana affuerant: cum aquam in vinum cõuertit: ſed nihil adhuc profecerũt. Vnde igitur eis tanta incredulitas? A volũtate & inuidia. Conſanguinitas enim ſolet quodam modo inuidiæ haberi. Sed quos nam in loco diſcipulos appellat? Turbam ſequentem, nõ duodecim. Quid Chriſtus? vide quàm accommodate, non dixit, qui eſtis vos qui mihi conſulitis & me docetis? ſed, *Tempus meũ nondum aduenit.* Hic & aliud quiddem videtur poſſe ſignificari. Fortaſſe enim eum tradere Iudęis conſultabant, & ob hoc reſpõdit, *Tempus meum nondum aduenit*, hoc eſt, crucis & mortis. Quid ante tempus, vt moriar, properatis? *Tempus autem veſtrum ſemper paratum eſt.* Vos etſi ſemper cum Iudæis verſemini, non interficient vos, qui eiuſdem eſtis ſententiæ: mihi autem quam primum mortem machinabũtur. Itaque vobis quidem ſemper tempus eſt, cum non impẽdeat periculum, mihi autem tunc tempus erit, cum ero crucifigẽdus, & moriturus. Et quod hoc intelligat, ex ſequentibus, perſpicuum eſt. *Non poteſt mundus odiſſe vos.* Quomodo enim qui eadẽ vultis & ad idem tenditis? *Me autem odit*, qui reprehendo eum, quia mala ſunt opera eius. Hoc eſt tangere: & benigne reprehendere. Hinc iram vincere: & non indignari, etiam ſi abiecti ſint: qui nobis conſulant, erudimur. Nam ſi non credentium, & iniquum, & à charitate abhorrens conſilium æquo animo tulit, quam nos conſequemur veniam qui terra ſumus & puluis, cum conſulẽtes iniquo animo ferimus, maximè, ſi paulò abiectiores ſint, tãquam indignum arbitrantes? Cõſidera hic, quæſo, quam benigne illatã confutat contumeliam. Dicentibus illis, *Manifeſta teipſum mundo*, reſpondit, *Me mundus odit.* Tantum enim abeſt, inquit, vt quæram ab hominibus gloriam, vt non deſiſtam eos reprehẽdere: & cum ſciam & odium ex hoc mihi & mortem comparari. Et vbi reprehẽdit, inquit, imò quando ceſſauit? Nõnne dixit, nolite putare, quia ego accuſaturus ſum, vos apud patrẽ, eſt qui accuſat vos Moſes? &, Ego cognoui vos quia dilectionem dei non habetis: &, Quomodo poteſtis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam

Gala.1.d
Supra.5.d
Ibidem.
Ibidem.

quæ à solo deo est non quæritis? Ex his & aliud innuitur, quod ex libera Christi reprehensione, non ex solutione sabbati Iudæorum odium in eum oriebatur. Sed quid eos ad diem festum mittit, cum dixit, *Vos ascendite ad diem festum hunc, ego non ascendam adhuc?* vt ea se dixisse ostenderet non rogandi, aut adulandi gratia, sed vt eis Iudæorum cæremonias permitteret. Sed cur ascendit, cum se ascésurum negasset? Non dixit simpliciter, *Non ascendam: sed, adhuc*, id est, vobiscum: quia tempus meum nondum impletũ est. Atqui in futuro paschate crucifigendus erat. Cur ergo non ascendit? Et si quia tempus non erat non ascendit, nullo pacto erat ascendẽdum. Sed non propterea ascendit vt pateretur, sed vt doceret. Cur clam, cum aperte posset in medio eorũ esse, iram & furoré sedare, quod sæpe fecit? Noluit frequẽter hoc facere, fuisset sane maius diuinitatis argumentũ, sed cum metu remansisse putaretur, & incarnationem & fiduciam confirmauit: quod cum paßionis tempus præuideret, id maximè eligeret, vt ascéderet Hierosolymam. *Ascendite ad diem festum*: quasi diceret, nolim arbitremini, quod nolentes cogere velim mecum maneatis. Ea autem particula. *Quia nondum impletum est tempus meum*. significantis est oportere adhuc & signa fieri, & conciones haberi, vt per audientiam & paßionem eius plures crederẽt, & discipuli magis confirmarentur. Hinc nos benignitatem, hinc mansuetudinem erudiamur dilectißimi, Discite, inquit, à me, quia mitis sum & humilis corde: & omnem molestiam abscindamus: & si quis nobis insultauerit, humiliemur: si quis exasperatur, mitigemus: si quis mordet & lacerat, & contumeliis prosequitur, nolimus commoueri. ne victi nos ipsos perdamus. Etenim ira fera est vehemés, & furibũda. Incantemus eam diuinę scripturæ carminibus: terra & puluis es, & quid superbit terra & puluis? Et impetus iræ eius casus ei. Et vir iratus immodestus est. Nihil turpius aspectu irati, nihil visu grauius. Quod si aspectus, multo magis anima. Quemadmodum enim cœnum: si contrectetur grauius olet: ita & anima cũ perturbata est, & multis intrinsecus fluctibus agitata. Sed non possum, inquis, inimicorum contumelias tolerare. Qua gratia? Nam si vere accusaris, etiam coram compungi deberes, & gratiam ei habere. Si falsò, deride: dixit pauperem, ride: dixit mendicum, ride: dixit degenerem, vel stultum

Mat. 11. d

ſtultum iam illum defle. Nā qui dicit fratri ſuo fatue: reus eſt gehennę ignis. Iniuria ergo affectus, in mentem veniat, quod illi ſupplicium maneat: & non modo nulla in proximum ira fereris, ſed deplorabis vice eius. Neque enim febribus laboranti, neque tumido quiſquam iraſcitur, ſed his morbis affecti, ſui miſericordiam & lachrymas mouet: huiuſmodi eſt irati animus, qui ſi in te proſiliet, tace, & opportunam ei plagam infliges. Si contumeliam contumelia proſequeris, ignem excitabis. Sed puſilli animi arguemur, inquies, ſi tacebimus, imo tuam admirabuntur ſapientiam. Quod ſi contra contumelioſe reſponderis, materiam dabis vt vera putentur, quorum argueris. Quare diues, ſi pauper appellatur, ridet? quoniam falſum id nouit. Itidem ſi nos iniurias ridebimus, magnum erit argumentum, quod falſo reprehēdamur. Adhæc quouſque hominum iudicia formidabimus? Quouſque communem dominum deſpiciemus, & carni vacabimus? Donec enim inter vos contentio eſt, & æmulatio, & ſeditiones, nonne carnales eſtis? Fiamus igitur ſpiritales, & ſæuiſsimam hanc beluam, freno cohibeamus. Inter iram & inſaniam nihil differt, ſed breuis quidem dæmon eſt, imo quam qui dęmonio vexatur grauior. Ille enim venia dignus eſt, iratus nulla, ſed ſuppliciis innumeris, ſponte ſua in profundum perditionis defertur, & etiam ante futuram gehennam pœnas dat. Tumultu enim quodam, & ęſtu intolerabili, die noctúque variis cogitationibus anxius iactatur. Vt igitur & præſenti ſupplicio, & futuro liberemur, abiecto penitus hoc affectu, omnes manſuetudinē induamus, & modeſtiam, vt in hac vita, & in regno cœlorum: tandem animis noſtris requiem inueniamus. Quam vtinam omnes cōſequi poſsimus: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Mat. 5. d

HOMILIA XLVIII.

EX CAP. VII.

HAEc cum dixiſſet illis, ipſe manſit in Galilæa, Vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum: non manifeſte, ſed quaſi in occulto. Quæ ſecundum humanam imbecillitatem, à Chriſto facta ſunt, non tantum incarnationem confirmant, ſed ad virtutem in

stituunt. Nam si omnia tanquam deus fecisset, quid scire potuissemus in humanis rebus incidentes quid facere nos oporteret? Vt exempli gratia. Si hoc in loco, homicidis Iudæis obuius iram sedasset: & hoc frequẽter fecisset, nos autem idem non potẽtes, offenderemus? Vnde nobis constaret quid esset faciẽdum, vtrum interimere eos an docere oporteret? Hoc nos Christus docet, cũ inquit: *Hæc cum dixisset Iesus mansit in Galilæa. Vt autem ascenderunt fratres eius. tunc & ipse ascendit ad diem festum non manifestè, sed quasi in abscondito.* Hæc particula, *Vt ascenderunt fratres eius*: ostendit noluisse se cum illis ascendere, & ideo mansisse. Neque palam cum eis versatus est, vt volebant: sed cũ libere semper alias versatus, hic quasi in occulto ascẽdit. Non dixit occulte: sed, *quasi in occulto*. Ita enim videbatur, quemadmodum dixit, vt nos doceret. Præterea non erat par, iratis illis & excãdescentibus se ita exponere. *Finito autem festo Iudæi quærebant ipsum, & dicebant: vbi est ille?* Bona quidem eorum opera. In die festo in cædem semper ferebantur, & festis eum diebus capere tentabant. Nam & alibi videtis, inquit: Nũquid venit ad diem festum? Et dicebant, *Vbi est ille?* Ex niminio odio eum nominatim appellare non patiebantur. Diem festum maximè reuerebantur, & tamen capere conabantur. *Et murmur multum erat de eo in turba.* Ego autẽ loci gratia, vbi miraculum fecerat, Iudęos maximè irritatos timuisse arbitror, nõ tam iratos transeuntiquàm veritos, ne aliud signũ faceret. De eo autem vel inuiti prædicabant, & clarum reddebant. *Quidam dicebant. quia bonus est: alij autẽ dicebãt, Non, sed seducit turbas.* Illam puto multitudinis opinionem, hanc principum & sacerdotum fuisse. Illud enim verbum, *Non, sed seducit turbas*: hoc indicat. Sed quomodo seducit, quæso? Nũquid præstingit aciem, vt signa facere videatur, re autem nulla sint? Verum contrarium experientia deprehenditur. *Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Iudæorũ.* Vides vbique optimates, quidem corrupto, turbam vero sano fuisse iudicio, non tamen fortes, vt decebat, quod maximè multitudinis est? *Iam autem die festo mediante ascendit Iesus in templum, & docebat.* Ob dilationem attẽtiores reddidit. Nã qui primis eum diebus quærebant repentè presentem, alij bonum, alij malum iudicabant, illi vt aliquid lucrarentur, hi vt cõprehenderent,

prehenderent. Illud autem verbum, *Seducit turbas*: propter eius doctrinam dicebant, quum eam non intelligerent. Illud autem, Quia bonus propter signa. Eorum igitur iram molliens, ita instituit, vt verba sua diligenter audirẽt, neque amplius indignati, aures obstruerent. Quid doceret, silentio præteriit euangelista, Quod autem tam mirabiliter, vt eos mouerit, & vi orationis eorum mutarit sententiam, id tantum dicit. Nam quem turba seducere dixerant, iam mirabantur quomodo literas sciret, qui non didicerit. Vides eorum plenam malitiæ admirationem? Non enim doctrinam admirabantur, neque capiebant. Sed alia eos mouebat admiratio, vnde id sciret, quum potius hinc cognoscere debuissent, nihil humani in eo esse: sed quum nollent hoc cõfiteri, sed tantùm admirarentur: audi quid Christus dixerit, *Mea doctrina non est mea.* Ad eorum respõdet suspicionem ad patrem id referens, vt eis silentium imponeret. *Qui facit voluntatem eius, is cognoscet de doctrina, vtrum ex deo sit, an ego à meipso loquar.* Ac si dicat, hác amouete dubitationem, & iram, & inuidiam, & inane cõtra me odium, & nihil vos impediet, quin cognoscatis dei verè verba mea esse. Nunc hæc vobis tenebras infundunt, & rectum verúmque iudicium corrumpunt: quæ si reiiceretis, non in hac essetis sententia. Verùm non his verbis vsus est, ne vehementius eos irritaret, sed hoc totum significauit, quum inquit: *Qui facit voluntatem eius. cognoscet de doctrina, vtrũ ex deo sit, an ego à meipso loquar*: hoc est, an alienum aliquid, & ei cõtrarium, dicam: *A meipso* autem, semper ad hoc refertur, quod nihil præter dei voluntatem loquitur, sed quæ pater vult. *Qui autem facit voluntatem eius, cognoscet de doctrina*: hoc est, si quis sit amator virtutis, verborum meorum vim intelliget: si quis voluerit prophetias perscrutari an secundum eas loquar, cognoscere poterit. Et quonam pacto sua est, & non sua? Non enim dixit, Doctrina ipsa non est mea: sed cum sibi eam tribuisset dicendo, Doctrina mea: addidit, non est mea. Quomodo idem, eiusdem potest esse & nõ esse? Esse, quia à nullo doctus loquebatur: nõ esse, quia patris doctrina erat. Quomodo igitur dicis: Omnia quę sunt patris, mea sunt: & quę mea, patris? Si quia patris doctrina est, ꝓpterea non est tua, falsum illud est. Ideo enim tua esse debuit. At hoc verbũ, Non est mea: maiorẽ in modũ patris, & suá vnã

Sane dubi[illegible] tangit Aug Infr. 17. a

esse doctrinam indicat: quasi dicat, nihil habet diuersum tã-quam alterius Quod si persona alia sum, idem tamen & dico, & facio, vt non existimetis aliud à patre, sed idem me dicere & facere. Inde aliam adducit rationem, cui contradici non potest, humana quadam vtens consuetudine. Qui propriam quandam doctrinam instituere vult, nulla alia ratione se velle dicit, quàm vt gloriam sibi cõparet. Nam si ego gloriam meam quæro, quare propriam quandam doctrinã non cõstituo? *Qui à seipso loquitur:* hoc est, proprium quiddam & separatum loquitur, idcirco loquitur, vt gloriam ipse aucupetur: sed quia mittẽtis gloriam quęro, ideo eius doctrinam doceo. Vides causam cur nihil à semetipso facere dicat? Vt neque gloriam, neque principatum desiderare credatur: propterea quum humiliter loquitur, *Ego patris gloriã quæro* (inquit) vt persuadeat se gloriam nullam quærere. Sunt & aliæ causæ, ne ingenitus, ne deo cõtrarius, ne carnem nostram non accepisse putaretur: vt auditorũ imbecillitati consuleret, vt denique eos modestiam seruare, & minimè se iactando extollere doceret. Se verò efferendi vna duntaxat causa inueniri potest, naturæ præstantia. Nã si dicendo se ante Abraham fuisse, scandalizati sunt: quidnã fecissent, si semper magna audissent? *Nónne Moses dedit vobis legem, & tamen nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere?* Quam habet hoc à superioribus consequẽtiam? Quid cum his communicat? Duo Iudęi in Iesu reprehendebãt: vnum, quod sabbatum solueret, alterum, quod patrem deum diceret, & ei se ęqualem faceret, non ipsorũ suspicione, sed propria Christi sententia. Quod autem non vt multi solent, sed eximiè & propriè patrem appellaret, inde constat. Multi sæpe deum patrẽ suum dixerunt, quod ipse vnus crearit nos, quod pater sit omnium nostrum, nõ tamẽ propterea æqualis est populus deo. Quare non fuissent scãdalizati? Et quemadmodũ eũ dicebant ex deo non esse, & sabbatum transgredi, sæpenumero eorũ respondit suspicioni, ita si hoc illi essent suspicati, ipse autem id non sentiret, eos falso id opinari profecto docuisset, dixissetque: Quid me deo æqualem arbitramini? Non sum, Sed se omnino æqualem professus est ex sequẽtibus. Illa enim particula, Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius viuificat: & illa, Vt omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem: &,

Supr. 5. g *Ibidem.* *Ibidem.*

Opera

Opera quę ille facit, hęc & filius similiter facit. Hęc omnia æqualitatem constituunt. Et de lege ait: Nolite putare quia veni soluere legem, aut prophetas. Hoc pacto malas è mẽtibus suspiciones notat euellere. Hic cum patre æqualitatẽ confirmat. Quare alibi cum illi dicerẽt, quia te deum facis: minimè se purgauit, sed id esse asseuerauit inquiens: Vt autem sciatis quod potestatem habet filius hominis dimittendi peccata in terra, dicit paralytico. Tolle grabbatum tuũ, & ambula. Illud igitur primùm intendit, vt ęqualem se deo faciat: & quod non sit contrarius, sed idem quod ille & dicat & doceat. Inde circa sabbati transgressionem instat, dicens: *Nónne Moses dedit vobis legem, & nemo ex vobis seruat legem?* Quasi dicat, sancit lex, non occides: vos occiditis, & me tanquam legis transgressorem accusatis. Quare autem dixit, *nemo?* Quoniam omnes quærebant eum interimere. Ego si solui legem, inquit, hominem tamen liberaui, vos ad malum soluitis: Ego si transgredior, saluti consulo. Neque à vobis qui in grauibus rebus legem soluitis, me accusari oportuit, vos omnino legem euertitis. Deinde etiã certat, atque quum multa & diu disputauerit, tũc quidem altius & secundum dignitatem suam, nunc autem humilius. Quid tandẽ? Noluit frequentius eos irritare. Nunc ira augebatur, & in cædem procedebat, qua re remissus loquitur, & duobus his eos sedat: arguendo audaciam, cur ipsum vellent interficere: & mansuetè loquendo, ostendẽdo homicidas indignos esse qui alios iudicent. Tu autẽ humilem Christi interrogationem, & asperum eorum respõsum animaduerte. *Dæmoniũ habes, quis te quærit interficere?* Verbum iræ, & furoris, & impudẽtiæ plenum, quum præter opinionem reprehenderentur, & ipsum se perterrere existimarunt. Vt enim latrones in insidiis, ne insidiari videantur, cõcinunt vt incustoditum aggrediantur: ita & hoc in loco Iudæi. Ipse autem omissa reprehensione, ne impudentiores eos faceret, iterum de sabbato se excusat, à lege eos arguens. Et intuere prudentiam. Non mirum, inquit, si mihi nõ auditis, cum ne legi quidẽ, quam à Mose latã arbitramini, audiatis. Quid ergo nouum, verbis meis non acquiescitis? Cum enim dixissent: Mosi locutus est Deus, hunc autem nescimus vnde sit: ostendit, quod illi etiam cõtumeliam inferunt: etenim legem ille dedit, & non audistis.

Matt. 5.b
Infr. 10.f
Matt. 9. a & Mar. 2 & Ioan. 5.b
Infra 9.f

Vnum opus feci, & omnes miramini. propterea vbi me excusari oporteret, etiam vitio datis: Quod enim pater fecerit, non meminit, sed suam inducit personam: *Vnum opus feci,* quo innuit, si non fecisset, se legem soluisse, & multa esse magis propria quàm lex, & contra legem Mosen mandatum magis proprium accepisse. Si quidem circũcisio, quàm sabbatum, magis propria est, quanuis non legis sit, sed patrum. Ego autem magis proprium feci, & melius quàm sit circuncisio. Inde legalis mandati non meminit, videlicet quod sacerdotes sabbatum coinquinarent, vt iam dixit, sed ex maiori abundantia locutus est. *Miramini* autem, hoc est perturbamini. Nam si legem firmam esse oportebat, nõ sanè circuncisio magis propria fuisset, neque se circũcisione maius quiddam fecisse dixit, sed significauit his verbis: *Si circuncisionem accipit homo in sabbato.* Vides quo pacto tunc maximè stat lex, quum soluitur? & sabbati solutio, legis seruatio est, vt nisi sabbatũ soluatur, necessarium sit legem solui, quam ego constitui. Et non dixit, mihi irascimini, quod circuncisione maius quiddam feci: sed rem tantùm ostendit, illísque iudicium reliquit, an magis necessaria sit totius hominis sanitas, quàm circuncisio: vt intelligat homo nihil ad sanitatem conferre, soluitur lex: an quod tanto morbo liberatus sit, indignamini. *Nolite iudicare secundum faciem.* Hoc est, non propterea quod Moses apud vos maioris est authoritatis, feratis sententiam, sed à rerum natura: hoc est enim iudicium. Quare nemo accusauit Mosen? quare nemo credidit iubenti, sabbatum addito extrinsecus legi mandato solueretur? Verùm ille mandatum non sub lege, sed extrinsecus inductum propria lege firmius ducit, quod permirum est: vos autem qui non legislatores estis, preter modum legem defenditis: sed maioris quàm vos authoritatis est Moses, qui solui legem per mandatũ non legitimum iubet. Illa autem particula, *Totum hominem*: particularem sanitatem circũcisionem afferre ostendit. Et quænam circuncisionis sanitas? Anima inquit, hominis sine circuncisione peribit. Ego autem non ex parte, sed totum corruptum, sanitati restitui. *Nolite igitur secundum faciem iudicare.* Hoc autem non illius seculi hominibus tantum dictum est, sed & nobis, vt nulle pacto iustitiam oppugnemus, sed totis viribus eam defendere contendamus. Nullus sit nobis respectus,

ctus, an pauper quis sit, an diues. Rem ipsam inuestigemus. Non misereberis, inquit, pauperis in iudicio: hoc est, noli flecti, noli moueri, inquit, si pauperem iniustũ iudicaturus es, cui si non est ignoscẽdum, longè minus diuiti. Hanc ego non ad iudices tantum, sed ad omnes homines orationem habeo, ne quis iustitiam trãsgrediatur, sed integram seruet. Diligit enim iustitiam dominus. Qui autem diligit iniustitiam, odit animam suam. Nolimus, quæso, odio habere animas nostras, nolimus diligere iniustitiam, cui quãtulum lucri est? parũ, imò nihil: nam paulo post malè peribimus, vel potius in hac vita minimè iniustitia nostra fruimur. Nónne si male nobis conscij sumus, omnes delitiæ pœna sunt, & supplicium? Amplectamur ergo iustitiam, cuius legem nullo pacto trãsgrediamur. Quem enim ex præsenti vita fructum reportabimus, nisi hinc virtute præditi migrauerimus? Quid illîc amicitiæ, quid necessitudines, quid clarorum virorum gratia nobis proderit? Et quid ego cuiuspiam gratiam memoro? si Noë, si Iob, si Daniel nobis pater esset, nihil cõferrent si propriis meritis vacui reperiemur, sed sola animæ virtute opus est, ipsa nos saluos facere, & sempiterno igni liberare sola poterit, ipsa nos ad cœlorũ regnum transmittet. Quod vt omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen. *Exo. 23. a* *Psal. 10. b*

HOMILIA XLIX.

EX CAP. VII.

Icebant ergo quidam ex Hierosolymitanis: Nónne hic est quem quærunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid vere cognouerũt principes, quia hic est vere Christus: sed hunc scimus vnde sit. Nihil in diuinis scripturis temere positũ est, quippe quæ spiritu sancto prolatæ sunt. Quamobrẽ omnia diligenter inuestigemus: etenim ex vna particula, totam possumus inuenire sententiã, quæ nobis in præsentia proponitur. *Multi enim ex Hierosolymitanis dicebant: Nónne hic est quem quærunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt:* Cur ex Hierosolymitanis dixit? Vt ostenderet euangelista, quod qui multa & magna videbant miracula, hi miserabiliores erant.

Qui maximum diuinitatis signum acceperant, perditorum principum iudicium sequebatur: nónne maximum fuit insanientium homicidarum, & insidiantium, & quærentium se interimere, & iam comprehendentium furorem sedare? Quis tantam facilè extinxisset insaniam? Tamen post tot signa stultitiam eorum, atque insaniam intuere. *Nónne hic est quem quærunt interficere?* Vide quo pacto seipsos accusant. *Quærunt interficere,* & nihil ei dicunt. *Ecce palàm loquitur* Quæ loquendi libertas magis eos irritabat, sed nihil faciebant. *Nunquid verè cognouerunt principes, quia hic est vere Christus?* Vobis autem quid videtur? quam de eo fertis sententiam? Contrariam inquit, propterea dicebant: *Sed hunc scimus vnde sit.* O malitiam, ô pertinaciam, non sequuntur principum sententiam, sed aliam corruptam afferunt propriæ stultitię consentaneam. *Scimus hunc* inquit, *vnde sit.* Atqui principes vestri interrogati, dicebant in
Hic infr.f. Bethlehem nasciturum. Et iterum quidam alij: *Nos scimus*
Infr.9.b *quod Mosi locutus est deus, hunc autem nescimus vnde sit.* Scimus vnde est, & nescimus, inquiunt: verba profectò e-
Mich 5. briosorum: & iterum, Nũquid ex Bethlehem castello? Ecce
& Infr.f insanorum sententia. Scimus & nescimus. A Bethlehem venit Christus. Et cũ veniet Christus, nemo nouit. Quid hoc magis cõtrarium? Id enim tantum sibi persuaserant, ne crederent. Quid ergo adhuc Christus. *Et me scitis, & vnde sim scitis, & à me ipso non veni, sed verus est qui misit me, quem vos*
Infr.14.a *nescitis.* Et alio in loco: Si me sciretis, & patrem meum sciretis. Quomodo ergo dicit, à Iudæis sciri vnde sit: & iterum: neque se, neque patrem ab iisdem sciri? num contraria loquitur? Absit, sed valde sibi constat, alteram autem dicit
2.Reg.2.c sententiam, dicendo: Nescitis quemadmodum cum dicit:
Esa.1.a filij Heli, filij Belial nescientes dominum: & iterum, Israël
ad Tit.1.d autem me nõ cognouit. Et Paulus: Cõfitentur se nosse deũ, factis autem negant. Stat igitur, vt qui sciat, nesciat. Inquit ergo, Si me scitis, scitis quia dei filius sum. Illa autem particula, Vnde sum, locum non denotat, vt ex sequentibus constat. *Et à meipso non veni, sed verus est qui misit me, quem vos nescitis.* Ex quo notat operum inscitiam, sicut & Paulus inquit, Cõfitentur se nosse deum, factis autem negant. Neque enim inscitiæ peccatum erat, sed praui animi, qui cum scirent, scire nollent. Sed quænam hęc consequentia? Quomodo

modo enim reprehendendo eorum dicta confirmat? Nam cum illi dicerent. *Hunc autem scimus vnde est:* addidit, *Et me scitis.* Quid enim dixerunt illi? quod nescirent? Minimè, sed se quoque scire profitebantur, verum ea sentētia, quod solū è terra esset, & fabri filius: ipse autem in cœlū eos erexit, inquiens: *Scitis vnde sum,* hoc est, non ex hoc mundo, Mat. 13.
vt suspicamini, sed vnde ille qui misit me. Dicendo autem, *A meipso non veni*: significat eos scisse à patre missum, licet non confiterentur. Dupliciter ergo eos reprehendit. Et primum quidem quod secretè loquebantur in medium adducit, aperte eos confundens. Deinde etiam mentem eorum aperit: quasi dicat, Non sum vilis, non sum abiectus, *sed verus est qui misit me, quem vos nescitis*: hoc est, si verus est, in veritate misit. Si verus est qui misit, verū esse & qui mittitur, non est ambigendum. Præterea & propriis eos conuincit rationibus. Cum enim dicerent, *Christus cum venerit, nemo scit vnde sit*: hinc ostendit se esse Christum. Etenim illi hanc particulam, *Nemo scit*: ad distantiam localis cuiusdam definitionis dicebant. Vnde se Christum esse, & à patre venisse profitetur; & semper sibi dūtaxat patris cognitionem esse testatur, dicēs: Non quod patrem quis vidit, nisi qui est à patre, quibus verbis irritati sunt. Dicendo enim, Nescitis eum & scitis, scire dissimulatis: non immeritò eos tangebat & irritabat, *Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo misit in illum manū, quia nondū venerat hora eius.* Vidésne eos inuisibiliter detentos, & furorem eorum cohibitum? Cur autem non aperte dixit, sed tantum, *Nōdum venerat hora eius?* Humilius loqui voluit, vt homo crederetur. Cum enim frequenter sublimia de se loquatur, hac gratia hæc nonnunquam interserit. Cum autem dicit, *Ab ipso sum* non vt propheta, sed vt qui eū viderit, & cū eo fuerit, loquitur. Noui eum, inquit, quia ab ipso sum. Vides quo pacto vndique id dictum cōfirmat? A meipso nō veni: & illud, Qui misit me verus est. Id contendens, ne deo, alienus putaretur. Et considera quantum in hac verborum humilitate existat vtilitatis. Post hæc multi, inquit, dicebant: *Christus cū venerit, nunquid plura signa faciet, quā quæ hic facit?* Quænam signa? Atqui tria tantum ab Euangelista memorantur, vini, paralytici, & filij reguli. Ex quo cōstat, quod sæpe aliàs dixi, multa prætermissa ab Euangelistis, & principum maledicta pluri-

busverbis enarrata. *Quærebant ergo eum apprehendere & interimere*: Quidam videlicet, non multitudo, quæ non affectabat principatum, neque capiebatur inuidia, sed sacerdotes. Multitudinis erant verba, *Christus cum venerit, nunquid plura signa faciet?* Veruntamen non firma eorum fides, sed qualis abiectæ solet esse multitudinis. Illa enim particula, *Cum venerit*: non multum credentium erat quod esset Christus: aut ergo hac sententia, aut per concessionem dictum est à turba, ac si conatibus principibus semper persuadere eum non esse Christum, ipsa diceret: Esto non sit Christus, at cum venerit, num melior erit? Num vt frequẽter dico, qui crassiori sunt ingenio, non doctrina & oratione, sed signis alliciuntur. *Audierunt ergo pharisæi turbam murmurantem, & miserunt ministros, vt apprehenderent eum.* Vides quod sabbati solutionẽ causabantur? sed quo maximè eos angeret, hoc erat. Nunc enim nihil habebant quod accusarent: neque re, neque verbis, propter turbam tamen eum apprehendere voluerunt. Ipsi autem propter periculum non sunt ausi, *sed miserunt ministros.* O violentiam, ô stultitiam, vel insaniam potius. Cum sæpe conati eũ apprehendere non potuerint, ministris mandarunt. Atqui multa apud piscinam locutus est, & nihil tale moliti sunt. Quæsiuerunt quidẽ, non tamen tentarunt: nunc non amplius perpetiuntur, cũ turba eum esset consecutura. Quid ergo Christus? *Adhuc modicum tempus vobiscum sum.* Cùm posset & flectere, & perterrere audiẽtes, quantauis loquitur humilitate quasi dicat, Quid me interficere quæritis? quid me persequimini? Modicum expectate, & non sequentibus vobis me vobis capiendum exponam. Inde ne quis communem mortem arbitraretur, cum dixisset: *Adhuc modicum tempus vobiscum sum*, ita enim arbitrabantur: vt hanc tolleret opinionem, quia nemo post finem prohibet: subdit, *Et vbi sum ego, vos non potestis venire.* Nam si permansurus fuisset in morte, ire sanè potuissent, eo nanque omnes proficiscimur. Simplicior autẽ multitudo his verbis mouebatur, audacior timebat, studiosior festinabat ad audiendum, ac si breue sibi tempus relinqueretur ad eius doctrinam percipiendam. Et non dixit, hic sum: *sed vobiscum,* hoc est, quanuis me persequamini, quanuis exagitetis, nõ cessabo tamen quin vos ædificẽ, & quæ saluti vobis sunt prædicem, & admoneam.

Supr. 5. a

moneam. *Et vado ad eum qui misit me.* Hæc particula sufficiens erat, quę terrorem incuteret, & solicitudinem. Quod enim se indigerent, ostendit. *Quæritis enim me,* (inquit) non solum obliuioni non mandabitis, sed quæritis me, *Et non inuenietis.* Et vbi nam quæsierunt eum Iudæi? Dicit Lucas, quod plangebant mulieres super eo, ita & alios multos credibile est, & statim captis Hierosolymis, Christi & miraculorum eius meminisse, & eum desiderasse debuerunt. Hæc autem ait Iesus, vt eos alliceret. Quod enim modicum tempus relinqueretur, & post abitum suum desideraretur: neque enim potuerit amplius inueniri, satis eos allicere debuisset. Nam si non erat futurum vt desideraretur, nihil persuasione dignum dixisset: si verò desiderandus erat, & tamē potuisset inueniri, non multum eos mouisset. Ac si diutius cum his permansurus fuisset, hoc etiam eos negligentiores reddidisset. his autem verbis plurimum eos excitat, & perterret, Hæc autem particula, *Vado ad eum qui misit me:* nihil sibi detrimenti corū insidias allaturas, & sponte sua se passionem subiturum significat. Duo ergo prædixit, & se paulò post abiturum, & illos ad ipsum non venturos; quod nō fuit humanitatis vt finem suum prædiceret. Quare Dauid: Notum mihi fac, inquit, finem meum, & numerum dierum meorum quis est, vt sciam quid desit mihi: & profectò nemo hoc nouit. Ex vno autem & alterum confirmatur. Ego autem hæc verba ad ministros dicta arbitror, vt eos maximè alliceret, ostendendo se aduentus eorum causam intelligere: quasi diceret, Expectate paululum, & abibo. *Dicebant ergo Iudæi ad semetipsos, Quo hic iturus est?* Atqui illi desiderabant, & totis viribus nitebantur, vt abiret, ne eum viderent. Quamobrem non erat inquærendum, quo esset iturus, sed præferenda lætitia, & rogandum quando abiret. Verum mouentur his verbis, & secum stulte suspicantur, quo abiturus sit. *Nunquid in dispersionem gentium?* Hoc est, quod Iudæi dispersionem gentes appellabant, quia vbique dispersæ essent, & promiscuo inuicem miscerentur, quam ignominiam ipsi postmodum subierunt, ipsi nanque facti sunt dispersio. Antiquitus enim Iudęorum natio in sola Palæstina, & nusquam alibi inueniebatur. Propterea dispersionem Gentiles vocabant eis exprobrando, se iactando. Quod autem dicit, *Quo ego vado, vos non potestis venire:*

Luc. 25. *d*

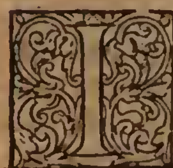
Psal. 38. *b*

illis omnes, tunc commixti erant, & vbique terrarum erant Iudæi. Non ergo si Gentes significaret, diceret: Quo vado, vos non potestis venire. Nam illis dicentibus, *Nunquid in dispersionem Gentium iturus est?* non vt offenderet, sed vt doceret his vsus est verbis, quibus sedata ira crediderũt, neque enim aliter quæsissent inuicem, quid diceret. Verum hæc illius dicta sunt, sed timendum ne in nobis quoque ea verba locum habeant, quod vbi est, venire non possumus. Siqui-
Infr. 17.d dem vita nostra scelerum plena est. De discipulis enim ait: Volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum. De nobis contra timeo, ne dicatur: Vbi ego sum vos nõ potestis venire. Quomodo enim poterimus, cum contraria quàm præcipiantur, operemur? Etenim inter seculi homines, si quis miliũ præter regis voluntatem facit, ad regem nõ admittitur, sed munere & dignitate exauthoratus, vltimo afficitur supplicio. Itidem & nos cum cupiditati seruimus, cum rapimus, cum vim inferimus, cum verberamus, cũ non facimus eleemosynam, illuc nullo pacto admittemur: sed id nobis, quod &
Mat. 25.a virginibus accidit, quibus ad sponsum ingredi non licuit: sed extinctis lampadibus, hoc est, gratia deficiente abierũt. Etenim ignem illum quem spiritus gratia statim accipimus modo velimus, augebimus: sin minus, extinguetur, quo extincto solæ tenebræ animas nostras occupabunt. Vt enim
1. The. 5.d ardente lampade, lux vndique diffunditur: ita extincta occupant tenebræ. Ideo inquit: Nolite spiritum extinguere. Extinguitur enim cum oleum deficit, cũ vehementior quędam vis venti perflat, cum comprehenditur, & arctim cogitur. Sic enim ignis extinguitur. Comprehenditur nanque à curis secularib⁹, extinguitur malis cupiditatibus. Nihil præterea ita eum extinguit, vt inhumanitas, rapina, crudelitas. Quando enim olei defectui aquam etiam frigidam superaddimus, hoc est, cupiditatem, iniustorum animas perdentem quomodo iterum poterit accendi? Cùm ergo hinc migrabimus, & cinerem & puluerem referemus, atque etiam fumũ dãsiorem, qui nos accusabit, quod lampades extinxerimus. Vbi enim fumus est, necessariò illic ignis extinctus, sed absit, vt hanc quispiam vocem audiat: Nescio vos. Audiemus enim, si viso paupere, itidem ac si nõ videremus afficimur: si esurientem Christum ignorabimus, ignorabit & ipse nos quum misericordia indigebimus: & meritò quidem, Qui

enim

enim miserum negligit, qui non opitulatur indigenti: quo vultu aliena postulabit? Quamobrem, curemus quæso, adnitamur ne decidamus à misericordia, sed impleamus lampadas, ad sponsum in thalamum ingrediamur: ad quem vti nam omnes admittamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA L. EX CAP. VII.

N nouissimo autem die magno festiuitatis, stabat Iesus & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me & bibat, &c. Qui ad diuiná accedunt prædicationem, & fidei vacant sitientium eos desiderium præ se ferre oportet: ita enim quem audient doctrinam, poterunt fideliter continere. Etenim qui sitiunt poculum quàm cupidissime hauriũt, & ita recreantur: itidem & qui diuinos sermones audiunt, si sitientes acceperint, nunquam fatigabũtur, quoad totum biberint. Quod enim semper esurire & sitire oporteat, Beati, inquit, qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Et hoc in loco: Si quis sitit, veniat ad me & bibat: Hoc est, nemini vim facio, neminem traho: sed si quis libens, & promptus accedit, si quis ardet desiderio, hunc ego aduoco. Sed quaná gratia Euágelista nouissimum diem magnum festiuitatis fuisse admonuit? Etenim primus & vltimus magnus erat, medij autem potius in deliciis consumebantur. Cur igitur *in nouissimo?* Quia omnes conueniebant, nõ ita in primo & causam dixit fratribus: sed neque secundo, neque tertio, quicquam tale locutus est, ne irrita verba caderent, cum deliciis vacaturi essent. *Nouissimo autem* quoniam domum erát redituri, præbet eis ad salutem viatica. *Et clamabat*, hoc est, fidenter loquebatur, & hoc propter magnam turbam. Et vt de spiritali potu loqui se ostenderet, addidit: *Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.* Ventrem cor dicit: vt in alio in loco, Et legem tuam in medio ventris mei. Et vbi nam dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ? Nusquam. Quomodo igitur hic textus intelligitur? Hoc in loco ita distinguẽdum est, vt hæc particula, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ,

Matt. 5. b

Psal. 39. b

Christi sentẽtia sit. Quũ enim multi dicerẽt, Hic est Christus, Christ⁹, quãdo venerit, nũquid plura signa faciet? rectã habendam cognitionẽ, neque ita signis, vt scripturis, credẽdũm asserit: Nam multi cum miracula facientem viderent, Christum tamen non arbitrabantur. Debebant nanque dicere Christum à semine Dauid venire, vt frequenter dicebant: quare vult innuere eorum se nõ fugere assertionem. Ideóque ad scripturas iterum relegat. Superius enim dixerat. Scrutamini scripturas: & iterum, Scriptum est in prophetis. Et erunt homines docibiles dei: &, Moses vos accusat. Et hoc in loco sicut dicit scriptura, *Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.* Vt abundantiam & copiam gratiæ significet: vt & alibi, Fons aquæ salientis in vitam æternam: Hoc est, multam gratiam consequentur. Alibi vitam æternam, hic aquã dicit, hoc est, semper operantẽ. Spiritus enim gratia cũ mẽti illapsa est, eamq́ue irrigarit, omni fonte vberius scaturit, nunquam deficit: nunquam vacuatur, nunquã stat. Simul autem & indeficientem copiam & incredibilem operationem, & fontem & fluuios appellauit, & non vnũ, sed innumeros. Et illic salientis, pro inundantis positum est quod facile quiuis deprehendere poterit, si Stephani sapiẽtiam, Petri linguam, Pauli vim considerauerit. Quo pacto nihil eos extulit, nihil deiecit, non populorum furor, non tyrannorum persecutiones, non dæmonum insidiæ, non quotidianæ mortes, sed more fluminis, vehemẽti lapsu delati, omnia trahentes euaserunt, *Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum, Nondum enim erat spiritus datus.* Quomodo ergo prophetæ prophetarunt, & innumera operati sunt miracula? Apostoli enim non spiritu, sed eius virtute eiiciebant, vt ipse. Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt? Hoc autem dicebat, vt nõ omnes spiritu ante crucem: sed ipsius virtute eiecisse ostenderet. Sed cum dimissurus eos esset, tunc dixit: Accipite spiritum sanctum, & iterum: Venit super eos spiritus sanctus, & tunc signa fecerunt, Cum autem misit, nõ dixit, Dedit ei spiritum sanctum: sed dedit eis potestatem, dicens: Leprosos mundate, dæmonia eiicite, mortuos suscitate: gratis accepistis, gratis date. Prophetis autem ab omnibus confessum est: spiritum sanctum datum. Verbum ipsa gratia contracta & separata erat, & à terra discesserat, ex quo

Supr. 6. a & Esa. 1 54. d & Hier. 13. f

Supr. 5. g

Supr. 4. b.

Mat. 12. b

Infr. 10. f

Mat. 10. f

ex quo dictũ est: Relinquetur domus vestra deserta & ante illam diem iam deficere cœperant. Siquidem non amplius apud eos propheta erat, neque gratia eorum sacra tuebatur. Cum igitur spiritus sanctus cohibitus esset, tum iam diffundi largiter debuit, quod post crucem cœpit exordiũ, non tantum vt largius, sed vt maioribus gratiis abundaret: etenim mirabilius donum erat, vt cum dicit, nescitis cuius spiritus estis, & iterum: Non enim accepistis spiritum seruitutis sed adoptionis. Nam & antiquitus spiritum habebant, sed aliis non largiebantur, apostoli autem innumeros implebant. Cum autem hanc essent accepturi gratiam nondum datam: ideo de hac inquit Euangelista: *Nondum enim erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus,* hoc est crucifixus. Cum enim inimici & peccatores & diuino munere priuati, & odio digni essemus, gratia autem reconciliationis esset indicium: cumque munus non inimicis, non hostibus, non odio habitis, sed amicis & familiaribus detur, oportuit primum pro nobis sacrificium offerri, & carnis inimicitias dissolui & deo amicos fieri, & inde munus accipere. Nam si hoc in promissione Abrahæ factum est, multo magis in gratia: quod significans Paulus inquit. Si enim qui ex lege sunt, hæredes sunt, exinanita est fides. Lex enim iram operatur: hoc est, promisit deus Abrahæ & semini eius daturum terram, & nepotes eius promissione indigni reperti sunt, & propriis laboribus placere non potuerunt. Propterea accessit fides, res facilis, quæ gratiam adduceret, neque in cassum caderent promissiones. Ideo ex fide dicit vt secundum gratiam firma esset promissio: secundum gratiam autem, quoniam labore suo non poterãt. Sed quanam gratia cum inquit secundum scripturas, non adducit earum testimonium? Quoniam corruptæ erant sententiç. *Alij enim dicebant, Hic est vere propheta: alij dicebant, Seducit turbã: quidã. Nunquid ex Galilæa venit Christus, Nónne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethleem castello?* Et varia erat sententia, vtpote in turba. Neque enim diligenter verbis eius attendebant, neque vt discerent, propterea nihil eis Christus respondit, quamuis dicerent. Nunquid ex Galilæa Christus venit? At Nathanaël contumeliosius dicentem, A Nazareth potest aliquid boni esse? laudauit, tãquem verum Israëlitam. Siquidẽ hi, qui ad Nico-

Mat. 12. d
Luc. 9. g
Rom. 8. c
Rom. 4. c
Surp. 1.

demum dixerant: Scrutare, & vide quod ex Galilæa nō surrexit propheta: non discendi gratia quærebant, sed vt Christi gloriam penitus euerterent: ille autem, desiderio tantum veritatis, & diligenti veterum scripturarum scientia. Quare hoc in loco nihil eis aperit, nihil reponit. Qui enim sibiipsis cōtraria loquebantur, & nunc neminé vnde veniret scire, nunc ex Bethleem esse asserebant, constat etiam si didicissent contradicturos. Esto enim locum ignorarét quod ex Bathleem, quoniā esset educatus in Nazareth, nō tamen propterea excusabantur. Nónne enim illic natus est? Nunquid & genus iggnorabāt, quod ex domo & patria Dauid? Quomodo ergo dicebant, Nunquid ex semine Dauid venit Christus? Sed hoc illo modo abscōdere volebāt, & versute omnia loquebantur. Sed qua gratia Christum non interrogarunt, dicentes: Cum alia quidem omnia in te admiremur iubes autem tibi secundum scripturas credi, Dic nobis quomodo? Scripturæ enim dicunt ex Bethleem Christum véturum, tu auté ex Galilęa venisti. Verum nullis huiusmodi verbis vsi sunt, sed omnia peruerse loquuntur. Quod enim nollét quicquā discere, statim significat Euangelista quod *quidā ex ipsis volebant eū apprehendere, sed nemo misit super illum manus*. Nam etsi nihil aliud hoc saltem eos compungere debuisset: verum non sunt compuncti: vt inquit propheta: dissipati sunt, & non sunt compuncti.
Psal. 34. c Eiusmodi eñ malitia est nulli vult credere: ad vnū tantum respicit, vt eū cui insidiatur, perdat. Sed quid dicit scriptu-
Psal. 26. d ra? Qui fodit foueā proximo, in eam incidit, quod vsu tunc venit. Ipsi enim volebant Christū interimere, vt prædicationem tollerent: sed contra euenit: Siquidem prædicatio Christi gratia floruit, illorū verò doctrina extincta periit: patriam, libertatem, & licentiam, & cultum veterem perdiderunt, & omni priuati sunt fœlicitate, in seruitute & captiuitatem adducti. Quibus admoniti, nulli insidias tendamus, scientes quod in nosipsos ensem acuimus, & maiorem nobis plagam infligimus. Sed ægre tulit quispiā se offendi, & vlcisci: noli quæso, non vlciscendo enim, vlcisci poteris: vlciscédo verè, nō vlcisceris. Nec quæ dico nugas arbitrare, sed veritaté. Quomodo? quoniam qui nō vlciscitur, deo relinquit vltionem: qui vlciscitur, minime. Mihi enim,
Deut. 32. f inquit, vindictam, & ego retribuam dicit dominus. Nam si serui

ſerui noſtri rixātes inuicem, nulla noſtri ratione habita, ipſi ad vindictam vertuntur, et ſi ſæpius poſtmodum nos rogēt, non ſolum non eos vlciſcimur, ſed indignamur, ſceleſtos & flagitioſos appellamus, & nobis id cognoſcendum relinqui oportuiſſe dicimus. Cum enim tibi vltionē præſumpſiſti, nihil amplius in illum indignatur dominus: hoc longe magis deus dicet, qui nos admonet vt ſibi omnia permittamus. Quid enim nō abſurdum ſit, vt qui à ſeruis & pueris noſtris tantam modeſtiam, tantā obedientiam exigimus, eandē domino noſtro nō exhibeamus. Hoc autē dico, quoniam tam prompte inuicem vlciſci contendimus: ſed vere philoſophantem hoc facere non oportet, ſed ignoſcere & dimittere quod in nos peccatur, etiam ſi illud nō eſſet magnum præmium, veniam pro eo accipere. Sed dic quæſo, ſi peccantem reprehendis, cur ipſe peccas? cur eadem admittis? Iniuriam tibi intulit, noli contra inferre: perterruit, noli perterrere, cum nullam inde aſſequaris vtilitatem: mœrore te affecit, noli vicem reddere, nam illi ſimilis efficeris, & tu nihil lucraris, ſed ſi manſuete perfers, forte ipſum corriges: ita enim pudorē incuties, ita iram ſedabis. Nemo malo malum ſanat, ſed bono malum. Hæc apud Gentes nōnulli philoſophantur, qui cum erroris ſtultitia tantam præ ſe ferant ſapientiam, pudet nos, vt inferiores deprehendamur. Multi iniuria affecti, æquo animo tulerunt. Multi falſo accuſati, in vltionē non proruperunt. Inſidiatores, beneficiis proſecuti ſunt. Non parū verendū eſt, ne apud illos, qui vita nobis præſtātiores ſunt inueniātur, néve nos maiori cruciatui obnoxios faciāt. Nā ſi qui participes ſumus ſpiritus, qui dei regnum expectamus, qui cœleſtium cognitionē habemus, qui non formidamus gehennam, qui angeli fieri iubemur, qui diuinis fruimur myſteriis, nē ea quidem qua illi virtute pollemus: quid nobis ſperandum eſt? Quod ſi Iudęi nobis ſperandi ſunt: Niſi, inquit, abundauerit iuſtitia veſtra pluſquàm Scribarum & Phariſęorum, non intrabitis in regnum cœlorum, longè magis Gētiles: ſi Phariſęi, magis infideles. Si non ſuperantibus nobis illorum vitam, cœlorum regna clauduntur: quomodo ea conſequemur ſi Gentilibus peiores inueniemur? Abiiciamus ergo dilectiſsimi omnes odium, iram, indignationem. Eadē dicere mihi quidē non moleſtum, vobis autem tutum. Etenim medici eadem ſæpe

medicina vtuntur: & nos eadem veſtris auribus inſtillare, in memoriam reducere docere, hortari non ceſſamus. Etenim in magna ſecularium turba horum obliuiſcimur. Quare ne incaſſum hic colligamus opere confirmentur, vt futura bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Criſti, per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA LI.

EX CAP. VII.

Enerunt ergo miniſtri ad pontifices & Phariſæos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxiſtis eum? Reſponderũt miniſtri: Nunquam ſic locutus eſt homo. ſicut hic loquitur. Nihil veritate clarius, nihil ſimplicius, niſi maligni eſſe velimus: Quemadmodũ nihil malignis obſcurius, nihil verſutius. Ecce vt Phariſæi & Scribæ, qui ſapientia præſtare videbantur, qui cũ Chriſto ſemper verſabantur, vt ei inſidiarẽtur, licet miracula viderint, & ſcripturas legerint, nõ modò nihil vtilitatis, ſed damni plurimũ acceperũt: miniſtri autẽ, etſi nullam eiuſmodi materiã haberent, vno tantùm ſermone perſuaſi ſunt, & qui ad Chriſtum capiendum ierant, eius admiratione capti redierũt. Neque eorum tantùm ſapientia admiranda eſt, quod ſignis non eguerunt, ſed quod ſola doctrina crediderunt. Non enim dixerunt, neminem vnquam ita miracula feciſſe: ſed, neminem vnquam ſic locutum. Nec ſapientia tantùm, ſed & audientia admiranda. Siquidem his qui ſe miſerant, ita loquuntur, Phariſæis videlicet qui omnia faciebant & conabantur, vt caperetur. *Venerunt* (inquit) *miniſtri ad pontifices & Phariſæos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxiſtis eum?* Quod autem venerint, longẽ magis fuit quàm ſi apud Chriſtum remanſiſſent. Sic enim liberati fuiſſent eorum moleſtia, nunc præcones fiunt ſapiẽtiæ Chriſti, & maiorem prę ſe ferunt animum: neque excuſant ſe propter turbam non potuiſſe, quæ eum tãquam prophetam ſequuntur: ſed, *Nunquam ſic locutus eſt homo*: potuiſſent ſanè ita ſe excuſare, ſed animi oſtendunt rectitudinem: Neque tantum ſe illum admirari, quàm qui ſe miſerant ad eum ligandum, quem audire debuiſſent, accuſare viſi ſunt. Atqui breuem Chriſti audierũt orationem. Tanti enim

ti enim veritas est, vt incorrupto animo, longis sermonibus minimè opus sit. Quid ad hoc Pharisęi? Cùm compungi & mutare sententiam oportuisset, contra faciunt, inuicem eos accusant, dicentes: *Nunquid & vos seducti estis?* Adhuc eis blandiuntur, neque in eos grauius inuehuntur, veriti ne tādem discederent: tantū indignationem præ se & leuitatem ferunt. Sed interrogandum erat, quid admiratione dignum loqueretur: quod cauerunt, quippe qui sine dubio se captū iri intelligebant. Perquam stulta autem coniectura dicunt: *Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum?* Ita Christum accusatis, & non incredulos. *Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt.* Hoc enim magis vos accusat, quod turba credidit, vos verò minimè. Etenim illi cognoscentium legem opera faciebant. Quomodo ergo, nónne maledicti, qui non seruabant legem, & non illi qui legem seruabant? Oportebat aútem non ab incredulis quæ non credebantur accusare. Neque enim rectus hic modus. Nam & vos non credidistis deo, vt Paulus inquit: Quid enim si non crediderūt quidam? Nunquid incredulitas eorum fidem dei euacuabit? Absit, etenim prophetę semper eos accusant, dicentes: Audite principes Sodomorum: &, Principes tui nō credunt: & iterum. Non vestrum est nosse iudicium? Et vbique vehementius accusantur. Et quid: Christum propterea quispiam accusaret: Absit illorum enim hoc crimē. Quod autem aliud esse posset argumentum quod legem non cognoscitis, quàm quòd non creditis? Quum enim dixissent, quod nemo principum credebat in eum, sed qui legē ignorabant, meritò eos arguit. *Nicodemus inquiens: Nunquid lex nostra iudicat hominem, nisi audierit ab ipso prius?* Ostendit autem eos neque scire legem, neque seruare. Nam si lex iubet neminem interfici, nisi prius audiatur: ipsi autem ante auditam causam iudicabant, certè legis transgressores erāt. Et quum dixissent neminem principum credidisse in eum, ideo innuit Euangelista eum è principum numero fuisse, ostendens etiam ex principibus credidisse. Nondum autem palàm facere audebant, erant tamen Christo familiares. Vide autem quàm parcè arguit. Non dixit: Vos autem vultis eum interficere, & temerè hominem vt errantem accusatis: sed benignius, vt nimium eorum temerarium impetum, crudelémque sedaret. Quamobrem ad

Roma.3.a
Esa.1.c
Thre.4.b
Mich.3.a

legem suam vertit orationem, dicens: *Nisi audierit* diligenter, *& cognouerit quid faciat*? Quare non solus & nudus requiritur auditus, sed diligens: quod hac particula significatur, *Et cognouerit quid faciat*, quid velit, & quare, & cui, an tanquam hostis mores peruertat. Dubitantes ergo quum dixissent, neminem principum in eum credere, neque vehementer, neque remisse ad eum se contulerunt. Et quænam hæc consequentia, dic quæso, dicente illo: *Lex nostra non iudicat quenquam*, vt respondeat, *Nunquid tu Galilæus es*? Ostẽdendum nanque erat non abs re pro eo misisse, vel si asperius, minimè ei esset respondendum. *Scrutare & vide, quia à Galilæa propheta nõ surgit.* Quid enim dixit homo? Quod propheta est, imò quòd non iudicatus non esset morti tradendus: illi verò contumeliosè, tanquam inscio scripturarum respondent: ac si diceret, acquiesce nobis & disce: hoc enim innuunt dicentes, Scrutare & vide. Quid Christus, quum multifariam de Galilæa & propheta locuti essent, vt hanc alienam tolleret suspicionem, quod vnus prophetarum, & non mundi dominus putaretur?

Caput VIII. *EGO* (inquit) *sum lux mundi.* Non Galilææ, non Palestinæ, nõ Iudææ. Quid Iudæi? *Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum.* O insaniam, scripturas vbique adducit, & dicunt: Tu de teipso testimonium perhibes. Quod autem perhibuit testimonium? *Ego sum lux mundi.* Magnum dictu, & verè magnum, sed non nimiũ ipsi admirati sunt. Quoniam non se patri æquiparauit, neque se eius filium dixit, neque deum, sed lucem, reprehendere tamen voluerunt: nã maius horreat quàm dicere. *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Lucem & tenebras intellectu perceptibiles dicit: hoc est, nõ manet in errore. Vbi & Nicodemum allicit, vt valde promptum & fidentem, & ministros, laudat, qui id fecerint: hoc enim clamare significat, & eos ad audiendum confirmare vult: simul & eos dolos struere, & in tenebris & errore versari, neque lucem attingere ostendit. Nicodemo præterea in memoriam reducit, quę ante dixerat: Omnis qui malè operatur, odit lucem (*Supra. 3. a*) & non vadit ad lucem, ne opera eius appareant: Cùm enim neminem ex principibus in eum credere dicerent, ideo inquit: Qui malè operatur, in lucem non prodire: non ex lucis defectu, sed mentis vitio. Respõderunt ei: Tu de teipso

testimonium

testimonium perhibes: ad quod ille. *Et si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est: quia scio vnde veni, & quo vado: vos autem nescitis vnde venio aut quo vado.* Quod iam dixi, hoc Iudæi tanquam iam dictū proponunt, quod Christus arguit, sed id dixisse asseuerat, propter eorū suspicionem, qui purum eum hominem suspicabantur. Ex deo sum, inquit, & deus, & dei filius: deus autē sibiipsi idoneus testis, vos autem nescitis, & sponte vestra mali estis: & videntes dissimulatis, & omnia secundum humanam sentētiam loquimini, neque quicquam amplius quàm quod apparet, intelligere vultis. *Vos secundum carnem iudicatis.* Et quemadmodum secundum carnem viuere, malè viuere est: ita & secundum carnem iudicare, iniustè iudicare. *Ego non iudico quenquam: & si iudico, iudiciū meum verū est.* Hoc est, iniustè iudicatis: etsi iniustè iudicamus, inquiunt, quid nos non arguis? quid non condemnas? Quia non veni ad hoc, ideo dicit se neminem iudicare: etsi iudices verum esse iudiciū suum. Nam si vellem, ex damnatorū numero essetis, hoc autem non quod iudicem dico, neque ideo nō iudico, quod non fidam. Nam si iudicarem, vos sane conuincerem quod iuste iudicarem: sed nunc iudicij tempus non est. Significat futurum iudicium. *Quia solus non sum, sed ego & qui misit me pater.* Vbi innuit, nō solùm se iudicare, sed etiā patrem: quod subtexit in testimonium eius inducens. *In lege autem vestra scriptum est, quia duorum hominum testimoniū verum est.* Quid hoc in loco hæretici dicerent? Quid Christus hominibus præstaret, si hoc simpliciter acciperemus? In hominibus enim ita institutum est, quoniam nemo per se fide dignus est: in Deo autem quomodo hoc esset consentaneum? Quomodo ergo hæc particula intelligenda est: Nūquid quoniam duo, an quoniam homines propterea duo? Nam si quoniam duo sunt, qua gratia non cōfugit ad Ioannem? Non enim dixit, testimoniū perhibeo ego de meipso, & de me Ioannes: cur non ad angelum, cur non ad prophetas? Inuenisset enim & alia innumera testimonia, sed voluit hoc tantum significare, non quod duo, sed quod eiusdem substantię. *Dicunt ei: Quis est pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis, neque patrem meum.* Quum enim scientes tanquam inscij, & vt eum tentarent percontarentur, indignos quibus responderetur arbitratus est. Propterea iam omnia

apertius & audentius loquitur: quippe qui à signis, & sequentium se doctrina accipiebat testimonium, & quia iam crux appropinquabat. Noui, inquit, *vnde venio* quod non nimium eos offendit: quod autem addidit, *Et quo ego vado*, magis eos perterruit, ac si non esset in morte permansurus. Sed cur nō dixit, se scire deum esse: sed, vnde veniret? Quia semper humilia magnis admiscet, eáque vicissim cohibet. Nam quum dixisset: Ego testimonium perhibeo de meipso, ídque ostendisset: ad humiliora descendit, quasi diceret. Scio à quo missus sum, & ad quem vado. Quibus verbis nihil habebant, quod cōtradicerent. Nihil enim falsi locutus sum, inquit, quum inde venerim, & illud ad verum deū vadam quem vos nescitis, ideo secūdum carnem iudicatis. Nā si post tot argumenta & signa adhuc verum nōn esse dicitis, & Mosen de aliis, & de se testantem fide dignum iudicatis, Christum veró minimè, hoc est secūdum carnem iudicare. Ego non iudico quenquam. At qui etiam patrem neminem iudicare testatur, quomodo hic dicit: *Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia non sum solus?* Iterum ad illorum loquitur suspicionem, hoc est, iudicium meum patris est, neque aliter quàm ego pater iudicat: neque aliter ego quam pater. Sed quanam gratia patris meminit? Quia non dignum filium cui crederetur, arbitrabātur, nisi patris præoccupasset testimonium. Aliter non staret sententia. In hominibus enim, cum super alieno negocio duo testificantur, tunc testimonium est verum: hoc enim est duos testimonium perhibere, sed hic non sunt duo. Vides nulla alia ratione hoc dictum, quàm vt patri consubstantialis, & alterius non egere testimonio, & nulla alia ex parte patri inferior ostendatur? Animaduerte prętere quanta cum authoritate loquitur. *Ego sum, qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater.* Quod si substantia minor esset, non sanè dixisset. Nunc autem ne numeri gratia id positum arbitreris, nihilo inferiorem potestatem intuere. Testimonium perhibet homo cum fide dignus est, non cum testimonio indiget, & hoc in re aliena: in propria autem ab alio accipit, ipsi in re sua non creditur: hic autem contra, in suo enim negocio testimonium perhibés, & ab alio se asserés, dignum se fide dicit, vndique suam proponens authoritatem. Sed qua gratia, cum dixit, *Non*

sum

ſum ſolus, ſed ego & qui miſit me pater. Et duorum hominum teſtimonium eſt verum, addidit, *Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo?* vt ſcilicet, quantæ eſſet authoritatis oſtenderet, & primum quidem ſeipſum poſuit, vt æqualitatem indicaret, & nihil eos adepturos, qui ſe patrem ſcire, ipſum autem neſcire dicerent: & hanc cauſam dicit, quod ipſum cognoſcere non velint. Ait enim impoſſibile ſine ſui cognitione quempiam noſſe patrem, vt hoc ſaltem pacto ad ſe cognoſcendum eos alliciat: ipſo enim contempto patrem ſemper quærebant, quare inquit: *Non poteſtis noſſe patrem ſine me.* Itaque qui filio maledicunt, non ipſi tantùm, ſed & patri maledicunt. Hæc nos caueamus & glorificemus filium, quippe qui niſi eiuſdem eſſet naturæ, non ita dixiſſet. Quod ſi tantum admonuit, alterius autem nõ erat ſubſtantiæ, poterat etiam ignorans patrem cognoſcere: neque fuiſſet omnino cognoſcere, ſi patrem noſſet. Neque enim qui hominem nouit, nouit & angelũ: imino inquit, Etenim qui creaturã nouit, nouit & deum? minimè multi enim, vel potius omnes homines creaturam norunt, norunt ſanè, & deum ignorant. Glorificemus ergo dei filium, non oris tantum gloria, ſed operibus, ſine quibus ea nihil proficit. Vide tu, inquit, Iudæus cognominaris & requieſcis in lege, & gloriaris in deo: qui ergo aliũ doces, teipſum non doces: qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis deum inhonoras? Vide ne quando & nos in rectitudine fidei gloriantes, non exhibendo vitam fidei conuenientem, deũ inhonoremus, mendacem eum facientes. Etenim orbis terrarum magiſter, fermentum, lucem, ſalem, vult eſſe Chriſtianum. Quid ſignificat lux? vitæ claritatem, nihil obſcuritatis in ſe continentem: non lux ſibiipſi vtilis eſt, neque ſal, nec fermentum, ſed in alios confert vtilitatem: ita nobis nõ noſtra tãtum vtilitas, ſed aliorum exigitur. Sal niſi ſalſum reddat, non ſal, ſed aliud eſſe deprehenditur. Nam ſi ipſi benefecerimus, aliis erimus benefaciendi exemplum. Quouſque à bonis operibus deſiſtemus, nihil aliis conferre poterimus: nihil fatuum apud nos, nihil molle ſit & ſolutum, qualia mundi opera ſunt, & curę ſeculares. Propterea virgines fatuæ ſunt appellatæ, quoniam circa fatuas mundi curas vacabant, hic congregantes, vbi minimè eſt reponendum. Verendum ſanè ne id nobis accidat, ne ſordidis veſtibus eo

Roma. 2. c

Mat. 25. a

accedamus, vbi mundas & nitidas omnes induti sunt. Nihil enim peccato sordidius, nihil immūdius, cuius naturā propheta interpretatus clamabat: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ. (Psal. 37.) Quod si peccati placet cognoscere turpitudinem, commissum considera, cum liber non amplius eius perturbaris affectu, tunc id cognosces. Considera iram cum sedata est: auaritiam, cum ea non afficeris: intelliges profecto nihil turpius, nihil scelestius rapina & auaritia. Ideo frequenter repetimus, non vt vos perturbemus, sed vt maiorem in modum prosimus. Nam qui vna non corrigitur admonitione, corrigetur fortasse altera: & quē altera præterit, non præteribit tertia. Vtinam autem omnes omnibus malis liberi, Christi suauitatem degustemus, cui gloria cum patre, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LII.

EX CAP. VIII.

Aec verba locutus est Iesus in Gazopilatio, docens in templo. Et nemo apprehendit eum, quia non venerat hora eius. O Iudaicam dementiā, ante Pascha Iesum quærebāt, & in medio inuctum, conati eum & per se, & per ministros frustra comprehendere, non tamen eius virturem iterum formidarunt, sed in malitia persistebant. Quod autem id semper tentarent, inquit: *Hæc locutus est Iesus in Gazophylatio, docens in templo, & nemo apprehendit eum.* In templo loquebatur more magistri, quod magis eos mouere debuisset, & ad eos, qui ipsum reprehendebant, & calumniabantur, quod se patri æqualem faceret. Illuc enim duorum hominum testimonium verum est, hoc significat. Veruntamē hæc, inquit, locutus est in templo tanquam magister, *& nemo apprehendit eum,* quia nondum venerat hora eius: hoc est passionis tempus. Quamobrem cum passus est, non eorum potestati, sed diuinæ dispensationi adscribendum est: ipsi enim iampridem voluissent, non tamen potuerunt: neque tunc potuissent, nisi ipse permisisset. *Iterum igitur, inquit, ad eos Iesus: Ego vado, & quæretis me.* Cur hoc frequēter repetit? Vt eorum animos cōmoueat atque perterreat. Considera quantum hoc terroris incutiat, cum enim vellēt eum interficere, quærunt tamen quo vadat, tantam de eo opinio-

opinionem conceperant. Aliud item docere eos intendit non in eorum esse potestate, sed iampridem præfiguratum dici, & resurrectionem iam his sermonibus descripsit. *Dixerũt ergo Iudæi, Nunquid interficiet semetipsum?* Quam mox tollit suspicionem. *Vos* (inquit) *deorsum estis, ego desuperius sum.* Hoc est, haud mirum, si vos carnales homines hæc, & nihil spiritale suspicemini, ego tamen talia non faciam. *Vos deorsum estis, ego desuperius sum. Vos de mundo hoc estis.* Iterum mundanas & carnales eorum aperit sententias. Vnde cõstat illam particulam. *Ego non sum de mundo hoc*, Non ideo dictam, quod carnem non acceperit, sed quod longè ab eorum abesset malitia. Etenim discipulos de mundo nõ esse dixit, habebant tamen carnem. Quemadmodum igitur Paulus, dicendo: Non estis in carne: non sine corpore esse intelligit: sic discipulos nõ esse de mundo, nihil aliud quàm eorum sapientiam testatur. *Dixi ergo vobis, quia si non credītis, quia ego sum, moriemini in peccatis vestris.* Si enim propterea venit, vt tolleret peccata mundi, neque aliter tolli poterant, nisi per lauacrum: necessarium erat eum qui non crederent, cum vetere homine esse moriturum. Qui enim non vult seipsum mortificare per fidem, & sepelire, mortificabitur in eo, & migrabit, priorum peccatorũ pœnas daturus. Propterea dicebat: Qui non credit, iam iudicatus est: non solum quia non credit, sed quia in peccatis moritur. *Dicebant ergo ei: Tu qui es?* O dementiam, post tantum temporis, tot miracula, & tantam doctrinam, quis sit interrogant. Quibus Christus: *Principium qui & vobis loquor.* Hoc est, sanè indigni estis qui sermones meos audiatis, & qui sim intelligatis. Vos vt me tentetis semper loquimini, mihi autem non attenditis, & in omnibus vos reprehendere nunc non possum: hoc enim significat, *Multa habeo de vobis loqui, & iudicare*: Non tantum reprehendere, sed punire. *Sed qui misit me*: Hoc est, pater, non vult hoc. Non enim veni iudicare mundum, sed saluum facere. Non enim misit deus filium suũ, vt iudicet mundum, inquit, sed vt saluum faciat. Si ergo ad hoc me misit, & ille verax est meritò neminem ego impræsentiarum iudico: sed ad salutem loquor, non ad reprehẽsionem. Hæc autẽ dicit, ne metu desistere, néve eorum mentes introspicere non putaretur. Illi autem de patre sermonem haberi non intellexerunt. O dementiam,

Rom. 8.b

Infr. 12.g
Supr. 3.b

non desistit de eo verba facere, neque aduerterunt. Præterea cum post multa signa & doctrinas nihil eis persuasisset, iam de cruce sermoné aggreditur, *Cum exaltaueritis filium hominis, tūc maxime quia ego sum scietis.* Et per signa & resurrectionem & captiuitaté, quę omnia sufficientia erant eius virtutem demonstrare. Cum videbitis, inquit, me nihil per mortem passurum, tunc scietis quia ego sum, videlicet Christus & filius dei, & qui cuncta & fero & duco, & non sum contrarius illi: idcirco addidit, *Et à meipso non loquor.* Siquidem vtrunque cognoscetis, & virtutem meam, & cū patre consensum. Hæc enim particula, A meipso non loquor: indiscretam cum patre substantiam, & nihil contra paternam voluntatem se loqui ostendit. Cùm enim à cultu excidetis, neque vobis solita sacrificia permittentur: tunc diuinam in vos indignationem, vltionémque, quia me non audistis intelligetis: quasi dicat, Si mihi alienus esset & contrarius, adhuc cōtra vos indignaretur. Hoc & Esaias inquit: Dabit impios pro sepultura eius, & Dauid: Tunc loquetur ad eos in ira sua. & ipse: Ecce relinquetur domus vestra deserta. & parabola: Quid faciet agricolis dominus vineę illius? Malos malè perdet. Vides vbique propter eorum incredulitatem sic loqui. Quod si ipse eos perdet, quemadmodum perdet? Auferte, inquit, qui me sic regnare nolunt, & interficite. Cur non suum id opus sed patris dicit? Quia tum ad eorum respicit imbecillitatem, tum patrem suum reueretur: propterea non dixit, Relinquam domum vestram desertam: sed relinquetur, non addita persona. Dicendo enim, Quoties volui congregaré filios vestros, & noluistis: inde addendo, relinquetur, sed desolaturū eam ostédit: hoc est, cum obsequiis & beneficiis cognoscere me noluistis, suppliciis cognoscetis qui sum. *Et pater mecū est.* Et ne hoc verbo, *qui misit me,* minor patre existimaretur, secū esse dicit. Aliud enim dispésationis est, aliud diuinitatis. *Et non reliquit me solū, quia ego quæ placita ei sunt, facio semper.* Rursus ad humiliora descendit, ad illud frequenter instans, quod dicebant ex deo non esse, neque sabbatū seruare: ideo inquit, *Quæ placita ei sunt, facio.* Indicans sabbati solutionem præter eius nō esse voluntatem. Ita & in pasione: An putas quia non possum rogare patrem meum? Atqui dicédo solum, quem quæritis, reiecit eos retrorsum. Qua ergo grația

Esa. 53. c
Psal. 2. b
Mat. 23. d
Ibid. 21. b
Luc. 19. d
Luc. 13. d
Mat. 26. c
Infr. 18. b

gratia non dicit, non putatis quod possum eos perdere, cum id re ipsa ostenderit? Ad eorum descendit imbecillitatem: id enim maiorem in modum adnisus est, vt minimè patri cō trarium se ostenderet: ita hoc in loco humanius loquitur. Et vt dixit. *Non reliquit me solum:* ita &, *Quæ placita ei sunt facio semper. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.* Cùm enim ad humiliora descendit, multi ad credendum adducuntur: & tu adhuc interrogas, qua gratia humiliter loquatur, cum Euangelista aperte his verbis demonstret? tantum non clamans: Noli perturbari, cum ad hanc verborum humilitatem eum descendere audis. Siquidem qui superna illa doctrina non sunt persuasi, quod à patre sit, meritò humilia audierunt, quibus crederent, & hac ratione postmodum etiam huiusmodi vsus est verbis. Crediderunt ergo non tamen vt oportuit, sed quodammodo cum intelligerent, & acquiescerent sermonis eius humilitati: quod enim perfectam fidem non haberent, ex sequentibus Euangelista significat, cum rursus ei maledicunt: & quod hi iidem sint, ex sequentibus constat. *Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei ex Iudæis: Si vos manseritis in sermone meo.* Hinc enim perspicuum est, nondum doctrinæ inhærere, sed tantum verbis: quare vehementius loquutus est, illic simpliciter. Quæretis me: nunc maius quiddam addidit, In peccatis vestris moriemini. Ideo, scilicet, quod illuc migrantes, me amplius rogare non potestis hæc quæ loquor in mundo, hinc se ad Gentes exiturum ostendit. Cum non cognouerint, quod de patre ad eos locutus esset: rursum ad se redit, & humilitatis verborū causam affert Euangelista. Hoc igitur pacto, si scripturas diligenter scrutari voluerimus, salutem assequi poterimus: si penitus in eis versabimur, & doctrinam rectam & vitam erudiemur. Et licet durus sit quispiam & asper & immittis, licet superiori tempore nihil profecerit: nunc saltem proficiet, & aliquam, etsi non statim sentiat, vtilitatem accipiet. Nam si vnguentario quispiam, aut vnguentariæ tabernæ assideat, etiam inuitus illum accipit odorem, longè magis qui ecclesiam frequentat. Vt enim ex desidia, negligentia: ita ex operatione alacritas oritur. Quamuis innumeris vitiis sis obnoxius, quamuis immundus, noli ecclesiæ vitare consuetudinem. Quid ergo, si audita non facio? Non parum consequeris, si te miserum intelligis.

Supra. 7 c

Non inutilis hic metus, neque intempestiua formido, modo ingemiscas, quod audita non facias, sine dubio aliquando benefacere incipies. Non enim fieri potest, vt qui deum & audiat, & alloquatur, non assequatur vtilitatem. Statim enim cohibemur, manus lauamus, cum librum accipimus. Vides quanta ante lectionem reuerentia moueamur? Quod si diligenter accedemus, magna inde proueniet vtilitas. Nõ enim nisi reuerens anima manus lauerit. Et vxor si detectum caput habuerit, quamprimum tegit interioris reuerẽtiæ præferens indicium, vir autem tectum caput deteget. Vides quo pacto interiores affectus, exterior habitus indicat? Præterea qui diuinæ concionis auditor sedet, sæpe ingemit, sæpe vitam suam & mores reprehendit. Vacemus ergo scripturis dilectissimi, & saltem euangeliis ea frequenter pertractemus. Aperto nanque libro, euestigio Christi nomen occurret & eius audies generationem, recordaberis matris Mariæ, quæ à Ioseph inuenta est in vtero habens ex spiritu sancto. Qui autem hæc audierit, quamprimum miro virginitatis amore flagrabit, paruum admirabitur, terrena contemnet. Neque paruum putãdum est, dignatam spiritu sancto virginem, & ab angelo annunciatã, & hæc quidem in superficie. Quod si diligenter omnia perscrutaberis, euestigio cuncta contemnes secularia, ridebísque. Si diues fueris, nihil diuitias duxeris, cum intelligas fabro nuptam, in humili domo & fortuna, matrem domini factam esse. Si pauper, non erubesces, cum vilissimam domum mũdi author non aspernatus est: hoc persuasus, non rapina, non cupiditate fereris, non proximi rem capies, sed potius paupertatem amplexaberis, diuitias negliges, hac ratione omnem propulsabis malitiam: ad hæc cum videris Iesum in præsepio iacentem, abiicies omnem curam ornandi filium tuum auro, aut argento lectum excolẽdi, abiicies sane omnem cupiditatem: multa consequeris, quæ particulatim in pręsentia dici non vacat: scient autẽ qui experientur. Quãobrem hortor, vt lectioni vacetis, sensus imbibatis, eósque vestris inscribatis mentibus: quod cum Iudæi neglexerunt, libros manibus ferre iubebant. Nos vero non manibus, sed domi habeamus imò cordibus vt oportet inscribamus. Hoc enim pacto abstersis præsentis vitæ sordibus, futura bona cõsequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per

Mar. 1. c

ſti, per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA LIII.

EX CAP. VIII.

Icebat ergo Ieſus ad eos qui crediderunt ei ex Iudæis: Si vos manſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eritis, & cognoſcitis veritatē, & veritas liberabit vos. Multa nobis patiētia opus eſt, dilectiſsimi, quam tunc profecto conſequamur, cum ſacrarum literarum doctrina, altius in cor radices egerit. Nam quemadmodum quercus altius demiſsis radicibus, nullius vēti viribus ſternitur: ita animam diuino confixam timore, nullus tentationum ventus euellet. Idcirco inquit propheta: Confige timore tuo carnes meas, ita & tu configere quaſi clauo quodam, & adhæreas, vt enim hi difficulter, ita aliter affecti facile decipiūtur, & in labē procidunt. ſicut contingit Iudæis, licet enim audierint, credide rintque, rurſus ad deteriora prolapſi ſunt. Quāobrē Chriſtus vt eos fide in quanquā paruā haberēt, confirmaret aſpe rius eos tangit. Eſt credentiū facile reprehēſiones tolerare, ipſi autem quamprimum excanduerunt. Primum ergo Ieſus eos admonet: *Si vos permāſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eritis: & cognoſcetis veritatē & veritas liberabit vos.* Tātum non dicēns, Sum altius inciſurus, ſed nolite agitari. Vel potius his verbis eorum ſedat ſuperbiam. A quo autē liberabit, dic, quæſo? A peccatis. Quid temerarij illi? *Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnquam.* Statim defecerunt, qnoniam terrenis inhiabant. Si nos manſeritis in ſermone meo: indicat cordis eorum cogitationes, quod crediderunt quidem, non autem permanſerunt, & magnū quiddam eos videlicet, futuros ſibi diſcipulos, annunciat. Cum enim nonnulli ante diſceſsiſſent, eos notat inquiens, *Sed ſi manſeritis:* nam & illi audierant, crediderant, diſceſſerant, quoniam non permanſerunt. Multi enim diſcipulorū eius abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant. *Cognoſcetis enim veritatem*, hoc eſt me. Ego enim ſum veritas. Iudaica enim dogmata omnia figura erant. Veritatem à me intelligetis, quæ vos â peccatis liberabit. Quemadmodum enim illis dixit, In peccatis veſtris moriemini: ita his liberabit

Pſa.118.d · *Supr. 8. g* · *Infr, 16.a*

vos: & non dixit, vendicabo vos à ſeruitute, ſed hoc eis cogitandum reliquit. Illi autem, *ſemen Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnquam.* Atqui ſi indignādum fuiſſet tollerabilius potuiſſent, cum dixit: Cognoſcetis veritatem: dicendóque, Nunquid eam neſcimus? lex igitur & cognitio noſtra falſa eſt: ſed de ſecularibus indignatur, & mundi verentur ſeruitutem. Sunt & hac ætate, ſunt, inquā, qui in rebus nō propriis, & mundi ſeruitute erubeſcunt, peccati ſeruitium nil verentur, & optarent huic potius obnoxij frequēter appellari, quam illi ſemel: tales illi erāt, & aliud ſeruitium ignorabant dicentes: Seruos appellas, qui ex ſemine Abrahæ ſunt? qui generoſi, qui ſerui minimè ſunt appellandi. *Nunquam ſeruiuimus.* Huiuſmodi Iudæorum iactationes, *Semen Abrahæ ſumus,* Iſraëlitæ ſumus. Nunqnam propria merita memorant, ideo in eos clamat Ioannes: Nolite putare & dicere, patrem habemus Abraham. Sed quare nō reprehendit eos Chriſtus, ſiquidem ſæpe ſeruierant & Aegyptiis, & Babyloniis & aliis multis? quoniam nolebat cū his contēdere, niſi ad ſalutem tantum & beneficiū ad quod tantum properabat. Potuiſſet nanque in mediū eorum quadraginta, inde ſeptuaginta, inde ſub iudicibus nunc viginti, nunc duorum, nunc ſeptem annorum afferre ſeruitutem, præterea quod nunquam ſerui eſſe deſierint: ſed eos nō hominū ſeruos oſtendere voluit, ſed peccati, quæ ſeruitus eſt grauiſsima, à qua ſolus de⁹ liberare poteſt. Dimittēdi enim peccatum poteſtatem nemo habet præter deum: quod & ipſi confeſsi ſunt. ideo ad hoc eos adducit: dicítque. *Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.* vt quam ſeruitutem dicat, intelligant. *Seruus autem non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum.* Placide per legem ſuperiora tollit,

Roma. 3. c ne his ſe verbis tueantur. Sacrificia habemus, Moſes mādauit ille nos liberare poterit. Hac gratia addidit, Quam nam

Hebr. 5. a hæc conſequentiam habent, Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei, iuſtificati gratis gratia eius & ſacerdotes eius? Propterea inquit Paul⁹ de pōtifice: Quod debet quēadmodum pro populo, ita pro ſemetipſo offerre pro peccatis, quoniam & ipſe circundatus eſt infirmitate: quod ſignificat dicendo: *Seruus non manet in domo.* Vnde & æqualitatem ad patrem, & liberi & ſerui indicat differentiam: quaſi dicat, non habet poteſtatem ſeruus: quo per id verbum,

bum, *manet*, significatur. Quid autem cum da peccatis sermonem habet, domus meminit? Vt se tanquam dominum domus, ita omnium dominum ostendat. Ea autem particula, *Non manet*: hoc est, non habet largiendi quicquam potestatem, vtpote, qui non est dominus: filius dominus est, quare manet in æternum secũdum solitam nobis translationem. Ne dicerent, Tu quis es? Mea sunt omnia: sum enim filius, & in domo patris mei mansiones multæ sunt: cum enim de libertate & seruitute sermo sit, meritò hac vtitur translatione, quod illi nullam habebant dimitendi potestatem. *Si ergo filius vos liberauerit.* Ecce eandem illi cum patre substantiam. Si filius, inquam vos liberauerit, nemo iam contradicet, sed veram habebitis libertatem, Si deus iustificat, quis condemnat? Hic se mundum à peccato ostendit, & nomine tantum libertatem significat, quam & homines dant, illam autem solus deus: & per hoc suadet eis ne propter hanc erubescant seruitutem, sed propter peccatum, quo abiecto non sunt amplius serui: vel potius seruos ostendit, cum futuros liberos dicit, significat enim eam veram non esse libertatem. Inde ne dicerent, peccatum non habemus nam credibile erat hoc dicturos, considera quo pacto eos accusat. Omissis nanque reliquæ eorum vitę criminibus, quod in manibus erat, & quod tunc facere cogitabant, profert in medium, & ait: *Scio quia semen Abrahæ estis, sed quæritis me interficere.* Placide & pedetentim ab Abrahæ cognitione eos abscindit, admonens non esse propterea superbiendum: vt enim libertas & seruitus ex operibus, ita & cognatio iudicatur. Neque continuo respondit non esse ex semine Abrahæ homicidas iusti, sed primum assentitur. *Scio quia semen Abrahæ estis.* Sed hoc non est quod quærimus, & iam asperius inuehitur. Etenim est, vt in pluribus obseruãdum, vt qui magnum aliquid facturus est, postquam fecerit magis sibi fidat, ac si operum suorum testimonium omnibus silentium imponat. *Sed quæritis me interficere.* Quid si iuste? minimè, ideo affert causam. *Quia sermo meus nõ capit in vobis.* Quomodo ergo, inquit, in ipsum credidisse? quia mutati erant, vt dixi, quamobrem vehemẽtius eos tetigit. Nam si illius cognatione gloriamini, etiam & vitam præ vobis feratis oportet. Et non dixit. Non capitis sermonem: *Sed sermo meus non capit in vobis,*

ad doctrinę magnitudinem significandam: sed nō propterea interimendus fuit, sed potius honorandus & colendus, vt discerent. Sed ne diceret, à teipso hæc loqueris, ideo addidit: *Quæ ego vidi apud patrē meum, hæc loquor. & vos quæ audistis apud patrem vestrum facitis.* Quemadmodū inquit, ego & verbis & re ostendo patrem, ita & vos, non enim eiusdem tantum sum cum patre substantiæ, sed & veritatis. *Dicunt ei, Nos patrem habemus Abraham, Dicit eis Iesus: Si patrē habetis Abraham, opera eius facite. Nunc autem quæretis me interficere.* Frequenter hoc in loco eorum animos cædis arguit, & Abrahæ meminit: quod facit, vt ab eius cognatione ipsos abducat, & gloriam tollat, persuadeátque non amplius in illo salutis spem esse reponendam. Non enim à natura cognatio, sed à voluntate: hoc vt ad Christum accederent, prohibebat. quod sufficere sibi ad salutē cognationem illam arbitrabantur. Quam autem veritatē dicit? quod æqualis est patri, propterea quęrebāt eū Iudæi interficere. *Quæretis me interficere quia veritatem vobis locutus sum, quam audiui à patre meo.* Vt non contraria patri dicere videatur iterum ad patrem cōfugit. *Dicunt ei. Nos ex fornicatione non sumus nati, vnum patrem habemus deū.* Quid dicitis? vos patrem deū habetis, & Christum hoc dicentem persequimini? Vides præcipuè eum dixisse patrem suum esse deū? Cum ergo eos ab Abrahæ cognatione exclusisset, non habētes quid dicerent, aliud quiddam maius ausi, se ad deū referunt, à quo etiam honore excludit eos Iesus, inquiens, *Si deus pater vester esset, diligeretis vtique me. Ego enim ex deo processi & veni. Neque à meipso veni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur: quia mendax est, & pater eius.* Exclusit eos à cognatione Abrahæ, & cum inde maiora auderent, maiorem etiam plagam infligit, quod non solum Abrahæ filij non sint, sed diaboli: secundum impudentiam vulnus incutiens, & testimonia reprehensionibus miscet. Interficere enim, inquit, diabolicæ malitiæ opus est. Neque enim simpliciter opera dixit, *Sed desideria*: vt & illum, & eos maxime cædibus delectari, authore inuidia, significet.

gnificet. Nam cum nullam haberet præter inuidiam causam, Adam perdidit: quod id verbum significat, *Et in veritate non stetit*: hoc est, vitæ rectitudine. Cum enim frequenter ipsum accusarent, quod ex deo non esset, hoc inde prouenire dicit. Ille nanque primus mẽdacium peperit inquiens: In quacunque die comederitis, aperientur vobis oculi. Mendacio ergo primus vsus est diabolus: homines non tanquã proprio, sed vt alieno vtuntur, ille vt proprio. Gen. 3. a *Ego autem si veritatem dico: non creditis mihi.* Vnde procedit, quod sine vlla causa vultis me perdere, nisi quia inimici estis veritatis? sin minus dicite peccatum meum: ideo addidit, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Quod autem dixerunt, Nos ex fornicatione non sumus nati. Nónne multi illicito coitu miscebantur? Tamen hoc omisso, illic insistit. Postquam autem non ex deo, sed ex diabolo eos esse ostendit, quod interficere diabolicum est, & mendacium dicere, quæ vtraque illi faciebant: iam cõtra ostendit amorẽ, quod quis dei sit esse argumentum. *Quare loquelam meam non cognoscitis.* Cum enim semper dubitarent, dicentes: Quid est quod dicit, Quo ego vado, vos non potestis venire? ideo inquit, Loquelam meam nõ cognoscitis. Nam mens vestra humi repit, mei sermones alte eriguntur. Quid si non possunt? Non posse hoc in loco, non velle est. In paruis eruditi estis, nil magnum aggredimi. Cum enim tanquam dei amatores se Christum prosequi dicerent, ideo vbi que probare conatur sui persecutionem dei odio, contrarium amore prouenire. *Vnum patrem habemus deum.* Ex honoribus, non ex operibus gloriamini. Incredulitas vestra, non me alienum à deo esse, sed quod deum non cognoscitis, est argumentum. Causa autem quod mentiri vultis, & diabolum imitari quod pusilli animi indicium est, vt Apostolus testatur: Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis? Quare autẽ non potestis? Quia desideria patris vestri vultis facere Curare, Contendite, adnitimi. Ecce 1. Cor. 3. a quod non posse, nolle est: quod Abraham non fecit. Sed quænam sunt eius opera? mansuetudo, modestia, obsequium. Vos contrà immanes & crudeles estis. Et quænam fuit audacia ad deũ confugere, qui Abraham indigni essent? Cum minus crimen euitare vellent, in maius inciderunt. Ex probrante nanque Iesu illis cædem, ad sui excusationem, vt

deum defendant, id facere causantur. Quod contra deum esse demõstrat. Illud enim verbũ processi ipsum inde esse, & ad nos venisse significat, nam cũ illi dicere possent, eum aliena quædam & noua afferre, ideo se à deo venire dicit. Merito ergo non auditis eum, inquit, cum ex diabolo sitis, qua gratia vultis me interficere. Quid in me reprehendere potestis? si hoc non est, cur mihi non creditis? Ita ex mendacio & cæde, à diabolo eos esse ostendens, infert, & Abraham, & à deo omnino esse alienos: & quia odio habent nihil iniuriantem, & quod eius sermonem nolunt audire: & modis omnibus deo se non esse contrarium arguit, neque propterea eos non credere, sed quia ipsi contrarij sunt deo. Etenim qui peccatum nõ fecit, qui se à deo venire, & à deo missum dicit, qui veritatem loquitur, & ita vt omnes in testimonium aduocet: si non creditur ei: constat auditorum vitio prouenire, quod carni dediti sint. Nouit enim terrenis deditam animam procliuem ad peccandum: idcirco, inquit. Nam pigri facti estis auditionibus vestris. Quoties enim terrena nequit homo contemnere, quomodo poterit cœlestia contemplari? Quamobrem adnitamur pro viribus dilectissimi, vt vitam nostram dirigamus, vt mẽtem expurgemus, vt nullæ nos sordes impediant, augete cognitionis lucem, neque iacite semen inter spinas. Qui non intelligit malam esse auaritiam, quomodo maiora cognoscet? qui his non abstinet, quomodo resistet illis? Bonum est rapere, non ea quæ pereunt, sed regnum cœlorum. Quippe quod vim patitur, neque desidia acquiri potest: sed cura & diligentia. Sed quid signat, vim patitur? vi opus est multa: angusta est via, robusta anima opus est, & generosa, raptores præoccupare adnituntur, nihil respiciunt, non accusationem, non damnationem, non supplicium illud solum curant, vt præcurrant cęteros. Rapiamus ergo regnum cœlorum, quæ rapina nõ crimini, sed laudi datur: crimen est, si non rapitur. Non enim alterius damno ditescimus, adnitamur ergo: & licet ira, & cupiditas nos perturbet, naturæ vim inferamus, mansuetudini assuescamus, parum laboremus, vt perpetuo quiescamus. Noli aurum rapere, sed diuitias quarum comparatione aurum lutum esse apparet. Dic quæso, plumbo tibi & auro proposito, quid potius raperes? Nõnne aurum? vbi qui rapit, punitur, maius honoras: vbi qui rapit, honoratur,

ratur, maius prodis: quod si vtrinque puniretur, num sanè ad hoc magis venisses? Hic nihil tale in manibus est, sed beatitudo. Et quomodo potest quis rapere, inquis? Disperge quæ habes. Quousque enim seruas illa, rapere non poteris. Propone tibi hominem plenis argento manibus, quoad id tenuerit, nunquid aurum rapere poterit, nisi id prius proiiciat, & expeditus relinquat? Rapientem bene expeditum esse oportet, ne quid eum impediat, si quidem etiam nunc contrariæ potestates sunt obuiæ, vt id nobis auferant. Quas fugiamus quæso, fugiamus, & nullam extrinsecus ansam relinquamus, incidamus funes, nudi à secularibus emergamus, Quis vsus preciosarum vestium? quousque tandem his ridiculis implicamur? quousque aurum defodiemus? Volebam ab his cessare admonitionibus, sed vos non permittitis, qui mihi semper admonendi occasiones & materias præbetis, sed nunc saltem à vitiis desistamus, vt vitæ exemplo alios erudientes, promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LIIII.
EX CAP. VIII.

Esponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nónne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respŏdit Iesus, & dixit: Ego dæmonium non habeo. Impudens quoddam & temerarium malitia est, quæ quū magis confundi deberet, magis irritatur, vt in Iudæis vsu venit. Oportuit enim vt Iesu verbis placarentur, eius admirari fiduciā, & verborum constantiam: sed maledicunt ei, & Samaritanum & dæmoniacū appellant, *Nónne bene dicimus, quia Samaritanus es & dæmonium habes?* Altior enim sermo, stultitia apud stultos videtur. Atqui nō meminit adhuc Euangelista Samaritanum Iesum antea à Iudæis appellatum: ex hoc tamē potest intelligi etiam sæpius eo in Iesum vsos vocabulo, *dæmonium habes.* Quis dæmonium habet? Num qui deum honorat, an qui honoribus deum prosequentem contumelia afficit? Quid Christus? Mansuetudine & clementia summa: *Ego dæmonium* (inquit) *non habeo, sed honorifico*

patrem meum, qui misit me. Nam vbi docere eos, & humilitatis admonere oportuit, ne quod Abrahæ semen essent se iactarent, vehemens fuit: vbi autem contumeliæ ferendæ erant, mansuetudine vtitur. Dicentibus enim illis, patrem deum & Abraham habemus: in eos inuectus est vehementius: quum habere dæmonium insimulatur, leuissimum se exhibet: ad nos erudiendum, vt quæ ad deum pertinet, maiorem in modum defendamus, quæ ad nos, contemnamus. *Ego non quæro gloriam meam.* Hæc dixi, inquit, quoniam non decet vt deum patrem appelletis quum sitis homicidę. Ob eius ergo honorem hæc locutus sum, & propter illum hæc audio, & me inhonoratis: Sed nihili mihi curæ est hæc contumelia, illi pœnas debetis, cuius gratia hæc audio: *ego non quæro gloriam meam*, ideo omissa vindicta ad doctrinam vertor, & consulo quæ faciatis, ex quibus non modò supplicium vitabitis, sed æternam vitam consequimini.

Sup. 6. d. e *Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum seruabit, non videbit mortem in æternum.* Hic non modò fides intelligenda, sed vitæ etiam puritas. Et superius ait, Vitam æternam habebit: hic, *Mortem non videbit:* simul ac significat, nihil se ab eis posse accipere detrimenti. Nam si quis eius sermonem seruat, non moritur, longè minus ipse: Tunc Iudæi: *Nunc cognoscimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & prophetæ mortui sunt.* Hoc est, qui dei sermonem audierunt, mortui sunt: & qui tuum audierint, non morietur? *Nunquid tu maior es patre nostro Abraham?* O inanem gloriam, iterum ad huius confugiunt cognationem, atqui consequens erat vt dicerent, nunquid tu maior es deo? aut qui te audiunt, maiores sunt quàm Abraham arbitrabatur? Primum ergo eos homicidas arguit, hinc ab Abrahę cognatione separauit. Et quum persisterent, alia via aggreditur, ostédés frustra eos laborare: & de morte nullum facit verbum, neque exposuit quam mortem intelligeret. Admonet auté se quàm Abraham superiorem, vt reuererétur, imò & qualiscunque esset, non tamen innocuum morte esse mulctandum. Quod si veritatem vobis dico, & peccatũ non habeo, & à deo sum missus, & melior quàm Abraham, nónne insanitis? nónne frustra laboratis, quum me tentatis interficere?

Supr. 4. b Quid illi? nũc cognoscimus quia dæmonium habes. Verùm non ita Samaritana, sed tãtùm: Nunquid tu maior es patre nostro·

noſtro Iacob? Iudæi contumelioſi erant & ſuperbi: illa diſcendi cupida, ideo dubitauit, & debita cũ modeſtia reſpondit, & dominum appellat: qui enim longè maiora pollicebatur, & dignus fide erat, non erat iniuria laceſſendus. Hi dæmonium habere dicunt: illa dubitantis, hæc incredulorũ & malignorum verba erãt. Nunquid tu maior es patre noſtro Abraham? Itaque hoc maiorem eũ facit, quàm Abraham. Quum autem abeuntem videritis, maiorem eſſe confitebimini: propterea dicebat, Quum exaltaueritis me, tunc cognoſcetis quia ego ſum. Et intuere prudentiam. Primùm à cognatione eos abſcindit, & ſe maiorem illo oſtẽdit, vt ex multa excellentia, prophetis quoque maior intelligatur: cũ enim ſemper prophetam appellarint, ideo inquit: Sermo meus nó capit in vobis. Illic nãque dicebat, mortuos ſuſcitare: hic autem non viſurum mortem qui credit: quod longè maius erat, quare magis exaſperati ſunt, dicentes: *Quem teipſum tu facis?* Et hoc contumelioſe, tu tibi blandiris, inquiũt. Quibus Chriſtus: *Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt.* Quid hoc in loco dicunt hæretici? Interrogatus, nunquid tu maior es patre noſtro Abraham: non auſus eſt palam affirmare, ſed latenter innuit. quid igitur? Nihil eſt gloria eius? Ad illos nihil. Sicut enim quum dicit, Teſtimonium meum non eſt verum: ſecundum eorum opinionem locutus eſt: ita hoc in loco, *Eſt qui glorificat me.* Et cur non dixit, *Pater qui miſit me quẽ vos dicitis, quia deus veſter eſt, & tamen non cognouiſtis eum?* Voluit oſtendere, quod nó ſolum patrem ipſum ignorent, verumetiam deum. *Ego autem noui eum.* Itaque ſi me ſcire dicerem, non ſuperbus eſſem: ſi neſcire, mendax: vox autẽ qui eum ſcire profitemini, mendaces eſtis: *& itidẽ ego mendax eſſem, ſi eum me neſcire dicerẽ. Si ego glorifico me.* Quum dixiſſent, Quem teipſum facis? inquit: Si quem me ego facerem, *gloria mea nihil eſt:* quemadmodum ego eum certè noui, ita vos ignoratis. Et vt non omnino eos ab Abraham ſeparauit, ſed inquit: Scio quod ſemen Abrahæ eſtis: vt magis in ipſos inueheretur: ita hic non totum abſtulit, ſed inquit, Quem vos dicitis: & verbis gloriam tribuens, grauius crimen reddidit. Quomodo autem eum ignoratis? quoniam qui pro ipſo omnia & facit & dicit, vt glorioſum reddat, contumelia afficitis, quum ab eo ſit miſſus: hoc autem probatum non eſt, probabitur autem

Hic ſupr d.

Supr. 5. c

in ſequentibus. *Et ſermonem eius ſeruo*. Hoc, ſi quid habebât poterant reprehendere: magnum nanque erat argumentum, ab eo miſſum. *Abraham pater veſter exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauiſus eſt.* Iterũ illos Abrahæ alienos probat, ſi qui ex his quibus ille gauiſus eſt triſtantur. Diem autem meũ, hoc in loco crucem mihi ſignificare videtur, quem in arietis oblatione Iſaac præfigurauit. *Ad hæc illi: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?* Ac ſi prope iam ad eam accederet ætatem. *Dicit eis Ieſus: Priuſquã Abrahã fieret, ego ſum. Et acceperunt lapides vt iacerent in eum.* Animaduerte quomodo ſe maiorem Abraham cõfirmauit. Si enim gauiſus eſt videre diem eius, ídque operæprecium duxit propter beneficium inde proueniens, gauiſum cõſtat, & quod longè maior eſſet. Nam quum Iudæi fabri filium eum appellarent, neque amplius quicquam de eo imaginarentur, paulatim eos ad maiorem ſui cognitionem erigit. Quum ergo audierunt ſe deum neſcire, non ægrè tulerunt: quum autem, *priuſquam Abraham fieret, ego ſum*, perinde ac ſi ipſorum nobilitas degeneraret, exaſperâtur, & lapides iaciunt in Ieſum. *Vidit diem meum, & gauiſus eſt*: ſignificans non inuitum ſe ad paſsionem venire, ſiquidem lauda qui in cruce delectatus eſt, quæ ſalus mundi erat. *Illi autem lapides iecerunt*, adeò proni erant in cædes, & veritatem cognoſcere negligebant. Sed cur non dixit, Priuſquam Abraham fieret, ego eram: ſed, *ſum*. Quemadmodum pater hoc verbo, ſum, vtitur ita & Ieſus ſignificat enim perpetuo eſſe ab omni liberum tempore, propterea blaſphemum eis verbum videtur. Quod ſi ad Abraham comparationem, quanuis per vim non tulerunt, quomodo tuliſſent ad patrem? *Fugit ergo iterum Ieſus*, vt hominem præſtaret, *& abſconditur*, cum ſatis eos admonuiſſet: & impleto officio ſuo, *exiuit de templo*, Et ſe ad ſanandum cæcum contulit, per opera ſe ante Abraham eſſe confirmans. Sed dicet fortaſſe aliquis. Qua gratia eorum conatus non cohibuit? ita enim credidiſſent. Paralyticum ſanauit, & non crediderũt, innumera operatus eſt, & in ipſa paſsione ſtrauit eos ſupinos, & viſum abſtulit, & non crediderunt: & quomodo ſi id feciſſet, credidiſſent? Animo enim deſperato nihil peius, quanuis ſigna, quanuis miracula videat, in eadem perſtat pertinacia. Etenim Pharao multis acceptis plagis,

Gene. 22. c

Mat. 13. g & Marc. 6. a

plagis, dum affligeretur tantum sapiebat, ad ultimum tamen die, idem perstitit, persecutus quos dimiserat. Quare Paulus, ut obduretur quis, inquit, ex vobis fallacia peccati. Sicut enim vires corporis moriuntur, & omnem sensum amittunt: ita & anima cum multis detinetur affectibus, virtuti moritur: & si quid attuleris, non sentit, sed siue supplicium, siue quodcunque aliud minaberis, nullo sane sensu mouetur. Quamobrem dum habemus salutis spem, dilectissimi, dum conuerti possumus, omnia faciamus. Qui enim non dolent, tanquam desperantes gubernatores naui ventis commissa, nihil sibi opitulantur. Cum enim inuidus, ut cupiditatem suam expleat, tantum intuetur, etsi pœna impendat, si internecio, eo duntaxat affectu possidetur: itidem & impudico & auaro usu venit. Quod si affectuum tanta vis est, longe maior virtutis: si propter illos mortem contemnimus, longe magis propter hanc: si illi animam suam contemnunt, quid nos pro salute nostra facere oportet? quæ nobis erit excusatio, si cum perditi homines tantopere perditioni suæ incumbant, nos pro salute nostra nullam adhibebimus diligentiam, sed inuidia cōsumemur, qua nihil peius? Inuidus enim ut proximum perdat, perdit seipsum. Inuidi oculus consumitur dolore, morte viuit perpetua, omnes inimicos existimat, etiam nihil iniuriatos, dolet quod deus honoratur: his lætatur, quibus & diabolus honoratur apud homines: sed hic non honor est. Noli inuidere, si apud deum honoratur, æmulare illi, & similis efficiaris: an non vis? quid ergo & teipsum perdis? quicquid habes proiicis, non potes similis illi fieri, neque virtuti vacare. Cur malitia imbueris? Congratulandum est proximo, ut etsi in bonis operibus pariter laborare non possis, ex congratulatione saltem merearis. Sufficit nonnunquam voluntas ad magnum bonum: ideo Ezechiel propterea Moabitas punitos dicit, quod lætati sunt super Israëlitis: & alios quosdam salutem consecutos, quod alienis malis condoluerūt. Quod si miserentibus aliorum malis est aliquod meritum, multa magis aliorum honoribus congratulantibus. Reprehendit Moabitas, quod super Israëlitis lætati sunt quos deus vltus est: & quanuis ipse puniat, non tamen vult ut eorum supplicio lætemur, neque enim vult eos vlcisci: quod si condolendū est vltorū supplicio, multo magis

Exod. 8. & seq. vsque ad 15.

Hebr. 3. c

inuehitur in [illegible]

Eze. 35. d

Nu.26.a honoratis non inuidendum. Sic enim Chore & Dathan perierunt: quibus inuident clariores reddunt, seipsos torquent. Fera enim venenosa inuidia est, fera immunda & morbus volũtatis, omni venia & excusatione indigna, omnium malorum & mater, & author: quamobrem radicitus eã euellamus, vt & præsentibus malis liberemur, & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LV.

EX CAP. IX.

T præteriens Iesus, vidit hominem cæcum à natiuitate, & interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, quis peccauit, hic, an parentes eius, vt cæcus nasceretur? Humanissimus dei filius, & nostræ cupidus salutis, & vt ingratorũ ora obstrueret, neminem obuium omittit, quanuis nemo ei attenderet. Quod propheta intelligẽs, dicebat: Vt iustificeris

Psa.50.a in sermonibus tuis, & vincas cũ iudicaris. Propterea hoc in loco, cum sermonũ ipsius altitudinẽ non acciperent, sed dæmonium habere dicerent, & interficere conarẽtur, egressus è templo cæcũ sanauit, cum vt absentia sua eorum irã sedaret, tum vt miraculi beneficio eorũ duritiem & immanita-

Hic infr.f tem placaret, tum vt suã confirmaret orationẽ. Neque paruum operatur miraculum, sed quod tunc primũ contingit. A seculo enim nõ est auditũ, inquit, quod aperuit quis oculos cæci nati. Cæci enim fortasse quispiã oculos aperuit, sed cæci nati adhuc nemo. Et quod egressus è templo ad illud dedita opera venerit, inde perspicuũ est. Ipse *vidit cæcum*, non ad ipsum cæcus accessit, & tam diligenter eum intuitus est, vt discipulos ad interrogandam conuerteret. Visu enim Iesu adeò in illum conuerso interrogarunt: *Quis peccauit, hic, an parẽtes eius?* Absurda interrogatio. Quomodo enim peccauit antequam natus esset? Quomodo parentum peccatis punitus est? Quomodo ergo ad hanc venerunt interrogationem? Antea sanato paralytico, dixit: Ecce sanus fa-

Supr.5.c ctus es, & noli amplius peccare. Cognoscentes itaque discipuli illum propter peccatum in paralysim incidisse, dicũt, concedatur illum propter peccatum paralyticum: de hoc quid

quid dicis? hic peccauit? quod est absurdum, cum esset à natiuitate cæcus: an parẽtes eius? sed neque hoc, siquidem pro patre filius non punitur: Quemadmodũ igitur puerum aliquo morbo affectum videntes, dicimus. Quid de hoc dicẽdum est? quid commisit puer? non rogando, sed dubitando: ita nunc discipuli dubitant potius quàm percontarentur: quid Christus? *Neque hic peccauit, neque parentes eius.* Hoc non absoluit eos à peccato. Nõ enim simpliciter dixit, Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed addidit, *Vt cæcus nasceretur, vt glorificetur filius dei.* Peccauit nãque hic, & parentes eius, sed non propterea cæcus est. Hæc autem dixit, non quod hic propterea cæcus non esset, & alij quidam propter parentum peccata visum amiserint. Neque enim est peccante alio alium puniri: nam si hoc concesserimus, concedemus & ante natiuitatem peccasse. Vt ergo dicendo, *Neque hic peccauit*: non intelligit à natiuitate peccare quempiam, & puniri. Ita dicendo, Et parentes eius: non est intelligendum, quod propter parenter puniendi sint filij. Nam Ezechielis testimonio hanc tollit dubitationem, Viuo ego dicit dominus, si erit parabola hæc qua dicitur, Patres vestri comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt. Et Moses inquit: Non morietur pater pro filio. Et de quodam rege inquit, quod propterea id non fecit, seruans legem Mosi: quòd si quis diceret, Et quomodo scribitur, qui reddit peccata parẽtum in filios, in tertiam & quartam generationem? Illud respondebimus nõ esse communẽ omnibus sentẽtiam, sed in quosdam qui ex Aegypto egressi sunt: hoc est, ex quo ex Aegypto egressi, post signa & miracula parentum peiores facti sunt, eadem quæ patres sui patientur cum eadem audeãt. Et quod de his sermo habeatur, si quis diligentius leget, certo intelliget. Qua ergo gratia cæcus natus est? *Vt manifestetus gloria dei.* Occurrit alia dubitatio, an aliter poterat gloria dei manifestari. Quíd ni? Neque enim dicit nõ potuisse, sed *vt manifestaretur.* Ergo iniuriam propter dei gloriã accipit. Quam iniuriã dic, quæso, si eum non contempsit, sed ex cæcitate beneficia cõtulit? Vidit enim interioribus oculis. Quid oculi Iudæis cõtulerũt? Maius supplicium cum videndo cæci essent. Quid cæcitas huic obfuit, propter quã vidit? Itaque vt mala huius vitæ mala non sunt, ita neque bona, sed peccatum duntaxat

Ezec.18.a. Deu.24.c. Exo.20.a.

malum. Cæcitas non est malum. Qui verò quod non erat, vt esset effecit, poterat & sic dimittere. Quidam dicunt hãc particulam, *vt*, non esse causam, sed euentus: vt illud, In iudicium veni in hunc mundum, vt non videntes videant: & qui vident, cæci fiant. Non enim venit, vt videntes fierent cæci, Et Paulus: Quia quod notum est dei, manifestum est illis, vt sint inexcusabiles. At non propterea manifestauit, vt priuarentur, sed vt consequerentur excusationem. Et alibi: Lex autem subintrauit, vt abundaret delictum. Verum nõ propterea subintrauit, sed vt prohiberetur peccatum. Ecce his in locis euentus aduerbium, tãquam enim optimus quidam domus dispensator partim perfecit, partim imperfectũ reliquit, vt per hæc de vniuerso incredulis rationem redderet: ita & deus tanquam domum quãdam ruinam minantem, corpus nostrum conglutinat & perficit, manum aridam sanat, dissoluta membra corroborat, claudos dirigit, leprosos mundat, ægrotos excitat, debilia cura confirmat, mortuos ad vitam reuocat, lippos oculos purificat, non habentibus largitur: quæ omnia cum naturalis sint imbecillitatis, meliora Christus efficiens suam indicat potestatem. Hanc autem particulam, *Vt manifestetur gloria dei*, de se, non de patre dicit. Patris enim gloria manifesta erat. Nam cum limo formatum à deo hominem audissent, ideo Christus nunc oculum finxit. Si enim dixisset: Ego ex terra formaui hominem, arduum visum esset auditoribus, re autem ostensum iam negari non poterat. Quamobrem ipse in sputo, & puluere commixto, absconditam gloriam manifestauit: neque enim paruum erat, vt creaturę opifex putaretur, Ab hoc enim & alia aggressus est, & à patre totum est creditum. Maioris nãque fides, minus etiã confirmat. Vniuersæ enim creaturæ homo est præstantissimus, & inter membra nostra oculus: propterea non simpliciter, sed hoc modo oculos effinxit. Nam licet portione paruus sit, maximè tamen necessarius, vt inquit Paulus: Et si dixerit auris, non sum oculus, nõ sum de corpore, num ideo non est de corpore? Quæcunque enim in nobis sunt, diuinæ sunt sapientiæ indicium: multo magis oculus qui totum corpus gubernat ac regit. Oculus ornat, non os tantum, sed totum corpus. Oculus lucerna est omnium membrorum. Quod enim sol mundo, hoc oculus corpori.

Hic inf. g *Roma. 1. c* *Ibidẽ 5. d*

Extincto

Extincto sole omnia perduntur & perturbantur, ita amissis oculis, pedes inutiles sunt, & manus & animus. Corrumpitur enim cognitio, his deum cognouimus. Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ sunt, intellecta conspiciuntur. Non enim corporis lucerna tantum oculus est, sed animæ potius. Quare vt in regio quodam loco, in altiore corporis parte sedem sortitus est, & cæteris præfertur sensibus. Hunc igitur formauit Christus, & ne materia eum nunc, neque in principio luto indiguisse arbitrareris: qui enim maiora, cum nihil essent, sine materia effecit, longè magis & hæc effecisset. Vt ergo intelligas non necessitatis causa hoc fecisse, sed esse eorum quæ in principio facta sunt opificem, illato luto inquit: *Vade & lauare.* Vt intelligas nihil mihi luto opus esse ad fingendos oculos, sed vt manifestetur in eo gloria mea. Quod autem de se dixerit. Vt manifestetur gloria dei: addidit, *Me oportet facere opera eius qui misit me,* Hoc est, manifestare meipsum, & facere eadem quæ pater. non similia, sed eadem: quod maioris est conuenientiæ, neque de his etiam, quæ vel minimum differunt dici potest Quis ergo contradixerit, cum eadem quæ pater, operatus sit? Neque enim tãtum finxit oculum, aut aperuit, sed visum largitus est: quod sanè argumentum est etiam animam inspirandi, qua non operante, oculus etiam perfectus minimè videre potest. Quaræ & animæ vigorem, & membrum arteriis, neruis, venis, sanguine, & cæteris omnibus ex quibus corpus nostrum cõstat perfectum, largitus est. *Me oportet operari, dum dies est.* Quid hoc significat? quam habet consequẽtiam? Sanè magnum hoc est, *Donec dies est,* dum licet hominibus in me credere, dum hæc durat vita laborandum est? *Venit nox.* Hoc est, futurum tempus. *Quando nemo potest operari.* Non dixit, quando non potero operari, sed, *nemo potest operari:* id est, quando non est amplius fides, neque labores, neque pœnitentia. Quod enim opus fidem appellet, dicunt ei: Quid facimus, vt operemur opera dei? Respondet, Hoc est opus dei, vt credatis in eum quem ille misit. Quomodo ergo hoc opus nemo potest tunc operari? quoniam fides non est, sed velint nolint omnes acquiescent veritati. Verum ne quis ad ambitionem hæc referret, eorum gratia omnia facere profitetur, qui in hac tantum vita habent credendi potestatem,

Roma. 1. c

Supr. 6. d

& nusquam alibi quicquam sibi possunt proficere. Ideo neque accedentem ad se cæcum curauit. Nam quod curari mereretur, & si vidisset, credidisset, & procurrisset ad Iesum: neque si præsentem à quoquam audisset, accedere neglexisset, ex sequentibus constat, ex eius, videlicet, fortitudine, & fide. Poterat enim secum cogitare, & dicere. Quid hoc? *lutum fecit, & liniuit oculos meos & dixit: Vade, lauare,* non potuit me prius curare, & inde ad Siloam mittere? Sæpenumero illic me laui, & multi mecum, & nihil profeci. Si quid posset, coram ostendisset, quemadmodum & Naa-
4. Re. 5. c man aduersus Helisæum dicebat. Iussus enim lauare se in
Luce. 4. c Iordane non credidit, cũ magna esset tunc Helisæi opinio. Cæcus autẽ non diffidit verbis Iesu, neque cõtradixit, neq; quicquam cogitauit huiusmodi, Quid lutum illinere oportuit? hoc potius cæcum redderet: Quis vnquam hoc pacto curatus est? Nihil tale reputauit. Ecce fides firma & prompta. *Venit nox,* Quo indicat post crucem, impios sibi curæ futuros, & multos alliciendos. *Adhuc dies est,* post quem penitus eos abscindit, vt statim significauit. *Quandiu in mundo sum, lux sum mundi.* Quod & alio in loco dixit, Credite do-
Infr. 12. f nec lux vobiscum est. Cur ergo Paulus, noctem præsentem
Rom. 13. d vitam appellauit, Christus diem? idem dicit, non verbis sed sententia: inquit enim, Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Noctem præsentem vitam appellat, quoniam in tenebris versamur, vel propter eius ad diem illam comparationem. Christus autem noctem futurum tempus appellat, quoniam peccatores nihil operari poterunt. Nox à Paulo præsens vita appellatur, quia in tenebris sunt, qui in peccatis & incredulitate degunt. Quamobrem fideles alloquens, ait. Nox præcessit, dies autem appropinquauit, ac si luce illa essent fruituri, & noctem, veterem vitam intellexit, Ab-
Ibidem. iiciamus, inquit, opera tenebrarum: Ecce quod illis noctem esse dixit: quare prosequitur, Vt in die honestè ambulemus vt lucem illam consequamur. Nam si huius seculi lux tam pulchra est, considera qualis illa futura sit: quanto enim solaris lux, lucernæ lumen excedit, tanto, imò longè magis illa solarem, quod inde significauit: Sol obscurabitur, ad illius, videlicet splendoris comparationem, vt non appareat. Quod si in hac vita vt splendidas nobis domos, & salubres comparemus, magnam pecuniarum vim ædificando auxij

consumimus

consumimus: considera qui nobis subeundi sint labores, vt clarissimam nobis in cœlis domum ædificemus, vbi lux illa ineffabilis. Hic enim & pugnæ, & contentiones de terminis & parietibus, illic minimè, nulla inuidia, nullus liuor, nulla de limitibus contentio: & hæc sine dubio relinquenda, illa perpetuo permansura sunt: hæc tempore consumitur, & multis subiecta est periculis, illa perpetuo manet: hanc pauper sibi comparare non potest, illam duobus potest obolis quiuis emere, vt vidua illa. Quamobrem quàm iam molestissimè fero, quod tot nobis bonis propositis desidemus, animo deficimus: & vt hic splendide habitemus, omnia facimus: vt autem in cœlo paruum vel comparemus hospitiũ, nihil curamus, vel laboramus. Dic quæso, vbi hic domum habere velles, in deserto, an in aliquo paruo oppidulo? Non puto, sed in regiis & magnis ciuitatibus, & rerum copia, & maior nobilitas. Ego tibi talem ciuitatẽ propono, cuius opifex & author deus est, in qua domũ minori quàm hic sumptu, minori labore cõdere atque ædificare poteris. Aedificant eam manus pauperum, hæc optima ædificatio, summa sapientia, sicut quàm hic facimus summa dementia. Etenim si quis te in Persidẽ visurum regionem illã, & mox reuersurũ duceret, iubétque vt illic domum strueres: nónne eius amentiam reprehendere, ac si inutilem suaderet impẽsam? cur non idem in hoc mũdo facis, quẽ paulopost relinques? Sed filiis relinquam, inquies: at illi paulopost te etiam sequentur, nonnuquam præcedent, itidem & eorum posteri, quod etiam te anxium reddet, cum hæredes tuos nõ diutius possessuros videas: Illic autem nulla huiusmodi suspicio, sed immutabilis & tibi, & nepotibus manet possessio, si eãdem virtutem imitabũtur. Illam domũ Christus ędificat, quo ædificãte, non opus est aliũ opificem accersere, neque vlterius laborare. Cũ deus opus faciendũ suscipit, quid amplius curandum? Ille necessaria colligit, ille opus erigit, neque hoc tantum mirandum, sed quod etiam satis, supérque optimum & supra quam optare possis ædificium: construit quippe optimus opifex est, & maximè tuæ studet vtilitati. Et si pauper es, & volueris hanc domum ædificare, nullam tibi pariet inuidiam: nemo enim inuidus illud domicilium intuetur, sed angeli tuis bonis lætantur, nemo illud contemnere poterit, nemo hoc morbo laborans illic habitat. Vici-

Luca.21.c

nos ibi sanctos, Paulum, Petrum, prophetas, martyres, angelorum cœtus & archãgelorum habebis. Quibus rationibus omnia nostra in pauperes conferamus, vt illa habitacula cõsequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LVI.

EX CAP. IX.

Haec cum dixisset, expuit in terram, & fecit lutũ ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius. Qui aliquam ex lectionibus vtilitatem cõsequi volunt, nihil his prætermittedum est, propterea scrutari iubemur scripturas. Multa enim quanuis in his facilia videantur, magnam tamen sententiæ profunditatem habent latentem. Considera propositum textum: *Hæc cum dixisset, expuit in terram.* Cur hoc? Vt manifestetur gloria dei. Et quia oportet me facere opera eius qui misit me. Non enim ab re quæ dixerat, reduxit nobis in memoriam Euangelista, & subdidit, expuisse: sed vt verba sua operibus confirmasse ostenderet. Et cur non aqua, sed sputo vsus est? Missurus eum erat in Siloam, ne quid ergo fonti adscriberetur, sed ex ore eius virtutem processisse intelligeretur, qui illi oculos & finxerit, & aperuerit *inspuit in terram,* hoc Euangelista significans inquit: *Et fecit lutum ex sputo.* Inde ne ex terra eam processisse virtutem suspicaretur, lauare iussit. Propterea vt cæci fides pateret, & perfidiam Iudæorum argueret. Nam credibile erat à pluribus abeuntem illis luto oculis visum, & re insolita omnium in se oculos conuertisse. Cum non facile esset creditu cæcum visum recuperasse multos viæ longitudine testes, & diligentiores spectatores rei insolentia comparat, vt attentiores facti, iam non possent, an is esset dubitare. Præterea veteri legi se non repugnare ostendit, cum ad Siloam mittit. Neque illud erat suspicandum, an aquæ illius virtute visum acceperit. Multi enim sæpe illic oculos lauerant, nullam gratiam consequuti, sed tunc fuit virtus Christi, quæ id operata est: ideo interpretatus est Euangelista Siloã, quod est missus, vt intelligas illic à Christo curatũ, vt Paulus inquit: Bibebant autem de spiritali consequente eos petra,

Supra. 5.f
Siloa.
1.Co.10.a

tra, petra autem erat Christus. Quemadmodũ ergo Christus petra erat spiritalis, ita & Siloa erat spiritalis, Mihi autem videtur repẽtinam aquę efficaciam, arcanum nobis significare mysterium. Quodnam? Admirabilem, & pręter omnium spem apparitionem. Sed intuere cæci animum in omnibus parentem, præbuit os, nihil solicitus an lutum esset, an sputum, & quid sibi Siloa opus esset, etsi hoc, cur illo? Non cur lutum liniret super oculos, aut cur lauari pręceperit, nihil tale reputauit: illud duntaxat curauit, vt pareret in omnibus imperanti, & in nullo perturbatus est. Quod si quis rogaret, quomodo abluto luto viderit, me modum nescire profiteor. & quid mirũ si nescimus? Neque enim euangelista, neque ipse qui curatus est, norat: sed factum vidit, modum deprehendere non potuit, quod interrogatus respondit. *Lutum imposuit oculis meis & laui, & vidi.* Rationem ignorauit, licet sæpius interrogatus. *Itaque vicini, & qui viderant eum prius, quia mendicus erat, dicebant: Nónne hic est qui sedebat, & mendicabat? Alij dicebant, quia hic est,* Magnitudo rei ad incredulitatem trahebat, licet tot modis essent ad credendum allecti. Alij autem dicebant: *Nónne hic est qui sedebat, & mendicabat?* Papè quò dei descendit humanitas? Benignissime mendicos curat. Iudæis silentium imponit, quod non claros & generosos viros, non principes, sed obscuros etiam sua dignos prouidentia ducebat. Venerat enim ad omnium salutem, & vt in paralytico, ita in hoc factum est. Neque enim ille qui se curasset norat, neque hic: quod propter Christi discessum accidit, qui semper ad subueniendum indigentibus properabat, vt omnis signorum dubitatio tolleretur. Qui ergo eum non videbant, quomodo ad gratiam loquebantur? Sic confirmabant miracula: neque enim ostiatim hic cæcus mendicabat, sed sedebat ad tẽpli ianuam. *Dubitantibus ergo omnibus de ipso, respondit: Ego sum.* Non puduit cæcitatis, neque populi furorem veritus est. Nihil dissimulauit beneficium prædicare. *Dicunt ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit eis: Ille homo, qui dicitur Iesus* Quid dicis? huiusmodi homo operatur? Sed nihil adhuc de eo magnum opinabatur. *Fecit lutũ, & vnxit oculos meos.* Verax sane: non dixit vnde fecerit, quod non viderat, sensit autem vngi. *Et dixit mihi Vade ad natatoriam Siloæ.*

Et vnde norat Iesum locutum? Ex sermone quem ad discipulos habuerat. Rem testificatur, modum ignorat. Nam si in his quę sensu & tactu percipiuntur, fides opus est, longe magis in his quæ videri non possunt. Et dixerunt ei, *Vbi est ille?* Clamantes iam cōtra ipsum, Intuere hic Christi humilitatem. Curatos dimittebat, quippe qui non gloriam, non populi plausum, non digito monstrari volebat. Et vide quoniam vere cæcus ad omnia respondet. Quærebant illi ipsum inuenire, vt eum ad sacerdotes adducerent, cum non inuenirent, illum ducunt vt melius interrogaretur: Ideo Euangelista sabbatum fuisse dicit, vt prauam eorum mentem ostendat, & cur Iesum quærerent, vt ansam aliquam haberent calumniandi miraculum propter legis transgresionem: & hoc constat quod statim, quomodo oculos ipsius aperuerit, interrogarunt. Et considera eorum verba. Non dicunt. quomodo vidisti: sed, *Quomodo aperuit tibi oculos?* vt darent ei materiam opus illud calumniandi. Ille autem tanquam non ignarus rei, breuiter respondet. Neque enim Iesu meminit, neque quod dixerit, Vade, lauare: sed tantum: *Lutum fecit, & imposuit super oculos meos, & laui & video.* ac si maximo in crimine Christum deprehendissent, ita mouentur: quasi dicerent, Ecce quæ Iesus operatur. Tu autem cæci constantiam intuere. Quod enim primum ab illis interrogatus dixerit veritatem, minimè mirum est: nunc verò admirandum, quod perteritus neque negat, neque prioribus verbis contradicit. Quid Pharisæi, vel alij potius? Adduxerunt eum tanquam negaturum sed contra euenit, manifestius quod nolebant intellexerunt, quod semper contingebat, vt apertius in sequentibus ostēdemus. Quid Pharisæi? *Quidam* (non omnes, sed pertinaciores) *dicebant: Hic homo nō est à deo, quia sabbatum non custodit. Alij autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere?* Ecce quod signis alliciebātur. Nam qui ātea miserāt, vt adduceretur: audi quid nūc, etsi nō omnes, dicant. Etenim licet principes, gloriæ cupiditate in incredulitate persisterent, multi tamen crediderūt, quanuis non confiterentur: populus autē inglorius erat, vtpote, qui nihil in synagoga poterat, principes clariores difficilius acquiescebant. Hos igitur principatus amor, illos metus continebat: quare inquit, Quomodo potestis credere, qui gloriam ab *Supra.5,g*

riam ab hominibus accipitis? Et ipsi quidem qui iniuste interficere conabantur, dei se esse dicebant. Qui cæcos curabat, eum ex deo esse non posse, eò quod sabbatum non seruasset, quod alij negant: quoniam peccator hæc signa facere non potest. Illi malignè omisso miraculo, quæ videbatur transgresio, adducunt in medium. Nō enim dicunt, in sabbato curat: *Sed sabbatū non custodit*. Hi infirmè subticent, probandum nanque erat non soluisse sabbatum. Ex signis tantum confirmant: neque immerito, adhuc hominem eum arbitrabantur. Quod si deum nossent. aliter eum excusare potuissent, quod videlicet sabbati dominus esset, & illud fecerit: sed nondum hoc sentiebant. Nemo tamen audebat sentētiam suam palam facere, sed dubitabant, pertim timore, partim ambitione. *Schisma ergo erat inter eos*: quod prius in populo ortum est, inde in principibus.: & alij quidem bonum esse dicebant, negabant alij, quod deciperet turbam. Vides stultiores multitudine principes etiam se scindentes? Non tamen generosum quicquam præ se tulerunt, cum Pharisæos instare intelligerent. Quod si omnino se scidissent, cognouissent fortasse veritatem: potest enim quis rectè scindi, idcirco inquit: Non veni mittere pacem in terram, sed gladium. Est & mala concordia, & discordia bona. Siquidem qui turrim ædificabant, concordes erant in malo suo, inde etsi inuiti, ad bonum tamen dissenserunt. Et socij Chore malè conueniebant, ideo bene diuisi sunt. Et Iudas cum Iudæis praue consensit? est ergo bona discordia, & concordia mala. Quamobrem ait: Si oculus tuus scandalizat te, erue eum: & si pes, abscinde. Quod si membrum malè coniunctum abscindendum est, nónne longè magis praui amici? Quare concordia non semper bona, sicut neque discordia mala. Dico hoc, vt malos fugiamus, sequamur bonos Nam si membrum insanabile metu ne reliqua corrūpat incidimus, non quod illud negligamus, sed vt seruemus cætera: quanto magis in his qui malè nobis iuncti sunt, ita faciendum? Quod si eos meliores reddere possemus, & nobis non officeremus, omnia essent facieda: sin incorrigibiles sunt, & nos lædimus, abscindendi sunt à nobis. Sæpe enim hoc pacto magna proficiunt: vnde Paulus, Tollite malum de medio vestrum: quod vt eiiceretur, ita fecisti. Grauis etenim, grauis est con-

Mat. 10. d
Gen. 11. a
Num. 16
Mat. 5. e
1. Cor. 5. d

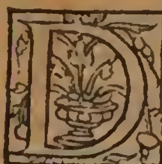
uerſatio malorum, ſed non tam citò contagium ſequitur, aut detegitur, vt prauorum hominum malitia. Corrumpunt enim bonos mores colloquia mala. Et propheta? Egredimini ex medio eorum, & ſegregamini. Nemo malum amicum ſibi conciliet. Nam ſi perditos filios emancipamus, neque veremur naturá, neque eius leges, neque vllam neceſsitudinem: longè magis notos, & conſuetudine deuinctos fugiemus, ſi mali erunt. Quamuis enim nullum inde nobis proueniat detrimentum, malas tamen ſuſpiciones vitare non poſſumus: Alieni enim vitam noſtram non perſcrutantur, ſed à ſociis & conſuetudinibus iudicant. Hæc eadem nuptas & virgines hortor. Præuidentes, inquit, bona non modò in conſpectu domini, ſed & hominum. Totis ergo viribus abnitamur, ne per nos ſcandalizetur proximus: Vita enim etſi rectiſsima ſit, ſi aliis erit ſcandalo, totum amittit. Et quomodo poteſt recta vita ſcandalizare? Cùm peſsimorum conſuetudo non bonam homini inurit opinionem: cùm enim freti, vel ficti cum malis conuerſamur, etſi nos non offendimus, alios tamen ſcandalizamus. Hæc viris, vxoribus, & virginibus dicta ſint, quorum conſcictia quę inde mala proueniant, diiudicet. Ego nihil mali ſuſpicor, neque alius fortaſſe perfectiorum: ſi ſimplicior frater in tua offendatur perfectione, oportet eius conſulere imbecillitati. Quod ſi ipſe nõ offenditur, offendetur tamen gentilis. Paulus autem iubet, vt ſimus ſine offenſione & Iudæis & Græcis, & eccleſiæ dei. Ego nihil mali de virgine ſuſpicor, diligo virginitatem. Dilectio malum non exiſtimatur. Maximè hanc veſtram amo conſuetudinem, neque poſſum abſurdum aliquid de ea cogitare. Sed quomodo externis id perſuadebimus? Debemus eorum rationem habere. Quamobrem ita res noſtras diſponamus, vt nemo infidelium, noſtra cauſa iuſtè poſsit offendi. Nam ſicut qui rectè viuunt, deum glorificant: ita qui praue, procliues ſunt ad blaſphemiam. Sed abſit, vt veſtrum aliquis ſit eiuſmodi: verùm ita luceant opera veſtra, vt glorificetur pater veſter qui eſt in cœlis: & nos eius gloria perfruamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

1. Cor. 15. d. *Hier. 51. c* *Rom. 12. d* *1. Cor. 10. g.* *Mat. 5. b*

HOMILIA

HOMILIA LVII.

EX CAP. IX.

Icunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. Non crediderunt ergo Iudæi. Scripturæ non simpliciter, neque temerè, sed quàm diligentissime legendæ sunt, ne quis scrupulus oboriatur: etenim non immerito hoc in loco quispiam dubitaret, cur quum dixerint, Hic homo à deo non est, quia sabbatum non custodit: inde eum interrogarint, *Tu quid dicis de illo, qui aperuit tibi oculos,* & non, qui soluit sabbatum? At excusationem pro accusatione posuerunt. Quid ergo dicendum? Non sunt hi qui dicebant, Hic non est à deo, sed qui dissentiebant, dicentes: Homo peccator non potest hæc signa facere. Quum ergo magis vellent illis silentium imponere, ne Christum defendere viderentur, eum qui eius virtutem in se expertus erat, in medium adducũt, & interrogant. Tu autem intuere pauperis sapientiam, quæ cæteros superauit. Cõfessus est prophetam esse, neque prauum Iudæorum iudicium ipsum perterrere potuit, quum dicerent: Quomodo potest esse hic à deo, qui sabbatum non custodit? *Et non crediderũt Iudæi quod cæcus fuisset, & vidisset, donec vocauerunt parentes eius, qui viderat.* Tu autem considera quot modis miraculum tegere & abolere conantur. Verùm huiusmodi est veritatis natura, vnde magis oppugnatur, inde magis confirmatur, & quo magis obtegitur, eò clarior euadit: aliter non esset hoc creditũ miraculum, quod perinde ac si omnes id prædicare conati essent, & Christi studiosissimi fuissent, ita claruit. Etenim eum etiam postmodum calumniari tentarunt, dicentes: Quomodo aperuit tibi oculos? quasi dicerent, nunquid magis aliqua? Quod alibi quum sanandi modum intelligere nequiuissent, calumniati sunt, in Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia: hic ad sabbati solutionem confugiunt, & quod peccator est. Atqui quum superius eum interficere, & opera eius arguere tentarent, audėter eos interrogauit, Quis ex vobis arguet me de peccato? & nemo respondit, nemo eũ blasphemiæ arguit, quum se sine peccato profiteretur. Quod si in aliquo argui potuisset, minimè tacuissent. Nam qui dicentem se ante Abraham esse, lapidibus petierunt, & à deo

Matt. 12. & Lu. 11 b
Supra. 8. f

non esse, & se à deo esse gloriati sunt, quum essent homicidæ, & tot miracula facientem, deo cõtrarium, & sabbatum non custodire obiecerunt: si vel vmbram aliquam criminãdi habuissent, non sanè tacuissent. Quod si propterea peccatorem vocant, quoniam sabbatum soluere videretur, friuolum profectò hoc crimen, & multam eorum arguit temeritatem. Quamobrem his distracti rationibus impudentius quiddam aggrediuntur: *Non crediderunt* (inquit) *quod cæcus fuisset & vidisset.* Quomodo ergo accusabant: quod sabbatum non custodiret? Certè tanquam credentes. Nónne multitudini & vicinis qui eum cognoscebant credidistis: sed vt dixi, mendacium etsi oppugnare veritatem videatur, seipsum tamen detegit, & veritatem reddit clariorem, vt in presentia contigit. Ne quis enim diceret, nihil certi vicinos, & qui eum viderant attulisse, sed fuisse assimilem, aduocãt parentes, & inuiti miraculum verum confirmarunt. Nam parentes maximè eum norant, & cùm eum perterrere nõ possent, quin audenter acceptum publicaret beneficiũ, per parentes infirmare miraculum arbitrati sunt. Et vide interrogationis prauitatem, aduocatis in mediũ parentibus, vt metum incuterent, vehemẽtia quadam & indignatione interrogant, *Hic est filius vester?* Et non dicunt qui cæcus fuerat, sed, *quem vos dicitis, quia cæcus natus est*, ac si malè facerent, & opera Christi confirmarent. O scelestos, & plus quàm scelestos, & quisnam pater ita de filio mentiri optaret? tantùm non dicentes, quem vos cæcum fecistis, imò & vbique cæcum prædicastis, quomodo nunc videt? O dementiam: vestra hæc malignitas, vestrum commentum. Dupliciter ergo ad negandum eos impellere conantur, dicẽdo: *Et quem dicitis, & quomodo videt?* De tribus itaque parentes interrogati, an filius eorum esset, si cæcus fuisset, & quomodo videt. Duo tantum confitentur, tertium se nescire dicunt, vt magis veritas probaretur, vt nemo præter ipsum curatum, & maximè ad id testandum idoneum, rem ipsam confiteretur. Et quonam modo ad gratiam locuti essent parentes, qui eorum quæ norant, aliqua conticebant propter metum Iudæorum. Quid ergo dicunt? *Quod hic est filius noster scimus: & quod cæcus natus sit: quomodo autem nunc videat, aut quis aperuerit eius oculos, nos nescimus. Ipse ætatem habet, ipsum interrogate, ipse de se respondebit.* Dignum fide ducunt ad sui

ad sui excusationem, non est puer, neque desipit, potest de seipso testimonium perhibere: hoc autem dicebant propter metum Iudæorum. Ecce quomodo iterum euangelista eorum mentem, sententiámque exponit. Hæc dico, quia quum superius dixerunt, quod æqualem se deo faceret, quod si ea nō Christi, sed Iudæorum fuisset sententia, addidisset sanè Euangelista ita Iudæos intellexisse. Quum ergo parantes rursum ad sanatum eos remisissent, iterum inclamāt, & palam atque impudenter. Non quidem dicūt, nega Christum te sanasse, sed pietatis vmbra id tentant. *Da, inquiūt, gloriam deo.* Nam si parentibus dixissent, Negate filium vestrum esse, & cæcum natum, perquam ridiculum fuisset: itidem si huic negare suasissent, manifesta fuisset impudentia: quare non sic dicunt, sed alia aggrediuntur via, *Da gloriam deo,* confitere nihil Christum in te operatum. *Nos scimus quia hic homo peccator est.* Quare ergo ipsum nō reprehendistis, quum diceret, Quis me arguet de peccato? Vnde eum scitis peccatorem? & quum ille non dedisset, & obuiam Christo factus, nō propterea reprehēsus est, sed rogauit eum Christus: *Credis in filium dei?* vt intelligas ita dari gloriam deo. Quod si non esset æqualis patri, non esset æqualis gloria: sed quum idem qui patrem honorat, honoret & filiū, meritò non arguitur cæcus. Quum ergo expectarent Iudæi, vt parentes miraculum negarent, nihil tale dixerūt. Cum verò nihil se ex eo consecutos vident, iam peccatorem esse calumniantur. Respondet ille: *Si peccator est, nescio: vnum scio, quod quum cæcus essem, nunc video.* Nūquid timuit cęcus? minimè. Et quomodo qui prophetam asseuerat, nunc dicit: Si peccator est, nescio? Non ita sibi persuadebat, neque suis verbis pugnādo eum à criminibus, neque propter acceptū beneficum excusandum, sed à re ipsa testimonium afferendum satius ducit. Nam si post multa verba dicente eo, quod nisi esset dei cultor, non potuisset hæc signa facere: ita indignati sunt, vt dicerent: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Si hoc à principio dixisset, in quam prorupissent insaniam? Si peccator est, nescio: quasi dicat, nihil de hoc in pręsentia dico, nihil pronuncio: illud quidem manifestè noui, & affirmare possum, si peccator esset nō hæc faceret. Quibus verbis neque se, neque testimonium suum suspectum reddidit, quod ad gratiam loqueretur, sed rem ipsam testi-

Supr. 5.c

Supr. 8.f

ficaretur. Neque enim efficere poterant, quin miraculum fecerit: illi autem iterum ad priora reuertũtur, modũmque curationis diligẽtius percontantur, more canum venatione sibi proposita, nũc huc, nunc illuc discurrentes, & ad eundẽ redeuntes locum, vt assidua percõtatione eum ad suam trahant volũtatẽ: & aiunt, *Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos?* Ille cõfundens eos, acrius iam inuehitur: donec enim miraculum disquire & iudicari oportuit, verecũdius locutus est: quum autem planè patuit, bona causa fretus, eos audacter aggreditur, aitque: *Dixi vobis semel, & me nõ audistis quid amplius vultis audire?* Cõsidera mendici aduersus scribas & Pharisæos fiduciam: tam valida est veritas, tam imbecille mendacium: illa enim etiam imbecilles corroborat, & claros reddit, hoc etiã fortes deprimit atque debilitat: quasi dicat mendicus, Verbis meis non attenditis, ideo nihil amplius dicam, neque respondeo cum me sæpius frustra interrogaueritis: neq; vt rem sciatis, velitis audire, sed vt audita calumniemini. *Nunquid & vos vultis discipuli eius fieri?* Iam se discipulis adnumerat: hoc enim significat, *Nũquid & vos?* Eos prætcrea arguit, & vituperat, & meritò sanè. Cũ enim intelligeret hoc eos maximè lædere, ita locutus est: indiciũ sane fidentis animi, & ad superna euolantis, & illorum cõtemnentis insaniam. Ad hæc eius maximam ostendit dignitatem, cui maxime fidit, & quod quem admirari & collere deberent, eũ contumelia afficiunt, ille tamen non afficitur, sed quod ipsi ad cótumeliam faciunt, honoris loco accipit. *Tu discipulus illius inquiũt, sis, nos autem Mosi sumus discipuli.* Sed non sequitur, nõ enim Mosi, Nec Christi estis. Si Mosi essetis, essetis & Christi. Idcirco superius inquit Christus: Si crederetis Mosi, crederetis & mihi, de me enim ille scripsit. Cũ enim ad hos semper sermones cõfugerent: *Nos scimus, quod Mosi locutus est deus.* Cuius testimonio? Maiorum aiunt nostrorũ. sed nónne maioris authoritatis est, qui hæc per signa cõfirmat, quã maiores vestri? nam à deo venit, & cœlestia loquitur. Et non dixerunt, Nos audiuimus, quod Mosi locutus est deus: sed *scimus*. Et audita vos Iudæi scire asseueratis, visa autem auditis minora arbitramini. Atqui illa quidem minimè scitis, sed audistis: hæc non audistis, sed scitis. Cæcus autem. *In hóc enim, inquit, est mirabile, quod vos nescitis vnde sit.* Et talia signa facit, quum non homo insignis

Supr. 5. g

gnis apud vos, neque clarus, neque gloriosus hæc posſit: vt ſit vbique manifeſtum deum eſſe, neque vllo humano egere auxilio. *Scimus autem, quod deus peccatores non exaudit.* Cum enim antea dixiſſent: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere, eorum innititur ſententiæ, & eadem verba cõmemorat. Opinio mea, inquit, & veſtra conſentit, in ea permanere. Et intuere viri prudẽtiam. Semper in ore habet miraculum, quod cum capere nõ poſſet, ab eo ratiocinatur. Vides illa verba, Si peccator eſt neſcio, nõ eſſe dubitantis? Abſit. norat enim non eſſe peccatorem. Ecce nunc tempori quomodo reſpondet. *Scimus quod deus peccatores non exaudit: ſed ſi quis dei cultor eſt, & voluntatem eius facit.* Vbi non modo eum à peccatis abſoluit, ſed acceptiſsimum deo, & omnia dei opera facientem demonſtrat. Nam cum ſe Iudæi dei cultores dixiſſent, ideo addidit, *& voluntatem eius facit:* quaſi dicat. non ſatis eſt Deum cognoſcere. Inde miraculum extollit, *A ſeculo non eſt auditum, quod aperuit quis oculos cæci nati.* Si ergo confitemini deum non exaudire peccatores, & hic ſignũ fecit, quale nemo vnquam alius cõſtat omnia virtute aſſecutum, quæ humanam longè exuperat. Ad quem Iudæi: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Donec eum negaturum ſperarunt, dignum cui crederent exiſtimarunt, & ſemel atque iterum eum vocarunt. Quod ſi ei non credendum ducebatis, cur aduocaſtis? cur iterum interrogaſtis? Cum vera locutus eſt, & ideo maxima erat admiratione obſeruandus, tunc accuſant. Quid autem ſignat, *In peccatis natus es totus?* Exprobrant ei cæcitatem: ac ſi dicant, A prima ætate in peccatis es: quaſi ideo fuiſſet cæcus, quod non ſequebatur: quem conſolatus Chriſtus ait: *In iudicium ego veni in hunc mundum, vt non videntes, videant: & qui vident, cæci fiant.* In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et quid dixerat nunquid ſuam ſententiam attulerat, & non potius communem, cum inquit: Scimus quod deus peccatores non exaudit? *Et eiecerunt eum foras.* Ecce veritatis præconem, quomodo ſapientiã non impedit paupertas. Vides quod audiuit à principio, & quod pertulit, & quomodo verbis & operibus teſtatus eſt? Hæc ſcripta ſunt ad imitationem noſtram. Nam ſi is qui Chriſtum non viderat, ante eius hortationem tantum confirmatus eſt, vt in conſpectu totius populi homicidæ, furentis, inſani, &

hortatur ut fide[m] Christum confi[teamur]

eius voce Christum damnare cupientis, nec assensus sit, nec acquieuerit, sed perquàm fidenter eorum os obstruxerit: & expelli maluerit, quàm subticere veritatem: quanto magis nos, qui tandiu in fide viximus, qui per fidem tot miracula intuiti sumus, qui maiora quàm ille accepimus beneficia, qui interioribus oculis arcana mysteria conspicamur? Nos igitur in tantum vocatos honorem, incredibilem pro Christo fiduciam prę nobis ferre oportet, contra eos qui aliquid accusare & loqui aduersus Christianos moliuntur: eorum linguæ cohibendæ sunt, neque temere eis parcendum. Hoc autem facere poterimus, si confidemus, si scripturis operam dabimus, neque eas audire neglexerimus. Nam si quis attãtionem huc ingressus adhibuerit, etiam sine domestica lectione, annuo spatio satis proficere poterit. Neque enim hodie vnum, cras aliud legimus, sed semper idem. Veruntamen nonnulli tam misere affecti sunt, vt diutius audiendo ne nomina quidem librorum intelligant, nec pudet, nec verentur tam negligenter in dei concionem ingredi. Quod si citharœdus, vel saltator vel mimus aliquis ad scœnã aduocaret ciuitatem, omnes frequenter concurrerent, & admoniti gratias haberent, in quo spectaculo diei dimidium consumũt, nulli alij negocio vacantes: deo autem nos per prophetas & apostolos alloquente, oscitamus, desidemus, hallucinamur, & plurimum fastidimus, quare in forum egredimur: in hyeme verò cum pluuia, & lutum impediret, domi sedemus, aut in theatris sine tecto, quo à pluuia defendamur. Maxima pars imbre, vento, frigore, luto, viæ longitudine contempta, insani perstiterunt, nulla eos causa domi continet, nulla quin ad spectacula frequentes cõfluant, prohibet, huc sub tectum sine frigoris & pluuiæ iniuria, ad animæ suæ salutem nemo ea alacritate concurrit. Sunt ne hæc toleranda? Ideo in illis apprimè edocti, in necessariis quàm pueriliimperitiores sumus. Quod si quis te aut aurigam, aut saltatorem vocaret, contumeliam id duceres, eámque pro viribus propulsares: ire autem ad eorum spectacula nõ recusas, & cuius artis nomen fugis, eam fere omnem, prosequeris: cuius autem & nomen & res, hoc est, esse & vocari Christianus profiteris, quidnam sit, non intelligis. Quid hac dementia peius? Hæc frequẽter vobis dicere statui, veruntamen veritus sum, ne frustra, & sine fructu mihi odium

odium comparem. Video enim non iuuenes tantum, sed & senes insanire, quorum gratia maiorem in modū erubesco, cum video virum canicie venerabilem, eam labefactantem & filium secum trahētem. Quid hoc magis ridiculum? quid indignius? filius à patre impudentiam discit, Mordent hæc vos verba? hoc & ego volo. Verba vos mœrore afficiant, vt per opera à turpitudine liberemini. Sunt enim nonnulli multos his frigidiores, quos illorum nō pudet, sed pro re multa verba faciunt: quos si rogaueris quis Amos sit, quis Abdias, quot prophetæ: quid respondeant, nesciunt: de equis, aurigis, sophistis, rhetoribus, quàm vis reddant rationem. Inde quæ hinc iactura, quod detrimentum sequatur, interrogant. Propterea ingemisco, quoniam quod sit damnum, quod malum non intelligitis. Dedit tibi vitam deus, vt se coleres: tu eā incassum & inutiliter consumis. Quæris, quod si damnum? Si vel parum argenti amiseris, id omnino damnum appellas: sin totos dies in diaboli operibus consumpseris, nihil omisisse opinaris. Opus est in sacrificiis, & precibus vitam omnem impendere: tu ad clamores, perturbationes, obscœna verba, contentiones, intempestiuas voluptates, magicas, in tuum conuertis detrimentum: & cum hæc cōmiseris, quod damnum acceperis, interrogas: neque intelligis omnia potius amittenda, quàm tempus. Aurum amittis, poterit recuperari: amissum tēpus difficulter. Breue nobis in præsenti vita prę statur, quo nisi in necessariis, vtamur, quid illuc migrantes faciemus? Dic quæso, si cui filiorū tuorū præciperes, vt aliquam artem disceret, ille autem vel domi, vel alibi tempus frustra cōtereret, possētne apud magistrum excusari? Nónne diceret, conuenimus, tempus statuisti? Si tibi non curæ est, vt apud me arti imcumbat filius, quomodo eum erudiemus? Hæc & vobis dicēda sunt. Nam exiget à nobis deus rationem. Vobis, inquit, tempus dedi vt pietatem, vt rectè viuendi artem erudiremini, cur incassum & inutiliter hoc tempus consumpsistis? Cur pręceptorem frequenter nō petistis, neque doctrinæ vacastis? Quod autem doctrina sit dei cultus, audi prophetam cum inquit: Venite filij audite me, timorem domini docebo vos. Et iterum: Beatus vir quem tu erudieris domine, & in lege tua docueris. Cum verò tempus inutiliter consumpsisti, quam habebis excusationem? Et qua gratia nobis breue tempus

Psal. 33.c
Ibid. 93.

præscripsit deus? O stultitiã, ô insipientiam, pro quo maxime gratiæ habendæ sunt, quod labores nobis, & sudores minuit, quod requiem nobis & æternitatem largitur, id & reprehendis, & molesto fers animo. Sed nescio quomodo in tam longum sermonem venimus, qui iam finem desiderat. Nostræ nauque imbecillitati & miseriæ tribuẽdum est, quod longiusculam fastidimus orationem: in spectaculis autem à meridie ad noctem immorati, cum funabulis domum reuertimur. Sed ne semper vos accusemus, hoc nobis impendite beneficium, vt aliis omissis omnibus, his incumbatis. Vestro enim lucro & nos lucrabimur gaudium, lætitiam, laudem præterea & remunerationem. Omne autem lucrum vestrum erit, quod tam stultè ante hac saltationibus dediti, propter timorem dei & honorationem nostrã, vos morbo illo liberaueritis, & vinculis solutis, ad deum festinaueritis. Neque illic tantum mercedem, verumetiam in hac vita, veram consequimini voluptatem. Eiusmodi nanque virtus est, vt cũ futuro præmio in præsenti quoque vitam nobis suauissimam suggerat. Pareamus ergò scripturæ diuinæ præceptis, vt in præsentibus & futuris fruamur bonis, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LVIII.

EX CAP. IX.

T audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filiũ dei? Respondit ille, & dixit, Quis est domine vt credam in eum? Qui propter veritatem & Christi cõfessione malo & contumelia aliqua afficiuntur, hi maximè à deo honorantur. Vt enim qui propter deũ pecunias dispergit, is maximè eas inuenit: & qui odit animã suam: is vel imprimis amat, ita contumelia affectus propter deum, is plurimum honoratur à deo: quod cæco vsu venit. Eiectus est è templo à Iudæis, & à templi domino, inuentus est. A pestifero cõcilio liberatus, salutiferũ est fontem consecutus. Contemptus à contemptoribus Christi, ab angelorum rege honoratus est. Hæc sunt veritatis præmia, ita & nos dispersis his rebus, & pecuniis nostris, illac fidẽter proficiscemur

ficiſcemur. Si hic inopi largiemur, quieſcemus in cœlis. Si propter deũ nobis maledicetur, & in hac & futura vita laudabimur. Eiectum è templo inuenit Chriſtus, quem Euangeliſta hac gratia veniſſe ſignificat. Et cõſidera quibus eum præmiis remunerat, ſummo omnium bonorum. Se enim ei notum fecit, à quo prius ignorabatur, eumq́; diſcipulis ſuis annumerauit. Et intuere illius diligentiam: dicente enim Ieſu: *Tu credis in filium dei?* reſpondet, *Domine quis eſt,* Nondũ enim ipſum viderat quãuis ſanatus: antea nãque cæcus fuerat, ſanatus ad Iudæos adductus eſt, vt enim munerarius athletam victoria inſignem & coronatũ, ita hunc Ieſus accipit. *Tu credis* (inquit) *in filium dei?* Quid hoc? Poſt tantam cum Iudæis controuerſiam, poſt tot verba & contentiones an credat interrogat: non quod eius ignoraret animum, ſed vt notum aliis faceret, & eius ſe fidem plurimi facere demõſtraret. Cõtumelia me tantus populus affecit, inquit, ſed nihil impendo, fides tua mihi curæ eſt. Pluris enim faciendus eſt vnus, qui domini facit voluntatem, quàm multi trãſgreſſores. *Tu credis in filium dei?* ac ſi præſens quæ dixerat, accepiſſet, rogat, & ſui concitat deſiderium. Neque primũ ait, crede, ſed interrogauit. Quid ille? *Et quis eſt domine, vt credam in eum?* Deſiderantis & valde inquirentis animæ verbum, pro qua tanta locutus eſt ignorat, vt veritatis amatorem eum intelligas. Dicit ei: *Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ille eſt.* Non dixit, ego ſum: ſed remiſſius adhuc, & vidiſti eum. Dubium verbum, ideo manifeſtius ſubdit *Qui loquitur tecum, ille eſt. At ille ait: Credo domine: & procidens adorauit eum.* Neque dixit ego ſum qui te curaui: qui dixi tibi, Vade, lauare in Siloa: ſed his omnibus omiſſis, inquit: *Credis in filium dei?* ille affectum ſuum eueſtigio adorando prætulit, quod pauci curati fecerunt, vt leproſi illi, & alij: hoc pacto diuinam eius virtutem demonſtrauit, ne quis verbo tenus dixiſſe arbitrari poſsit. Eo autem adorante, inquit Ieſus: *In iudicium ego veni in mundum, vt non videntes, videant: & qui vident, cæci fiant;* Hoc & Paulus inquit: Quid ergo dicemus, quod gentes non ſequentes iuſtitiam, acceperunt iuſtitiam: iuſtitiam autem ex fide Ieſu: Iſraël autem ſequens legem iuſtitiæ, in legem iuſtitiæ nõ venerunt: His verbis, *in iudicium veni:* magis illum in fide cõfirmat & qui aderant excitauit: hoc eſt, Phariſæos qui ſequebantur in

Luc. 17. d

Rom. 9. g

iudicium, id est in maius supplicium: ostendens qui se tanquam peccatorem dãnarent, dãnatos esse, hoc in loco duos visus, & duas meminit cæcitates: & quæ sensu, & quæ intellectu percipiuntur. Tum quidã ex Pharisæis loquebantur: *Nunquid & nos cæci sumus?* Vt in alio loco, Nemini seruimus vnquam, & ex fornicatione nati non sumus: ita his sensibilibus tantum insistebãt, & huius pudebat cæcitatis. Inde ostendens melius fuisse eis cæcos esse, quàm videre, inquit, *Si cæci essetis, non haberetis peccatum:* Quum cæcitatem ignominiam putarent in eos inuehitur, quod propterea magis punietur. Ita semper humani animi elationem comprimit, & ad magnorum & mirabiliorum erigit cognitionem. Nũc vos videre dicitis, vt antea deum vestrum esse dicebatis, sed non videtis, ita quod sibi laudi arbitrabantur, id supplicio fore ostendit. Et à priori quidem cęcitate cęcum natum curauit, nunc de Iudæorum disputat cæcitate. Ne enim dicerent, non propter suam cæcitatem, ad eum non accedere, sed deceptorem vitare, huc omnem refert disputationem. At non simpliciter Euangelista inquit audisse hæc Pharisæos, qui cum eo erant, & dixisse, Nunquid & nos cæci sumus? Sed vt tibi in memoriam reducat, hos illos esse qui antea Christum oppugnabant, & lapidibus impetebant. Sunt enim quidam in superficie quidem sectatores, qui facilè in contrariam mutantur sententiam: vnde ergo non deceptorem, sed pastorem probat, adducendo vtriusque iudicia, & sic eis rei veritatem inquirẽdam relinquit. Et primum quis deceptor & fur sit, demonstrat inquiens: *Amen amen dico vobis, qui non ingreditur per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro.* Ecce latronis signa primum palam non ingreditur, neque audet, inde non per scripturarũ testimonium, quod per ostiũ significat. Hic & qui fuerunt, & qui futuri sunt notat, & Antichristũ & falsos Christos, & Iudam, & Theudam, & alios huiusmodi. Meritò autem ostium scripturas appellat, quoniam nos ad deum ducunt, & eius nobis cognitionem aperiunt, ipsæ oues faciunt, ipsæ custodiunt, neque lupos irrumpere permittunt. Tanquam enim ostium firmissimum hæreticos arcent, & in tuto constituũt, neque nos, modò velimus, aberrare vnquam sinent. Et nisi hoc ostiũ infringamus, nunquam nos inimici nostri poterũt expugnare, per hoc ostium & pastores, & alij omnes

Cap. X.

nes ingrediemur, in ouile auté, hoc est, ad oues & earum curam. Qui enim sacra non vtitur scriptura, *sed ascendit aliunde*: id est, non concessa via, *is fur est*. Ecce cum patre conuenientiam, cum scripturas in medium proferat. Ideo Iudæis dicebat, Scrutamini scripturas. Et Mosen, & prophetas omnes adducit in testimoniũ. Omnes inquit, qui audiũt ex prophetis, venient ad me. Et si crederetis mihi: hic idem per translationem ponit, Hac autem particula. *Ascendit aliunde* & scribas significat qui cum docerent, & facienda præciperent, ipsi legem transgrediebantur, quod ipse exprobrauit dicens: Nemo vestrum facit legẽ. Et recte inquit, *ascendit*, & non ingreditur, nam furis est sepem vel parietem ascẽdere, & cum periculo omnia moliri, Ecce quo pacto descripsit latronem. Considera pastoris signa. *Qui ingreditur per ostiũ, hic est pastor ouium, huic ostiarius aperit, & vocem eius oues audiũt. Et proprias oues cum emiserit, ante eas vadit.* Hæc pastoris est & furis differentia. Videamus quo pacto sequentia conueniant: *Huic* (inquit) *ostiarius aperit*. Mansit in translatione vt significantius loqueretur. Quod si ad verba parabolam vis accommodare, nihil prohibet hoc in loco per ostiarium Mosen significari, cui eloquia dei credita sunt, cuius vocem oues audiunt. *Et proprias vocat nominatim*. Cum enim frequenter eum deceptorem vocarent, idq; ex incredulitate sua confirmarent, dicentes: Quis principiũ credidit in eum: non ex ipsorum pertinacia se, sed illos deceptores putandos: quod sibi non crederẽt, & meritò ab ouiũ numero expellendos ostendit. Nam si pastoris est per solitum ingredi ostium, ipse per hoc ingressus est, & omnes secuti poterunt oues esse: qui inde se auerterunt non ipsos pastor, sed ipsi se ab ouium numero abdicarunt. Quòd autem se ostium appellarit, nemo perturbetur: siquidem & pastorem se, & ouem dicit, & variè suam prædicat dispẽsationẽ. Quando nos patri offert, ostium: quum nostri curam gerit, pastorem se profitetur. Néve vt ipsum patri tantum offerre nos putes, etiam se pastorem dicit. *Et oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat, & educit eas, & ipse ante eas vadit.* At contrarium pastores faciunt, sequuntur non præcedunt, sed vt se omnium ad veritatem inueniendam ducem ostẽdat, cõtrarium pastoribus morem seruat: quẽadmodum cũ oues per orbẽ dimisit, non extra, sed in medio luporum

Supra. 5. f

Ibidem. g

Supra. 7. c

Ibidem. g

misit. Longe enim admirabilior ars nostra pastoralis est. Videtur auté & cæcus hoc in loco significari, qué è medio Iudæorum vocauit, & audiuit vocé eius, & cognouit. *Alium oues non sequuntur, quoniam eius vocé nesciunt.* Siue de Theu-

Act. 5.f

dæ & Iudę assertoribus hic loquatur. Omnes, inquit, qui in eos credunt, dispersi sunt: siue de futuris qui à pseudochristis decipiendi erant. Et ne dicerent ipsum vnum illorum esse, plurimum se ab illis diuersum ostendit, & primũ à doctrina scriptutarum quibus eos adducit, illi aliunde: inde ab ouium obedientia, quæ omnes ipsi non viuenti tantum, sed & mortuo paruerunt, illos quàmprimum dimiserũt. Præterea quod non paruum est, illi tanquam tyranni per seditionem omnia faciebant, à qua suspicione tantũ hic aberat, vt cum vellent ipsum regem facere, recusaret: & cum rogarent, an liceret césum dari Cæsari, afferri præciperet, vt numisma cognosceret. Adhæc ipse pro ouium salute venit, vt vitam haberent, & abundantius haberent: illi etiam præsenti vita priuarunt, qui etiam tradiderunt sibi commissos, & fugerunt. Hic à deo generose perstitit, vt animam traderet illi inuiti coacti, fugientes quæ passi sunt pertulerunt, hic sponte omnia subiuit. *Hoc prouerbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.* Et qua gratia obscurius locutus est? Vt attentiores redderes: quod mox exponit inquiens, *Ego sum ostium: per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.* Hoc est, securus erit & liber. Pascua autem & pabulum, ouium potestaté atque libertaté signat, hoc est, nemo inde eũ expellit: quod & Apostolis vsu venit, qui audenter ingressi sunt, & egressi, tanquã vniuersi orbis domini, & à nemine eiici potuerunt. *Omnes quotquot ante me venerunt, fures sunt & latrones, sed non audierunt eos oues.* Non de prophetis hoc intelligendũ, vt aiũt hæretici: illos enim audierũt, & per eos Christo crediderunt, sed de Theuda & Iuda, & aliis seditiosis. Illud præterea verbũ, *non audierunt*, in ouiũ laudé dictum est quod contra esset, si prophetas non audissent, fuissent enim maximè reprehendendi. *Fur non venit, nisi vt furetur, & mactet & perdat.* Vt tunc vsu venit, siquidem omnes mactati sunt & deperditi. *Ego autem veni, vt vitam habeãt, & abũdantius habeant.* Et quid quæso, vita abũdantius? Regnũ cœlorũ, sed adhuc vitæ nomine tanquã eis noto contentus est.

Supr. 6.g
Mat. 12.b

Ego sum

Ego sum pastor bonus. Hic iam passionem insinuat, quod pro mūdi salute moriturus est, neque inuitus. Inde iterum ad pastoris & mercennarij parabolam venit. *Bonus enim pastor animam suam ponit pro ouibus: mercennarius autē, qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientē, & dimittit oues, & fugit, & venit lupus, & rapit eas.* Hic suam paternę æquiparat potestati. Siquidē pastor ipse est, & cuius propriæ sunt oues. Intueris altiorē in paraboli sensum, *Infr.18. b*
vbi obscurius loquitur, neque auditoribus causam calumniandi præbet. Quid ergo hic facit mercennarius? *Videt lupum venientem, & dimittit oues, & lupus venit, & rapit eas.* *1.Pet.5. b*
Hoc illi faciebant, Ipsè contrà. Etenim cū cōprehensus est, inquit: Sinite hos abire, vt impleretur sermo, quia nemo ex ipsis periit. Hoc in loco potest & spiritalis lupus intelligi, quem non sinit vt oues auferat. Hic nō modo lupus, sed & leo est. Nam aduersarius noster diabolus, inquit, tāquam leo rugiens, circuit quærens quem deuoret, hic idem & serpens & draco, ambulabitis enim super serpētes & scorpiones. Quare vos hortor dilectissimi, sub pastoris nostri custo *Mat.5.a*
dia in pascuis maneamus. Manebimus autem si vocem eius audierimus, si ei parebimus, si alienum non sequemus. Et quæ nam vox est? Beati pauperes, beati mundo corde, beati misericordes. Hoc pacto sub pastore manebimus, & lupus ingredi non poterit, & si ingrederetur, detrimentum acciperet, pastorem nanque adeò nos amantem habemus: vt animā suam pro nobis traderet. Cùm enim & possit & amet, quid impedit ne liberemur? Nihil sane, nisi nosmetipsi deficiamus, quod quomodo accidat, audi ipsum dicentem, Non potestis duobus dominis seruire, deo & mammonæ: cui si seruiemus, grauissimę subiiciemur tyrannidi. Omni enim tyranno grauior est pecuniarum cupiditas, Nullam enim voluptatem habet, sed curas, inuidiam, in *Ibidē.8. d*
sidias, odia, calumnias, & innumera virtutis impedimenta: desidiam, luxuriam, auaritiam, ebrietatem, quæ liberos penitus in seruitutem redigunt, & numulariis peiores efficiunt: & non hominum tantum, sed grauissimorum affectuum & morborum animæ seruos. Hic multa audet, quæ neque deo, neque hominibus placent, veritus ne quis hanc sibi auferat seruitutem. O amarum seruitium, ô diabolicam potestatem. Hic omnium affectuum molestissimus

est, cum tantis malis deuincti gaudemus & catenas libenter amplectimur, & tenebrarum carcerem habitantes, in lucem prodire nolumus: sed malis inhæremus, malis oblectamur. Quare de nobis minime sperãdum est, vt resipiscamus, qui peiori quàm qui metalla effodiunt, conditione sumus. Misere enim sine vlla mercedis spe loboramus. Et quod grauius est, si quis nos à captiuitate liberare vellet, non pateremur, sed ægre ferremus, & indignaremur: in hoc nihil ab insanis differentes in aliis tamen tanto miseriores quod nolumus ab insania liberari. Nũquid propterea in hunc mundum venisti? num propterea homo factus es, vt æs & aurum accumules? Non ideo te ad suam finxit deus imaginem, sed vt sibi placeas, vt futura bona consequaris, vt cum angelis psallas. Quid hanc reiicis cognationem? Quid inhonestum te, & ignobilem, hac soluta necessitudine reddis? necessitudinem dico spiritalem. Fame ille tabescit, tu copia rumperis: frater nudo corpore oberrat, tu vestes vestibus addis, quæ tineis consumuntur, & quanto satius foret, vt his egenorum corpora tegerentur, quæ si hòc pacto consumerentur, illa te cura absoluerent, & futuram tibi vitam largirentur. Quod si non placet, cõsumptas tandem confer in pauperes, qui recte eas norunt excutere, etenim Christi corpus, quoniá arca honorabilius est & securius, quippe quod non tátum illas custodit, & incorruptas conseruat, sed pulchriores efficit. Arca nonnunquam cum vestibus direpta magno te afficit damno: quæ pauperibus damus custodienda, neque morte amittentur, neque seris aut vectibus indigent, non seruorum vigilia, nulla huiusmodi cautione, omnibus insidiis libera sunt, & custodia reponuntur, vt credibile est, quæ commendantur in cœlis. Nulli enim maliciæ locus ille peruius est. His nos monitionibus nunquam cessamus, neque vos vnquam paretis, causa quod pusilli sumus animi & terrenis inhiamus, & deorsum trahimur: immo absit, vt vos omnes damnem, tanquam incurabiliter ægrotetis. Nam si diuitiis ebrij his admonitionibus aures obstruunt, saltem attendere poterunt. Et quid hæc ad pauperes, inquies? neque enim aurum habent, neque tot vestimẽta, sed panem tantum, & aquam frigidam. Sed & duos obolos, & pedes vt visitare possint infirmos, linguam etiam vt sermone consolentur vulneratum: domum preterea vel tegetem,

getem, vt hoſpitem accipiant, habent. Non enim innumera talenta à pauperibus, ſed diuitibus exigimus. Quod ſi ad pauperum oſtium dominus noſter venerit, obolum ab eo accipere hoc modo non pudebit, ſed maiora quam à multa dantibus accepiſſe profitebitur: Quot hic adſtantium illo tempore fuiſſe optarét, quo Chriſtus in carne terram peragrauis, vt cum eo verſati eſſent, & conuixiſſent? Ecce nunc hoc nobis magis licet vocare eum ad prandium, poſſumus & cum eo viuere, & magis proficere. Eorum nanque qui cum eo viuebant nonnulli perierunt, vt Iudas & huiuſmodi, eorum autem qui eum in domum ſuam aduocant, & domum & menſam communicant, vnuſquiſque maximè laudabitur, & gratiæ his habebuntur. Venite, inquit, benedicti patris mei, poſsidete præparatum vobis regnum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: peregrinus eram, & ſuſcepiſtis me: infirmus, & viſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me. Quamobrem, vt audire hoc mereamur, veſtiamus nudum, colligamus hoſpitem, cibum demus eſurienti, ſitienti potum, infirmos, & carcere deuinctos viſitemus: vt ſpe bona, veniam conſequamur peccatorum, & illorum bonorum quę omnem ſenſum excedunt fiamus participes: quæ vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium, in ſecula ſeculorum, Amen.

Act.1.c.

Mat.25.c

HOMILIA XIX.

EX CAP. X.

Go ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas, & cognoſcunt me meæ. Sicut nouit me pater, & ego agnoſco patrē, & animam meā pono pro ouibus meis. Magnū quiddā dilectiſsimi, magnum, inquā, eſt eccleſiæ prælatio, & quæ multa indiget ſapiētia, & fortitudine: qualem Cſtriſtus propoſuit: vt nunquā oues deſeramus, vt lupo generoſè reſiſtamus. Hęc em̄ inter paſtorē eſt, & mercennariū differētia. Alter proprię, contēptis ouibus, alter ſua cōtempta, ouiū ſemper ſaluti inuigilat. Paſtoris ergo exemplo deceptores duos meminit, furē mactantem & rapientem oues, & mercennarium permittentem, neque defendentem.

Paſtoris mercennarij differētia.

commissas. Per illum Theudam & eius assertores, per hunc Iudæorum magistros signat, qui nullam curam commissis ouibus adhibebant, quod superiori tempore Ezechiel his
Eze. 34. a. verbis insectatus est: Væ pastoribus Israël, nónne pascebant semetipsos? nónne greges pascũtur à postoribus? sed illi cõtrarium faciebant, quod maximæ malitiæ genus est, pluribus rationibus: idcirco inquit, Neque quod abiectum erat, reducebant, neque quod perierat, quærebant: neque confractum alligabant, neque infirmum consolidabant: quoniam
Philip. 2. c se, non gregem pascebãt. Idem & Paulus significat: Omnes
1. Cor. 10. c. quæ sua sunt quærũt nõ quæ Christi Iesu. Et iterum: Nemo quod suum est quærat, sed proximi vnusquisque. Verum ab vtroque dissidet Christus, cum illis qui in peccatis erant, diceret ptopterea venisse, vt vitam haberẽt, & abundantius haberent: his autem qui oues à lupis rapi negligebant, se propter eas animam ponere, ne oues perirẽt. Nam quum Iudæi ipsum interimere vellent, non propterea destitit à doctrina, neque credentes tradidit, sed perstitit & pertulit mortem, ideo frequẽter inquit: *Ego sum pastor bonus*. Quæ cùm nullo niti testimonio viderẽtur, quod enim poneret animam suam, nõ multum post re mõstratum est: quod autem vitam haberent, & abundantius haberent, post huius vitæ migrationem futurum erat, alterum ab altero cõfirmat. Hoc est, quia dat animam, quod det etiam vitam:
Rom. 5. b quod & Paulus dicebat, Si enim cum inimici essemus, recõciliati sumus deo per mortem filij eius: multo magis recon-
Ibid. 8. f ciliati, salui erimus. Et iterum: Qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Sed qua gratia
Supr. 5. c & 9. b nunc quoque eum non accusant, vt superius: Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum. Quoniam sæpenumero eos silere coegerat, & à signis, maiorem de se opiniõnẽ concitarat. Inde ne quis ad illam particulam. *Et oues vocem eius audiunt, & sequuntur eum*: diceret, quid ad non credentes? audi quid addit: *Et cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ.* Quod & Paulus his verbis significauit: Non expulit deus populũ suum quem præ-
Rom. 11. 2. destinauit. Et Moses, Cognouit deus qui erant sui. hoc est,
Timo. 2. c quos prædestinauit, Ne autem similiter & cognoscere, & cognosci crederes: *Cognosco, inquit, oues meas, & cognoscunt me*

scunt me mea, non tamen ęqualiter. Aequalis est patris & filij cognitio, vt inquit: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Quod nisi sensisset, cur ita dixisset? Quum enim nonnunquam multitudini se connumerasset, & non more hominis cognoscere putaretur, inquit: *Sicut nouit me pater, & ego cognosco patrem.* Tam certo ipsum scio, vt ipse me. Propterea inquit: Nemo cognoscit filium, nisi pater: & patrem, nisi filius: discretam quādam cognitionem indicās, qualē nemo alius habet. *Ego pono animam meam.* Hoc frequenter dicit, vt omnis deceptionis tollatur suspicio. Nam & Apostolus quum se verum magistrum ostenderet, & falsos cōfundere apostolos vellet, pericula & mortes adduxit in medium. In plagis supra modum: in mortibus frequēter. Dicendo enim, Lux sum & vita: superbiam apud stultos arguere videbatur, velle autem mori, nullam inuidiam, nullū liuorem concipiebat. Propterea hoc in loco, non dicunt eū de se testimonium perhibere, & verum non esse: hoc autem verbo multam curam atque diligentiā indicat. *Etenim alias oues habeo* (inquit) *quæ nō sunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere.* Ecce iterum hoc verbum, *oportet*: non necessitatis esse, sed futuri omnino significatiuum: quasi dicat, quid admiramini, si me hæ secuturæ, & vocē meam audituræ sunt? cùm & alias me sequi, & vocem meam audire videritis, tūc maiorem in modum admirabimini. Neque te perturbet quod dicit, *Quæ non sunt ex hoc ouili.* Differentia enim in lege duntaxat, vt inquit Paulus. Neque circuncisio aliquid valet, neque præputium. *Et illas oportet me adducere.* Vtrosque dispersos & mixtos, neque habentes pastorē, hos videt atque illos, nondum bono adueniente pastore. Inde futuram eorum cognationem prædicit. *Et erit vnum ouile.* Quod iterum Paulus his verbis significauit: Vt duos cōdat in semetipso in vnum nouum hominem. *Propterea me diligit pater, quia ego animam meam pono, vt iterum accipiā eam.* Et quid hoc verbo humilius: Siquidē propter nos dominus noster amādus est, quoniā pro nobis moritur. Quid igitur, dic quæso, superiora tēpora nō amauit, sed nunc amare incepit, & nos primū eius amorē cōciliauimus? Quid hoc sibi vult? Cùm alienū eum à patre, & deceptorē esse, & in detrimentū & iacturā venisse dicerent, ait: Si nihil aliud, vel hoc saltē mihi persuadet, vt vos diligā, qđ eo quo me amore vos

Luc. 10. d
2. Co. 11. c
Suprà. 8. & 14. b
1. Cor. 7. d & Ga. 5 a

pater prosequitur, & hac gratia pro vobis morior. Prçterea & illud intendit, quod non inuitus moritur. Neque enim fuisset charitatis officium, & quod ea maximè est patris sententia. Quod si tanquam homo hoc loquitur, noli admirari. Sæpenumero enim causam exposuimus, idem repetere & molestum est, & superfluum. *Ego pono animam meam, vt iterum sumam eam: & nemo tollit eã à me, sed ego pono eam à meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Cùm voluissent aliquando eum interimere. indicat, nisi ipse vellet, incassum eos laborare, & à primo secundum confirmat, à morte videlicet resurrectionem: hoc enim admirandum est. Siquidem vtrũque nouum fuit, & præter communem consuetudinem. Attendamus ergo diligenter. *Potestatem habeo* (inquit) *ponendi animam meam.* Et quis non habet hanc potestatem? Quisque enim potest se interimere: sed non ita intelligitur. Quomodò ergo? Sic habeo ponendi potestatem, vt nemo me inuito id facere possit: quod non contingit nobis, nos tantũ interimere nosmetipsos possumus: sed si in latronum insidias incideremus, non habemus liberam faciendi quod volumus potestatem, velimus nolimus, nos interficiũt. Christus autẽ etiã insidiis circunuentus, sui iuris erat moriendi, necne. Et cum dixisset, *Nemo tollit eam à me: addidit. Potestatem habeo ponendi eam*: hoc est, ego solus habeo hanc potestatem, quę vobis nõ est. Etenim alij multi, vitæ nostrę sunt domini: quod à principio non dixit, neque enim creditum esset, sed cùm à re ipsa testimoniũ confirmarit, quum multis circunuẽtus insidiis cõprehendi non potuerit: sæpius enim ex eorũ manibus elapsus est, tunc inquit: *Nemo tollit eam à me.* Quod si verũ, & illud sequetur, sponte ad hoc venisse, per quod & aliud confirmatur, quandocunque voluerit vitam sumere, posse. Nã si ita mori humanas vires excedit, non est reliquũ dubitandũ. Quod enim solus esset, vitã ponendi dominus, etiam sumendi in sua esse potestate ostẽdit. Ecce quomodo à priori secundum confirmat, & à morte indubitatam ostẽdit resurrectionem. Hoc præceptũ accepi à patre. Quódnam: Mori pro mũdo. Prius ergo accepit, inde paruit. Prius quid esset faciendũ intelligitur: & quis non expers rationis hoc dixerit? Sed quemadmodũ superius dicẽdo, Propterea me diligit: spontaneam indicauit voluntatẽ, & contrariam

amouit

amouit suspicioné: ita hoc in loco præceptum à patre se accepisse dicens, nihil aliud ostendit, quàm idem patri videri, quod ipse facit: nec postmodum eum crucifixum putarent derelictum à patre atque traditum, néve exprobrarent, quę tamen exprobrauerunt. Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Et si filius dei es, descende de cruce. Neque propterea descēdit, quoniam filius est dei. Inde ne audiendo mandatum eum à patre accepisse, id à se alienum esse existimares prosequitur: Pastor bonus animā suam ponit pro ouibus suis. Hinc suas oues, & quicquid rectè factū est suum opus esse, & præcepto non indigere ostendens: Quod si indigeret, quomodo à seipso ponere dixisset? Qui à seipso ponit, præceptio non indiget: & causam cur faciat affert, quod scilicet pastor sit, & bonus pastor. Bonus autē pastor ad ouium custodiam hortatore non indiget. Quod si in hominibus vsu venit, multo magis in deo. Ideo Paulus inquit, quod seipsum exinaniuit. Nihil autem aliud hoc in loco pręceptum signat, quàm cum patre cōcordiam. Quod si humiliter & humanè locutus est, auditorum imbecilitati tribuendū. *Dissentio itaque facta est inter Iudæos, propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, & insanit, quid eū auditis? Alij dicebant, Hæc verba non sunt dæmoniū habentis? Nunquid dæmonium habens potest cæcorum oculos aperire?* Quum enim supra hominem, neque secūdum communem consuetudinem loquatur, dæmonium habere dicebāt: & quater hoc iam nomine eum appellarunt: siquidem superius etiam dixerunt, Dæmonium habes, quis te quærit interficere? Et iterum. Nónne bene dicimus, quoniam Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Et hoc in loco, *Dæmonium habet, & insanit,* quid eum auditis? Imò & sæpius ea verba dixisse vel inde cōstat, cum inquiunt: Nónne bene dicimus, quia dęmonium habes? Alij dicebant: *Hæc verba non sunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?* Quam à verbis eos conuincere non possent, ab operibus eum dæmonium non habere demonstrāt. Imò ne à verbis quoque. Nam si verba vobis persuadere non possunt, opera reuereamini. Quod si dæmonium habentis non sunt, sed supra humanam virtutem, cōstat diuinæ cuiusdam esse potentię. Ecce syllogismum. Quod supra hominem operętur, inde cōstat quod inquiunt, dæmo-

Mat.27.c

Phili.2.a

Supr.7.c

Ibid.8.f

nium habere. Quod dæmonium non habeat, ex operibus manifeſtat. Atquæ in præſentia nihil dicit. Iam enim ſuperius ſe dæmonium non habere reſpõderat, nunc autem minimè. Siquidẽ cum re oſtendiſſet qualis eſſet, de cætero conticet. Neque enim digni erãt quibus reſpõderetur, qui dæmonium habere dicerent, ex his quibus eum admirari, & deum omnes arbitrari debebant. Et quid opus erat, vt amplius à Chriſto arguerentur, quum inuicem ipſi diſsiderẽt, & ſe reprehenderent? Ideo nullum verbum fecit, & omnia æquo animo tulit. Neque hac tãtum gratia, ſed vt nos erudiret mãſuetudinem & patiẽtiam. Hunc nos imitemur: neque enim tantum conticui, verumetiam iterum adeſt, & interrogatus reſpondet, & ſuam indicat prouidentiam: & dęmoniacus & inſanus appellatus, quibus innumera contulerat beneficia, non ſemel aut iterum, ſed ſæpenumero, nõ modo nõ vltus eſt, neque remiſit beneficia, ſed pro his animam ſuam poſuit, & crucifixus patrẽ pro his rogauit, Hæc nobis imitanda ſunt. Hoc pacto Chriſti erimus diſcipuli, ſi mãſueti erimus, & mitis ingenij. Vnde autem tales erimus? Si noſtra frequenter peccata reputabimus, ſi lugebimus, ſi flebimus. Neque enim anima tanti doloris particeps irritari, atque iraſci patitur: vbi fletus, ira eſſe non poteſt: vbi dolor & cõtritio, longè omnis abit irritatio. Mens enim dolore percluſa non ſtudet elationi, ſed amarè ingemiſcit, amarius flet. Scimus nõnullos ridere quæ dicimus, quos ego flere non deſino: fletus enim hoc tempus eſt, plantúſque & lamentationũ. Multa & verbis, & re peccamus: qui autem ita peccat, in gehennam & ardentem, & igneum fluuium recipitur, & quod omniũ grauiſsimum eſt, regnum cœlorum amittit. His igitur minis, etiã riſu, & delitiis diſſolueris, & domino tuo irato & minãte nihil curas, nihil vereris, ne tibi ipſi ſuppliciũ aſciſcas? Nõ audis quod quotidie clamatur, Eſuriẽtem me vidiſtis, & non dediſtis mihi manducare: ſitientem, & non dediſtis mihi bibere. Diſcedite in ignem paratum diabolo & angelis eius. Hoc ſingulis minatur diebus. Sed cibum dedi, inquies. Quando & quoties? Decem & viginti dies: ſed per totam vitam egenos paſcas oportet. Nam & virgines oleum habebant, ſed non ſufficit eis ad ſalutem, etenim ipſe accenderunt lampades, excluſę tamen ſunt à ſponſo, & meritò ſanè: ſciuerunt enim vt ante

Luc. 23. c

Mat. 25. d

Ibidem a

ſponſi

ſponſi aduentu extinguerentur. Propterea multo nobis oleo, multa liberalitate opus eſt. Audi prophetam: Miſerere mei deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. *Pſal.* 50.*a* Ita & nos propinquorum miſereri oportet, ſecundum miſericordiam magnam. Quales enim erimus erga proximos noſtros, talem dominum in nos experiemur. Sed quænam magna eſt miſericordia? Quando non ex his quæ ſuperfluunt nobis, ſed ex his quibus indigemus, egenis damus. Quod ſi ſuperfluum exhibendo, parum nobis ſperandum eſt: quid nobis erit? Quo confugere, vbi ſalutem inuenire poterimus, ſi virgines poſt tot & tantos labores nihil profecerunt? Quis ſibi fidet, cum audierit formidoloſa & horrenda illa iudicis verba dicentis, atque exprobrantis: Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare? Quandiu, inquit, non feciſtis vni de his minimis, neque mihi feciſtis. Neque de diſcipulis hoc tantum, aut ſolitariam vitam agentibus, ſed de omnibus fidelibus intelligitur, qui ſiue ſeruus ſit, ſiue in foro mendicet, ſi in deum crediderit, meritò fouendus, & complectendus eſt. Si nudum, eſurientémque deſpexerimus, hæc audiemus verba: nec iniuria. Quid enim graue quid moleſtum poſtulat? quid nō facillimum? Non, inquit, infirmus eram, & non me ſuſtentaſtis: ſed non viſitaſtis: neque, in carcere eram, neque eduxiſtis: ſed non veniſtis ad me. Quanto ergo faciliora nobis præcipiuntur, tanto his contēptis grauius puniemur. Quid enim leuius, quàm captiuos viſitare? quid facilius? Cū enim hos ligatos pannis, illos & ſqualore obſitos, alios laboribus confectos, alios fame, & ad pedes canum more accurentes, alios perfoſſo latere, alios ex fore ligatos adduci tota die mendicando, ne neceſſarium quidem victum inuenientes, veſperi verò à cuſtodibus tam malè & crudeliter acceptos videris, etiam ſi lapideus eſſes, humanior efficereris: & ſi vel perditiſsimus eſſes, humanas in alienis malis calamitates reputando, moueeris. Subuenit tibi tremendus ille dies, & futura ſupplicia. Hæc animo voluntas & frequenter agitans, & cupiditatem omnem, & voluptatem, & ſecularium omnium amorem dubio procul abiicies, & omni portu tranquilliori animo frueris: de iudicio cogitabis, cum tantopere prouidendum, curandum, formidandum ſit ab hominibus, longè magis à deo intelligere. Nulla poteſtas *Rom.* 13.*a*

eſt, niſi à deo: qui ergo tanta principibus ordinanda committit, multo magis ipſe exequetur. Quod niſi hic nos timor contineret, omnia ſanè perirent. Cum enim in tantorum ſuppliciorum metu multi malitiam complectũtur: qui hæc cogitabit, & ad eleemoſynam promptior erit, longè maiori quàm qui ſpectaculis adſunt, fruetur voluptate. Illi nanque libidine incendũtur, cum aduolantes in ſcœna mulieres vident, & innumera inde accipiunt vulnera, non ſecus ac iactatum ventis mare perturbati. Oberret enim eorũ oculus, oris figura, ornatus, verba, inceſſus, & cętera quę antea viderat, quæ omnia eorum animum expugnant: qui verò ad hoc noſtro redeunt ſpectaculo, nihil tale patiũtur, ſed in ſumma quiete & trãquillitate verſantur: compungit nanque animũ ligatorũ & calamitoſum aſpectus, & omné extinguit ignem atque cupiditatem. Et ſi ſcortum vel laſciuior mulier obuia fiet ex carcere exeunte, nihil eum mouebit. Tanquam enim iam ſimplicitaté quandam edoctus, eius retibus & impudico non decipietur aſpectu, præpoſiti iudicij formidine: quare qui omne deliciarum genus contempſit: dicebat, Bonum ire in domum luctus, quàm in domum riſus. Et qui in hac vita tantam præ ſe feret virtuté, illic maiorem in modum laudabitur. Nolimus ergo hoc opus contemnere: licet enim nihil poſſimus eis conferre, neque cibum, neque argentum dare, conſolari tamen, & bono animo eſſe, hortari, & aliis multis opem ferre, nobis licebit. Af fabìmur captiuos, cuſtodes manſuetiores reddemus, & ſiue parum, ſiue multum, proficiemus tamen. Quod ſi dixeris, neque bonos illic neque manſuetos eſſe, ſed homicidas, fures, adulteros, incontinentes & alios perditos homines. Etiã hinc neceſſariam mihi cauſam, vt eo te conferas, oſtendis. Non enim bonis miſereri, malos autem punire, ſed in omnes oſtendere humanitatem iubemur. Eſtote, inquit, ſimiles patri veſtro, qui eſt in cœlis, qui oriri facit ſolem ſuum ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Noli ergo alienos acrius inſectari néve ſis aſperior iudex, ſed humanus & placabilis. Etenim ſi nos neq; fures ſumus, neque adulteri, in aliis tamen peccamus, pro quibus magnis ſumus ſuppliciis obnoxij. Siquidem fratrem nõnunquam fatuum appellamus quod nobis gehenna parat: & mulieres impudicis oculis conſpicamur, quod adulterium ipſum arguit:

Eccl. 7.a

Matt. 5.d

guit: & quod grauißimum est: indigne mysteria participamus quod reos nos facit corporis & sanguinis Christi. Nolimus ergo aliorũ opera molestius inuestigare, sed nostra, & ita humaniores reddemur. Prętcrea & illud dicendũ est, quod & in carcere boni & mãsueti viri, & instar totius ciuitatis nõnunquam reperimus. Nam & cum Ioseph in carcere multi fuerunt mali, quos omnes iustus ille curauit, & quis esset ignorabatur: & cum totius Aegypti instar esset, erat tamen in custodia incognitus. Ita & hoc tempore multos bonos deuinctos existimandum est, quãuis non cognoscantur: qui si tibi curæ erũt, ac si omnes boni fuerint, mercedem accipies. Quod si ne fuerit, hinc quoque multũ præmium consequeris. Nam dominus tuus non cũ iustis tãtum cõuersatus est, immundos haud renuit: sed & Chananæam quàm benignißime accepit, & Samaritanam, & immũdam & scelestam mulierem, & meretricem (quod ei à Iudęis exprobratũ est) & suscepit & curauit, & pedes suos mulieris immundæ lachrymis aspergi passus est, vt nos erudiat humanæ peccatores accipiendos: hæc maxima humanitas est. Quid dicis latrones & fures carcerem habitare? Dic quæso, in ciuitate omnes iusti sunt? Nõnne multi etiam peiores, & impudẽtius rapientes? Illi enim etsi nihil aliud deserta saltem & tenebras petunt, & clam depredantur: hi autẽ omni abiecta persona, aperta fronte violant, rapiant, vim inferũt. Difficilè enim est purum hominem inuenire. Quod si non aurum rapimus, si non innumera terræ iugera occupamus: quandam tamen fallaciam & furtum in minoribus, & quæ possumus exercemus. Nam cum in commerciis & emendis rebus debitum non reddere, aut aliquid subtrahere cõtendimus: nõnne latrocinium, furtum, rapinam facimus? Neque te excusaueris, quod dõnum, aut seruum non aufers. Non enim ablatorum copia, sed rapientium voluntate, iniustitia metienda est. Iustum nanque & iniustum, in magnis & paruis rebus eandem vim habent: & ita tam furem appello, qui aurum suscipit, quàm qui in emendis rebus iusto precio vẽdentem defraudat: & qui alienũ parietem effodit, quèm qui iniustæ causæ fauet, & aliquid à proximo aufert. Nolimus ergo rebus nostris omißis, alienarum iudices fieri. Neque dum humanitatis tẽpus est, malitiam prosequamur, sed cognita priore vita, mansueti tandem & benigni

Gene. 39. & 40.

Ad Tit. 3.a efficiamur, Quæ enim noſtra vita fuit, audi Paulũ: Eramus enim & nos aliquando inſipientes, increduli, errantes, ſeruientes deſideriis, & voluptatibus variis, in malitia & inuidia gentes, odibiles, inuicem odientes. *Ephe.2.a* Et iterum: Eramus enim natura filij iræ: ſed deus cũ nos tanquam carcere & catenis grauiſsimis deuinctos videret, ad carcerem venire non erubuit, vt nos diſſolueret, & innumeris dignos ſuppliciis, nõ modo eduxit, ſed in regnum ſuum adduxit, & cœlo clariores reddidit, vt exinde nobis eadem pro viribus facienda relinqueret. *Infr. 13. b* Inquit enim diſcipulis: Si ego laui pedes veſtros dominus & magiſter, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis ita & vos faciatis. Neque hæc in lauãdis pedibus tãtum lex ſcribitur, ſed in aliis, quæ nobis propoſuit. Homicida eſt in carcere? Verum nos benefaciendo nõ poſſumus accuſari. Fur eſt & adulter? ſed nos non malitiæ, ſed calamitati miſeremur. Sępenumero, vt dixi, illic vnus inuenietur multorum inſtar, & ſi frequẽter eo te contuleris, aliquid inde cõſequeris emolumenti. *Gene.18.a & Hebr. 13.a* Quemadmodum enim Abraham quicunque ad ſe venerãt hoſpitatus, angelos tandem hoſpitio accipere meritus eſt: ita & nos magnos viros conueniemus, ſi frequentius eo accedemus. Quod ſi quid admiratione dignum dicendum eſt, nõ tanta laude dignum qui magnũ hoſpitio accipit, quàm qui paruum & miſerum. Illius enim fortuna non parua materia eſt, vt humaniter accipiatur: abiectus autẽ & miſer vnicum portum habet, miſerentis oleum, itaque in hoc purior humanitas oſtenditur. Et qui in clarum & cõſpicuum virum liberalis eſt, nonnunquam hominũ oſtentationi inſeruit: qui in abiectum & incognitum, ſolius diuini præcepti gratia mouetur. Quare ſi quẽ accipimus, claudos, cæcóſque accipere iubemur: ſi eleemoſynam facimus, vilibus & miſeris eſt facienda. *Mat.25.d* Quandiu enim, inquit, feciſtis vni ex minimis meis, mihi feciſtis. Cũ ergo illic reconditum theſaurum intelligatis, eo frequenter conueniamus, illuc ſtudium noſtrum conferatur, & ſpectaculorum curam in hanc conuertamus. Etſi nihil aliud habes quod eis afferas, ſaltem conſolare. Neque enim tantum qui paſcit, ſed & qui viſitat, ab eo remuneratur. Nam cum ingreſſus pauidum & trepidum animum ſpe aliqua cõfirmaueris, hortando, conſolando, opem ferendo, aliquid pollicitando,

citando, & ita patientiam docueris, non paruam hinc consequeris vtilitatem, extra multis delitiis affluētes, te ita loquētem ridebūt, calamitosi autem confirmati attente tuis vacabunt admonitionibus, te laudabunt, & meliores euadēt. Nam & Paulum prædicantem Iudæi nonnunquam deriserunt, deuincti autem summa attentione audiebant. Nihil enim adeò ad sapientiam animum præparat, vt calamitas & tentatio, vt afflictiones, cum nos minimè fugiat, quid illis miseriis, quid boni nobis impendimus. Frequenter eis admixti & fori consuetudines, & intempestiuas occupationes illic consumamus, vt & eos lucremur, & nos lætitia afficiamus, & ad glorificandum deum parati, sempiterna bona cōsequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LX.

EX CAP. X.

Acta autem encœnia in Hierosolymis, & hyems erat. Et ambulabat Iesus in tēplo in porticu Solomnis. Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei: Quousque animā nostrā perdis? Omnis quidem virtus bona est: maximè autem mansuetudo & clementia: hæc nos homines indicat, hæc nos angelis æquiparat. Idcirco Christus frequenter de hac multa verba facit, cum mansuetos nos & clementes esse iubet, neque verbis tantū, sed & re, nunc alapas perferens, nunc maledictis, nunc insidiis petitus tolerat. Qui enim dæmoniacū & Samaritanum Christum appellarunt, & interficere sæpe tentarunt, hi nunc circundederunt eum, & interrogarunt. Tu es Christus? Neq; eos post tales insidias repulit, sed multa mansuete respondet. Sed necessarium est altius hunc sermonē repetere. *Facta sunt,* (inquit) *encœnia in Hierosolymis & hyems erat.* Magnus hic dies festus, & solēnis, quo videlicet templum fabricatum fuerat, cum redierunt è diuturna Persidis captiuitate. Hunc agebant maxima cum diligentia, hoc die affuit Christus solennitati. Iam enim appropinquante pasione, frequenter in Iudæam veniebat. *Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant: Quousque animam nostram perdis? Si tu es Christus, dic nobis palam.* Non respōdit, *Supra.8.f*

Quid à me quæritis, quem dæmonium habere & insanum, Samaritanum deo cōtrarium, deceptorem existimatis, & nu per me de meipso testimoniū perhibēte, testimoniū meum non esse verum dixistis? Cur igitur me interrogatis, & vultis à me discere, cuius respuitis testimoniū? Nihil tale dixit quanuis eorum mentē intelligeret. Nam cū eum circunderint, & dixerint: *Quousque animam nostram perdis?* charitate quadam & discendi desiderio dictum videbatur: animus autem corruptus erat & subdolus. Nam cū opera insimulari non possent, verbis quærebant eum capere, aliter quàm superius interrogando, sic ansam aliquā captantes. Ideo dicebant: *Dic nobis.* Atqui sæpenumero dixit. Nam & Samaritanæ Ego inquit, sum, qui locor tecum. Et cęco: Vidisti eum, & qui loquitur tecū, ille est. Necnon & his quāuis aliis verbis. Nam si recte aduertere voluissent, ex verbis quoque ipsum confiteri debuissent. Nam operibus sæpenumero ostēdit. Sed considera eorū prauitatem, cum verbis erudiuntur, dicunt. *Quod signum ostendis?* cum autem operibus eius virtus demonstratur, dicunt: *Si tu es Christus, dic nobis palam.* Sic operibus clamantibus, ad verba: verbis autem, ad operæ confugiunt, & contrariis semper insistunt. Nā quod discendi gratia non interrogarent, finis indicio est. quem enim tātæ authoritatis arbitrabātur, vt ipsius esset de se testimonio credendum, pauca locutum statim lapidibus impetunt. Vnde constat, & quod eum circundederint & percontarētur, à prauo animo prouenisse. Modus vero interrogandi, magnum eorum odium indicat, *Dic nobis palam.* Nónne palā omnia loquebatur: Nónne solennitatibus semper aderat? Ideo blandioribus verbis vsi sunt. *Quousque animam nostrā perdis?* vt iterū aliquam calumniandi ansam inueniāt. Quod autem hac, & non discendi gratia interrogent, non hic tantum, sed multis in locis perspicuum est: vt cum rogarunt an liceret censum dari Cæsari, & an lapidanda esset adultera: & cum de ea quæ septē viros habuisse deprehensa erat percontati sunt, in quibus non discendi studium, sed maleuolā mentem præ se tulerunt, & tunc eos reprehēdit. Quid me, inquit, tentatis hypocritæ: vt cordis secreta se cognoscere demonstraret: hic minime, vt non semper fraudulentos arguendos, sed mansuete & benigne in multis tolerādos erudiret. Nam quod stultum esset operibus ipsum prædicantibus

Supra. 8. c · *Supr. 4. c* · *Supr. 9. g* · *Supra. 2. c* · *Mat. 22. c* · *Supra. 8 a* · *Mat. 22. c*

tibus verborum quærere testimonium, audi quomodo eis respondet quum superflue eos, & non vt discerent interrogare, tum certiorem verbis, hoc est operum vocem protulisse significans. *Sæpe enim* (inquit) *dixi vobis, & non creditis mihi. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, illa testimonium perhibent de me.* Quod perfidi illi aliquando inuicẽ dicebãt, Non potest homo peccator hæc signa facere. Et iterũ: Non potest dæmonium, cæcorum oculos aperire. Et, Nemo potest talia signa facere, nisi sit cum eo deus. Et videntes signa quæ faciebat, dicebant: Nunquid hic est Christus? Alij autem dicebant: Quando venerit Christus, nũ poterit plura signa facere, quàm hic fecit? Hi autem cum ei credere velle, solo verbo simularent, dicentes: Quod signum ostendis nobis, vt videamus & credamus tibi? Cum operibus nõ credidissent reprehendit Christus eorum malitiã inquiens: Si operibus non creditis, quomodo verbis credetis. Quare superflua interrogatio. *Sed dixi vobis* (inquit) *& non creditis mihi: quia non estis de ouibus meis.* Ego enim officium pastoris feci, si vos me non sequimini, nónne eo accidit, quod oues meæ non estis? *Oues meæ,* (inquit) *vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. Quia pater meus qui dedit mihi, maior est omnibus & nemo potest eas rapere de manu patris mei. Ego & pater vnum sumus.* Animaduerte quomodo eos reiiciendo, vt se sequatur, hortatur. Vos me, inquit, non auditis, neque enim estis oues. Qui sequuntur, hi sunt ex ouili. Hæc autem dicebat, vt oues fieri adniterentur. Inde cum dicit, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι, id est, & sequuntur me, eos tangit & excitat, & in sequendi cupiditatem impellit. Quid ergo si propter patris virtutem nemo rapit, tu ergo imbecillis es, & custodire non potes? Minimè. Nam vt intelligas illam particulam, *Quia pater meus qui dedit mihi*: propter illos dictam, ne iterum deo contrarium dicerent, cum dixisset, *nemo rapiet eas de manu mea*, prosequens suã & patris manum vnam esse ostendit: quod ni ita esset consequens erat dicere, *Pater qui dedit mihi, maior omnibus est, & non potest eas rapere de manu mea.* Verum non ita dixit: *sed de manu patris mei.* Inde ne arbitraretis, quod sit imbecillis, eo quod virtute patris tutæ oues sint: addidit, *Ego & pater vnum su-*

Supra. 9. c
Supra. 3. a
Supra. 7. c
Supra, 2. c
Hic inf. g

mus, quasi dicat, non propterea dixi neminem propter patrem eas rapturum, ac si ipse imbecillis essem. *Nam vnum sumus,* hoc est, secundum potentiam, nam de hac loquitur, quod si eadem est, constat etiam eandem esse substantiam. Cum enim omnia tentarent Iudæi insidiando, extra synagogam faciendo, dicit omnia frustra tentari, cum in patris
Esa. 49 c sui manibus oues sint, vt propheta inquit: In manu mea depinxi muros tuos. Inde vnam manum aliquando suam, aliquando patris esse ostendit. Cum autem manum audis, nihil sensibile suspiceris, sed virtutem atq; potestatẽ. Quod si nemo ob patris protectionem eas rapuit, superfluum erat addidisse, *Ego & pater vnum sumus.* Nam si minor erat, nimis temerarium verbum esset, nihil enim aliud quàm potentiæ paritatem signat: quod Iudæi intelligentes, lapides in eum iecerunt, non tamen hanc Iesus abstulit suspicionem quæ si falsa fuisset, corrigenda fuisset, & dicendũ: Cur hoc facitis? Non parem meam dico, & patris potestatem ita intelligo. Sed nunc totum contrarium, eam cõfirmat, & maximè cum exasperarentur, neque accusat, ac si male dixisset, sed illos reprehendit, ac si malam habeãt de se opinionem. Cum enim dixissent, *De bono opere non lapidamus te, sed de*
Psal. 18. b *blasphemia: & quia cum homo tu sis, facis teipsum deum.* Audi quid dicat, *Nónne scriptũ est in lege vestra, Ego dixi dij estis? si illos dixit deos, ad quos sermo dei factus est, quomodo vos dicitis quia blasphemo, quia dixi filius dei sum?* Hoc est, si hi qui gratis hoc acceperunt, non possunt accusari si seipsos deos appellant: qui id natura habet, quomodo iure accusari poterit? Non tamen his verbis vsus est: sed postmodum cõfirmauit: primum remissius loquitur, rem ipsis relinquens intelligendã, cum inquit: *Quem pater sanctificauit, & misit in mundum.* Et eorum furore sedato, tunc veram affert sentẽtiam, Primum ergo, vt suam acciperent rationem, humilioribus vsus est verbis, inde altiora aggreditur. *Si non facio opera patris mei nolite credere mihi, sin autem facio, etsi mihi nõ creditis operibus credite.* Vide quomodo vt dixi confirmat, quod in nullo sit patri inferior, sed ęqualis in omnib⁹: cũ enim substantiam eius videre non sit: ab operum qualitate eandem ostendit cum patre potestatem. Et quid credemus, dic quæso? Quod ego in patre, & pater in me est. Nihil ego aliud quàm pater manens, filius. Nihil ille aliud quàm ego manẽs pater:

pater: & qui me nouit, nouit patrem: & qui patrem nouit, & filium. Quod si potentia minor esset, etiam cognitio mentiretur: neque enim alia per aliam, neque substantia, neque potentia disci potest. *Voluerunt ergo eum apprehendere. & exiit de manibus eorum. Et abiit trans Iordanem, vbi erat Ioannes baptizans primũ, & mansit illic. Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Ioannes quidẽ signum edidit nullum. Omnia autẽ quæcunque dixit Ioãnes de hoc, vera erant.* Quum quidquam magnum & altum loquitur, quam primum abit, vt eorum furori det locum, vt absentia sua sedetur, & quiescat indignatio, vt in præsentia. Sed cur Euangelista locum notat quo abierit? Vt quæ illic faceret, quæ diceret, quid testaretur Ioannes intelligas. Euntibus ergo illuc, statim subit animo Ioannes, poropterea ostendit, quia Ioannes nullum signum fecit. Quid enim consequens erat hoc dicere, nisi locus ipse Baptistæ, & eius testimonij eos admonuisset? Vide quàm certam affert consequentiam. Ioannes quidem signum nullum fecit, hic autem fecit, ergo huius excellentia ostenditur. Si illi qui nullum fecerat signum, crediderunt, longè magis huic erat credendum. Deinde ne nullum faciendo signum, indignus testimonio videretur: subdidit, *Signum nullum fecit*, tamen omnia de eo vera erant. Neque amplius hunc ex illo, sed illum, ex his quæ hic fecit, dignum fide ostendunt. *Multi ergo crediderunt in eum.* Multis enim rationibus trahebantur ad credendum. Nam recordati sunt verba quæ Ioannes dixerat, cùm fortiorem eum se testificatus est, & lucem, & vitã, & veritatem, & alia multa, vt vocem supernè delatã, & spiritũ in specie columbæ apparentem, & eum omnibus ostendentem, & cum his miraculorum demonstrationé, in quam aspicientes confirmabantur. Quare dixerunt, si Ioanni credendum est longè magis huic. Si illi sine signis, huic potius qui illius testimonio, & signis cõfirmatur. Vide quantũ eis locus, & à prauis ingeniis discessio cõtulit. Ideo frequẽter ab illorũ consuetudine eos abducit: quod etiã in veteri fecit testamento. Iudæos enim ab Aegyptiis abducẽs, in eremo finxit, & erudiuit. In omnibus hoc idẽ & nos admonet, vt fora, turba, & tumultus fugiamus, in cubiculo oremus. Nauis eñ tẽpestatibus nõ agitata, secũdo vẽto nauigat: & anima secularibus absoluta negociis, in portu quiescit. Quare mulieres quam *Exo. 14. & seq.*

viros sapiétiores esse oportet, quæ curæ familiari, vt plurimum incumbunt. Ita Iacob simplicior fuit cum domi habitaret, & exterioribus absolueretur occupationibus. Neque id simpliciter dixit scriptura, habitans domum, sed & domi multa est perturbatio: sed cum tu vis, & sponte tua curarum turbam suscipis. Vir enim in medio foro & iudiciis tãquam quibusdam fluctibus versatur, mulier vero tanquã in quodam philosophiæ gymnasio domi sedens, & mentem in se colligens, & orationibus, & lectionibus, & aliis bonis operibus vacare potest, & more eremos habitãtium, qui se perturbet habet neminem, domi sedet, vbi semper potest in tranquillitate viuere. Si quando domo exeundum est, nullam etiam perturbationis habet materiã: siue enim huc veniant, siue balneas petant, tunc necessariò egrediuntur, plurimum autem temporis domi degitur, & potest virtuti incumbere, & virum perturbatum lenire, admonerê quę, superfluas eius & molestiores cogitationes abscindere, & ita dimittere, vt quascunque molestias è foro domum tulerit, deponat, & quæ domi bona didicerit, secum in forum afferat. Nihil enim potentius muliere bona, ad instituendum, & informandum virum quodcunque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magistros, neque principes patietur, vt coniugem admonentem atque consulẽtem: habet enim voluptatem quandam admonitio vxoria, cum plurimũ amet, cui consulit. Multos possum afferre viros asperos & immites, per vxorẽ mites redditos & mansuetos: ipsa enim mensa, lecto, filiorum communicatione, dicendis, tacendis, ingressu, exitu, & in aliis pluribus cum marito cõmunicans: & vt corpus capiti coniuncta, si prudens erit & diligens, omnes vincet, & coniugis superabit diligentiam. Quamobrem admoneo vt hoc pacto fiat, & necessitati consulatur.

2. Reg. 15. a. & c. Vt enim ad virtutẽ mulier, ita ad maliciam plurimum potest. Mulier Absalõ, mulier Amnon perdidit: ipsa Iob per-

Iob. 2. d dere conata est: ipsa Nabal à cæde eripuit, ipsa vniuersam

1. Re. 25. d gentem liberauit. Et delbora, & Iudith, & aliç multç impe-

Iudic. 4. a ratorum functæ sunt officiis. Ideo Paulus inquit: Qui enim

1. Co. 7. c scis mulier, an virum saluas? Et illis temporibus Persida, &

Rom. 16. Mariam & Priscillã apostolorum scimus imitatrices, vt & nos imitari debeamus. Nec verbis tamen, sed re informandus est coniunx. Quomodo autem re ipsa eum erudiemus?

Quum

Quum te non malam viderit, non præciosis indutam, non superflua expetentem, sed necessariis contentam viderit, tunc enim consulenté patietur. Quod si verbis philosophaberis, re contra feceris, nugas tuas reprehédet: sed cùm verbis operũ etiam doctrinam addideris, tunc monita tua accipiet, tũc persuasus erit. Vt exempli gratia, Quum aurũ non quæres, neque margaritas, nec præciosas vestes: sed pro his modestiam, beneuolentiam, & te indueris, & ab illo exiges. Nam si studendum est, vt viro placeas, anima ornanda est, non corpus corrumpendum. Neque enim aurum adeo amabilem ac desiderabilem vxorem reddet, vt modestia & charitas, & animus vitam exponendi pro marito. Hæc virum capiunt. Ille ornatus obstat ei, pecunias exponit, & sumptũ & solicitudinem prebet, hęc mariti animum vxori copulãt. Amor enim charitas, desiderium, nullam affert molestiam, nullam impensam. Sed è contrario & ille quidem ornatus vsu deterior fit, hic in dies florentiorem animam reddit, & maiorem excitat charitaté. Quamobrẽ si viro placere vis, ornato animam pudicitia, pietate, rei familiaris cura. Hæc, inquam, confirmant amorem, qui nunquam cessat, neque senectus hunc tollit ornatum, non morbus: corporis autem & hæc, & alia plura auferunt. Nam animę bona præstantiora sunt, quàm corporis: huius ornatus inuidiá parit, & Zelotypiam: hic omni malo affectu, omni caret inani gloria. Hoc pacto & res familiaris facilius augebitur, & accessus facilis, cum auro nõ eris ornata, neque annulis digiti fulgebunt, sed in necessaria cõferes, hoc est, in cibum seruorum, & filiorũ curam necessariam, & alia quę in vita requiruntur: quę si defecerint, oculi ea requirũt, cor angitur: Quod lucrum? quæ vtilitas? Non sinit hoc magnum videri, cum dolore torquetur. Nostis enim quod etsi omnium pulcherrimam quis mulierem videat, nisi lætus sit, exhilarari minimè potest. Quid enim delectari vult, primũ lætetur oportet. Quum autem aurum omne in vxoris ornamentis collatum est, & angustia res familiaris laborat, quę potest esse coniugij voluptas? Quamobrẽ si viris placere volumus, demus voluptatis materiá: quam dabimus, si ornatũ & omne lenocinium auferemus. Hęc enim circa nuptiarum tempora voluptatem quandá habere videntur, inde languescunt. Nam quum cœlũ tam pulchrũ sit, & sol tam clarus, vt nul-

lum corpus æquè clarũ sit, neque tamen eum propter consuetudinem admiramur, quod de muliebri ornatu euenire par est. Hoc dico, vt vos meliori ornem cultu quem Paulus præcepit, non auro & margaritis, neque variis vestibus, sed qui decet mulieres quæ dei cultum profitentur, bonorum videlicet, operum, ornamenta. Sed foris placere vis, & laudari? Minimè pudicæ mulieris hoc desiderium. Verũtamen si vis, & hos habebis amatores, & pudicitię tuæ laudatores. Illam nanque nemo modestus, nemo bonus laudabit, sed incontinentes & luxuriosi: neque etiã hi sed & maledicent, quum mulieris incontinentiam intuebuntur: hanc & illi, & hi omnes probabũt, vtpote, qui nihil ab ea mali acceperint, sed continentiæ exemplum. Sic apud homines multum laudabitur, apud deum autẽ remunerabitur: Hunc igitur quęramus ornatũ, vt in hac vita cum fiducia viuamus, & futura cõsequamur bona: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & imperium in secula seculorũ, Amen.

1.Tim.2.c

HOMILIA LXI.

EX CAP. XI.

T erat quidã languens Lazarus à Bethania castello Mariæ & Marthæ sororũ eius. Maria autem erat ea quæ vnxit dominum vnguẽto. Multi cum aliquẽ bonũ & deo acceptum, mali aliquid, vt morbum, vt paupertatem, & huiusmodi perpeti vident, perturbantur sanè ignari hoc maximè dei amicis contingere. Nam & Lazarus, & amicus Christo, & ægrotus erat, vt ex mittentibus intelligitur: *Ecce quem amas, infirmatur. Erat.* (inquit) *quidam languens Lazarus à Bethania.* Non ab re patrię eius meminit. Quamobrem in sequentibus dicet. Primum autem propositũ aggrediamur, sororũ eius vos vtiliter admonet: *Maria* (inquit) *Erat quæ vnxit dominum vnguẽto.* Hoc in loco nonnulli dubitarunt, cur Christus id tolerasset. Ad quod illud primum intelligendum, non fuisse hanc meretricem illam, de qua apud Matthæum & Lucam, scribitur, sed aliam: illæ meretrices & infames erant, hæc honesta & studiosa: quippe quę Christũ recipere curabat, eúmque cum sorore diligebat, & tamen permisit Christus Lazarum mori. Sed quanam gratia non vt Centurio & regulus, ipsæ ad Christum profectę sunt, sed miserunt? Ob fiduciam & familiaritatem quam

Mat,26.a.& Luca.7.f

cum eo

cum eo habebant: & mulieres erant infirmæ, & luctu detinebantur. Nam quod non contemneret, in sequentibus indicatur. Quod igitur hæc illa non esset, cóstat. Sed & illam cur se tangere permisit? Vt eius mundaret malitiam, vt clementiam ostéderet, vt intelligas nullum morbum, eius vincere bonitatem. Noli igitur id solum cósiderare quod permiserit, sed quomodo ad meliora conuerterit. Sed cur huius meminit historiæ Euágelista? Vt eius in Iesum amorem ostenderet: & frequenter dicit, Amabat Lazarum & sorores eius: erudiens nos non ægrè ferendum, si boni viri & deo amici aliquo morbo laborent. *Ecce quem amas, infirmatur.* Ad misericordiam Christum volunt adducere. Adhuc tanquam hominem alloquuntur, quod & inde constat, Si fuisses hic, non fuisset mortuus. Neque dixit, ecce Lazarus infirmatur, *sed, quem amas.* Quid Christus? *Hæc infirmitas non est ad mortem, sed pro gloria dei, vt glorificetur filius dei per eam.* Ecce quomodo iterum eandem suam & patris gloriam dicit. Nam quum dixisset, *dei*: subdidit, *Vt glorificetur filius dei, hæc infirmitas non est ad mortem.* Cum enim esset illic biduum moraturus, remittit nuncium, vt hoc significaret, in quo id admiratione dignum est, quod audientes sorores infirmitatem illam non esse ad mortem, inde mortuum videntes, non sunt scandalizatæ, quum contra accidisset quàm dixerat: sed ei obuiam factæ sunt, neque mentitum putauerunt. Et illa particula, *vt*, hoc in loco non causalis est, sed euentus: alia nanque fuit morbi causa, vsus est autem ad gloriam dei. *Et hæc dicens, mansit in eodem loco duos dies.* Qua gratia? Vt expiraret & sepeliretur, ne quis posset dicere, quod nondum mortuum suscitarit, quod sopitus esset, quod dissolutus, quod ab alienatus, non mortuus: ideo tandiu moratus est, vt dicerent iam fœtere. *Dicit discipulis: Eamus in Iudæam, iterum.* Quid tandem præter solitum hoc prædixit Iesus? Valde timebat, ideo prius admonet, ne repétino discessu perturbarentur. *Dicunt ei: Modo illic eras, & quærebant te lapidare.* Timebant enim ei, vt debebant & sibi, nondum enim erant perfecti. Dicit eis Thomas: Eamus & nos, & moriamur cum eo. Imbecillior enim erat cæteris, & magis incredulus. *Quomodo ergo eos confirmat Iesus? Nónne duodecim horæ sunt diei?* Aut hoc dicit, quod qui nullius sibi sceleris conscius est, nullo afficietur malo, sed qui

supra 169.b.

malè fecerit. Quare minimè timendum est, quum nihil dignum morte commiserimus: aut quod qui in lucem huius mundi videt, securus est. Si autem qui mundi lucem videt, multo magis qui mecum est, nisi à me discesserit. His verbis eos confirmauit, & eundi necessariam causam exponit, neque se ituros Hierosolymam, sed Bethaniam dicit. *Dormit* (inquit) *Lazarus, & vado vt eum à somno excitem.* Hoc est, non ad reprehendendum Iudæos, sed amici causa. *Dicunt: Domine, si dormit, saluus erit.* Ac si non necessaria esset profectio. Dicit, inquiunt, dormire: nihil ergo nos iræ cogit. Atqui propterea ipse amicum appellarat, vt necessariam profectionem ostenderet. Sed quum pigriores deprehenderet, tunc mortuum dicit. Primùm itaque humilitatem prætulit, quum verò non intelligerent. *Mortuus est* (inquit) *& gaudeo propter vos, vt credatis*, quum absens prædixerim: quod resurrectionis meæ magnum erit argumentum, ne quis dubitet. Vides adhuc imbecilliores, & adhuc eius potentiæ ignaros fuisse discipulos? quod metu accidebat, quo perturbabantur: & quum dormire eum dixisset, addidit? *Vado vt excitem eum.* Quum mortuum esse non itidem. Non enim verbis prædicere volebat, quod re erat confirmaturus. Semper enim nos admonet, vt inanem gloriam caueamus, & nihil de nobis temerè promittamus. Quod si Centurionem consolatus, dixit: Ego veniam & curabo eum, voluit eius fidem ostendere. Quod si quis roget, quomodo eum dormire putarint discipuli, neque his verbis mortuum intellexerunt, quum diceret: *Vado vt excitem eum?* Stultum enim erat, si iturum Iesum quinque & decem stadia putarent, vt illum excitaret. Responderem, putasse eum in ænigmate, vt plerunque solebat, loquutum. Omnes enim Iudæorum impetum formidabant, in primis autem Thomas, ideo inquit: Eamus, & moriamur cum eo. Quidam autem dicunt, & eum mori optasse. Sed profectò timorem id verbum arguit, & imbecillitatem, inde fortior factus est, & insuperabilis: quod sanè dignũ admiratione est, vt qui ante crucem tam timidus erat, post magistri mortem & resurrectionis fidem præ omnibus tanto feruore flagraret. Tanta est Christi potentia: nam qui cum Christo in Bethaniam ire non audebat, sine eo postmodum solus terrarũ orbem peragrauit, & in mediis populis inclamantibus, &

mortem

mortem minitātibus intrepidus versabatur. Quod si quindecim stadia aberat Bethania, quæ circiter duo milia passuum efficiūt, quomodo erat quatriduanus Lazarus? Mansit duos dies, quorum pridie venerat nuncius, quo die mortuus erat, ita quarto venit. Ideo se vocari passus est, neque ipse sponte sua venit, ne qua oriretur suspicio. Neque ipsæ venerunt quæ amabantur, sed alij mittuntur. *Erat autem Bethania iuxta Hierosolymā, quasi stadiis quindecim:* ob cuius vicinitatē, multos eas visitasse par erat: quare subdit, *Quod multi ex Iudæis venerāt ad Mariam & Martham vt consolarentur.* Quomodo consolabantur Iudæi à Christo dilectas? Edixerant enim, vt quicunque Christum cō fiteretur, extra synagogam fieret, vel propter vulneris magnitudinem, vel quia nobiliores reuerebantur, vel quia non mali erant qui ad eas venerant, multi nanque crediderunt. Hæc autem dicit Euangelista, vt testimoniis Lazari mortem confirmet. Sed quid nō aduocat sororem Martha, cum obuiam Christo proficiscitur? Vult sola occurrere, & rem nunciare, quæ quum bonam spem habere iuberetur, tūc Mariam vocat, in medio fletu Christo fit obuiam. Vides amoris magnitudinem? Ipsa est de qua inquit: Maria optimam partem elegit. Quomodo ergo vehementior hæc quæ nihil audiuit? Martha imbecilior erat quippe quæ quum tanta audisset, inquit tamen paulo pòst: *Iam fœtet, quatriduanus est.* Illa autem etsi nihil tale accepisset, tamen inquiens: *Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Considerare mulierū sapientiam, quamuis imbecillæ essent. Viso enim Christo, nō statim in planctus lamentationes proruperunt, vt vsu venit cum mœrore aliquo effecti, à notis visitamur: sed continuò magistrum venerantur, & crediderunt, licet non perfectè vt decuit. Nondū enim norant, & quod deus esset, & quod propria virtute & authoritate hæc faceret, sed vtrūque hic didicerunt. Illud enim ignorabant, quum dicerent: *Si fuisses hic, non fuisset mortuus frater meus.* Hoc autem dicendo. *Quæcunque poposceris à deo, dabit tibi deus.* Ac si de bono quodam & probato viro loquerentur. Quid ad hæc Christus? *Resurget frater tuus.* Illud primum confirmat, *Quæcunque poposceris à deo.* Non enim inquit, poscam: *sed resurget.* Nam si dixisset, O mulier adhuc humi iaces, nō egeo alterius auxilio, à meipso omnia facio: molestiera, & supra

Ioan. 9. c

Luc. 10. g

mulieris intelligentiam fuissent: dicendo autem, *Resurget:* medium tenuit, & in sequentibus ea quæ dixi, significauit. Dicente enim, *Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die:* apertius suam ostendit authoritatem. *Ego sum, inquit, resurrectio & vita.* quod alterius non egere auxilio indicat, quippe qui vita est. Quod si alterius indigeret, quomodo ipse & resurrectio esset, & vita? Non ergo ita dixit: idem tamen significauit: & ad illam particulam, *Quæcunque poposceris,* inquit: *Omnis qui credit in me, etiam si mortuus fuerit viuet:* se bonis abundare, & à se petendum ostendit. *Et omnis qui viuit, & credit in me, nõ morietur in æternũ.* Intuere quo eius erigat animum. Non enim tantum quæritur resurrectio Lazari, sed & hanc, & illam oportet intelligere resurrectionem. Propterea autem verbis philosophatur. Quod si resurrectio ipse est & vita, nullo in loco circunscribitur, sed vbique præsens sanare potuit. Quod si dixissent, vt Centurio, Dic verbo, & sanabitur puer meus: itidem profectò respondisset. Cum autem ad se vt veniret, rogarent, ideo assensus est, vt eas à tanta humilitate erigeret, suam tamen absentis ostendit potestatem, ideo tardat. Non enim cognita esset gratia repente præstita, nisi corruptus esset, & fœteret. Et vnde mulier futuram norat resurrectionem? Audierat Christum multa de ea disputantem, quá iam videre cupiebat, & adhuc humi vertitur. Nam cũ audiret, *Ego sum resurrectio & vita:* non respondit, resuscita eum: sed *ego credo quia tu es Christus filius dei.* Cui Christus: *Omnis qui credit in me, etiam si mortuus,* hac scilicet morte: *fuerit, viuet:* & *omnis qui credit in me, non morietur in æternum,* illam videlicet mortem. *Nam ego sum resurrectio.* Noli perturbari, si mortuus est frater vester. Hæc non est mors. Primum eam ab euentu consolatur, & bene sperare iubet, dicendo: &, *Resurget frater:* &, *Ego sum resurrectio.* Et quod resurgens etiam si moriatur, nihil patietur incommodi. Quamobrem nõ est huiusmodi mors dolenda: hoc est, neque ipse mortuus est, neque vos moriemini. *Credis hoc? Ait illi, Vtique domine: ego credo, quia tu es Christus filius dei, qui in hunc mundum venisti.* Videtur mihi Christi dictum mulierem non intellexisse: nouit tamen magnum esse, totum nõ perspexit: propterea aliud interrogata, aliud respondet. Illud tamen primum cõsecuta est, quod

Matt. 8.a

fletum

fletum cōpescuit. Eiusmodi enim Christi sermonis virtus, ideo illa præuenit, hæc secuta est. In magistrum nāque beneuolentia non multum præsentem calamitatē sentire permittebat. Itaque cum gratia etiam mens mulieris philosophabatur. Verum enimuero etiam cū aliis malis hic muliebris morbus iā prçualuit, ostētant planctus & dolores suos, cruentant brachia, scindunt capillos, laniant genas, partim ob dolorem, partim ad ostentationem, aliæ animo impudico in medio foro brachia nudant. Quid facis mulier? Nudas te impudenter in medio foro, cum Christi membrum sis, cum viri adstent, & capillos vellis, & in miseros prorūpis eiulatus, & saltas, & insanarū mulierum more iactaris? Nónne te deum offendere arbitraris? Quænam hçc insania? Nónne ridebunt gentiles? nónne fabulā nostram putabunt religionem? Dicent enim nullam esse resurrectionem, illusiones omnia Christianorum dogmata & fallacias putabūt. Haud enim aliter, quam si nihil post mortē remaneat, mulieres lamentantur, non attendunt scripturis, omnia illa figmenta ipsæ credere vidētur: siquidem si crederent mortuum, non esse mortuum, sed ad meliorem vitam translatū, non vtique ipsum tanquam nihil esse deplorarent, nō adeò indignarentur, non tantas efferrent voces incredulitatis iudices. Nunquam te amplius videbo. Omnia fabulæ: nam si principali bono ita diffidunt, multò magis aliis quæ asserūt. Non ita gētiles effœminantur. Multi apud eos philosophati sunt: & cum audisset mater, filium in prælio cecidisse, mox rogauit, quomodo se respublica haberet. Et alius philosophus coronatus, cum audiret pro patria cecidisse, coronam deposuit: inde sciscitatus quomodo cecidisset, vt fortiter occubisse cognouit, in caput statim coronam reposuit. Multi & filios & filias cædi dæmonas reueriti tradiderunt. Spartanę autem mulieres hortantur filios, vt clypeum è prælio referant, aut super occumbant: Ideo pudet me gentiles hæc sapere, nos impudentes esse: qui de resurrectione nihil intelligunt, intelligentium opera faciunt: qui intelligunt, ignorantiū: & quod propter deum non faciūt, homines reueriti faciunt sæpenumero. Opulentiores fœminæ capillos non soluunt, brachia non nudant, quod & maximè reprehendendum: non quod nō nudent, sed quod non propter deum, sed ne turpes videantur. Pudor luctum

cohibet,dei metus non cohibet. Et quomodo hoc nõ ſummopere reprehendendum? Quod diuites diuitiarum gratia faciunt, diuino metu pauperes faciant. Sed è contra euenit: illæ propter inanem gloriam philoſophantur,hæ propter humilitatem præferunt impudentiam. Quid hoc abſurdius? Omnia propter homines,omnia propter præſentia facimus. Et ſtultè, & ridicule loquũtur. Atqui dominus inquit: Beati qui lugent: peccata videlicet,quæ nemo luget, nemo animæ ſuæ curat perditionem. Quod lugere non iubemur, id lugemus. Quid inquit? cum homines ſimus, de morte hominis non eſt dolendum? Nunquid ego hoc prohibeo? Minime lugere,ſed impudenter lugere veto. Non ſum immanis,atque crudelis. Video naturã dolere,& quotidianam requirere cõſuetudinem. Non licet nullo affectu moueri, quod & Chriſtus oſtendit: lachrymatus eſt ſuper Lazaro,eius ſequere exemplum: lachrymare, ſed leniter & pudenter, & cum dei timore. Si hac ratione lachrymas fundes,non reſurrectionis diffidentiæ argueris, ſed ægre ferre chariſsimi ſeiunctionem videberis. Nam & peregre proficiſcentes, lachrymis proſequimur, non tamen vt mortuos: ita & tu lugeas tanquam præmiſeris peregrinum. Hæc ego non vt præceptor, ſed vt permiſſor, humanæ conſcius fragilitatis admoneo. Quod ſi peccator, & qui ſæpenumero deum offenderit moritur, is deflendus eſt, vel potius minime,quum nihil illi afferat vtilitatis: ſed ea facienda, quæ ei aliquid cõferre poſsint,eleemoſynas,oblationes: in hoc lætãdum eſt,quod malitia eius abſciſſa eſt: quod ſi iuſtus, rurſus lętãdum,quod in tuto collocatur,quod liberatus eſt futura formidine. Si iuuenis,quod ex medio malorũ ereptus eſt: ſi ſenex,quod eo diutius vſus,quod maxime deſiderabile videbatur,vitę ſatietate migrauit. Tu autẽ horum omiſſa conſideratione, ancillas cædis, acſi ita demum defunctum honoribus proſequaris: quod vltimæ eſt dementiæ. Honor enim mortuo,nõ fletus eſt,nõ eiulatus,ſed hymni, & pſalmi, & vita optima. Ille moriens cum angelis euolabit,etiam ſi nemo exequiis interueniat: perditus autem, etſi in funere vniuerſam habuerit ciuitatem, nihil lucrabitur. Vis mortuum honorare? alia via aggrediendum eſt. Fac eleemoſynas. Quæ tibi ex multis fletibus vtilitas? Ego & aliud malũ audiui,quod multę etiam amatores per fletus alliciunt, maritalis

Matt. 5. a

ritalis amoris opinionem, lamentationum vehementia de se confirmantes. O diabolicam mẽtem, ò satanæ cogitationem. Quandiu & terra & puluis, quandiu sanguis & caro erimus? Cœlum tandẽ suspiciamus, intelligamus spiritalem nostri partẽ. Quomodo gentiles arguemus? Quomodo qui hæc faciunt, consolabimur? Quomodo cum eis de resurrectione disputabimus? Quomodo de aliis sapiẽtiæ partibus? Qua securitate viuemus? Ex dolore enim prouenit mors. Considera vim perspectiuam animæ, nihil sinit videre necessariorum, inde multum detrimenti: illo enim modo & deum offendimus, neque nobis neque defuncto prosumus: hoc autem & deo placemus, & probamur ab hominibus. Nam si non succumbemus, continuo doloris reliquiæ abolentur. Si indignabimus, in miseria relinquimur. Si gratias agemus, non mœrebimus. Et quomodo potest, inquit, non dolere, qui filium vel vxorem amisit? Non dico, ne doleat: sed ne immodicè. Nam si intelligeremus deum illum abstulisse, quem mortalem virum: ac filium habebamus, mox cõsolaremur. Indignari enim maius quiddam supra naturam quærẽtis est, Homo natus & mortalis, quid doles, quod secundum naturam contigit? Nunquid doles, quod edendo nutriris? Num quæris sine cibo viuere? Ita & in morte, nũquid quæris immortalitatem? Mortalis natus es. Semel hoc definitum. Noli dolere, noli te affligere, sed ama quæ communiter omnibus statuta sunt. Doleant tibi peccata tua, hic optimus fletus, hæc maxima sapientia. Hæc ergo perpetuo defleamus, vt cœlestem assequamur lætitiã, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & gloria, in secula seculorum, Amen. *Hebr. 9*

HOMILIA LXII.

EX CAP. XI.

Ondum enim venerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei Martha. Magnum bonum sapientia est. Sapiẽtia nostra dico, non gentilium, quæ verba sunt dũtaxat, & fabulæ, neque vllam habent sapiẽtiam: gloriæ nanque causa omnia faciunt. Magnum, inquam, bonum sapientia, quæ nobis inde vicẽ reddit. Qui enim pecunias cõtemnit, iam hoc bonum consecutus est, quod superfluis &

ſtultis curis liberatus eſt. Qui gloriam peſſundat, præmium inde accipit, quod nulli ſeruit, ſed vera libertate perfruitur. Qui cœleſtia concupiſcit, remuneratione nō caret, cum nihil præſentia arbitretur, & facile dolorem omnem exuperet. Ecce nunc mulierem philoſophantem inde præmiū cōſecutam. Etenim omnibus aſsidentibus, dolens & plangēs, non expectauit ad ſe veniētem magiſtrum, neque decorum ſeruauit, neque luctu retenta eſt. Siquidē quę in luctu ſunt, cum aliis incommodis etiam tenentur affectu, quod à præſentibus affectant laudari: quorum nihil Mariæ accidit, ſed ſurgens ę veſtigio, magiſtro obuiam facta eſt. Ieſus autem nondum in locum venerat: lento enim paſſu ambulabat, ne ad ſignum faciendum feſtinare videretur, ſed ab illis de eo iudicium fieri volebat. Aut igitur hoc ſignificare vult euāgeliſta, aut quod citò accurrit, vt venienti occurreret. Venit autem non ſola, ſed omni Iudæorum turba ſubſequente: & perquam prudenter ſoror ei clam magiſtri aduentum ſignificauit, ne conſeſſum perturbaret: neque cur ſurgeret dixit: nam multi certè abiiſſent, Nunc verò tanquam fleturam ad monumētum ſecuti ſunt, & ex his iterum mortuum Lazarum confirmatur. *Et procidit ad pedes eius*, vehementius quàm ſoror amabat, neque turbam reuerita eſt, neque opinionem quam de eo Iudæi habebāt. Erant nanque multi maleuoli, qui dicebant: Nō poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? Sed omnem humanum affectū expulit, magiſtro præſente, cuius ſolius facta eſt honoris videlicet in dominum. Et quid inquit? *Domine ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus*. Sed quid nihil ad eam loquitur Chriſtus, vt ad ſororem? Turba aderat, neque verborum tempus erat, ſed mouetur humano affectu, quem tātum primo voluit æſtimari. Nam cum ſignum magnum, quale rarò fecit, eſſet facturus, ex quo multa erat prouentura vtilitas, ne turba abſente nihil lucraretur, doloris affectu multos teſtes allicit, ne prædam amitteret. Et primum humanam perfert naturam. Lachrymatur & perturbatur. Norat enim lachrymas excitare, & affectū arguere. Illa enim particula, *Et infremuit ſpiritu*, motum illū cohibuiſſe ſignat: & ait, *Vbi poſuiſti eum?* ne flendo interrogaret. Sed quid rogat? Non vult feſtinare, ſed omnia ab illis diſcere, & hortatus facere vt omni ſuſpicione careret miraculum,

Supr. 9. c

miraculum, *Dicunt ei: Domine, veni & vide. Lachrymatus est Iesus.* Nullũ adhuc resurrectionis signum ostẽderat, neque vt suscitaturus, sed vt lachrymaturus venit, quod mox significatur, ait enim: *Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt & hic non moreretur?* Nec in calamitatibus à malitia abstinebant. Atqui facturus erat rem longè mirabiliorem. Longè enim maius est post mortem in vitam reuocare, quàm instantem propellere: in quo ergo eius virtus erat admiranda, in eo Iesum calumniantur. Confitentur autem aperuisse oculos cæci nati, & quod rursus debebant admirari calumniãtur, ac si nihil fecisset. Nec in hoc solùm eorum ostendit malitiam, sed cum nondum ad monumentum venerit, eum criminantur, non expectantes rei finem. Intuere corruptum eorum iudicium. *Venit ad monumentum,* & rursum affectum arguit. Quid tandem tam diligenter quoties lachrymatus sit meminit Euangelista, & quod infremuerit? Vt intelligas verè naturam nostram induisse. Cùm enim magna de eo loquatur: etiam in his quæ ad corpus spectat, hoc in loco multò humilius loquitur. Nihil vt reliqui Euangelistę in pasione, quod in agonia esset, narrauit, sed contra quod retrorsum supinos reiecerit. Quod ergo illic omisit, hic per luctum implet. Nam de morte disputans, inquit: Potestatem habeo ponendi animam meam: & nihil submisse loquitur. Ideo in humanitatis affectibus, incarnationis veritatem ostendunt. Matthæus enim ab agonia, & tremore, & sudore, hic à lachrymis humanitatem confirmat. Neque enim nisi nostræ fuisset naturæ, & semel, & iterum lachrymari coactus fuisset: neque vllis respondet criminibus. Quid enim verbis imponere eis silentium oportuit, cum mox rebus ipsis ad tacendum cogerentur? quod grauius fuit, & maiorem incusit pudorẽ Ait ergo. *Tollite lapidem.* Quid tandem absens non idem iusserat atque perfecerat? Quid nõ dimisso lapide suscitauit? Poterat enim qui corpus mortuum voce mouerat, & corrupto animã inspirarat, multò magis lapidẽ mouere. Sed cur non fecit? Vt eos testes fecisset miraculi, ne dicerent quod & de cæco. Hic est, nõ est. Manus enim & præsentia illorũ ipsum esse testabantur. Illi enim vel imaginationem, vel præstigiũ aliquod opinari potuissent, nunc cum affuerint, cũ lapidem

Supr. 9. g

Matt. 26. d. & Luc. 22. c.

Sup. 10. d

Mat. 36. d

tulerint, cum ligatus exierit, cum iussus sit solui, cum amici præsentes ipsum viderint, & ex vestibus agnouerint, cum sorores fœtere, & quatriduanum esse dixerint: hæc omnia sufficientia erant, quæ vel impudentibus silétium imponerent cum rei testes adessent. Ideo iubet vt lapidem tollant à monumento, ostendens seipsum suscitare. Ideo interrogat. *Vbi posuistis eum*? vt dicentes, *Veni & vide*. & ducentes ipsum, non possent dicere alium suscitatum, vt & vox, & manus testificaretur. Vox, dicendo veni, & vide. Manus lapidē tollendo, & institias soluendo. Et visus & auditus. Hic vocem audiendo: ille, videndo exeuntem: & odoratu odore offensus. Inquit enim: *Iam fœtet quatriduanus est*. Meritò ergo dixi, quod minime norat mulier quid Iesus diceret, cum inquit: Etiam si mortuus fuerit viuet. Considera ergo quid hæc dicat, tanquam iam impossibile esset. Erat enim admirabile, vt quatriduanum, & fœtidum mortuum suscitaret.

Hic sup. a Discipulis enim inquit: Vt glorificetur filius dei per eum. Hic gloriam dei de patre, inquit, Animaduerte audiētium imbecillitatem diuersi sermonis esse causam. Rememorat enim quæ superius dixerat, arguens tanquam oblitam. Noluit iam præsentes perturbare, ideo inquit: *Nónne dixi tibi, quod si credideris, videbis gloriam dei?* Magnum nanque bonū

Ma. 17. c fides est, magnum inquam, & bonorum multorum causa, vt

Infr. 14. b dei opera homines facere possint in nomine illius. Si enim

Act. 5. c crederetis, inquit, & dixeritis monti huic, vt transferatur, fiet: &, Qui credit in me maiora signa faciet quàm ego, in nomine meo. Quęnam maiora? Etenim vmbrę ipsorū mortuos suscitabant. Sic anim prædicauit Christi potestas. Non enim tam mirabile fuit, quod viuus miracula faceret, vt ipso mortuo alij in nomine eius maiora operarentur. Neque dubitandum fuit de eius resurrectione, neque si visa fuisset, ita esset confirmata. Qui enim resurgentem vidisset, dicere poterat fuisse phantasma: qui vero solo eius nomine inuocato, maiora miracula videt, quàm cum in carne cum hominibus versatus est, non sanè incredulus esset, nisi maiorem in modum desiperet. Magnum igitur bonum fides, cū à vehementi amore, & flagranti animo procedit: ipsa sapientes non indicat, ipsa humanam detegit humilitatem, & inferius omissis rationibus, de cœlestibus disputat: & quod humana sapientia inuenire non potest, in quo deficit, hoc fides dirigit,

git, hoc docet. Hanc igitur complectamur, neque rationimus distrahamur. Cur gentiles nihil inuenire possunt, dic quæso? Nónne externam omnem nouere sapientiam? Vnde ergo piscatores, & tentoriorum opifices, & indoctos superare non potuerunt? Quoniam illi rationibus, hi fide omnia perficiebant: ideo & Platonem, & Pythagoram, & Philosophos omnes, necnon & Astrologos, & Mathematicos, Geomatras, Arithmeticos, & omnis sapientiæ professores superarunt, & meliores facti sunt. Quanto stultis illis & insanis veriores philosophi euaserunt? Hi enim statim animam immortalem esse, non tantum dixerunt, sed & persuaserunt. Illi antea nihil norant, quid esset anima, postquam autem inuenerunt, & diuiserunt eam à corpore, iterum in errorem prolapsi sunt: aliquid corpus eam dixerunt, alij cõpositum, nõnulli cum corpore dissolui: necnon cœlum animatum & deum. Piscatores autem dei opus professi sunt, & omnibus persuaserunt. Quod autem gentiles rationibus vsi sint: minime mirum: quod autem qui fideles videntur, hi animales inueniantur, est sanè ridiculũ, propterea decipiuntur. Et alij quidem qui dicũt scire deum, vt ipse seipsum nouit, quod nemo ne illorũ quidem ausus est dicere. Alij non posse deum sine passione generare, neque ei quicquam amplius à nobis habere permittũt. Alij quod recta via nil proficit. Sed tempus non est hæc in præsentia reprehendendi. Quod autem nihil proficiat fides recta, si vita praua sit, & Christus, & Paulus pluribus ostendit. Inquit enim: Nõ omnis qui dicit mihi, domine domine, intrabit in regnum cœlorum. Et, Multi dicent mihi in illa die. Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? & dicá eis, Nescio vos, Et iterum: Nolite gaudere, quod dæmonia vobis obediunt. Qui hæc non attendunt facilè in vitia delabũtur, etiam si fidem rectam habeant. Sed nos hæc fugiamus, neque enim sine vita recta deus videri potest. Pacem, inquit, persequimini, & sanctificationem: sine qua nemo videbit deum. Sanctificationem continentiam appellat, vt vnusquisque sua contentus sit vxore, neque alienam quærat. Qui sua contentus nõ est, saluus esse non potest, sed necessario peribit, etiam si innumara bona opera fecerit. Fornicando impossibile est intrare in regnum cœlorũ. imò non fornicatio hæc, sed adulteriũ. Quemadmodum enim alligata viro, si aliũ cognoscit,

Mat. 7. c
Ibidem.
Luca. 10. e
Heb. 12. d
Mat. 5. e

adulteratur: ita alligatus vxori: si aliam habet, adulterij reus est: hic non hæreditabit regnum cœlorum, sed in gehēnam
Esa. 60 g intrudetur. De his inquit deus: Vermis eorum non morietur, neque ignis extinguetur. Nullam enim veniam consequitur, qui capta vxore, post hoc carnis remedium alienæ iniuriatur, hoc iam lasciuia est: quod si ab vxore sua multi ieiunij & orationis tempore abstinent, qui sua contētus nō est, sed alienam introducit. quantum sibi mali accumulat? Si suam repudiare, & alij vacare non licet (est enim adulteriū) quantum ille accusandus est, qui suę aliam addit? Nemo igitur hunc morbum animæ insidere permittat, sed radicitus euellat. Neque enim tantum vxorem, quantum seipsum offendit: hoc enim adeo apud deum scelestum videtur, vt si vxor ab idolatra viro ipso nolente discedat puniatur: si ab adultero minime. Cōsidera ergo huius morbi malitiā, nā si
1. Cor. 7. c qua fidelis, inquit, habet virum infidelem, & ipse consentit
Mat. 5. c habitare cum illa, nō dimittat virum. De fornicatione autem: Si quis dimiserit vxorem suam præter rationem fornicationis, facit ipsam mœchari. Nam si consuetudo vnū corpus facit, si quis meretrici admiscetur, vnum cum meretrice corpus efficitur: quomodo ergo ornata accipietur. cū sit membrum Christi? Quomodo ei iungetur corpus meretricis? Et intuere excessum, Quæ cum infideli habitat, non est immunda: Sanctificatus est, inquit, vir infidelis in muliere fi-
1. Cor. 7. deli. In fornicaria autem, nunquid membra Christi faciemus membra meretricis? Illic sanctificatio manet, si cum vxore cohabitat, hic discedit. Graue itaque malum fornicatio, graue inquam, & immortale afferens supplicium, & in hac vita innumera secum mala trahit. Cogitur enim vitam miseram & infœlicem viuere, qui hoc morbo afficitur. Neque meliori loco res suæ sunt, quàm eorum qui suppliciis distrahuntur. Alienam domum trepidus & formidolosus ingreditur, omnia timet, & seruos & liberos. Quare hortor hoc vos morbo dissoluatis: quod si nō placet, nolite hęc sacra ingredi penetralia. Siquidem minimè oportet scabiosas & morbidas oues in sanarum & bene valentium grege versari, sed ab ouili exigendæ sunt, quoad bonam recipiant valetudinem: Mēbra Christi sumus, nolimus fieri meretricis. Non est locus hic lupanar, sed ecclesia. Si membra meretricis habes, abesto ab ecclesia, ne præsentia tua sordescat.

Quod

Quod si nulla esset gehẽna, nullum supplicium: quo tamen animo post coniũctionem illam, & nuptiales faces, post iustum lectum, & liberorum susceptionẽ, post quotidianam consuetudinem pateris aliam supponere? Cur non vereris, non erubescis: Qui post vxorum mortem aliis admiscẽtur, hi reprehenduntur à multis, quanuis puniri non possint: tu viuente vxore aliam superducis? Quænam hęc incontinentia? De his inquit: Vermis eorum nõ morietur, & ignis non extinguetur. Perhorresce minas, formida supplicium. Non est tãta hic voluptas, quanta illic pœna. Sed absit, vt aliquis sit huic obnoxius supplicio, sed per sanctificationem omnes Christum videãt, & promissa bona consequantur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria in secula seculorum, Amen. *Esa.66.g*

HOMILIA LXIII.

EX CAP. XI.

Esus autem eleuatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam, quia semper me audis, &c. Quod sæpenumero dixi, id & in præsentia repetam, deum, scilicet non adeo suam spectare dignitatem, vt nostram salutem; neque vt magnum aliquid loquatur, sed vt nos possit allicere. Propterea alta & magna raro, & ea abscondita, sed humilia & abiecta frequenter loquitur. Cum enim his populum magis adduceret, magis etiam vtebatur, non tamen semper ne postea offenderentur: neque conticet, ne pręsentes scandalizarentur. Illi nanque qui perfecti futuri erant, ex vno altè & magnificè dicto totum poterãt intelligere: hi autem cum rudes essent, nisi sępenumero eadẽ audissent, nullum cepissent emolumentum. Certe neque post tantam doctrinam perstant, sed eum lapidibus petunt, & persequũtur & interficere conantur, & blasphemum appellant, cum ęqualem se faceret deo. Et nunc dicunt, blasphemare. Cùm autem dixisset, Remittuntur tibi peccata tua, iterum dæmonium habere dicunt. Et cum mortem superare, qui verba sua audiret, & se in patre, & patrẽ in ipso, & de cœlo se descendisse diceret, eum relinquunt, & perturbantur. Quæ si rarò dicta minime ferebant, longè minus si semper alte & magnifice locutus esset. Nam cum dicit: Sicut mãdauit mi- *Supr.10.g* *Supr.8.a*

hi pater, ſic loquor, & ego à meipſo nihil loquor: tunc credunt. Multi, inquit, crediderunt in eũ. Quod ſi humilia fi-
Mat.17.d dem faciunt, ſublimia auferunt: nónne vltimæ amentię eſt, non intueri humiliter propter auditores locutum? Nam & alio in loco cum magnum quiddã dicere vellet, & reticuiſſet, cauſam attulit ne ſcandalizarentur, Proiice hamum in mare: quod & in hoc loco. Cum enim dixiſſet Ego ſciebam quia ſemper me audis: proſecutus eſt, propter circunſtantem populum dixiſſe, vt crederent. Nunquid noſtra hæc verba ſunt. Num humana coniectura? Cum enim ex rebus ipſis nos credamus eos in magnis ſcandalizari, & ipſe dicat ſe ideo humilia loqui, ne ſcandalizarentur: quis deinceps à natura humiliter ipſum locutum ſuſpicabitur, & non eorum indulgentem imbecillitati? Et alibi voce cœlitus delata dicebat: Non propter me hæc vox facta eſt, ſed propter vos. Atqui magnum decet multa de ſe humiliter prædicare, non autem humilem & abiectum magnificè, indul-
Mat.17.a get auditorum imbecillitati, & humilitatem eos, & ſe carnem noſtram accepiſſe erudit: neve deo cōtrarium, & non veniſſe à deo, & legem ſoluere arbitrarentur, vtque odium populi auerteret, cum frequenter in veteri teſtamento dicatur: Dominus deus tuus, dominus vnus eſt. Quod enim humilis & abiectus magnificè de ſe loquatur, nulla eſt cau-
Deut.6.a ſa, nec ratione aliqua nititur, ſed ſola amentia eſt & impietas, & audacia non toleranda. Qua ergo gratia humilia loquitur, qui arcanæ illius & inenarrabilis eſt ſubſtantię? Et eorum quę diximus gratia, & ne etiã putaretur ingenitus.
1. Cor.15. d. Nam & Paulus quid tale timuiſſe videtur cum ait: Pręter eum qui ei cuncta ſubiecit. Impium enim hoc ſuſpicari. Nam ſi minor patre, & alterius ſubſtantiæ æqualis exiſtimatus eſſet, nónne omnia feciſſet vt ea tolleretur opinio? Nunc contrà facit, inquiens, Si nõ facio opera eius qui mi-
Infr.14.b ſit me, nolite mihi credere. Et cum dicit. Ego in patre, & pater in me eſt: æqualitatem nobis ſignat. Erat hæc omnino tollenda opinio, ſi inferior fuiſſet, & nullo pacto dicẽdum, Ego in patre, & pater in me eſt, aut vnũ ſumus: aut qui videt me videt & patrem. De virtute namque ſermo erat, di-
Ibidem. cendo: Ego & pater vnum ſumus. Et de potentia. Sicut pa-
Supr.10.f ter ſuſcitat mortuos, & viuificat, ſic & filius quos vult, vi-
Supr.5.d uificat. Quòd qui alterius eſſet ſubſtantiæ, minime facere potuiſſet:

potuiſſet: quod ſi potuiſſet, nō oportebat id dicere, ne quis vnam & eandem eſſe ſubſtantiam arbitraretur. Si enim ne ſuſpicarentur deo contrarium eſſe, etiam quæ ſibi nō conueniunt, de ſe nonnunquam loquitur, longe magis tunc. *Sapr. 5. b*
Dicere nanque, vt honorificent filium, ſicut & patrem, & *Ibidem.*
opera quæ ille facit, & ego ſimiliter facio: & ſe reſurrectionem eſſe & vitam, & lucem mundi: æquiparantis eſt ſe patri, & illorum confirmantis ſuſpicionem. Nunc autem quod legem non ſoluat, tot rationibus excuſat: opinionem *Supr. 10.*
autem æqualitatis ad patrem, non modo non tollit, ſed cōfirmat: & dicentibus illis, blaſphemas, quia te deum facis: ex operibus æqualitatem demonſtrauit. Et quid filium hoc *Gene. 3. b*
feciſſe dico, cum pater non indutus carne, multa de ſe hu- *Gene. 22. c*
milia dici paſſus ſit propter auditorum ſalutem? Adæ enim *Ezech. 3.*
inquit, Vbi es? Et illud. Vt cognoſcam ſi forte ſecundum *Pſal. 85. b*
clamorem eorum perficientur: &, Nunc cognoui, quia times deum tuum. Et ſi forte audiant, etſi intelligant: &, Quis daret cor meum populi huius ſic eſſe? &, Non eſt ſi- *2. Pa. 18.*
ſimilis tibi inter deos domine. Et multa huiuſmodi in veteri teſtamento, ſi quis notaret, diuina maieſtate indigna inueniret. Et de Achab dictum eſt. Quid decipiet me Achab? Et quoties gentilibus diis per comparationem præponitur, ſemper indigna ſunt deo verba. Sed aliter digna efficiuntur, quoniam tam clemens eſt, vt propter noſtram ſalutem, etiam digna ſe verba cōteminat. Nam & quod homo filius factus ſit, & ſerui formam acceperit, quod humilia & loqueretur, & de ſe dici permiſerit, indignum deo. Indignum ſanè, ſi quis eius conſideret maieſtatem: dignum rurſus, ſi immenſa eius benignitas, & clementia conſideretur. Eſt & alia tam humilium verborum cauſa, qua patrem norant, & venerabantur, filium autem ignorabant. Ideo ad ipſum frequenter confugit tanquam confeſſum, vtpote, quum non adhuc ipſe eam haberet authoritatem: non ex ſe, ſed ex auditorum ſtultitia, atque imbecillitate. Ideo o- *Supr. 5.*
rat, & dicit: *Pater, gratias ago tibi, quoniā audiſti me.* Quod ſi quos vult viuificat, & ſicut pater ita viuificat, quare orat? Sed vide iam in ipſum veniſſe locum. *Vt ergo tulerunt lapidem, Ieſus eleuatis ſurſum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniā audiſti me. Ego autē ſciebam, quia ſemper me audis: ſed propter populū qui circūſtat dixi, vt credant, quia tu me miſiſti.*

Interrogemus hic hæreticum, num preces ei quid contulerint ad Lazarum suscitādum? Quomodo ergo alia sine precibus fecit miracula? Tibi, inquit, dico dœmonium egredere ab isto: &, Volo mūdare: &, Surge, tolle grabbatū tuum: &, Remittuntur tibi peccata tua: & mari, Tace, obmutesce. Quid autem præstaret apostolis, si preces ei ad miracula opitularentur? Imò neque illi precibus omnia faciebant, sed multa Iesu nomine inuocatò. Quod si eius nomen tantum poterat, quomodo ipse precum auxilio indigebat? Quo si indigebat, non vtique nomen eius eam habuisset potestatem. Quum autem hominem fecit, quid precatus est? Nōnne magna deprehenditur æqualitas? Faciamus, inquit, hominem. Quid autem imbellius, si ei orandum fuit? Sed videamus quid orat. *Pater, gratias ago tibi, quia audisti me.* Et quisnam vnquam ita precatus est, priusquam quicquam diceret? *Gratias ago tibi*, inquit, ostēdens se non egere precibus. Omnia enim facis quæ volo, non tanquam non posset, sed tanquam vna esset ipsorum sententia. Sed qua gratia orationis forma vsus est? Non me, sed illum causam dicentem audi: *Propter circunstantem populum, vt credant, quia tu me misisti.* Non dixit, vt credant me minorem, & quod diuino indigeam auxilio, sine quo nihil facere possum, sed *Quod tu me misisti.* Hæc omnia preces ostendunt, si simpliciter eas accipiamus. Nō dixit, Misisti me imbecillum, seruitutis conscium, à meipso nihil potentem, sed his omnibus omissis, ne quid horum suspicareris. ponit veram orationis causam, ne me deo contrarium arbitrentur, ne dicant non esse à deo, vt secundum voluntatem tuam hoc me fecisse ostendam: tantum non dicens: Si essem contrarius deo, res non processisset. *Audisti me*, & ad amicos dici solet, & æquales: Ego sciebam, quia semper me audis: hoc est, vt fiat voluntas mea, non egeo precibus ad persuadendum, vna enim voluntas est. Ad quid ergo preces? Propter infirmiores. *Et quum hæc dixisset, clamauit voce magna.* Cur nō dixit, In nomine patris mei veni foras: aut, resuscita eū pater: sed omnibus his omissis, orantis forma accepta, re ipsa suam præfert authoritatem? quia & hoc sapientiæ suæ est, vt verbis humilitatem, re potestatem præ se ferat. Quum enim nulla alia de re Christum possent accusare, quàm quod non esset à deo, & ita multitudinem deciperent, hac gratia

Luc. 11. b
Mat. 8. a
Mat. 9. a
Luca. 5. d
Mar. 4. d
Gene. 1. c

gratia per excessum id refutat, & eo modo quem imbecillitas exigebat. Poterat enim aliter ostendere inter se conuenientiam, sed eo populus peruenire non poterat, & ait: *Lazare veni foras*. Hoc est quod dixerat, Venit hora quando mortui audient vocem filij dei, & qui audierint, viuent. Vt enim non existimares ab alio virtutem accepisse, superius te docuit, & nunc per opera ostendit. Et non dixit, resurge: sed, *veni foras*, & mortuum tanquam viuentem appellat. Quid huic potestati par? Quod si non propria virtute hoc facit, quid in eo plus esset quàm in apostolis, qui dicebant: Quid nobis attenditis, tanquam propria virtute faciamus hunc ambulare? Quod si non sua operabatur potestate, quid non id quod apostoli, dicebat? Et ita ipsi essent sapientiores, qui gloriam propulsarent. Et iterum. Quid attendis nobis tanquam propria virtute faciamus? Similes vobis homines sumus. Præterea Apostoli quod nihil ex se facerent, totis viribus persuadere conabantur: ipse autem quum eam de se concitasset opinionem, nónne abstulisset, si falsa eius potestas crederetur? Quis hoc dixerit? Sed contrà ait: Propter circunstantem populum, vt credat. Quod si crederent, non opus esset precibus. Si enim non erat indignum se precare, quare illis causam imputat? Quare autem non dixit, vt credant quod tibi non sum æqualis? Oportuit enim in hanc suspicionem venire. Sed cum legem soluere existimaretur, nihil illis dicentibus: Nolite inquit, putare, quia veni soluere legem: nunc autem cõfirmat opinionem. Omnino autem quid opus fuit tantis ambagibus, & obscuritatibus? Satis fuerat dicere: Non sum par. Quid ergo non dixit, inquit, non facio voluntatem meam? Et hoc obscurè, & ob illorum imbecillitatem, & ea ratione qua & orauit. Quid autem significat, Quoniam audisti me, hoc est, nulla in re tibi contrarius sum. Quemadmodum igitur ea particula, Quoniam audisti me? non signat quòd ipse non potuerit: non enim tantùm impotentia esset, sed stultitia, siquidem ante preses nescisset eum sibi ascensurum, & nesciebat quomodo dixit: Vado vt à somno excitem eum: & non dixit, vado vt rogem patrem, vt excitet. Quemadmodum, inquam, id non imbecillitatis, sed stultitiæ, ita & illa. Quia semper me audis: aut idem signat, aut ad illorum locutus est suspicioné. Quod si neque ignorabat, neque im-

Act. 3.b

Mat. 5.b

becillis erat, cõstat propterea humiliter locutum: vt saltem id per excessum dictum cogaris confiteri, non secũdum eius dignitatem, sed vt ad auditorum descenderet imbecillitatẽ: ideo dixit, Quoniam me audisti, Minimè inquies, sed vt ostenderet excellentiam. Atqui hoc pacto & nimiam humilitatem, & tantùm hominẽ esse indicabat. Neque enim præcari dei est, & eius qui deo asidet. Vides nulla alia causa ad hoc venisse, quàm propter illorum incredulitatem? Intuere rem ipsam eius potestatem testantem: *Prodiit ergo Lazarus ligatus.* inde ne imaginationem quandam esse putares. Prodire enim ligatum, non minus admirandum videbatur, quàm suscitari. *Iußit solui.* Vt tangentes & proprius facti noscerent verè resurrexisse, & inquit, *Sinite abire.* Intuere quod nullam gloriam expetat. Non ducit eum, non iubet secum esse, vt rem ostentet facto miraculo. Alij admirabantur, alij Pharisæis annunciarunt. Quid igitur illi? Cùm admirari & obstupescere eos oporteret, ipsum qui suscitauerat, interficere voluerunt. O amentiam qui in aliis corporibus mortem vicerat, ei mortem inferre arbitrabantur, & dicunt: *Quid facimus? quia hic homo multa signa facit.* Adhuc hominem appellãt, quum tale diuinitatis eius testimonium acceperint: *quid facimus?* Credere oportuit, & colere, & adorare, neque amplius hominem existimare. *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent regnum nostrum & gentem.* Quid sibi his verbis volunt? Populum concitare tanquã tyrãnide periclitaturum. Si viderint, inquiunt, Romani turbam ipsum sequentem, sub tyrannide nos esse arbitrabuntur, & destruent nostram ciuitatem. Et quanam gratia, dic quæso? Nũquid seditionem docebat Christus? Num dissuadebat censum dari Cæsari? Nónne regem ipsum facere voluistis, & tenuit? Nónne humilem & abiectam vixit vitam? nónne & domo & aliis huiusmodi caruit? Hæc ergo sine ratione vlla docebant, sed inuidia tantùm. Verùm id sibi contigit, cùm minimè expectarent, & ciuitatem & gentem cœperunt Romani postquam Christũ interemerũt. Erant enim quę faciebat Christus minimè formidanda. Qui enim ęgrotos sanabat, qui optimam docebat vitam, qui principibus parere iubebat, non cõfirmabat, sed propulsabat tyrannidem. Illi sanè seditionem docebant, hic contra. Quid enim simile subostendebat? Num satellitibus

Luc. 20. c
Supr. 6. b

stipabatur?

stipabatur? Num se muniebat? Num solitudines obsidebat? Sed ne affectu aliquo dicere viderentur: totam periclitari ciuitatem, & se reipublicæ cōsulere, & de vltimo ipsorum periculo habendā rationem dicunt. Non hæc vobis captiuitatis causa fuit, sed longè alia. Huius nanque captiuitatis, & antè Babylonię & Antiochię non fuit causa, quod apud vos boni viri, sed quod mali & iniusti, & deum prouocantes versabantur: Verū enimuero inuidia nihil videt, sed excæcat animam. Nónne Iesus mansuetudinem docuit? Nónne alapis cæsos non vlcisci? Nónne iniuria affectos tolerare? Nónne ad accipiendum, quàm ad inferendum aliis malum promptiores esse admonuit? Nunquid hæc tyrannidē constituentis sunt, quàm tollentis? Sed, vt dixi, grauis quidem affectus est inuidia, & plenus simulatione. Hic obrem terrarum innumeris impleuit malis, hinc iudicia complentur, hinc liuores, & pecuniarū amor, & principatus, hinc inanis gloria, hinc viæ obsidentur, hinc mare piratæ percurrunt, hinc per orbem terrarum cædes, hinc genus nostrum dissipatur. Quodcūque videris malum, ab inuidia prouenit, iam in ecclesias irrepit, & à principio multa operata est mala. Hic morbus auaritiam peperit, quæ omnia confudit, iustitiam corrupit. Dona enim sapientum oculos excæcant, & tanquam frenum ori, auertunt, & cohibēt testimonia. Hæc pro liberis seruos reddit. De hac quotidie loquimur, & nihil proficimus, feris peiores efficimūr, orphanos nudamus. & viduas, pauperibus vim inferimus, & eorū augemus miseriā. Hac periit pietas è terra, & nihil nobis nisi fletus relinquuntur, & hoc singulis diebus dicendum est: Nihil precando, nihil consulendo, nihil admonendo proficimus, relinquitur fletus. Hoc & Christus fecit cum multa Hierosolymis sine profectu admonuisset, eorum lachrymatus est calamitatem. Hoc prophetæ faciunt, hoc & nos faciamus, fletus iam tempus est, & lachrymarum, & lamentationum. Nunc dici potest, Vocate flentes, & ad sapientes mittite, & loquantur. Hoc fortasse pacto, morbum qui claras domos habitat, qui agros rapina complectitur: eiicere poterimus. Lugendi tēpus est, sed opitulamini mihi, vos qui iniuriā accipitis, qui spoliati estis. opitulemini, lugete, & lachrymarū mearum socij estote. Verum non nos, sed illos lugeamus: non nobis iniuriam intulerunt, sed perdiderunt seipsos.

Inuida omniū malorum radix.

massa ... inuidia

Nos enim pro accepta iniuria regnum dei, illi gehennam pro lucro asſequuntur. Ideo melius eſt iniuriam accipere, quàm facere. Lugeamus eos nō communi luctu, ſed quo ſacræ nos literæ docēt prophetas luxiſſe. Lugeamus cū Eſaia
Supr.5.d dicente: Vę coniungentibus domum domui, & agrum agro adiicientibus, vt à vicino, aliquid auferant. Nunquid habitatis ſoli in terra? domus magnæ & pulchræ, & non erunt qui eas habitēt. Lugeamus cum Naum, & dicamus cum eo: Væ qui ædificāt in altum domum ſuam: imò lugeamus eos,
Luc.6.d Chriſtum imitati dicentem? Væ vobis diuitibus, quia ſitietis, quoniam accepiſtis mercedem veſtram, & conſolationem. Lugeamus ſine intermiſsione, & niſi turpe ſit etiam
Hier.22.c plangamus, dicamus cum propheta: Nolite lugere mortuū, ſed raptorem, auarum, cupidum, inſatiabilem. Quamobrē mortuos lugemus, cum iam nihil proficere poſſumus? Hos lugeamus, qui immutari poſſunt. Sed nobis lugentibus ipſi fortaſſe rident: etiam & hoc lugendum, cum rident quod flendum eſſet. Si lamentationibus noſtris quid mouentur, ceſſandum eſt à luctu, tanquam corrigēdi ſint. Verum cum nullo doloris ſenſu tāguntur, perſtemus in dolore. Lugeamus non diuites ſimpliciter ſed auaros, cupidos, raptores. Poſſunt enim diuitiæ rectè & laudabiliter expendi, cum in egenos eas cōferimus. Auaritia autem criminanda eſt, atque accuſanda Lugeamus igitur, ſequetur fortaſſe aliqua emendatio. Et licet, qui in hunc morbum inciderint, nō liberentur: alij tamen in eum non incident, ſed mūdi ſeruabuntur. Vtinam & ipſi liberentur, & nemo amplius tali peſte comprehēdatur, vt ſimul omnes promiſsis nobis bonis perfruamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA LXIIII.

EX CAP. XI.

Nus autem ex ipſis Caiphas nomine, cū eſſet pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis, quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.
Pſal.9.c Infixæ erant gentes in corruptione, quam fecerant, in laqueo hoc, quem abſconderant, comprehenſus erat pes eorum: quod Iudæis contigit. Ipſi nanque dicebant interimendum

interimendum Christum, ne Romani venirent, & tollerẽt eorum gentem, & ciuitatem: postquam autẽ interemerunt, ea perpessi sunt, & quę eorum vitandorum gratia fecerant, in ea his patratis inciderunt. sed qui interemptus ab illis est, cœlum habitat: qui interemerunt, infernum. Atqui nõ hoc intendebant, sed *cogitauerunt eum*, inquit, *interficere ab illo die.* Dixerunt enim. *Venient Romani, & tollent regnum nostrum & gentem. Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit.* Cũ cæteris esset impudentior. *Vos*, inquit, *nescitis quicquam*: Quod illi dubitabant, & deliberandum proposuerant. Dixerunt enim: *Quid faciemus?* hic impudenter, & aperta fronte, & temerariè decreuit, *Vos nescitis quicquam, ne cogitatis, quia expedit vobis, vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit.* Vides quanta sit pontificialis potestatis virtus? Cum enim pontifex esset, licet indignus, prophetauit, nescius tamen quid diceret, & os tantum gratia, non autem scelestum cor attigit. Multi præterea alij futura prædixerunt indigni, Nabuchodonosor, Pharao, Balaam, & omnium causa manifesta. Quod autem dicit, hoc est, Vos sedetis adhuc: pigrius rem intuemini, & nescitis vnius hominis salutem pro communi contemnendam. Vide quanta spiritus potentia? à mala mente verba prophetica, & admirationis plena elicere potuit. Filios autem dei, gentes appellat euangelista, ab eo quod futurum erat. Quemadmodum & ipse inquit, Et alias oues habeo, quas etiam à futuro ita appellat. Quid autem signat, *Cum esset poutifex anni illius?* Cum aliis & hic etiam mos corruptus erat. Non enim perpetuum iam sacerdotium, sed annuum dabatur, ex quo venales facti erant principatus. Veruntamen etiam sic aderat adhuc spiritus. Postquam autem in Christum manus extẽderunt, tunc eos dereliquit, & abiit ad Apostolos. Et hoc velum scissum signat, & Christi vox dicentis: Ecce dimittetur domus vestra deserta. Et Iosephus, qui paulo pòst fuit inquit, quosdam angelos adhuc expectantes, visos migrare, vt eos relinquerent: quousque enim vinea perstitit, omnia facta sunt: ex quo autem hæredem interemerunt, mox perierunt. Et tanquam speciosam vestem à puero inutili Iudæorum accipiens deus fidelibus seruis ex gentibus tra-

pontificiali

Dini. 2. *a*
Gene. 14.
Nu. 24. *c*
Supr. 10. *c*
Mat. 23. *d*

didit, & desertos illos dimisit, & nudos. Nec parum fuit quo inimicus hæc prophetasset, sed quod alios allicere potuit. Cōtra enim quàm vellet, euenit. Nam post Iesu mortem futuro supplicio liberati sunt fideles. Sed quid signat, *Vt congregaret in vnum?* quod qui prope erát, & qui longè vnum corpus reddidit: qui Romæ est, Indos corpus suum esse arbitratur. Quid huic cōgregationi simile? Et omnium est caput Christus. *Ab illo ergo die cogitauerunt, vt interficerent eum.* Atqui antea tētarent. Dicit enim: Propterea quæ-
Supr.5.c rebant eum Iudæi interficere. Et iterum: Quid me quæri-
Ibid.7.c tis interficere? Sed tunc quærebant, nunc suam confirmarunt sententiam. *Iesus autem iam non palam ambulabat apud Iudæos,* Iterum more hominis sibi cauet, & frequenter hoc facit. Causam autem diximus propter quam sæpenumero discessit, & nunc iuxta desertum in ciuitate, quæ dicitur Euphrata, mansit cum discipulis suis. Quo pacto discipulos perturbari arbitratis, videntes suum magistrum more hominis sibi salutem quærere? Nemo iam eum sequebatur. Et cum propè esset dies festus, omnes Hierosolymam concurrebant, cū alij lętarentur, & celebritati studerent, soli discipuli latent, & periclitantur, tolerabant tamen. Etenim cum Pascha esset & scœnopegia, in Galilæam concesserant, inde in die festo in figura, & latibulis soli omniū in magistri beneuolentia perseuerabant. Hinc Lucas eum dixisse inquit:
Luc.22.c Ego perseueraui in tentationibus. Hæc dicebat, vt ostenderet auxilio suo vires eos accepisse. *Et ascenderūt multi Hierosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificarēt seipsos. Et dederant pontifices & Pharisæi mandatū, vt si quis cognouerit, vbi sit indicet, vt apprehendant eū.* Admirabilis sanctificatio cum iniqua voluntate, cum homicida mente, cum sanguinolentis manibus. Et dicebant: *Quid putatis, quia non venit ad diem festum?* In paschāte ei insidias tēndebant, & solennitatis diem in cædem cōuertebant: quasi dicant, Huc venturus est, tempus eum aduocat. O impietatem, cum magis virtuti est incumbendum, magis à sceleribus abstinendum, tunc innocētem capere conātur. Atqui cum iam idem tentarent, non modo nihil assecuti sunt, sed ridiculi apparuerunt, ideo frequenter in eos Iesus incidens euadit, & volentes se interimere cohibet, & dubios reddit, cum virtutis suæ demōstratione quæreret, vt cōpungerentur. Et cum captus esset,

vt non propria ipſorum virtute, ſed illius permiſſu eum cepiſſe intelligerent, reiecit eos retrorſum. *Ante ſex dies Paſchæ Ieſus in Bethaniā, vbi fuerat Lazarus mortuus, & manducabat apud eos, & Martha miniſtrabat. Lazarus vero vnus erat ex diſcūbentibus.* Quod vere reſurrectionis erat ſignū, cum poſt tot dies & viueret, & comederet. Vnde conſtat in domo eius prandere, vtpote amici qui Chriſtum acceperat. Multi dicunt in alia domo diſcubuiſſe. Maria autē non miniſtrat, ſed diſcipula hic etiā erat, & ſpiritalibus afficiebatur. Neque miniſtrabat tanquam vocata, neque communi vacabat miniſterio, ſed ſoli Ieſu honorem impendit, neque tanquam homini adeſt, ſed tanquam deo. *Hac gratia diffudit vnguentum, & capillis capitis ſui pedes terſit*: quæ nō erant indicia, quod de Ieſu quicquā ſuſpicaretur, vt multitudo: quod Iudas ſub pietatis obtentu reprehendit. Tum Chriſtus, *Bonum opus operata eſt in ſepulturam meam.* Quid autē diſcipulum in muliere non reprehendit, neque dixit, vt Euangeliſta, furem eſſe? voluit enim multa eum patientia arguere. Quod enim ſciret proditorem eſſe, ante nonnunquam arguit, quod non omnes crederent, & vnum ex his diabolum eſſe. Demōſtrauit ergo, quod ipſum proditorem cognoſceret, nō tamen manifeſtè reprehendit, ſed ei indulſit, vt à propoſito reuocaret. Sed quomodo alius inquit Euangeliſta omnes diſcipulos idem locutos? Sanè locuti ſunt, ſed non eodem animo. Quod ſi quis inquireret, quid tamen cum fur eſſet, loculi ei pauperū committebantur? Cur auarum feciſſet diſpenſatorem? Illud ſanè dicemus, deum arcanam intelligere rationem. Quod ſi quid & à nobis eſt coniectandum, vt omnem tolleret proditionis materiam, neque enim poterat dicere pecuniarum id cupiditate feciſſe, ſufficientes enim loculi eſſe debebant, qui eius ſatisfacerent cupiditati, ſed ſola malitia. Chriſtus autem multa permittebat, ideo furem non arguit, quanuis non ignoraret, & malam eius obſtruit cupiditatem, & omnem abſtulit excuſationem. *Sinite eam* (inquit) *in diem ſepulturæ meæ hoc fecit.* Quo verbo iterum proditoris meminit, quem minimè hęc reprehenſio tetigit, neque placauit. Atqui hoc verbū facilè potuit eum in miſericordiam adducere: quaſi diceret, Moleſtus ſum & grauis, ſed expecta parūper, & migrabo. Huc enim reſpexit, cum diceret: *Me autem non ſemper habebitis.*

Cap. XII.

Supr. 6. g

Mat. 26. a.

C

Sed nihil horum ferum & insanientem animum flexit, licet his multo plura & diceret, & faceret, & pedes eius eandem nocte lauisset, & ad mensam secum adhibuisset, quod & latronum animos mulcere assolet, & alia verba locutus est, quibus etiam lapides molliri potuissent: nec multa ante, sed eadem die, vt minime obliuioni mandare potuerit: sed aduersus omnia perstitit immobilis. Grauis nanque morbus est auaritia, grauis, inquã, qui & oculos cæcat, & aures obstruit, & fera leuiores reddit, non conscientiam, non amicitiam, non consuetudinem, non propriæ animæ salutem cognoscere sinit, sed semel ab omnibus discedens, in seruitutem sibi quos cepit, more sæuissimi tyrãni vẽdicat. Et quod in hac aspera seruitute grauissimum est, quod etiam gratias sibi habendas persuadet, & quanto ei magis seruiunt, magis lætantur, & maiori afficiuntur voluptate. Et ita maxime incurabilis morbus, ita fera insuperabilis efficitur. Hic

4. Re. 5. a Giezi pro discipulo & propheta, lepra perfudit: hic Ananiam, & Sapphiram perdidit: hic Iudam proditorem effecit: hic Iudæorum principes corrupit, cum dona acciperent,

Acto. 5. a & furibus communicarent: hic innumera bella indixit. Vias sanguinæ, fletibus & lamentis ciuitates implet. Hic mensas scelestas reddidit, & cibos iniquitate aspersit. Ideo idolo-

Colos. 2. d latriam eum appellauit Paulus, non tamen tam formidabilis est idololatria. Sed cur ita appellauit? Habent nonnulli pecunias, & his vti non audent, sed nepotibus reseruant, & intactas ad alios transmittunt, tũc & tanquam dona deo dedicata tangere minime audent: quod si quando coguntur, tanquam ad nephas aliquo timide veniunt: præterea tãquam quis idolum lapideum, aurum & claustris & vectibus cohibent, pro templo arcam præparantes, & argenteis vasis recondentes: nónne ita aurum adoras, vt ille idolum? Ille & oculos, & animã traderet potius, quàm idolum. Nõ aliter affecti sunt auri amatores. Sed non adoro aurum, inquies. Neque idolum dicet, sed inhabitantem dæmonem. Ita & tu, licet nõ aurum, eius tamen aspectu & cupiditate, animæ insidentem dæmonem adoras. Dæmone enim grauior est pecuniarũ cupiditas, qua multi magis persuasi sunt, quàm illi ab idolis, quibus non omnia parent: huic verò omnia, & quodcunque faciendum suggerit, obsequuntur. Quid dicit auaritia? Esto omnibus inimicus, obliuiscere naturam,

Pecuniarum cupiditas dæmone grauior.

turam, contemne deum, sacrificium mihi teipsum offer. Dicto citius parent. Et idolis quidem boues sacrificant, auaritia offer mihi animã inquit, & persuadet. Vide quas habeat aras: quæ libamina accipiat. Regnum cœlorum auari non possidebunt. Neque has minas formidant, quanuis hæc cupiditas infirmissima sit, quippe quæ non insita, non naturalis est: fuisset enim nobis à principio, sed aurum iam non erat, neque quispiam aurum amabat. Sed si placet vnde malum hoc prouenerit, dicam, vnusquisque maiori æmulatus, morbum hunc auxit, & nolentem præoccupans irritauit. Cum enim splendidas domos, diffusos agros, seruorum greges, argentea vasa, vestimentorum copiam intuerentur, vt hæc superarent, pro viribus contenderũt. Itaque primi secundis causam, secundi minoribus præbuerunt. Quod si cõtinentes esse voluissent, non sanè fuisset posterioris cupiditatis exemplum, imò neque vlla his excusatio est. Sũt enim qui pecunias contemnunt. Et quisnam inquies? hoc grauissimum est, quod impossibile videatur, vt quis vincat malitiam, neque quispiam rectus iudicetur. Adducam tamen multos & in ciuitatibus, & in montibus, & quid proficiemus? Neque enim propterea meliores euadetis. Sed nõ nũc nobis de hoc sermo habetur, vt diuitiæ minuantur, velim sanè. Verum cum maius vobis onus impendat, non cogam: sed ne aliena concupiscatis, & aliquid in egenos conferatis, admoneo. Multos autem inueniemus rebus suis contentos, sua curantes, & iustis viuentes laboribus: quid hos non imitamur, nõ æmulamur? Consideremus maiores nostros, num facultates eorum steterunt? Tantum eorum nomina durãt, & incorrupta seruãtur. Num magni alicuius viri balneum, & diuersorium, & suburbana aspicientes, recordati quantũ laborem subierit, ingemiscimus? Quanta rapuit, & nihil apparet? sed alij in eius deliciis delectantur, quod nunquam ille suspicatus est, fortasse & inimici, vt magis puniatur. Huiusmodi & nos manent. Proculdubio moriemur, & hic noster finis. Quantam impensam, quanta odia subierunt? Quid hinc emolumenti? Immortale supplicium, & nullum malis remedium, neque viuentes tantum, sed & mortui ab omnibus accusantur. Quid cum multorum imagines domibus positas intuemur? Nónne magis dolemus. Vere bene inquit propheta: Veruntamen stultè perturbatur omnis

1. Cor. 6. b

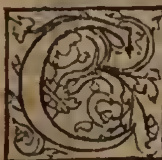
unde auaritia [?] rit

Psal. 38. b

homo viuens. Profecto harum rerum cura perturbatio est perturbatio, inquam, & anxietas superflua qua omnino in ęternis tabernaculis carebimus. Hic enim alius laborat, alius fructum capit: illic laborum suorum quisque dominus est, & multiplicem mercedem accipit. Ad illam ergo possessionem properemus illic ædificemus, vt quiescamus cum Christo Iesu domino nostro, Amen.

HOMILIA LXV.

EX CAP. XII.

Ognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic esset, & venerunt non propter Iesum tantum, sed vt Lazarum viderēt, quem suscitauit à mortuis. Quemadmodū diuitiæ incautos perdere consueuerunt, ita & principatus: illæ nanque in auaritiam, hic insaniam hominem impellit. Ecce Iudæorū turba quę subdita erat bene sentit, principes verò insaniūt. Quod enim illi crediderunt, testantur frequenter Euangelistæ, quod multi de turba crediderunt ei, ex principibibus minime: sed inquiunt, Nūquid aliquis principum credidit in eum? Sed quid inquiunt de turba? Qui non norunt legē, maledicti sunt. Qui credebant, eos maledictos dicebant: se autem qui negabant sapientes. Et in hoc loco, multi cum miracula viderent, crediderunt: principes autem suis sceleribus non contenti, etiam Lazarum interimere tentabāt. Esto Christus sabbatum soluerit, quod ęqualem se patri fecerit, & propter Romanos, vt dicitis, eumvelitis interficere: quid Lazarum potestis accusare, vt de eius cogite is interitu? Nūquid beneficium accipere, crimini dandum est? Considera quantum cædi studebant. Atqui multa signa fecerat Iesus, sed nullum ita eos efferauit, non paralyticus, non cæci curati. Hoc enim natura admirabilius erat, & post multa factū, & mirādum erat mortuum quatriduanum ambulantem, & loquentem videre. Sane quidem, Non tamen festi diei officia erant, cædibus coinquinare celebritatem. Præterea illic videbantur Christum ob sabbati solutionem accusare, & hoc pacto turbam abducere: hic cum nihil quæri possent cōtra sanatum irritantur. Neque poterant dicere, quod patrē oppugnarent: oratio enim Iesu eis silentium imposuit. Siquidem cum omnis reprehendi causa eis ablata, & signum manife-

manifestißimum esset, in cædem feruntur, quod & in cæci miraculo fecissent, nisi sabbatum habuissét, quod calumniarentur. Accedit ad hoc, quod ignobilis ille erat & eiecerũt eum è templo, hic verò clarus, quod constat ex multitudine eorum, qui ad sorores eius consolandas venerant, & quod omnibus spectãtibus miraculum factum erat cum maxima omnium admiratione. Idcirco omnes, etiam omisso festo, Bethaniam, ad eum visendum concurrebant. hoc eos angebat: tentarunt ergo eum interimere, & nihil audere sibi videbantur, adeo erant prompti ad cædem. Hac gratia hoc in primis vetuit lex. Non occides: & hoc propheta accusat inquiẽs, Manus eorum plenæ sanguine. Quomodo ergo cum non palam ambularet in Iudæa, & in desertum secesßisset, iterum audenter reuertitur? Quoniam eorum furorem absentia sua iam extinxerat, Ad hæc multitudo præcedens & subsequens, sufficiens erat quæ eos ne quid in Christũ molirẽtur perterreret. Nullum enim miraculum adeo eos mouit, vt Lazari resurrectio, Et alius Euãgelista inquit, quod strauerunt ad eius pedes vestimenta, & quod vniuersa ciuitas commota, perquam honorifice acceperunt. Fecit autem hoc vt aliam prophetiam figuraret, aliam impleret: & idem alterius rei est principium, alterius finis. Illud enim, Lætare quod rex tuus venit tibi mansuetus, prophetiam implet, quod asinum ascenderit, futurum præfigurauit. Nam immundum gẽtium genus ei subdi oportebat. Quomodo autem alij dicunt, quod discipulos misit, dicẽs: Soluite asinam & pullum, hic autem tantum, quod asino inuento sedit super eo? Vtrunque fieri potuit, solutam asinam ducentibus discipulis, super eam Iesum sedisse. Ramos autem palmarum, & oliuarum, & vestes strauerant, ostendentes maiorem iam de eo, quàm de propheta opinionem habere. Et dicebant. *Hosianna, benedictus qui venit in nomine domini.* Vide, hoc maxime mœrore eos affecisse, quod omnes crederent, deo non esse contrarium, & hoc maximè populum scindebat, quod à patre venire diceret, Sed quid signat. Lætare filia Sion? cum omnes Iudæorum reges, vt plurimũ iniusti essent & cupidi, & multitudinem euerterent, & hostibus traderent, Confide, inquit, hic talis non est, sed humilis & mansuetus, quod ex asino ostenditur. Non enim exercitu stipatus ingressus est, sed solo asino. Hoc autem cogno

Exo.20.c *Deut.5.a* *Esa.1.d* *Luca.19.f* *Zacharias.* *Mat.21.a* *Mar.11.*

uerũt discipuli eius primum, quod erat scriptum de eo. Ecce quod plura ignorabant, quoniam ipse nondum eis reue-
Supr.2.d lauerat. Etenim cum inquit: Soluite templum hoc, & in triduo suscitabo illud. neque tunc intellexerunt. Et alius Euã-
Luc. 18.f gelista ait: Quod erat abscóditus sermo ab eis: & nesciebãt eum resurrecturũ à mortuis. Sed non ab re abscondebatur: quare alius inquit Euangelista, quod audiendo dolebant, & erant tristes, quia resurrecturũ non cognouerant: & eorũ superabat ingenium. Sed cur id eis non aperuit? Quoniam magnum erat. Et contemplare Euangelistę sapientiã, quod priorem suam ignorantiam prædicare nõ erubescit. Quod enim scriptum esset, norant quod de Christo ignorabant. Siquidem scandalizati essent si rex talia perpessurus, atque tradendus esset. Præterea non continuo, quod regnum diceret, intellexerunt. Nam & alius inquit Euangelista de huius mundi regno eos arbitratos. Testificabatur autem turba La-
Mat.20 c zarum resurrexisse. Non enim tot repente conuersi essent, inquit, nisi credidissent miraculo. *Pharisæi ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus, ecce mundus totus post ipsum abiit.* Videntur mihi hæc esse verba rectè sentientium, non audentium tam palam loqui, ex euentu tamen illos conuincentes, quamuis frustra conarentur. Mundum autem in hoc loco iterum turbam appellat. Consueuit enim scriptura mundum, & mundi creaturam, & vitiosos appellare. Illud quum inquit, proferent secundum numerũ mundum suum: hoc, Vt mundus vos non odit, me autem odit.
Supr. 7. a Quæ diligenter consideranda sunt, ne ex nominis æquiuocatione ansam præbeamus hæreticis. *Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant, vt adorarent,* cùm iam prope esset, vt proselyti fierent, ad festum venerant. *Et quum Iesu fama extenderetur, dicunt Philippo: Volumus Iesum videre. Venit Philippus & dicit Andreæ,* vt pote qui prior erat, & rem ei communicat. Sed neque ipse simpliciter id recepit: audierat enim, In viam gẽtium nõ ambulaueritis, ideo cum
Mat.10.a discipulo loquutus, magistro refert. Vterque enim Iesum affati sunt. Qui respondit: *Venit hora vt clarificetur filius hominis. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet.* Quid significat, venit hora? Dixerat, In viam gentium ne abieritis: vt omnem tolleret à Iudæis impudentiæ occasionem, eos à gentilibus cohibuit:

sed

ſed quum illi in pertinacia perſtarent, hi accederẽt, tempus iam paſsionis aduẽtare inquit, omnibus cõſummatis. Quod ſi nobis his eſſet contumacibus inhęrendum, illis penitus reiectis, hoc ſanè noſtra foret prouidentia indignum, quum enim ad gentes diſcipulos poſt paſsionem eſſet miſſurus, iam inquit, tempus ad crucem aduentare, Non tamẽ prius eos dimiſit, vt eſſet in teſtimonium eis. Etenim antequã in Ieſum impetum facerent Iudæi, antequã crucifigerent, non dixit, Euntes docete omnes gentes: ſed, In viam gẽtium ne abieritis: &, Nõ miſſus ſum niſi ad oues quę perierunt domus Iſraël: & Non bonum eſt accipere panem filiorum, & dare canibus. Quum autem odio à ſuis haberetur, & ita vt interficeretur, ſuperfluum erat perſequẽtibus inhęrere. Etenim recuſarunt ipſum dicentes, Non habemus regem niſi Cæſarem: tunc eos dimiſit, quum dimiſſus eſſet ab eis. Ideo inquit, Quoties volui cõgregare filios veſtros, & noluiſtis? ſed quid ſignat, Granũ frumẽti, niſi cadens, mortuum fuerit? de cruce loquitur, ne perturbarẽtur. Quum gentiles acceſſerunt, tunc mortuum eſſe, hoc inquit maximè populos adducet, & mei augebit preconium. Inde cum non ita verbis perſuaderet, rerum experientia id aggreditur, inquiens hoc in frumẽto contingere, vt mortuum maiorem fructum afferat. Quod ſi hoc in ſeminibus euenit, multò magis in me. Sed non intellẽxerunt diſcipuli quid diceret: ideo frequenter idem repetit euangeliſta, excuſans quod poſtmodum fugerint. Talem, de reſurrectione diſputans, rationem Paulus attulit. Quam igitur habebũt excuſationem, qui reſurrectioni nõ credunt, cum in ſeminibus, & in plãtis quotidie hoc videamus, ac etiã in generatione noſtra? Primum enim corrumpi ſemen oportet, inde fieri generationem. Omnino autem quum deus aliquid facit, nulla opus eſt ratione. Quomodo nos ex nihilo fecit? Hoc ad Chriſtianos dico, dicentes credẽdum ſcripturis. Ego autem & aliud dicam ab humanis rationibus: alij maliciam, alij virtutem ſectantur, ſed malitiæ ſectatorũ multi fœliciter in vltimam peruenerũt ſenectutem, virtutis autem contrà. Quomodo ergo pro meritis vnuſquiſque accipiet? Quando? Certe inquiunt, ſed corpora nõ reſurgẽt. Nónne audiunt Paulũ dicentẽ: Oportet autẽ corruptibile hoc induere incorruptionem? Neque animã intelligit, quippe quę nõ corrumpitur,

Mat. 10. a
Ibid. 13. c
Ibidem.
Infr. 19. b
Mat. 23. d
1. Cor. 15. g.

& resurrectio de mortuo dicitur. Cecidit corpus. Quare corporis resurrectionem negas? An non posibilis deo est- quod dicere summæ amentiæ est. An non decet? Quamobrem? Vt corruptibile quod & laboris est, & mortis particeps, in pręmiis communicet. Si nõ decuisset, neque à principio factum esset. Nónne carnem ipse accepit? quod acceperit, & ipsam suscitauerit, audi quid dicat, Infer digitum tuum huc & vide, quia spiritus ossa & neruos non habet. Quare Lazarum suscitauit, si melius fuisset sine corpore suscitare? Quid inter signa & beneficiá hoc adnumerauit? Quid cibos prębuit? Nolite dilectisimi ab hæreticis decipi. Est enim resurrectio, est iudiciũ. Hęc tollũt, quicunque nolunt operum suorum rationem reddere. Etenim oportet resurrectionem talem esse, qualis fuit Christi. Primitię etenim ille est & primogenitus mortuorum. Sed dicent: Rusurrectio, hoc est animæ purificatio, & à peccatis mundatio: Christus autem non peccauit, quomodo surrexit? Quomodo nos à maledictione liberati sumus, si ipse peccauit? Quomodo dicit: Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam? Hæc enim non peccasse significant. Igitur secundum eorum sententiam, aut non surrexit: aut si surrexit, peccauit ante resurrectionem. Sed sanè corpore resurrexit: & praua hæc doctrina nihil aliud est, quã inanis gloriæ filia. Hũc ergo morbum fugiamus. Corrũpunt, inquit, bonos mores confabulationes pesimæ. Non sunt hęc apostolorum dogmata. Marcion est, & Valentinus qui hæc inuenit. Fugiamus, inquã dilectisimi. Nihil prodest vita bona cum praua doctrina: vt contrà, nihil sana doctrina, cum vita corrupta: Hęc gentiles perpererunt, inde auxerunt, ab externis accipiẽtes philosophis, & materiam ingenitam, & alia huiusmodi asseruerũt: & vt rerum opificem non subiecta materia ingenita, ita & resurrectionem negarunt. Nolimus his aures adhibere, quum immensam dei potestatem intelligamus. Nolimus, inquam, aures adhibere: vobis, inquã, dico. Nos enim aduersus eos bellum non recusabimus, sed inermis & nudus, si in imbecillos inciderit licet fortior, facilè capietur. Si enim scripturis attendistis, & quotidie in his acutiores euasistis: nõ sanè admonerẽ, vt bellum aduersus eos detrectetis, sed vt manum conferatis. Fortis est veritas: quum verò scripturis vti nesciatis, congressum vereor, ne inermibus

Infr. 10. g

Infr. 14. d

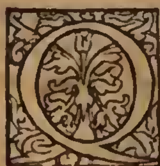
1. Cor. 15. d.

Marcionis & Valentini hæresis.

inermibus occurrétes, ipsi vos saucient. Nihil illis imbecillius, qui à spiritus sancti sunt auxilio destituti. Quod si exteriori vtuntur sapiétia, minimè est mirandũ: sed ridendum potius quod fatuis vtuntur magistris, qui neque de deo, neque de creatura firmum aliquid, & solidum inuenire potuerunt. Sed quæ apud nos vidua mulier nouit, ea Pythagoras ignorauit, qui dixit animam fruticem, & piscem, & carnem fieri, his ne opera danda est? & qua ratione nituntur? Magni sunt in ciuitate, pulchros nutriũt capillos, & palliis induuntur, hucusque eorum philosophia extenditur: quos si intrinsecus inspexeris, puluis sunt & cinis, in quibus nihil sani, sed sepulchrum patens guttur eorum, plenum immunditia, & sordium, & præcepta omnia vermium. Primus eorũ aquam deum esse dixit: qui secutus est, ignem: alius aërem, & ad corpora relati sunt. Hos, quæso, admirãdos ducis, qui nullam inuisibilis dei cognitionem habuerunt? Quod si quam perceperunt, id euenit, ex quo in Aegypto cum nostris versati sunt. Sed ne vos nimium perturbemus, iam orationi nostræ finem imponamus. Si enim eorum opiniones proponere inciperemus, quid de deo, quid de anima, quid de corporibus sentiant, risum moueremus. Neque ipsi nostra indigent reprehensione, ipsi seinuicẽ confundunt. Qui contra nos de materia orationẽ scripsit, seipsum perdidit. Quare ne temerè vos auocemus, & verbis implicemur, his omissis, & diuinis literis attẽdatis vos hortabimur, néve ad nullam certemus vtilitatem: quod Paulus Timotheum admonet, quãuis sapientiæ plenum & virtutis: Quare illi pareamus, & nugis abiectis, fraterni amoris opera complectamur. Eleemosynæ rationem habeamus, vt promissa bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & imperium in secula seculorum, Amé. 1.Tim. 4. d.&.6.a

HOMILIA LXVI.

EX CAP. XII.

Vi amat animam suam perdet eam: Et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eã: Si quis mihi ministrat, me sequatur. Dulcis præsens vita est, & multæ plena voluptatis, non tamen omnibus. sed qui terrenis rebus affigitur. Quod si quis cœlum suspiceret, & quæ illic bona sunt, contemplaretur: fortasse hæc contemneret,

tanquam nullius momenti. Nam & corporum pulchritudo quod ad pulchrius non deprehenditur, in admiratione habetur: cum verò melius apparuerit, illa prior despicitur. Quod si in illam pulchritudinem intueri voluerimus, & cœlestis regni speciem considerare, fortasse nos huius seculi vinculis dissoluerimus. Vinculum nanque est terrenarum rerum affectio. A quo nos abducens Christus, quid dicat, attende, *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Qui mihi ministrat, me sequatur: & vbi ego sum, illic & minister meus erit.* Simile ænihmati hoc dictum videtur, non tamen est, sed sapientiæ plenum: Et quomodo qui amat animam suam perdet eam? Qui absurdis eius cupiditatibus obtemperat, qui præter debitum ei indulget. Propterea admonet ille? Noli ambulare in cupiditatibus animæ tuæ: sic enim eam perdis, cum à virtutis via abducis, quemadmodum econtrario, Quid odit eam in hoc mundo, custodit eam: hoc est, qui non paret ei cùm aliquid perperā iubet. Et non dixit, qui nō paret: sed *Qui odit.* Quemadmodum enim quos odio habemus, ne vocem quidem audire, nec videre æquo animo patimur: & anima, si quid prętер dei voluntatem nobis imperat, reiicienda est. Quum enim iam de morte ad eos verba facturus esset, de morte, videlicet, sua: & præuideret eorum tristitiam & exanimationem, per excessum locutus est inquiēs: Quid dico si mortem meā generosè non feretis? nisi vosipsi moriamini, nullum vos sequetur emolumentum. Et vide quomodo lenit sermonem suum: grauius enim & molestius videbatur dicere, homini animam amanti esse moriendum. Et quid antiquitus dico, quando & nunc multos inueniemus libenter omnia tolerantes, & hac vita fruantur, & maximè qui futuram credunt? qui quum vident ædificia, molésque & machinas, lachrymātur dicentes: Quot homo, & quanta? & fit puluis. Sic magna præsentis vitæ cupiditas. Hæc vincula Christus dissoluens inquit: *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Quod enim ad eorum tollendum metum hæc diceret, audi quæ sequuntur: *Qui mihi ministrat, me sequatur*: de morte locutus, & operum sequelam, atque imitationem exigit. Oportet enim omnino ministrū, eum cui ministrat sequi. Et considera

ſidera quando hęc loquitur, nõ quum perſequutionem patiebantur, ſed quum confidebant, quum ſe in tuto eſſe arbitrabãtur, quod à multis honorarentur, colerentúrque: quando & cõſurgere poterant, & audire: *Et tollat crucem ſuam, & ſequatur me*: hoc eſt ſemper paratus ſis, inquit, ad pericula ad mortem, ad terrena exilia. Inde quum grauia dixiſſet, pręmium ponit: quod qui ſequetur ipſum, erit vbi ipſe eſt. Quibus verbis oſtendit reſurrectionem poſt mortem. *Vbi ego ſum, inquit, illic & miniſter meus.* Vbi Chriſtus? In cœlis. Ergo ante reſurrectionem illuc anima & mente transferemur. *Si quis mihi miniſtrauerit, diliget eum pater.* Quare nõ dixit, Ego? Quoniam nondum debitam vendicarat authoritatem vt pater. Qui enim nondum reſurrecturum ipſum ſciebant, quomodo poterant tantam de eo opinionem concipere? Quamobrem filiis Zebedæi inquit: Non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à patre meo. Atqui ipſe eſt iudex. Sed hic dilectum ſe filium oſtendit: tanquam enim dilecti filij miniſtros, pater accipiet. *Nunc enim anima mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater, ſaluifica me ex hac hora.* Atqui hæc non ſunt verba ad mortem venire ſuadentis, imo maximè. Siquidem ne dicerent ipſum eum humanis carere doloribus, facilè de ſubeunda morte philoſophari, & in tuto nobis perſuadere oſtendit, quod licet eam formidet, quum tamen vſus poſcat, nõ recuſat. Hæc autem diſpenſationis ſunt, non diuinitatis, ideo inquit: *Nunc anima mea turbata eſt.* Neque enim aliter hoc procederet: & dicẽdo, *Pater, ſaluifica me ex hac hora*: ita perturbatus eſt, vt etiã à morte abſolui cuperet, ſi licuiſſet. hæ ſunt humanæ naturæ imbecillitates. *Et quid dicam,* inquit, quum mortem deprecer? *Propterea veni in horam hãc*: quaſi diceret, Licet moueamur & perturbemur, mortem tamen non fugimus: nam ita nunc perturbatus non recuſo, ferendum eſt quod inſtat. Non dico enim, Libera me ex hac hora: ſed, *Pater, clarifica nomen tuum.* Et licet perturbatio me dicere cogat, contrarium tamen dico. *Clarifica nomen tuum*: hoc eſt, duc me iam ad crucem: quod apertè eius humanitatem & humanis moueri affectibus oſtẽdit, & naturam quod ęgrè ferret mortẽ, & viuere cuperet. Quemadmodum enim neque eſurire neque dormire crimini dandum eſt, ita neque vitam præſentẽ optare. Chriſtus autẽ corpus omni peccati labe purũ habe-

Mat. 16. d

Mar. 10. f

bat, non tamen naturalibus non obnoxium necessitatibus, siquidem non fuisset corpus. Et ex his aliud nos admonet. quidnam? Vt si quando affligimur, si quid timemus, nō ita resiliamus à propositis? *Pater, clarifica nomen tuum.* Indicat se pro veritate mori. quod dei gloriam appellat, & hoc post crucis mortem contigit. Debebat enim orbis terrarum ad deum conuerti. & in dei cognitionem venire, & ipsum colere. Verùm hoc non patris tantum, sed & filij gloria: quod tamen tacet. *Venit ergo vox de cœlo: Et clarificaui, & iterum clarificabo.* Quando clarificauit? In præcedentibus signis, & iterum clarificabo post crucem. *Turba autem tonitruum opinati sunt, vel angelum locutum.* Et vnde hoc? Nunquid manifesta & clara fuit vox? Fuit sanè. Verùm crassior turba erat, & terrenis dedita, & parum attendens, & alij sonum tantùm, alij vocem articulatam audierunt, sed non intellexerunt: *Tum Christus: Non propter me vox hæc venit, sed propter vos.* Cur hoc dixit? Ad illud respiciens quod illi frequenter dicebant, quod non erat à deo, qui à deo glorificatur: nónne à deo est, cuius nomen per eum clarificatur? Propter hoc enim vox delata est. Quare & ipse inquit. *Non propter me vox hæc venit, sed propter vos,* nō vt aliquid ab ea mihi ignoratum audiam, omnia enim patris noui, sed propter vos. Quum enim vel angelum locutum, vel tonitruum factum arbitrati essent, inquit, *Propter vos:* vt hoc saltem pacto adduceret eos ad interrogandum. Illi tamen oscitantes & stupidi, neque sic persuasi sunt, quum audirent id ad se pertinere. Nescienti enim cui diceretur, sanè non manifesta vox videbatur. *Propter vos, vox venit.* Vides vt res humiles eorum gratia fiant, non quod Christus ope indigeret? *Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras.* Hæc particula quomodo procedit ad illud: Et clarificaui, & clarificabo? Rectè & consone. Quum enim dixisset, Clarificabo: modum indicat, hoc est, princeps mundi eiicietur. Quid signat, Iudicium est mundi? quasi dicat, examinabitur & punietur. Quo pacto? Perdidit ille primum hominem, & peccato fecit obnoxium. Propter peccatum enim venit mors, quod in me non inuenit. Et qua gratia insiliit, & morti eum tradidit? qua gratia in animam Iudæ ingressus est? ne perderemur: neque mihi diuinam nunc attuleris dispensationem, quæ non est diaboli, sed

li, sed sapientiæ suæ. Inquiratur primum mala eius mens, quomodo iudicatur mundus in me, quasi examine proposito dicatur ad eum: Esto omnes interemisti, eo quod subiecti erant peccato. Christum cur interemisti? Nónne planè iniustè? Per Christũ ergo omnis mundus defendetur. Quod vt manifestius appareat, exẽplo vtemur. Sit violentus quispiam tyrãnus, qui omnes qui in manus suas venerint, plurimis malis afficiat: hic si vel regem, vel regiũ filium captum, iniustè interimat, illius mors etiam alios vlcisci poterit. Sit aliquis qui debiliores postulet, verberet, in carcerẽ iniiciat, & hac insania etiam nihil debentem coerceat: hic etiam eorum quę in debitores commisit, dabit pœnam, interficietur ab illo. Nõ aliter in Iesu vsu venit. Eorum enim quæ in nos fecit diabolus, propterea quæ in Christum ausus est, postulatus est ad suppliciũ, & quod ita intelligatur, audi quid dicat: Nunc princeps mũdi huius eiicietur foras: per mortem scilicet meam. *Et ego si exaltatus fuero, omnes traham ad meipsum.* Hoc est, etiam gentiles. Et ne quis diceret, quomodo si te vicit eiicietur? Non vicit, inquit. Quomodo enim qui alios trahit, victus esse poterit? & non dicit resuscitabo: sed maius, *Omnes traham ad meipsum.* Nam si dixisset, resuscitabo, non significaret credituros: sed cum credituros dicit, & resurrecturos confirmat. Si enim mortuus mansisset, & purus homo fuisset, nemo credidisset. *Omnes traham ad meipsum.* Quomodo ergo inquit patrem trahere? Quia trahẽte filio, pater etiam trahit. Traham, inquit, tãquam à tyranno detentos, & per se minimè potentes eius manus effugere, vt pote repugnantis. Alio loco rapinam appellat. Nemo potest spolia fortis rapere, nisi prius alliget eum, & tũc rapiat. Hęc autem ad illius vim ostendendam dicit, vt illic rapinam, hic tractionem appellaret. Quod cum intelligamus, resurgamus, glorificemus deum, non fide tantum, sed & vita: aliter nõ esset gloria, sed blasphemia. Non enim ita blasphematur deus ab impio gẽtili, vt à Christiano. Quamobrem rogo vt omnia ad dei gloriá referamus. Væ, inquit, seruo illi per quem nomen dei blasphematur. Hác autem particulam, Væ, mox pœna sequitur, & supplicium. Beatus autem per quem nomen dei glorificatur. Nolimus ergo tanquam in tenebris versari, sed omnia peccata euitemus, maximè verò quæ publicè nocent, in quibus præcipuè deus

Mat. 12.c & Marc. 3.d

blaſphematur. Quam enim veniã conſequemur, ſi cum aliis noſtra exhibere præcipiamur, aliena rapimus? Quæ nobis ſpes ſalutis? niſi eſurientem nutris, ſupplicio afficeris: ſi veſtitum ſpolias, quid tibi ſperandum? Hæc frequẽter dicere non ceſſamus, quoniã qui hodie non audiunt cras audient: & qui neque cras, perendie. Quod ſi qui imperſuaſibiles ſunt, nos tamen non iudicabimur: noſtrũ enim officium impleuimus. Vtinam autem ne vos horum pudeat, néve poſſitis accuſari: ſed omnes Chriſti tribunali audenter aſtare, vt & nos in vobis gloriari poſsimus, & malorum aliquam capere conſolationem, probationẽ videlicet veſtram in Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA LXVII.

EX CAP. XII.

Eſpondit ei turba: Non audiuimus ex lege quod Chriſtus manet in æternum: & quomodo dicis, oportet exaltari filium hominis? Manifeſtus error eſt, & imbecillis, quanuis extrinſecus callidè fucetur. Et quemadmodum qui putres, & ruinã minantes parietes, albo tectorio linunt, non tamen eos poſſunt dirigere: ita & mendaces facilè deprehenduntur. Quod hoc in loco Iudæis contigit. Cum enim ad eos Chriſtus diceret, *Cum exaltatus fuero à terra, omnes traham ad meipſum. Nos audiuimus*, inquiũt, *à lege, quia Chriſtus manet in æternũ: & quomodo tu dicis quod oportet exaltari filiũ hominis? Quis eſt iſte filius hominis?* Norant igitur Chriſtũ immortalem, & vitam habere ſine fine: vnde etiam quid diceret, intelligebant. Nam ſæpenumero in ſcripturis ſimul
Eſa. 53.c & paſsio, & reſurrectio ponitur: ſiquidem Eſaias vtrunque ſimul ponit. Tãquam ouis inquit, ad occiſionem ductus eſt, & quæ ſequuntur. Et Dauid in ſecundo pſalmo, & pleriſq;
Pſal. 16.c aliis cõiungit hæc vtraque: & patriarcha cum dixiſſet, Procidens dormiuit vt leo: inde addidit, Et vt catulus leonis excitauit eum: ſimul & paſsionem oſtendit, & reſurrectionem. Sed hi arbitrati ſilẽtium ei imponere, & nõ eſſe Chriſtum oſtendere, Chriſtum in æternum manere cõfitentur. Et vide quàm praue, non enim inquiunt: *Nos audiuimus* quòd Chriſtus nihil patitur, neque crucifigitur, *ſed manet in æter-*

in æternum. Atqui neque hoc dictum contrarium erat. Immortalitati enim passio non fuit impedimento. Hinc videre licet, multis eos intellectis sponte sua in malitia perstitisse. Cum enim de morte superius verba fecisset Iesus, & eum illi exaltari audirent, id supplicati sunt: inde dicunt, *Quis est iste filius hominis?* Et hoc maligne: noli, inquiunt, arbitrari quod de te hoc dicamus, neque dicere quod te propter odium oppugnemus. Ecce nescimus de quo dicat, & tamen profitemur. Christus autem eis silentium imponens, ostendénsque passionem nulli esse impedimento, vt maneat in æternum. *Adhuc, inquit, modicum lumen in vobis est.* Indicans mortem suam translationem esse. siquidem Solis lumen non extinguitur, sed breue secedens rursum apparet. *Ambulate dum lucem habetis.* Quod hic tempus dicit? An præsentem omnem vitam, an tempus ante crucem? Ego verò vtrunque arbitror, propter immensam eius humanitatem: multi etiam post crucem crediderunt, hoc autem dicit, vt eos ad fidem impellat: vt superius. Adhuc modicum tempus vobiscum sum. *Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat.* Quod nunc Iudæi faciunt quę nesciunt, sed tanquam in tenebris versantur, Videntur sibi recta incedere, cum longè aberrant: sabbatum custodiunt, & legem seruant, & ciborum habent obseruationes: nesciunt tamen quo vadant, ideo dicebat: *Ambulate in luce, vt filij lucis sitis,* hoc est mei. & in principio, inquit, Euangelista: Neque ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis: sed ex deo nati sunt, hoc est ex patre, Hic autem ipse dicitur eos generare, vt vnam patris & filij operationem intelligas. *Hæc locutus est eis Iesus, & abiit, & abscondit se ab eis.* Quid nunc absconditur? Neque enim lapides cõtra ipsum tulerant, neque blasphemarant, vt superius: quare ergo se abscondit? Qui cor hominis intrat, norat eorum animos exasperari, etiam si nihil dicerent: norat feruentes, & ad cædem promptos, neque expectauit dum rem aggrederentur, sed abscõditur, vt eorum placaret inuidiã. Cõsidera quomodo id significat Euangelista. *Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non crediderunt in eum.* Quænam tanta? Ea prætermisit Euangelista, vt ex sequentibus constat: etenim cum discessisset: & rursum rediret, iterum placidè eos alloquitur. *Qui credit in me, non credit in me, sed in eũ qui misit me.* Vide quid

Supr. 1. a

facit:incipit ab humilibus,& confugit ad patrem,& iterum tollit sermonem suum: & cum eos efferari intelligit,discedit, & redit rursum,& rursus ab humilibus orditur. & vbi

Supr.5.e hoc,vbi illud fecit,considera à principio. Sicut audio,iudi-

ibidem d co: inde altius, Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat. & iterum:Ego non iudico vos, alius est qui iudicat:inde discedit, & prodit in Galilæã. O-

Ibid.8.b peramini,inquit,nõ escã quæ perit.Et cum de se magna lo-

Ibid.6.d cutus esset,quod de cœlo descenderat,quod vitam ęternam daret:iterum abiit, & reuertitur ad scenopegia. Hoc idem frequenter facientem videre possumus:ita doctrinam suam variat,præsentia, absentia,humilibus, magnificísq; sermonibus:quod & hic facit. *Cum tanta signa fecisset coram eis,nõ*

Esa. 53.a *crediderũt in eum, vt sermo Esaiæ prophetæ impleretur,quẽ di-*

Esa. 6.c *xit:Domine quis credidit auditui nostro, & brachiũ domini cui reuelatũ est? & iterum:Propterea nõ potuerunt,inquit,credere, quia iterũ dixit Esaias: Auditu audietis, & nõ intelligetis.Hæc dixit Esaias,quãdo vidit gloriã eius, & locutus est de eo.* Ecce iterum hanc particulam, Quia dixit:non causalem esse, sed euẽtus. Neque enim quia dixit Esaias,nõ crediderunt:sed, quia non erant credituri, ideo dixit. Sed quare non ita dixit Euangelista, sed incredulitatem à prophetia, non prophetiã ab incredulitate esse dicit: & superius hoc idem vehementius. Propterea non potuerunt credere, quia dixit Esaias? Hinc magnam vult scripturæ certitudinem demonstrare,& quod nõ aliter quàm prophetatum sit,euenit.Ne quis enim diceret. Et qua gratia venit Christus? nesciebat non credituros? Prophetas hoc nouisse inducit, Venit autem,ne peccati sui vllam haberent excusationem:quæ prædixit propheta,tanquam omnino futura prędixit,nisi enim

Mat.18.c prorsus futura nouisset,non sanè prædixisset. Erant autem

Supr. 7.a proculdubio futura,cum illi incurabiliter se haberent. Nõ potuerunt autem: hoc est noluerunt. Neque te admiratio capiat. Alibi enim inquit: Qui potest capere,capiat.ita nõnunquam potestate pro volũtate vtitur, & iterum:Nõ potest mundus vos odio habere,me autem odio habet, hoc & cõmuni sermone vsurpatum videmus,cum quis dicit,Non possum asperum hominem diligere : vehementiam voluntatis potestatem appellans,& iterum : Non potest ille fieri

Hier. 13.d bonus. & propheta: Si mutabit Aethiops pellam suam, &

pardus

pardus varietatem suã, & populus hic poterit benefacere, qui didicit mala. Nõ dicit, quod impossibile sit ei bene operari: sed quia nolunt, ideo nõ possunt. Quod autem hoc in loco dicit Euãgelista, ita intelligitur, quod impossibile erat prophetam mentiri: non tamen propterea impossibile erat, vt crederent: licebat enim etiam illis credẽtibus, verum esse prophetã: non enim prædixisset, si fuissent credituri. Quid ergo, inquies, nõ ita dixit? Quoniam proprietates quasdam habet scriptura, cuius legibus est concedendum: hæc autem dixit, quando vidit gloriã eius. Cuius? Patris. Quomodo ergo Ioannes de filio dicit, Paulus autem de spiritu? Non, inquam, confundentes personas, sed vnam significãtes dignitatem: etenim quę patris sunt, sunt & filij: & quę filij, spiritus sancti. Atqui multa per angelos dixit, & nemo dixit, sicut dixit angelus, sed deus. Quæ enim per angelos à deo dicta sunt, dei sunt: non autem quæ dei, angelorum: hic autem spiritus dicit verba esse, & locutus est de eo, Quid loquutus est? Vidi dominum sedentem in throno alto: & quæ sequũtur. Gloriã hic visionem illam, fumũ, & arcana audisse mysteria, visionem Seraphin, fulgur à throno desiliẽs, in quod inspicere potẽtiæ illæ nõ possent, & *locutus est de eo*. Quidnam? Quod audiuit vocem dicentem: Quem mittam, & quis ibit? Et dixi, Ecce ego sum, mitte me. & dixit: Audi vt audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & nescietis, Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt nõ videant oculis, & corde nõ intelligant. Ecce aliam quæstionem. Non est tamen, si rectè considerabimus. Quemadmodum enim sól debilem oculorum aciem perstringit, nõ natura sua: ita vsu venit in his, qui diuino non attendunt sermoni, ita & Pharaonis cor indurauisse dicitur, ita his accidit, qui dei verbum oppugnant. Proprium hoc scripturæ: vt illud, & tradidit eos in reprobũ sensum, & iterum: Abiit à gentibus, hoc est secessit, eas dimisit. Nõ enim hæc à deo, sed ab aliorum malitia prouenire ostendit. Cum deserimur à deo, tradimur diabolo: in cuius potestatem redacti, innumeris malis afficimur. Vt ergo auditorẽ perterreat, inquit, Indurauit & tradidit. Quod enim ipse non solùm non tradat, sed ne derelinquat quidem, nisi velimus, audi quid dicat, Nõnne peccata vestra diuidũt me à vobis? & iterũ, Qui longè discedunt à te pereunt. Osee autem dicit, Oblitus es

Esa.6.a *Ibidem.* *Ibidem.* *Exo.10.g.& 14.b* *Roma.1.d* *Esa.59.a* *Osee 4.b*

Luc.13.g legis dei tui, & ego tui obliuiscar. & ipse in Euangelio.
Esa.50.a Quoties volui cōgregare filios vestros, & noluistis? & iterū Esaias, Veni, & non erat homo, vocaui, & non erat qui audiret: hæc autem dicit, vt nostra causa deseri nos, & nobis ipsis perditionis nostræ, authores demonstret: deus autem non modo nos non derelinquere, & punire vult, sed quoties punit, inuitus punit. Nolo inquit, mortem peccatoris.
Eze.18.g Christus autem cum peritura esset Hierusalem, etiam la-
Luc.19.g chrymatus est: quod nos in amicis facimus. Hæc ergo vidētes, omnia faciamus, ne nos deus derelinquat, sed curam animæ & mutui amoris habeamus, neque mēbra nostra scindamus, quod insanientium est, & alienatorum à mente, sed quanto magis à nobis alienos proximos videmus, magis in eos simus officiosi: etenim in corporibus multos sæpe vidētes incurabili morbo laborantes, imponimus medicamenta. Quid podagra peius? quid chiragra? Incidemus membra? Minime: sed aliquod remedium disquiremus, ex quo morbum soluere possumus. Hoc idem in fratribus faciamus, & si grauissime ægrotent, curemus medicinam, & feramus inuicem onera: sic implebimus legē Christi, & promissa bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXVIII.

EX CAP. XII.

Eruntamen ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos non confitebantur, vt de synagoga non eiicerētur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam dei. Omnia quidem nobis fugienda necessario sunt, quæ animam nostram corrumpunt: sed illa lōge magis quæ plura peccata ex se pariūt. Vt exēpli gratia: Auaritia per se grauis morbus est, longe grauior, quia radix est & mater omnium malorū: eiusmodi est inanis gloria. Ecce hi propter gloriæ cupiditatē fidē contēpserunt. *Multi* (inquit) *ex principibus crediderunt in eū, sed propter Pharisæos non confitebātur, vt de synagoga non eiicerentur.* Quod etiā superius dixit:
Supr.5.g Quomodo potestis credere, gloriā ab inuicem accipientes, & gloriā quæ à deo est nō quærentes, Non ergo principes erant,

erant, sed serui: seruiebant enim vltimam seruitutem, verũtamẽ & hic postmodum metus abolitus est: minimè autem Apostolos hoc affectu detẽtos videmus, etenim principes illis & sacerdotes crediderũt, siquidẽ spiritus gratia superueniens, adamante eos firmiores reddidit. Cum igitur hoc ne tunc crederent impediret, audi qui dicat: *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me*, quasi dicat quid timetis in me credere? fides in deum per me aditum habet sicut & incredulitas. Intuere quomodo in omnibus substantiæ indicet indifferentiam. Et non dixit, qui credit mihi: ne quis verba eius credi interpretaretur, quod & in hominib⁹ dici poterat. Qui enim apostolis credit, non Apostolis credit, sed deo. sed vt intelligeres de fide in substantiam dicere, non dixit, Qui credit verbis meis: *sed in me.* Atqui cur, inquit, non è contrario: Qui credit in patrem, non credit in patrem, *sed in me?* Quoniam iam se in patrem credere dixissent, & non in ipsum: imbecilliores enim adhuc erant. Discipulos autẽ allocutus his verbis vsus est: Creditis in deũ, & in me credite. Hos autẽ cum infirmiores ad hæc audienda nosset, aliter, allicit ostendens patri credi non posse, nisi in se credatur. Et ne putares tanquam de homine dictum addit: *Qui videt me, videt eũ qui misit me.* Quid ergo, corpus est deus? Minime: sed animi speculationem intelligit, & hic consubstãtialem signat, Et quid signat, qui credit in me? Ac si quis diceret, qui aquam è flumine accipit, non fluminis, sed fontis accipit, immo infirmum hoc exemplũ est ad subiectam materiam. *Ego lux in mundum veni.* Cum enim pater & in veteri, & nouo testamento frequenter hoc nomine vocetur etiam ipse eodem vtitur. Ideo Paulus splendorem eum appellat, hic accipiens, & multam habere ostendit ad patrem conuenientiam, imò nullam differentiam, si quidem in se fidem, non in se, sed in patrem esse testatur. Lucẽ autem seipsum appellat, quod errores pellat, & intellectus auferat tenebras, *Sed & si quis audierit verba mea, & non custodierit, ego non iudico eum: non enim veni, vt iudicem mundum, sed vt saluificem mundum.* Ne æstimaretur propter imbecillitatem contemptores dimittere, ideo inquit, *Non veni vt iudicem mundum.* Inde ne pigriores fierent: intelligentes quod qui credit, saluatur, qui non credit, punitur, vide quàm formidolosum eis iudicium minatur. *Et qui sper-*

Infr. 14. a

Hebr. 1. a

nit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eũ. Si pater neminem iudicat, & tu non venisti, vt iudicares mundũ, quis eum iudicat? *Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum.* Nam cùm dixissent non esse ex deo, inquit quod tunc hæc dicere non poterunt. Verba quæ loquutus sum vos accusant, & omnem auferunt excusationem. *Sermo quem locutus sum.* Quis sermo? *Quod à meipso non veni, quia qui misit me pater, ille dedit mihi mandatum quid dicam, & quid loquar.* Ergo hæc propter eos dicta sunt, vt nullam prorsus haberent excusationẽ, nã nisi ita se res haberet, in quo excederet
Esa.50 b Esaiam qui idẽ dixit: Dominus dedit mihi linguã eruditam, vt intelligam quando sermonem dicere oportet. Quid de Hieremia dicam? Etenim ille quando missus est, inspirationem habuit. Quid de Ezechiele? qui præcipuũ caput deuorans, ita locutus est. Inueniebantur præterea qui essent audituri quæ diceret, qui erant causa cur ita loqueretur: quod si quando missus est, tunc accepit quid diceret, priùs autẽ ne sciebat. Quid his verbis prophanius? quid magis impium? si quis ea ita accipiat, & non intelligat eorum humilitatis cau-
Rom.12.a sam. Verum Paulus ipse etiam discipulos intelligere dixit, quę sit voluntas dei bona, & bene placens, & perfecta, filius autem nesciuit quoad mãdatum accepit? Quanam hęc ratione nituntur? Ecce quod propterea in humilitatis excessum sermonem suum, adducit, vt illos alliciat, & his qui venturi erant, silentium imponeret. Ideo humana profert verba, vt hoc saltem modo necessario vilitatem verborũ repudiarẽt, intelligentes non natura, sed ob auditorum imbecillitatem ita locutũ. *Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.* Consideras verborum humilitatem? Qui enim mandatum accipit? non
Supr. 5. d sui dominus est, atqui ipse inquit: Quemadmodũ pater suscitat mortuos, & viuificat: & filius quos vult, viuificat. An ne suscitandi quos vult habet potestatem, dicendi autẽ non habet? Quid ergo hoc signat? Hoc est quod nõ ita se res habet, vt aliud ille, aliud ego loquar. *Et scio quia mandatum eius vita æterna est.* Hoc eos refutat, qui ipsum deceptorem dicebant, qui in sordibus versabantur. Cum autẽ dicit. Ego non iudico: hoc est, non sum perditionis eorum causa, sed ipsi suæ, per hoc tantum non testatur discessurum se ab eis, nec amplius redditurum: quia nihil tanquam meum locutus sum

ſum vobis,ſed tanquam à patre omnia,& propterea humili ſermone rem concludit, vt diceret ad finem vſque idem ſe locutum. *Sicut mandauit mihi pater,ſic loquor.* Quod ſi deo contrarius fuiſſem,etiam contraria eſſem locutus,aut ad me gloriam retuliſſem: nunc autem adeo omnia in patrem retuli,vt nihil meum dicerem. Cur ergo non creditis dicẽti me mandatum accepiſſe, & tanto ſtudio omnem auferenti ſuſpicionem,ne patrem oppugnem? Quemadmodum enim qui mandatum accipiunt, neque facere neque dicere volũt: prætermittentis voluntatem,quouſque mãdatum impleãt, ne quid tranſgrediantur, ita nec dicere: neque facere aliud poſſum,quàm patris voluntatem. Quæ ego facio,ille facit, quia mecum eſt,neque dimittit me ſolum pater. Animaduertis,vt ſemper vnanimen patri, & nullam inter ſe differẽtiam oſtendat. Et cum dicit: A meipſo non veni:non poteſtatem,ſed diuerſitatem & contrarietatem tollit: nam ſi homines ſuiipſorum domini ſunt, longe magis vnigenitus filius. Et quod hoc ſit verum, audi Paulum, quod exinaniuit ſeipſum,& tradidit pro nobis. Sed,vt dixi,grauis res inanis gloria,grauis: ipſa enim & illos non credere, & alios nõ rectè credere adducit: & quæ propter illos humanitatis gratia dicta ſunt,ea in impietatem vertit. Hãc igitur beſtiam ſemper fugiamus, Varia nanque eſt,& multiformis, & vbique proprium virus diſſeminat,& pecuniis,& deliciis,& corporis pulchritudine hac gratia ſemper neceſsitatẽ excedimus, inde veſtimentorum copia,inde & ſeruorum examen, inde neceſsitas contemnitur,in domibus, veſtibus, menſæ ſplendore exceſſus dominatur. Vis frui gloria? Facias eleemoſynam,tunc te angeli laudabunt,tunc deus accipiet: nunc autem aurifices tantum & textores admirãtur: tu inglorius circunferris, & nonnunquam maledicta in te audis, & reprehenſiones. Quod ſi quæ in veſtibus conſumis conferres in pauperes,multus te vbique plauſus,multæ laudes ſequerentur. Tunc ea haberes,ſi aliis dares: ſi tibi ſeruas, minime habes. Certus enim theſaurus eſt,pauperũ manus. Quid corpus ornas,anima neglecta & immunditiæ plena? Quid non tantam animæ,quantam corpori tribuis diligentiam? Certe illius maior habẽda eſt. Verum enim vero dilectiſsimi,parem poſtulamus. Si quis tibi optionem proponeret, an egregium corpus,& bonæ habitudinis, & aliis ſpecie præſtans,

Infr.14.b

Supr.8.e

Philip.2.

vili tamen indutum veste, an turpe, & morbis implicitum, ornatum tamē auro, & pulchritudine cultum malles, nónne naturalem corporis pulchritudinem vestimentis prȩferres: In corpore hoc sanè præfertur, in anima contrà, nā qui turpem, informem, & nigram habet: putet eam se auri splēdore emendare. Quænam hæc amentia? Interiorem ornatū cures velim, & hæc monilia animæ apponas, nam si his corpus ornetur, neque ad bonam valetudinem, neque ad formam quicquam conferet. Neque enim nigrum corpus album reddet, neque turpe speciosum. Si animȩ id addideris: è vestigio eam pro nigra cādidam, pro turpi formosam reddes. Neque meus hic sermo, sed ipsius dicētis: Si fuerint pec

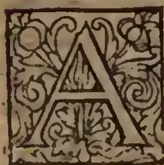
Esaie. 1 c cata vestra vt coccinū, quasi nix dealbabuntur. &, Date elee

Luc. 11.*f* mosynam, & omnia vobis erunt munda. Nec te mulier hoc animo solum sed & virum ornabis: qui si hos ornatus deponentem viderit, non nimio ei sumptu opus erit. Qui non habent, deponant habendi cupiditatem, ad eleemosynam promptiores accedent, & vos magis poteritis eis necessaria persuadere. Nunc autem omnis huiusmodi potestas ablata est, quibus oculis aspicietis, quo ore quicquam petetis, cum plurima in corporis ornatum consummatis. Tunc audenter poteris virum tuum ad eleemosynam hortari, cum tu tua abieceris ornamenta, & si nihil profeceris, tu tamen officium tuum feceris, imò impossibile est, ne eum lucreris si

1.*Cor.* 7.*c* re ipsa loqueris. Qui scis mulier an virum saluum factura sis? Quemadmodum enim etiam pro illo orationem redditura es, ita si ab inanibus, & absurdis eum opinionib⁹ abduxeris, duplicem mercedem cōsequeris, cum viro coronata & triumphans secula illa immortalia, & æterna bona consequuta: quibus vtinam omnes fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXIX.

EX CAP. XIII.

Nte diem autem Paschæ sciens Iesus quia venit hora, vt transeat ex hoc mundo ad patrem: cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finē dilexit

1.*Cor.* 11 *a* *eos.* Imitatores mei estote, inquit Paulus, sicut

Rom. 8.*a* ego Christi. Propterea enim carnē ex massa

nostri

noſtri corporis accepit, vt per eam nos virtutem erudiret. In ſimilitudinem, inquit, carnis peccati: & de peccato peccatum in carne dãnauit. & ipſe inquit, Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: quod non verbis tantũ, ſed & re ipſa oſtendit. Siquidẽ & Samaritanũ eum Iudæi, & dæmonium habentem, & deceptorẽ appellabant: & lapides in eũ iecerũt. & nunc quidem miniſtros miſerunt Phariſæi, vt eũ perderent: nunc alios qui ei inſidias tenderent, & ipſi nonnunquam in contumelias prorũpebant, cum non modo nihil haberẽt quod accuſarent, ſed plurimis eſſent beneficiis affecti: neque adhuc ceſſat à beneficiis aut verbo, aut opere: & cum à ſeruo cæderetur, inquit: Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene quid me cædis? Et hæc aduerſus inimicos, & inſidiatores: videamus qualis in diſcipulos fuerit. Quid facit nunc vel aduerſus proditorẽ? Qui enim maxime odio dignus erat, vtpote diſcipulus & familiaris, & qui miracula viderat, & omnibus intereſſe dignus habitus eſt, & grauius peccauit: Lapides quidem in Ieſum non iecerat: neque in contumelias prorupit: hũc quam humanè accipiat, operepræciũ eſt intueri. Lauit eius pedes quo officio cohibere eum à ſcelere illo voluit. Atqui ſi voluiſſet, poterat eũ areſacere, quemadmodũ & ficum, & ſcindere, vt petras, & velum. Sed nõ neceſsitate, ſed voluntate propria volebat eũ à proditione abducere, ideo lauat eius pedes, neque hoc infœlix ille reueritus eſt. *Ante deũ autem Paſchæ* (inquit) *ſciens Ieſus, quia venit hora.* Nõ tunc ſciuit, ſed cum fecit quod fecit. *Vt tranſeat.* Per quàm ſapienter euangeliſta tranſitum eius mortem appellat. Cum eos relicturus eſſet vehementiorem dilectionẽ oſtendit: hoc enim ſignificat. *Cum dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos:* Nihil omiſit, quod vehementer amantem deceret. Sed quid à principio hoc non fecit? Maiora poſterius reſeruat, vt eorũ in ſe charitatem augeret, animarétque, vt futura mala forti animo ſubirent. *Suos* autem, ſecundum familiaritatis rationem, alios ſecundum opificium appellat, vt cum dicit: Et ſui eum non receperunt. Quid autem ſignat illa particula, *In mundo*? Quoniam etiam mortui ſui erant: vt Abraham, Iſaac & Iacob, & alij plurimi, ſed hi non erant in mundo, vides & veteris & noui teſtamenti eum deum eſſe? Qui ſibi vult ea particula, *In finem dile-*

Mat.11.d *Supra.8.f* *Mat.27.g* *Supra.8.g* *Infr.18.d* *Ioan.1.a*

xit eos? hoc est semper dilexit, cuius signũ hoc dicit. Atqui sæpe alias, inquit, ponere se pro amicis suis animã, sed hoc nondum fecerat. Qua autem gratia hoc fecit? Quia multo mirabilius erat, quãdo clarior apud omnes apparuit, & non parum in discessu suo consolatus est. Cum enim essent maiorem in modum dolituri, ęqualem illi dolori consolationem affert. *Et cœna facta cum diabolus iam misisset in cor, vt traderet eum Iudas.* Hoc peterritus addidit euãgelista, quod qui se iam tradere proposuerat, lauerit: ostendìtque maximam Iudæ malitiam, quod ne mensæ quidem communicatio eum cohibuit, vt maximè solet, cum ad vltimum vsque diem eum magistrum habuerit, sciretque omnia ei tradita à patre, & quod à deo venisset, & ad deum iret, nihil inquit. Quod cum talis & tãtus esset, & à deo veniret, & ad deum iret, cum omnium dominaretur, id molitus est, neque reueritus est tantam rem aggredi. Traditionẽ autem hoc in loco fidelium salutẽ appellari mihi videtur. Nam & cum di-
Mat. 11. *d* cit, Omnia mihi tradita sunt à patre meo: hac dicit traditio-
Infr. 17. *a* ne, sicut cum inquit: Tui erant, & mihi eos dedisti, & ite-
Supr. 6. *e* rum: Nemo potest vinire ad me, nisi pater traxerit eum: & nisi datum sit ei de super. Aut hoc, inquit, aut quod nihilo minor ex hoc esset futurus, qui à deo venit, & ad deum vadit, & omnia comprehendit Cum verò traditionem audis, nihil humanum suspiceris: honorem enim erga patrem &
1. *Cor.* 15. *c.* concordiam signat. Quemadmodum enim pater ei tradidit, ita & ipse patri, & hoc indicat Paulus inquiens, Cum tradet regnum deo, & patri, hoc autem hoc in loco humanius locutus est, multam eorum curam, & incredibilem dilectionem præ se ferens, tanquam familiares eos erudiens, bonorum matrem humilitatem, quam & principium, & finẽ, inquit, esse virtutis. Sed quid additur, *A deo venit, & ad eum vadit?* hoc est, digna eo facit, qui inde profectus est, & eo reuertitur: & sic omnem pessundat superbiam: *Et cum surrexisset à cœna, positis vestibus.* Considera quomodo non lauando tantum, sed & aliter humilitatem ostendit: Non enim priusquam discumberent, sed post omnium discubitum, *Surgit à cœna.* inde non simpliciter lauat, *Sed ponit vestimenta, ac etiam lintheo se præcinxit.* Neque his contentus ipse peluim impleuit, ipse nemine iusso omnia fecit: exemplo docens non remissè & frigidè bona opera, sed quàm diligentissimè

diligentiſsimè facienda. Mihi videtur primum eum proditoris lauaſſe pedes. *Cœpit* (inquit) *lauare & inde venit ad Simonem Petrũ, qui dicit ei. Tu mihi lauas pedes:* His, inquit, manibus, quibus oculos aperuiſti, leproſos mundaſti, mortuos ſuſcitaſti: Habet enim hæc particula magnam ſignificationem, quare non oportuit aliud dicere, quàm *Tu*, quod per ſe verbum ſufficiens fuit, quo omnia demonſtrarentur. Iure autem quiſpiam quæreret, quomodo nullus aliorum lauari recuſauit præter Petrum? Quod nõ parui amoris fuit, & reuerentiæ argumentum. Quænam eſt cauſa? Arbitror ante omnes proditoris pedes lauaſſe, inde veniſſe ad Petrum, à quo & cæteri admoniti ſunt quid eſſet faciendum. Quod enim alium quempiam ante lauerit cõſtat, quum dicit? *Venit ad Petrum.* Sed non eſt vehemens in accuſando euangeliſta. Id enim verbum, *Cœpit*: alium ante lauaſſe ſignificat: quod & ſi Petrus primus erat, credibile tamen eſt proditorem impudenter ante apoſtolorum principem diſcubuiſſe. Nam & aliunde impudentia eius oſtenditur, quum intingeret cum magiſtro, & quum reprehenſus minimè compunctus eſt. Petrus autem ſemel antea increpatus, & nunc his dictis ita cohibitus eſt, vt titubaret, & tremeret, vt non deinde auderet ipſe Chriſtum interrogare, ſed alium ſubmittere. Iudam autem frequenter reprehenſum nihil pudebat. *Quum ergo veniſſet ad Petrũ, dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes? Reſpõdit Ieſus: Quod ego facio, tu neſcis modò, ſcies autẽ poſtea.* Hoc eſt, quod hinc ſequatur emolumentum, quod doctrinæ exemplum, & quomodo expediat in omnem nos adducit humilitatem. Petrus autem adhuc renuit: *Non lauabis mihi pedes in æternum:* Quid facis Petre? oblitus es quæ ante dixeras? Nam dixiſti, Abſit à te: & audiſti, vade poſt ſatana: & adhuc non admoneris, ſed nimius es in refutando? Quid ni? inquit. Res magna eſt & admiranda; nam ob nimiam dilectionem ita locutus eſt, cui etiam Chriſtus vicem reddit, vt enim tunc valde eum increpitans, inquit, Scandalum mihi es: ita & nunc. *Si non lauero te, non habebis partem mecum.* Quid tum Petrus feruore quodam incenſus? *Domine* (inquit) *non tantum pedes meos, ſed & manus & caput.* In recuſando vehemens Petrus, & in permittendo vehementior, vtrunque ex amore. Sed cur non dixit Ieſus quamobrem id faceret, ſed mi-

Mat. 16. d

natus est? Quoniam non acquieuisset. Nam si dixisset, Sine te lauem, vt vos humilitatis admoneam profectò sine vllo exemplo se admonitum asseruisset: sed nunc repulsę minis perterritus, continuò paret. Ipse enim erat qui frequenter quo iret, interrogabat, qui animam pro eo se positurum dicebat. Si enim quum audiret: *Nescis quod ego facio scies autem postea:* non tamen parebat, longe minus si intellexisset, ideo inquit, *Scies postea:* haud inscius ita etiam oppugnaturum. Neque Petrus causam rogauit, sed vehementius accensus, ne passus est quidem doceri, sed renuit: *Tu mihi lauas pedes?* Post minas auté statim mollitus est. Quid autem significat, *Scies postea?* Quando? Quum in nomine meo dęmonia eiicies, quum in cœlum me assumi suspicies, quum à spiritu intelliges me ad patris dexterã sedere, tunc cognosces cur hoc faciam. Christus autem, quum dixisset Petrus: *Non tantum pedes, sed & manus, & caput: Qui lotus est* (inquit) *non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est totus mundus. Iam vos mũdi estis propter verba quæ locutus sũ vobis.* At si mũdi sunt, qua gratia lauas pedes? Vt modestiam doceam, propterea vilius membrum elegit. Lotus autem, hoc est mũdus. Nunquid ergo mundi nõ erant? Nondum à peccatis erant liberi. neque spiritu sancto digni habiti fuerant, peccato & maledicto adhuc regnante, & chirographo non abolito, neque oblata victima. Quomodo ergo mundos dicit? Ne propterea arbitrareris, ideo mundos dixisse, quod nullis essent peccatis obnoxij, addidit: Iam vos mundi estis propter verba quę locutus sum vobis: hoc est, hac tantũ ratione estis mundi. Iam errore liberati estis Iudęorum, nam & propheta inquit: Lauamini, & mũdi estote, abiicite malitiam ab animis vestris. Itaque talis lotus & mundatus est, quum omnem animę malitiam abiecerit, & syncera mente deo adhęserit. Ideo secũdum propheticum sermonem inquit qui lotus est, iam mundus est. Neque enim Iudaicam aquę lotionem, sed opificij purgationé intelligit. Fiamus ergo & nos mundi, discamus benefacere. Et quomodo possumus? Iudicate pupillo, iustificate viduam, & venite disputemus. Frequenter in sacris scripturis mẽtio fit viduarum & orphanorum, sed nobis nulla eorum ratio. Veruntamen audi quantũ illic mercedis. Si fuerint peccata vestra vt coccinũ, quasi nix dealbabũtur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut

Esa.1.c *Esa.1.f* *Ibidem.c*

lana alba

lana alba erunt. Neque enim habet defensorem vidua, ideo multa de ea ratio habetur, quæ cum secundis nuptiis coniũgi sibi liceret, dei timore viduitate multa perpetitur: eis igitur manus porrigamus omnes viri & mulieres, ne quãdo viduitatis molestias subeamus, & si subierimus, benignitatum in nos materiam benignitate nostra cõparemus. Non parua vis lachrymarum viduę est, sed ipsum possunt cœlum aperire. Nolimus eis insultare, ne augeam⁹ calamitaté, sed pro virib⁹ opitulemur. Ita nos & in hoc, & in futuro seculo muniemus, neque enim in hac dũtaxat vita, sed in illa quoque nobis aderunt, & ob nostra in se officia maximam peccatorum nostrorum partem præcident, atque delebunt, & fidẽter faciant nos ante iudicis tribunal comparere: quo vtinam omnes pertingere possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXX.

EX CAP. XIII.

Ostquam ergo lauit pedes eorum accepit vestimẽta sua: & cum recubuisset, iterũ dixit eis. Scitis quid fecerim vobis? Grauissimum est dilectissimi, grauissimum, inquam, in profundũ vitiorum decidere: ferè enim anima incorrigibilis redditur, ideo omnia facienda sunt, ne à præciptio capiamur. Facilius enim est non cadere, quàm post casum resurgere. Contéplare igitur postquã dilapsus est Iudas, quãtum habuit auxilium, & nunquam resurrexit. Dixit ad eũ Iesus, Vnus vestrum diabolus est, dixit, Non omnes credũt: dixit, *Supr. 6. g* Non de omnibus dico: &, Scio quos elegi, & nihil horũ sensit. *Postquam ergo lauit pedes eorum, accepit vestimenta sua, & quum recubuisset, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis?* Non amplius Petrum, sed omnes alloquitur. *Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis, sum etenim.* Vos vocatis me, eorum iudicium proponit: inde ne ad eorum gratiam locutum putares addidit, *Sum etenim,* quum eorum sermonem proponat, etiam verum ostendit. Nam quod illi dicebant, ipsius confirmatione non suspectum redditur. *Sum etenim:* inquit: Vides quomodo discipulos alloquendo, de se apertius loquitur? quemadmodum ergo dicit, Nolite vocare magistrum super terram, vnus enim præceptor vester

est, ita inquit: Nolite vocare patrem super terram. vnum au
Mat. 23.a tem nõ de patre solùm, sed de seipso dicit. Aliter enim quo
Ibidem. modo dixisset, Vt filij lucis sitis? Et iterum Sum enim? & v-
Supr. 12.f nus est vester præceptor Christus. *Si ergo ego laui pedes vestros dominus, & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Atqui non est idem: ipse enim erat dominus & magister, vos inuicem conserui. Quid ergo signat hæc particula. Ita, secundum possibilitatem propterea enim à maioribus rebus accipit exempla, vt saltem minus faciamus. Etenim magistri pueris literas quampulcherrimas scribunt, vt vel in deterius imitentur. Vbi nunc qui conseruos despiciunt? Vbi qui honores expetunt. Proditoris pedes dominus lauit, sacrilegi, furis, & ipso proditionis tempore, cùm nulla esset speranda emendatio: mensam communem posuit, & tu elatis superciliis intumescis? pedes inuicẽ lauemus inquit: nũquid & seruorum? Et quid mirum si seruorum? Siquidẽ inter nos seruus, & liber verbo tenus differunt, differunt illic reipsa. Ipse enim natura dominus erat, nos serui, neque id recusauit: nobis autem satis videtur si liberis vt seruis, & emptis mancipiis non vtimur. Et quid dicemus, quum tanta patiẽtiæ exempla proposita nobis sunt, quæ minimè imitamur: sed cõtra, & è regione elati, ne debitum quidẽ reddimus? Debitores enim nos cõstituit deus, quum incepit: nos longè inferiores exemplum sequi debemus. Ipse enim dominus erat, nos hoc conseruis faciemus, si quid fecerimus: quod & ipse significauit, dicens: *Si ego magister & dominus*, ita & vos. Cõsequens enim erat dicere, quã to magis vos serui. sed reliquit hoc auditorum reputationi, & quãobrem? Debebant enim alij aliis magis honorari. Ne igitur se inuicẽ iactarent, & dicerent, quis esset maior, néve inter se indignarentur, omnem tollit elationem: vt & si longè sis maior, apud fratrem minimè in superbiam efferaris, & non dixit quod maius erat: Si ego pedes proditoris laui, quid mirum si vos alter alterius? Sed rem fecit, inde eam discipulis iudicandam reliquit, ideo dicebat? Quid faciet, & docebit hic magnus vocabitur. Hęc enim vera doctrina est quod doces, id re efficere. Quem nam fastum hoc nõ tolleret? quam temeritatem, quã nõ deprimeret elationem? Qui sedet super Cherubin proditoris pedes lauit: tu homo terra &

ra & puluis, effereris & intumescis. Et quo hoc dignũ supplicio? Quod si veram elationem concupiscis, hic ego te viá docebo: nõ enim nosti qui præsentibus rebus & magnis inhiat, is vilis est, & abiecti animi. Itaque nunquam humilitas est sine magnitudine animi, neque superbia sine pusillanimitate. Quemadmodum pueri vilium rerũ spectacula admirantur, & obtupescunt, pilis, trochis & talis inhiant, magnas autem res ne cognitione quidem capere possunt: ita & hic. Sapiens non reputat præsentia, ergo neque ea optabit ab alio accipere: qui sapiens non est, contra afficietur, ad arachneas, & vmbras, & somnia, & his viliora conuertetur. *Amen amen dico vobis, non est seruus maior domino suo: neque Apostolus maior est eo qui misit illũ: si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico, ego scio quos elegerim, sed vt impleatur scriptura: Qui manducat panẽ meum, leuabit calcaneum suum contra me.* Psa. 40. Quod & superius, idem & in hoc loco arguendo dicit. Nam si seruus non est maior domino, neque Apostolus eo qui ipsum misit, & ego hoc feci: multò magis idem à vobis faciẽdum est. Inde ne quis diceret, quid tandem hæc dicis? non te intelligimus. Idem addidit, non quod ignoraret, sed vt re ostenderet quid dicat. Scire enim omnium est, facere autem non omnium: propterea inquit. *Beati eritis, si feceretis ea.* Ideo frequenter hoc dico, & quidẽ scientibus vobis, vt ad opera vos alliciã: nam & Iudæi sciũt, sed non sunt beati, cum ea non faciant. *Nõ de omnibus vobis dico.* O patientiam, nondum proditorem arguit, sed tegit scelus, indulgens ei locum pœnitentiæ, & reprehendit, & non reprehendit, ita inquiens: *Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum suum contra me.* Videtur mihi illam particulam. Non est seruus maior domino suo: ob hoc dictam esse, vt si quando à seruis, vel ab aliis quibusdam vilibus, & abiectis quicquam mali paterentur, non perturbarentur, ad Iudæ exemplum respicientes, qui multis à Iesu beneficiis affectus, malè beneficium suum remuneratus est: ideo inquit, *Qui manducat panem meum:* & alia quæ sequũtur, quæ satis poterant eum à tanto scelere retrahere: quasi diceret, Qui apud me nutritus est, qui mecum manducat. hæc autem dicit, erudiẽs nos vt bonum pro malo reddamus, etiam his qui non sunt corrigibiles, & dicendo: Non de omnibus dico: ne omnes formidarẽt, separat eum ab aliis his verbis,

Qui manducat panem meum: ostendens illum miserum nõ excusari ignorantia, sed rem omnem cognoscere: quod maximè eum cohibere debuerat. Et non dixit, tradet me: sed, *leuabit calcaneum suum contra me:* vt dolum & fallaciam deceptoris ostendat. Hæc autem scripta sunt, ne iniuriantibus nobis succenseamus, sed vt eos arguamus, & deploremus: lachrymis enim digni sunt, non qui afficiuntur, sed qui inferunt iniuriam: nam seipsos maximè lædunt, cum rapiunt, cum calumniantur, cum aliud simile machinãtur: nobis verò maximè proficiunt, si non vlciscemur. Vt exempli gratia: Rapit ille abs te aliquid, pro iniuria gratias egisti, & laudasti deum, multum illa gratiarum actione lucratus es quẽadmodum ille immensum sibi ignem præparauit. Quod si quis diceret: Quid enim, si iniurias vlcisci non potuimus? Illud respondebo, quod potuimus saltem ægreferre, & expostulare, imprecari, & maledictis prosequi iniuriantem, & apud omnes eum accusare. Hæc enim in nostra sunt potestate: quæ si non fecisti etiam non vlciscendi mercedem accipies: constat enim quod si posses, nõ vlcisceris: nam qui iniuria afficitur, quibus potest, armis vtitur: pusillanimus imprecationibus, & maledictis, & insidiis vlciscitur: his tu non solum abstineas, sed pro eo precare, hoc pacto deo similis efficieris, Orate, inquit, pro persequentibus vos, vt similes efficiamini patri vestro, qui est in cœlis. Vides quàm magna lucremur ex persecutionibus? Nihil adeò deum delectat, quàm nõ malum pro malo, immo pro malo bonum reddere: ideo Christus sui proditorem beneficij affecit, pedes lauit, clàm arguit, parce perterruit, admonuit, mensa & osculo dignatus est, neque tamen ille factus est melior, sed in proposito perstitit: sed age & seruorum exemplo, qui plurimi in veteri habentur testamento te erudiamus, vt intelligamus nullam nobis esse succensendi materiam. Vultis Mosen? an altius repetamus? quanto enim vetustiora ostendentur exempla, tanto magis vos conuincemus. Quid tandem? Qui tunc difficilior erat virtus: nondum enim illi leges scriptas habuerant, non vitæ exempla: sed nuda per se erat natura nullis auxiliis nitebatur: propterea cum laudaret Noë, non simpliciter perfectum appellauit: sed addidit, generatione sua: hoc est, in illis temporibus, quibus multa erant impedimenta: nam post eum claruerunt alij, non

Matt. 5.g

Gen. 6.b

non tamen ipse inferior, in temporibus enim suis perfectus fuit. Quis ergo ante Mosen patiens? Beatus & generosus Ioseph, qui continentia clarus, non minus claruit & patientia, nihil iniuste fecit, sed seruiendo, colendo, omnia seruilia munia agendo, fratrum odio minimè offensus est: neque expostulauit, cum patrem haberet amantissimum sui, sed tulit ad eos cibum in desertum, neque non inuentis maledixit, neque reuersus est, quod haud immeritò poterat, si voluisset: sed ad crudeles illos, & immanes properauit, verè fraternum seruans affectum: inde carceri intrusus, rogatus causam, nemine accusato, tantum nihil se fecisse, & se furtim ex Hebræorum terra abreptum dixit, post hæc in potestatem ascitus, laborantibus fame fratribus subuenit, eósque multis liberauit calamitatibus: nam si boni erimus, nulla proximi malitia virtutem nobis auferre poterit. At illi contra in eius perniciem acciguntur, in somnium exprobrant, & acceptis ab eo cibis & vita & libertate spoliare eum machinantur, & dum comederent, circũspectabant fratrem nudum in cisternam demissum. Quid hac immanitate crudelius? quibus homicidis non erant immaniores? Inde eum barbaris, & feris hominibus, & ad barbaros euntibus venditum innumeris mortibus tradiderunt. Ille autem factus rex, non modò non vltus est, sed crimen in se patratum excusauit, quod dei dispensatione, non fratrum malitia factum esset, & quod in eos fecit, non ira, sed fratris gratia simulauit, & cum eos videret supplices cõqueri, statim abiecta omni simulatione in fletum prorupit, & tanquam optime de se meritos complexus est, qui ab eis iam, quantum in ipsis fuit, interemptus, & omnes in Aegyptum accersiuit. Quam ergo habebimus excusationem, post legem, post gratiam, post tantæ sapientiæ traditionem, cum qui ante legem fuit minimè imitamur? Quis nos supplicio liberabit? neque enim est quicquam iracundia grauius, quod in decem millium talentorum debitore significatum est, qui prius debito à domino donatus, iterum ad soluendum coactus est, donatus domini liberalitate, coactus ad soluendum propria malitia, cum in conseruum ira ferretur. Quibus nos intellectis nolimus proximos criminari immo beneficiis prosequamur: vt diuinam in nos beneficentiá experiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu

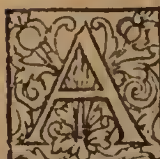
Ibid. 37. & seque.

Mat. 18. c

Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXI.

EX CAP. XIII.

Men amen dico vobis: qui accipit, si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me misit. Magna dei remuneratio in seruos, & cultores suos & merces nobis inde comparatur. *Qui vos accipit,* inquit, *me accipit:* & *qui accipit me, accipit eum qui misit me.* Quid nunc Christi & patris acceptio ad rem de qua agitur? Quid ad illud, Beati eritis, si feceritis ea: quod nũc dicit, *qui accipit vos?* Atqui optimè consequitur. Cum enim exituri essent in mundum, & multa passuri, dupliciter eos cõsolatur, & à se, & ab ipsis. Si sapietis, inquit, & me in memoria habebitis, & quæ passus sum, & quæ feci, animo frequenter voluetis, omnes æquo animo malestias toleratis: & superius inquit, Si hæc scitis, beati eritis, Nunc aliter eos consolatur, quod scilicet aliorũ in se inuenturi sint humanitatem; omnes enim domos eis aperuit. Itaque & à sapientia, & à subuenientium charitate eis duplicem affert consolationem: inde cum eis vniuersi orbi peregrinationem imperauit, intelligens vtroque proditorem priuari, neque vllum aut patiẽtiæ in laboribus, aut accipientium benignitatis fructum consecuturum, iterum turbatus est, & causam Euangelista significat inquiens: *Et turbatus est spiritu, & protestatus est, & dixit: Amẽ amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet.* Iterum omnibus timorẽ incutit, cum nõ nominatim reum ostenderet. Atqui nullius sibi criminis conscij, quàm conscientiæ suæ, Christi sententiam veriorem duxerunt, ideo aspiciebant inuicem discipuli. Quod enim ad vnum proditio referebatũr, hoc formidinem minuebat: quod addiderat, *Vnus ex vobis:* simul omnes perturbarat. Quid igitur? Alter alterum intuebatur. Petrus autem semper amore æstuans Ioãni innuit. Cum enim paulò ante increpitus esset, quod volẽtem lauare prohiberet (semper enim desiderij, & amoris vehementia reprehẽdebatur) ideo veritus cum neque pati posset, neque loqui auderet, per alium id tentat cognoscere. Illud autem haud immeritò dubitandũ, cur omnibus dubitantibus, atque trementibus

mentibus etiam ipſo Apoſtolorũ principe, Ioannes ſecurus ac ſi in deliciis eſſet in gremio Ieſu recubuit, vel potius ſupra pectus. Neque hoc tantum mirandum, ſed & quæ ſequũtur. Inquit enim, *Quem diligebat Ieſus.* Cur nemo aliorum hoc de eo dixit? Atqui & alij amabantur, hic autẽ præcipue. Quod ſi alij hoc de eo non dixerunt, ſed ipſe tantum de ſe ipſo, nihil mirũ. Facit autem hoc & Paulus, cum tempus exigeret, inquiens: Nouit hominẽ ante annos quatuordecim: & non paruas de ſe laudes intexuit. An parum tibi videtur audientem. Sequere me: è veſtigio dimiſsis retibus & patre, ſecutum: & cum Petro aſſumptum in montem, & præterea domum ſolum ingreſſum? Ipſe autem quot Petri laudes proſequitur? Neq; ſubticet Chriſtum dixiſſe, Petre amas me plus his. Et ſemper eius feruorẽ in Ieſum & Charitatem enarrat. Cum autem inquit, Hic autem quid? ex magno locutus eſt deſiderio. & cur nemo alius hoc dixit? Quia neque ipſe dixiſſet, niſi in hunc incidiſſe locum: nam ſi cum dixerit Petrum inueniſſe Ioãni, vt interrogaret, nihil aliud addidiſſet, dubitari & quæri cauſa potuiſſet: ideo hanc affert, *Et recubuit ſuper pectus Ieſu.* An parũ hic didiciſſe eum arbitraris, cum tanta frueretur magiſtri benignitate? Quod ſi de hoc etiam cauſam quæris, amoris dicam: quare inquit, *quem diligebat.* Ego autem & alia ratione hoc dictum arbitror, ne nimium ſibi tribuere videretur. Cur enim aliás nõ dixit, ſed cum Apoſtolorum princeps innuit? Ne ergo arbitrareris tãquam maiori Petrum innuiſſe, amoris cauſam affert. Cur autem recubuit ſupra pectus? Nõdum debitam de eo conceperant opinionẽ, præterea & mœrorem ita lenit. Credibile enim eſt tũc mœſtos fuiſſe: nam ſi animo, multò magis facie erãt perturbati: eos igitur verbis cõſolatus Chriſtus permittit vt Ioãnes ſupra pectus recumbat. Et conſidera diſcipuli humanitãtem, nomen ſubticet, tantum, *Quem diligebat*, inquit, quemadmodum Paulus: Noui hominem ante quatuordecim annos. tunc primum proditorem indicat Ieſus, neque tamen nominatim, ſed illum eſſe cui intinctum panẽ porrigeret, qui modus reprehenſiuus fuit, quod neque menſę communicationem reuerentur: quod ſi nulla, hæc panis porrectio quem non mouiſſet? Sed non Iudam, cuius impudentiã videns diabolus, in cor eius intrauit: donec enim in aliorum numero fuit, non eſt auſus in eum in-

2.Cor.12.a.
Matt.4.d
Ibid.17.a
Infr.21.d
2.Cor.12.a.

gredi, ſed extra oppugnabat: poſtquam verò palàm factus eſt, licenter iam irrupit, neque in emendabilis erat amplius in aliorũ numero tolerandus, ideo iam eiicitur, quem mox diabolus comprehẽdit. *Erat autem nox, dicit ei Ieſus: Quod facis fac citius. hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium* O amentiam. Quomodo non mollitus eſt? Quomodo non puduit, ſed impudentior factus exiuit: illud autem verbum, *Fac citius:* non imperantis eſt, neque conſulentis: ſed exprobrantis, & reuocantis ad emendationem: ſed cum eſſet inemendabilis, dimiſit eum. *Et hoc nemo intellexit diſcumbentium.* Multum hic dubitari poſſet, cum dixiſſet: Cui intinctum panem porrexero, quomodo neſcierunt: ſed tam ſubmiſſa voce id Ioanni dixit, vt minimè ab aliis audiretur: etenim propterea Ioannes ſupra pectus recumbens, tantum non ad aurem interrogat, ne palàm fieret proditor. Et Ieſus ita reſpondit, ne adhuc nominatim manifeſtum faceret, apertius tamen inquit ei, *Quod facis, fac citius,* Illi non intellexerunt. Hoc autem dixit, vt vera eſſe oſtenderet, quæ ad Iudæos de morte dixerat, cum inquit, Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem habeo ſumendi eam: &, Nemo tollet eam à me. Quandiu ergo voluit, nemo contra voluit: cum autem permiſit, tunc facilè fuit auferri: quæ omnia ſignificans, inquit: *Quod facis, fac citius.* Neque cum tunc palam fecit proditorem: fortaſſe enim eum diſcerpſiſſent Apoſtoli, fortaſſe Petrus tunc intereniſſet, ideo nemo recumbentium nouit quis eſſet. Nunquid & Ioannes? Neque ipſe, neque enim putauit diſcipulum in tantam prorupturum iniquitatem. Cũ enim longè à tali ſcelere abeſſent, neque de aliis ſuſpicabantur: & cum frequenter dixiſſet, non de omnibus dico, & neminem nominaſſet, etiam de alio dicere arbitrabantur. *Erat autem nox quando exiuit.* Cur tempus notas? Vt hominis intelligas temeritatem, cum ne temporis quidem importunitate abduceretur: neque hoc illi animaduerterunt, timore enim perturbabantur. Quare veram verbi Ieſu cauſam non deprehenderunt? Putabant, inquit, vt egenis aliquid daret dixiſſe. Multum Ieſu curæ erãt pauperes, & hoc ad noſtram doctrinam. *Hic enim loculos habebat,* pecuniam. Atqui nemo pecuniam Chriſto dediſſe narratur, ſed quod diſcipulæ victui neceſſaria præbebant. Quomodo enim qui neque

Supr. 10. d *Ibidem.*

que peram, neque baculum ferri iubet, loculos ferebat? Ad pauperum ministerium vt intelligas quanta tibi inopum, & miserorum hac etiam parte cura impendeat. Multa enim Iesus ad nostri fecit eruditionem, hoc dixisse Iesum opinabantur discipuli, neque ad vltimum dié voluit proditorem Iesus palam facere. Huius exemplum nobis sequédum est, neque proximorum vitia etiam incurabilia publicāda sunt. Etenim post modum ad se tradendum venienti osculū dedit, accepit, quum traderetur ad tormenta, ad crucem, ad mortem ignominiosam, vbi rursus suā præ se fert benignitatem: hic clarificari se dicit, erudiés nos, nihil adeò turpe, adeò fœdum esse, quòd non clariorem reddat, qui id pro dei facit voluntate. *Quū ergo exiisset Iudas, dixit Iesus: Nūc clarificatus est filius hominis.* Quo verbo labantes discipulorum mentes erigit, & confirmat, vt non modo non contristentur, sed & gaudeāt, ideo Petrum à principio increpuit. Nam quod morte quis mortem vincat, gloria maxima est: & hoc est, quod de seipso dicebat: Quum exaltatus fuero, tunc cognoscetis quia ego sum. Et iterum, Soluite téplum hoc. Et iterum, Signum non dabitur vobis, nisi signum Ionę. Et quomodo non magna est gloria post morté, qui ante mortem maior erat superare? Vt enim crederetur resurrectio, maiora postmodum operati sunt discipuli: quod si nō viuebat, neque erat deus, quomodo in nomine eius tanta facere potuissent? *Et deus clarificabit eum in seipso*: hoc est per se, non per alium, & continuò clarificabit eum vna cum cruce, neque enim diu post, neque longum resurrectionis tempus est expectandum, sed continuo in ipsa cruce mira apparebant. Sol nanque obscuratus est, petræ scissæ & velum, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Sepulchrum signatum erat, custodes aderant, & clausum lapide corpus surrexit. Post quadraginta dies ascendit in cœlū. Inde spiritus delapsa satietas est in Apostolos, & omnes cōtinuo Iesum prædicarunt: hoc est, *Et deus clarificabit eum in seipso*, & continuo clarificabit eum: non per angelos, aut archangelos, non per aliam aliquam virtutem, sed per seipsum. Quomodo autem clarificauit per seipsum? Omnia ad filij gloriam operatus. Atqui omnia filius fecit Vides quod filij opera ad patrem refert? *Adhuc modicum vobiscum sum, Quæritis me, & nō inuenietis, & sicut dixi Iudæis, vbi ego sum*

Mat.10.b & Lucæ.10.a

Supr.8.à
Supr.2.d
Luc.11.d

vos nō poteſtis venire, & vobis dico modo. Iam incipit futuras poſt cœnam calamitates enarrare. Cum Iudas exiuit, non veſper, ſed nox erat. Cum verò paulo pòſt capiendus eſſet opus fuit eis omnia commendare, vt recordarétur, vel potius ſpiritus omnia ſuggerebat. Multa enim erant edocēdi, vtpote qui nunc primum audiebant, & tāta erant perpeſſuri, nam & ſomno grauabantur, vt alius inquit Euāgeliſta: & triſtitia, Vt ipſe ait. Vt igitur omnia diligenter retinerent, ita tandem loquutus eſt, quod non paruam eis ad dei gloriā attulit vtilitatem, cum poſtmodum recordati ſint eadē manifeſtè iam ſe à Chriſto intellexiſſe. Qua autem gratia ante eorum animum vulnerat inquiens, Adhuc modicum vobiſcum ſum? Iudæis enim non immeritò hoc dicebatur. Cur eadem ratione nobiſcum agis, qua cū perfidis illis & ingratis? Minimè. Qua ergo gratia inquis, ſicut dixit Iudæis? Reduxi in memoriam, quia non nunc propter malorum præſentiam hęc dico, quæ à principio pręuideram, & teſtes vos qui audiſtis eſtis, quod ad Iudæos his etiam verbis locutus ſum: ideo addidit. *Filioli.* vt audientibus, ſicut dixi Iudæis, non itidem ad ſe dictum putarent: non ergo vulnerandi animos eorum gratia, ſed vt conſolaretur, his verbis vſus eſt, ne præter ſpem moleſtia eis, & grauia narrando perturbarentur. *Quo ego vado, vos non poteſtis venire* Oſtendit mortem ſuam tranſlationem eſſe ad meliora, & ad locum corruptibilia corpora non admittentem, hæc dicit, vt ſui excitet deſiderium, & vehementius reddat. Noſtis enim cum aliquem chariſsimorum diſcedētem videmus, & cum maximè cum quo nobis nō eſt accedere, maiorem in modum mouemur, atque incendimur. Iudæis ergo ad terrorem id dixit, quod hic ad augendum deſiderium. Talis eſt locus, quo vadat: vt modo nullus illis, ſed vobis quidem acceſſus pateat, vbi ſuam demonſtrat dignitatem. Et vobis dico modo: Cur modo? Aliter quàm illis, id eſt, non cum illis. Vbi nam quæſierunt eum Iudæi. Vbi & diſcipuli? Diſcipuli, quando fugierunt: Iudæi, quando intolerabilia mala, & omnem cogitationem exuperantia perpeſsi ſunt, vrbe eorum capta, & cœlitus in eos diuina ira vndique delata, illis ergo propter incredulitatem tunc ita locutus eſt, diſcipulis autē ne inexpectata opprimerentur calamitate. *Mandatum nouum dedi vobis.* Cum enim his verbis perturbari eos veriſimile eſſet, ac ſi

Mat. 26. d
Mar. 14 d

ac si deserti relinquerentur, eos amore & charitate, quæ bonorum omnium radix est, atque principium, consolatur: quasi dicat, Me abeunte dolebitis: verum si vos inuicem dilexeritis, fortiores eritis: sed cur non ita dixit? quoniam vtilius dixit. *In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli,* Propter hoc simul ostendit nullum secutum fastidium, cum signum dederit, hæc autem post proditoris abitum verba fecit. Cur autem mandatum dicit nouum, quod in veteri testamento positum est. Ipse id nouum fecit modo, addidit ergo, *Sicut ego dilexi vos,* Non enim vestris præcedentibus meritis debitum persolui, sed ego incepi. Ita & vos decet amicis esse beneficos, & quibus non debetis, & omissis miraculis quæ ipse esset facturus, dilectionis eos signo notat. Quid tandem? Quoniam vel hæc, maximè sanctorum hominum est indiciũ, etenim omnis virtutis fundamẽtum est, propter hanc in primis omnes salutem consequemur: hoc est, inquit, esse discipulum: sic ab omnibus laudem cõsequimini cum viderint vos meam imitantes dilectionẽ, sed cur non potius miracula hoc ostendunt? minimè. Multi enim dicent, Domine, nônne in nomine tuo dæmonia eiecimus? & iterum gaudentibus ipsis, quod dæmonia sibi parerent, inhibuit vt ideo gauderent, sed quod eorum nomine scripta essent in cœlis. Atqui miracula orbem terrarum allexerũt, sed cum dilectio præcessisset, aliter nulla secuta essent miracula, hoc enim quamprimum eos & bonos reddidit, & benignos, quod scilicet vnus erat animus omnibus, quod si varia fuissent sententia, omnia perdidissent, neque illos duntaxat, sed & omnes qui postmodum credituri erãt, admonet. Nam & nũc nihil gentiles perturbat, quàm quod nulla est charitas sed & signa non fieri accusant, non tamen itidem. In quo autem dilectionem ostenderunt Apostoli? Intuere Petrum & Ioannem, quanta concordia vixerunt, cum ad templum ascenderunt. Intuere Paulũ, qualiter eius affectus fuerit, quod si aliis fulserũt virtutibꝰ, multo magis dilectione bonorum matre. Ab anima nanque virtute prædita hæc germinat. Vbi malitia, illic hæc planta exarescit. Cum enim multiplicata est malitia, exarescit dilectio. Et gentiles non ita signis adducuntur, vt vita, quam nihil adeo vt dilectio commendat. Qui enim miracula faciunt, nõnunquam deceptores ab illis appellantur: vitæ puritas, non nisi bonum

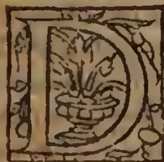
Mat. 7. c

Luc. 10. d

Act. 3. a

arguit. Cum ergo nondum prædicatio esset instituta, meritò signa animos allexerunt, nunc vitæ bonitate alliciendi sunt. Nihil enim adeò gentiles arguit, vt virtus: nihil adeo perturbat, vt malitia: quare cum cupidum, cum raptorem, misericordiam & liberalitatem prædicanté, & humano genere tanquam bestiis vtentem, inimicorum amorem præcipientem viderit gentilis, delirum eum, & amentem appellabit. Cum mortem formidantem viderit, quomodo immortalitatis rationes accipiet? Cum ambitiosos, cum aliis affectibus addictos, magis in sua confirmabitur opinione, nihil de nobis magnum autumans. Nos sumus causa, nos inquam, vt illi in errore permaneant, iampridem doctrinam suam dánassent, & nostram approbassent, nisi vita nostra traherentur. Verbis philosophari per facile, hoc enim multi apud eos fecerunt, sed inquirunt operum probationem. Verum maiores nostros sibi proponat, inquies. Non credunt, sed viuentes intuentur. Ostende, inquiunt, nobis fidem tuam per opera. Cum autem grauius fera, proximi bona dissipamus, luem nos orbis appellant: hoc illos retinet, ne ad nos transferantur. Itaque horum nos pœnas dabimus, non solum eorum quæ ipsi cõmisimus, sed quorum authores fuimus, vt dei nomen blasphemaretur. Quousque tandem pecuniis, voluptatibúsque, & aliis inseruiemus affectibus? Vé-dicemus iam nos. Audi prophetam de quibusdam stultis lo-
Esa, 22. d & 1. Cor. 10. d quentem: Comedamus & bibamus, cras moriemur: de præsentibus hoc dicendum non est, adeo nonnulli omnium res cõplectuntur, quibus rursus propheta his verbis exprobat:
Esaia. 5. Nũquid soli habitatis terram? Quamobrem vereor ne quid grauius accidat, névé iram dei in nos vehementius prouocemus. Ad quam aduertendam, omnem amplectamur virtutem, vt futura bona cõsequamur, gratia & benignitate, &c.

HOMILIA LXXII. EX CAP. XIII. ET XIIII.

Dicit ei Simon Petrus, Domine quo vadis? Respõdit ei Iesus: Quo ego vado non potes sequi modo, sequeris autem postea. Magnum quiddam dilectio est, dilectissimi, & igne ipso vehemẽtius ipsum cœlum petit, cuius vim nihil retardare potest: quare eius feruore accensus Petrus, audito Iesu. Quo ego vado vos non potestis venire, inquit. *Domine quo vadis*

vadis? hoc autem dicebat non discendi tamen, quam sequendi eum desiderio: nondum enim secuturum se dicere audebat sed quo iret rogauit. Christus autem nõ verbis sed animo respondit, quod enim id sensisset Petrus, ex respõso Iesu planè constat: ait enim, *Quo ego vado, non potes sequi modò: &* cum subderet, *Sequeris postea:* neque sic desiderium cohibuit, quanuis bene sibi sperandum audiret, sed cogitur respondere, *Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam.* Cum proditionis metũ abiecisset, suum in magistrum amoré prę se ferens, aliis tacẽtibus ipse audẽter interogat. Quid dicis Petre? Dicenti, *Non potes:* te posse dicis? Experientia cognosces nihil esse dilectioné tuã sine gratia diuina. Vnde cõstat, hunc casum Iesum pro ipsius vtilitate permisisse. Nam cũ assertioni suę feruore quodã nõ staret Petrus non quidé impulit ad negandũ, sed desertum reliquit, vt suã ipse intelligeret imbecillitaté. Dixit se tradendum Iesus, respondit Petrus, Absit à te. Reprehẽsus est, neque admonetur: sed iterũ lauari sibi pedes prohibebat. Non lauabis mihi pedes in ęternum, Iterũ nunc audiens nõ posse sequi, & negaturũ magistrũ suum: & posse, & non negaturum profitetur: ex quo cum in amentiam prolaberetur, & Christo cõtradiceret: suæ admonetur fragilitatis. Hoc Lucas significat cum inquit Christus: Et ego pro te rogaui, ne deficeret fides tua. Hoc est, ne in fine pereas, in omnibus humilitaté eum erudiés, & humanam argués naturã, quod ex se nihil sit. Cũ enim immẽsa dilectione magistri dicto refragaretur, cohibet eum Iesus, & admonet vt postmodũ amẽdetur, cum orbis terrarũ dispẽsationé reciperet, & sui recordatus, se agnosceret. Et cõsidera casus magnitudinem, neq; enim semel tantũ atq; iterum negauit, sed adeo stupuerat, vt breuiter negaret: vt intelligas, nõ tam dilexisse, quàm dilectum esse. Veruntamen post tantũ casum rogauit, Diligis me plus his? Neque enim frigiditate, sed superni auxilij derelictu contigis. Petri ergo dilectioné accipit, ex ea cõtradictioné prouenientem tollit. Nã si diligis, parere dilecto debes: dicit tibi, & condiscipulis tuis, nõ potestis, quid tu contendit? Non intelligis quid sit dei negatio? cũ hoc pacto non vis meę acquiescere assertioni, negãdo cognosces, quanuis perquã impossibile hoc tibi videbatur: hoc quidem nesciebas, sed ille in anima tua habitabat, sed tamen præter expe-

Mat. 16. c
Hic sup. a
Luc. 22. d

ctationem accidit. *Animam meam pro te ponam.* Cùm enim audisset neminem maiorem habere charitatem, quàm qui animam poneret. continuò summam affectauit. At Christus re ipsa docuit sui solius esse muneris eam exhibere: inquit enim. *Non cantabit gallus, donec ter neges.* Hoc est paulò post, neque enim longè aberat: intempestem noctem significabat, & secunda iam vigilia agebatur. *Non turbetur cor vestrum.* Credibile nanque est eos hæc audiendo perturbatos. Si apostolorum princeps, & tam feruidus, ante galli cantum ter me negabit, magnam quandam calamitatis expectationem animo concepisse, par erat, vt etiam adamantina corda moueri possent. Cum ergo hac reputatione, non immeritò percellerentur, considera quomodo eos consolatur: *Non turbetur cor vestrum.* Hoc pacto primùm diuinitatis suæ potentiam indicat, quod animi motus palàm faceret. *Creditis in deum, & in me credite.* Hoc est, quod omnia mala transibunt. Nam in me, & in patrem fides omnibus vos persequētibus potentior est, & nihil vos superabit, inde inquit: *In domo patris mei mansiones multæ sunt.* Quemadmodum Petri mœrorem consolatur dicens, Sequeris autem postea: ita & his spem suggerit, ne crederent illi soli factam promissionem. *In domo patris mei mansiones multæ sunt. Si quo minus dixissem, quia vado parare vobis locum:* hoc est, ille vos locus manet, qui & Petrum. Magna illic mansionum copia, nec dicendum est præparatione opus esse: quum enim dixisset, Non potestis modò me sequi: ne arbitrarentur diuturniorem moram futuram: addidit, *Vt vbi sum ego, & vos sitis.* Tantùm huic rei curam adhibeo, vt iam hoc fecissem, nisi iam vobis paratum esset: ostendens multum ipsis fidendum, & credendum. Inde ne fouendæ eorum spei gratia dicere videretur, sed vt crederent ita esse, addidit: *Et quo ego vado scitis, & viā scitis.* Demonstrat enim eis non temere in hunc sermonem venisse, sed quia eos hoc iam animo quærere, vt discerent intelligebat. Petrus enim non discendi, sed sequendi gratia ita interrogarat: sed quum reprehensus esset, etiam quod primum impossibile videbatur, possibile ostendit: & quod impossibile videbatur, cupiditatē auxit, vt id certò cognosceret: ideo ait, *Et viam scitis* Quemadmodum enim nemine quicquā locuto, negaturum Petrum, & scrutatus corda, ne perturbarentur,

Caput. XIIII.

Supr. 13. d

tentur, admonuit: ita hoc in loco dicēdo, *Viam scitis*, eorum indicat cordis desiderium, & dat eis rogandi occasionem. Petrus quidem amoris gratia quo iret, interrogauit, Thomas autem metu, inquit: *Nescimus quo vadis: & quomodo possumus viam scire?* Et considera quàm reuerenter, non dixit, Dic nobis locum: sed nescimus quo vadis. Hoc enim iam omnes scire gestiebant. Nam si Iudæi id audientes suspensi erant, & quidem quum abire eum cuperent: multò magis qui eo satiari nunquam poterant, quo iret intelligere volebant, verebantur tamen interrogare, sed nimium vicit desiderium. Quid Christus? *Ego sum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrem, nisi per me.* Quid ergo interrogatus à Petro quo iret, non continuò respondit se ad patrem ire, & eos tunc non posse, sed tot verborum ambitu vsus est, & interrogationes mouit, & responsiones? Iudęis fortasse meritò non dixisset, cur discipulis? Dixit quidem & his & illis à deo venire, & ad deum ire, sed iterum manifestius quàm prius. At Iudæis quidem meritò non dixit: quibus si dixisset, vos nō potestis venire ad patrem, superbiæ eum arguissent. nunc id subticens, dubios reddit. At discipulis, & Petro cur dixit? Norat Petri animum, & quantum pertubaretur, quod discederet. Assecutus ergo quod volebat, & obscuritate sermonis iterū id reuelat. Cùm enim dixisset, Vbi sum, nemo potest venire: addidit, *In domo patris mei mansiones multæ sunt, sed ad patrem nemo potest venire, nisi per me.* Hoc autem noluit eis à principio dicere, ne in maiorem tristitiam adduceret. Dixit autem postquam consolatus est, ob Petri reprehensionem multum mœroris abstulit. Concepto enim metu, ne itidem ipsi reprehenderentur, magis cauebant. *Ego sum via:* hoc est, quia per me venietis. Veritas, quia sine dubio hęc erunt, neque in me mēdacium est. Vita, quia neque ipsa mors prohibere poterit, ne ad me veniatis. Quod si ego sum via, duce minimè indigetis: si veritas, non loquor falsa: si vita, etiam si moriemini, consequimini quæ vobis pollicitus sum. Quod de via dicebat, & intelligebant, & confitebantur, reliqua ignorabant: non tamen audebant sciscitari. Multum autem consolabantur, quod viam eum esse audierant. Si enim, inquit, in mea potestate est, vt vos ad patrem ducam, omnino venietis. Neque enim alia veniendi via est. Et cùm dixisset: Nemo po- *Supr. 6. c*

Supr. 12.c test venire ad me, nisi pater traxerit eum: iterum inquit, Si ego exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum: & *nemo potest venire ad patrem nisi per me*, semper se patri ęquiparans. Quomodo ergo cùm dixerit, Quo vado scitis subdidit, *Si cognouissetis me, & patrem meum vtique cognouissetis: & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.* Non quod sibi contradicat, cognoscebant enim eum, non tamen vt oportebat: cognoscebant deum, sed nondum patrem, post spiritus veniens, omnium in eos cognitionem infudit: ergo dicit, Si meam noscetis substantiam & dignitatem, noscetis & patris: & *Amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.* Alterum futurũ, alterum pręsentis, hoc est per me. Visionem autem dicit mentis cognitionem. Quos enim videmus, & videre & ignorare possumus: quos cognoscimus, ignorare nõ possumus: propterea inquit *Et vidistis eum,* quemadmodum ait. Visus est ab angelis. Atqui ipsa substãtia videri nequit: sed visam dixit, secũdum eorum possibilitatem: ostendens,

Mat. 5.a quod qui ipsum vidit, patrem vidit. Vidit autem ipsum nõ in nuda substantia, sed carne vestitum. Alibi quoque visionem cognitionem appellat: vt cùm dicit, Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt, mundi non tantum à fornicatione, sed ab omnibus peccatis. Omne nanque peccatum animam maculat. Adnitamur ergo, vt omnibus sordibus animam mũdemus. Mundat autem primum lauacrum, inde aliæ multæ, & variæ viæ, quas benignissimus deus nobis largitus est, quarum prima est eleemosyna, Eleemosynis enim & fide purgantur peccata: eleemosynis inquam, non ex iniustè quæsitis: hæc enim non eleemosyna, sed crudelitas est & inhumanitas. Quæ enim vtilitas si alium spolies, vt alium induas? A misericordia incipiendum est, non ab immanitate: nam si aliena damus nullum nobis emulumentur. Hoc Zachæus ostendit, qui vt deum placaret, inquit: Si quid defraudaui, reddo quadruplum. Nos autem multa

Luc. 19.b rapiendo, pauca dando, putamus deum placare, cùm magis irritemus. Dic, quæso, si asinum mortuũ & fœtidum è triuiis in sacrificium offertes, nónne te lapidarent, vt impium & scelestum persequerentur? Quid ergo si reprehendendam oblationẽ ex rapina, quę etiã execrabilior est? Quam veniam merebitur? Esto, aliqua pecunia ex rapina condatur, nónne mortuo asino grauius olet? Vis intelligere quantus sit

tus sit peccati fœtor? Audi prophetam: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ. Tu autē verbis deum latere censes quæ committis, ipse autem rapinas tuas, & fraudes perpetuò reminiscitur. Imponitur peccatum tuum super altare. Nec hoc solum reprehēsione dignum, sed illud etiā grauius, quod sanctorum animas coinquinas. Siquidem hoc lapis est, & sanctificatur, ille semper ipsum Christum ferunt, & audes illuc tanto scelere comparata offerre? Minimè, inquies. Neque enim eas offero pecunias, sed alia. Ridiculum hoc, nescis quod licet in multa pecunia vel gutta iniquitatis inciderit, tota coinquinatur? Et quemadmodū si quis in limpidum fontem stercus iniiciat, totum immundum reddit: ita si diuitias auaritia attigerit, omnes fœtore suo corrumpit. Præterea ingressuri templum manus lauamus, non autē corda. Nunquid enim manus loquuntur? Anima profert verba, in animam deus inspicit. Nihil opus est munditia corporis anima coinquinata. Quæ vtilitas si manus exteriores lauas, & interiores sordescunt? Hoc graue est, hoc omnia perdit, quod parua reueriti, magna contemnimus. Illotis enim manibus præcari, nihil refert: illota conscientia, hoc maximum malorum. Ideo Iudæis huiusmodi immunditiis vacantibus inquit, Ablue à malo cor tuum: quousque erunt sibi rationes laborum tuorum? Lauemus & nos, non cœno, sed aqua mundissima: eleemosyna, non auaritia. Primum à rapina te vendica, & tunc profer eleemosynam. Declinemus à malo, & faciamus bonum. Contine manus à cupiditate, & sic eleemosynæ assuefacias. Quod si pauperes spoliamus, etiam, si non iisdem alios induimus, non tamen effugimus, quin supplicij simus obnoxij. Materia nanque placationis, materia peccati efficitur. Satius enim est non misereri, quàm ita misereri. Nam etiam Caïn melius fecisset, si nihil omnino obtulisset, quàm deteriora offerēdo deum prouocare. Qui verò aliena offert, quo pacto deum nō prouocat? Ego tibi dixi, inquit, noli rapere, & tu ex rapina me honoras. Quid putas? an quod his gaudeat? Igitur dicet tibi, Putasti quod essem similis tibi arguam te, & ponam ante faciem tuam peccata tua. Sed absit, vt quispiam hanc vocem audiat, sed pura eleemosyna, & claris lampadibus sponso obuiam veniamus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula, Amen.

Psal. 37. a

Psal. 36.

Gene. 4. a

Psal. 49 d

HOMILIA LXXIII.

EX CAP. XIIII.

Icit ei Philippus: Domine, ostẽde nobis patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me? Philippe, qui videt me, videt & patrem. Propheta aiebat Iudæis: Aspectus meretricis factus tibi, cui nullus pudor est, quod vt mihi videtur, non illi tantùm ciuitati dici meritò potest, sed omnibus aduersus veritatem impudentibus. Dicẽte enim Philippo, *Ostende nobis patrem:* Respondit, *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me?* & tamen nonnulli sunt, qui post hæc verba abscindunt à patre filium. Atqui quam maiorem inquiris propinquitatem? Quidam enim ex hoc verbo in Sabellij hæresim decidunt. verùm nos & his & illis omissis tanquã è regione contrariis dictorum veritatem perscrutemur. *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me?* Quid enim, tu ne pater es, quem inquiro? Minimè, inquit: propterea non dixit, Non cognouisti eum: sed nihil aliud demonstrans, quàm quod nihil aliud est filius, quàm quod est pater, manens in esse filius. Vnde autem ad hoc venit Philippus? *Dixit. si cognouissetis me, & patrem meum vtique cognouissetis.* & ad Iudæos huiusmodi sæpenumero vsus est verbis. Et aliquando Petrus & Iudæi, quis esset pater interrogarunt, atque etiam Thomas, & nullus manifestè intellexit, sed adhuc quid diceret, ignorabãt. Et ne sibi gratia Philippus, & post Iudæos magistrum tentare interrogando putaretur: huic particulæ, *Ostende nobis patrem:* addidit, *Et sufficit nobis:* nihil aliud quærimus. Nam dixerat Christus: Si cognouissetis me, & patrem meum vtique cognouissetis: & ita per se patrem ostendebat. Philippus autem in contrarium ordinem vertit inquiens: *Ostende nobis patrem,* tanquam Christum certo cognosceret, verùm non dimisit eum Christus, sed ad viam dirigit, per se patrem cognosci parsuadens. Ipse autem carnis his videre oculis eum volebat, prophetarum forsitan recordatus, quod deum viderint, sed permissio fuit illa ô Philippe, inquit ergo, Deum nemo vidit vnquam. Et iterum: Omnis qui audit à deo, & discit, venit ad me. Neque vocem eius audistis, neque faciem eius vidistis. Et in veteri testamẽto: Nemo videbit faciem meam, & viuet. Quid

Christus

Hier. 3. b

Supr. 1. b

Ibid. 6. c

Chriſtus vehementius arguit, *Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognouiſti me?* & non dixit, vidiſti: ſed *cognouiſti.* Nunquid te noſſe volo, inquit? Patrem nunc videre quęro: tu autem mihi dicis, non cognouiſti me? Quãnam hoc habet conſequentiam? Magnam quidem. Cum enim hoc ſit quod eſt pater manens filius, meritò in ſe patrem oſtendit. Inde perſonas diuidens inquit: *Philippe, qui videt me, videt & patrem.* ne quis diceret, quod pater ſit ipſe filius: nam ſi ipſe eſſet pater, non ſanè dixiſſet, *Qui videt me, videt patrem.* Sed cur non eum admonuit, quod impoſsibilia, & ſupra hominem, & ſibi ſoli poſsibilia poſtularet? Cum enim Philippus dixiſſet, ſibi ſatis eſſe videre patrem, neq; ipſum Philippum vidiſſe Chriſtus oſtẽdit. Certè enim ſi illum vidiſſet, etiam ipſum videre potuiſſet, ideo inquit: *Philippe, qui videt me, videt & patrem.* Si quis me videt & illum videbit: hoc eſt, neque ego, neque ille videri poſſumus. Philippus enim viſus cognitionem quærebat, & cum Chriſtũ ſe vidiſſe arbitraretur, volebat eodem modo & patrem videre: vnde neque ſe videri oſtendit. Quod ſi quis dicat viſum hoc in loco cognitionem intelligi, id ego non nego. Philippe, qui me nouit, inquit, nouit & patrem. Attamen non propter hoc dixit, ſed vt eandem ſubſtantiam demonſtraret. Qui meam ſubſtãtiam videt, videt & patris. Et quare hoc? An ne qui creaturam videt, videt & deum? Atqui omnes creaturam norant, & videbant, deum nõ omnes norant. Præterea videamus quid Philippus quærat. Num ſapientiam patris: num benignitatem? Minimè, ſed quid eſſet deus, ipſam, videlicet, ſubſtantiam. Ad hoc ergo reſpondet Chriſtus: *Philippe, qui videt me.* Qui autem creaturam videt, non tamen videt dei ſubſtantiam, *Philippe, qui videt me,* inquit, *& patrem meum videt.* Quod ſi alterius eſſet ſubſtãtiæ, minimè hoc dixiſſet. Vt autem pinguiori vtamur ſermone: Nemo qui aurum ignorat, in argento auri ſubſtãtiam videre poteſt. Non enim alia per aliam apparet natura: ideo bene reprehendit inquiens, *Tanto tempore vobiſcum ſum,* tantam accepiſti doctrinam, magna ſigna & propria diuinitatis, & quæ pater ſolus operatur, vidiſti, ſoluta peccata, arcana in medium prolata, mortem fugatam, operationem ex terra factam, & non cognouiſti me? Vidiſti patrem, noli amplius quęrere vt videas: in illo enim me vidi-

ſti, Si nouiſti me, noli amplius quærere, ſiquidem in me illum nouiſti. *Non credis, quia ego in patre?* hoc eſt, in illius ſubſtantia appareo. *Verba quæ ego loquor vobis, à meipſo non loquor.* Vides propinquitatis exceſſum, & vnius ſubſtantiæ exemplum? *Pater in me manens ipſe facit opera.* Quomodo à verbis incipiens tranſit ad opera? Dici enim poterat, Ipſe loquitur: ſed duo hic ponit, doctrinam & ſigna, vel quod etiam verba erant opera. Quomodo ergo facit? Etenim ali-

Supr. 10.g bi inquit: Si nō facio opera patris mei, nolite mihi credere. Quomodo ergo hoc in loco patrem facere atteſtatur? Vt planè oſtendat, inter patrem & filium nullam eſſe differentiam: hoc eſt non aliter pater, & aliter ego facio. Nam alibi

Supr. 5.c & ſe patrē operari inquit: Pater meus vſque modo operatus eſt, & ego operor. Illic nullam operum diuiſionem, hic idem oſtendit. Quod ſi pinguior verborū ſignificantia humilitatem arguit, noli admirari. Prius enim cū dixiſſet, *non credis,* ita proſecutus eſt, vt ipſum in fidem traheret: corda nanque eorum ingrediebatur. *Creditis, quia ego in patre, & pater in me eſt?* Oportuit enim cum patrem & filium audiſtis, nihil aliud in cognitionis ſubſtantiæ teſtimonium quærere. Quod ſi vobis hoc non ſatis eſt ad æqualitatem, & eádem ſubſtantiam oſtendendam, ſaltem ex operibus intelligite. *Et qui videt me, videt & patrem meum.* Si de operibus dictum eſt, non ſanè poſterius dixiſſet: ſin minus propter opera mihi credite. Inde ſe non ea tātum poſſe, ſed & longè maiora per exceſſum oſtēdit. Nō enim maiora his poſſe ſe, ſed quod mirabilius eſt, ſe aliis dare poſſe maiorū poteſtatē profitetur. *Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet. & maiora horū faciet, quia ego vado ad patrem.* Hoc eſt, veſtrum iam eſt miracula operari, ego abeo. Inde cum ſermonem perfeciſſet, vt ratio exigebat, inquit: *Quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam, vt in me glorificetur pater.* Vides iterum quomodo

Supr. 13.d hoc facit? Ego, inquit, faciam: & non dixit, vt glorificem patrem, ſed vt glorificetur in me pater. Atqui alibi dicebat, Deus glorificabit eam in ſeipſo: hic verò, ipſe glorificabit patrem. Cum enim filius magna poſſe apparet, in eo pater glorificatur, Sed quid ſignat, *in nomine meo?* Quod Apoſto-

Actò. 3.a li dicebant: In nomine Ieſu Chriſti ſurge, & ambula. Quæcunque enim ipſi operabātur, eorum author erat Chriſtus,

& manus

& manus domini erat cum illis: Ego faciam, inquit. Ecce eius authoritatem: quæ per alios fiunt, ipse facit. Quæ per se facit, num ne ipse non potest, sed à patre operatur? Et quisnam hæc diceret? & qua gratia secundum hoc ponit? Vt sermonem suum confirmet, ostendátque ad priora illa nostri gratia descēdisse. Illa enim particula, *Ad patrem vado*: hoc est, non pereo, sed in propria permanebo dignitate in cœlis, quæ omnia ad eos consolando dicebat, Cum enim credibile esset eos nondum resurrectione intellecta, quadam affici tristitia: aliis ipsos eiusmodi virtutes collaturos pollicetur, vndique eos consolans, & quod non modo perpetuo mansurus sit, sed etiam maiora ostensurus. Eum igitur sequamur, tollamus eius crucem: quod si non persecutionis, aliud tamen mortis tempus est. Mortificate, inquit, membra vestra, quæ sunt super terram. Extinguamus cupiditatem, iram, inuidiam: hoc est viuum sacrificiū, quod non in cinerem consumitur, neque in fumum euanescit, neque lignis eget, non igne, non gladio, quæ duo spiritus sanctus habet. Gladio enim superflua & aliena cordis abscindit, aperit obturatum auditum. Morbi enim & malę cupiditates solent salutaribus sermonibus aditum obstruere. Siquidem auiditas pecuniarum nō sinit de eleemosyna præcepta audire, & si præualuerit inuidia, charitatis doctrinam expellit: & alius quilibet morbus animam occupās, ad omnia pigriorem reddit. Tollamus ergo malas cupiditates, ad quod voluntas satis est, vt omnes extinguantur: neque consideremus violentam esse pecuniarum cupiditatem, sed violentam desidiam nostram. Multi quid sit argentum, nescire dicunt: non enim naturalis est eius cupiditas. Naturales enim affectus à principio & ortu ipso nobis infundūtur. Aurum autem & argentum etiam diutius ignotum fuit. Vnde ergo aucta est huiusmodi cupiditas? Ab inani gloria, à summa desidia. Cupiditatum enim aliæ necessariæ sunt, aliæ naturales, aliæ neutrum. Vt exempli gratia: Quæcunque perfecto animali non deficiunt, ipsæ naturales sunt, & necessariæ: vt edendi, bibendi, dormiendi. Corporum amor naturalis est, non necessarius, multi nanque eum vincunt, neque tamen pereunt. Pecuniarum autem auiditas, neque naturalis est, neque necessaria, sed superuacanea, modo voluerimus. neque à principio eam complectemur. Certè Christus de

Colos. 3. a

*Mat.*10.*a* virginitate disputans, inquit: Qui potest capere, capiat: de *Luc.* 14.*g* pecuniis autem aliter: Nisi quis renunciauerit omnibus rebus suis, non est me dignus. Rem enim facilem admonebat, quod autem multis exuperat, voluntatis culpa est. Quid ergo omnem nobis de ea excusationem auferimus? Nam qui à vehementiore affectu vincitur, non multum puniendus est: sed qui ab imbecillo hoste superatur, minimè potest ex- *Mat.*25.*d* cusari. Quid respondebimus dicenti: Esurientẽ me vidistis, & non dedistis mihi cibum? Quomodo nos purgabimus? *Mar.*12.*d* Adducemus paupertatem? sed non sumus vidua illa pauperiores: quæ duos obolos offerens, omnes superauit. Neque enim quid offeras, deus aspicit, sed dantis voluntatem: hoc enim sibi curę est. Eius ergo benignitate perspecta: quę possumus offeramus, vt & in præsenti vita, & in futura diuinã gratiam consecuti, promissis bonis perfruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXIIII.

EX CAP. XIIII.

I diligitis me, mandata mea seruate: & ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum: spiritum veritatis quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. Semper nobis aliquid agendum est, semper operibus inuigilandum, neque verbis tantum. Dicere enim & promittere, omnino facile est: operari autem, non itidem: quorsum hęc? Quoniã nunc multi sunt, qui se deũ timere, & diligere profitentur, re autem cõtra omnino faciunt. Deus autem per opera diligi quęrit, ideo ad discipulos dicebat: *Si diligitis me, mandata mea seruate.* Cum enim dixisset: Quodcũq; petieritis, ego faciam: ne simplicẽ petitionem valere arbitrarentur, addidit: *Si diligitis me,* tũc faciam. Et cum credibile esset eos etiam audiẽdo quod iret ad patrem, perturbari, inquit: quod nunc perturbemini, nõ est amoris indicium, sed quod verbis meis fidem adhibea- *Supr.* 13.*d* tis. Dedi vobis mãdatum, vt diligeretis inuicem, & ita alter alteri faceritis, sicut ego feci vobis. Hæc est dilectio, credere, & parere dilecto. *Et ego rogabo patrem, & aliũ paracletum dabit vobis.* Iterum ad audientiũ imbecillitatem descẽdit.

dit. Cùm enim par eſſet nondum ipſum intelligẽtes, vehementes illam inquirere ſubſtantiam, verbi ſecundum carnem aduentum & nullam abeuntis capere conſolationem, inquit: *Rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis*: hoc eſt, qualis ego ſum. Pudeat Sabellianos, & qui de ſpiritu nõ rectè ſentiunt: etenim hoc mirum eſt, quod diuerſas è regione hæreſes vno ictu deiicit. Dicendo enim, *Alium*, perſonæ differentiam: dicendo, *Paracletum*, ſubſtantiæ cognationem demonſtrat. Sed cur, inquit, *rogabo patrem?* Quoniam ſi dixiſſet mittam, non ita fidem abhibuiſſent: nunc autem id ei curæ eſt, vt credant: poſtmodum ipſe ſe eum mittere ait, Accipite ſpiritum ſanctum: hic patrem rogare, vt credibilem ſuam facit orationem. Nam & Ioannes de eo inquit, quod de plenitudine eius nos omnes accepimus. Quod autem habet, quomodo ab alio accipit? & iterum, Ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto, & igni. Quid autem amplius haberet quàm Apoſtoli, ſi ad mittendum ſpiritum eſſet patrem rogaturus, quod illos nonnunquam etiã ſine precibus feciſſe apparet? Quomodo autem ſi precum gratia à patre mittitur, ipſe à ſeipſo infunditur? Quomodo ab alio mittitur, qui vbique adeſt, & diuidens propria vnicuique ſicut vult, & ſua ipſius authoritate dicit. Segregare mihi Saulum & Barnabam? Atqui deo miniſtrabant miniſtri, tamen imperioſe in proprium eos opus vocauit, non quod ad aliud opus aduocaret, ſed vt ſuam oſtenderet poteſtatem. Quid ergo ſibi vult, *rogabo patrem?* aduentus tempus ſignificat. Quando enim eos per ſacrificium mundauit, tunc inſpiratus eſt ſpiritus ſanctus, Et quid tandem cum ipſis non venit? quia nondum oblatum erat ſacrificium: cum autem iam peccatum deletum eſſet, & ipſi ad pericula mitterentur: & certaminibus ſe accingerent, hortatorem mitti oportuit. Sed cur non ſtatim poſt reſurrectionem ſpiritus venit? Vt expectationis deſiderio maiori gratia eum acciperent. Quouſque enim cum ipſis Chriſtus verſatus eſt, non affligebantur, eo abeunte, tanquam deſerti formidantes, maiorem in modum eum accipere auebant. *Vt vobiſcum maneat.* hoc ſignat, quod neque poſt mortem abiit. Et ne audiendo *paracletum*, aliam opinarentur incarnationem, & oculis eum cernere expectarent, inquit: *Quem mundus non poteſt capere, quia non videt eum.* Nõ enim ita vobiſcum

Infr. 20. f
Supr. 1. b
Matt. 3. c
Act. 13. c

erit, vt ego, ſed in veſtris animis habitabit: inquit enim, *Et in vobis erit.* Spiritum autem veritatis appellat, per hoc veteris teſtamenti figuras ſignificans. Vt vobiſcum ſit, quod & ipſe inquit, Quia ego vobiſcum ſum. Præterea & aliud quiddam ſignat, non paſſurum quæ ipſe, neque diſceſſurum: *Quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum.* Quid enim, dic mihi, eſt ne aliâs viſibilis? Minimè: ſed hic cognitionem dicit, addidit ergo: *Neque cognoſcit eum.* Solet enim certam cognitionem viſionem appellare. Cum enim ſenſuum certiſsimus ſit viſus, per hunc ſemper veram adducit cognitionem. Mundum autem hoc in loco malos appellat: & vt hoc diſcipulos conſoletur, dando eis donum præcipuum. Vide quantopere verbis ipſum extollat. Dixit alium eſſe quàm ipſe, dixit non dimiſſurum eos, dixit ad eos tantùm venire, Quemadmodum ergo ego in vobis ſum, inquit, & ipſe erit: non tamen mœrorem ipſorum abſtulit. Ipſum enim adhuc ac eius conſuetudinem quærebant: quod reſpiciens, inquit: *Neque ego relinquam vos orphanos, veniam ad vos, nolite timere, inquit.* Non propterea dixi alium paracletum me miſſurum, & apud vos manſurum, tanquam in finem ad vos non rediturus, & vos nō viſurus. *Nam ipſe veniam ad vos. Non relinquam vos orphanos.* Cum ſuperius filiolos appellaſſet, ideo orphanos non relicturum ſe pollicetur. A principio dixerat venturos quo iret, & in domo patris manſiones multas eſſe: hic autem cum illud diu poſt eſſet futurum, dat ſpiritum: ſed cum quid diceret, non intelligerent neque ideo multum conſolarentur, nō relicturum ſe eos orphanos dicit: quod illi magis quærebant. Sed cum id verbum, *Venio,* præſentiam ſignificaret, ne iterum eam requirerent, vide quomodo non quidem manifeſtè, ſed tamen ſignificauit. Cùm enim dixerit, *adhuc modicum, & mundus me iam non videt:* ſubſequitur, *Vos autem videbitis me*: quaſi dicat, veniam quidem ad vos, non tamen vt prius. Quotidie ego vobiſcum ſemper ero, & ne dicerent, quomodo ergo Iudæis dixiſti; Iam non videbitis me? hanc ſoluit obiectionem, quod cum ipſis tantum futurus ſit. Nam & ſpiritus talis eſt, *Quia ego viuo, & vos viuetis.* Crux vos à me vſque ad finem non diuidet, ſed ad breue me abſcondet. Vitam autem mihi dictam videtur, non præſentem ſolam, ſed & futuram. *In illa die cognoſcetis,*

Hic ſup. a

quia

quia ego sum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis. In patre enim substãtia, in ipsis concordia, & auxilio est. Et quã nam hoc rationem habet, dic quæso? Magna sanè, & incomparabilis differentia Christi & discipulorum. Quod si ita verba iacent, noli admirari, solet enim iisdem nonnũquam verbis & in deo, & hominibus, non eodem modo vti. Nam & dij dicemini, inquit, & filij dei, Quod verbum non eandem in nobis, quam in deo vim habet. Et imago filius & gloria dicitur, atque etiam nos, sed longe aliter. & iterum? Vos Christi, & Christus dei. non similiter autem dei Christus, & nos dei. Quid autem hoc signat? Cum resurgam, inquit, tum me non alienum à patre sed eiusdem potestatis esse cognoscetis, & me semper vobiscum esse, rebus ipsis meũ in vos auxilium clamantibus, inimicis repressis, vobis audẽter loquentibus, molestiis propulsatis, prædicatione indies florente, omnibus piæ doctrinæ & veræ religioni parentibus. Sicut misit me pater, & ego misit vos. Vides quod hoc in loco idem verbum, non eandem vim habet? nam si hoc ita acciperemus, nihil inter Apostolos & Christum interesset. Sed quid, inquit, *tunc cognoscetis*? quia resurrexisse, & secum versari viderunt, tunc, certo crediderunt. Magna enim erat spiritus vis, omnia eos erudiẽs. *Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est qui diligit me.* Non enim habere satis es, nisi diligenter seruẽtur. Sed quare idem sæpe repetit? Nam superius, Si diligitis, inquit, me, mãdata mea seruate: & nũc. Qui habet mandata mea, & seruat ea. &, Si quis sermonem meum audiet, & seruabit eum. ille est qui diligit me: qui nõ audit sermones meos, non diligit me. Puto ex hoc eorũ mœrorem significari. nam cum multa de morte disputasset inquiens, Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. &, Nisi qui acceperit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus: & alia plura dicturus esset: exprobrans eis inquit, Putatis ex amore tristes esse? contra res se habet. Quod autem hoc semper intendat, id in sequentibus repetit. Si diligeretis me, inquit, gauderetis vtique quia ad patrem vado, Nunc autem metu perturbamini. Quod enim ita mortis formidine afficiamini, non est mandatum meum: oporteret enim vos crucifigi: si verè me diligeretis: ego enim vos admoneo ne timeatis qui corpus interficiunt. Tales pater diligit, talibus meipsum manife-

Psal. 81. *b*
1. *Cor.* 3. *c*
Infr. 20. *c*
Hic sup. *g*
Supr. 12. *c*
Mat. 10. *g*

ſtabo. Tū Iudas: *Quid factum eſt* (inquit) *quia manifeſtaturus es nobis teipſum?* Ecce quanta formidine tenebantur: cōmotus enim & perturbatus erat eorum animus, & vt mortuos in ſomniis, ita eum viſuros ſe arbitrabantur: Ad quam ſuſpicionē tollendā, audi quid reſpōdeat: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus.* tantum non dicens: Sicut pater manifeſtat ſeipſum, ita & ego: neque hoc tātū, ſed dicēdo; *Manſionem apud eum faciemus*: aufert ſuſpitionem non in ſomniis ſe manifeſtaturū. Tu autem cōtemplare perturbatum diſcipulū, neque apertè ſentētiam ſuam dicere audentem. Non enim dixit væ nobis quod morieris & mortuus nobis appariturus es, ſed, *quid factum eſt, quod manifeſtaturus es nobis teipſum, & non mundo?* Dicit ergo ſe eos charos habere, quia mandatum ipſius ſeruant: vt enim viſum poſtmodum phantaſma non exiſtimarent, ideo hæc prædicit & ne ita, vt dixi, ſibi apparituram putarent, affert etiam cauſam, quod ob mandatorum obſeruationē ſpiritus ad eos venturus ſit. Quod ſi tam diuturna conſuetudine ipſius ſubſtātiam ferre, imò ne intelligere quidem poſſunt
Mat. 14. c quid nā futurū eſſet, ſi à principio ita eis apparuiſſet? Ideo cū his comedit, ne phātaſma putaretur. Nam ſi ſuper aquis ambulantem videntes id opinati ſunt, cum eum non multū diſtantem viderant, qui credi poterat, ſi repente reſurgentem vidiſſent, quem captum viderant, & ligatum? Ideo frequenter eis ſe appariturum, & quare, & quomodo prædicit ne phantaſma exiſtimaretur. *Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat: & ſermonem quem audiſtis nō eſt meus, ſed qui miſit me patris.* Itaque non ſolum non diligit, ſed ne patrem quidē, qui hæc verba non audit. Nam ſi amoris indiciū eſt, mea audire mandata quæ patris mei ſunt: qui audit non filium ſolū, ſed & patrē diligit. Et quomodo ſermo hic tuus eſt, & non tuus? hoc eſt, quod nihil à patre loquor, neque aliquid quàm quod illi placitum eſt. *Hæc loquutus ſum vobis apud vos manens.* Cū hæc obſcuriora eſſent, & partim non intelligerent, partim & plura dubitarent, ne iterū perturbarentur, & quæ mandata diceret ſciſcitarentur, hanc amouit ſollicitudinem inquiēs. *Paracletus autem quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit.* Fortaſſe quæ dixi, non intelligitis, ſed ille manifeſtus magiſter erit. Illa autem particula.

Apud

Apud vos, manebit, signat quod ipse abeat, quare ne tristentur, ait, quousque ipse apud eos maneat, & spiritus non veniat, nihil magnum, nihil altum poterũt intelligere. Quod dicit, vt ad ipsius abitum magno animo ferẽdum eos disponat tanquam magnorũ bonorum causam futurũ. Frequẽter autem paracleti meminit, propter eam qua afficiebãtur tristitiam: & cum his verbis perturbarentur intelligentes molestias, bella, magistri discessum: vide quomodo iterum eos consolatur inquiens *Pacem relinquo vobis*. Tantum non dicens. Quid mũdi perturbationibus mouemini, cum pacem mecum habeatis? Neque enim huiusmodi est pax mundi, quæ in malo fit sæpenumero, & nihil ipsam habentibus cõfert. Ego do pacem, vt inuicem eam habeatis & vos fortiores efficiat. Sed cum iterum dixisset, *Relinquo*: quod verbum discedentis est, & par esset eos perturbari, ideo rursus dixit: *Non turbetur cor vestrum, neque formidet*. Ecce quod partim amore, partim metu mouebantur. *Audistis, quia ego dixi vobis, vado & venio ad vos, Si diligeretis me gauderetis vtique, quia vado ad patrem: quia pater maior me est*. Et quod nã gaudiũ hoc eis allaturũ erat? quam consolationẽ? Quid hoc signat? Nõdum resurrectionẽ intelligebãt, neque debitam de eo habebant sententiã: Et quomodo poterant, cũ nondũ resurrexisse vidissent? Patrem autem magnum esse existimabant. Dicit ergo: Si mihi timetis, quod me defendere nequeam, neque confiditis, quod post mortem iterum vos videam: tamen audiendo, quod ad patrem vado, lætãdum vobis est, quod ad maiorẽ vado, & qui omnia potest molesta dissoluere. *Vos audistis, quia ego dixi vobis*. Quare hoc posuit? quasi dicat, vt intelligatis quãtum verbis meis tribuam cũ prædicere nõ sim veritus. *Hæc ergo & quæ futura sunt, dixi vobis priusquam fiãt, vt cum facta fuerint, credatis quia ego sum*. quasi dicat, Non sciretis, nisi ego dicerem: neque dicerem, nisi mihi cõfiderem. Vides sermonem imbecillitati accõmodatum? Etenim cum diceret, An putas, quia non possum rogare patrem meũ, & exhibebit mihi modo plusquã duodecim legiones angelorum? ad auditorum opinionem locutus est. Neque enim illud diceret quispiam vel stultissimus crederet, quod sibi ipse auxilia esse non potuerit, sed angelorum eguerit, veruntamen cum tanquam hominẽ arbitrarentur, ideo dixit duodecim legiones angelorũ. Atqui *Mat. 26. c*

ſimpliciter Iudæos interrogans, reiecit retrorſum. Quod ſi
Infr. 18.d quis maiorem filio patrem, inquãtum principium, diceret, neque hoc contradiceremus: non tamen hoc alterius facit filium eſſe ſubſtantiæ. Quod autem dicit, hoc eſt, quoad hic ſum, par eſt vt vos periclitari arbitremini: ſi autem illuc abiero, confidite quia ſecuri ſumus, illum enim nemo vincere poteſt, quæ omnia ad diſcipulorum imbecillitatem dicta ſunt, ipſe enim confido, neque curo mortem, ideo inquit: *Hæc dixi vobis priuſquam fierent.* Cum enim nondum hunc ſermonem capere poſsitis à patre, quem magnũ appellatis, vos conſolor, inde etiã triſtitia admiſcet. *Iam non multa loquor vobiſcum.* Quare? *Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Principem mundi diabolũ, & malos homines appellat. Non enim cœlo & terræ imperat cum omnia ſtrauiſſet, imperat autem his, qui ſe ei in ſeruitutem tradunt, ideo & principem tenebrarum ſeculi & tenebras opera appellat. Quid ergo diabolus te perdit? Minime, nihil enim in me habet. Cur ergo te Iudæi interficiunt? Quoniam volo, *& vt cognoſcat mundus quia diligo patrem,* non enim quod ſim reus mortis, atque ei obnoxius, ſed ob meam in patrem dilectioné hoc patior, hoc ait vt iterũ eorũ animos excitet, & intelligant non intuitum, ſed vltro mortem ſubire, & diabolũ contemnere, neque contentus fuit dicere. Modicum vobiſcum, ſed ĩdipſum quod moleſtũ erat frequenter repetit, ne iniuria, quouſque enim triſtitiã eorũ moliat, & faciliore toleratu reddat, lętiora annectit, idcirco ait, *Vado & venio,* &, vbi ego ſum, & vos ſitis: &, non poteſtis me ſequi modo, ſequimini autem poſtea: &, ad patrem vado, & pater maior me eſt: & priuſquã fierent dixi vobis. Et nõ neceſſario hoc patior, ſed propter patris dilectionem vt cognoſcãt, quod nihil mali feci, niſi quod valde eum diligo, & qui diligitur, ita vult. ideo læta hæc triſtioribus frequenter admiſcet, eorum mentem aperiens. Nam quod dixit, Apud vos manebit: oſtenditq́; vtilé ſuũ fore diſceſſum eis conſolandi gratia dixit, propterea multa de ſpiritu locutus eſt: Et in vobis erit, & mũdus non poteſt accipere, & ille docebit omnia & ſpiritũ veritatis, & ſpiritum ſanctũ & paracletũ, & ſuggeret vobis omnia, ne ægreferrét, ac ſi parum poſſent proficeret. Dicit auté. *Suggeret:* oſtédens ſe eos ſpiritales effecturũ, vt vſu veniſſe non ignoramus. Qui enim prius

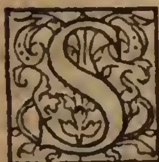
prius tremebant & formidabant. post spiritus acceptionem in media pericula prosilierunt, per ferrum, ignem, bestias, pelagus, & ad omnem calamitatē se intrepidi exposuerunt: & illiterati & idiotæ audenter disputabant, vt auditores in admirationem adducerēt, & stuporem: ex luteis ferreos, & in cœlum erigens, nulli humano affectui subiectos reddidit spiritus. Talis illa gratia, quæ mœrorē soluit, malas cupiditates cōsumit, formidinem pellit, nec sinit amplius hominem esse quem afflat. Sed tanquam in idipsum cœlum trāslatus, omnia quæ illic sunt, cōtemplatur. Quamobrem nemo aliquid suum propriū dicebat. In orationibus, lætitia simplicitate perseuerabant: hoc maximè opus est spiritus sancti, Fructus enim spiritus, lętitia, pax, fides, mansuetudo. Sed tristantur nonnunquam spiritales homines. Verum tristitia illa lętitia suauissima est: nā & Caïn tristatus, sed mūdi tristitia: & Paulus, sed dei: Quicquid enim spiritale est, lucrum habet maximū: vt mundana omnia maximū dispendium. Imploremus ergo insuperabile spiritus auxiliū, seruemus mandata, neque erimus angelis inferiores: neque enim illi, quoniā corpus non habent tales sunt: ita enim nullus eorum malus fuisset, sed volūtas omnium causa est. Propterea ex his qui corpore carent, etiā brutis peiores inuenti sunt, & ex corporeis illis etiam peiores, & omnes iusti qui terram habitant, qui corpori sociantur recte faciunt, quę faciūt: tanquā enim hospites & peregrini terram habitant, cœlum vt ciues. Noli ergo quod carnem habeas, de victoria, & labore pro virtute subeunda desperare, Noli rerum opificem accusare, ac si enim carnem ferre imposibile, sanctorum cœtus ostendisset: neque enim carnis natura Paulo fuit impedimento, quin qualis fuit euaderet: non Petro, vt cœli claues acciperet, Et Enoch in carne translatus, nusquā apparuit, ita & Helias cum carne raptus est, & Abraham, Isaac, & Iacob in carne claruerunt. Ioseph in carne impudicā mulierem superauit. Et quid carnem dico? quam si etiam catenis deuincias, nihil ei nocueris. Nam si ligatus sum, inquit Paulus, at sermo dei non ligatur. Et quid vincula, quid catenas memini? Addas & carcerem, & compedes, nihil horum vllum affert virtuti impedimentum. Ita docet Paulus. Vinculum animæ non ferrum, sed timor & cupiditas pecuniarum, & animæ pasiones: hęc sunt

Gal. 3. d *Heb. 11. a* *4. Reg. 2. b* *Gen. 39. b* *2. Tim. 2. c*

vincula, licet corpus solutum sit. Sed à corpore hęc veniût, inquies. Nugæ hæc, & mendacium, nam si ita esset, omnes iisdem subderemur affectibus: Vt enim lassitudinem, somnum, famen, sitim euitare non possumus, quoniam naturalia sunt: ita & illa neminem immunem, & sibi non obnoxium relinquerent. Quod si multi his non subiiciuntur, constat pigritiæ nostræ quicquid perperã faciamus ad scribendum. Omnia igitur vitia abscindamus; neque corpus accusemus, sed subiiciamus animę gubernaculis, vt facilè sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri, simul & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXV.

EX CAP. XV.

Vrgite, eamus hinc. Ego sum vitis vera, & vos palmites, & pater meus agricola est. Timidam & effœminatam animã ignorantia effecit, quẽadmodũ magnam & sublimẽ cœlestis doctrinæ eruditio: qua quæ non fruitur, meticulosa est, non natura, sed voluntate. Cum enim video quempiam iam fortem & impauidum, inde timidum effici, illam ego naturalem passionem non appello. Naturalia enim immutabilia sunt. Rursus cum video timidos repente fortitudinem sumere, illud quoque voluntati tribuo: nam & discipuli timidissimi erant, priusquam opportuna dicerent, & digni gratia spiritus haberẽtur, postmodum verò leonibus fortiores apparuerunt: & Petrus qui mulieculæ minas non pertulerat, in caput appensus, & verberatus, & multa perpessus, non tacebat, sed omnia tanquam somnium perferebat: at non ante crucem à deo confitebat, ideò Christus dicebat: *Surgamus abeamus hinc*: Qua gratia, dic quęso? an ignorabat quando esset tradendus? an ne Iudas eo veniret formidabat, néve priusquam eos doceret, caperetur? Longè hæc à diuina absunt maiestate. Si non timebat, cur hinc eos abducit, & post finitum sermonem in hortum Iudæ cognitum ducit? Quod si aduenisset Iudas, nónne poterat visum auferre, vt pręsentibus fecit? Cur ergo discedit? Parumper indulsit discipulis. Par enim erat vt tremerẽt & formidarẽt, vtpote, qui loco certo & manifesto noctu essent, neque Iesu

que Iesu verbis vacarent, sed oculos circunferrent, & semper se comprehendi viderentur, & maximè cùm magistri sermo timorem incuteret. Inquit enim non multa iam cum ipsis locuturum, & venire mundi huius principem. Quum ergo his & huiusmodi verbis perturbarentur, ac si mox capiẽdi essent, in alium eos locum ducit, vt se tutos arbitrati, fidentius audirent. Erant enim maxima audituri: ideo inquit, *Surgite eamus hinc*: quibus abductis, *Ego sum vitis*, (inquit) *vos palmites*. Quid vult hæc parabola significare? Quod qui non vacat doctrinæ, viuere non potest, & quod futura signa Christi virtute proueniunt, *Pater meus agricola est*: quid? Auxilio indiget filius? Absit. neque sic intelligitur. Vide quàm diligenter hanc parabolum exequitur: non enim radici, sed palmitibus agricolæ curam conferre dicit. Radicis autem non alia causa hic meminit, quàm vt discerent sine ipsius potentia nihil fieri posse: & quod ita ipsi fide vniendi sunt, vt palmes viti. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum pater*. Hic signat vitam, ostendens sine operibus neminem in ipso esse posse. *Et omnem qui fert fructum purgabit*: id est, incitabit ad virtutis curam. Atqui radix circunfosione, & cultu primùm indiget: sed nihil de ea nunc dicit, sed de palmitibus. sibiipsi se sufficere ostendens. Discipuli autem multa pręceptoris cura indigent, etiam si studiosi sint: ideo inquit, *Omnem qui fructum feret, purgabit eum*: qui fructum non facit, non potest esse in vite: qui fructum fert, eum reddet fœcundiorem. Hoc vrgentis mœroris gratia eos alloquutus est. Dicet aliquis, purgare palmitem, incidere est, vt fœcundiorem faciat: vnde ostendit tentationibus effici fortiores, inde ne de quibus dicat interrogent, & iterum solicitarentur, inquit: *Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis*. Vides qualem se palmitum curatorem profiteatur? Ego vos purgaui, inquit. Atqui superius hoc patris officium ostendit: sed nulla est inter patrem & filium differentia, iam vestra opus est diligentia. Inde ne se eorum ministerij indigentia, sed vtilitate hoc facere demonstraret, addit: *Sicut palmes nõ potest facere fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic vos nisi in me manseritis*. Vt enim metu laxato eorum animo, non discederent, eos cohibet, & sibi conglutinat, & bonam spem habere iubet, radix enim manet. Incidi

autem & auferri palmitum est. Ita vtrinque aggressus, & à bonis & molestis rebus priores à nobis partes exigit. *Qui manet in me, & ego in eo.* Ecce filium nō minoris esse quàm patrem potestatis, ad discipulos excitādos. Pater purgat, filius in eo manet. Manere enim in radice, facit vt palmites fructum faciant. Quod si nō purgatus in vite palmes manserit, fert quidem fructum, sed non debitum: qui verò non manet in vite, nihil parit. Verum purgare, filij esse ostenditur: manere in radice patris, qui ipsam radicem generat. Vides quomodo omnia cōmunia sunt, & purgare, & à radice virtutem habere? Magnum quidem detrimentum etiam nihil posse facere, verùm alterius pœna procedit. *Mittetur* (inquit) *foras*, neque amplius ab agricola curabitur: *Et arescet.* hoc est, si quid habuit à radice, si quam gratiā, amittet, & omni inde auxilio & vita spoliabitur, & tandem in ignem mittetur, sed non talis, qui manet in vite. Inde ostendit quid sit in ea manere, inquiens: *Si verba mea in vobis manserint.* Vides quidem, superius meritò dicebam ipsa opera Christū exigere. Quum enim dixisset, si quid petieritis, faciam, addidit: Si diligitis me, mandata mea seruate. *Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis.* Hęc autem dicebat, ostendens reprobos concrematum iri, ipsos autem fructum laturos. Timorem ergo ab eis in illos transfert, & inuictos ipsos fore signat: quare inquit: *In hoc clarificatus est pater meus, vt plurimum fructum afferatis, & efficiamini mei discipuli.* Hinc sermoni suo authoritatem facit: nam si ad patris gloriam fructus faciendus est, non eam contemnet: *Et efficiemini mei discipuli*, Vides: quomodo qui fructū affert, ille discipulus est? Sed quid signat. *In hoc clarificatus est pater?* hoc est, lętatur cum in me manetis, & fructū fertis. *Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos.* Hic iam magis secundū hominem loquitur: tanquam enim ad homines dictum vim propriam habet. Nā qui mori voluit, qui seruos, inimicos, hostes, tāto honore dignatus est, & in cœlum adduxit: quomodo dilectionis mensurā ostendit? Si ergo vos diligo, confidite, si patris gloria est fructum facere, nihil mali suspicamini. Inde ne negligētes faceret, vide quomodo eos rursus excitat: *Manete in dilectione mea:* hoc in vestra est potestate. Quomodo autem hoc erit? *Si pręcepta mea seruaueritis, sicut*

Supr. 14. b

& ego

& ego præcepta patris mei seruaui. Rursum humano more loquitur: neque enim legislatorem legi subditũ esse oportet. Et quod semper dico, hoc in loco propter auditorum suspicionem locutus est, & in tuto eos esse, & inimicos eorũ perditum iri asserit: præterea quod quæcũque habent à filio habent: quôdque si purã vitam exhibuerint, nemo eos poterit superare. Cõsidera autem quanta eos authoritate alloquatur. Non enim dixit, *manete in dilectione* patris: sed, *mea*: Inde ne dicerent: Qando nos omnibus inimicos reddidisti, tunc nos dimittis, tunc discedis: hoc negat, sed ita eis, modò velint, conglutinari dicit, vt palmes viti, rursusq́; in fiducia hac pigriores redderentur, non duraturũ bonum dixit, si id negligerent. Et ne si ad seipsum omnia referret, prôptiores ad casum redderet, inquit: *In hoc clarificatus est pater.* Semper enim & suã, & patris in eo dilectionẽ ostendit. Non ergo Iudæorum rex gloria patris erat, sed quæ ipsi erant accepturi. Inde ne dicerent. Patrias traditiones relinquimus, & nunc omniũ nudi deserimur. In me inquit, respicite, diligit me pater, & tamen hæc mihi subeunda proponuntur. Non igitur ego vos, quia nõ diligam, in præsentia relinquo: nam si ego morior, nec tamen propterea non amari à patre coniecturam facio, neque vos perturbari oportet. Si in dilectione mea manebitis, nihil vobis horũ nocere poterit. Magnũ nanque & insuperabile quiddã dilectio est, quæ non nudis verbis, sed re ostẽdenda est. Ipse inimicos reconciliauit, nos in amore perstemus: ipse incepit, nos saltẽ prosequamur: ipse non sui cõmodi gratia (nullius enim eget) nos saltẽ ad nostram vtilitatem diligamus: ipse inimicos, nos saltem amicos amore prosequamur, & ẽ cõtrario facimus, Quotidie enim blasphematur propter nos de⁹, propter rapinas, propter cupiditates: & fortasse quispiam vestrũ dicet, Quotidie de cupiditate disputas: vtinã & singulis noctibus liceret, vtinam in foro prosequi & ad mẽsam: vtinam mulieres, amici filij, serui, agricolæ, vicini, & ipsum pauimentũ: & parietes semper hac voce clamare possent, vt vel saltẽ hoc pacto acquiesceremus. Vniuersum enim orbẽ hic morbus, & omniũ animos cõprehendit. Magna pecuniarũ vis. A Christo redẽpti sumus, & auro seruimus: alterius asserimus dominatũ, cuius præcepto dicto citius paremus, & eius gratia, genus, amicitiam, leges, omnia denique ignoramus. Nemo cœlum con-

templatur, nemo de futuro cogitat, sed veniet tēpus, quum
Psal. 6. g hi sermones nihil proficiēt. In inferno, inquit, quis confitebitur tibi? Desiderabile aurum, & delicias præbet, & honorabiles facit, non tamen eodem modum cœlum. Diuitem enim multi & vitant, & odio habent: qui autem virtutem cōplectitur, eum & honorant, & reuerentur. Sed ridiculus est pauper etiam si virtute præditus sit, non apud homines, sed carentes ratione. Neque enim si asini in nos irrudant, & inclangant graculi, sapientes autem laudent, horum dimisso consensu, stultorum clamores nos moueant. Sunt enim graculis haud absimiles, & asinis peiores qui præsentia admirantur. Nam si terrenus rex te laudet, nihil multitudinis sermonibus moueberis, etsi omnes irrideant. Cum autem omnium dominus te laudat, de cantharidum & culicum laudibus cogitas? Quousque in cœno versabimur? Quousque stultos, & gulæ deditos spectatores habebimus? Qui lusores, ebrios, ventri viuentes probare possunt, virtutem autem & vitium ne in somnis quidem imaginentur. Si quis te accuset quod ducendarum aquarum ignarus sis, nihil moleste ferres, sed rideres qui tibi ignoratam artem proponeret: at si vis virtuti operam dare, eius ignaros tibi laudatores proponis? Ideo nunquam eam assequimur. Non enim peritis, sed ignaris res nostras committimus: illi autem non secundum artis rationem, sed secundum ignorantiam suam probant. Quare vos hortor, contemnamus multitudinem, imò nec laudes desideremus, neque pecunias, neque opes, neque malum paupertatem existimemus: quippe quæ & continentiæ & formidinis, & omnis sapientiæ magistra est.
Luc. 16. c Nam & Lazarus in paupertate coronatus est, & Iacob solo
Gen. 28. d pane contentus erat, & Ioseph vltimam passus est egesta-
Ibidē. 37. 39. & seq. tem, non tamen seruus, sed dominus fuit, & propterea eum magis admiramur, & non tantis eum laudibus prosequimur, quod frumentum distribuit, vt cum carcerem habitauit: non cum corona, quàm cum catena circundabatur, non cum in solio sedebat, quàm cum insidiis periclitabatur. His omnibus, & horum certaminum præmiis consideratis, nolimus diuitias, honores, delitias, potestates, sed paupertatem, catenas, vincula propter virtutem suscepta admirari. Finis nanque illorum tumultu plenus est, & perturbationis, & hac vita finiuntur: horum autem fructus cœlū est, & cœlorum

cœlorum bona, quę nulla auris audiuit, quæ vtinam omnes cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXVI.

EX CAP. XVI.

Aec locutus sum vobis, vt gaudium meum in vobis sit, & gaudiũ vestrũ impleatur. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Omnia bona tũc mercedem habent, cum debitum finẽ consequuntur. Quod si interim quis deciderit, naufragium incurrit: quemadmodum nauis innumeros vehens, nisi ad portum appellat, sed in medio pelago submergatur, non modo nihil ei longa proficit nauigatio, sed tanto maiorem facit iacturam, quanto maiores labores subiit: ita quæ in medio certamine corruunt animæ, grauiori casu concutiuntur. Ideo Paulus gloriam, & honorem, & pacem eos sequi ait, qui per bonorum tolerantiam currunt: quod nunc Christus Apostolos admonet. *Roma.2.b* Cum enim ipso accepto gauisi, inde propter passionem & verborum molestiam tristitiam concepturi essent, post debitam doctrinam & cõsolationem: *Hæc*, inquit, *locutus sum vobis, vt gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur*: hoc est, ne discedatis à me, néve à cursu desistatis. Gauisi estis in me, & quidẽ vehemẽter: sed incidit tristitia, hanc eximam, vt ad finem vsque lætitia perduret: ostendens in præsentibus nõ mœrorem, sed lætitiam capiendam. Vos ego perturbatos vidi, non contempsi, non dixi, cur nõ perseueratis in fortitudine? sed vos consolatus sum, & hanc dilectionem meã volo perpetuo seruetis. Audistis de regno, gauisi estis, vt impleatur lętitia vestra, *hæc locutus sum vobis, hoc est, præceptum meũ, vt diligatis inuicẽ, sicut dilexi vos.* Intuere dei dilectionem, tanquam catena quadam nostræ dilectioni connexam: idcirco nunc duo, nunc vnum mandatum dicit: nemo enim primũ sine altero assequi potest. Nũc *Mat.22.d* inquit, in hoc & leges, & prophetæ pendent: nũc, quæ vul- *Ibidẽ 7.b* tis vobis homines faciant, eadem & vos eis facite. Hæc est enim lex, & prophetæ, dilectio, vt hoc in loco testatur. Nã si perseuerantia à dilectione, dilectio à mãdatorum obser-

uatione prouenit. mandatum autem est, vt diligamus inuicem, perseuerantia à mutua oritur dilectione. Neque simpliciter dilectionem dicit, sed & modum docet diligendi.
Supr. 10. c *Sicut ego dilexi vos*, inquit. Iterum ostendit non odio aliquo discedere, sed dilectione. Quare magis admirari me debetis pro vobis animam meam pono, vt superius inquit, optimũ pastorem describens: hoc autem in loco eos admonet, & dilectionis suæ magnitudinem, & qualis ipse sit ostendit. Sed qua gratia semper dilectionem extollit? quoniam hoc est discipulorum argumentum, hoc virtutem, corroborat. Propterea Paulus tantopere dilectionem laudauit, vtpote verus Christi discipulus, qui eius vim sit expertus. *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius: vos autẽ dixi amicos quia omnia quæ audiui à patre meo, nota feci vobis.*
Infr. 16. c Cur ergo inquit, Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo? Nihil aliud ex his verbis innuit, quam nihil alienum à patre locutum, cum maximi amoris indicium sit, quod arcana patris cum eis & communicauerit & dixerit. Cum autem omnia dicit, intelligendum de his est, quæ eos audire conueniat, inde aliud neque paruum amoris argumentum adducit. *Non vos me elegistis, inquit. sed ego elegi vos*, hoc est, in amore præcurri: neque hoc contentus: *Et posui, inquit vos*: id est, plantaui, vt me diligeretis: adhuc in vitis translationem perstat, *Vt eatis & fructum afferatis & fructus vester maneat*. Quod si fructus manebit, lõgè magis & vos manebitis. Neque vos tantum amaui, inquit, sed & multa contuli beneficia, palmites vestros vbique terrarum propagans. Ecce quot modis suam proponit dilectionem, cum & secreta patris eis aperuerit, cum in amore præuenerit, cum pro ipsis tot mala patiatur, ex quo se perpetuo cum ipsis, qui allaturi sunt fructum, permansurum ostẽdit, Necesse nanque vt diuino freti auxilio fructũ faciant. *Vt quodcũque petieritis patrẽ in nomine meo, det vobis.* Atqui eius qui petitur est facere: quod si pater petitur, quomodo filius facit? Vt non minorem patre intelligas. *Hæc locutus sum vobis, vt diligatis inuicem.* hoc est, non exprobrandi gratia dico me animã meã ponere, quod amare prior cœperim, sed vt in amorem meum vos traham: inde cum persecutionẽ pati multis molestũ, & intolerabile videretur, & par esset etiam gene-

generosum animũ deiici, ideo multis propositis & eorũ placato animo ad hoc venit, & hæc eorũ gratia, vt alia ex abũdãtia dicta significet. Vt enim superius dixit, nõ solum non dolendum, sed lætandũ, quod iret ad patrem, non deserendi, sed vehementis amoris gratia: ita & in hoc loco lætãdum ostendit. Et cõsidera quo pacto eos præparat, non enim ait, Scio rem molestã: sed, cum propter me hoc patiamini, propter me etiam perferatis. Non enim sufficiens cõsolationis causa hęc fuisset: quare ea omissa, alias duas adducit, & quia prioris virtutis hoc est argumentum, & cõtrarium esset dolendum, non quod odio nunc habeamini, sed diligemini: hoc autẽ significat, inquiens. *Si de mundo essetis, mundus quod suũ esset, diligeret.* Quare si diligemini, malũ de vobis præbetis argumentum. Inde cum his verbis rem non effecisset, iterum prosequitur: *Nõ est seruus maior domino suo: si me persecuti sunt, & vos persequẽtur.* Ostendit per hoc maximè futuros imitatores. Quousque enim Christus fuit in carne: cõtra ipsum certabatur: post suam in cœlum ascensionem, aduersus discipulos pugnatum est. Et cum pauci tanti populi bellũ suscepturi perturbarẽtur: eorum animos erigit, quod maximè eis lætandum sit, si ab illis odio habeantur: ita enim passionis meæ participes eritis. Non ergo perturbari debetis, non enim me meliores estis: nam vt prædixi, *Non est seruus maior domino suo.* Inde tertio eos consolatur, quod pater vna cum ipsis iniuriam accipit. *Hæc omnia facient vobis, inquit, propter nomẽ meum quia nesciunt eum, qui misit me.* Hoc est, illum offendunt. Ad hæc omnem eis veniam aufert, & aliam affert consolationem. *Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent.* & causam affert, quod iniustè & in se & eos faciẽt. Sed quid in hæc nos mala adduxisti? Nõnne persecutionem & odium præuideres? Cui his verbis occurrit, *Qui me odit, & patrem meum odit.* Ex quo nõ paruum etiam prædicit supplicium. Cum enim frequenter propter patrẽ Christũ persequi dicerent, omnẽ nunc ipsis tollit excusationem, quam ne haberent primum, inquit, doctrinam proposui, inde eam operibus confirmaui secundum Mosi legem, qui omnes præmonuit, vt ei parerent, qui talia faceret, & diceret, qui & dei cultum erudiret, & maximis clareret miraculis. Neque simpliciter signa dixit, sed quæ nemo alius fecit: & ipsi horũ testes sunt, cum

Sup. 14. d

Supr. 9.f dicant: Nusquam sic apparuit in Israël: neque auditum est à seculo, quod quis aperuit oculos cæci nati, & Lazari resur-
Supr. 11.f rectio, & alia multa huiusmodi, & modus ipse miraculorũ nouus, & admirabilis. Sed qua gratia & te, & nos persequuntur? *Quia de mundo non estis. Si de mundo essetis, mundus quod suum erat, diligeret.* Præcommemorat eis verba, quę ad fratres suos dixerat, sed illic quidẽ moralius, vt eos purgaret: hic cõtra totum aperuit. Et vnde cõstat propterea odio nos habendos fore? Ex his quæ in me facta sunt: quod factum, aut dictum attulerunt, ne me acciperent. Inde cum res stupenda nobis esset, adducit & causam, hoc contentus, prophetam adducit, ostendens eum iampridem his verbis
Psal. 68. a.34.c prædixisse. *Quia oderunt me gratis.* quod & Paulus faciebat. Multis enim admirantibus, quomodo Iudæi non crediderint, prophetarum nititur testimonio, quod malitia & stultitia eorum incredulitatis causa fuit. Quid ergo? Si sermonem tuum non seruauerunt, neque nostrum seruabunt: si te persecuti sunt, & nos persequentur. Si signa qualia nemo viderũt, si verba qualia nemo audierunt, & nihil tamen profecerunt, si patrem & te odio habent, cur nos eis relinquis? Quomodo apud eos vllam iam habebimus authoritatem? Quis gentiliũ nobis aures adhibebit? Ne igitur his intellectis perturbarentur, vide quam affert consolationem. *Cum venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre spiritũ veritatis, qui à patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.* Ille
Supr. 8.b dignus fide erit, propterea non spiritum sanctum, sed veritatis appellauit. Illa autem particula, *Qui à patre procedit:* hoc est, qui omnia certo nouit, sed de seipso, inquit: Scio vnde venio, & quo vado: & cũ de veritate loqueretur, quẽ ego mittam. Ecce quod non pater solus, sed & filius spiritum mittit: & vos qui mecum fuistis, neque ab aliis audistis,
Act. 10.f adhibetis fidem: hinc Apostoli confirmati dicebant, Qui cũ eo comedimus & bibimus, Quod non ad gratiã dictum sit,
Caput. XVI. spiritus dictis testimonium perhibet. *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.* hoc est, cũ multos incredulos & vos persequenter videritis. *Extra synagogam faciant vos.* Iam enim hoc decreuerant, si quis Christũ confiteretur. *Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequiũ se præstare deo.* Si vos interficient, rem piam & deo gratam facturos se

ros se existimabunt, Inde iterum consolatur: *Et hæc facient vobis, quia non nouerunt patrem neque me.* Hoc vos satis consoletur, quod propter me, & patrem hoc patiemini. Hic iterum eos beatitudinis admonet, vt in principio: Beati estis cum maledixerint vobis homines, & vos persecuti fuerint, & dixerint omne malum aduersus vos, mentientes propter me: Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis. *Hæc locutus sum vobis, vt cũ hora venerit, reminiscamini.* Itaque ex his & reliqua credetis. Neque dicere poteritis me ad gratiam loqui, aut vt vos fallam. Neque enim decepturus, quæ mẽdacij argui possent prædiceret: ideo prædixi, ne in non expectata incidentes, perturbaremini, ac etiam ne non præuidisse futura diceretis *Reminiscamini ergo, quia ego dixi vobis.* Etenim semper Iudæi vmbra quadam persecuti sunt discipulos, ac si mali essent, non tamen perturbati sunt, cum à magistro præsciuerint id futurũ. Sufficiens nanque causa fuit, quæ eos cõfirmaret. Ideo frequẽter hoc meminit, quod nõ nouerunt me: & propter me faciẽt, & propter nomen meũ, & propter patrem, & primus passus sum, & non iusta causa id ausi sunt. Horum & nos in tẽtationibus reminiscamur, cum à malis hominibus aliquid patimur, in principem nostrũ, & fidei perfectorẽ inspiciamus, quod à malis, quod propter virtutẽ, quod propter Christũ mala patimur. Quod si animo voluemus, omnia facilia, omnia tolerabilia nobis videbũtur. Nã si quis pro charissimis aliquid passus, etiã gloriatur: si quis propter deum quid toleerat, quã sentire molestiam putãdum est? Si ipse crucem rem ignominiosam gloriam propter nos appellat, multò magis hoc in ipsum animo esse debemus. Etsi mala ita nobis, contẽnenda sunt, multò magis pecuniæ & cupiditates. Oportet enim in rebus grauibus & molestis, nõ labores, sed præmia considerare. Quẽadmodum enim mercatores nõ maris pericula, sed lucrũ expectant: ita & nos cœlum, & dei præsentiam. Et si tibi diuitiæ dulces videntur, id deũ nolle tibi in mentem veniat, & cõtinuo displicebũt. Rursum si molestũ est, pauperibus aliquid dare, noli impẽsam duntaxat intueri, sed transfer mentem ad seminis illius fructum. Et si graue erit alienæ vxoris amorem contemnere, præmium tibi succurrat, & æquo animo perferes. Quod si hominũ metus ab indebitis nos rebus nonnunquam abducit, longè magis

Matt. 5.a

Ibidem b

Christi desiderium. Difficilis virtus, sed magnas futurorum promissiones ei cōparemus. Boni enim & studiosi etiā sine præmij respectu, ipsius pulchritudinem intuentur, & propterea eam complectuntur: & vt deo placeant, non propter mercedē rectè agunt, & magnifaciunt continentiam: nonne puniātur, sed ne offendant deum. Quod si quis imbecillior etiam in præmium, spectat: ita & nos in eleemosyna faciamus, & gentilium misereamur, neque fame cōfectos despiciamus. Quomodo enim non absurdum vt alij risu, & delitiis soluti, ad mensam saturentur, aliorum autem mendicātium eiulatus audiant, neque misericordia moueantur, sed ægre ferant, & deceptores appellēt? Quid dicis homo? Propter vnum panē quis decipit? Quid ni, inquis? Propter hoc ergo hæc tollenda est necessitas. Quod si dare nihil placet, noli tamen maledictis prosequi, Si non vis naufragio liberare, noli in profundū demergere. Scias velim cum accedētem pauperē expellis, qualiter tibi deum affectum reddas.

Marc.7.d Qua enim mensura mensurabitis, inquit, mensurabitur vobis. Considera quo ille animo repulsus abea, oculos in humum deiectos, cōquerens à paupertate & iniuria plaga accepta. Nam si mendicare maledictū putatis, quæ si petit, nō modo non accipit, sed cōtumelia afficitur. considera quantum perturbetur. Quousque feris similes erimus, & naturā nostrā propter cupiditatē ignorabimus? Multi his verbis dolent. Nollemus, sed vt penitus misericordiā cōplecterētur, animo voluentes diem illum quo Christi Iesu tribunali adstabimus, cum vt nostri misereatur rogabimus, cum his in mediū aduocatis Christus ad nos cōuersus dicet, quod propter panē vnum & obolū tantis miseriis eorum animos affecerimus, quid dicemus? quid excusabimus? Quod enim il-

Mat.25.d los in medium adducturus sit, audi quid dicat: Quandiu nō fecistis vni de minoribus his, neque mihi fecistis. Neque enim illi quicquam nobis amplius dicent, sed deus pro illis

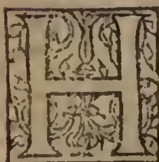
Luc.16.c nos reprehendet. Nam & Lazarus à diuite visus est, non tamen quicquā ei dixit, sed Abrahā eius vices suscepit: ita & pauperibus eueniet, qui nunc à nobis contēnuntur. Neque enim supplices eorum manus, vel aliqua misericordiæ specie intuebimur, cū in gloria erunt, nos eorū speciem induemus, & vtinā speciē tantum, & nō longe grauius suppliciū. Neque enim diues micis impleri illic desiderabat, sed ardebat,

bat, & cruciabatur miserè, & audiuit: Recordare quia acce- *Luc. 16.f*
pisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nolimus
ergo vt magnũ quiddã diuitias admirari: hæ nanque viaticũ
erunt nobis supplicij: nisi cauerimus: quemadmodũ si caue-
rimus, paupertas & delitiarũ, & requiei erit incrementum.
Abluentur enim peccata, si æquo animo tolerabimus, & a-
pud deum fidenter adesse poterimus. Nolimus ergo in hac
vita ocium quærere, vt in cœlo eo fruamur: sed labores pro
virtute subeamus, superflua recidamus, & nihil aliud quæ-
ramus, quàm in pauperes omnia nostra dispergere. Quę no
bis erit excusatio, cũ ipse quidẽ nobis cœlũ pollicetur, nos
ne panẽ quidem ei exhibemus? Cum ipse tibi solem oriri fa
cit & omnis creaturæ ministeriũ tibi largitus est, tu nec nu-
dũ induis, neque ei domũ cõmunicas? Et quid ego solem &
creaturã memini? Corpus tibi suum tradidit, & preciosissi-
mũ sanguinem, tu nec potũ das: at semel dedisti, nõ est hæc
eleemosyna. Nisi enim quousq; habes, indigẽti subueneris,
nunquam debitum impleueris. Nam & virgines habentes *Mat. 25.a*
lampades, habebant oleũ, sed non ad sufficientiã. Opus est
enim etiã de tuo non tam parcum esse, sed cùm domini tibi
creditæ sint facultates, cur tam tenax es? Vultis, causam dicã
huius inhumanitatis? Qui per auaritiã congregant, ad elee-
mosynã pigri sunt. Qui ita lucrari didicit, nescit expẽdere.
Quomodo enim qui rapinæ inhiat, ad contrariũ se forma-
bit? Qui aliena accipit, quomodo sua dare poterit? Etenim
canis qui nimia carnis voracitate tangitur, non bene potest
gregem custodire, idcirco pastores eiusmodi interficiunt.
Quod ne nobis accidat, à tali gustatu abstineamus. Etenim
carne vescuntur, qui miseros fame mori patiuntur. Nónne
vides, quomodo omnia nobis cõmunia statuit deus? Nam si
pauperes esse permisit, etiam hoc diuitũ gratia factum est,
vt per eleemosynam peccata possint abluere. Tu autem &
in hoc crudelis & inhumanus es. Vnde cõstat, quod si in ma
ioribus hanc haberes potestatẽ, innumeros interemisses, &
lumen, & vitam omnem excluderes. Quod ne fiat, opus est
hanc excideres insatiabilitatẽ. Quod si hoc audiẽdo egrius
fertis, ergo longe magis videndo. Quandiu tu diues, ille
pauper? Vsq; ad vesperã, vlterius nõ licet, adeo breuis vita
est, & omnia in vltimis, & iam oĩa sunt in ianuis, vt vel bre
uis hora oĩa existimãda sint. Quid opus est arca profluẽti?

Quid ſeruorũ & familiarium multitudine? Quare non potius multos eleemoſynæ præcones tibi comparas? Arca nullam emittit vocem, ſed latrones & fures allicit. Arcæ pauperum ad ipſum deum aſcendunt, & ſuauem vitã præſentem facient, & omne ſoluent peccatum, & gloriam à deo, honorem ab hominibus ferent. Quid ergo tibi tot bona inuides? Non enim illis, ſed tibi conſules longe magis. Illis largiẽdo in hac vita ſubuenis: tibi autem futuram gloriã, & fiduciam repones: quam vtinã omnes cõſequamur: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA LXXVII.

EX CAP. XVI.

Aec autem ab initio vobis non dixi, quia vobiſcum eram. Et nunc vado ad eum qui me miſit, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis? Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum. Magna triſtitiæ vis, & multa nobis opus eſt fortitudine, vt ei affectui generoſe reſiſtamus & vtilitatem inde, ſuperfluis abiectis, conſequamur. Cum enim vel nos vel proximi peccant, tunc triſtãdum eſt: cum autem in humanos caſus incidimus, inutilis tũc triſtitia. Quæ cum diſcipulos nondum perfectos oppugnaret, cõſidera quomodo eos perterrẽdo arguit Chriſtus. Cum enim multi de hoc interrogaſſent: nam & Petrus dixit, Quo vadis? Thomas,

Supr. 13.d Neſcimus quo vadis, & quomodo poterimus viam ſcire? Et

Supr, 14 a Philippus, oſtende nobis patrẽ: nunc audientes, Extra ſyna-

Ibidem. gogã vos facient, & odio habebũt vos: &, Qui interficit vos arbitratur obſequiũ ſe præſtare deo: ita animo defecerũt vt ne loqui quidẽ poſſent, quod exprobrans eis Ieſus, inquit, *Hæc autem ab initio non dixi vobis, quia vobiſcum erã: & nũc vado ad eum qui me miſit, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum.* Cuius nimietas grauis eſt, ad mortem viã parat: ideo

2.Cor.2.b Paulus dicebat, Nequando abundantiori triſtitia abſorbeatur talis. *Hæc ab initio vobis nõ dixi,* inquit: Quare ab initio non dixi? Ne quis diceret à ſæpenumero contingentibus cõiectatum eſſe. Et quid rem tam difficilem aggrederis? Sciebã inquit ab initio, & non quod ignorarem tacui, ſed quia vobiſcum

biſcum eram. Et hoc hominis iterũ more: quaſi dicat, Quia in tuto eratis, & licitum erat interrogare, cum volebatis, & in me totum bellum vertebatur, & ſuperfluum erat hæc à principio dicere, hoc ergo tunc non dixit. Nónne duodecim aduocans, inquit, quoniam ad principes & reges ducemini, & flagellabunt vos in ſynagogis. Quomodo ergo inquit, ab initio non dixiſſe? Quoniam verba, & expulſiones prædixerat, non tamen quod mors eorum videretur expetẽda, vt obſequium arbitrarentur: hoc enim præ omnibus eos perterrere poterat: ſiquidem tanquam impij, & perditi homines erant iudicandi. Præterea illud dicendum eſt, quod tunc quidem quæ à gentibus paſſuri erant dixit, Nũc vero quæ à Iudæis, & per exceſſum maxime, & quod prope eſſet admonuit. *Nunc vado ad eum qui me miſit, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum.* Non parua hæc cõſolatio, quod ſciret quanta triſtitia afficerentur, & quod relinquerentur à Chriſto, & quod multa eſſent paſſuri. Formidabat enim, an forti ea animo eſſent toleraturi. Sed qua gratia in tãta perturbatione non acceperunt ſpiritum ſanctum? Vt iam ſatis confirmatos intelligeres. Nam ſi nondũ accepto ſpiritu tanto metu ſuperati non reſilierunt? conſidera quales futuri eſſent gratia repleti? Quod ſi tunc conſtanter perſeueraſſent, ſpiritui adſcribendum eſſet: tunc verò ipſorũ voluntatis fructus, & manifeſtum eorum in Chriſtum amoris argumentũ apparuit, cum adhuc gratia nudi eſſent. *Sed ego veritatem dico vobis, expedit vt ego vadam.* Ecce quomodo iterũ eos cõſolatur. Nõ ego ad gratiam loquor, inquit, ſed licet maiorem in modum contriſtemini, quod expedit audiendum eſt. Vos vt adeſſem velletis, vſus aliud poſtulat. Diligẽtia autem eſt, cum vtilitatem cognoſcit, eam non prætermittere, vt ea dilecti priuẽtur. *Si ego non abiero paracletus non veniet ad vos.* Quid hic dicunt, qui de ſpiritu non recte ſentiunt? Expedit dominum abire, & venire ſeruum? Vides quanta ſit ſpiritus dignitas? *Si abiero, mittã eum ad vos.* Et quid hoc vtilitatis? *Cum venerit arguet mundum:* hoc eſt, nõ impune hoc faciẽt, ſi venerit. Sufficientia enim erunt iam facta eis ſilẽtium indicere: cum autem per illum & hæc fient, & doctrina perfectior, & ſigna maiora ſubſequentur, multò magis damnabãtur, cum tanta viderint in nomine meo fieri, ex quo mani-

Mat. 10. b

festior mea fiet resurrectio. Siquidem nõ possent dicere me fabri filium esse, cuius patrem & matrem cognoscant: at cũ me mortem soluere malitiam & dęmones fugare, vitia naturæ emendare, immensam spiritus plenitudinem mitti, & hęc omnia nominis mei inuocatione fieri, intuebũtur, quid dicent? Testimoniũ perhibuit de me pater, & perhibet spiritus: & quãuis à principio testificatus sit, tamen & nunc testificabitur. Illud autem verbum. *Arguet de peccato* hoc est, omné auferet excusationem, & sine venia peccasse demonstrabit. *Et de iustitia, quia ad patrem vado, & iam non videbitis me*: hoc est, quia irreprehensibiliter vixi, cuius signum est *quod vado ad patrem.* Nam cũ frequenter Iudęi Christũ accusarent quod à deo non esset, & propterea peccatorem, & legis transgressorem dicerent: hinc omnis calũnia amouebitur, Ná si opinio quod à deo non sim, me transgressorem ostẽdit, cum spiritus me illuc abeunté, neque ad horam, sed permanentem ostenderit, hoc enim per eam particulá, *Iam non videbitis me* significatur. Quid nam dicent? Animaduerte his duobus omnem malam suspicionem auferri. Neque enim peccator miracula facere, neque esse apud deũ perpetuo potest, quare non possunt me amplius peccatorem, & à deo non esse dicere. *De iudicio autem, quia princeps huius mũdi iam iudicatus est.* Iterũ hoc in loco de iustitia verba facit, quia aduersariũ superabit. Neque enim peccatori possibile esset, quod nemo iustorũ hominũ valuit, quod auté propter me iudicatus est, scient, quia eum in posterũ pessundabunt, & resurrectioné meam manifeste videbunt, quod iudicantis eum est: neque enim valuit me superare Nam cum dicát quod dęmoniũ habeo, quòd deceptor sum, omnia hęc falsa deprehendentur. Non enim illũ vicissem, si peccato essem obnoxius nunc & iudicatus est & eiectus. *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed nõ potestis portare modo. Expedit ergo vt vadam.* Siquidé tunc portabitis, cum abiero. Et quid? Maior ne te spiritus est, cum nunc non possumus, illo autem adueniente portabimus? Num maior illius, & perfectio efficacia est? Minime, mea etenim dicet, ideo inquit. *Non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet loquetur, & quæ ventura sunt annũciabit vobis. Ille me clarificabit, & de meo accipiet & annunciabit vobis omnia. Quæcũque habet pater, mea sunt.* Cum dixisset, ille vos docebit omnia & suggeret, & in tri-

bulationibus

bulationibus vos cõſolabitur, quod ipſe non fecit: &, *Expedit me abire: & non poteſtis portare modo*, tunc autem poteritis, & docebit omnem veritatem, ne his auditis maiorem illum arbitrarentur, & in vltimam impietatem inciderent, propterea à ſe accepturum dicit: hoc eſt, quę ego dixi, & ipſe dicet. Illa vero particula, *Nihil à ſeipſo loquetur*: nihil contrarium, nihil aliud quam ſe locuturum ſignificat. Quemadmodum enim de ſe loquutus inquit: A meipſo nõ loquor: id eſt, nihil præter patris volũtatem, ita & de ſpiritu. *De meo accipiet.* hoc eſt, quæ ego & ſcio, & cognoſco, vna enim mea, & ſpiritus ſcientia. *Et quæ ventura ſunt annunciabit vobis.* Hoc eorum animos excitauit. Ad nullam enim rem tam cupidum eſt humanum genus, quàm ad futura cognoſcenda. Ideo frequẽter interrogabant, quo iret, quę eſſet via: quã ſolicitudinem tollit, cum annunciaturum omnia ſpiritum pollicetur, ne incauti errarent, *Ille me clarificabit.* Quomodo? In nomine meo virtutem dabit. Cum enim adueniente ſpiritu maiora ſigna eſſent oſtenſuri, ideo iterum æqualitatem indicat, inquiens. *Ille me clarificabit*: & quomodo? Omnem veritatem dicet: etenim hoc ipſum teſtificatur, quod docebit veritatem. Ipſe enim Ieſus, & quia carnem indutus erat, & quia de ſeipſo dicere diſcipuli non putabant & quia nondum manifeſte reſurrectionẽ norant, cum imbecilliores eſſent, & propter Iudæos, ne tãquam legis tranſgreſſorem punitum arbitrarentur. frequenter nihil de ſe magnum locutus eſt, neque apertè à lege diſſenſit, & quum nondũ cõfirmati eſſent diſcipuli, & multi credituri, etiam à peccatis purgandi eſſent, & alij de ſeipſo dicerent. meritò de ſe magna loqui abſtinuit: ne ei ſtultitię, audientium imbecillitati adſcriberent. Ideo quũ dixerit, Docebit vos omnem veritatem. ſubdidit, *Non loquetur à ſemetipſo.* Quod enim doctrina ſpiritus non indigeat, audi Paulum: Quę dei ſunt, nemo nouit, niſi ſpiritus dei. Et quemadmodum ſpiritus hominis non ab alio diſcit, ita & ſpiritus ſanctus. *De meo* accipiet: hoc eſt, in nullo à me diſſentiet, *Omnia quæcũque habet pater, mea ſunt.* Quũ ergo mea ſint illa, & ille à patre dicet, de meo dicit. Sed cur nõ venit ſpiritus ante Chriſti diſceſſum? Quia nõdũ maledicto ſublato, nequẽ ſoluto peccato, ſed omnibus adhuc penè obnoxiis nõ veniſſet. Oportet, inquit, inimicitias prius diſſolui, & recõciliari

Supr. 14. d

1. Cor. 2. c

vos deo, inde tunc donum illud accipere. Sed cur, inquit, *Mittam eum*? hoc eſt, ad eius vos acceptionem præparabo. Quomodo enim qui vbique eſt mittitur? Preterea & perſonarum differentiam oſtendit, quum duas ponit: & quum ita inſeparabiliter ſe habeant, vt ſpiritum complectantur & colant, ſuadet. Poterat enim & ipſe hæc facere, ſed propterea ſpiritũ miraculis clarere permiſit, vt eius intelligerent dignitatem. Sicut enim pater quę ſunt producere potuit, filius autem ea facere dicitur, vt eius potentiam intelligamus: ita & hoc. Et ideo ipſe carnem accepit, ſpiritui operationem reſeruauit: & ita his ſilẽtium impoſuit, qui inenarrabilis benignitatis materiam in impietatis argumentum accipiunt. Quum enim dicant, propterea filium incarnatum, quoniam inferior erat patre: dicemus ad illos, Quid de ſpiritu dicetis? Non accepit carnem, neque propterea filium maiorem aſſeretis. Ideo in baptiſmate trinitas accipitur. Etenim pater totum facere poteſt, & filius, & ſpiritus ſanctus: ſed cùm nemo de patre, ſed de filio & ſpiritu dubitaret, in initiatione accipitur, vt in cõmunicatione societatis illorum arcanorum bonorum, & dignitatis communicationem intelligamus. Nã quod filius per ſeipſum poſsit, quæ in baptiſmate cum patre poteſt ſpiritus ſanctus, manifeſtè illinc patet. Iudæis enim dicebat, vt ſciatis quia poteſtatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata. Et iterum, vt filij lucis ſitis: &, Ego vitam æternam do eis. Et poſtmodum: Vt vitam habeant, & abundantius habeant. Videamus & ſpiritum hoc idem facere. Vbi nanque? Vnicuique autẽ manifeſtatio ſpiritus datur ad vtilitatem. Qui ergo hęc exhibet, etiam magis peccata dimittit: & iterum, Spiritus eſt qui viuificat, & viuificabit per inhabitantẽ ſpiritum in vobis: &, Spiritus vita per iuſtitiam. Et iterum: Si ſpiritu ducimini, nõ eſtis ſub lege. Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterũ in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis. Et tunc quicquid faciebant pręſente ſpiritu, miraculis plena erãt. Et ad Corinthios ſcribens Paulus inquit: Sed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, & in ſpiritu dei noſtri. Cum ergo de patre multa audiſſent, & filium multum operatum viderent, nihil autem manifeſtè de ſpiritu ſcirẽt, ipſe miracula facit, & perfectam inducit cognitionem. Sed ne propterea maior exiſtimaretur:

Mar. 2. b *Supr. 12. f* *Ibid. 10. b* *Supr. 12. f* *Ibid. 10. b* *1. Cor. 12. a.* *Rom. 8. b* *Ibidem.* *1. Cor. 6. c*

existimaretur, ideo, vt iam dixi, inquit: *Quæcunque audiet, loquetur: & quæ ventura sunt, annunciabit.* Nam si hoc esset, quomodo non absurdum sit, si tunc auditurus & propter discipulos? Neque enim tunc debebat secundum vos scire, nisi propter audituros. Et quid hoc dicto absurdius? Præterea quid erat auditurus? nónne hæc omnia dixerat per prophetas? Siue enim de solutione legis docendus erat, dictum est: siue de Christo, & eius diuinitate, & de eius incarnatione, etiam dicta erant. Quid apertius ad hæc dicendum, & *Quæ ventura sunt annunciabit?* Hic maximè eius dignitatem ostẽdit, quum deo maximè proprium sit futura prædicere. Quod si ab aliis intelligeret, in nullo prophetas excederet: sed hic certam ad deum cognitionem ostendit, quod nil aliud loqui posset. Quod autem dicit. *De meo accipiet.* siue de mea carne accipientis gratia, siue de eadem quam ego habeo cognitione, non necessitate: neque quod ab alio discat, sed quod vna & eadem cognitio est. Et quare non aliter dixit? Quoniam nondum de spiritu audierant. Quare vnum tantum adnititur, vt credatur & accipiatur ab eis, & non scandalizentur. Nam quum dixisset, Vnus est magister vestre Christus: ne persuasi non esse illi credendum putarent: vna est, inquit, & mea & illius doctrina: quæ ego docturus eram, ipse dicet: Nolite aliam illius doctrinam arbitrari: etenim illa mea sunt, & meam gloriam augét. Vna est patris, & filij, & spiritus sancti volũtas: ita & nos esse vult, inquiens: Vt sint vnum, sicut ego & tu vnum sumus. Nihil enim concordiæ, & mutuæ voluntati æquiparandũ. Vnum enim multiplex est. Si enim concordes sint duo vel decem, non amplius erit vnus, sed eorum vnusquisque fit decuplũ, & inuenies in decem vnũ, & in vno decem. Et si inimicum habeant: qui vnum aggreditur, ferè decẽ aggreditur, ita superatur. Non enim ab vno tantùm, sed à decem impetitur. Indiget vnus, sed non est in egestate: maiore enim ex parte, hoc est, nouem abundat, & pars quæ indiget, vtputa minor maiore exuberante obtegitur. Singuli eorum viginti manus habent, & oculos viginti, & totidem pedes. Non enim suis tantùm oculis videt, nõ suis pedibus substentatur, nõ suis operatur manibus, sed & amicorum. Decem animis spirat: nõ enim ipse sibi tantùm curę est, sed & illis, quod si centum essent, idem contingeret, & virtus augeretur. Ecce

dilectionis excellentia, quo pacto vnum insuperabilem & multiplicem reddat, & vnus in multis simul locis, & in Perside & Romæ esse posit: & quod natura nō potest, dilectio potest & pars eius hic, pars illic est, vel potius totus vtrobique. Et si quis mille, vel duo millia amicorum haberet, cōsidera in quantam ille potestatem ascenderet. Animaduerte quantum capiat augmentum dilectio: hoc enim mirum est, vt mille vnus efficiatur. Cur ergo tantas nobis, tantum securitatem non comparamus? hoc diuitiis omnibus, hoc bonæ valetudini, hoc ipsi vitæ præstat, hoc æquanimitatis materia. Quousque vno & duobus dilectionem circunscribemus? Considera econtrariò: Sit qui nullum amicum habeat: quod vltimę est amentiæ (fatuus enim dicet, non est mihi amicus) huiusmodi vir quam vitam viuet? Qanuis enim ditissimus sit, quanuis omni copia & delitiis abundet, quanuis innumera bona possideat, omnibus caret. Sed non in amicis ita vsu venit, sed & pauper diuitibus ditior est: & quæ in se pro se dicet non audebit, amicus dicet: & quæ sibi pręstare non poterit, alius & id & longè maiora præstabit: hoc pacto & voluptatis & securitatis materiā inueniet. Neque enim est, vt malè accidat, qui tot satellitibus custoditur: neque regij corporis custodes tam diligentes sunt suo muneri obeundo, vt amici amico. Illi nanque necessitate & metu custodiunt, hi beneuolentia & dilectione, quæ metu longè potétior est, & ille custodes suos metuit, hic illis magis quàm sibiipsi fidit, & idcirco nullius timet insidias. Has ergo merces nobis cōparemus: pauper, vt paupertatis eas solatium habeat: diues, vt diuitias tueatur: princeps, vt securè dominetur: subditus, vt benignius sibi principes conciliet. Hoc mansuetudinis fundamentū: nam, & feræ illæ asperiores sunt, & sæuiores, quæ non gregatim viuunt. Propterea ciuitates habitamus, fora habemus, vt inuicē conuersemur: quod Paulus iubet, inquiens: Non derelinquentes congregationem suam. Nihil enim peius solitudine, &
Heb.10.d locis inaccessis. At inquies, Quid monachi montium cacumina habitantes? Neque illi sine amicis sunt, sed multitudinis tumultus aufugiunt: amicos autem & certo amoris vinculo sibi deuinctos habent, vt hoc assequantur, secedunt. Nam cum rerum actiones, plurimas concipiant contentiones: ideo è medio secedentes quàm diligentissimè di-

lectionem

lectionem colũt. Et quid si quis solus sit, inquit, & innumeros haberet amicos? Et quidã si fieri posset, velim & vt etiã simul versari liceret, iã firma maneat amicitia. Neque enim locus amicos facit. Multos habent laudatores, qui nõ laudarent, nisi amarent. Et ipsi rursum pro vniuerso mũdo orãt: quod maximæ dilectionis est argumentum. Ideo in mysteriis inuicem salutamus, vt multi vnum efficiamur, & cõmunes pro non initiatis preces effundamus, & pro infirmis, & terræ, & maris, & vniuersi orbis fructibus sacrificamus. Vides dilectionis vim in orationibus, in mysteriis, in admonitionibus? hoc omnium bonorum causa est. Si hoc diligenter complectemur, & præsentia rectè disponemus, & regnum cõsequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Sacrificiũ pro omnibus offertur.

HOMILIA LXXVIII.

EX CAP. XVI.

Modicum & nõ videbitis me: & iterum, modicum & videbitis me. quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius adinuicem: Quid est hoc quod dicit nobis modicum, & non videbitis me? Dolentem & tristitia affectum animum, nihil adeò deiicere solet, quàm anxij sermones eum frequenter angentes. Quid ergo Christus quum dixerit: Vado, & iam non loquar vobiscum: eadem repetit, *Modicum & iam non videbitis me, & vado ad eum qui me misit?* Cúm eos ad se per spiritus sancti sermonem reduxisset, tunc iterum eos percellit, ne efferentur. Cur hoc facit? eorum animum experitur, & probatiorem reddit, & vt in calamitatibus æquo animo discessum suum & generosè perferant assuefacit. Qui enim audiendo id animo volutabant, rem ipsam postmodum facilè laturos credibile erat. Quod si quis diligentius inuestigaret, hoc ipsum consolatio est, quod dicit ad patrem ire. Erat enim argumentum quod non periret, sed mors eius translatio esset ad patrem, & aliam intulit consolationem, non enim tantùm dixit: *Modicum & non videbitis me,* sed prosecutus est, *Modicum & videbitis me:* se rediturum, & post breuem separationem perpetuò affuturum significans: quod non intellexerunt. Vnde & non immeritò

quiſpiam admirari poſſet, quomodo ſępenumero idem audientes, adhuc perinde ac ſi nihil audiſſent, dubitant. Quare ergo non intellexerunt? Aut propter triſtitiam, vt arbitror: ipſa enim in omnium quæ audierant obliuionem adduxerat, vel propter verborum obſcuritatem, vt contraria locutum arbitrarentur. Si videbimus te, inquiunt, quomodo vadis? ſi vadis, quomodo videbimus? Ideo dixerunt ſe quid loqueretur ignorare. Quod enim abiturus eſſet, norant: ignorabāt autem paulò pòſt rediturum: propterea eos arguit, quod non intelligerēt. Nam quum vellet de morte doctrinā eis perſuadere, inquit: *Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos.* Quod mortem & crucem ſignificabat, *Mundus autem gaudebit.* Quum enim quia cupiebant, facilè ad credendum adducerentur? quod nō moreretur, tamen audientes quod moreretur, quid ſibi vellet: Modicùm illud, dubitarent, inquit, *Plorabitis, & flebitis, ſed triſtitia veſtra conuertetur in gaudium.* Et vt oſtenderet poſt triſtitiam gaudium ſecuturum, naturale adducit exemplum. *Mulier quum parit, triſtitiam habet.* Qua parabola in calamitatibus prophetæ vſi ſunt: quaſi dicat, Dolores capietis, ſed quales partus, qui lætitiæ cauſa ſunt. Simul & reſurrectionem confirmat, indicans abitum ſuum perinde eſſe, ac ſi ex vtero matris in lucē prodeat, quaſi dicat, Nolite admirari, ſi per hāc triſtitiam ad optima vos ducam: nam & mater in pariendo ſic per triſtitiam trāſit. Significat autem hic & myſterium quoddam, quod mortis dolores ſoluerit, & nouum hominem regenerari fecerit. Neque dixit tantùm triſtitiam tranſituram, ſed magnitudine lætitiæ ſuccedente, nihil eius penitus remanſurum: ita erit ſanctis. Atqui nō propterea gaudet mulier, quia venit homo in mundum, ſed quod filium peperit. Nam ſi id eſſet, nihil prohiberet, quin quæ non pariunt, aliis parientibus gauderent. Qua ergo gratia ſic inquit? Quia ad hoc ſolùm adduxit exemplum: vt breuem triſtitiam perpetuum gaudium ſecuturum, & ſe ad vitam trāſferri, & magnum malorum lucrum oſtenderet. Et non dixit, Peperit filium, ſed, *quia venit homo in mundum.* Vbi ſuam ſignificat reſurrectionem, & non morti illi, ſed regno parturiendum. Ideo non dixit, quia natus eſt filius, ſed homo. *Et vos nunc quidem triſtitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrū.* Inde quod non amplius morietur,

rietur, inquit: *Et gaudiũ veſtrũ nemo tollet à vobis. Et in illa die me non rogabitis quicquam.* Iterum nihil aliud ex his confirmat, quàm quod à deo eſt, tunc ſciens omnia. Sed quid ſignificat, *me non rogabitis?* Non indigetis aduocato, ſed nominis mei inuocatio ſatis eſt ad omnia conſequẽda. Oſtendit nominis poteſtatem, ſiquidẽ neque viſus, neque rogatus, ſed appellatus tantum apud patrem mirabiles reddit. Vbi autem hoc factum eſt? Vbi dicũt, Reſpice ad minas eorum, & da ſeruis tuis cum fiducia accipere ſermonem tuũ, & facere in nomine tuo ſigna & cõcuſſus eſt locus vbi erãt, Hic iterum oſtẽdit expedire vt abeat. Siquidem vſque tunc nihil petierunt, iam accipient omnia quæcunque petierunt. Neque enim cum iam vobiſcum nõ ero, arbitremini quod vos reliquerim. Nomen enim meum maiorem vobis fiduciam exhibebit. Cum ergo obſcuriora eſſent, inquit: *Hoc in prouerbiis locutus ſum vobis. Venit hora cũ iam in prouerbiis nõ loquar vobis.* Tempus erit cum omnia aperte intelligetis, hoc eſt reſurrectionis tempus: tũc cum fiducia de patre annunciabo vobis. Etenim quadraginta dies & verſatus, & locutus eſt cum eis, annũcians, & exponens arcana regni dei. Nunc enim cum timeatis, verbis meis non attenditis: cum verò & me reſurrexiſſe videritis, & cognoueritis, fidenter omnia intelligere poteritis: quoniam ipſe pater vos amabit cũ veſtra de me fides cõfirmabitur, & nõ rogabo patrẽ. Veſtra in me dilectio ſufficiet vobis: *Quia vos me amaſtis, & credidiſtis, quia à deo exiui. Exiui à patre, & veni in mũdum: iterum relinquo mundum, & vado ad patrem.* Cum enim reſurrectionis ſermo non parum eos conſolatus eſſet, & inde etiam conſolatio augeretur, cum à deo veniſſe, & ad deum ire diceret, frequenter id reperit, alterum enim quod rectè in ipſum crederẽt, policebatur, alterum quòd certi eſſe deberent. Nam cum dixit. Modicum & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: non immeritò quid diceret, ignorabant. Nunc non itidem. Quid autem ſignificat, *non rogabitis quicquam?* Nõ dicetis, Oſtende nobis patrem tuum: & quo vadis: quoniã certam habebitis cognitionem, & afficietur vobis pater, ſicut & ego. Hoc maximè bonam eis ſpẽ dedit, quod patri futuros amico polliceretur. Quãobrem dicunt. *Nũc ſcimus quia noſti omnia.* Ecce quomodo volũtati eorũ reſpondet. *Et nõ eſt opus, vt quis te interroget.*

Sup. 14. a
Ibid. 13. d

Hoc eſt priuſquam audires quid nos perturbaret, intellexiſti, & recreaſti nos dicendo, *pater vos amat, quia vos me amaſtis.* Poſt tot & tanta nunc tandem ſe ſcire aſſerunt. Vides quam imperfecte ſe habebant? Inde cum tanquam gratias ei agentes dicunt, Nunc ſcimus, inquit. Multis aliis indigetis antequã perfectionem poſsitis attingere. Nihil adhuc vobis profecit. Nunc me inimicis tradetis, & tanta vos formido comprehendet, vt neque inuicem ſecedere poteritis, ſed nihil hinc mali accipietis. Vides quomodo iterũ eorum con deſcendit infirmitati? hoc etiam eos arguit, quod frequẽter hac egeant indulgentia. Cum enim dixiſſent, *Ecce iam palã loqueris & prouerbiũ nullũ dicis, & propter hoc credimus tibi.* Oſtendit quod neque nunc cum credunt, intelligunt. quod dicit, vt in aliud eos tempus remittat. Illud autem verbum, Pater mecum eſt: propter eos iterum poſuit. Hoc enim verè eos diſcere voluit: vt nõ perfectam eis cognitionem tradiſſe oſtẽderet, & adhuc dubio animo eſſent. Par enim erat, vt humanum aliquid animo voluerent, quod nullum ab eo auxilium haberent· ideo inquit, *Hæc locutus ſum vobis, vt in me pacem habeatis.* Hoc eſt, vt non excidam ex animo veſtro, ſed me recipiatis. Nemo ergo hæc ad dogma trahat: ad veſtram conſolationem dilectionémque dicta ſunt. Neque enim hęc ſola patientur. Quoad eritis in mundo, perturbationes habebitis, non cum trador, ſed poſtmodum: verum ratio vobis õpituletur. Nullum vos malum ſuperabit. Magiſtro enim inimicos vincente, non oportet diſcipulos contriſtari. Et quomodo viciſti mundum, dic quæſo? Iam dixi, cum principem eius eieci foras. *Scietis autem poſtea,* cum omnes vobis paruerint, & acquieuerint. Licet enim & nobis vincere, ſi voluerimus fidei noſtræ authorẽ ſequi, & eadem via incidere, quàm ipſe nobis ſtrauit: ita neque nos mors vincet. Quid inquis, nõ moriemur? Hinc cõſtat quod neque ipſe victus eſt. Siquidem tunc creator clarus eſt, non cum hoſti non confligit, ſed cum congreſſus non vincitur. Non ergo propter congreſſum mortales, ſed propter victoriam immortales. Tunc mortales eſſemus, ſi perpetuo apud eum permaneremus. Sicut enim longiſsimæ vitæ animalia immortalia minimè dicerem, quanuis diutiſsimè viuerent: ita neque mortalem qui mortuus ſit, ſi poſt mortem reſurrexerit. Dic quæſo, ſi quis ad breue tempus erubeſceret,

Supr. 12.c

ret, num perpetuo rubrum esse dicemus? Minimè: nō enim id habitus est. Si quis palleret, hunc regio morbo laborantem diceremus? Neque hunc. temporalis enim morbus est: ergo neque mortalem dixeris, qui in morte vel parumper fuerit. Nam & dormiẽtes hoc pacto mortuos possemus appellare. Sunt enim, vt ita dixerim mortui, & nihil operantur. Sed corpora mors corrumpit: & quid hoc? Non enim corrumpuntur, vt permaneant in corruptione, sed vt præstantiora euadãt. Quamobrem vincamus mundum, ad immortalitatem curramus, sequamur regem, constituamus & nos trophæum. Huius seculi voluptates, non labores recusandi sunt. Animas nostras in cœlum trãsferamus, vniuersa secularia superentur. Superãtur enim si non ea desiderabimus, si ridebimus. Hospites sumus & aduenæ, nullę nos molestiæ angant. Neque enim si ex clarissima patria, & claris parentibus ortus in longinquam regionem nemini notus abires, sine filiis, sine diuitiis, & te quispiam contumelia afficeret, ægreferres, ac si domi talia fierẽt. Quod enim certo te hospitem aliena in patria versari vides, omnia æquo animo & contemptum, & famen & sitim, & huiusmodi ferre persuadet. Ciuitatẽ habes, cuius opifex & author deus est, quo breui accersemur. Qui vult pulset, iniurietur, maledicat, peregrini sumus, & in miseria viuimus. Graue est in patria inter ciues ea perpeti, illic & ignominia maxima est, & iactura. Si quis alicubi nullũ notum habeat, omnia patiẽter tolerat: contumelia secundum inferentis mentem grauior iudicatur. Vt exempli gratia: Si quis cõsulto prætorem maledictis prosequatur id sanè permolestè ferendum est: at si priuatum arbitratus offenderis, vix iniuriam reputauerit: ita & nobis faciendum nesciunt nos maledici, vtpote qui cœli ciues, & supernę patrię adscripti, & Cherubin socij sumus. Quare nolimus ægreferre, neque contumeliam reputemus nam si nos cognoscerent, abstinerent: sed pauperes nos & miseros ducunt, ergo moueri minimè his verbis debemus. Dic quæso, si quis præueniens seruos suos aliquantulum in diuersorio expectaret, & vel diuersorij dominus, vel alius quispiam incognitum illum exasperaretur & maledicerent, nónne illius ignorantiam rideret? nónne error ille magis hominẽ delectaret? Non lætaretur perinde, ac si ad alium, non ad se illa iniuria pertineret? Ita & nos faciamus, in di-

uersorio sedemus, expectātes huius vię socios. Cum omnes conueniemus tunc quos læserint, intelligent, tunc deiicient
Sapiē. 5. a oculos, tūc erubescent, tunc dicent: Hi sunt quos stultè habuimus in derisum. His ergo duobus consolemur, & quod nos iniuriam accipimus, nam nos ignorant: & quod si vlcisci voluerimus, grauius & nos postmodū vlciscemur. Sed absit, vt quispiā tam immani & inhumano sit animo. Quid à gentilibus nostris offendimur? Hoc nō molestum est, imò perleue. Quid tandem quod nō eodem modo dilectos, qui nobis maledicunt, & quos ignoramus patimur? Nam cum vos hic admonemus cōtumeliosis verbis nonnunquam vobiscū agimus. Frater est qui te offendit, perfer magno animo. Pater est & patruus. Quod si patris & fratris nomina vereris, dicam propinquius. Non enim fratres tātum inuicem sumus, sed & membra & corpus vnū cuius nomen magis reuereri debes. Non audistis gentile prouerbium quod
Roma. 12. & 1. Cor. 12. b amicus cum vitiis ferendus est? Non audisti Paulum dicentem, Alter alterius onera portate? Non vides amantes? Cogimur enim cum à vobis exemplum nō possumus inde sumere, Facit & hoc Paulus, inquiens: Patres carnis nostrę habemus eruditores, & non confundimur. Vel illud potius
Gala. 6. a Heb. 12. c
Rom. 6. c tempestatiuius afferetur, quod ad Romanos scribitur: Sicut constituistis mēbra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, sic constituetis membra vestra seruire iustitiæ, propterea bono animo exemplum cōplectamur. Non vides amātes? hi nanque meretricum amore quod mala perferūt? alapis verberibúsque cæsi, irrisi, innumeris iniuriis lacessiti, blando tamen morbo comprehensi, omnia sibi tranquilla & fœlicia arbitrantur: dū vel semel suaue aliquod, & placidum inde accipiant, priorum omnium obliuiscuntur, omnia secūda proueniunt, siue paupertas, siue morbus, siue quodcūque aliud vel molestissimum, vitam suam miseram, vel beatam ex amice affectu ducunt: neque humanam gloriam, neque infamiam curant, sed & contumelias, & omnia magna cum voluptate propter illius amorē facilè tolerant: & si maledicat, si in faciem inspuat, rosis aspergi se putant. Et quid mirum si hoc in illam animo sint, cum etiā eius domum, & si lutea sit, si ruinam minetur, omnium tamen pulcherrimaḿ censent? Ipsis præterea locis vbi vesperi versantur, visis excitātur. Date vt hoc in loco apostolicum illud in

medium

medium afferam: Sicut constituistis membra vestra seruire immunditiæ, ita constituatis seruire iustitiæ. Itidem & ego dico, vt illas dileximus: inuicem diligamus, & nullam molestiam reputemus. Et quid inuicem dico? ita deum diligamus. Nónne horretis audientes tantam me à vobis in deum dilectionem exigere, quantam in meretricem contferimus. Sed ego horreo, quod neque tantam præferamus, & si placet, sermonem nostrum prosequamur Siquidem hoc grauissimum est. Amata amantibus nihil boni affert, sed turpitudinem, ignominiam, contumeliam: hoc enim eius affert consuetudo. Deus autem cœlum, & cœlestia bona nobis proponit & in filio, & vnigeniti fratres nos adoptauit, & viuẽti tibi multa largitur, & mortuo resurrectionem, & tot & tanta daturum pollicetur, quanta ne animo quidem complecti possumus, honorabiles, & reuerẽdos facit. Rursum illa omnia vult consumas, ac si in voraginem & in perditionem proiiceres. Deus tibi cœlum semines iubet, & cẽtuplum reddit, & vitam æternam. Illa te vt mancipio vtitur, amanti omni tyranno grauius imperat. Deus inquit, Iam nõ dicam vos seruos, sed amicos. Animaduertis vtriusque excessum & illius malorum, & huius bonorum? Quid præterea? Illius gratia multi vigilant, & quæcunque præceperit libenter audiunt, domũ relinquunt, patrem, matrem, amicos, pecuniam, & omnia sua deserunt. Dei gratia, vel nostri, potius, ne tertiam quidem rerum nostrarum partem aliquando largimur, sed & esurientem contemnimus, & nudum, neque respondere ipsis dignamur. Illius si vel ancillam & barbaram ex medio foro amantes prospexerint, blandæ & læto vultu & longiore sermone affantur, & nihil in tota vita præter eam esse arbitrantur, non principatum, non regnum. Norunt qui hunc morbum experti sunt, plurimam gratiam habent imperanti amicæ: nónne meritò, gehenna? nónne meritò innumera nos manent supplicia? Excitemur ergo, & ministerium nostrum deo exhibeamus, & dimidiam eius partem, quam amantes meretricibus, vel saltem tertiam. Fortasse iterum horretis, vt ego: sed nolim verbis tantum, sed & re. Nunc in hoc cõsessu cor mouetur, egressi omnia abiicimus. Quod hinc emolumentum? Si illic consumendæ essent pecuniæ, nemo defleret paupertatem, sed nonnunquam fœneratur: hic si eleemo-

ſynæ admoneamur, filios, vxorem, domum, & curam rei familiaris, & multas excuſationes adducimus: Sed multa, inquies, illic voluptas eſt. Hoc eſt quod doleo, quod plango. Quod ſi oſtendero: hic maiorem voluptatem; illic vix paruam, ſed ignominiam, contumelioſam, diſpendium, inde bellum & odium, hic nihil huiuſmodi? Quid huic voluptatis æquiparandum, dic quæſo? Cœlum & eius regnum; clariſsimámque & perpetuam ſanctorum vitam expectamus. Sed hæc expectamus, illa experimur, inquies. Vis & hæc experiri? Conſidera quanta fruaris libertate, & quomodo neminem reuereris, neminem formidas, cum virtutem amplecteris, non inimicum, non inſidiatorem, non calumniatorem, non æmulum, non riualem, non zelotypum, non paupertatem, non morbum, nihil denique humanum. Illic & ſi plurima ad voluptatem cedant, & tanquã ex fonte diuitiæ affluant, riualium bellum, inſidiæ omniũ miſerrimam vitam faciunt. Oportet enim, vt ad contemptibilis illius, & effœminatæ voluntatem bellũ renouetur hoc innumeris mortibus grauius, & omni ſupplicio intolerabilius, hic nihil huiuſmodi. Fructus, inquit, ſpiritus, dilectio, lætitia, pax, nullum bellum, neque ſuperflua pecuniarum profuſio, neque poſt diſpẽdium ignominia, ſiue obolum des, ſiue panem, ſiue aquæ frigidæ poculum multa tibi gratia habebitur, & nihil te mœrore afficiet, ſed omnia te & liberum, & glorioſum facient. Quomodo ergo nos excuſare poterimus? quam veniam conſequemur, cum hac via relicta vitiis nos addicimus, & in caminum ignis ardentem ſpõte noſtra iactamur? Quam ob rem hortor, qui hoc morbo detinentur, reſipiſcant, & reſpiciãt ſanitatem, neque ſinant in deſperationem incidere. Nam & filius ille multo etiam his grauioribus afficiebatur, ſed cum ad paternam domum rediit, in priſtinum honorem repoſitus eſt, & eo qui ſemper probatus eſt, clarior apparuit. Hunc imitemur, & ad patrem vel ſero reuerſi, eam nos aliquando captiuitatem libertate vendicemus, vt cœlorum regnum cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Galat. 5.d

Luc. 15.e

HOMILIA LXXIX.

EX CAP. XVII.

Haec loquutus est Iesus, & subleuatis oculis in cœlum, dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuũ vt filius tuus clarificet te. Qui faciet & docebit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum, & merito sanè. Verbis enim philosophari facile est, re autẽ id ostendere generosi hominis est, & magni. Quare Christus de patientia verba faciens, se proponit, vnde exemplũ accipiant. Propterea post hanc admonitionẽ ad orationem conuertitur, erudiens eos, vt in tentationibus, omnibus omissis, ad deum confugiamus. Cũ enim dixisset in mundo tribulationem habituros, & eorum mouisset animos, eos rursus per orationem erigit. Tanquam hominem adhuc discipuli Iesum intuebantur, ideo propter illos hoc facit: & quemadmodum in Lazari resurrectione, etiam causam affert, inquiens: Propter populum qui circunstat dixi, vt credãt, quia tu me misisti. Sanè inquies, sed illud propter Iudæos merito loquutus est, propter discipulos autem quanam gratia? Non absurda quidem. Qui enim post tot, & tãta dicebant, Nunc scimus, quia scis omnia, maximè indigebant vt confirmarentur. Præterea neque Euangelista orasse dicit, sed *subleuatis oculis in cœlum*: & potius sermonẽ ad patrem esse, ait: Quod si alibi orationem appellat, & genu flexum dicit tũc autem oculos in cœlum extulisse, noli perturbari: propterea erudimur attentionem in orationibus adhibendam, vt stantes suspiciamus, non oculis carnis tantũ sed mentis, & vt flectamus genua, conterentes corda nostra. Venit enim Christus, non modo vt se nobis ostenderet, sed vt virtutem nos erudiret. Magistrũ autem non verbis tantum, sed re erudire oportet. Audiamus quid dicit: *Pater, venit hora, clarifica filium tuum, vt filius clarificet te.* Iterum ostendit non inuitum ad mortẽ venire. Quomodo enim qui hoc fieri orabat: & non sui solius crucifixi, sed & patris gloriã appellabat? nã & ita euenit, neque enim filius tantũ, sed & pater clarificatus est. Ante crucem ne Iudæi quidem ipsum norant. Israël, inquit, me non cognouit, post passionẽ vniuersus orbis cucurrit. Inde dicit gloriæ modum, & quomodo ipsum glorificauerit: Sicut dedisti ei potestatẽ omnis carnis. Iam cum non in Iudæos tantum prædicatio, sed in vniuer-

Matt. 5. c

Sup. 16. g

ſum orbem eſſet propaganda: infirmat ſuperiorem de gen-
Mat.10 a tibus ſententiam. Cum enim dixiſſet. In viam gentium ne abieritis· eſſet autem dicturus, Ite & docete omnes gentes: oſtendit hanc eſſe patris voluntatem. Hoc nanque multum Iudæos perturbauit, atque etiã diſcipulos. Non enim poſtmodum facile tangere gentes patiebantur, quo ad ſpiritus ſancti doctrinã acceperunt. Siquidem non parum ſcandali hinc Iudæis prouenit. Ergo poſt tantam ſpiritus apparitionem Hieroſolymis, Petrus vix crimen purgare potuit, locutus ſermonem quem habuit apud Simonem. Sed quid eſt: *dediſti ei poteſtatem omnis*? Quando hác accipit poteſtatem (interrogando hæreticos) ante, an poſt eorum formationẽ?
Mat.28 d Ipſe enim, inquit, poſtquã crucifixus eſt, & reſurrexit. Data eſt mihi omnis poteſtas, ite & docete omnes creaturas. Quid ergo, non dixit poteſtatem operum ſuorum, ſed fecit quidem eos habere: poteſtatem autem nõ habuit poſtquam fecit? Atqui omnia ipſum feciſſe apparet & ſuperioribus tẽporibus: & alios quidem vt peccatores puniens, Non abſcõdam, inquit, à ſeruo meo Abraham quid debeo facere: alios vt bonos honorans, inde tunc quidem habuit: nunc autem perdidit, & rurſus accepit. Et quis hoc dæmon diceret? Quod ſi eadem & tunc, & in præſentia poteſtas, inquit e-
Supr. 5. d nim: Sicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat Quid hoc ſignificat? miſſurus erat eos ad gentes: ne ergo putarent rem
Mat.15. c nouam eſſe, cum dixiſſet: Non miſſus ſum niſi ad oues quæ perierunt domus Iſraël, oſtendit hanc etiam eſſe patris voluntatem. Quod ſi hoc perquam humiliter loquitur; nihil mirum. Sic enim & illos tunc, & futuros ædificabat. & vt dixi, ſemper dico, exceſſus humilitatis ſeruis multum perſuaſit ad auditorum imbecillitatem Chriſtum loquutum. Sed quid ſignificat *omnis carnis*? Non enim omnes crediderunt. Atqui omnes ſecundum partem crediderunt. Quod ſi non omnes, non magiſtro crimini abſcribendum eſt, ſed non accipientibus. *Vt omne quod dediſti ei, det eis vitam æternam.* Si hoc in loco ad humani ſermonis morem Paulum deſcendit, non admireris: facit enim & dictarum cauſarum gratia, & vt ſemper magnifice de ſe dicere caueat, cũ auditoribus non proficeret, nondum magnum aliquid de ipſo opinantibus. Ioannes tamen cum ex perſona ſua loquitur, non ita
Supra.1.a facit, ſed altiꝰ erigitur, inquiẽs: Omnia per ipſum facta ſunt

& ſine

& sine ipso factũ est nihil. Et quod vita erat, & lux: & quod in propria venit: non quod non haberet potestatẽ, nisi accepisset, sed quod aliis daret filios dei fieri. Et similiter Paulus æquelem deo prædicat. Ipse autem Iesus magis humano loquendi more loquitur. *Vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc autem est vita æterna, vt cognoscant te solum deũ verum, & quem misisti Iesum Christum.* Solũ verũ deum, ad eorum qui dij non sunt differentiã, inquit, Ad gentes nanque mittendi erant. Quod si nõ tolerarẽt, sed propter hoc tantum filium verũ deum esse negarent, ex hoc etiam deum tollerẽt. Inquit enim, Gloriã à solo deo nõ quæritis. Quid ergo? non erit deus filius? Quid ni? Si deus, & solius patris dicentis constat etiam & verum esse, & eius qui solus deus vocatur. Quid cũ dicit Paulus: An solus ego & Barnabas? An Barnabam tollit? Minime. Solus enim ad aliorum ponit differentiã. Quod si non verus est deus, quomodo veritas? Multum enim à vero veritas differt. Non verum hominem quid esse dicemus? Nonne non hominem? Sic si verus deus non est filius, quomodo erit deus? Quomodo nos deus facit & filios nisi sit verus? Sed de his diligentius à nobis in aliis dictum est, quare alia prosequamur. *Ego te clarificaui super terram.* Rectẽ sane super terram, in cœlo clarificatus erat. cum naturalem haberet gloriam, & ab angelis adoraretur. Non ergo de gloria substantiæ eius coniuncta dicit, quam etsi à nemine laudetur, plenissimã habet, sed quæ humano cultu exhibetur. Igitur & illa particula. Clarifica me: hoc etiam modo intelligitur, Et vt cognoscas ita intelligendum audi quæ sequuntur. *Opus consummaui quod dedisti mihi vt faciam.* Atqui à principio negotium habuit, vel potius non à principio. Quomodo ergo dicit, *consummaui*, vel quia futurum tanquam factum dicit, vel quod verius est, quod omnia iam erant perfecta. Cum enim radix bonorum absumpta esset, certe à principio fructus producendi erãt, & cum posteris affutura esset, ipsum adesse, & simul coniungere oportuit. Ideo iterum humilius condescendit. *Quod dedisti mihi.* Nam si in audiendo & discendo perseueramus, longe hæc gloria eius minora essent. Quod enim ad hoc propria voluntate venit multis modis perspicuum est: vt cum Paulus ait: Sic dilexit nos, vt traderet seipsum pro nobis: &c. Se metipsum exinaniuit, formam serui accipiens, & iterum.

Phil.2.a *Supr.5.g* *1.Co.19.a* *Roma.8.f* *Phili.2.b*

Supr.15.b Sicut dilexit me pater, sic ego dilexi vos & nunc: *Clarifica me pater apud temetipsum claritate quam habui, priusquam mundus fieret, apud te.* Et vbi claritas illa? Esto apud homines meritò inglorius sis ob carnis vestem assumptam, quomodo & apud deum clarificari quæris? Quid ergo hic dicit? De incarnatione hic sermo habetur, cum nondum carnis natura clarificata esset, neque induisset incorruptionem neque in regiam sedem ascendisset: ideo non dixit, super terram, *sed apud te.* Hac nos claritate, proportione nostra donabimur, si virtutem amplectemur. Ideo Paulus inquit: Si

Rom.8.c tamen compatimur, vt simul conglorificemur. Et profectò innumeris sunt lachrymis prosequendi, qui tanta proposita gloria, desidia & somno sibiipsis deficiunt. Etsi gehenna non esset, adhuc omnium essent miserrimi, quibus cum liceat vna cum dei filio regnante & glorificari, tantis seipsos bonis defraudant. Nónne si laboribus confici, si innumeras mortes mori, si innumeras animas & totidem quotidie corpora traditũ iri oporteret: nónne, inquam: omnia pro tanta gloria ponenda essent? Sed nos neque pecunias contemnimus, quas vel inuiti paulopost relinquimus, Non contemnimus, inquam pecunias, quæ nos & tot malis exponunt: quæ non nostræ sunt, sed hic remanebunt: ministramus enim quæ nostra non sunt, etsi à maioribus nostris relicta. Cum vero etiam gehenna nos maneat, & vermis perpetuus, & ignis inextinguibilis, & stridor dentium: quomodo hæc feremus, dilectissimi? Quousque hæc non considerabimus, sed in bella, & contentiones, & inania verba omne tempus consumimus? Terram nutrimus, corpus saginamus, animam verò contemnimus. Rerum necessariarum nullam rationem, superfluarum & inanium plurimam habemus. Magnifica struimus sepulchra, splendidas domos ædificamus, seruorum caterua constipamur, & varios excogitamus dispensatores agrorum, domus pecuniarum, & principes principum constituimus, animam omnino desertam relinquimus. Et quis horum modus? Nónne ventrem saturamus? nónne vnum corpus induimus. Quæ hæc tanta rerum perturbatio? Quid tandem vnam quam accepimus animam diuidimus, & in tot rerum curas distrahimus, molestam nobis seruitutem excogitantes? Quid multis indiget, multorum seruus est, & si ea possidere videatur. Nam & seruorũ

seruus

seruus dominus est, & magis quam illi seruitium subit. Præterea sine seruis in forum ire non audet, non in balneum, non rus. Seruis autem sine domino liber est aditus quo placet. Sed qui dominus videtur nisi serui adsint, exire domo non audet, & si exierit, ridiculus sibi esse videtur. Fortasse aliqui nos irrident, cum hæc dicimus; qui propterea magis deplorandi sunt. Nam quod hæc seruitus sit libenter te interrogarem, an velles egere aliquo, qui ori tuo panem, vel poculum admoueret, nónne hoc miserabilem duceres seruitutem? Quid ergo si indigeres, qui te semper deferrent, nónne te miserū, nónne infœlicem prædicares? Nónne & hoc simile est? Nihil etenim refert an homines te, an iumenta ferant. Quid quæso, nónne in hoc ab angelis differimus, quod non egent vt nos? Igitur quanto paucioribus indigemus, tanto magis illis appropinquamus: quanto pluribus, tanto magis ad hanc caducam vitam deflectimus. Et vt hoc ita habere se intelligas, senes interroga, quam vitam laudent, cum his rebus stulte vincuntur, an cum vincunt? Propterea illos in testimonium vocaui, quoniam qui iuuentute inebriantur, maximè seruitutem non intelligunt. Quid febribus laborantes, nónne quanto plus sitiendo bibunt, plus bibere desiderant? Certe cum in bonam restituti valetudinem illa siti liberati sunt, seipsos beatos existimant. Animaduerte in omnibus rebus miserum pluribus indigere, & qui longe à sapientia est, ei & seruitus & cupiditas intenditur. Quid ergo sponte nostra nobis miseriam augemus? dic quæso; si sine tecto, & parietibus commode viuere posses, & nihil te offenderet, nónne id eligeres? Quamobrem imbecillitatis argumēta maiora facimus? Nónne propterea Adam beatum dicimus, quoniam nulla re indigeret, non domo, non vestibus? Sanè quidem. Verum nūc in necessitate cōstituimur: sed cur augemus? Nam si multi multa etiam de vitæ necessitate sibi defraudant, vt seruos, habitationes, pecunias accumulent: quam nos excusationem habebimus, qui tantum necessitatem excedimus? Quanto plura amplecteris, tanto magis tuę derogas libertati. Vera nanque libertas est, nulla re indigere, in secundo loco, minimis quàm angeli habent. Quod autem immortali corpore hoc quispiam consequatur, considera quam laudandus sit. Hoc & Paulus Corinthiis dicebat:

Gen.2.b

1.Co.7.e

Ego autẽ vobis parco. Et ideo ne tribulationem carnis habeant huiusmodi, ideo pecunias, vt iis in necessariis vtamur, non vt seruemus & defodiamus, condonatas habemus. Hoc enim non est possidere, sed possideri. Quod si consideraremus quomodo eas augere possimus, non vt ad necessitatem vteremur, ordo peruerteretur, & illæ nos, nõ nos illas possideremus. Liberemus igitur nos hac graui seruitute, & tandem in libertatem nos vendicemus. Quid tot, & tam varia nobis vincula excogitamus? Non sufficit tibi naturę vinculum, & vitæ necessitas: & tot rerum turba, sed & aliis te retibus intricas? Et quando poteris de cœlo cogitare, & eius altitudinem speculari? Satis erit, satis si his omnibus præcisis vinculis supernam ciuitatem adire poterimus, tot alia restant impedimenta, quæ vt superemus, paupertatem amplectamur. Hoc enim pacto vitam æternam cõsequamur gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXX.

EX CAP. XVII.

Anifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant & mihi eos dedisti, & sermonem meum seruauerunt. Magni consilij angelus dicitur filius dei, & aliorum quę docuit gratia, & principaliter quod patrem hominibus annunciauit, & quod in præsentia inquit, *Manifestaui nomen tuum hominibus.* Nam cùm opus suum consummasse dixisset, quale id opus sit, enarrat. Atqui manifestum erat nomen: nam & Esaias inquit, Iurastis deum verum. Sed vt sæpe dixi, & nunc dicam, licèt manifestũ esset Iudæis, nec tamen omnibus: nunc de gentibus loquitur, nec hoc tantùm manifestat, sed quod patrem ipsum norat. Neque est idem nosse rerum opificem esse, & filium habere. Manifestauit autem eius nomen & verbis, & re. *Quos dedisti mihi de mundo.* Quemadmodum superius inquit: Nemo venit ad me, nisi sit datum ab eo, & nisi traxerit eum pater meus: ita & hoc in loco, *Quos dedisti mihi.* Atqui ipse se viam esse dixit. Vnde constat duo his verbis innuere, quod neque contrarius patri sit, & quod eius voluntas est, vt filio credant.

Esa. 9. b

Supr. 6. c

credant; *Tui erant, & mihi eos dedisti.* Hic docere intendit se multum à patre dilectũ. Nam quod accipere oporteret, vel inde constat, ipse eos & fecit, ipse eorum curam habet perpetuo. Quomodo eos accepit? Sed quod dixi, concordiam cum patre significat. Quod si hominis more quispiã vellet, vt dictum est, id inuestigare, non amplius erunt patris. Nam si cùm pater eos habuit, nõ habuit filius: sanè cõstat, quũ dederit eos pater, à iure dominii decidit: & quod absurdius, apud patrem contemptos fuisse, quum ad filium venerunt tunc honorem adeptos. Sed hæc vel dictu ridicula. Quid ergo? Et per hæc ostendit, quod ei visum sit eos filio credere. *Et sermonem seruauerunt. Et nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt.* Et quomodo sermonem tuũ seruauerunt. Credendo mihi, & nõ acquiescendo Iudæis. Qui credit ei, inquit, signauit quia deus verax est. Quidam dicunt nunc, tandem cognouisse Iesum, omnia sibi à patre data: sed ratio non constaret, quomodo ignoraturus esset filius opera patris: sed de discipulis dictũ est. Ex quo enim ea dixi, inquit: Omnia quæ dedisti mihi, abs te esse didicerũt. Nihil alienum, nihil proprium mihi à te est. Quod enim proprium mihi, idem & tibi. Nam proprium tãquam alienum multis in locis ponit. Cognouerũt ergo quod omnia quæ docebo, tua est doctrina. Et vnde hoc didicerunt? A verbis meis. Sic enim docebam, nec hoc tãntùm, sed quod ad te veni: hoc enim per totum curauit euangelium. *Ego pro eis rogo.* Quid dicis? Tanquam ignorantem patrem doces, tanquam ad hominem ignarum loqueris? Quid sibi vult hęc diuisio? Ecce quod nulla alia causa habet orationem, nisi vt intelligant, quam in ipsos habeat charitatem. Qui enim non sua tantùm præbet, sed & alium ad id hortatur, & rogat, multam præ se fert dilectionem. Sed quid significat, *Pro eis rogo? Non pro toto mundo,* inquit, *Sed pro iis quos dedisti mihi.* Et frequenter vtitur hoc verbo, *Dedisti* vt idem & patri videri intelligerent: inde quum dixisset, *Tui erant, & tu eos mihi dedisti.* Vt prauam suspicioné tolleret, ne quis nouum ipsius arbitraretur imperium, & nuper eos accepisse, inquit: *Mea omnia tua sunt, & tua mea, & clarificatus sum in eis.* Ecce ęqualitatem, vt enim audiendo; Quos dedisti mihi, aut sub patris voluntate non esse, aut nihil antea ad filium pertinuisse arbitrareris,

Supr. 3. d

vtrunque his verbis tollit: quasi dicat, Noli quia audis patrem mihi eos dedisse, existimare alienos iam à patre esse, mea patris sunt: neque quòd dixerim patris esse, alienos à me ducas: nam quæ patris sunt, mea sunt. Itaque ea particula, *Dedisti*: ad auditorum tantùm dicta est imbecillitatem. Quæ pater habet, filij sunt, & quæ filius, patris: hoc neque de filio, in quantum homo dici potest, qui sanè minor est. Nam quod pater maior sit, planè constat: contrà, minimè. Hic autem æqualitatem ostendit; hoc & alibi dixit: Omnia quæ patris sunt, mea sunt: de cognitione locutus. Illa autem particula, *Dedisti mihi*, & huiusmodi non tanquam alienum se venisse, & eos ad se traheret, sed proprios accepisse significat. Inde causam & probationem adducit. *Et clarificatus sum in eis*: hoc est, vel quòd in mea sunt potestate, vel quòd clarificãt me, cùm tibi & mihi credunt, & simul clarificant. Quod si non simpliciter clarificatus est in eis, non iam ipsius essent quæ illius: Nemo enim in quibus non habet potestatẽ, clarificatur. Quomodo autẽ itidem clarificatus est? Omnes pro eo vt pro patre moriuntur, & tãquam patrem prędicant: & quẽmadmodum in nomine patris omnia fieri dicunt, ita & in filij. *Et iam nõ sum in mundo, & hi in mundo sunt*: hoc est, quanuis in carne non appareã, per hoc glorificor. Sed quid frequẽter se in mundo non esse, & quum in mundo esset, se eos confirmasse dicit: nunc quum discedat, patri eos commendat? Quæ omnia si quis simpliciter accipiat, multa sequerentur absurda. Qua enim ratione nititur, quod non sit in mundo, & quum abeat alij commendet? Hæc enim vt puri hominis, & discipulis se gratificantis, verba sunt. Vides vt nonnulla hominis more secundum eorum mẽtem loquitur, qui ipsius pręsentia se tutiores arbitrabantur: ideo inquit, *Quum essem cum eis, seruabam eos.* Atqui ait: Venio ad vos, & vobiscũ sum, vsque ad consummationẽ seculi. Quomodo ergo tanquam discessurus loquitur? Vt dixi, secundum eorum opinionem, vt paululum recrearentur, quum se patri cõmendari intelligerent. Quum enim multis adhibitis cõsolationibus, non acquiescerẽt, iam patrem alloquitur, vt suum in illos amorem demonstraret: quasi diceret, ex quo me ad te accersis, tutos eos reddas: ego enim ad te venio. Quid dicit? Nónne tu potes seruare eos? Quid ni? Cur ergo ita dicis? *Vt habeant*

Matth. 18. d

beant gaudium meum impletum. hoc est, ne imbecillitate sua perturbarentur. His verbis ad eorum recreationem, & lætitiam hæc omnia se locutum ostendit. Nam aliter sermo contrarius videretur. *Nunc autem non sum in mundo, & hi in mundo sunt.* Ita enim opinabantur, ideo ad eorum descendit imbecillitatem. Nam si dixisset, Ego seruo eos, non credidissent: ideo inquit, *Pater sancte, serua eos in nomine tuo.* hoc est, auxilio. *Quum essem in mundo seruabam eos in nomine tuo.* Iterum vt homo loquitur, & vt propheta. Nusquã enim apparet in nomine eius fecisse. *Quos dedisti mihi, ego custodiui, & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, vt scriptura impleatur.* Et alibi inquit: Omne quod dedisti mihi, non perdam ex eo. Atqui non ille tantum perditus est, sed multi postmodum: quomodo ergo, inquit, non perdam? Quantum in me erit, non perdam: quod & alibi apertius significauit. Non eiiciam eum foras. Nam mea causa non expellam, non derelinquam: quòd si sponte sua resilient, vi eos non traham. *Nunc ad te venio.* Ecce humanius positam particulam, Quod si quis ex hoc minorem filium voluerit, minorem faciet & patrem. Considera à principio, partim docentis, & explanantis vicem gerit, partim præcipientis. Docentis, vt quum dicit: *Non de mũdo tollas rogo.* Præcipientis vt, *Ego custodiui eos vsque modo, & nemo periit, & tu serua eos.* Et iterum, *Tui sunt, & mihi eos dedisti, & quum essem in mundo seruabam eos.* Quæ omnia soluuntur, quod ad auditorum dicta sunt imbecillitatem. Nam quum dixisset, *Nemo ex eis periit, nisi filius perditionis.* addidit. *Vt scriptura impleretur.* Quæ scriptura? Quæ de eo multa prædixit. Non tamẽ propterea periit, vt impleretur, de quo superius multa verba fecimus. Hic enim proprius modus scripturæ est, vt quæ euentus sunt, pro causa ponat. Et omnia diligenter inuestiganda sunt, & dicentis mos, & subiectum, & scripturæ lex: quæ deprauanda non sunt. Fratres nolite, inquit, pueri fieri sensibus. Hæc autem non modo ad scripturas intelligendas legenda sunt, sed ad vitam inuestigandam. Etenim pueri parui, magna non desiderant, vilia solent admirari, currus, equos, aurigas, rotas luto factas, hoc aspectu delectantur. Quod si regem in curru aureo sedentem, & multos albos iunctos, & eximium cultum viderint, ne respiciunt quidem. Præterea & puellas ex creata ornant,

Supr. 6.d & Psalm. 108.b
Supr. 6.d
1.Co.14 d

veras autem pulchras nesciunt, & in multis aliis rebus itidem afficiuntur. Tales nõnulli nunc reperiuntur: nulla his cœlestium cura, sed ad lutea tanquam pueri obstupescunt; & terrenis diuitiis blandiuntur, & gloriam & voluptates huius seculi magni pendunt: quæ ita puerilia sunt, vt illa. Quæ verò & vitæ, & gloriæ, & requietis causa sunt, non curant: sed vt pueri his priuati destent, illa autem ne desiderare quidem norunt: ita & multi in ætate prouecta. Ideo inquit: Nolite pueri fieri sensibus. Pecunias concupiscis, nõ diuitias permanentes, sed puerilés ludos. Si quem plumbeũ numum admirantem, & ad eum colligendum inclinantem se videres, nónne eum quàm pauperrimum iudicares? Tu autem etiam viliora congregans, inter diuites te annumeras: & qua hoc ratione nititur? Illum nanque diuitem dicimus, qui omnia præsentia contemnit. Nemo parua hæc argentum aurum, & huiusmodi imaginarias diuitias ridere poterit, nisi maiorum desiderio teneatur, quemadmodum neque plumbeum numum, nisi aurea possideat. Tu quoque cũm videris hominem vniuersum orbem percurrẽtem nulla alia causa eum facere putato, quàm quòd ad maiora respicit. Sic agricola pauca semina contemnit, quando maiorem messem expectat. Quod si pro spe incerta quæ habemus, contemnimus: longè magis pro certissima expectatione in nobis faciẽdum est. Quare vos hortor atque obsecro, ne nobis ipsis simus detrimẽto, neve pro luto supernis nos thesauris fraudemus, & culmorum & palearum plena naui portum subeamus. Quisque de nobis dicat quid velit, ægrè ferat nostram assiduam admonitionem, nos nugatores appellet, graues, molestos, non cessabimus ab admonendo, & cum propheta omnibus vobis frequenter prædicabimus: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas in misericationibus pauperum, & suspende eas in collo tuo. Neque hodie quidem facias, & cras desistas. Etenim corpus hoc quotidiano cibo indiget, ita & anima, & longè etiam magis: quem nisi impenderis, & imbecillior fit, & turpior. Nolimus contemnere periclitantem, quotidie multa venena accipit, nunc cupiditatis, nunc iræ, nunc acediæ. Maledicit, vlciscitur inuidet, cui medicina exhibẽda est, neque parua est eleemosyna, quæ omnibus vulneribus adhiberi potest. Date eleemosynam, inquit, & omnia vobis munda erunt. Eleemosynam

Diues quis

Dan. 4.c

mosynam non auaritiam: quæ ex alieno datur, eleemosyna non manet, quanuis indigentibus impendas Eleemosyna est, quæ omni caret iniquitate. Hæc omnia munda facit, hęc ieiunium, hæc humi dormire exuperat, quanuis molestiora & laboriosiora sint: hęc tamen lucrosior illuminat, animam saginat, pulchrā & decoram facit. Non adeò athletas oleæ præmium excitat, vt pietatis certatores hoc oleum corroborat. Vngamus ergo animas, vt aduersus hostem certemus audėter. Qui egenorum misereri cogitat, statim auaritiam exuet. Qui in dando pauperibus perseuerat, mox iram deponet, & superbiam. Quemadmodum enim vulneratos frequenter curando, medicus facilè in aliorum calamitatibus commouetur, cum humanam intelligat naturam: ita & nos si ad opitulandum inopes conueniemus, philosophabimur, neque diuitias admirabimur, neque magnum aliquid præsentia bona ducemus, sed omnia contemnemus, & magnanimi ad cœlum intenti, facilè sempiterna bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXXI.

EX CAP. XVII.

Go dedi eis sermonē tuum: & mundus odio eos habuit, quia non sunt de mundo, sicut ego non sum de mundo. Cum virtuti operā damus, & mali homines persequuntur, & nos derident, nolimus ęgre ferre, neque dolere: ita enim se res habet. Semper odium parit apud malos virtus, inuidėt enim bene viuere volentibus sibi excusationem arbitrati, si aliorū gloriam carpunt. Odio habent qui cōtraria quàm ipsi faciunt, & pro viribus adnitūtur, vt illorū vitam criminibus inurāt: sed non propterea doleamus, hoc enim virtutis signum est, ideo Christus inquit: Si de mūdo essetis, mūdus quod suum est, amaret. Et iterum alio in loco, Vę vobis quibus benedicunt omnes homines: idcirco & hoc in loco ait, *Sermonem tuum dedi eis, & mundus odio eos habuit.* Iterū causam affert, quare digni sint, quorum pater curam habeat. Propter te odio habiti sunt, inquit, & propter sermonem tuū, itaque digni sunt protectione tua, *Non rogo vt tollas eos de mundo,*

Supr. 15.c
Luc. 6.d

sed vt serues eos à malo. Iterum exponit sermoné, & planius reddit: quod nihil aliud signat, quàm quod multam de his curam habet: cum eos tam diligenter cõmendet. Atqui ipse dicebat omnia facturum patrem quæ peteret: cur ergo pro his rogat? Nulla alia, quam prædicta ratione, vt dilectioné suam demonstraret. *De mundo non sunt, sicut ego non sum de*
Hic sup. a *mundo.* Quomodo ergo alibi dicit: Quos dedisti mihi de mundo, tui sunt? Illic de natura, hic de malis operibus locutus est. Et multis eos laudibus prosequitur, primum quod non sunt de mundo. Inde quod ipse eos dederit, & sermonem eius custodierint, & quod propterea odio habeantur. Quod autem dicit, *Sicut ego non sum de mundo,* noli perturbari: illa enim particula, non, est indiscretæ certitudinis. Vt enim cum de patre & ipso dicitur sicut summa per naturam æqualitas indicatur: ita cum de nobis & ipso dicitur, maxima per vtriusque naturæ differentiá diuersitas. Nam si pec-
Esa. 53. c catum ipse non fecit, neque dolus inuentus est in ore eius: quo pacto ei Apostoli poterant comparari? Sed quid signat non sunt de mundo? At aliud expectant, nihil cũ terra communicant, sed cœli facti sunt ciues: & ex hoc amorem suum ostendit, cum apud patrem eos laudat, & commédat. Id autem verbum, Serua eos: non à periculis tantum dicit, sed vt in fide perstent: ideo adiecit, Sanctifica eos in veritate tua. Fac sanctos per spiritus exhibitioné, & doctrinam rectam. Et sicut cum inquit, Mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis: ita & nũc instrue eos, doceas veritatem. Atqui hoc spiritus officium dicit. Cur nunc à patre id postulat? Vt iterum æqualitatis admoneare. Recta de deo doctrina animam sanctificat. Quod si verbo dicit, sanctificari, ne admireris. Nam quod de doctrina loqueretur, addidit: *Sermo tuus veritas est.* hoc est, quod nullum in eo est mendaciũ. Quod si veritas est, omnino quicquid dicit, futurum esse, & nihil figuratum, nihil corporeum demonstrat. Sicut
Ephe. 5. c & Paulus de ecclesia ait, quod sanctificauit eam in verbo: quod enim verbum dei purgaret, intelligebat. Videtur autem mihi & aliud significari per illam particulam, Sanctifica eos: hoc est, quod dixerat, segrega eos & verbo & prędicatione: & hoc etiam ex sequentibus constat. *Sicut me, in-*
1. Cor. 5. d *quit, misisti in mundũ, & ego misi eos.* Quod & Paulus dicit, ponens in nobis verbum reconciliationis: pro quo enim

Chri-

Christus abiit: pro hoc hi orbem terrarum cōprehenderūt. Hic etiam hoc verbum sicut, non similitudinis est ad deum, & ad Apostolos. Quomodo enim taliter ad homines mitti poterant? Mos autem ei est de futuro tanquam de pręterito loqui. *Et pro eis sanctifico meipsum, vt sint sanctificati in veritate.* Quid sibi vult, Sanctifico meipsum? Offero tibi sacrificiū. Sacrificia omnia sancta dicuntur, & proprie sancta quæ deo dedicata sunt. Cum antiquitus in figura sanctificatio esset in ouibus, nunc non in figura, sed in veritate: ideo inquit, Vt sint sanctificati in veritate tua. Etenim eos tibi commēdo, & oblationem facio, siue propter caput hoc fieri dicit, siue quia ipsi sacrificati sunt. Cōstituite, inquit, mēbra vestra hostiam viuentem, sanctam: &, Reputati sumus, vt oues occisionis: &, sine morte hostiam eos facis, & oblationem. Nam quod hostiam sui significaret, dicendo: Sanctifico: constat ex sequentibus, cum pro eis moreretur. Dixit autem, Pro eis sanctifico meipsum, ne quis arbitraretur, quod pro Apostolis hæc solum faceret, addidit: *Non pro his rogo solum, sed pro credentibus per sermonem eorum in me.* Hinc iterum eorum animos erigit, indicans multos futuros discipulos: cum enim quod habebant eximium, commune fecit, iterum eos consolatur, ostendens eis aliorum salutis futuros authores. Ex quo autem de eorum salute, & sanctificatione per fidem & sacrificium dixit, iam ad concordiam eos exhortatur, in quo sermonem suum concludit vnde inceperat. Dixerat enim, mandatum nouum do vobis, *Vt sint vnū sicut tu pater in me, & ego in te.* Iterum sicut non æqualitatis est, neque ita vnum esse poterāt, sed pro humana facultate, sicut cū dicit: Estote misericordes, sicut pater. Quid signat, In nobis? in fide in nos. Nam cum nihil adeò omnes perturbet, vt dissensio, id agit vt vnum fiant. Quid ergo? hoc ne assecutus est? Sanè quidem. Omnes enim per Apostolos credentes vnum sunt, quanuis nonnulli ex his dissentiant, neque hoc eum latuit, sed prædixit hominū desidiam. *Vt mundus credat, quia tu me misisti.* Quod & in principio dixit: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si inuicem diligitis. Et quomodo hinc erant credituri? Quia pacis est deus, inquit. Si ergo quæ ex his didicerunt, seruauerunt, à discipulis magistrum auditores intelligent: si dissentient, non inuenient dei pacis esse discipulos. Si non ero

Rom. 12.*a*
Psa. 45.*d*
Sapiē. 3.*b*
Supr. 13.*d*
Luc. 6.*e*
Supr. 13.*d*
1.*Cor.* 14.*g.*

pacificus, à te missum non confitebuntur. Vides quo pacto ad finem vsque cũ patre concordiam confirmat? *Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis:* hoc est, signorum & doctrinæ, & vt concordes sint, Hæc enim claritas, vt sint, vnũ, atque etiam maior signis. Quemadmodum enim deum admiramur, quod nulla dissensio, nulla pugna est in eius natura, & hæc maxima gloria est, ita & hi propterea clari efficientur. Et cur patrem hoc postulat, cum ipse se dare profiteatur? Nam siue de signis, siue de concordia, siue de pace ei sermo sit, hæc se exhibere apparet, vnde constat consolãdi eos gratia postulare. *Ego in eis, & tu in me.* Quomodo dedit claritatem? In eis manendo, & secum patrem habendo, vt eis opitularetur. Alibi autem non per se patrem, sed se & patrem aduenisse, & mansionem apud eos fecisse dicit. Illic scabellio silentium imponens, hic Ario. *Vt sint consummati in vnũ. Vt cognoscat mundus, quia tu me misisti.* Frequenter hoc dicit, vt potentiorem pacem, quàm signa ad persuadendum demonstret. Sicut enim discordia debilitat, ita cõcordia corroborat. *Et dilexi eos, sicut me dilexisti.* Hic iterum, sicut ponitur ad morem, vt hominem diligi licet, & vt dilectionis argumentum, quod seipsum pro eis dederit. Cũ ergo dixisset in securitate futuros, quod non mutabuntur, quod erunt sancti, quod multi per eos erunt credituri, quod multi gloriá consequentur, quod non solum ipse eos dilexerit, sed etiam pater, iam prosequitur, quę post eorum hinc migrationem erunt futura, quę præmia, quæ essent eis coronæ repositæ. *Pater, inquit, quos dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint mecum.* Quod semper quærebant, dicentes: Quod vadis? quid dicis? Id pollicitus es, quod nondum habebas? Quomodo ergo eis dixisti: Sedebitis super sedes duodecim? Quomodo alia, & plura maiora pollicitus es? Ecce quod omnia ad humanam respiciunt imbecillitatem. Nam quomodo dicebat: Sequeris autem postea? Sed ad maiorem certitudinem, & amoris ostensionem hæc dicit. *Vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi.* Iterum hoc concordiæ ast patrem indicium altius quàm peiora. *Ante constitutionem mundi, inquit:* Quod & ipsum aliquantulum ad humanam naturam respicit, Dedisti mihi inquit. Quod si non ita est, libenter negantes interrogarem: Qui dat, alicui dat: num primum generauit, inde claritatem dedit, ante inglo-

Supr. 14. c

Mat. 19. d

Supr. 13. d

inglorium dimisit? Et quanam hoc nititur ratione? Vides, quod dedisti, pro genuisti intelligitur? Sed cur non dixit, vt participent: sed, vt videant claritatem? Hic ostendit, quod omnis ea requies est spectare filium dei, hoc claros esse facit: quod & Paulus inquit, Reuelata facie gloriam domini speculantes. 2.Cor.3.a Quemadmodum enim qui in Solis radios intuentur, aërem nacti tenuissimum visu voluptatem percipiunt: ita tunc, & longè etiam maior orietur nobis voluptas. Simul autem nobis ostendit, quod non hoc videtur, sed admiranda quædam substantia. *Pater iuste, mundus te non cognouit.* Quid hoc signat? Quanam habet consequentiam? Ostendit neminem scire deum, nisi solos qui filium cognoscunt: hoc est, Volebam omnes hoc esse, sed non cognouerunt te, quanuis nihil possent arguere: hoc significat, Pater iuste. Hoc mihi asperius dictum videtur, quod tam bonum, tam iustum cognoscere noluerint. Cùm enim Iudæi deum se scire, ipsum autem nescire dixissent: ad hoc respondit inquiens, Dilexisti me ante mundi constitutionem, se aduersus Iudæorum calumnias excusans. Qui claritatem accipit, qui ante mundi constitutionem dilectus est, qui testes vult eos illius claritatis: quomodo contrarius esset patri? Non igitur hoc est quod dicunt Iudæi, quod ipsi te cognoscunt: ego autem minimè, sed contra omnino. Ego te noui, non alij. *Et hi cognouerunt, quia tu me misisti.* Vides quod eos notat, qui à deo non esse dicebant, & ad hoc omnem refert sermonem? *Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam.* Atqui spiritus perfectam cognitionem inquis, sed quæ spiritus sunt mea sunt. *Vt dilectio, qua dilexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis.* Si enim intelligerent, qui tu sis, tūc scirent me alienum non esse, sed maximè dilectum filium, & coniunctum. Qui hoc, vt decet, credunt, & fidem in me, & veram seruant dilectionem, & qui in me verè diligūt, in his ego sum. Vide quomodo in perfectum finem desinit in dilectionem omnium bonorum matrem. Credamus ergo, & diligamus deum, ne de nobis dicatur. Deum confiteri sciunt, operibus negant: & iterum, Fidem negat, & est infideli peior. Ad Tit. 1. d 1.Tim.5.a Cū enim ille & familiaribus, & cōsanguineis, & alienis, tu ne sanguine quidem coniunctis, vlla charitate afficeris: quæ nam tibi erit excusatio, cum deum & maledictis & contumeliis prosequaris: Considera quot bonis be-

nefaciendo occaſiones dederit deus. Alij vt conſanguineo, alij vt vicino, huic vt ciui, illi vt homini miſeretur. Quod ſi horum nihil te cohibet, ſed omne amoris vinculum diſſoluis, audi Paulum, qui te infideli peiorem aſſerit, quoniam ille nihil de eleemoſyna, nihil de cœlo audiens, te humanitate ſuperauit. Tu inimicos diligere iuſſus, familiares vt inimicos intueris, & pecuniis magis parcis, quàm corporibus. Atqui diuitiæ abſumptæ, nihil mali patientur, hic contemptus conſumitur. Quæ ergo inſania pecuniis parcere, & non gentilibus? Vnde hoc deſideriũ ortum habuit, vnde hæc inhumanitas, atque crudelitas? Si quis tanquam in æditiori theatri loco ſedens, totum mundum, & omnia humana deſpiceret, conſidera quantam reprehenderet ſtultitiam quot lachrymas profunderet, quo riſu moueretur, quantum odium conciperet. Ea enim facimus, quæ riſu, lachrymis, odio digna ſunt. Ille canes paſcit, vt feras ſylueſtres capiat, & ipſe in feritatem incidit. Ille aues paſcit, alius tauros, vt lapides transferat: homines contemnit, cum fame tabeſcunt, & innumeram cõſumit pecuniam, vt lapidei homines effingantur. Verè homines lapidei, qui calamitoſos deſpiciunt. Alius gemmas & aurum miſerè colligens, parietes veſtit, pauperum corpus nudum videns nulla flectitur miſericordia. Alij veſtes veſtibus addũt: alius autem neque ipſum corpus nudum veſtire nouit. In iudiciis item alius alium conſumit. Alius in meretrices, & paraſitos, alius in mimos & ſaltatores, alius in ſplẽdida & magnifica ædificia, in emẽdis poſſeſsionibus & domibus impẽdit. Ille præterea vſuras computat, alius vſurarum vſuras, alius chirographa cædium plena cõficit, neque vel nocte conquieſcit, & proximorum magis inuigilat. illuceſcente die hic ad iniuſtum lucrum, ille ad diſpendium in luxu: alius ad peculatum currit, & ſuperfluis rebus, & prohibitis maximum ſtudium impenditur, neceſſariis nullum. Iudices autem nomẽ quidem iudicum habent, re autem latronum, & homicidarum. Et ſi quis cõtrouerſias, & teſtamenta perquirat, innumera etiam hic mala, fraudes, furta, inſidias deprehendet, circa quæ omnes noſtri conatus, ſpiritualiũ ratio nulla, ſed ad eccleſiam vt tantum videant, concurritur. Verum non hoc eſt quod quærimus, ſed operibus nobis, & pura mente opus eſt. Nam ſi toto tempore auaritiæ ſtudueris, inde huc

ingreſſus

ingressus pauca verba dixeris, non modo deum non placaueris, sed plurimum irritaueris. Si tibi dominum tuum conciliare volueris, opera exhibeas: intellige calamitosorum onera: intuere nudos, esurientes, iniuria affectos, quibus multas tibi humanitatis vias sternere poteris. Nolimus nosipsos frustra, & incassum viuendo seducere: neque quod nunc bene valeamus nos aspernemur, sed memoriam subeat, quod morborum vi nonnunquam morimur. Caueamus futura mala, & hac formidine meliores efficiamur, ac si maximè simus reprehendendi. Qui enim in iudiciis dicunt, canibus similes sunt: qui in foro vulpibus: qui vitam desidé viuunt, neque hi vt decet exercentur, quum in spectaculis bonos mores corrumpant. Qui dignis rebus incumbat, videmus neminem: qui inuideant & maledicant, & se indigna faciãt multos. Itaque punientur etiam non solum qui malorum sunt authores, sed qui facientibus consentiunt. Voluntas enim eadem est, quæ similiter dat pœnas. Hæc ergo quotidie repeto, neque cesso, si quis mihi auscultauerit, lucrabitur: si nemo, sciatis velim vel hæc nobis profutura. Vosipsos accusabitis, nos ab omni culpa vacui. Sed absit, vt hanc nos afferamus excusationem, sed vt nobis gloriæ sitis, apud Christi tribunal, vbi simul sempiternis bonis cum eo perfruamur, quem decet gloria, cum patre & spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXXII.

EX CAP. XVIII.

Aec cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis sui trans torrentem Cedron vbi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius. Horrendum quid mors est, & formidolosum, sed nõ iis, qui supernam sapientiam contemplantur. Qui futura non intelligit, & ipsam tantum vitæ finem reputat, nón ab re & horret, & formidat, ac si nihil futurus sit, Nobis autem qui gratia dei incerta & occulta sapientiæ eius didicimus, & migrationem mortem arbitramur, minime formidandum est: sed lætandum atque desiderandum; vt à caduca hac & mortali vita ad meliorem & longe clariorem, nullo fine comprehensam transferamur: quod Christus operibus non erudiens, non vi & necessitate, sed

ſponte ad paſsionem venit. Hæc, inquit, cum dixiſſet Ieſus, *Egreſſus eſt trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipſe & diſcipuli eius. Sciebat autem & Iudas qui tradidit eum, locum: quia frequenter Ieſus conuenerat illuc cũ diſcipulis ſuis* Media nocte iter facit, torrentem tranſit, & ad locum proditori notum properat, vt laborem eis demeret; & oſtendit diſcipulis ſe ad mortẽ ſponte proficiſci, quod maximè ad eorum conſolationem faciebat. Etenim in horto tã quam in carcere commoratur. Hæc cum dixiſſet. Quid dicis? Patrẽ orauerat. Quare nõ dicis poſt orationem in hortum veniſſe? Quia non oratio, ſed ſermo fuerat ad diſcipulos. Introierunt autem diſcipuli in hortum, ita metu eos liberauit, ne ingredi recuſarent. Vnde autem Iudas eos contenderit. Vnde didicerit, eo conſtat, quod multũ extra pernoctabat Ieſus. Neque enim ſi domi ageret, Iudas ad hortum properaſſet, ſed domum, vt dormientem comprehenderet. Ne ergo hortũ ſecretum receſſum opinaretis, addidit, quod ſciebat Iudas locum: neque hoc tantum, ſed quod frequenter Ieſus conueniebat illuc cum diſcipulis ſuis, Sæpenumero enim cum his priuatim de neceſſariis loquebatur, quę alios audire non licebat. Facit autem hoc in montibus & in hortis, locum procul à tumultu maxime ſibi deligens, ne doctrina impediretur. *Iudas autem cum accepiſſet cohortem, & à pontificibus & phariſæis miniſtros, venit illuc.* Et hi ſæpe aliàs miſerunt ad Chriſtum comprehẽdendum, ſed non potuerunt. Vnde conſtat ſponte ſua ſe tradidiſſe. Et quomodo Iudas cohorti perſuaſit? Militares erant viri & mercede omnia audebant. *Ieſus autem ſciens omnia quæ ventura erant ſuper eum proceſsit & dixit ad eos: Quem quæritis?* hoc eſt non eorum aduentu obſtitit interrogare, ſed intrepide tanquam omnia ſciens & dicit, & facit. Quare autem cũ armis veniant? Timebant ſequentes Ieſum, & propterea etiam intempeſta nocte aggreſsi ſunt. *Dicit eis: quem quæritis? Reſponderunt ei, Ieſum Nazarenum.* Vides vim inſuperabilem, quomodo in medio exiſtẽs eos cæcauit? Quod enim non tenebris id noctis contingeret oſtendit Euangeliſta, cũ dicit faces habuiſſe, quas niſi habuiſſent, ſaltẽ voce cognitus eſſet. Quod ſi illi Ieſum ignorabant, nõ tamen Iudas ob cõtinuam cum eo conſuetudinem. Aderat enim, neque magis agnoſcebat, ſed cum aliis retrorſum cecidit. Fecit autẽ hoc

Ieſus,

Iesus, demonstrans non solum non posse eos se capere, sed ne medium quidem videre, nisi seipsum traderet. *Iterum dicit, Quem quaeritis?* O dementiam: verbo eos prostrauit, nec conuersi sunt, tantam virtutem intelligētes, sed iterum aggrediuntur. Cum autem quod suum erat, impleſſet, iam se tradit, inquiēs: *Dixi vobis quia ego sum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum.* Animaduerte Euangelistę tolerantiā. Non maledicit proditori, sed factum narrat. Vnum duntaxat curat demōstrare, quod se capi permiserit. Inde ne quis diceret, quod ipse Christus eos ad se capiēdum adduxerit, & se manifestans in manus eorum dederit, cum ostenderit primum quibus facilè mœreri debebant, & tamen in proposito perstitiſſent: & minimè iam poſſent excusari, tunc se tradidit inquiens. *Si ergò me quaeritis sinite hos abire.* ad vltimam vsque horam suam in eos benignitatem præ se ferēs, Si me vultis, inquit, dimittite hos. Ecce meipsum trado. *Vt impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quenquam.* Perditionem autem dicit non mortis, sed illā æternam. Euangelista autem & in pręsenti hoc accepit. Admirari autē quis poſſet, cur non cōprehenderint etiā cum Iesu vt verberarēt discipulos, & Petrum maximè, qui eos serui aurem abscindendo irritarat. Quid ergo eos continuit? Nemo alius quam quæ eos retrorsum proiecerat potentia: quod Euangelista non eorū mentis, sed supernæ virtutis eos coercentis fuiſſe significat inquiens, vt sermo impleretur quem dixit, Non perdidi ex eis quenquam. Petrus ergo hac voce, & his quæ iam facta viderat fretus, contra irruentes armetur. Et quomodo, inquies, qui iuſſus est neque peram habere neque duas tunicas, gladium habet? Vt puto hoc metuens iam se præmunierat. Quod si dixeris, quomodo cui præcipit ne alapam inferat, homicidam agit, & maxime cum nō vlcisci præcipiatur? Verum non se, sed magistrū vltus est. Præterea nondum perfectæ & consummatæ virtutis erant. Quod si vis Petri sapiētiam intelligere, videbis postmodum cæsum, & æquo animo omnia perferentem, & nullis malis, nullis calamitatibus perturbatum. Iesus autem etiam hoc in loco miraculum facit, simul erudiēs nos, quod in persequutores nostros beneficos nō eſſe oportet. Et cum suam obtegeret potestatem, seruo illi aurem restituit. Petro autem dixit, quod in gladium accipiunt, in gladio peribūt.

Psal. 18.b *Mat. 10.b*

& ei vt in lauando minatus est, vt eius conatum retūderet. Et serui nomen meminit Euangelista, quoniam magna res erat, non tantū quod cùm curauerit, sed cum paulopost esset ab eo alapam accepturus, hinc ad persecutiones tolerandas voluit discipulos erudire. Atqui etiam propterea nomē posuit Euangelista, vt legentes tunc possent diligentius inquirere an ita se res habuisset, nec simpliciter dexteram auriculam dicit, sed mihi videtur Apostoli impetū velle ostēdere, quod ferè in ipsum caput irruit. Iesus autem non minis tantum Petrum cohibet, sed & alios sedat inquiens: *Calicem quem dedit mihi pater, non vis vt bibam illum?* Ostēdens non illorum potentiæ id adscribēdum, sed permissioni suæ ac etiam quod non esset deo contrarius, sed obediret patri. vsque ad mortem. *Tunc comprehenderunt Iesum, & ligauerunt, & adduxerunt eum ad Annam primum.* Quare ad Annam? Vt rem ostentarent, & tanquam triumphum ducerēt. *Erat autem Annas socer Caiphæ qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphas qui consilium dederat Iudæis, quod expedit vnum hominem mori pro populo.* Cur iterum huius non prophetiæ admonet? Vt pro salute hoc factum demonstraret & tantam esse veritatis excellentiam, vt & inimici eam prædixerint. Ne ergo vinculorum mentione auditor perturbaretur, id meminit, quoniam salus orbis terrarum eius mors esset. *Sequebatur autē Petrus, & alius discipulus.* Quis alius? Ipse qui hæc scripsit. Et cur se non nominat? Cum enim supra pectus Iesu recumberet, merito se silentio præteriit. Sed qua gratia in hoc loco? Eadem ipsa, nam & hic quoque se laudat, quod aliis diffugientibus, ipse sequeretur, ideo & suum nomen silet, & Petrum sibi proponit, & sui meminisse tamen coactus est, vt intelligas eum cæteris diligentius, quæ in aula principis facta sunt, enarrare, vt pote qui aderat. Et animaduerte quomodo propriæ laudi demit. Ne quis enim diceret, quomodo omnibus aufugientibus ipse ingressus est? causam affert, quod esset notus pōtifici, ne quis se securū admiraretur, néve id ei fortitudini adscriberet. Illud mirandum quod Petrus tam timidū, vsque ad aulam solus venerit. Quod enim eousque venerit, amoris: quod non ingrederetur, timoris erat indicium: deo hæc scripsit Euangelista, præoccupās negationis excusationem. Neque enim tanquam rem magnā ait se notum pontifici,

sed

ſed cum ſolum ſe cum Ieſu veniſſe dixiſſet, ne putares animi magnitudine factum, cauſam affert. Quod autem & Petrus ex illius fauore ingreſſus eſſet, ex ſequentibus oſtendit. Cum enim exiit, & cũ oſtiaria egit vt introduceretur, ſtatim intrauit Petrus. Cur autem ipſe non introducit? Chriſtum ſpectabat, & ſequebatur, ideo iuſsit mulieri, vt eum introduceret, Quid mulier? *Nunquid & tu ex diſcipulis es hominis huius? Dicit ille: Non ſum.* Quid dicis Petre? Nónne dudum dixeras, ſi oportuiſſet animam pro eo ponere, te poſiturum? Quid ergo? Ne oſtiariam quidem rogãtem perferre potes? Num miles, num aliquis eorum qui Ieſum ceperãt te rogabat? Vilis erat oſtiaria & abiecta, neque aſpere percõtata. Nõ dixit, deceptoris & perditi illius diſcipulus es, ſed hominis huius tanquam eius miſereretur. Sed nihil horum pertulit. Dixit autem, Nunquid & tu? quia Ioannes aderat adeò benigne locuta eſt mulier. Sed nihil horum intelligebat Petrus, neque rem aduertit, quod primò, quod ſecundò quod tertiò negaret, niſi quum gallus cantauit: neque hoc aduertiſſet, niſi ſe Chriſtus conſpexiſſet. Et ipſe quidem calefaciebat ſe cũ ſeruis principis. Ieſus intus ligatus tenebatur. Hęc autem dicimus, non in Petri accuſationem, ſed ad oſtendendum Chriſtum vera prædixiſſe. *Princeps autem interrogauit Ieſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina.* O malitiã: cùm frequenter in templo loquentem, & palam docentem audiſſet, hoc percontatur. Quum nullum haberent crimen quod obiicerẽt, de diſcipulis rogabat, fortaſſe vbi eſſent, & qua gratia eos elegiſſet, & quid vellet, & in quibus his vti: hoc dicebat quaſi ſeditionis, & nouitatis eum arguens, & quod nemo alius ipſi crederet pręter illos, & tanquã quoddam eſſet malitiæ inſtrumẽtum: quod arguens Chriſtus, inquit: *Ego palã locutus ſum mundo*. nihil priuatim diſcipulis. *Ego ſemper docui in templo.* Quid ergo? nihil ne ſecreto diſcipulis dixit? Dixit ſanè, ſed non quod illi arbitrabãtur, quod timeret, & ſeditiones ſtrueret: ſed quum aliquando altiora, quàm quæ multitudo capere poſſet, loquebatur. *Quid me interrogas? interroga qui audierunt.* Non arrogãter reſpondet, ſed fretus veritate, quod in principio dicebat: Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum eſt verum: idem & hoc in loco, ex abundantia ſuum vult teſtimonium confirmare. Nam quum de diſcipulis princeps per-

Mat.16.d

Supra.8.b

contaretur, ait: Me de meis rogas? Roga inimicos, insidiatores, qui me ligarunt vt testificentur. Id enim veritatis maximum est argumentum, quum quis inimicos in testimoniũ adducit. Princeps autem quum ita quærendum esset, non quęsiuit: *Sed vnus ex astãtibus ministris dedit ei alapã.* Quid hoc impudentius? Ex horrescat cœlum, contremiscat terra de Christi patientia, & seruorum impudentia. Et quidnam dixerat? Neque vt se excusando ait: Quid me interrogas? sed vt omnem impudẽtię materiam tolleret: & quum percussus esset, & omnia sternere & delere, in sua haberet potestate, loquitur quæ omnẽ feritatem placare facilè potuissent. *Si male loquutus sum* (inquit) *testimonium perhibe de malo.* hoc est, Si me verbo reprehendere potes, ostende: *Sin minus, cur me cædis?* Vides iudicium tumultus, & perturbationis & cõfusionis plenum? Rogauit princeps subdole & dolose, respondit Iesus vt oportuit. Quid dicendum erat, vel cõfutare vel acquiescere? sed neutrum facit. Verùm seruus eum cædit, hoc non iudicium est, sed violentia. Inde neque sic quicquam habentes quod accusarent, mittunt eum ligatum ad Caipham. *Erat autem Petrus stans & calefaciens se.* Pape quo sopore calor ille vehemens Petri contabuerat capto Iesu? Neque post tot mouetur, sed adhuc se calefacit, vt intelligas quàm imbecilla sit humana natura, quum nos deus deserit. Et rogatus iterum negat. *Tunc cognatus serui illius, cuius Petrus auriculam absciderat,* ea re motus ait. *Nónne ego te vidi in horto?* Neque hortus, neque immẽsus amor, quem Iesus illic ostenderat, verborum eius Petrum admonuit, sed omnia formidine exciderunt. Sed cur euangelistæ omnes in hoc concordarunt? Non vt discipulum accusarẽt, sed erudirent quantum mali sit non omnia deo committere, sed sibiipsi confidere. Tu autem admirare magistri curam, & diligẽtiam, quod & captus, & ligatus discipulo cõsulit, intuitu suo iacentem excitãs, & ad lachrymas mouẽs. *Ducunt ergo Iesum à Caipha ad Pilatum.* Factum autem, hoc est, vt iudicum multitudo, vel inuitis veritatem extorqueret. *Erat autem mane.* antequam gallus cantaret, ad Caiphã ducitur, inde ad Pilatum. Quibus verbis ostendit euangelista à media nocte ad mane à Caipha interrogatum, nihil respondisse. Ideo misit eum ad Pilatum, sed illa aliis dimittens, ipse quę secuta sunt, enarrat. Tu autem Iudęorũ stultitiam

titiam considera, qui innocentem armati comprehenderunt. *Non tamen ingrediuntur prætorium ne contaminarentur.* Et quænam quęso contaminatio ingredi prætorium, vbi in iusti pœnas dant? Decimãtes mentam & anethum: at quum iniustè interficiunt, contaminari se non existimant, sed quum ad prætorium veniunt. Sed cur ipsi non interemerunt? Multũ de eorum imperior iam ademptum erat à Romanis: præterea timebant ne à Pilato accusati, pœnas post modum darent. Sed quid significat, vt manducarent Pascha? Atqui Iesus iam id fecerat vna die azymorum: Siue ergo totum Pascha appellat solennitatem, siue quod tunc faciebant. Christus autem pridie cædem suam in parasceue reseruans, quando antiquitus celebratum erat: ipsi autem armati quod non licebat, fundẽtes sanguinem, locũ cauent, Pilatũ aduocant: *Qui egressus ait, Quam accusationem affertis aduersus hominem hunc?* Vides mutationem principatus eorum, & inuidiæ? Quum enim & ligatum, & tãta caterua ad se adductum videret, non tamen manifestæ putauit accusationis indicium, sed interrogat, absurdũ ratus, iudicium eos præsumere, supplicium sibi permittit. Illi autem, *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissimus eum.* O dementiam quid non adducitis in medium quid fecerit, sed obtegitis? Quid non arguitis eum? Ecce quod vbique iustam prædicantes accusationem, nihil tandem afferunt. Annas de doctrina percontatus est, quo audito misit ad Caipham, & ipse deinde ad Pilatum. *Pilatus ait, Quam accusationem affertis contra hunc?* Neque habent quid respõdeant, sed coniectura quadam vtũtur. *Tum Pilatus, Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt Iudæi: Nobis nõ licet interficere quenquã.* (Hoc dixerunt,) *vt sermo Iesus impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus.* Et quomodo hoc significabant? Non licet nobis interficere quenquam: aut dicit Euangelista, quoniam non pro Iudæis tantùm, sed & pro gẽtibus erat moriturus: vel quod crucifigere eis non licebat. Quod si dicunt non licere interimere, eo tempore intelligendum est: nam quod interemerunt & alia morte, argumento est. Stephanus lapidatus, sed crucifigere eum desiderabant, vt mortis genus iactarent. Pilatus autem ad euitandum molestiam, breuibus Iesum interrogat, *Tu es rex Iudæorum? Respondit Iesus: A temetipso hoc*

Mat.23. & Luca 11.f

dicis, an alij dixerūt tibi de me? Cur hoc interroga Christus? Vt prauum Iudæorum animum detegeret. Audierat enim hoc à multis Pilatus: nam quum illi nihil accusare possent, ne longa fieret discussio, quod semper in primis accusabatut, id nunc Pilatus percontatur. Nam quum dixisset Iudæis, Secundum legem vestram iudicate eum: vt ostenderent non esse in Iudæos tantum peccatum, non licere sibi dicunt. Non enim legi nostræ, sed communi crimini obnoxius est, quod intelligens Pilatus, vt experiretur, roga, Tu es rex Iudæorū? Non ergo quod nesciret Christus interrogat, sed vt ipse Pilatus Iudæos accusaret, alij dixerunt tibi? Quod Pilatus indicans ait: *Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pōtifices tui tradiderunt te mihi, quid fecisti?* Hic se excusare voluit: inde quum dixisset, Tu es rex? Arguens eum Iesus, hoc, inquit, audisti à Iudæis? Qua gratia non diligenter rem ipsam inquiris? Dixerunt me malorum authorem? percontare quid mali fecerim, sed hoc non facis, simpliciter causas struis. *A teipso hoc dicis, an aliunde?* Quo audito Pilatus, quid statim respondeat ignarus. Tradiderunt te mihi, inquit, oportet vt te quid feceris interrogem. Tum Iesus. *Regnum meum non est de hoc mundo.* Erigit Pilatum, vt non multum ad eorum comparationem malum, & vult ostendere se non purum hominem, sed deum & dei filium esse inquiens. *Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudæis.* Quod vt Pilatus intuebatur, tollit tyrānidis, videlicet, suspicionem. An non est mundi huius Christi regnum? Quídni? Quomodo, inquit, non esse? Nō quod hoc etiam nō possideat, sed quod in cœlo habeat imperium, non humanum, sed longè maius atque prẹstantius: quod si ita est, quomodo captus est sponte se tradens? Quod non tacet, sed si ex hoc mundo essem, inquit, ministri mei decertarent, vt non traderer. Ostendit in hoc loco regni nostri imbecillitatem, quod in seruis habeat potestatem, supernum autem regnum sibiipsi sufficiēs est, & nullius indiget, Hinc hæretici ansam inueniunt alienum eum ab opifice esse. Quid ergo quū dicit, In propria venit? quid cùm, Non sunt de mundo, sicut ego non sum
Supra.1.a de hoc mundo? Sic & regnum suum dicit hinc nō esse, non
Ibid.17.b quod mundum prouidentia, ac protectione sua priuet, sed vt dixi, neque humanum, neque caducum esse demonstret.

Quid

Quid ergo Pilatus? *Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis, quia rex sum. Ego in hoc natus sum.* Si ergo rex natus est, & alia omnia nata sunt, & nihil habet quod acceperit, itaque quum audis, Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere, nihil aliud quàm generationem arbitreris, & in aliis similiter. *Et ad hoc veni, vt testimoniũ perhibeam veritati.* Hoc est, vt hoc ipsum dicam, faciã & persuadeam omnibus. Tu autem homo hæc audiens, & videns dominum tuum ligatum & circuntractum, noli præsentia quicquam reputare. Nónne perabsurdum & indignum est si Christus propter te ea sustinuit, tu ne verba quidem sæpenumero perpeti possis? Ille insputus est, tu te vestibus ornas & annulis: & si non apud homines laudaris, miseram te vitam viuere arbitraris. Christus opprobriis & maledictis afficitur, ad derisum alapis cæditur: tu ab omnibus laudem captas, & non fers opprobria Christi. Nónne audis Paulum dicentem, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi? Si quis te maledictis prosequitur, recordare domini tui, quem ad derisum adorabant, & verbis & re distrahebant, & irridebant: ipse verò non modò non vltus est, sed beneficiis, & summa humanitate & clementia affecit. Hunc nos imitemur, ita poterimus omni ignominia liberari. Non enim qui iniuriatur, sed qui paruo animo iniuriis dolet, is iniurias confirmat, & irritat iniuriantem. Si non ægrè eas ferres, non afficereris iniuria. Non enim ab inferentibus, sed ab accipientibus fit vt graues sint. Quid tandem doles, si iniuria te offendit, tanto minus tibi dolendum est, imò illi magis misereri oporteret: sin iure, tanto æquiori animo tolerandum. Quemadmodum enim si quis te pauperem, vt diuitem appellaret, laudarétque, nihil ad te illæ laudes, sed potius in risum verterentur: ita si quis falsò calumniaretur, nihil id ad te. Quod si te conscientia reprehẽdit, nulla verba perturbent, sed vitam emenda, hoc in veris reprehẽsionibus dico. Quum autem paupertatem quispiam, aut ignobilitatem arguet, eum ridendum ducas. Non enim dedecori est audienti, sed dicenti, vtpote sapientiam ignoranti, sed quum huiusmodi in multitudine ignorantium veritatem dicunt, intolerabile vulnus efficitur, imò hoc maximè ferẽdum, quum tibi testis sit spectaculum laudantium te atque accipientium, illis lædentibus & exprobrantibus. Non

Supr. 5. d

enim qui vlciſcitur, ſed qui nihil reſpondet, admitationi eſt apud ſapiẽtes. Quod ſi pręſentes ſtulti ſunt, propterea maximè eos rideas, & theatro cœleſti congratulare: illic enim omnes te laudabunt, tibi plaudent, te accipient. Siquidem vnus angelus toti mundo conferri poteſt. Et quid angelos dico, quando ipſe te dominus laudabit? His cogitationibus nos exerceamus: neque enim crimini dandum eſt, ſi quis lęditur ſilet: ſed contra, ſi vlciſcitur. Nam ſi crimen eſſet, non vtique dixiſſet Chriſtus: Si quis percuſſerit te in dexteram

Mat. 5.f maxillam, præbe illi & alteram. At ſi falſa quis dixerit, ei miſereamur, quod ſibi accuſatiuum ſuppliciũ adſtruit, neq; ſcripturas legere dignus eſt. Peccatori enim, inquit, deus, vt quid tu enarras iuſtificationes meas? Sedens contra fratrem

Luc. 18. b tuum calumniaris, Sin vera dixerit, etiam ſic miſerabilis eſt. Nam & Phariſæus vera locutus, nihil tamen offendit malè audientem, ſed ei profuit: ſe bonis priuauit, ſibi his maledictis naufragium intulit. Itaque vtrinque ille eſt qui offendit: tu autem ſi æquo animo perferes, duplici ratione lucraris, & quia tibi ſilẽtio, & modeſtia deum propitium reddis & materiam accipis vt ex verbis facta emendentur, & gloriam humanam contemnas. Etenim his verbis dolor exoritur, quod multi hominum inhiant opinioni. Sic ſi voluerimus philoſophari, probè intelligemus nihil res humanas eſſe. Diſcamus igitur & vitia noſtra recenſentes, ea tempore corrigamus, & hoc menſe vnum, alio aliud, & ita ſubſequẽtur, meliores efficiamur, & ſic tanquam per gradus quoſdã

Gen. 28. b aſcendentes per ſcalam Iacob ad cœlum perueniemus. Etenim ſcalę illæ mihi per illam viſionem paulatim per virtutes aſcenſum ſignificare videntur, per quam à terra in cœlũ aſcendere nobis licet, non gradibus ſenſibilibus, ſed morum incremento & correctione. Hoc ergo iter, hunc aſcenſum aggrediamur, vt & cœlum, & cœli bona conſequamur, gratia & benignitate Ieſu Chriſti, &c.

HOMILIA LXXXIII.

EX CAP. XVIII.

Co in hoc natus ſum: & ad hoc veni in mundum vt teſtimonium perhibeã veritati. Omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meã. Mirabilis res eſt patientia, quæ tanquam in tranquillo portu animũ cõſtituit, eúmque & ab aduerſis vẽtis, & fluctibus

& fluctibus tempestatum liberum reddit: hác nos Christus cum semper, tum maximè docuit cum iudicatus est: ductus huc, illuc distractus. Etenim apud Anná perquàm mansuete respondis, & cædenti seruo ea dixit, quæ omnem fastum tollere potuissent, & inde ad Caipham, demum ad Pilatum ductus, tota nocte in his consumpta, in omnibus mirá prætulit mansuetudinem, & dicentibus maleficum esse, neque quo eum arguerent habétibus, tacuit tamen: cum de regno interrogatus est, tunc locutus est ad Pilatum, erudiens eum, & ad altiora erigens. Quid autem Pilatus illis præsentibus Iesum non interrogat, sed prætorium ingreditur? Magnam quandam de eo habebat opinionem, & sine alicuius tumultu omnia ab eo intelligere volebat, Roganti autem, Quid fecisti? nihil ad hoc respódit Iesus, sed ad id quod valde cupiebat Pilatus, hoc est de regno suo, inquiens: Regnum meũ non est de hoc mundo quasi dicat, Rex sum: non tamen qualem arbitraris, sed longè præstantior. Hinc ostendit, nihil mali fecisse: vt etiam cũ prosequitur, In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati: inde cum inquit, Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam: allicit eum, vt aures his adhibeat. Si quis enim verus est, inquit, & amat veritaté, sanè me audiet, Hoc pacto eum paucis verbis allicit, vt petat, *Quid est veritas?* Sed primum rei ipsi instat. Rogauit autem, quoniam tempus id postulabat, tunc eum è Iudæorum manibus eripere cogitabat: ideo exiuit, aítque: *Ego nullam in eo inuenio causam.* Et considera quam prudenter: non dixi, si errauit, & dignus est morte, solennitati eum condonatæ: sed primum omnino excusat, inde ex abundantia rogat, si nolint aliter innocentem dimittere, saltem vt nocentem tempori cõdonent: ideo subdidit, *Est autem consuetudo vobis, vt vnum dimittam in Pascha.* Inde verecunde, *Vultis ergo, inquit, dimittam vobis regem Iudæorum? Clamabant omnes, dicentes: Non hunc, sed Barrabam.* O mentem scelestam, similes sui petunt. Scelestum dimitti, insontem puniri iubent. Hic etiam eis antiquitus mos fuerat. Tu autem in omnibus considera domini benignitatem. *Tunc flagellauit eum Pilatus.* Fortasse vt ita sedato Iudæorum furore, inde eum dimitteret. Cum enim prius eum liberare voluisset, in hoc eis satisfacere arbitratus est, si verberaret, & quæ tũc facta sunt in eum, fieri per-

Hic sup. a

mitteret: vt purpurea veste circundaretur, & corona spinea eius capiti imponerent: ideo ita coronatum ad Iudæos eduxit, vt ea ignominia eorum iram & furorem aliquantulum sedaret. Et quomodo milites hæc faciebant, siquidem non præceperat Pilatus? Ad Iudæorum gratiam. Neque enim noctu à Pilato iussi cum Iuda profecti sunt, sed pecunia à Iudæis allecti omnia audebant. At Iesus in his omnibus tacebat. Tu autem non solum hæc verba audias, sed in animo perpetuo serues velim, & cum orbis terrarum, & angelorum regem à militibus irrisum, & verbis & re ignominia affectum, & omnia æquo animo tolerantem videris, eum re ipsa imitare. Cum enim dixisset Pilatus, Regem Iudæorũ: ad deridendum vt regem induerunt. *Hoc pacto eduxit eum Pilatus, inquiens: Nullã in eo causam inuenio.* Exiuit Iesus spinis coronatus, non tamen Iudæorum ira sedata est, sed clamabant: *Crucifige, crucifige eum.* Videns Pilatus omnia frustra tentari, *Accipite, inquit, eum vos, & crucifigite.* Quibus verbis constat, ad eorum cohibendum furorem illa fieri permisisse. Ego, inquit, nullã in eo causam inuenio. Animaduerte quot modis iudex Iesum excusat, sed nihil canes illos mouebat. Illud enim verbum, Accipite & crucifigite: indignantis est, & momentis vt ipsi rem non permissam patrarent. Ipsi duxerãt eum, vt præsidiis iudicio damnaretur: contra autem contigit, vt potius sententia eius absolueretur: quod veriti: *Nos legem habemus, inquiunt, & secundũ legem nostram debet mori: quia filium dei se fecit:* Quomodo ergo dicente præside, Accipite eum, & secundum legem vestram iudicate eum: dixerunt sibi non licere quenquam interficere, nunc legem afferunt, quod mori debeat? Et considera accusationem, Filium dei se fecit: hoc crimini dandum est? Dic quæso, quid mirum, vt quid dei opera facit, si se dei filium nuncupet? Quid Christus? *Nihil respondet,* Implens propheticum illud, quod non aperuit os suum. In humilitate sua iudicium eius ablatum est. Tum Pilatus, cum audiret quod se dei filium faceret: ne id verum esset, & contra legem facere putaretur, formidauit Iudæi cum id re & verbis intelligerent, non sunt perterriti, sed interimunt quem adorare debuissent. Ideo Pilatus trepidus, aliis omissis, an esset Christus interrogat, cui Iesus non respondit. Nam cum audisset, in hoc natus sum, & ad hoc veni, & regnum meum

Esa.35.e

meum non est de hoc mundo: & propterea eum absoluere debuisset, obtemperauit tamen furori Iudæorum, qui cum nihil amplius quod criminarentur haberent, ad publicum crimen confugiunt, dicentes: *Omnis qui se regem facit, contradicit Cæsari.* Inquirendum igitur diligenter, an tyrannidem affectaret, & regno Cęsarē depellere tentaret: sed non inuestigat diligenter, ideo nihil ei respondet, cum sciret frustra omnia. Pręterea rebus testimonium perhibentibus, noluit verbis conuincere, neque excusationem adducere, ostēdens sponte ad hoc venisse. Cum taceret, inquit Pilatus: *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te?* Vides quomodo seipsum condemnauit? Si in tua potestate est, quare insontem non dimittis? Cum ergo contra se sententiam tulisset, inquit Iesus. *Qui tradidit me tibi, maius peccatū habet.* Indicans ipsum quoque reum esse criminis. Et vt tumorem eius deprimeret, *Non haberes potestatem, nisi tibi datum esset desuper.* Ex quo significat; non simpliciter, & vt res plurimum solent, sed mysticè euenisse. Sed ne ea particula, Nisi esset tibi datum desuper: nullo ipsi crimini adscribendum duceres, ideo inquit, Maius peccatum habet, qui tradidit me tibi. Atqui si datum erat, neque hic, neque illi rei erant criminis: frustra hæc dicis. Hoc verbum. Datum: in hoc loco permissum est: quasi diceret, permisit hæc fieri, non tamen propterea vos nō accusandi. Perterruit eum verbis, & manifestam attulit excusationem. *Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris:* Cum enim à sua lege crimina non proficerent, malignè externum adducunt dicentes: Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari. Et quod tyrannidis argumentum? Vnde hoc potest ostendit? A purpura, à diademate, ab ornatu, à satellitibus? Nónne solus semper cum duodecim discipulis ambulabat, & vilibus vtebatur cibis vestibus, domo? Sed ô impudentiam, ô intempestiuam formidinem. Pilatus enim iam periclitari arbitratus, si id negligeret, egreditur vt rem inquirat. Hoc enim significat, cū sedisset dicit, & nulla habita quæstione, tradidit eum: se eis persuadere existimans, quod apparet, cum inquit, *Ecce rex vester. Et cum illi dixissent, Crucifige eum: iterum ait, Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices: Non habemus regem nisi Cæsarem.* Sponte se reos professi sunt, ideo

& deus tradidit, quando ipsi primi prouidentia & prote-ctione ipsius se subtraxerunt: & cum vno ore regnum ab-negassent, permisit suis ipsorum sentétiis eos decidere. At-qui ea verba omné iram sedare iam debuissent, sed timue-rũt, ne dimissis iterum plebem alliceret: quod ne eueniret, omnia conabantur. Graue enim quiddam est ambitio, gra-ue, inquam, & quæ animá perdere valeat, cuius gratia nun-quam audiebant, Pilatus quidem solo verbo voluit eum di mittere, hi perstant dicentes, Crucifige. Et cur tantopere hanc eius mortem affectabant? Quid ignominiosa erat ve-riti ergo ne eius postmodum memoria seruaretur, hác mor-tem elegerunt, nescij quod cum impeditur, magis apparet veritas. Nam quod hoc formidarent, audi quid dicant: Nos audiuimus, quia seductor ille dixit, post tres dies resurgam. Idcirco omnibus modis admittebantur: vt posteris esset abominabilis. Et identidem clamabant, Crucifige. Erat tur-ba incomposita, & à principibus corrupta, Nos autem non modo hæc legamus, seu animo recondamus: hoc est, co-ronam spineam, vestimentum, arundinem, alapas, sputa, ir-risiones, quæ frequenter mente repetita satis omnem iram sedare poterunt: & si ludibrio erimus, si quid iniuste patie-
Supr. 13. b mur, frequenter dicamus, Non est seruus maior domino
Ibidé 8. f suo: & allatrantium Iudæorum verba nobis subeant, cum
Matt. 12. dixerunt, Dæmonium labes, & Samaritanus es, & in Beel-
& Luce. zebub principe dæmoniorum eiicies dæmonia, Et ideo hæc
11. b omnia pertulit, vt eius vestigia imitemur, & maledicta per-feramus, quę ipse grauissima non solum pertulit, sed omnia fecit, vt ipsos illatores saluos faceret, & ad eorum salutem
Acto. 3. c Apostolos misit. Audis eos dicentes: Scimus, ignoranter fe-cistis: vt ad pœnitentiam adducerent: hæc nos imitemur, nihil enim adeò deum placat, vt inimicorum dilectio, & cu-ra eis beneficiendi. Cum quis te persequitur, non ipsum, sed dæmoné instigantem considera, & aduersus illum iram seda, & miserere quod ita à diabolo irritetur, à quo sibi mendaciũ oritur, multò magis & iniusta ira. Nó sunt Chri-stianorum maledicta, nam qui flere iubetur, & qui audit,
Luc. 6. d Væ vobis qui ridetis: inde maledicit, insectatur, furit: non ipse contra maledictis, sed lachrymis prosequendus est. Ná & Christus Iudæ misertus est, qui nobis re ipsa in omnibus imitandus est: quod nisi fecerimus, frustra nati sumus, vel ad ma-

ad malũ potius. Neque enim fides sufficiens est ad regnum consequendũ, sed magis perperam viuentes condemnabit. Qui enim nouit volũtatem domini sui: & nõ facit, multum vapulabit. Et iterum: Si non venissem, inquit, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent. Quam ergo habebimus excusationem, cum penetralia ingredi dignati recusauerimus, & cõmunicantes mysteria gentilibus eorum ignaris peiores inueniamur? Si illi ob inanem gloriam, tantam præ se tulerunt sapientiam: longè magis nos decet, vt deo placeamus, virtutibus inuigilare. Illi nonnunquã suam contempserunt animam, & filios dæmonum insania bellis deuouerunt: nos neque pecuniam propter Christũ cõtẽmnimus, non iram ponimus, sed inflamur, & febricitantiũ more incendimur. Et quemadmodum illi morbo vexati, ita & nos affectu distracti, iram, auaritiam, reliquas cupiditates sistere, nunquam possumus. Ideo erubesco simul atque obstupesco, cum multos gentilium pecuniarum cõtemptores, nos insanientes videam. Quod si qui etiam nostrorum eas contẽnunt, aliis affectibus, furore, videlicet, & inuidia consumũtur. Difficile sanè est verã sapientiam inuenire. Quanam gratia? Remedia scripturarum negligimus, neque contritione, fletu & planctu eis attendimus: sed simpliciter & inconsiderate, si quando, ad legendũ adducimur: propterea cum graue seculariũ rerum onus incumbit, omnia inundat, & si quid profecimus, aufert. Neq; enim si quis vulnus acceperit, & medicinam imposuerit, non diligenter alligabit, sed decidere permittet: neque aqua, puluerem, & alia vulneri contraria non cauebit, ne grauius malum sequatur: nõ medicinæ, sed propriȩ desidiæ culpa hoc nobis accidere solet, cum diuinis sermonibus parum, secularibus semper attendimus: ita semen omne suffocatur, fructus nullus prouenit. Quod ne accidat, in cœlũ paululum suspiciamus, mortuorum monumenta & tumulos consideremus, & nos eundem exitum manere, eandem migrandi necessitatem, nonnunquam ante vesperum imminere in mẽtem veniat. Præparemur ergo huic profectioni. Multo nobis viatico opus est, nã & tumultus labor, multus ȩstus, magna solitudo peragranda est. Nullum est diuersorum, neque forum vbi nobis necessaria comparare posimus, nisi hinc omnia nobiscũ auferamus. Audi quid dicant virgines, Ite ad vendentes: &

Ibid. 11. b
Supr. 13. d
Mat. 25. a

Luc. 16. g euntes, non inuenerunt. Audi Abraham: Chaos est inter
Eze. 14. nos & vos. Audi Ezechielē de die illo: Noë, Daniel, & Iob
c. filios suos non liberabunt. Sed hoc vtinam nos non audiamus verba: sed accipientes hinc quæ ad æternam vitam nobis sufficiant viatica, cum fiducia videamus dominum nostrum Iesum Christum, cū patri simul & spiritui sancto sit gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXXIIII.

EX CAP. XIX.

Tunc ergo tradidit eis illum, vt crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum & eduxerunt, & baiulās sibi crucem, exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locus. Fœlicitates facile improuidos deiicere & prosternere assolēt, ita & Iudęi & principio, diuino freti auxilio legem regni gentium quærebant, & in
Num. 11. b eremo post manna ceparū recordabuntur, itidē & hic, Christi regnum recusantes, Cæsaris implorabant, ideo in regem secundum sententiā suam inciderunt. Quod cū audisset Pilatus, tradidit eum vt crucifigeretur, & quàm iniustissime. Erat enim inuestigādum, an regnū affectasset, sed solo metu tulit sententiam: quod ne committeret, Christus eum ad-
Supr. 18. g monuerat, inquiens: Regnum meum non est de hoc mundo, sed præsentibus omnibus addictus, nihil magnum sapere voluit, quanuis vxoris somnium eum perterrere debuis-
Mat. 27. b set, sed nullo horum factus est melior. Neque cœlum suspexit, sed tradidit eum. Et ei crucem tanquam reo imposuerūt lignum delegerunt: neque figuram considerarunt. Etenim
Gene. 22. b Isaac ligna portauit, sed tunc in patris voluntate tantū constitit. Figura enim erat, nunc res secuta est, quia veritas. Et exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ locus. Vbi quidem dicunt Adam & mortuum, & sepultū esse: & Iesum vbi mors dominata est, ibidem trophæum erexisse hoc est crucem, quam tulit contra mortis tyrannidem. Et quemadmodum victores, Ita Iesus victoriæ signa humeris tulit. Quid enim, si id alio animo fecerunt Iudæi? Crucifigunt autem eum cum latronibus. Inuiti etiam in hoc prophetiam implentes. Quæ enim illi ad ignominiam faciebant, his veritas implebatur, vt intelligas quanta eorum vis. Hoc nanque antiqui-
Esa. 53. d tus propheta prædixerat: Quoc cum iniquis reputatus est.

Voluit

Voluit dæmon rem ipſam obtegere, non tamē voluit. Crucifixi ſunt tres, claruit vnus Ieſus: vt intelligas eius virtute omnia prouenisse, atque tribus crucifixis miracula patuerūt nemo tamen vllam alteri latronum attribuit, ſed ſolo Ieſu: ita diaboli inſidiæ irritæ factæ ſunt, & in eius caput omnimodo irruerunt, nam ex duobus vnus ſaluus factus eſt. Nō ſolum igitur crucifixi gloriam nō offendit, ſed non parum auxit: neque enim nimius fuit in cruce latronem conuerti, & paradiſum intrare, quàm petras collidi. *Scripſit autem & titulum Pilatus.* cum & Iudæos vlciſceretur, tum vt Chriſtum excuſaret. Nam cum tāquam prauum tradidiſſent, & ſententiam hanc latronum ſocietate confirmare vellent, ne quis iam turpem mortis notam inurere, & tāquam malum, & perditum eum accuſare poſſet, vt calumniantium os obſtrueret, in regem ſuum inſurrexiſſe denunciat, & tanquam trophæo cuipiam literas inſculpſit, clara voce & victoriam & regnum profitentes quanuis non perfecte. Neque hoc vna lingua, ſed demōſtrauit. Cum credibile eſſet multas ad feſtum nationes conueniſſe, ne quis excuſationem ignoraret, linguis omnibus Iudæorum immanitas notata eſt. Hoc autem ægre ferebant Iudæi. Atqui quid hoc vobis nocebat? Nihil. Nam ſi mortalis erat & imbecillis, & moriturus, quid ſcripturam timuiſtis quod eſſet rex Iudæorum? Et quid dicunt, vt ſcriberet, Quia ipſe dixit? eius fuiſſet temeritati & iactantiæ adſcribendum. Non tamen Pilatus mutatus eſt, ſed perſtitit in ſententia. Non parua in hoc diſpenſatio, ſed hinc pendet. Cum enim poſt modum defoſſum eſſet lignum crucis, nulla de eo cura ſuſcepta, cum & fideles timerent, & aliis vacarent, contigit vt diu poſt perquireretur, & cum tres cruces inuentæ eſſent, par eſt, & quia media erat, & propter titulum domini crucem agnitam: nam latronum cruces titulum non habebant. *Milites autem diuiſerunt Ieſu veſtimenta, ſed non tunicam.* Ecce quomodo ſemper malefaciendo prophetias implent. Nam & hoc prædictum fuerat. Atqui erant tres crucifixi, ſed prophetiæ in Ieſu implebantur. Quare enim non idem in aliis fecerant? Tu autem prophetiæ certitudinem conſiderà, non enim quod partiti ſint tantum, ſed quod nō ſint partiti prædixit. Nam veſtimenta partiti ſunt, non autem tunicam, ſed ſortem ſuper ea iecerunt. Quod autē dixit, *Deſuper contextam.* *Pſal. 21.c*

non ſimpliciter ponitur, ſed alij allegoriam id ſignificare dicunt, quod non ſimpliciter homo eſſet crucifixus, ſed deſuper habuerit diuinitatem. Alij dicunt per illud genus veſtis, Euangeliſtam hiſtoriam narrare, nam in palæſtina ex duobus panis veſtes contexunt, quod ſignificans Ioannes, inquit, Deſuper contextam. Quod mihi dicere videtur, vt
*vtilitatē veſtimentorum * vilitatem oſtēderet, nam quemadmodum in aliis omnibus: ita in habitu vilem ſpeciem præferebat, & milites hæc faciebant. Ipſe autem crucifixus matrem ſuam diſcipulo commendat erudiens nos ad vltimum vſque ſpiritum parentum curam habendam, Cum intempeſtiue ab ea appellatus eſt inquit, Quid mihi & tibi mulier? Et ali-
Supra.2.c bi. Quæ eſt mater mea? Hic immenſam charitatem oſten-
Mat.13.d dit, & cōmendat eam diſcipulo, quem diligebat. Iterum nomen ſuum modeſte ſubticet Ioannes, nam ſi ſe iactare voluiſſet, quamobrē diligeretur, expoſuiſſet. Credibile enim eſt magnam eſſe & admirādam. Qua autē gratia nihil aliud dicit Ioanni, neque eum conſolatur? Quod intempeſtiuum erat, præterea non paruo eum honore his verbis afficiebat, neque paruum præſentiæ ſuæ præmiū capiebat. Tu autem conſidera, quomodo crucifixus omnia ſine aliqua perturbatione tranſegit, diſcipulo matrem commēdauit, prophetias impleuit, latroni ſpem bonam dedit. Atqui antequam crucifigeretur, ſudauit, perturbatus eſt, timuit. Quid hoc ſibi vult? Nihil dubij nihil non manifeſtū, illic enim naturę imbecillitas, hic poteſtas demōſtrata eſt. Præterea his nos duobus admonet, vt licet ante malis perturbemur, non tamen abſtinendum eſt, quin ea ſubeamus, & cum in certamen diſcendimus omnia facilia & leuia putāda ſunt: nolimus ergo mortem formidare. Inſitus eſt animæ naturaliter viuendi amor, ſed in nobis eſt, vel vinculum ſoluere & eam minuere cupiditatem, vel ligare, & vehementiorē efficere, quemadmodū enim nobis deſideriū ineſt coitus: cum autem philoſophamur his cohibemus, ita & in vita accidit. Nam ſicut ad ſeruandam prolis ſucceſsionem, deus procreandi cupiditatem hominibus indidit, non tamen prohibens altiorē continentiæ viam: ita & vitæ nobis inſeuit deſiderium, prohibens ne quis ſe interimat, non impediens tamen vt præſentem vitam contemnat. Hæc conſiderantibus, modus ſeruādus eſt, ne ſponte quis ſibi mortem cōſciſcat, etiam ſi innu-
meris

meris vexetur calamitatibus, neque cum deo placuerit eam fugiat & reformidet, sed præsenti animo subeat, & futurã vitam huic præferat. *Stabant autem mulieres crucem.* Et imbecillior sexus tunc fortior apparuit, ita omnia reformauit: Ipse matrem commendans inquit: *Ecce filius tuus.* O honorem quem discipulo tribuit. Cum enim iam abiret, matris curam discipulo reliquit, nam cum par esset, vt pote matrẽ dolere & protectionem quærere merito dilecto cõmendat: cui etiam inquit, *Ecce mater tua.* Hoc dixit, vt dilectione deuincerẽtur: quo cognito, discipulus eam secum adduxit. Sed cur non alius cuiuspiã mulieris meminit cum adessent? admonens quiddã amplius matribus tribuendum. Vt enim cum spiritalia impediunt, parentes ne cognoscendi quidem sunt: ita cũ nihil impediunt, merito omnia his sunt tribuenda, & omnibus præferendi: quia genuerunt, quod educarũt quod innumeras pro ipsis molestias subierũt: ita Marcionis reprimitur impudentia. Nam si non esset secũdum carnem natus, neque matrem habuisset, quam tantopere curaret. *Postea sciens Iesus, quia omnia iam consummata sunt.* hoc est, quæ dispensata erant, vbi demonstrare adnititur nouã hanc mortẽ fuisse, siquidẽ in potestate morientis erat, ne priusquam ipse vellet, & omnia impleta essent, moreretur, ideo dicebat. Potestatẽ habeo ponẽdi animam meam, & potestatem habeo iterũ sumendi eã. Sciens ergo omnia cõsummata ait: *Sitio.* Etiam hoc verbo prophetiam implens. Tu autẽ adstantium prauitatem intellige, nam licet innumeros habeamus inimicos, qui nos grauissime persecuti sint, cum tamen interimi eos videmus, flectimur misericordia: hi verò nil moti, magis efferantur, & irrident, acetúmq; in spongia porrigunt, vt bibat tanquam reus nam propter hoc hyssopũ additur: quo gustato mortuus est, Vides quàm non perturbate, & quam potenter omnia trãsigentẽ? quod & prosequens, ostendit: *Cum omnia consummata essent, inclinato capite.* quod affixum non erat, *tradidit spiritum.* hoc expirauit. Atqui nõ post inclinatum caput expiratur, sed post expirationem caput inclinatur: hic autem cõtra accidit, per quod ostendit eũ Euangelista esse omnium dominum. Iudæi autẽ camelum deuorantes, & culicem excolentes tantum nephas ausi de die consultant. *Quoniam parasceue erat vt non remanerent in cruce corpora sabbato, rogauerunt Pilatum vt fran-*

Sup. 10. d

gerentur eorum crura. Vides quanti ſit veritas? Per ea quæ illi faciunt, prophetia impletur, alia enim ex hoc manifeſtata eſt. *Venerunt ergo milites & aliorum fregerunt crura.* Non Chriſti, ſed ad Iudæorum gratiam conciliandam, latus eius lancea aperuerunt, & mortuo adhuc inſultãt. O peſsimam voluntatem ac ſceleſtiſsimam, noli tamen perturbari dilectiſsime, quæ enim malo illi animo patrati ſunt, veritati cõ

Zach. 1 ſentiebant, prophetia hinc impleta eſt, inquiens: Videbunt in quem transfixerunt. Neque hoc tantum, ſed non credituris fuit fidei argumentum, vt Thomæ, & qui cum eo erant. Ad hæc & arcanum myſterium conſummatum eſt. *Exiuit enim ſanguis & aqua.* Non caſu & ſimpliciter hi fontes ſcatuerierunt, ſed quoniam ex ambobus eccleſia cõſtituta eſt. Sciunt hoc initiati, per aquam enim regenerati, ſanguine & carne nutriti, hinc myſteria ortum habent, vt quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipſo latere hauriens, accedas. *Et qui vidit, teſtimonium perhibuit & verum eſt teſtimonium eius,* Hoc eſt, non aliunde audiui, ſed ipſe affui: & verum eſt teſtimonium, & meritò ſane. Contumelias narrat, non magnũ aliquid & admirabile, vt poſsis quicquam ſuſpicari. Hic hæreticorum os cauet & futura prædicit myſteria, & repoſitum theſaurum cõſiderans, ſuper his quæ euentura erãt, cõſultat, impletur etiam & illa prophe-

Exo. 12 g & Num. 9.b tia: *Os eius non comminuent.* Licét enim de Iudæorum agno hoc dictum ſit, tranſiuit tamen figura illa ad veritatem, & multo magis propterea & prophetæ meminit. Cum enim ſuum attuliſſet teſtimonium, & non videretur fide dignũ adducit Moſen, quod non temere id factum eſt, ſed antiquitus prædictũ, quod os eius non cõminuetur: & per ſe quoque prophetæ fidẽ facit. Hæc dixi, inquit, vt intelligatis cõuenientiã inter figurã & veritatẽ, Vides quantã adhibet diligentiã, vt credatur quod turpe & ignominioſum videbatur? Illudere enim mortuo, quàm ipſum crucis ſupplicium longe peius eſt. Verũtamen hæc dixi, inquit, & magna quidem diligentia, vt credatis. Nemo igitur his fidem non adhibeat, neq; pudore noſtra offendat: quæ enim maxime ignominioſa videntur, hæc ſunt noſtrorum bonorum honeſtiſsima. *Poſthæc autem rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa eo quod eſſet diſcipulus Ieſu.* Non ex duodecim, ſed fortaſſe ex ſeptuaginta. Iam enim putantes ſedatam iram Iudæorum,

ad crucem

ad crucem libere accesserunt, & funus curabant. Accedens ergo ad Pilatum, corpus Iesu rogat, & concessum est : nam cur nõ debuisset? Iuuit autem ipsum & Nicodemus, & magnifice sepeliunt. Adhuc enim de eo tanquam de puro homine opinabantur, & ea ferunt aromata, quæ maxime corpora seruare solẽt quod nihil magnum de Iesu ipsos existimare arguebat, multum tamen amorem prę se ferunt. Sed quare nullus ex duodecim eo accessit? Non Ioannes, non Petrus, nũ alius ex primis? Neque hoc silet discipulus: si Iudæorum metu quis diceret, & hi eodem metu tenebantur: inquit enim discipulum occultũ fuisse propter metum Iudæorum : neque dici posset. quod contemneret, sed timens accedebat. Ioannes autem qui affuerat, & viderat expirantem, hic non affuit? Quid ad hoc dicendum? Mihi videtur nobilissimum fuisse Ioseph, quod ex sepulchro constat, & Pilato erat notus, quare impetrauit & sepeliuit Iesum: non vt reum, sed magnificè secũdum Iudæorum consuetudinẽ, tanquam magnum aliquem, & admirabilem. Cum enim tẽpore vrgerentur, nona enim hora mortuus erat, & dum peterent eum à Pilato, & dum lauarent, iam vespere aduentarat, quo tempore nihil licebat operari, in proximum monumentum posuerunt. Dispensatum est enim, vt in nouo monumento sepeliretur, in quo nemo positus fuerat, ne quis alium resurrexisse arbitraretur, & vt discipuli eo facilè se conferre possent, & quæ fierent in propinquo intuerẽtur, & vt sepulturæ testes, non ipsi tãtum, sed inimici essent. Signaculum enim, & custodes sepulchro impositi sepulturæ erant testimonio. Resurrectionem autem non minus manifestari Christus voluit, quare discipuli multum adnituntur ostendere, quod mortuus sit. Resurrectionem enim omne futurum tempus erat cõfirmaturum. Mors si tunc dubia fuisset, resurrectionis ratio non constaret, neque horum tãtum gratia prope voluit sepeliri, sed ne falso potuisset quispiam furtum insimulare. *Vna autem sabbatorum*, hoc est die dominico, *Cum autẽ tenebræ essent, Maria Magdalena venit mane ad monumentũ, & vidit lapidẽ reuolutum à monumento.* Surrexerat Iesus, & lapide & signis impositis, sed cum hoc manifestari oporteret, post resurrectionem aperuit monumentum, & ita res credita est. Hoc Mariã mouit : maximè nanque magistrum diligebat, postquam sab- *Caput. XX.*

batum præteriit, cessare non potuit: sed cum adhuc essent tenebræ, à loco sibi aliquam quærens consolationem, eo se contulit: & cum videret lapidem reuolutũ, neque intrauit neque introspexit, sed ad discipulos cucurrit ex nimio desiderio. Id enim curabat quã citissime quid de corpore factũ esset intelligere, hoc & cursus, & verba significarunt. *Tulerunt* (inquit) *dominum meum, & nescio vbi posuerũt eum.* Ecce quomodo nondum quicquam de resurrectione certum norat, sed esse ablatum suspicata est, & simpliciter omnia discipulis nunciat, Euangelista autẽ tanta laude mulierẽ non fraudauit, neque sibi dedecori arbitratus est, vt ab ea noctu profecta, primùm hæc intelligerent: hoc pacto semper eius veritas lucet. Quum venisset Maria, & id significasset, audientes illi, ad sepulchrum properant, & videat linteamina posita: quod erat resurrectionis signum. Neque enim si qui corpus abstulissent, illa reliquissent: neque si furati essent, sudariũ inuoluere, & ponere in vnũ locum curassent, sed vt erat corpus, abstulissent: propterea prædixit Ioannes, quod cum multa myrrha esset sepultus, quæ non minus quã pix corpori linteamina conglutinat. Vt quum audieris sudaria in sepulchro relicta, furto abreptũ non arbitreris. nõ enim fur adeò stultus fuisset, vt in supeflua re tantum laborasset. Quanam gratia sudaria dimisit? Quomodo id faciendo latere potuit? Etenim diutius, in eo erat immorandum, & deprehendi potuisset. Cur linteamina posita erant, & sudariũ separatim inuolutum? vt intelligeres non perturbate & festinanter fecisse: ex hoc resurrectionem crediderunt: ideo postmodum apparuit eis Christus, quia non videndo credi derũt. Considera hoc in loco Euangelistæ humilitatẽ, quomodo certitudinẽ resurrectionis Petro manifestãtem dicit: præcedens enim visis linteaminibus positis, nihil amplius perquirit, sed discedit. Ille autẽ feruore quodam ingressus, omnia quęsiuit diligẽter, & amplius vidit: & tunc consolatus est videndo linteamina posita, & sudariũ separatim reuolutum, quod bene diligẽtem arguebat. Tu autem quum audieris nudum dominũ resurrexisse, cessa quęso, ab insana funeris impẽsa. Quid sibi hoc superfluũ vult, & inutile dispendiũ, quod ipsis qui faciunt, plurimum affert detrimẽti, mortuis nullam vtilitatem, vel damnũ potius? Sumptuosa nanque sepultura nonnunquam causa est, vt fures cadauer effodiant,

effodiant, & nudum, & insepultum proiiciāt: sed ô inanem gloriam, quantam etiam in luctu vim, quantam amentiam ostendit? Multi igitur ne id accidat, tenuia scindunt lintea-mina, & multis implent aromatibus, vt duplici ratione inutilia furibus reddantur, ita terrę mādant. Nónne hæc insanientium, nónne furientium sunt, ambitioné prę se ferre, & rursus tollere? Sanè, inquit, vt nulla furādi sit occasio, hæc omnia mollimur. Quid ergo, si nemo furabitur? Nónne tineæ & vermes consument? Et si non hi, nónne tēpus & putredo? Sed esto neque fures, neque vermes, neque tempus, neque aliud quippiam timēdum, sed corpus ad resurrectionem vsque intactum permansurum, & ea omnia noua prę-seruari: quid inde mortuis emolumenti, quum nudū corpus resurgit? Hæc enim hic remanent, nihil illi exanimi conferunt. Sed cur, inquies, id in Christo seruatū est? Meritò sanè. Noli hæc humanis rebus comparare, nam & vnguētum effudit meretrix, & sanctos pedes vnxit. Quod si de hoc dicendum est, Hęc primùm à non intelligētibus resurrectionis rationem facta sunt: ideo inquit, Sicut mos erat Iudæis. *Supr.19.g*
Neque enim ex duodecim hęc fecerant, sed qui non multo Iesum honore prosequuti sunt. Duodecim autē non sic, sed morti, cædibus & periculis pro eo se exposuerunt, qui honor longè maior. *Mat.52.d* Pręterea, vt dixi, de hominibus nobis nūc sermo est: illa autem domino exhibita sunt: & vt intelligas nulli curæ hæc Christo esse inquit enim, Esurientē me vidistis, & dedistis mihi manducare: Sitiētem, & dedistis mihi bibere: Nudum, & induistis me: nō autē mortuum & sepelistis. Quod ego nō vt sepulturā tollam dico, absit: sed luxuriam & superfluā ambitionē. Affectus, inquit, & dolor, & mortui misericordia hæc suadet: nō est misericordia, sed inanis gloria: nam si vis mortui misereri, aliā tibi viam ornandi funeris ostendā, & docebo his mortuum vestibus ornare, quę simul cum eo resurgent, & conspicuū reddent: hę vestes ne tineis corroduntur, neque tēpore consumuntur, neque deripiuntur à furibus. Quæ nam hæ sunt: Eleemosynæ vestis est, quæ resurget. Eleemosyna tanquam signaculū cum eo. His vestibus fulgebūt, qui tunc audient: Esuriētem me vidistis, & dedistis mihi māducare: hæ insignes faciunt, hæ cōspicuos, hę securos. Pręsentia eñ nihil aliud sunt quā tinearum & vermium esca, non tamen sepulturā prohibeo,

dum sit, quisque funus sibi paret, persuadeátque vt indigentibus aliquid relinquat. Nam si reges hæredes scribentes, familiaribus partem relinquunt in puerorũ cautionẽ: quum Christum cohæredem filiis tuis dimittis, intellige quantam tibi & illis concilias beneuolentiam. Hæc sunt funera pulcherrima, hæc & remanentibus, & obeuntibus proficiunt. Si ita sepeliemur, in resurrectione clari apparebimus: quod si curato corpore animam neglexerimus, multa grauia perpetiemur, & multum ridebimur. Non enim parua est ignominia, nudum & inopem virtutũ hinc migrare, neque corpus insepultum proiectum à deo ignominiosum videtur, vt anima tunc carens virtutibus: hãc vestiamus vestibus semper duraturis. Quod si in hac vita neglecimus, saltẽ in morte nobis consulamus, & ex rebus nostris nobis opem ferre per eleemosynam curemus, sic inuicem mutuo auxilio, futurorum fiduciam habere poterimus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritu sancto, in secula seculorũ, Amen. *Acto. 5. f. g*

HOMILIA LXXXV.

EX CAP. XX.

Bierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Procliue est, & ad misericordiam facile muliebre genus· quod dico ne admireris, cur Maria tam amare fleret ad sepulchrum, non autẽ Petrus. Discipuli, inquit, abierunt ad semetipsos, Maria autem stabat ad monumentum. Imbecillis enim natura erat, & de resurrectione nondum norat: quemadmodum illis visis linteaminibus, credentes resurrexisse, spe abierunt bona. Et qua gratia non statim abiit in Galilæam, vt cùm his constituerat ante passionem? Reliquos fortasse expectauit, præterea maximè perturbati erant, hi ergo abierunt, illa autem adhuc perstabat. Multum enim, vt dixi eam consolabatur monumentum. Vidésne vt ad dolorem leniendum se inclinat, & vult locum videre vbi sepultus fuerat Iesus? propterea non paruam inde mercedem accepit: quod enim non viderant discipuli, ipsa prior vidit, sedẽtes angelos vnum ad caput, & vnum ad pedes in albis, plenos splẽdoris & lætitiæ. Nam cùm mulieris mẽs humilis esset,

& rudis, nec ex sudario resurrectionem coniectatur, videt angelos sedentes speciosos, et iam mœrorem deponeret, & consolaretur: sed nihil primum de resurrectione dicũt, sed paulatim ad id docendum veniunt. Vidit eorum splendorem, & supra cõsuetudinem vidit speciem, audiuit commiserantium vocem. Dixerunt enim: *Mulier quid ploras?* Quibus omnibus tanquam apertis ianuis paulatim ad resurrectionem ostendendam venitur, & sessio ipsa ad interrogandum eam adduxit: præferebant enim se rem omnem scire, ideo non simul sedebant. Cum enim non par esset, eam per se ausuram interrogare, ipsi ad rogandum trahunt. Tum illa & feruore quodam, & amore percita. *Tulerunt* (inquit) *dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum.* Quid inquis? Nondum resurrectionem concipis? Vides nondũ animum in altum erexisse? *Hæc cum dixisset, conuersa est retrorsum.* Et quæ nam hæc consequẽtia, cum illos alloqueretur, & nihil adhuc respondissent respicere? Vt sentio, loquente Maria cum Christus repentè appareret, obstupuerunt angeli: & vultu, & motu, & gestu se dominum vidisse significarunt, ideo mulier respexit: illis ergo deus apparuit: Mariæ autem ne primo eam aspectu perterreret, vili & communi specie, hoc vel ex eo constat, quod hortulanus eis visus est. Nam cum adeò humi iaceret, non erat repentè ad alta erigenda, sed paulatim: rogat ergo eam Iesus, *Mulier quid ploras? Quem quæris?* Ostendit se intelligere, quod vellet interrogare, & vt responderet, adduxit, quod mulier intelligens, non amplius Iesum nominat, sed tanquá ille sciret, de quo interrogaret, ait: Si tu sustulisti eum, dicito mihi, vbi posuisti eum, & ego eum tollam. Iterum & positum & sublatum, ac si mortuus esset, dicit, quasi dicat si propter Iudæorum metum tulisti eum, dicito mihi, & ego accipiam. Magnus amor, & beneuolentia mulieris, sed nihil altum cogitat propterea iam non vultu, sed voce se notum facit: quemadmodum enim Iudæis nunc notus, nunc ignotus, etiam præsent erat: ita loquendo cum volebat, cognoscebatur. Et cum Iudæis inquit, Quem quæritis, neque vultu, neque voce notus est, quo ad voluit: quod & nunc contigit. Et nomine eam tantùm appellauit, exprobrans quod de viuo id imaginaretur. Quomodo autem conuersa respondet, si ad ipsum loquebatur? Mihi videtur cum dixisset, Vbi

Sup. 18. *b*

posuisti

posuisti eum: rursum ad angelos respexisse tanquam rogatura; quod obstupuerint, & ab his ad Christum se vocantem, & voce quis esset ostendentem, conuertisse. Cum enim dixit, Maria tunc cognouit: ita non visus, sed vocis fuit cognitio. Quod si quis diceret, Vnde cõstat angelos obstupuisse, & propterea Mariam respexisse? etiam dicet, vnde cõstat tetigisse eum, & procedisse? sed quemadmodum hoc constat, quod dixit, *Noli me tangere*: ita illud, quod conuersa sit. Sed cur inquit: Noli me tangere? Quidam dicunt spiritalem gratiam petere cum eum discipulis dicentem audisset. Si vadam ad patrem rogabo eum, & dabit vobis alium paracletum. Sed quomodo absens hæc audiuit? Præterea longè est à sententia hæc imaginatio. Quomodo petit, cum nondum ad patrem ierit? Quid ergo est? Mihi videtur velle eam adhuc cum eo versari, vt solebat & ex lætitia nihil de eo magnum cogitasse. Siquidem lõgè melior factus erat secundum carnem, quare hac eam sententia abducens, & vt reuerenter se alloquatur admonens: neque enim cum discipulis similiter versari deinceps apparuit: sic & eius mentem erigit, vt reuerẽtius adeat. Nam si dixisset, Noli vt prius ad me accedere, nõ enim eadem sum conditione, neque simul vobiscum conuersaturus sum amplius, elatius & superbius dictum videri potuisset: sed dicendo, *Nondum ascendi ad patrẽ*: Et si lenius, idem tamen significauit. Ostẽdit enim illuc maturare, & cum illuc abiturus, nec amplius cum hominibus conuersaturus esset, non erat eodem quo prius animo aspiciendus. Et quod hic sensus sit, ex sequentibus significatur: addidit enim, *Vade ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad patrem meum, & patrem vestrum: & deum meũ, & deum vestrum.* Atqui non cõtinuo ascensurus erat, sed post quadraginta dies. Quomodo ergo hoc dicit? Vt eius mentem excitaret, & se in cœlum abire persuaderet. Illa autẽ particula, Patrem meum, & patrem vestrum: & deum meum, & deũ vestrum, dispensationem expectat. Ascendere enim carnis est, hæc enim ad eam quæ nihil magnum imaginabatur, loquitur. An aliter noster pater est? Sanè quidem. Nam si aliter iustorum, aliter aliorum hominum deus est, lõgè magis & filij deus est, & noster. Et cũ dixisset, Dic fratribus meis, ne ex hoc æqualem arbitrareris, ostendit differentiam. Ipse enim sessurus erat in throno patris, illi autẽ affuturi. Itaque

Sup. 14. b

licet secundũ carnis substantiam frater noster factus sit, honore tamen multum differt, quãtum autem ne dici quidem potest. *Abiit ergo Maria Magdalenæ, hæc nunciatura discipulis.* Tanti est sedulitas, & tolerantia. Illi autem quare non doluerunt magistri absentiam neque vt antea locuti sunt? Tunc vt morituri desiderio afficiebantur, nunc cum resurrexerit, curerat dolendum? Nunciauit itaque Maria vidisse Iesum, & allocutam, quæ satis eos consolari poterant. Aut cum par esse discipulos id intelligentes, vel nõ credere mulieri, vel si crederẽt, ægre ferre, quod ipsi quoque eũ videre digni nõ fuerint habiti, eis in Galilæa se appariturũ pollicetur & ne propterea ægre ferrẽt, ne diem quidem remoratus est: sed in desiderium trahens, & quod iam scirent resurrexisse, & quod à muliere audierant, desiderantibus, & timentibus, quod desideriũ augebat, vespere illius diei magna cum admiratione adstitit. Et cur hac hora? Quoniã credibile erat eos magis formidare. Sed id mirandum est, quod phantasma eum non sunt suspicati. *Clausis enim foribus, & repente est ingressus*: sed profecto à Maria præmoniti, fidem confirmarant, præterea certa & mansueta specie se eis obstulit. Die autem non venit, vt omnes congregarentur, valde enim timebant nec ostium pulsauit, sed repente adstitit, *Et ostendit latus, & manus*, simul autem & voce fluctuantem animum confirmauit, inquiens: *Pax vobis.* hoc est, nolite perturbari: & verbi ante passionem ad eos habiti meminit, Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Et item: In me pacem habete, in mundo tribulationem habebitis. *Gauisi sunt ergo discipuli, viso domino.* Vides re sermonem domini confirmari? quod enim ante passionem dixerat, Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis: hoc nunc impleuit, per hæc omnia in certissimam eos fidem adduxit: nam cum bellum implacabile cum Iudæis haberent, pacem eis dicit, vt parem bello consolationem afferat. Hoc verbum primum

Roma. 1. a & 1. Cor. 1. a & . Cor. 1. a

post resurrectionem dixit, ideo Paulus semper gratia, inquit, & pax. Mulieribus lætitiam dicit, quia in mœrore erant, & primum lætitiam ceperunt. Vicissim ero viris propter bellum, pacem mulieribus propter mœrorem, lætitiã annunciat & molestias omnes dissoluens, crucis merita colligit, quæ sunt pax: quoniã omnia sublata sunt impedimenta, &

ta, & trophæum clarissimum statuit, & omnia meliora facta sunt: Inde inquit. *Sicut misit me pater, & ego mitto vos.* Nullum habetis impedimentum, & propter ea quę iam facta sunt, & propter meam vos mittentis dignitatem. Quare hoc dicit? Eorum animos erigit, & suam proponit authoritatem, siquidem suum eis relicturus erat ministerium: & cum nondum rogasset patrem, sua eis authoritate potestatem præbet. *Insufflauit enim, & dixit, Accipite spiritum sanctum. Quorũcunque remiseritis peccata, remittẽtur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quemadmodũ enim rex præfectos mittens, vt in carcerem reos intrudant, vt liberent, potestatem præbet: ita Iesus discipulos dimittens, hac munit authoritate. Quomodo ergo, inquit, Nisi ego abiero, ille non veniet: at nunc spiritum dat? Quidam dicunt, nõ dedisse spiritum, sed idoneos ad eum accipiendum per insufflationem reddidisse. Nam si Daniel viso angelo perterritus est, quid illis arcanam illam gratiam accipiendo vsu venisset, nisi prius eos Iesus præparasset? ideo inquiunt: Non dixit, accepistis, sed accipite spiritum sanctum. Non tamen quispiam erraret, si tunc eos potestatem quandam, & gratiam spiritalem accepisse diceret, non tamen vt mortuos suscitarent & virtutes ostenderent, sed vt peccata dimitterent: differentes enim sunt gratiæ spiritus, quare addidit: Quorũcunque remiseritis peccata, remissa sunt: ostendens, quod virtutis genus largiatur. Post quinquaginta autẽ dies, signorum operationem acceperunt, ideo inquit: Accipietis virtutem veniẽtis in vos spiritussancti, & eritis mihi testes: Per signa scilicet. Est enim inenarrabilis spiritus gratia, & multiplex donum. Hoc autem fit, vt intelligas patris, & filij, & spiritussancti vnum donũ, & vnam esse potestatem, quæ enim patris propria, eadem & filij esse & spiritus sancti videtur. Quomodo ergo: Nemo venit ad filium, inquit, nisi pater traxerit eum? Sed hoc filij esse ostenditur. Ego, iuquit, sum via, nemo venit ad patrem, nisi per me, Vide & hoc idem spiritus esse: Nemo potest dicere dominum Iesum Christum, nisi in spiritu sancto. Et iterum Apostolos aliquando à patre, aliquando à filio, aliquádo à spiritu sancto datos ecclesiæ, & diuisiones gratiarum patris, & filij, & spiritus videmus esse communes. Omnia ergo faciamus, vt spiritum sanctum habere possimus: & qui eius gratiam

Marginal notes: Dani. 8.c — Acto.1.c — 1. Co.12.a

assecuti sunt, eos quantauis reuerētia colamus. Magna enim dignitas sacerdotum. Quorumcūque remiseritis, inquit, remissa sunt peccata. Quamobrem Paulus dicebat, Obedite præpositis vestris, & subiacente eis, vt maximum habeatis honorem. Tu enim rem tuam curas, quam si bene ordinaris, nulla tibi alia solicitudo impēdet, Sacerdos si vitam disposuerit, tuā autem non diligenter curauerit, cum impiis in gehennam detrudetur: & nō nunquam non propriis actionibus, sed nostris dānatur, nisi omnia quæ ad se spectāt, efficiat. Cum igitur periculi magnitudinē videatis, multa eos beneuolētia prosequamini: quod & Paulus significauit, dicens: Ipsi peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri: idcirco maximè colendi sunt. Quod si eis insultabitis, neque vestra bene disponetis, Quo ad enim bono & læto animo est gubernator, etiam nautæ securi sunt: sin inuisus his esse cœperit, & molestè ferre, neque itidem vigilare, neque artem exercere poterit, & inuitus molestúsque, multis eos malis afficiet: ita & sacerdos si debitum à nobis cultum sibi præstare viderit, rectè nos gubernare poterit: si afficietis morte manus eius debilitantes, simul vobiscū fluctibus, etiam si maximi animi sit obiicientis. Intellige quid de Iudæis inquit Christus: Super cathedram Mosi sedebāt scribæ & Pharisæi omnia quęcunque dixerint vobis, facite. Nunc non est dicendum, super cathedram Mosi, sed super cathedram Christi sederunt sacerdotes. Eius enim acceperunt doctrinam. Quare Paulus inquit: pro Christo legatione fungimur, tanquam Christo exhortāte per nos. Nónne videtis seculi principibus omnes subesse, & sæpe genere, vita, & prudentia potioribus deteriores præponi? Nihilominus principis, qui eos præposuit reuerentiam, nihil quales illi sint cogitant. Quod si homo aliquem constituerit, tantus subit metus, si deus quem cōstituit despicimus, maledicimus, innumeris afficimus contumeliis: & cum fratres nostros iudicare prohibeamur, cōtra sacerdotes linguam acuimus. Quanam hæc digna excusatione, cum in oculo trabem non videmus, festucam in proximi oculo acrius censemus? Nescis grauius te tibi iudicium præscribere, cum ita alium iudicas? Hæc dico, nō quod indignos ad sacerdotium assumi probem, sed miserescens, & lachrymans. Nō enim propterea à subitis iudicādi sunt, etiā si malè & vitiose viuant.

Hebr. 13. c — *Mat. 23. a* — *2. Cor. 5. d* — *Matt. 7. a & Lu. 9. f*

Tu

Tu autem ſi tibi conſules, his quę illis commiſſa ſunt offendes. Nam ſi aſinum loqui fecit, & per vatem benedictiones ſpiritales largitus eſt, & in muto ore, & lingua immũda Balaam, propter offendentes Iudęos operatus eſt: multò magis propter vos fideles, etiam ſi praui ſint ſacerdotes, deus omnia per eos perficiet, & mittet ſpiritum ſanctum: neque enim pura mens propterea propriã puritaté amittit, ſed gratia omnia operatur. Omnia enim, inquit, vos, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cæphas. Quicquid enim conatur ſacerdos, ſolius dei donum eſt: & vbi humanam exercet ſapientiã minor illius gratia apparet. Neque hoc dico, vt pigrius viuamus, ſed ne pigre qui vobis præpoſiti ſunt viuẽtibus, vos his commiſsis aliquando malo vobis comparetis. Et quid ſacerdotes dico? Neque angelus, neque archangelus quicquã in his quę à deo data ſunt efficere poteſt: ſed pater, & filius, & ſpiritus ſanctus omnia facit. Sacerdos & linguam, & manus præbet: neque enim iuſtum eſt, propter alius malitiam ad ſalutem noſtrã accedentes offendi. Quibus omnibus conſideratis, & deum timeamus, & eius ſacerdotes maiorem in modum veneremur, vt & noſtris operibus, & illis honore exibito à deo multam accipiamus remunerationé gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Num. 22. c & ſequen.

1. Cor. 3. b

HOMILIA LXXXVI.

EX CAP. XX.

Homas autem ex duodecim vnus, qui dicitur Didymus, non erat cũ eis quando venit Ieſus. Dixerunt ergo ei alij diſcipuli: Vidimus dominum. Ille autem dixit eis. Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meũ in locum clauorum, & mittam manum meã in latus eius, non credã. Et poſt dies octo iterum erãt diſcipuli eius intus, & Thomas cũ eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit eis, Pax vobis, &c. Quemadmodum ſimpliciter, & vt cõtingit, credere facilitatis eſt: ita præter modum inquirere, & inueſtigare craſsiſsimæ mentis, ideo Thomas accuſatur. Dicentibus enim Apoſtolis: Vidimus dominum, non tantum non credidit illis quantum rei tanquam impoſsibili diſsidẽns quod ſcilicet reſurrexerit. Non enim dixit, non credo

ſed, niſi mittam digitum in locum clauorum, non credam: At quomodo aliis omnibus congregatis, ipſe ſolus abfuit? Credibile eſt ex fuga nondum rediiſſe. Tu autem quum diſcipulum non credentem videas, conſidera domini clementiam quomodo pro vna etiam anima vulnera ſua oſtendit, & vt vnum ſaluũ faceret, apparuit: & quum craſsioris eſſet ingenij, à craſsiſsimo ſenſuum fidem ſibi quærit. Neque enim oculis credebat, quippe qui non tantum dixit, niſi videro: ſed, niſi manum mittam, ne imaginatio putaretur nam diſcipuli hæc nunciando, & ipſe pollicendo maiorem ſibi fidem comparabant. Veruntamen quum amplius quæreret, neque his eum priuauit Chriſtus. Et qua gratia ei continuò non apparuit, ſed poſt dies octo? Vt interea à diſcipulis edoctum, iiſdem auditis in maius traheretur deſiderium, & magis in fide cõfirmaretur. Vnde autem intellexerat latus perforatum? Ex diſcipulis, Cur alterum credidit, alterum non credidit? Quia hoc mirabilius erat. Et conſidera quàm verè loquantur diſcipuli, quoniam neque ſua, neque aliorum vitia abſcõdunt, ſed quàm veriſsimè ſcribunt. Adſtitit ergo iterum Ieſus, neque ab illo rogari expectat, neque quicquam tale audire: ſed nihil eo dicente, ipſe Ieſus primum eius ſatisfecit deſiderio, oſtendens ſuperioribus diſcipulorum verbis affuiſſe: iiſdem enim vſus eſt, & acrius caſtigando, & ad futura erudiendo. Nam quum dixiſſet ei: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas: & affer manum tuam, & immitte in latus meum:* ſubdidit, *Et noli eſſe incredulus, ſed fidelis*. Vides ex incredulitate dubitare? Sed antequam ſpiritum acciperent, eo autem accepto, perfecti euaſerunt: neque in hoc tantum reprehendit, ſed in ſequentibus. Quum enim ille certior factus ad ſe rediit, & dixit: *Dominus meus & deus meus*, (inquit:) *Quia vidiſti me Thoma, credidiſti beati qui non viderunt, & crediderunt*. Hoc enim
Heb. 11. a fidei eſt accipere quæ non videntur. Eſt enim fides ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentũ non apparentium. Hic autem non ſolum diſcipulos laudat, ſed & qui poſt illos credituri erant. Atqui inquies, diſcipuli viderunt nihil quæſiuerunt, ſed ex ſudario ſtatim reſurrectioni priuſquam corpus intuerentur, vere crediderunt. Cum ergo quiſpiam dicit. Vellem illis fuiſſe temporibus, & Chriſtũ miracula facientem vidiſſe, intelligat beatos, qui nõ viderunt, & crediderunt.

derunt. Dignum autẽ dubitatione est quomodo corpus incorruptibile formã clauorũ acceperit, & mortali manu tangi potuerit, sed hoc te nõ perturbet, hoc enim permissionis fuit. Corpus enim tam tenue & leue, vt clausis ianuis ingrederetur, omni crassitudine carebat, sed vt resurrectio crederetur, talem se exhibuit, & vt ipsum crucifixum fuisse, & neminẽ alium pro eo resurrexisse intelligas, propterea cum signis crucis resurrexit: & manducauit, quod resurrectionis signũ Apostoli plurimi fecerunt dicentes. Qui cũ eo simul manducauimus & bibimus. Quemadmodũ igitur cum ante passionẽ super aquis ambularet, aliud nostra natura corpus illud fuisse non dicimus, ita post resurrectionem videntes id signa clauorũ habuisse non propterea corruptibile dicemus, propter discipulũ hęc ita ostensa sunt. *Multa & alia signa* (inquit) *fecit Iesus*. Nam cum pauciora hic meminisset Euangelista, dicit neque alios omnes omnia collegisse, sed tantum quæ ad faciendã auditoribus fidẽ erant necessaria. Nam si omnia, inquit, scriberentur nec ipsum arbitror mũdum capere eos qui scribendi sunt, libros. Vnde constat nõ ambitionis, sed tantũ vtilitatis gratia scripsisse: siquidẽ qui plura omiserunt, quomodo ad ambitionem scripserũt? Sed cur non omnia transegerunt? Maxime propter rerum multitudinem, præterea & illud cõsiderarunt, quod qui his nõ crediderit, neque pluribus credet, qui vero hæc acceperit, non indigeret pluribus ad fidem assequendam. Mihi autem hoc in loco de signis post resurrectionem dicere videtur, ideo inquit. *In conspectu discipulorum suorum*. Sicut enim ante resurrectionem multa fieri oportuit, vt dei filium esse crederent ita post resurrectionem, vt resurrexisse crederetur: ideo addidit, In conspectu discipulorum. Nam cum his solis post resurrectionem versatus est, propterea dicebat: Mundus nõdum me videt, inde vt cognoscat, discipulorum duntaxat gratia hæc facta esse prosequitur. *Vt credentes vitam æternã habeatis in nomine eius*. Hoc est, per eũ: ipse nãq; vita est. *Postea manifestauit se iterum discipulis ad mare Tyberiadis*. Vides non semper cũ eis esse, vt ante passionẽ? Apparuit vesperi, & abiit, & post octo dies iterũ, inde ad mare, & iterũ cũ multo timore. Quid autem significat, manifestauit? vt ostẽdat quod nõ nisi ex permissione videbatur, propterea quod incorruptibile corpus erat, & immortale. Sed

Marginalia: cur christus retinuit stigmata — *Act. 10.f* — *Supr. 14.c* — *Caput XXI.*

dens illa permissionis gratia fecisse: & quod non frequenter cum discipulis esset, neque similiter dicit, *Hoc iam tertio manifestatus est Iesus cum discipulis, cum resurrexisset à mortuis.* Et iubet vt reliquias accipiant, vt id imaginationem non esse demonstraret, sed hoc in loco dicit Christum cum discipulis manducasse, Lucas autem simul mãducasse dicit. *Luc.* 24. *f*
Quomodo autem non nostrum est dicere. Modo quodam per quàm mirabili hæc facta sunt, nõ quod natura cibis amplius indigeret, sed ad resurrectionem veritatem demonstrandam ita permisit fortasse. His verbis conflagratis, & qui cum Iesu tunc fuerunt, & qui futuri sunt, in communi resurrectione beatos ducitis, Adnitamur ergo pro viribus, vt faciem eius admirabilem intuamur: nam si nunc hæc audiendo ita flagramus, & illis tẽporibus quibus in terra versatus est fuisse, vocem audisse, faciem vidisse allocutum esse, tetigisse, ei ministrasse desideramus, considera qualis visu futurus sit, non in corpore amplius mortali, neque humana disponens, sed angelis constipatus, cum nos quoque immortali corpore, eum videbimus, & summa fruemur fœlicitate. quæ omnem sermonem exuperat. Quare adnitamur, ne tanta excidam⁹ gloria: neque enim difficile est, mo do velimus, neque onerosum, si attẽderimus. Nam si sustinebimus, & conregnabimus, hoc est, si tribulationes ferimus, si persecutiones, si arcta via ambulauimus, arcta enim natura, & laboriosa est, nostra autem electione leuis, spe futurorum. Id enim quod in præsenti momentaneum est, & leue tribulationis nostræ: supra modum in sublimitatem ęternam gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quę videntur, sed ea quę non videntur. Dirigamus ergo oculos in cœlum, & illa semper imaginemur bona, atque inspiciamus, in quibus si semper versabimur, neque bona huius mundi nos alliciẽt, neque mala moleste ferem⁹, sed & hæc: & similia omnia deridebimus, & nihil nos aut seruos, aut superbia elatos facere poterit, modo hoc semper desiderium propagemus, si illam dilectioné intuebimur. Et quid dico præsentibus malis nos dolituros? Imò ne visuros quidem ea putamus. Tantus enim est amor vt non præsentes tantum, sed absentes quos diligimus quotidie cernere videamur, magna nãque dilectionis vis. Omnia negligit, vt dilecto animum colligat: ita Christum dilige- *2.Tim.2 b*

remus, humana omnia vmbra, omnia imago, omnia nobis
Ro. 8.g somnium viderentur, dicemus & nos, Quis nos separabit à Charitate Christi, tribulatio, an angustia, Non dixit pecunias, aut diuitias, aut formã: hæc enim vilissima sunt & ridicula: sed, quæ gratia videntur posuit, Fames, persecutiones mortes, quæ ille vt nullius momenti contẽpsit. Nos autem propter pecunias vitã contẽnimus, & lucem recusamus. Et Paulus quidem, non mortem, non vitam, non præsentia, nõ futura, non aliam creaturã, diuinæ præponit dilectioni: nos si vel parum auri videmus, eius cupiditatibus incendimur, & diuinas legem pessundamus. Quod si hæc dictũ non ferẽda sunt longe minus factu. & quod graue est auditu horrescimus, re ipsa minimè: sed facile iuramus, peieramus, rapimus, vsuras exigimus, continentiam negligimus, à vera oratione desistemus, plurima deceptorum transgredimur, & pecuniarum gratia membra nostra omnino contemnimus. Nam qui pecunias amat, innumeris malis proximum, & seipsum cũ illo afficit, etenim irascetur facile, maledicet stultum appellabit, perierabit, neque veteris legis modum seruabit. Non enim diligit proximũ qui aurum diligit. At qui
Mat. 5.c nos & inimicos propter cœlorum regnũ amare iubemur. Quomodo ergo id cõsequi poterimus? Nam si vetera præcepta implentes, non erit nobis ad regnum additus, nisi abũdauerit iustitia nostra quam illorum: si illa transgrediemur, quis nobis erit excusationi locus? Amator pecuniarum non modo inimicos non diligit, sed amicos inimicorum, loco habebit. Et quid amicos dico. Ipsam sæpenumero naturã ignorat amator pecuniarum, neque cognationem nouit, neque consuetudinis recordatur, non reueretur ætatem, nullum habet amicum, sed omnes odit, & in primis seipsum: nõ tantum quoniam perdit animam suam, sed quoniam innumeris solicitudinibus, laboribúsque atque miseriis distrahitur. Etenim peregrinationes, odia pericula, insidias, & alias huiusmodi subit calamitates, hac duntaxat gratias, vt malorum radicem secum habeat, & multas numerat pecunias. Quid hic morbo grauius? omnibus priuatur deliciis, qui voluptate: multum gloriæ, multũ honoris amittit: amator pecuniarum multos formidat, multos habet accusatores, inuidos, calumniatores, insidiatores: qui ab eo iniuriam acceperũt, oderũt, vtpote offensi: qui minus, timore ne offendantur

tur, & offensorum mesericordia illum vt hostem obseruát, & cauét. Maiores, potentioresque indignantes, & pauperũ misericordia, & liuore similiter, vt inimicos odia habét. Et quid homines dico? Quum deum inimicũ habeat, quid spei reliquũ ei fuerit? quid consolationis? Amator pecuniarum his vti minimè potest, sed seruus & custos est, nõ dominus: augere eas semper contẽdit, nunquam erogare vellet. Eum contemplare, & omnium pauperum pauperiorem iudicas, nulla cupiditate contentus est. Atqui pecuniæ nõ vt custodiamus, sed vt vtamur inuentę sunt. Quod si eas aliis defossuri sumus, quid nobis est miserius, quid vndique congregare inhiamus, vt clausas teneamus, & communem vsum auferamus? Est & alter morbus, neque hóc minor: hic certè defodiunt: illi in vẽtrem, voluptatem, atque ebrietatem iniustè omnia conferũt, & sibiipsis luxurię suppliciũ parant: alij parasitis & adulatoribus largiũtur: hi in ludis & meretricibus, hi aliis huiusmodi dispendiis profundunt, hoc pacto innumeras sibi ad gehennam vias sternunt, recta ad cœlum derelicta, quæ non lucrum tantùm, sed & voluptatem prædictis longè maiorem affert. Qui meretricibus dat, ridiculus & infamis est, & multos sibi inimicos parat, & breuẽ voluptatem, vel nullá potius. Quæcunque det alienis mulieribus, ex his, nulla gratia habebitur. Vas enim contritum est domus aliena. Pręterea muliebre genus temerarium est, & inferno eius similatur cuipiditas: illi enim mulieris amorẽ Salomon comparauit: tũc cessat, quum omnibus rebus amantem spoliauit: imò nec tunc quidem, sed magis conuiciatur, & insultat iacẽti, eùmque maiorem in modum ridet, & tot eum malis circunuenit: quæ nullo pacto narrari possent. At sanorum voluptas minimè talis est: nullũ riualem habet, sed omnes congratulantur, & plaudunt: & qui beneficia acceperũt, & qui collata viderunt, nulla ira, nulla tristitia, nullus pudor aut ignominia eius animum expugnat: sed multa conscientię lætitia, multa futurorum spes, clara gloria & splendor, & quod maximum est, dei beneuolẽtia, & securitas: nullũ præcipitium, nulla suspicio, sed trãquillissimus portus. Quibus omnibus cognitis voluptatẽ voluptati cõparantes, meliora eligamus, vt futura cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorũ, Amẽ.

Pecunijs non abutẽdum.

Prouerb. 30.c

HOMILIA LXXXVII.

EX CAP. XXI.

Vm ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioãnis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiã domine tu scis quia amo te. Multa quidem alia sunt, quæ apud deũ nobis fiduciam præbent, & quæ nos claros & probatos ostendunt. Quod autem maximè diuinum nobis amoré conciliat, est proximi dilectio, quam à Petro Christus exigit: nam quum finem cibis fecissent, dicit Simoni Petro Iesus: *Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.* Quid tandem aliis omissis his duntaxat Petrum affatur? Os erat apostolorũ, & princeps: propterea & Paulus eũ prçter alios visurus ascendit, simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciã habendam: tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrũ curam ei committit, neque negationis meminit, neque exprobrat, tãtùm dicit: Si amas me, fratrum curam suscipias: & quã in omnibus dilectioné ostendisti, & qua delector nunc ostende, & animam quam pro me positurũ dixisti, hãc pro ouibus meis trade. Quum ergo semel atque iterum interrogatus, ipsum arcanorum cordis perscrutatoré testem aduocasset: & adhuc tertio interrogaret, perturbatus est Petrus, veritus superiora. Nam quum forti animo esset, reprehensus est postmodum, ideo iterum ad ipsum confugit, dicẽs? *Tu omnia scis*, hoc est, præsentia & futura. Vide quanto melior factus est, & modestior: non amplius temerè perstat in sentẽtia, neque contra dicit: propterea contristatus sum, ne fortè me amare arbitratus, non amen: vt antea quum me fortem, & constanté putarem, postmodum imbecillis deprehensus sum. Ter autem interrogat, & semper idem præcipit, vt demonstret quanti ouium suarum curã faciat: & quod hoc maximum sit amoris argumentum: & quum dicat quantum eum diligat, prç dicit & martyrium, quod passurus erat: ostẽdens quod non ob eius diffidentiam id diceret, sed quod maximè crederet, volens amoris in eum signum demonstrare: & erudiẽs nos, quonam pacto amandus sit, quare inquit: *Quum esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: quum autem senueris extendes manus tuas, & alij te cingent, & ducẽt te quo tu nõ vis.* At qui hoc volebat, & desiderabat, quare hoc manifestum fecit.

Petrus os & princeps apostolorum. Gal. 1. d

fecit. Quum enim aliquando dixisset, Animam meam pro te ponam: &, Si oportuerit me mori tecum: non te negabo: ei vicem reddit. Quid autem significat, quo tu non vis? Naturæ affectum, & carnis necessitatem indicat, & quod anima inuita corpus relinquit, & licet volũtas constans & firma esset, natura tamen imbecilla. Nemo sine dolore à corpore dissoluitur, diuina hoc vtiliter dispensante prudentia, ne multi violentam mortem eligerent: nam si etiam sic hoc diabolus persuadere potest, & in multa nos præcipitia, & voragines impellit, nisi tantum animę esset corporis desiderium, in paruo etiam mœrore multi sibi mortem consciscerent: quo igitur non vis, naturalem affectum significat. Quomodo autem quum dixisset, quum esses iunior, subdit, quum senueris? Quod tunc neque iuuenis esset, neque senex, sed vir perfectus. Sed cur superioris vitæ meminit? Vt significet in rebus secularibus iuuenem vtilem esse, senem inutilem: non ita in diuinis, sed quum aduentauerit, inquit, senectus, tunc fortior eris, atque præstantior: nihil te ętas impediet. Hæc dixit, non vt eum perterreret, sed vt excitaret: norat enim eius animum, & quod iam pridẽ eius boni desiderio tenebatur: simul autem & mortis genus demonstrat. Quum enim Petrus omnino pericula pro Christo subire vellet: Confide, inquit, ita enim tuum implebo desiderium: nam quæ non passus es iuuenis, patieris senex. Inde erigens auditoris animum euangelista addidit: *Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset Christum deum.* Non dixit, moriturus: vt intelligas mori pro Christo gloriã esse & honorem. *Et quum hoc dixisset inquit ei, Sequere me.* Quibus verbis iterũ curam & familiarem in eum affectum ostendit. Quod si quis percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit: respondere hunc totius orbis magistrum præposuisse. *Conuersus Petrus, vidit illum discipulum quẽ diligebat Iesus sequẽtem: qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit ei: Domine, hic autem quid?* Qua gratia recubitus illius meminit? Non abs re, sed vt ostendat Petri post negationem fiduciam: qui enim tunc non est ausus Iesus interrogare, sed id muneris alteri delegarat, hic commissa sibi fratrum cura, nõ modo alteri vicem suam mandat, sed & ipse magistrum interrogat: & Ioannes quidem tacet, ipse autem loquitur, præterea & suam in eũ pre

Supr.13.d
Mat.26.d

ſe fert dilectionem. Diligebat enim maiorem in modum Ioannem Petrus, quod & ex ſequentibus apparet, & per Euangeliſtam eorum vinculũ etiam in actionibus demonſtratur. Nam cùm magna Chriſtus Petro communicaſſet, orbis terrarum curam demãdaſſet, martyrium prædixiſſet, & maiorem erga eum dilectionem teſtatus eſſet, quum vellet Petrus Ioannem ſocium & collegam, inquit: *Hic autem quid?* Nũquid eandem viam aggredietur: & quemadmodum in cœna interrogare non auſus, Ioannem ſuffecit: ita nunc vicem reddit, arbitratus eum vellet, ſed non audere de ſe ſciſcitari. Tum Chriſtus: *Si enim volo manere donec veniam, quid ad te?* Nam cùm nimia id charitate diceret Petrus, nec ab eo diuidi vellet, oſtẽdens. Chriſtus, quod quantauis eum dilectione proſequeretur, ſuam aſſequi non poſſet, inquit: Si eum volo manere, quid ad te? His verbis non Erudiens, neque dolendum, neque curioſius præter diuinam voluntatem inueſtigandum. Nam quum Petrus ſemper in huiuſmodi interrogationes feruentius proſiliret: iterum eius feruorem retundens, quod non ſit vlterius inquirendum, in hunc modum reſpondit. *Exiit ergo ſermo iſte inter diſcipulos, quod ille nõ moritur. Et nõ dixit ei Ieſus, quia non moritur: ſed, ſi volo eum manere donec veniam, quid ad te?* Noli arbitrari, inquit, eodem modo de vobis diſpoſuiſſet: hoc autem dixit, vt intempeſtiuum affectum, & conſuetudinis deſiderium tolleret. Quum autem eſſent orbis terrarum curam ſuſcepturi, ſimul amplius eſſe non oportebat: magnum enim fuiſſet mundo detrimẽtum, idcirco inquit: Opus ſuſcepiſti, id conſidera, perfice, labora, & te certaminibus expone. Quid ad te, ſi volo eum manere hic tu officium tuum cura, & exequere. Tu autem hoc in loco Euangeliſtæ lenitatem intellige, Videns nanque diſcipulorũ ſuſpicionem, corrigit eam, tanquàm quid dixerit, non intelligerent. Nõ dixit, inquit, Ieſus, quia non moritur: ſed ſi volo eum manere, *Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimoniũ perhibuit de his, & ſcripſit hæc. Et ſcimus, quia verũ eſt teſtimoniũ eius.* Quid tandem præter aliorum morem, hic ſolus ſecundum de ſeipſo perhibet teſtimonium? Videtur enim auditoribus occurrere, Quænam hæc cauſa? Dicitur vltimus ſe ad ſcribendum diuina inſpiratione contuliſſe, ideo & ſuam dilectionem, & cauſam quare ad ſcribendum venerit, frequenter oſtendit

ter ostendit ac meminit hinc sibi fidem cōparans, quod inde modus sit. Et scio, inquit, quod verum dico: quod si multi non crederent, ex eo credendum est, quod sequitur. *Sunt* (inquit) *& alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt libros.* Vnde constat, quod non ad gratiam locutus sum. Quum enim ex tot & tantis operibus, neque vel ea quę alij meminerint, sed pluribus eorum omissis, Iudæorum insidias, lapidationes, odia, iniurias, maledicta, & quomodo dęmonium habentem, & deceptorem appellabát, in medium protulerim: perspicuum est me non ad gratiam conciliandam proloquutum, quam qui aucupatur, cōtra facere oportet, contumelias tegere, laudes prædicare. Quum ergo certissima scripserit, non recusat etiam suum in medium ferre testimonium, quod singula inuestigarit, examinaueritque. Mos enim nobis est, verissimi esse videamur, nostrum non recusare testimonium: quod si nos facimus, multò magis ille qui ex spiritu scribebat: quod & alij apostoli prędicabát, Nos testes sumus eorum quæ dicimus, & spiritus qui dedit obedientibus sibi: omnibus enim affuerat. Matrem commendatam habuit, quæ & signa amoris erant, & quod certò omnia sciret. Quod si tanta signa facta dixit, noli admirari, sed immensam authoris potestatem intellige, & crede. Vt enim facilè nobis est loqui, ita & illi, imò longè facilius facere quæ vult: voluntas sola sufficit, & cuncta ei parent, his ergo diligenter attendamus, neque omittamus, quin explicemus atque inuestigemus. A frequenti nanque congressu aliquid consequemur: ita vitam nostram purgare poterimus, ita spinas incidere. Tale enim peccatum est, & secularis cura res infructuosa, & molesta. Et quemadmodum spina vbicunque tangitur, tangentem pungit: ita secularia vbicunque comprehenderis, lædunt. Verum non huiusmodi spiritalia, sed margaritæ cuidam similantur: quam cum tractaueris, delectat oculos. Vt exempli gratia. Fecit aliquis eleemosynam, non modo spe futurorum nutritur, sed & seculi bonis semper confidens lætatur, & omnia audenter faciens, malas vincit cupiditates, & ante regnum hic iam fructum accipit, cum laudetur, cum in admiratione sit, & ante omnia à propria conscientia, & singula bona opera huiusmodi sunt, quemadmodum mala

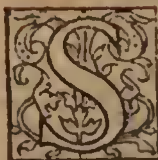
Act. 1. c

etiam ante gehennā hic torquent, vulnerant enim conſcien tiam. Et ſi quid maneat peccatores intelligeres, meticuloſus & trepidus, etiam nemine puniente, efficereris, & ſi diuitię tibi eſſent, multos haberes inimicos, & ſuſpicioſè viueres neque iam reſiſtere poſſes iniuriantibus: vel potius & non iniuriantibus: neque enim tantum ab eis voluptatis quātum mœroris aſſequimur, intus reclamante conſcientia, foris ho minibus accuſantibus deo indignato, gehenna nos cupide expectante, non quieſcentibus cogitationibus. Grauis, grauis inquam res, & oneroſa peccatum, & plumbò omni oneroſius, qui id cognoſcit ne minimum quidem oculos erigere poteſt, etſi ſenſu careat. Sic & Achab, quanuis perquam impius eſſet, poſtquam cognouit peccatum ſuum, deiectis oculis ambulabat contritus, & egerrime ferens, propterea
3. Reg. 21. f. g ſaccum induit, & fontes fudit lachrymarum. Si itidem & nos faciamus &, vt ille lugebimus, exuemus peccata noſtra, vt Zachæus, & aliquam veniam conſequemur. Vt enim in morbis & fiſtulis, niſi qui prius fluentem humorem, & vul nus ſiſtat: quæcunque impoſuerit medicamenta, non amota morbi cauſa, omnia fruſtra contēdet. Ita & nos niſi manum ab auaritia, & malum hunc amorem cohibuerimus, licet eleemoſynam demus, omnia incaſſum laboramus. Quod enim per eum boni fecimus, accedēte auaritia fatiſcit, atque diſperditur, & priore peius efficitur. Ceſſemus ergo à rapina, & ita eleemoſynas impendamus. Quod ſi in præcipitia nos deferimus, quomodo reſpirare poterimus? Etenim ſi quis caſurum erigeret, & eleemoſyna, alter autē humi premeret, vt auaritia, nihil aliud ab hac pugna expectandum eſt, quam vt diſcerpatur. Quod ne nobis accidat, néve auaritia deorſum premente, eleemoſyna nos derelinquat, leues efficiamur, & volemus, vt & malorum liberatione, & bonis operibus perfecti, & ſempiterna bona cōſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul & ſpiritui ſancto gloria, honor, & imperium, & nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum; Amen.

HOMILIARVM LXXXVIII.
D. IOANNIS CHRYSOSTOmi in Euangelium Ioannis, finis.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ALIQVOT HOMILIAE IN EVANGELIVM IOANNIS.

De fide in Christo, Homilia.

I credis quod deus erat verbum secundum Euangelium testimonium crede, quia hoc verbum caro factũ est, hoc est: homo factum est, ita vt inconuertibilis deitas permaneret. Deus enim inconuertibilis est, quem nulla substantia capiat: cum ipse sit omnium capax, non habens neque augmentum dierum, neque imminutionem temporũ. Non enim ex tempore aliquod initium habet, qui est ante secula: non aliqua factura est, quæ temporibus excludatur, sed in patris natura manẽs semper absque initio inuenitur, qui coæternus est genitori initium non habenti. Vnde & temporibus initium dedit ipse non in tempore permanens, sicut scriptum est: Quia in se manens innouat omnia: per quẽ omnia facta sunt: & sine ipso factum est nihil. Si vero & temporale aliquid de ipso volueris cogitare: quia cum sit vnigenitus dei filius, dicitur etiam filius hominis in dispensatione carnali: cognosce vocem illam patris dicentem: Ego hodie genui te: vt quod ait, hodie genui te filio hominis ex Maria nato adscribas, auferens prorsus temporalitatem ab illa inconuertibili deitatis natura. Si autem & secundum paternam generationem eum consideres, per id quod ingenitus est pater: pater propria verò generatio filius vnigenitus, & ideo filius vnigenitus: & ideo si distinctionem aliquam inter genitorem & genitum definire velis hic vide vt intellectu pio tantæ necessitudinis intuearis arcanũ. Quoniam & priusquam nasceretur vnigenitus, in suo iam genitore generandus manebat, non habens distantiam temporis, sicut impij dicunt: quia erat quando non erat, qui ineffabilem domini creatoris generationem, mortalium creaturarum specie metiũtur quæ gradibus ætatum generantur & generant. Veruntamen etiam de ipsis eos conditionis humanæ generationis arguamus. Nam si etiam homini inest antequam generet, & id quod ex eo generandum est,

Ioan. 1. a

Sapiẽ. 7. d

Ioan. 1. a

Psal. 2. b

ſecundum eſt ſecundum naturam, & antequã generet, non aliunde mutatur, vt ſeminet progeniam, quam generaturus eſt: quantò magis in deo patre omnipotente iſta ratio cernenda eſt, vt æque inconuertibilis & ſembiternus filius in æterno atque incõmutabili patre ſemper fuerit: qui ſecundum naturã inſeparabilis ſubſtantia eſt, excludens illam impiorum blaſphemiam, quæ dicit: erat quando non erat. Si verò manifeſtus voluerit agnoſcere, qui erat ſemper in patre priuſquam naſceretur. Non legiſti in factura & conſtitutione mundi, Moſe exponente, quomodo ex perſona opificis dictum ſit. Producat herbã fœni ſeminans ſemen, ſecundum genus, & ſimilitudinem: & lignum fructiferũ facientem fructum, cuius ſemen eius in ipſo ſecundum genus, & ſimilitudinem ſuper terram. Si ergo lignum fructiferum, quod in eſcam datum eſt hominibus, priuſquam producat fructus in ſemetipſo fructum habet ſecundum genus, & ſecundum ſimilitudinem ſuam: quanto magis deus qui creator & largitor eorum eſt, in ſemetipſo habuit natum ſuum antequam ſignaret? Non enim duos ingenitos dicimus, ſed vnum ingenitũ patrem perfectum, qui filium ex ſeipſo genuit perfectum, ſicut ipſe eſt perfectus pater. Tu ergo qui vides dicentem: Pater, ſi poſsibile eſt tranſeat calix iſte à me: veruntamen non ſicut volo, ſed ſicut tu vis, non vides eundem dicentem: Poteſtatẽ habeo ponere animam meam, & iterum ſumere eam, & nemo eam aufert à me, ſed à meipſo pono eam, vt rurſus aſſumã illam. Quod vtique dicens, docet te, vt vi proprie voluntatis eius, non extrinſecus eum natum eſſe arbitreris: quia non ſicut indigens ſumpſit aliunde virtutem, qua ſit opus ei, ſed ſuæ poteſtatis imperio vſus eſt, & non auſſumptiuæ aſſumptionis beneficio. Conſidera ergo liberum & principale diuinæ voluntatis arbitrium, & noli contrahere, atque concludere, in anguſtiis mentis tuæ deum maieſtatis, qui propter te ſuſceptam fragilitas tuæ carnem veſtitus eſt: ſed redde altitudinem gloriæ ſuæ habentem poteſtatem animæ ſuæ ponendæ, & reſumendæ. Diminutionẽ verò ad eum refunde qui paſſus eſt, & reſurrexit: paſſus eſt tamen quia voluit: reſurrexit quia potuit. Vides ergo dicentem: Non veni voluntatem meam facere, ſed voluntatem eius qui miſit me: & qui me miſit, maior me eſt. Et è diuerſo non conſideras eum

Gene.1.b.

Mat.26.d. & Lucæ22.c.

Ioan.10.c

Ioan.5.c.

eum dicentem: Ego & pater vnum ſumus. Vt quod ſumus, perſonis adſcribas: quod verò dixit, vnum: diuinitati aſsignes. Et ſi eum orantem videris ſi crucifixum, ſi ex tempore orantem conſideras ſecundum quod ad eum dictum eſt: Ego hodie genui te: illum mihi intellige, de quo ſcriptum Apoſtolus ad Hebræos dicit: Quid eſt homo, quod memor es eius, aut filius hominis quoniam viſitas eum? Minoraſti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coronaſti eum, & cõſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum, omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Et idem magiſter illico ſua diſputatione ſubtexuit: Nunc adhuc non videmus omnia illi ſubiecta, paulò antè minus ab angelis minoratum vidimus, inquit, Ieſum propter paſsionem, gloria & honore coronatum. Cùm verò audieris & illud, quod de eodem Ieſu domino noſtro beatus Apoſtolus dicit: Quando ſubiecta illi fuerint omnia: tũc & ipſe ſubiectus erit ei: qui ſibi ſubiecit omnia, vt ſit deus omnia & in omnibus. Et recurrere oportet ad Apoſtolũ, & per ipſius magiſteriũ intueri: quia dixit, necdum videmus vniuerſa illi ſubiecta, neque omnem linguam cõfitentem, quia dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris: vt quádo adimpleta fuerit ſubiectio confitentium, quia dominus Ieſus in gloria eſt dei patris, in ſubiectione eius cui ſubiicitur omnis lingua, hoc eſt, filio hominis, ſecundum Apoſtolum. Tunc filius hominis, ſecundum Apoſtolum, in ſubiectione plenitudinis credentium ſubiicitur diuino verbo, vt ſit iſte qui aſſumptus eſt homo ſit deus, omnia in omnibus. Quia per ipſum iudicem erit retributio iuſtis iuſtitiæ in gloriam, & peccatoribus iuſtum iudicium tormentorum in iram damnationis. Si autem volueris magnitudinem filij in agnitione patris conſiderare, vade ad Philippum apoſtolum, & interroga cum ipſo, dicens: Oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Et poteris diſcere ipſo domino reſpondente: quia pater meus vſque adhuc operatur, & ego operor. Et cum Philippo audies: Tanto tempore vobiſcum ſum, & nõ me vidiſtis? Philippe qui videt me videt & patrem: quia ego in patre, & pater in me eſt. Hoc autem ait illuminans nos.

Ibid.10.f — *Pſal.2.b* — *Hebr.2.a* — *Pſal.8.b* — *Heb.2.b* — *1.Cor.15.d.* — *Ioã.14.a* — *Ibidẽ 5.c* — *Ibid.14.a*

EIVSDEM DE DIVO IOANNE Baptista, Homilia.

DE Ioanne dicitur. Fuit homo missus à deo. Vide quæ sit distantia inter deum & hominem: De deo: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Videte quomodo piscator indoctus nouum verbum proprietatis dixit, sic de deo: In principio erat verbum, quæ iam locuti sumus: neque enim possumus eadem replicare. De homine videte quid dicat: Fuit homo missus à deo. Videte quid dicat, fuit. De filio dei. Erat: de homine, fuit: de deo dicitur: In principio erat verbum: de dei filio, verbum de homine videte quid dicitur, Fuit homo quia ergo homo, propterea missus est à deo. Cui nomen erat Ioãnes. Gratia in homine comprehenditur. Ioannes enim domini gratia interpretatur. Ideo enim dicitur domini, anna dicitur gratia. Cui nomen erat Ioannes. Quia maiorẽ accepit gratia, propterea in eremo philosophatur, & reseruat se in aduentum Christi, quia nunciaturus erat Christũ, statim in eremo nutritur, statim ibi crescit, non vult cũ hominibus conuersari. In eremo cum angelis philosophatur: nouerat Christum Ioannes semper esse venturum, & nõ solum nouerat ab infantia, sed in vtero matris nouerat, & eum salutauerat. Denique scribitur: Exultauit infans in vtero matris suæ. Vide quomodo in vtero matris cõstitutus sensit aduẽtum domini. Cõsiderate monachi dignitatẽ vestram. Ioannes princeps vester est dogmatis, ipse monachus. Statim vt natus est, in eremo viuit, in eremo nutritur, Christũ expectat in solitudine. Videte differentiã. Eo tẽpore quo Ioãnes natus est, & erat in eremo. Hoc templũ quod videmus esse destructũ, quantas habebat diuitias, quid auri, quid argenti, quid multitudinis? Vultis scire quantam habuerit multitudinem? Iosephus Iudaicæ scriptor historiæ describit eo tempore quo capta est Hierusalẽ, hoc est, à Vespasiano & Tito, dicit mille & octingẽta milia vna die capta. Videte quid dicat, vbi tanti sunt capti, quanti habitatores erant, quanti sunt mortui, quantos fames, quantos gladius interfecit? Deinde scribit historia quãtum auri fuerit in templo, quãtum, argenti, quãtum gemmarum, quãtum serici, quãti erant sacerdotes

Ioan. 1. a

Ioannes quid interpretetur.

Luc. 1. e

Ioannes dux monachorum.

cerdotes, quanti ſcribæ, & diuerſa genera officiorũ. Videte quomodo ſemper Chriſtus humilitaté diligit, Chriſtus dei filius in templo naſcitur, & in eremo prædicatur. Humilis enim humiles diligit. Hoc totũ quare dico? Vt doceã dogmatis noſtri principem eſſe Baptiſtã Ioánem. Fœlices ſunt qui imitantur Ioãnem quo inter natos mulierum maior nõ fuit. Expectabat Chriſtum nouerat eſſe véturum oculi eius nihil aliud dignabantur aſpicere. *Omnia per ipſum facta ſunt & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt.* Multi enim male legunt, dicentes: Quod factũ eſt, in ipſo vita erat. Sed ita diſtinguitur: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt: hoc eſt, ſine ipſo factum eſt, non eſt factum. Spiritus enim ſanctus non eſt factus, propterea nõ per ipſum eſt. Spiritus enim ſanctus qui fecit omnia, nõ eſt factus à domino. Verbo domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Vides quia duo ſunt qui fabricant, dimitto patrem, quia de patre nulla dubitatio eſt, licet in iſto verſiculo tres perſonæ demonſtrentur. Quando enim dicitur: Verbo domini cœli firmati ſunt, nominat, id eſt verbum nominat: & deum patrẽ, & filium ergo duæ perſonæ dictæ ſunt. Verbo domini cœli firmati ſunt, Aliis verbis hoc dixit, Filio patris cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorũ. Ergo manifeſte in iſte verſiculo demonſtratur, quod pater & filius, & ſpiritus ſanctus omnium creatores ſunt. Omnia per ipſum facta ſunt. Si ergo omnia per ipſum facta ſunt, ergo excluſus eſt pater, excluſus eſt & ſpiritus ſanctus, & ſolus filius operatus eſt. Quoniam ergo dixerat, Omnia per ipſum facta ſunt, ne ſpiritus ſancti & patris tolleret creationẽ, adiecit: Et ſine ipſo factũ eſt nihil quod factũ eſt. Quãdo dicitur, ſine ipſo nihil oſtẽditur quod alius fecerit, ſed quod ſine iſto nihil fecerit, deniq; & Sapiẽtia in Prouerbiis quid dicit? Quando pręparabat cœlos, aderã, &c. *Et vita erat lux hominũ, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.* Generaliter quidem de conditore dicitur deo, quoniam ſemper inter medias creaturas ſuas ſit, & tamen creatura non intelligit creatorem ſuum: ſpecialiter autem dicitur de domino ſaluatore: quoniam hoc verbum quod erat deus, & erat in deo, eſſet etiam in mundo, vt luceret in tenebris Iudęorum: & Iudæi qui ſunt tenebræ, non comprehenderunt lucem.

Mat. 11.b *Pſal. 32.b* *Prou. 1.c*

Fuit homo missus à deo. Breuiter de singulis dicamus. Fuit homo missus à deo. Videte significantiam proprietatésque verborum. De deo quid dicitur? de filio dei quid dicitur? In principio erat verbum. Qui erat, principium non habet. Qui erat, non fuit aliquod tempus quando non erat. De Ioanne licet verò sanctus sit, licet præcursor sit, non dicitur erat: non enim erat antequam nasceretur, nō erat tanquam præcursor fieret, non erat antequam cōciperetur in vtero. Audiat hic & alia hęresis: Nō mittitur ille qui erat, sed mittitur & fit ille qui non erat. Qui dicitur fuit homo missus à deo? Videte proprietates verborum. In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Legimus & literas seculares, legimus Platonē, legimus & cæteros philosophos. Piscator noster inuenit quod philosophus non inuenit. Si dixisset, in principio erat deus filius, videbatur patrem exclusisse, aut etiam duos deos facere & nihil nobis proderat de gentibus, si reliquissemus plurimos deos, & credidissemus in duobus diis. Vide ergo quomodo paulatim, & prudenter irrepit. In principio non dicit erat deus, ne videretur deum & deum facere, deos duos iunctos, sed filium verbum nominat. Et dum dicit ipsum verbum esse in patre, sic & filium deum dicit: vt non offerat vnum deum. Ergo & nos qua ratione filium deum dicimus, & vnum tamen deum dicimus in patre & in filio, sic in patre, & in filio, & in spiritu sancto triplex quidem est, sed vna diuinitas. Fuit homo missus à deo. Ioannes fuit, qui ante non erat. Factus est, qui non erat. Fuit homo non verbum. Homo ideo fuit, quia homo: verbum non fuit, sed semper erat. Fuit homo missus à deo: In principio erat verbum. Non mittitur homo missus à deo. Quicquid ergo homo loquitur, nō audi-

Mat. 10.*d* tur qui mittit. Qui enim vos recipit, me recipit: honor mittētis suscipitur in eo qui mittitur. Fuit homo missus à deo. Quod nos dicimus missus, Græci dicunt ἀπεσταλμένος hoc est, missus quod dicitur lingua Hebraica silaos. Ergo vides quod iste Ioannes propheta, non solum propheta, sed &

Esa. 6.*c* Apostolus est. Mittitur Esaias, Apostolus fuit, Ecce ego mitte me. Missus à deo. Pulchre dixit, missus. Dominus enim

Ioā. 10. *b* dicit in Euāgelio. Omnes qui ante me venerunt, fures fuerunt & latrones. Non dixit, omnes qui missi sunt, fures & latrones

latrones, ſed qui per ſe venerunt? Quid dicit: omnes qui venerunt ante me? Qui dicunt, hæc dicit dominus, & dominus non miſit eos, iſti qui venerunt per ſe & non ſunt miſsi, ipſi fuerunt fures & latrones, *Iſte ergo miſſus eſt à deo cui nomen erat Ioannes.* Et nomen ipſius officio conuenit. Ioannes enim interpretatur domini gratia, Ideo enim dicitur dominus, anna gratia. Ergo Ioannes, domini dicitur gratia. Quod miſſus eſt, à domino accepit. Hic venit in teſtimonium, vt teſtimoniũ perhiberet de lumine. Multa ſunt quæ dicuntur, ſed excludimur tempore. *Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* verbum caro factum eſt, & quomodo factum eſt, ignoramus. A deo rationem habeo conſcientiam non habeo. Scio quia verbũ caro factum ſit, & quomodo factum ſit neſcio: miraris quia ego neſciebam? Omnis creatura ignorat. Myſteriũ enim quod abſcõditum fuit in omnibus ſeculis: in noſtro ſeculo reuelatum eſt. Dicat aliquis, ſi reuelatum eſt, quomodo te neſcire dicis? Reuelatum eſt quod factum eſt, cæterum celatur quomodo factum ſit. Denique dicit Eſaias. Generationẽ eius quis enarrabit, & quomodo ipſe dixerat. Ecce virgo in vtero concipiet & pariet dicit quid factum ſit, quando autem dicit. Generationem eius quis enarrabit? hoc nobis oſtẽdit quoniam natus quidem ſit: ſed quomodo natus ſit: ignoramus. Sancta Maria beata Maria, mater & virgo, virgo fuit ante partum, virgo poſt partum. Ego hoc miror, quomodo de virgine virgo natus ſit, & poſt nationem virginis mater virgo ſit. Vultis ſcire quomodo de virgine natus ſit, & poſt natiuitatem mater ipſa ſit virgo. Clauſa erant oſtia, & ingreſſus eſt Ieſus, Nulli dubium quin clauſa ſint oſtia. Qui intrauit per oſtia clauſa, non erat phantaſma, non erat ſpiritus, vere corpus erat. Quid enim dicit: Reſpicite & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, quæ me habere videtis. Habebat carnes, habebat oſſa: & clauſa erant oſtia. Quomodo clauſis oſtiis intrauerunt oſſa & caro? Clauſa ſunt oſtia, & intrat quam intrantem non vidimus. Vnde intrauit: omnia clauſa ſunt: locus non eſt per quem intret, & tamen intus eſt qui intrauit, & non apparet quomodo intrauit. Neſcis quomodo factum ſit, & das hoc potentiæ dei. Da potentiæ dei quia de virgine natus ſit, & tamen ipſa virgo fuerit virgo poſt partum. Legimus in Ezechiel, in templi

Ioãnis interpretatio.

Coloſ. 1. g.

Eſa. 53. c

Eſaiæ. 7

Luc. 24. f

Ezech. 44. g ædificatione. Porta hæc inquit. Orientalis, quæ respicit ad Orientem semper clausa erit: & nemo inquit, intrabit per eam, nisi solus pōtifex. Clausa est porta, & nemo intrat per ipsam portam nisi solus pontifex. Sepulchrum saluatoris in petra durissima fuerat excisum in petra durissima quæ nullam habebat molitiem: & scriptum est: quoniam in isto ipso sepulchro nullus ante positus, sed nouū sepulchrū erat. *Mat. 27. g* Manifestum quidem est secūdum literam quod factum est, & propterea in petra excisum est, debemus enim primum secundum literam dicere: Et in durissimo lapide fuerat excisum, & in nouo sepulchro positus est, & grandis lapis positus est ad ostium, & custodia militum in circuitu, vt quanto fortius seruatur ne furari possit, tanto magis virtus dei appareat cum resurrexerit. Si enim sepulchrum fuisset in terra dicere poterant: suffoderunt terram, & furati sunt eū: si fuisset lapis paruulus positus, dicere poterant, paruus lapis fuit, & dormientibus nobis tulerunt eum. Denique in Euangelio quid scriptum est? Venerunt, inquit, alia die scribæ & Pharisæi, & sacerdotes, & venerunt ad Pilatum, & *Ibidem.* dixerunt ei: Domine, magis ille dicebat, quoniam surrecturus est: ne ergo veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant surrexit, & peior error fiat quàm modo factus est: da nobis qui eum custodiant, ne eum furentur. Et dixit Pilatus: Habetis custodiam, ita facite quomodo vultis. Diligētia scribarum & hostium prodest fidei nostræ. Seruate Pharisęi, seruate: deus includi non potest, deus in sepulchro teneri non potest. Qui fecit cœlum & terram, cuius in pugi- *Esa. 40 c* lo terra est, & cœlum, qui appendit mundum in tribus digitis, quod dicitur Hebraice. Qui ergo appendit mundum, vno sepulchro non potest contineri. Denique mulieres Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, pia quidem voluntate, sed errantes deum quærebāt in sepulchro. Recipit quidem voluntatem, sed errorem arguit angelus ille qui reuoluebat lapidem, & sedebat super lapidem. Et quid ostendebat lapis iste, cui ego insideo, qui seruus sum istius qui certus sum quod non potest includere dominum meum cum prematur à seruo suo. Lapis ergo ille non potuit claudere Iesum. Et dicit ad mulieres quæ venerant ad quærendum eum: Iesum quæritis, nō est hic. Vbi est? in cœlo? vltra cœlos est. In terra? vltra terram est vbicunque voluerit

fuerit est, vbicunque est, totus est: vbicunque est, & vbicunque fueris, tu ipse qui illum quæris, in ipso es quem quęris. Audi ergo quid dicit angelus ad mulieres. Quid quæritis viuentem cum mortuis? quid quæritis dominum in sepulchro, Iesum quæritis, dominum quæritis, quia tantum Iesum quæritis. Certe si sciretis illum esse viuentem audiretis. Melius inter vos est quem vos ignoratis. Regnũ dei intra vos est. Angelus quid dicit his mulieribus? Iesum quæritis in sepulchro. Credite eum resurrexisse: & putate in vobis quem quæritis. Maria Magdalenæ cum vidisset dominum, & putasset quod hortulanus sit, putabat illum quod esset hortulanus errabat quidẽ in visu, sed ipse error habebat typum suum. Vere enim hortulanus erat Iesus paradisi sui, arborũ paradisi. Putabat inquit, quòd hortulanus esset, & voluit inquirere pedes eius. Et quid ei dicit dominus? noli me tangere, nondũ enim ascendi ad patrem meum. Noli me tangere, nõ mereris me tangere, quẽ in sepulchro quæris. Noli me tangere, quem tantum putes, & non credis resurrexisse. Noli me tangere: tibi enim necdum ascendi ad patrem eum: cum tibi ascendero ad patrem tunc mereris me tangere præstãte Christo domino nostro, cui sit honor & gloria, in secula seculorum, Amen.

Luc.24.a *Ioan.1.d* *Luca.17.c*

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI CONTRA IVDAEOS, GENTILES, ET hæreticos Sermo, de Euangelio, Nuptiæ factæ sunt, &c.

Hirundinum pulli in nidulis sedentes, parẽtum suorum qui sibi alimenta afferunt, aduentum expectant: & cum ipsos venire comspexerint, leui ala mouent aërem cantillantes, & ad illorum aduentum applaudentes, similiter & eorum parentes cum nidulo appropiant, cantillant, pullis aduentũ suũ nunciantes. Similiter autẽ & vos in nido tẽpli huius sedetis, meũ aduentum expectantes, & quia venientẽ videtis, leui mẽtis ala volatis. Neq; ego dissimiliter spirituali huic nido appropiatur[9], deũ voce præmissa glorifico, quod mihi filios dedit tam mei amantes. Sed hirundines alimenta sua ab orę in os tradũt: nos autẽ nostra non sic, sed ab ore in *Ioan.2.a*

aurem. Illa enim incorruptionem procedunt, nostra vero in incorruptibilitatem illa corpora pascunt nostras animas impinguant. Hæc omnia non temere à me dicta sunt, sed quia lecti Euangelij continentia ad hæc docenda nos inducit. necessariũ vt vos doceam. Vocatus est, dicit, Iesus ad nuptias. Oro: cõpositis moribus estote & audite quæ dicũtur. Quoniã multi nuptias pretexerunt, alij filios, alij militiam, alij negociationẽ, alij artificiũ, alij seruitutem, alij diuitias, alij inopiam, & quęcũque talia sunt. Volo igitur declarare vobis quod diuitiæ impediũt, neque inopia, neque militia, neque negociatio, neque nuptiæ, neque pueri, neque seruitus, neque opificũ: neque aliquid tale. Vocatus est Iesus ad nuptias. Venit, vel nõ venit? Certũ quod venit. Quod si venit, quomodo ergo nuptiæ malę: non potest excusare. Ego autem non dico, quod tantũ venerit, sed quod & dona secũ attulerit, Aquã in vinũ mutauit. Ne excuses te propter nuptias, dominus tuus nuptiis interfuit, & nuptias honestauit & tu nuptias arguis, & dicis nuptias obstaculũ esse ad pietatem? Nullum enim ad pietatẽ est obstaculũ. Vis cognoscere quod nihil nocet habere vxorem & puero? Moses, nònne vxorẽ habuit & liberos? Helias, nónne virgo erat? Nónne Moses Manna è cœlo deduxit? Nónne Helias ignem è cœlo deduxit? Nónne Moses coturnices aduolare fecit? Nónne Helias verbo cœlum clausit? Nónne Mosi deus locutus est? Nónne & cũ Helia cõuersatus est? Nónne Moses mare diuisit & transduxit populũ? Nónne Helias curru igneo in cœlũ sublatus est? An nocuit huic virginitas, an impedimento fuerunt vxor & liberi? Vidisti illi Heliam aurigã in aëre, vidisti Mosen in mari viatorẽ? Vide & Petrũ ecclesiæ colũnam, quod & ipse habuit vxorem. At nõ est scriptũ, inquit, quod Petrus habuit vxorem, vnde ergo liquet quod vxorẽ habuit? Ego dico: Ingressus est Iesus ad socrũ Petri, & erat illa infirma: & tetigit eã & reliquit, eã febris, & stetit & ministrauit. Vides quod & Petrus vxorẽ habuit? Vbi enim socrus, manifestũ quod tibi & mulier, Vides quod & Petrus vxorem habuit, nec incuses nuptias. Hæc dico, vt ne quis prætexat vel vxorem, vel liberos, vel militiam, vel negociationem, vel opificium, vel seruitutem, vel diuitias, vel paupertatem. Hæc excusatio, hic pretextus, diaboli insidiæ sunt. Militiã prætexis, & dicis. Nõ possum esse pius. Centurio

Marginal notes: Ibidem. (beside "cit. necessariũ…"); 3. Re. 18. g (beside "Moses Manna…"); Matt. 8. b (beside "nam, quod & ipse…")

turio nónne miles erat? & dicit ad Iesum: Nō sum dignus, vt intres sub tectum meum sed dic verbo, & sanabitur puer meus. Et admiratus Iesus, ait: Amē amen dico vobis, neque in Israël tantā fidem inueni. Nihílque nocuit illum sua militia. Atqui si opifex? Et Paulus operatus est manibus, qui & antea ecclesiarum deprecator, & post hoc factus prędicator & apostolus. Quid verò si diues? Et Abrahā diues, & ipse vxorem habuit & pueros. Credidit enim Abrahā, & reputatum est ei ad iustitiā, & amicus dei vocatus est: tam nihil obfuerunt ei diuitiæ, & mulier, & pueri. Non habes excusationē. Tria quæ prætexere potes. vnus ille habuit, & vxorem, & pueros, & diuitias. Sed quomodo si seruus? Et Onesimus seruus erat, & scribit Paulus Philemoni, dicens: Onesimū qui olim nullius frugis, nūc autē & mihi tibi vtilis. Verum, quid si rex: Erat & Dauid rex, & quū ingressus ad eum Nathā propheta, & arguit ipsum de peccato quod fecerat. Nunquid in illū tyrannidē rex exercuit? nunquid vel asperum aliquod verbū prophetę dedit? an non & in regno seruum se fatebatur, dicens: Peccaui domino? Et propheta videns pœnitētiam eius, dixit: Et dominus abstulit peccatum tuum. Velox pœnitentia, velócior condonatio. Nū aliquid tribuit sibi rex, & dixit: Rex sum, amictus purpura, circundatus diademate, fero tela, sagittas, scuta, arma: mihi sunt milites, & armigeri & pauperem illum timerem? ferrémne eum, & non occiderem? Sed nihil talium, quanuis rex esset: sciebat em̄ quod peccarat, & ob hoc pœnituit: quia sciebat se grauiter peccasse, & nihil ei obfuit regnum. Iam quid si iuuenis? erat & Daniel iuuenis, & leonum ora constrinxit, & dracones confregit, Bel subuertit, & presbyteros indicauit: Susannam liberauit, tantæque virtuti imperfecta ætas non obfuit. An nō & talis erat fratrum amator Ioseph, qui tantam præ se tulit sapientiam & continentiā apud Aegyptiam? Vestem suam diuisit, fidem non disrupit, impudentiam mulieris vicit, concupiscentiam non satiauit, & nihil impediuit illius virtutem adolescentia. Sed quid si vidua? Erat & Sidonia vidua, quæ Heliā hospitio excepit, & pauit pane & aqua, & authorem famis non est reuerita. Quid autem si meretrix? Erat & Raab, quæ exploratores occultauit, & cum filij Israël terrā promissionis accepissent, saluata est ipsa cum domo & genere suo. At quomodo si pau-

Ibidem. *1. Corint. 4.c. & 1. Thes. 2 & 3.b* *Rom. 4. a* *Ad Phil. 1.a* *2. Regum. 11.b* *Ibidem. d* *Gen. 39. c* *3. Regum 17.c* *Iosue. 6. c* *Luc. 16. c*

per? Pauper erat talis & Lazarus. Et quantam ille sapietiam ac patientiam in extremis ostendit, licet nihil illum in tanta necessitate leniret. Iam si mulieri quis deditus sit, an nō, & Sampson? nam licet à mulieri sit proditus, tamē ipsi deus dedit, vt se de alienigenis vlcisceretur. Sed quid si amas filios? amabat & Iob. Sed tentaris, tentabatur & Iob. Vides quod saluati sunt? Habes fidem, habes omnia: non habes fidem, rex licet sis, nō tibi proderit, regnū: sed ne promissionis obliuiscar. Vocatus igitur est Iesus ad nuptias: & quum ipse ibi esset, vinum non habebant. Dicit ei mater suę: Vinum nō habēt. Dicit ei Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt hydrias aqua, & fecit aquam vinum. Quare autem dixit, implete hydrias aqua? an non qui verbo cœlum fecit, & terrā fundauit, & omnia quę in eis, cuius oculus arefacit abyssos, à quo tremit omnis creatura tam cœlestium quàm terrestrium, qui ea quæ non sunt facit esse, potuit etiā hydrias aqua implere? & dicit, Haurite aquā. Ad quid? Ego dico, quod si negarint, manus eorum quę hauserunt, & humeri qui gestauerunt aquam, ipsos redarguant. Idem etiam fecit quum Lazarum suscitauit, antequā ad locum illum veniret, dicit discipulis: Lazarus amicus noster obdormiuit. Postquam autem venerunt sorores Lazari, & dixerunt ei, Lazarus mortuus est: dixit eis, Quo posuistis eum? Dicunt ei, Veni & vide. O noua & inopinata opera, paulò antea dixerat discipulis, Lazarus mortuus est: & nunc dicit, Vbi posuistis eum? Mortē prædixerat discipulis suis, & locum nescit. Sciebat, sed propter Iudæos dicebat, quia rudes erant. Et ita quum dicit, Vbi posuistis eum? non ignorantię erat: sicut & cùm in paradiso dicebat Adam, Adam vbi es? Ignorabátne vbi esset? non est dicendum: sed quia dicebat illis diabolus, quod in die in qua comedetis ex ligno hoc, eritis vt dij. Et suspicati sunt illi quod futuri essent dij. Ob hoc arguit ipsum deus, Adam vbi es? pro eo quod comedisti & mā sisti homo. Sic & apud Lazarum egit. Nam vt appropiauit monumēto, dixit Iudæis: Tollite lapidē de monumēto, & tulerūt. Dicit ipsi soror Lazari, Iam fœtet, nūc enim quatriduanus est. Et vt clamauit voce magna, dixit: Lazare, veni foras. Et prodiit vinctus institis. An non qui transfert montes in cor maris, potuit verbo lapidem mouere? qui stimulos mortis confregit, qui portas inferni contriuit, non

Ioan. 2. a

Ibid. 11. b

Gen. 3. b

Ioan. 11. f

uit, non

uit,nō potuit vincula disrumpere?& dicit ipsis,Soluite ipsum. Ad quid,vt si negent,manus eorum & oculi ipsorum redarguāt ipsos,Ob hoc dixit,Soluite ipsum.In primis autem soror Lazari testimoniū dedit,dicens:Iam fœtet. Idem & in nuptiis fecit,dicendo eis:Imple hydrias aqua. Et impletis hydriis aqua,fecit aquam vinum. Et propterea vndequaque certos ipsos reddebat.Semper enim increduli erant Iudæi,& impudentes. Vultis cognoscere quanta eis fecit deus,& permanserunt semper ingrati. Discite,sed oro: accommodate vos mihi,& auscultate quæ dicuntur.Demonstrabo enim vobis,quod ab initio incrati & increduli fuerūt.Septuaginta & quinque animę Aegyptū ingressę sunt, & factæ sunt sexcenta milia.Mortuus est Ioseph, & surrexit alius rex qui Ioseph memor nō fuit,afflixit igitur filios Israël valde.Clamauerunt ad deū,dicētes: Domine, tu iurasti patribus nostris,daturū te semini nostro terram fluentem lacte & melle : nunc domine memor esto testamenti, quod posuisti patribus nostris, & erue nos de manu Pharaonis regis Aegypti,& ex seruitute Aegyptiorū. Audiuit igitur dominus vocē eorum,& misit ad eos Mosen.Sed attendite verba,dicit Mosi deus. Accipe agnum immaculatū, anniculū primogentiū, & immola , & sanguine eius vnusquisque obliniat fores,vt quū venerit angelus habens gladium extentum,& viderit quod sanguine sit linita domus, illam transeat,sin viderit nō oblitam ingredietur,& omnia perdet.Fecit igitur Moses sic,& tradidit populo,& illi accepto cruore ianuam linierunt.Et venit angelus,habens extentum gladiū suum,& vidit sanguinē in foribus , & transiit:vbi autem non vidit,ingressus,& omnia perdidit. Hęc omnia nō absque ratione facta sunt:sed quia per lignum & sanguinem saluandi eramus , propterea iussit deus vnumquenque sanguine fores signare.Et quare nō dixit deus,Lini muros sanguine? quia non eramus saluandi per lapides, sed per lignum.Eduxit itaque eos Moses ex terra Aegypti, & tulit in desertum,& dicunt Mosi:Eduxisti nos in desertū vt occideres,quasi non sint sepulchra in Aegypto.Nonne nobis melius erat cum essemus in Aegypto dum comederemus melones & pepones,allia,& cæpe?Vidisti ingratitudinem,ipsi dicebant deo , & precabantur vt educeret se ex terra Aegypti:at vbi in desertū venerunt,fuerunt ingrati.

Ioan.2.b

Deut.10.d.

Exo.32.e

Ibid.12.d

Exo.16.a.& Nume.16.b

Cognoscis ingratitudinem? sed rem maiorẽ & singularem vide. Quadraginta annis fuerũt in deserto, capillusque ipsorum non creuit, neque vnguis vestimentum ipsorum nõ fuit sordidatum, calceamentum ipsorum non fuit contritũ: non laborauerunt, non foderunt, boues non vinxerunt, aratrum non traxerunt, sulcos non secuerunt, tribulos non euellerunt, semina non sparserunt, imbres non expectauerunt, Solis æstus non tulerunt, tempus messis non exceperunt, falcem non acuere, neque messuere, non colligarunt

Exod.32.a. aristas, non comportarunt, non conuexerũt in aream, non extriuerunt, non repurgarunt, non pinsuerunt, non coxerunt panes, & nihil omnino illorum fecerunt: sed panem è cœlo nullis manibus elaboratum comederunt? præponebatur mensa nullo prȩparante, impassibilitate imitabantur angelos, natura suæ imbecillitatis oblita erat: & post tot beneficia dixerunt Aaroni: Da nobis deos, qui nos præcedant: Mosi em̃ illi qui nos eduxit è terra Aegypti, nescimus quid acciderit: fecerúntque vim magnã Aaroni. Ille vt vidit eos duri cordis & incircuncisos, dicit ipsis: Tollite inaures vestras, & mittite in ignem: & si quid ascẽdit, hoc deus sit: & ascendit bubulum caput. Hic obserua hȩreticum, parasitũ, ingratum Iudæum, dicentem: Si deus genuit, igitur & fluxurã sustinuit, & corruptibilis est. O miser & perdite, hȩc pane de filio dei suspicaris? At nos, absit, ne sit, Sed genuit pater filium, vnus vnicum, deus deum perfectum? ita sentiunt Christiani. Quia autem licet teipsum nescias, superna curiosius putas per quirẽda, dic: Putásne te scire, quomodo in auribus in pyram coniectis, bubulum caput ascenderit? Non hoc chalcotypus operatus est. Nõ erat cõflator, quomodo ergo egressum est bubulum caput audes dicere? Si nescis hæc inferiora, quomodo curiosè superna inquiris? qui nescis propria, quomodo curiosè aliena inquiris? Et afferunt nobis euãgelicam vocẽ, quod Iesus dixerit discipulis: Ego sum vitis, vos palmites, pater meus agricola est. Vi-

Ioan.15.a des, dicit, quod fecit filiũ. Inutilis enim vitis, nisi ab agricola colatur. Et putauit quod magnũ aliquid & egregiũ dicant. Sed auscultate obsecro. Dicebã de ingratis & reprobis Iudæis, sinite dicam & aduersus impudentes hæreticos. Potes mihi dicere ingrate, & impudens hæretice, agricolam non pasci à vite? Armis tuis te capiã. Sicut agricola colit vitem ita &

ita & pater operatur suum filium. Videamus quis ab altero educetur, an vitis ab agricola, vel agricola à vite, vt dicis. Pater à filio habet esse: non est igitur agricola, qui non ex operibus suis pascitur. Quid ergo? filius pascit patrem? Non, absit. Deside insipientissima hæc loqui. Nam sicut agricola gaudet de vite, ita & pater in filio. Non enim dixit, Pater meus operatus est me: sed, pater meus agricola est. Gauisus est enim pater in filio. Non audiuisti ipsum dicentem, Ipse est filius meus dilectus in quo mihi complacui, ipsum audite? Quando stetit in Iordanis fluentis, non dixit, Ille est quem creaui, quem feci: sed dixit, in quo mihi beneplacitum. Num & vocem illam reiicis? Et iterum dicit: Descendi è cœlo, non vt voluntatem meam facerem, sed eius qui misit me patris. Quibus dicebat? Omnino Iudæis, qui dicebant ipsum esse fabri filium: & quasi inimico dei contrarij erant, & propter hoc dixit, descendi. Et quia deo contrarium dicebant, respõdebat: Non veni vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me patris. Nam licet videbatur colere patrem, ipsum tamen negabant, & ob hoc infirmitati eorum consuluit, sic loquendo. Alioqui quomodo is qui vbique est: vel qui omnia adimplet, demittitur, vel descendit? Vides igitur quod propter Iudæos dixit, descendi de cœlo, non propter seipsum. Nullam habes excusationem. Afferunt autem hic nobis & aliud testimonium apostoli dicentis, Vnus deus pater, & ex quo omnia, & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia. Dicis quod alius deus præter patrem non sit: & ego dico quod præter filium, alius talis dominus non sit. Quid igitur? contendemus? Minimè, absit. Scimus enim propter quos, & quibus hæc Paulus dixerit, sed audite diligenter sermonem. Quia gentiles multos deos colebant, Iudæi verò vnum principatum. Vt ergo & multitudinem deorum, & principatum vnius simul auferret, dicebat: Siue enim sint dii multi & domini multi, siue in cœlo siue in terra: sed nobis vnus deus pater. Et dicendo vnus, sustulit deorum multitudinem. Vbi enim vnus, ibi non sunt multi: dicendo verò pater: sustulit principatum vnius. Vbi enim pater, manifestum quod ibi & filius. Et properea dixit: Vnus deus pater, ex quo omnia, & vnus dominus Iesus Christ⁹, per quẽ omnia. Vides quod ad Gentiles & Iudæos sermonẽ verterit Paulus, ob hoc di-

Mat. 17. a & 2. Pet. 1. d

Ioan. 6. d

Mat. 13. g

1. Cor. 8. b

Ibidem.

.Cor 8.b xit, Vnus dominus noster Iesus Christus, per quem omnia. Quia omnia tam visibilia, quàm inuisibilia, de quo audit Ioan.1.a Ioannem dicentem: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum, hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est. Vides quod ipse omnium est opifex. Non audebis, inquit, mihi ostendere quod filius cum patre numeretur. Increduli quousque non cessatis cõtradicere, peruertentes scripturas, vt filium simplicem dicamus creaturam vel facturam? Vultis cognoscere, quod cum de filio verbum aliquid sublime & deo dignum audiunt, insanire incipiunt, & putant in ora sua amaritudinem immitti: eius rei vobis exemplum dicam. Cum quis morbis & febribus laborat, & paululum relinquitur ab eis, si ordinat medici, vt os eius melle obliniatur, faciántque id serui vt præcipitur, existimat infirmus quod amarum sit mel, licet circunstantes infirmum moneant dulcissimum esse mel, videtur tamen infirmantis ori amarum, non quod amarum sit mel (quid enim dulcius melle?) sed quod ille qui mel accipit, infirmus est. Sic & illis contingit, cum audiunt cõsubstantialem opinantur effundi sibi amaritudinem, non quod sermo eius naturæ sit, sed quod infirmæ illorum sunt aures. Pater filium vocat, similiter apostoli: ipsi autem creaturam & facturam. Et quomodo filius creatura & factura? An idẽ est gignere, & creare? Si omnis qui gignit, creat, & omnis qui creat, gignit: colligemus omnes creaturas filios & genitos esse dei: quia omnia per filiũ facta sunt. Igitur qui creauit, idem etiam genuit, Vides quod nati sunt dei, sicut tu dicis? Quandiu eritis increduli? Dicite mihi, quomodo colatur filius, quandoquidem filius dicitur? Nónne & tu filius? sed quid, quod deus dicitur? nónne & tu? Sed potes mihi dicere, Ille re filius, tu nomine. Ergo filius? Ecce os tuum te redarguit. Ille enim nec factura, nec creatura. Ille re filius, tu appellatione. Ille à solo patre genitus est, tu autem ex præiacente materia formatus. Hæc contra Gentiles, Iudæos, & hæreticos dicta sint. Nos autem glorificemus patrem, & filium, & spiritum sanctum, cui gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA

HOMILIA D. IOAN. CHRYSOSTOMI, IN DICTVM IOANNIS, VENIET HOra, quando veri adoratores adorabunt patrem, in ſpiritu & veritate.

INnumera beneficia dei, quibus per momenta perfruimur, ſi iugi meditatione animo & ſermone reuoluimus: inueniemus nihil tam congruere nobis quàm continuare preces, narrare laudes, prędicare virtutes, atque in eius maieſtatis cultum, tota animi veneratione, obſequio, ſemet deuouere. Sic enim efficitur, vt dum deo gratiarum actionem referimus: & noſtra officia compleamus, & eius potentiam cunctis populis demonſtremus. Veniet inquit, hora, quando veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & veritate. Dum verò adoratores, dicit: eſſe quoſdam falſos oſtendit, ſuos veros eſſe monſtrauit. Eius eſt enim, quod verum eſt: cuius quod falſum eſt, eſſe non poteſt. Diuiſit ſubſtantiam, dum ſpeciem ſeparauit: genus oſtendit dum patrem conſtituit. Et vt verius dicam æmulis: Cuncta conſiſtunt: nec quicquam inuenio, quod contrarium habere poſsit. Denique ſeparatę ſunt diuerſæ naturę. Falſum enim veritas non capit, amaritudinem dulcedo non patitur noctes & dies diuerſæ ſunt, frigus calori non conuenit. Perdet res quæque, quod naſcitur, ſi aliquando æmulo copuletur. Adeò & bonus malo ſi connectitur aut pares redduntur, aut cito ab inuicem ſeparantur. Amicitiæ enim, pares aut quærunt, aut faciunt: diuerſa vero, aut voluntas, aut neceſsitas iungit. Cæterum nephas eſt iungere, quod natura copulari non patitur. Si communicauit, inquit, lupus agno aliquando: ſic peccator iuſto. & iterum, Nolite *Eccl.15.c*
coniungi cum infidelibus. Quæ enim participatio iuſtitiæ *2.Cor.6.c*
iniquitati? Quis autem conſenſus Chriſto ad Belial? Quæ autem particula eſt fideli cum infideli? Quæ cõuentio templo dei cum ſimulachris? Igitur quoniam quod verum eſt, dei eſt: quod falſum, diaboli. emitendũ eſt, vt Chriſtianus veritatis ſectator in ſpiritu & veritate deum adoret: vt inter veros adoratores conſtitutus, dei ſit orator effectus, vt eum clementer exaudiat deus. Non omnis, inquit, qui di- *Matt.7.c*
cit mihi domine, domine, introibit in regnum cœlorum,

ſed is, qui fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt: ipſe introibit id regnum cœlorum: & iterum, Quid mihi dicitis domine, domine, & non facitis, quæ mando vobis? Falſos enim & ſimulatores veritatis author nec amare poterit, nec audire. Tunc etenim facile poterit eſſe verum quod dicitur: ſi qui in veritate conſtitutus eſt, ſpiritu fuerit veritatis inſtructus. Nam primo, veritas extra eccleſiam non eſt: quia veritas Chriſtus. Ego ſum inquit, via, veritas, & vita. Ergo ſi veritas extra eccleſiam non eſt, in eccleſia ſit conſtituta neceſſe eſt. Vnde quicunque in eccceſia conſtitutus eſt: in veritate iam poſitus ſit, neceſſe eſt. Is ſpiritu veritatis ſit inſtructus, quia idem ſpiritus ſanctus non niſi ſanctæ eccleſiæ à deo per Chriſtum dominum attributus eſt. Vnde in eccleſia Chriſtianus exoptet, vt ſanctum ſpiritum mereatur accipere: & acceptum ſanctis actibus retinere, vt inter veros adoratores, & ipſe poſsit deum adorare. Cæterum fruſtra ſibi quiſquam aliquid à deo promittit, qui aut extra eccleſiam fuerit, aut in eccleſia ſimulator exiſtens, aliter quàm debuerit, vixerit: Nec à veritate authore quicquam merebitur impetrare, qui veritatis rebellem ſeſe voluerit exhibere. Perdet enim orationis precem, qui dominicam ſpreuerit iuſsionem. Non vult ſuam orationem audiri, qui putauerit pręcepta dei debere contemni. Difficilis eſt enim ad impetrandum aditus, cum præcedit iuſsionis diuinæ contemptus. Cæterum facile quod poſtulatur, accipitur, ſi quod iubetur, inſtantiſsimè compleatur: vt homo ſibi beneficiorum aditus aut claudat, aut referet: aut intercludat, aut tribuat: aut neget, aut præſtet. Vt enim obſequia pariunt beneficia, ſic cõtemptus exhibet pœnam. Nec enim poterit de contrario proſperum prouenire, quia de proſpero nunquam potuit euenire contrarium. Denique ipſius orationis habitum recognoſce. Nónne cum oſtendis manus, aperis pectus, faciem erigis ad cœlum, oculos attolis, totum te domino creatori oſtẽdis? Denique fœlices manus, ſi mundę ſunt: beatum pectus, ſi purum eſt, glorioſa facies, ſi ſimplicitate reſplendet: digni oculi, ſi concupiſcentia non fuerint maculati: fœlix totus homo ſi totus fuerit illibatus. Fœlix inquam, ſi nihil in eo aut cogitatio infecerit, aut actus peſsimi ſordidauerint. Talis ſpiritu & veritate præditus, veris eſt adoratoribus copulatus. Hic non modo,

quicquid

Luc. 16. g

Ioã. 14. a

quicquid pro se optauerit, impetrabit: sed & pro cæteris idoneus orator effectus, & in præsenti, quod petit, accipiet: & in futuro quod credit inueniet. Vt qui dei est in præsenti orator, in futuro sit cœlestium regnorum possessor: vt præmiis delectetur in cœlo, qui dominum actibus piis delectauit in mundo.

DE LAZARO RESVSCItato Homilia.

Randi fratres stupore, grãdi miraculo hinc, & inde fluctibus dolorum Lazarus mortuus est: vt terrenis artubus, vel mẽbris fœtentibus delebatur, sepultus est, & humatus. Cõtractis igitur mẽbris inter ieiunas, & innumerabiles costas, pellis tetra distẽditur, & humoris riuus, qui de gurgite viscerũ laxabatur, fœtendi iam sentina per solum cadaueris teter & cœruleus labebatur. Sed quia iustum iuuenem Lazarum (quem loquor) dominus in seculo dilexisset, præsaga voce præscius futurorum Apostolis suis dormire Lazarum dixit: & quem promisit, si ad illam ciuitatẽ accederet, protinus excitandum. Huic ergo Lazaro, cui per cœruleas venas membra tabuerunt, quem locatũ spelunca incisæ rupis, immani obiectus ex pondere lapis perenni valida detruserant. Bono maiestatis munere serena angustæ virtutis æternitas, saluatoris flectitur pietate, & ad sorores pueri, quas Lazaro crines sparsos per genas tristes capillos obduxerant, resurgere posse Lazarum, si isti crederent, sacratissima vera dei pietas intonabat, Mox sorores constipante turba, miraculi eiulatu, æstu, ieiuniis, lachrymarum vbertatibus, ebrietate de hinc genibus à statu totius corporis miserandi iactantur. Heu luctus pius, precum pulsus tenuante defectu carmine palpitati, sorores lachrymas pro germano fundebant & Hebræas grassitando voces fractis in vnum singultibus saluatoris in laudibus explebant. Quis illic rogo vos populi festinatus, quæ spectantium turba, qualis tanti miraculi potuit esse conuentus, vbi essent plangentes puellæ, mortuus frater, & Christus fratrem promitteret excitandum? Conuenerunt, credo ad hoc spectaculum seruandæ memoriæ sempiternæ milites, Iudæi, Gentiles, Chri-

Hæc Homilia non videtur esse Chrysostomi.

parẽtes. Cognatio recidiuis obtutibus renouatur, vox prosapiæ currit in auribus saluatoris, vnde admotus oscula recognoscunt frigida: poscitur & panis, nec non & domus petitur, Christi miracula referuntur, &c.

IN DICTVM IOANNIS, Vos amici mei, &c.

HOMILIA PRIMA.

Dominus Christus in euãgelio suo loquitur dicens: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Dominus Christus clemẽter suos alloquitur beneuolè atque amãter suo nomini dicatos hortatur, Vos inquit, amici mei estis, si feceritis, quæ mãdo vobis. Non es, inquit, seruus, sed amicus, si quæ tibi mando perfeceris. Non es famulus, sed amori nostri nostro cõiunctus: si quod impero, instanter impleueris. Transibis enim in amicum ex seruo, in familiarem ex famulo, migrabis in amabilem de externo. Non enim peccatũ seruitutis tibi notã inurit, sed indulgentia amicitiæ nostræ coniunxit. Nec peccata faciẽt te iam iamq́ue obnoxiũ, quæ donando tibi mecũ te destinaui in regnũ. Serua igitur amicitiæ fidẽ, coniunctam nobis obtine charitatem. Vnum sumus vterque par sit iubentis & facientis assensus: vt par sit in cœlestibus dominatus: vt enim hominem nascẽdo ipse suscepi, & cõuitus homini deus apparui: ita tu homo per gratiã à me susceptus, & mihi redemptori coniunctus, eris sociatus in cœlo, vt nunc es mihi copulatus in mundo. Amicitiæ tibi nomen indulgentia mea, non tua merita contulerunt, te amabilem mihi benignitas nostra, non tua præstiterunt officia. Nihil meruisti, & amicus es, quod mereri incipies, si fueris vt iubeo, obsecutus. Quinimo amicus esse non poteris: nisi quod iubeo studiosè ac beneuole, perpetraris, vt enim ego te redimerẽ, ad terras descendi, ita vt tu mecũ permaneas, ad me migrabis ad cœlũ. Nã inter homines amicitiæ cũ amantibus copulantur, & inter socios dum seruatur fides, perseuerãs societas inuenitur. Denique tolle amorẽ, & amicitiȩ nomen sustuleris, tolle fidem, & societas inter homines non erit. Vt enim amore, amicitia: ita fides, societate cõsistit. Nec contemptor amicũ, nec societas per-

fidum poterit retinere. Sic amicitiæ cœlestis fastigiũ sancti omnes Apostoli adepti sunt. Sic in amorem domini patriarchæ venerunt sic in quam, Abraham dum diuinis iussis obtemperat, dum cœlestia præcepta cõseruat, & Hebręorum primo & Christianorum postremo pater esse commeruit: vt arenæ maris & syderibus cæli æquaretur duplex semẽ ei promissum & vtrunque pro meritis haberet effectum: dum obtineret cœleste semen per Christum & terrenum semen deficeret per contẽptum: ut fuisset æternũ, quod præcepta seruaret: & temporale fieret quod cõtẽptui subiacuisset, vt Abrahæ cœleste semen inchoaretur, vt dixi per Christum, quia terrenum cessaturum fuerat per Hebręnm. Igitur nascitur Christus Abrahæ semẽ ex Abrahã, qui ipsum fecerat Abraham. Nascitur inquã, ex patre, qui prior genuerat patrem: vt esset filius patre anterior, esset Christus genitore prior. Nec enim nasci corporaliter potuisset, nisi genitori, originem tribuisset, vt esset genitoris genitor & suæ originis fabricator. Vnde Dominus dicebat Iudæis: Amen dico vobis, ante Abraham ego sum. Quare tu quisquis es, qui de semine Abrahæ Christiane descendis, quisquis eius te filiũ gloriaris, si filius es, serua quod pater: si amicus, imple quod præcipit Christus: vt posis lætari de amicitia domini, si tuis actibus eum feceris gloriari. Si quis te de potentibus mundi, aut hæredem vellet conscribere, aut amicum sibi coniungere, aut in filium voluisset forsitan adoptare, nónne admiratus, & stupens totum illi dicares obsequium? Nónne eũ omni cultu suscipere religionis parares officia, impartires, ne in aliquo ille offensus, aut voluntatem reflecteret, aut dispositionem mutaret, aut in meliorem te forsitan quod decreuerat, transtulisset? Nunc vero hæredem te deus, amicum Christus constituit, & per eundem genitoris factus es filius. Si hæres es, testatoris delegata conserua: si amicus, amicitiæ fœdera inuiolata ostenta: si filius es, lineamenta patris demonstra. Vt enim hæres testamento, amicus officio, amore filius comprobatur: ita Christianus esse, quod dicitur, potuerit, si quod profitetur, impleuerit. Qui sibi placet de amicitia Christi, propositæ respondeat conditioni. Vos inquit, amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Mandatorũ obseruatio, amicitiæ est confirmatio. Nõ potest quis & amicus esse, & mandata contẽnere, quia

Ioan. 8. g

qui

qui contemnit mandatum, amicus esse nõ poterit. Primum igitur, bene tibi dei cultor hoc contigit. Vnde tibi munus tantum venit: vt ad Christi amicitias posses accedere, vt ad familiaritatem posses domini peruenire? Si ex merito: nullum in nobis meritũ nisi quod contulit Christus. Si ex precibus nullus precum effectus, nisi quas dominus deo patri commendat. Igitur si neque ex merito, neque ex precibus, neque vlla prærogatiua istud nobis potuerit prouenire, restat, vt benignitas dei hoc nobis per Christum contulerit: qui pro nobis corpus induit crucem pertulit, inferos penetrauit & resurgens victor in cœlũ ascendit, & nos in amicitias suæ benignitatis allexit, dicens: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Benignitas Christi proponit præmium, vt exigat officium: confert dignitatem, vt de nobis exigat seruitutem: beneficiis prouocat, vt officia nostra eliciat. Nec est gratuitum quod seruitur: quia præmium est quo seruitus ista pensatur, vt iam negotiatio sit ista, nõ seruitus, mercatio sit, nõ famulatus. Per vsurá enim redditur, quicquid in isto tépore per nostra obsequia fœneratur, vt contemptus in homine cõfundatur qui ad cultum Christi, ei⁹ amicitiis noluit prouocari. Erubesce igitur, quisquis es, erubesce, qui in amicitias Christi vocaris, nec obsequeris, qui familiaris diceris, nec eius mádatis intendis. Ná qui præmiis in obsequium cogeris, qui donis ad officia inuitaris, quid faceres, si gratuitum subires seruitium, qui tam liberale Christi cõtemnis imperium, vt iam qui amicitiis noluit pensare obsequium, contéptus sui gratuitũ incurrat supplicium. Non enim tibi seruus ô homo, præmiis inuitatus obsequitur, aut donis & muneribus illectus quispiam famulatur, quem conditio subiicit, famulatus addicit, seruitus ipsa compellit, cum discreta ista separatàque consistant, dum alius est dominus, alius seruus, alius imperans, alius qui dignitate suscipitur, alius qui conditione subiici demonstratur. Denique tunc & homo ipse beatus est, si imperanti animo seruit corpus, si virtutibus subiecta sint vitia, si cõtraria prosperis cedát, si bonis aduersa succumbant. Vnde tibi homo ex teipso: nascetur iudicium, dum imperas seruo, & non pares domino, dum famulis dominaris & dominanti ipse nõ seruis, & tu tamẽ sine pręmio imperas, ille tibi præmiis, quod desyderat, suadet. Denique volo inquit

Christus: & amicũ asciscere te volo, te familiarem allegare, volo tibi amabilem me exhibere si tamen tu, quę mando perficias si quę iubeo compleas, si quæ tibi persuadeo, studiose instanterq́; adimpleas. Cęterum amari non potes, si contemnis, cōtemni nō potes, si seruieris, seruus non eris, si parueris, amicus firmaberis, si quæ mando, perfeceris. Da quod exigo, & accipe quod promitto. Imple, quod iubeo, & posside quod dispono. Etenim quid obseruanti promittitur, si cōtemnenti præmium dispensatur? Aut quomodo poterit in obsequium quispiam prouocari, si contumax indigne cœperit numerari. Tunc enim amicus dignus est nuncupari, si mandata implere contendit Christi.

IN DICTVM IOANNIS, VOS AMICI MEI ESTIS SI feceritis, &c.

HOMILIA SECVNDA.

Ioan.15.b

Os amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Cum in hominem collatos consydero diuinos affectus, & cœlestis potentiæ magnificos fructus, ad postremum illi impartitos attendo, tunc & supernam benignitatem admiror, & familiaritatē Christiano concessam dum cogito, stupeo, dum tracto, hæsito: dũ recolo, perhorresco, vt quantũ natura homo sit pretiosus, tantũ sit indulgentia Christi magnificus. Nã si quoties hominis qualitas retractatur, toties redemptoris sublimitas cogitetur: inuenies ex redemptore præcellentem, quam ex proprio nostri degenerem. At cum cœlestia forte iura seruauerit, & quid redemptori debeat, cognouerit, inuenies ita merito dignũ, vt redemptione noris præcipuũ, vt tunc mireris in homine deũ, cũ dei opus in hominis moribus fulgere vitæ splēdore perspexeris. Dominus loquitur dicēs: Vos amici mei eritis, si feceritis, quę mãdo vobis. Pendet amicitiæ Christi promissio certo conditiōis obsequio. Proponitur enĩ familiaritatis sublimitas officiorũ fœnore cōparãda, cũ domino certa negotiatio copulatur. Promittit enĩ & exigit, & sublimat & subiicit, benignus est & cōpellit. Christiano enĩ diuinę amicitię promittĩtur, vt ab eo obsequia debita repetãtur. Famulatu dignitas q̃ritur, officio sublimitas cōparatur: ad amicitiarũ verò

cœlestium

cœlestium potentiã, seruitutis obsequio peruenitur. Inuitaris amicitiarũ præmio Christiane, nec inobediẽtię excusari poteris, cuius officia tanto pretio expungũtur, cuius officia liberalitate tanta pẽsantur, vt qui obsequi spõte debueras, præmio ad obediẽtiam inuiteris: nec te à bonis debere vacare obsequiis, cui promittit benignitas Christi pręmium. Consydera enim quãta sit apud deũ liberalitas, benignitas quãta vbi obsequia sine præmio patrari nõ possunt, vbi seruitus dignitate expungitur, & amicitia Christi officio cõparatur: cui seruire, promoueri est: & obsequi, sublimari. O venerãda pietas Christi qui præmia tibi vt obsequaris, promittit, dignitatẽ, vt famuleris, ostendit, amicitiis inuitat, vt seruitutẽ extorqueat. Suos esse, quod ipse desyderat: si modo vt patri ipse, sic Christianus obtemperet genitori. Nam si deriuationẽ nominis à Christo Christiane sumpsisti: nec aliter tibi competit amicitiarum coniunctio, aut hæreditatis participatio, nisi par fuerit officiorum cõmunio. Qui dicit se, inquit, in Christo manere, debet quomodo ille ambulauit, & ipse ambulare. Nã si Christus patrẽ obsequẽdo promeruit, & obsequio fastigium tantæ maiestatis accepit, cur non imitaris dominum, cur non eius iubẽtis seruas imperium? Nam si dominus deo patri seruiuit, cur seruus domino obsequia seruitutis non reddit? Non potest amicus existere, qui amicitiæ iura non seruat. Non potest ad familiaritatẽ Christi accedere, qui eius mandata noluerit obseruare. Adeptio amicitiarũ, est obseruatio mandatorũ. Amicitia, amoris est vinculum? vnde nominis ducit exordiũ. Frustra tibi amici nomen imponis si amici iussa nõ feceris. Frustra nomẽ vsurpas, si nomini per contẽptũ repugnas. Aut enim factis, quod vocaris, ostende: aut obseruãtibus nominis vocabulũ cede. Præuaricationis crimen incurris, si aliud feceris quã vocaris. Quinimo amicitias respuis Christi, qui in te & fœdera pietatis contulit, & amicitiæ iura donauit. Noli ingratus existere, noli dona collata contemptu sacrilego repudiare. Ad inuitandum te Christus publice eum patrem exorat. Pater, inquit, volo, vt vbi ego fuero, & isti sint mecum, & videant claritatem, quam mihi dedisti priusquã mundus fieret. Si te quispiã diues in amicitias asciscere vellet, si in familiaritatem suam potẽs aliquis voluisset te charitatis vinculo copulare, quanto seruitutis obsequio, quan-

Ioã. 14. a

Amicitia vnde.

Ioã. 17. d

tó ve famulatu in ſiſteres, ne in aliquo forte offenſus amicitiarum iura mutaret? Deũ te in familiaritatẽ vocat, & eius mandata non ſeruas? Chriſtus te amicum nuncupat: & eum contẽnere nõ formidas? Nec vereris, ne ex familiaritate hoſtis, ex amico inimicus exiſtas: vt qui in æternum cum Chriſto poſſes gaudere, cum diabolo incipias gehennæ ignibus cõflagrare. O ſtupẽda benignitas domini, ô venerãda pietas Chriſti, quæ ante tibi in amicitias obuenit, quã te ſibi amicum conſtituit. Ante ſe tibi dominus familiaritatẽ exhibuit, quã te in familiaritatem vocauit. Propter nos corpus induit, crucem pertulit, mortem excepit: Nos peccauimus, & Chriſtus ſanguinem fudit. Nos deliquimus: & iugulari filius dei voluit. Immortalis pro mortalib9 mortuus eſt: innocẽs pro reis occiſus eſt: iuſtus pro peccatoribus interremptus eſt. Vnde cognoſcitur quantum præſtabit ſeruiẽtibus, qui tantũ peccatoribus prę̨ſtitit. Tantum in te Chriſti amorem, quo amore Chriſtiane penſabis? Tantos in te beneuolentiæ fructus, quo officio cõparabis? Quicquid in eius obſequium erogaueris, parum eſt. Quicquid in eius ſeruitutẽ impenderis, minus eſt. Nec ſi animam dederis, aut ſanguinẽ fuderis, compenſabis. Non enim ſanguis noſter proderit Chriſto, vt Chriſti profuit nobis: aut noſtra paſsio beneficiũ collatura eſt domino, vt domini paſsionem nobis contuliſſe gaudemus. Sed idcirco paſsiones noſtras libenter acceptat: quia ſibi fieri deputat, quicquid propter ſe à nobis geri aſpectat: quia nec ipſum virtute noſtra ſuſtinemus, quod patimur: pro eius potentia aggredimur, & eius victoria coronamur Denique ipſe in ſuis pugnat: ipſe dimicat, & victoriam Chriſtianis aſsignat. Nec poterit quiſquã ſibi vendicare, quod dei eſt: licet deus, quod ſuum eſt, homini dignetur adſcribere. Quare cœleſtis amicitię dignitas mandatorum obſeruantia teneatur, ne noſter exterminet contemptus, quod pollicetur beneuolentia domini. Cuſtoditio enim præceptorum, perceptio eſt promiſſorũ. Vt enim contemptor amicus eſſe non poterit, ita amicitiæ gloria perfruetur, qui Chriſti mandata ſeruauerit: ſicut ipſe dicit, Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ mando vobis.

FINIS.